

4. Uluslararası 22. Ulusal **HALK SAĞLIĞI** Çevrim içi 13-19 Aralık 2020 Kongresi

“Yeni dünya için
YİNE HALK SAĞLIĞI”

KONGRE KİTABI

4. ULUSLARARASI 22. ULUSAL HALK SAğLIğI KONGRESİ KONGRE KİTABI 2020

ISBN:978-605-69842-3-5

Turkish Society of Public Health Specialists / Halk Sağlığı Uzmanları Derneği (HASUDER)

Adres : Korkut Reis Mah. İlkiz Sok. 17/2 ankaya / Ankara

<http://www.hasuder.org.tr>

Yasal Uyarı

Bu kitabın yasal hakları Halk Sağlığı Uzmanları Derneğine (HASUDER) aittir. Kaynak gsterilerek eğitim amacıyla alıntı yapılabilir; diğer amaçlarla kullanılması için HASUDER'den izin alınmalıdır.

Kitapta yer alan bilgi ve g)rüşlerden eserin yazarları sorumludur.

DESTEKLEYEN KURULUŞLAR

KURULLAR

Kongre Başkanı

Prof. Dr. Pınar Okyay

Kongre Bilimsel Sekreteri

Prof. Dr. Nazım Ercüment Beyhun

Kongre Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Pınar Okyay

Prof. Dr. Nazım Ercüment Beyhun

Doç. Dr. Lütfi Saltuk Demir

Dr. Öğr. Üyesi. Melike Yavuz

Uzm. Dr. Elif Altundaş Hatman

Uzm. Dr. Mete Önde

Uzm. Dr. Güledal Boztaş

Uzm. Dr. Sabanur Çavdar

Araş. Gör. Dr. Tuğçe Dartılmak

Kongre Editörleri

Başeditör: Prof. Dr. İskender Gün

Prof. Dr. Mustafa Tözün

Doç. Dr. Hatice Şimşek Keskin

Doç. Dr. Figen Demir

Doç. Dr. Mehmet Uyar

Bilimsel Kurul

Prof. Dr. Ahmet Ergin
Prof. Dr. Ahmet Öztürk
Prof. Dr. Aliye Mandıracıoğlu
Prof. Dr. Alp Ergör
Prof. Dr. Ayşe Emel Önal
Prof. Dr. Ayşe Ferdane Oğuzöncül
Prof. Dr. Bahar Güçüz Doğan
Prof. Dr. Beyhan Cengiz Özyurt
Prof. Dr. Birgül Piyal
Prof. Dr. Burcu Tokuç
Prof. Dr. C. Tayyar Şaşmaz
Prof. Dr. Dilek Aslan
Prof. Dr. Ebru Turhan
Prof. Dr. Elçin Balcı
Prof. Dr. Ferdi Tanır
Prof. Dr. Ferruh Niyazi Ayoğlu
Prof. Dr. Filiz Abacıgil
Prof. Dr. Gülsen Güneş
Prof. Dr. Günay Saka
Prof. Dr. Hilal Özcebe
Prof. Dr. Igor Bello
Prof. Dr. Işıl Maral
Prof. Dr. Kobi Peleg

Prof. Dr. Leyla Karaoğlu
Prof. Dr. Levan Metreveli
Prof. Dr. Linas Şumskas
Prof. Dr. M. Esin Ocaktan
Prof. Dr. Melikşah Ertem
Prof. Dr. Meral Saygun
Prof. Dr. Metin Hasde
Prof. Dr. Metin Pıçakçıefe
Prof. Dr. Mustafa Öztürk
Prof. Dr. Mücahit Eğri
Prof. Dr. Nazan Savaş
Prof. Dr. Naila Khalil
Prof. Dr. Osman Günay
Prof. Dr. Ramuné Kalédiené
Prof. Dr. Reyhan Uçku
Prof. Dr. Rosette Bonello
Prof. Dr. Selma Metintaş
Prof. Dr. Sevgi Canbaz
Prof. Dr. Sibel Sakarya
Prof. Dr. Simon Wigley
Prof. Dr. Tacettin İnandı
Prof. Dr. Türkan Günay
Prof. Dr. Vildan Mevsim

Prof. Dr. Zeynep Baykan
Prof. Dr. Zeynep Şimşek
Doç. Dr. Arda Borlu
Doç. Dr. Celalettin Çevik
Doç. Dr. Cengizhan Açıkell
Doç. Dr. Hür Hassoy
Doç. Dr. Işıl Ergin
Doç. Dr. Muhammed Fatih Önsüz
Doç. Dr. Nurhan Meydan Acımış
Doç. Dr. Özlem Terzi
Doç. Dr. Yasemin Durduran
Dr. Öğr. Üyesi Burcu Küçük Biçer
Dr. Öğr. Üyesi Gwen Brachman
Dr. Öğr. Üyesi İrem Bulut
Dr. Öğr. Üyesi Luc E. Coffeng
Dr. Öğr. Üyesi Meryem Merve Ören
Dr. Öğr. Üyesi Michael Burke
Dr. Öğr. Üyesi Nilden Arslan
Dr. Öğr. Üyesi Özgür Önal
Dr. Öğr. Üyesi Petek Eylül Taneri
Dr. Öğr. Üyesi Taulant Muka

KONGRE BİLİMSEL PROGRAMI

14 Aralık 2020, Pazartesi				
	SALON 1	SALON 2	SALON 3	SALON 4
10:00-11:00	<p>Açılış Oturumu Saygı Duruşu & İstiklal Marşı</p> <p>Açılış Konuşmaları Prof. Dr. Nazım Erçiment Beyhün – Kongre Bilimsel Sekreteri Prof. Dr. Pınar Okyay – Halk Sağlığı Uzmanları Derneği ve Kongre Başkanı Numan Özcan – Uluslararası Çalışma Örgütü Türkiye Direktörü Dr. Hassan Mohtashami – Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu - UNFPA Türkiye Temsilcisi, Azerbaycan ve Gürcistan Ülke Direktörü Dr. Batyr Berdykychev – Dünya Sağlık Örgütü Türkiye Ofisi Direktörü Prof. Dr. Emine Alp Meşe – T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Bakan Yardımcısı</p>			
11:00-11:30	<p>Açılış Konferansı</p> <p>Salgının Merkezinde Halk Sağlığı: COVID-19 salgından çıkanları dersler Avrupa'da halk sağlığının geleceğini nasıl şekillendirecek?</p> <p>Dr. Natasha Azzopardi Muscat - DSÖ Avrupa Ülke Sağlık Politikaları ve Sistemleri Bölümü Direktörü, Avrupa Halk Sağlığı Derneği (EUPHA) Başkanı 2016-2020</p>			
11:30-12:00	Ara			
12:00-13:00	<p>Öğle Sohbetleri-1: Pandemi Sonrasında Türkiye'de Halk Sağlığı</p> <p>Oturum Başkanları: Prof. Dr. Emine Dilem Erci Kıraz Uzm. Dr. Nureddin Özdemir</p> <p>Pandemi Sonrasında Türkiye'de Halk Sağlığı Prof. Dr. Çağatay Güler</p>			
13:00-13:15	Ara			
13:15-14:15	<p>Çalışma Grubu Oturumu-1: Araştırma Görevlileri Çalışma Grubu</p>	<p>Çalışma Grubu Oturumu-2: Bilişim Çalışma Grubu</p>	<p>Çalışma Grubu Oturumu-3: Bulaşıcı Hastalıklar Çalışma Grubu</p>	<p>Çalışma Grubu Oturumu-4: Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar ve Kronik Durumlar Çalışma Grubu</p>
14:15-14:30	Ara			
14:30-16:00	<p>Sözlü Bildiriler-1</p> <p>Oturum Başkanı: Prof. Dr. Selma Metintaş</p> <p>SB-001, SB-002, SB-003, SB-004, SB-005, SB-006, SB-007, SB-008, SB-009</p>	<p>Sözlü Bildiriler-2</p> <p>Oturum Başkanı: Prof. Dr. Gamze Çan</p> <p>SB-010, SB-011, SB-012, SB-013, SB-014, SB-015, SB-016, SB-017, SB-018</p>	<p>Sözlü Bildiriler-3</p> <p>Oturum Başkanı: Doç. Dr. Fiğen Demir</p> <p>SB-019, SB-020, SB-022, SB-023, SB-024, SB-025, SB-026</p>	<p>Sözlü Bildiriler-4</p> <p>Oturum Başkanı: Doç. Dr. Derya Çamur</p> <p>SB-027, SB-028, SB-029, SB-030, SB-031, SB-032, SB-033, SB-034, SB-035</p>
16:00-16:15	Ara			
16:15-17:45	<p>Oturum-2: Erdemli Bilim İnsanı, İyi Bilim: HORIZON 2020 Destekli VIRT2UE Eğitimcilerin Eğitimi Programı</p> <p>Oturum Başkanları: Prof. Dr. Yeşim Ulman Dr. Öğr. Üyesi Nuket Güler Baysoy</p> <p>Giriş - "Horizon 2020 VIRT2UE Projesi: Uygulamalı Bir Araştırma Etiği Eğitimi Deneyimleri, Örnekler" Prof. Dr. Yeşim Ulman İyi Bilim İçin Erdemliğin Önemi Guy Widdershoven VIRT2UE Eğitimcilerin Eğitimi Programının Geliştirilmesi, Yapısı ve Türkiye'deki Uygulanması Doç. Dr. M. Volkan Kavas Kursiyer Bir Eğitimcinin VIRT2UE Eğitimcilerin Eğitimi Programı Deneyimleri: İstanbul Örneği Ceren İlkan</p>	<p>Oturum-3: Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü COVID-19 Çalışmaları</p> <p>Oturum Başkanları: Prof. Dr. Seçil Özkan Uzm. Dr. Refik Budak</p> <p>COVID-19 Pandemisi Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü'nde Yürütülen Çalışmalar Dr. Ali Göktepe COVID-19 Pandemisinde Ülkemizde Sağlık Bakanlığının Veri Kayıt ve Uygulama Sistemleri Dr. Ashkan Küleççi Uşur</p>	<p>İkili Konferans-1: Su Ayak İzi & Salgının Medikopolitliği Gelişimsel Pediatri Derneği</p> <p>Oturum Başkanları: Prof. Dr. Coşkun Bakar Uzm. Dr. Umut Oflu</p> <p>Su Ayak İzi Prof. Dr. Birgül Özçarpıcı Salgının Medikopolitliği Dr. Özen Beltan Demir</p>	
17:45-18:00	Ara			
18:00-19:00	<p>Akşam Sohbetleri-1: Türkiye'de Epidemiyolojinin Gelişimi</p> <p>Oturum Başkanları: Prof. Dr. Mehmet Aktekin Uzm. Dr. Emine Avcı</p> <p>Türkiye'de Epidemiyolojinin Gelişimi Prof. Dr. Sabahat Tezcan</p>			
19:00-19:15	Ara			
19:15-20:45	<p>Oturum-4: Pandemi Sırasında Sağlık Çalışanlarının Küresel Durumu</p> <p>Oturum Başkanları: Prof. Dr. Alp Ergör Doç. Dr. Ceyda Şahan</p> <p>Pandemi Sırasında Sağlık Çalışanlarının Küresel Durumu Dr. Gwen Brahman Pandeminin Sağlık Çalışanlarının Ruh Sağlığına Etkisi Prof. Dr. Ejder Akgün Yıldırım Büyük Bir Üniversite Hastanesinde İSG Süreci Prof. Dr. Isabel Raika Durusu Onmuş, Dr. Seyfi Durmaz</p>	<p>İkili Konferans-2: Sosyal Medya ve İnternet</p> <p>Oturum Başkanları: Dr. Öğr. Üyesi Burcu Küçük Biçer Uzm. Dr. Elif Nur Yıldırım Öztürk</p> <p>Hekimlikte Sosyal Medya ve Etik Doç. Dr. Kadriye Avcı Teknolojinin Getirdiği Yeni Hastalıklar Uzm. Dr. Serdar Yıldırım</p>		
20:45-21:00	Ara			
21:00-22:30	<p>Oturum-6: Pandemide Göçmenler ve Mültecilerin Korunması: Global Bir Bakış</p> <p>Oturum Başkanları: Doç. Dr. Özge Karadağ Çaman Uzm. Dr. Ceren Arkant</p> <p>Almanya'nın Pandemiye Tepkisi: Göçmenleri Geride Bırakmak mı? Doç. Dr. Michael Knipper ABD'deki COVID-19 ve Halk Sağlığı Düzenlemeleri Prof. Dr. Paul Spiegel Bölgede Suriyeli Sağlık Çalışanlarının Karşılaştığı Zorluklara Genel Bakış Dr. Auda Abbata COVID-19 Sırasında Göçmenler, Mülteciler ve Sığınmacılar: Sağlık Etkileri ve Sağlık Sistemi Yanıtı, Küresel Eğilimler Dr. Miriam Orcutt</p>			

15 Aralık 2020, Salı				
	SALON 1	SALON 2	SALON 3	SALON 4
08:30-09:50	Sözlü Bildiriler-5 Oturum Başkanı: Prof. Dr. Gülsen Güneş SB-036, SB-037, SB-038, SB-039, SB-040, SB-041	Sözlü Bildiriler-6 Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ali Özer SB-042, SB-043, SB-044, SB-045, SB-046, SB-047, SB-048, SB-049	Sözlü Bildiriler-7 Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ferdi Tanır SB-050, SB-051, SB-052, SB-053, SB-054, SB-055, SB-056, SB-057	Sözlü Bildiriler-8 Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ayşe Ferdane Öğüzöncül SB-058, SB-059, SB-060, SB-061, SB-062, SB-063, SB-064, SB-065
09:50-10:00	Ara			
10:00-11:30	Oturum-7: Çevre, Kapitalizm, Eşitsizlikler, İklim ve COVID-19 Oturum Başkanları: Doç. Dr. Gamze Varol Uzm. Dr. Bahar Marangoz Kapitalizm, Çevre ve COVID-19 Dr. Ahmet Seyyal Eşitsizlikler, Fazladan Ölüm ve COVID-19 Uzm. Dr. Nasir Nesanır İklim Kızı ve COVID-19 Uzm. Dr. Ümit Şahin	Konferans-1: Pandemi Sürecinde Çocuk Sağlığını Etkileyen Faktörler Oturum Başkanları: Prof. Dr. Hilal Özcebe Dr. Öğr. Üyesi Emine Bahar Bingöler Pekcici Pandemi Sürecinde Çocuk Sağlığını Etkileyen Faktörlerde Nasıl Bir Değişim Oldu ve Nasıl Bir Müdahale Gerekliyor? Uzm. Dr. İclal Ayrıncı Sucaklı Konferans-2: Etik Yükleme Testi Olarak COVID-19 Oturum Başkanları: Prof. Dr. Osman Günay Uzm. Dr. Özgür Başaran Etik Yükleme Testi Olarak COVID-19 Prof. Dr. Yasemin Yalım	Oturum-8: COVID-19 Pandemi Döneminde Spor ve Sağlık Türkiye Spor Hekimleri Derneği Oturum Başkanları: Prof. Dr. Cengizhan Özgürbüz Prof. Dr. Ferruh Ayoğlu Egzersiz ve Bağışıklık Sistemi Prof. Dr. Cengizhan Özgürbüz COVID-19 Pandemi Döneminde Takım Doktorluğu Prof. Dr. Cem Çetin COVID-19 Enfeksiyonu Sonrası Spora Dönüş Dr. Öğr. Üyesi Gürhan Dönmez	
11:30-12:00	Ara			
12:00-13:00	Öğle Sohbetleri-2: 2020 Nobel Tıp Ödülünün Önemi Oturum Başkanları: Prof. Dr. Sarp Üner Uzm. Dr. Mete Önde 2020 Nobel Tıp Ödülünün Önemi Prof. Dr. Emin Kansu			
13:00-13:15	Ara			
13:15-14:15	Çalışma Grubu Oturumu-5: Çevre Sağlığı Çalışma Grubu	Çalışma Grubu Oturumu-6: Çocuk Sağlığı Çalışma Grubu	Çalışma Grubu Oturumu-7: Engelli Çalışma Grubu	Çalışma Grubu Oturumu-8: Halk Sağlığı ve Sosyal Bilimler Çalışma Grubu
14:15-14:30	Ara			
14:30-16:00	Oturum-9: Yuvarlak Masa Oturumu Pandemi Süreci ve Tünel Mücadele: Güncel Gereksinimlerden Çözümlere... Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi İrem Bulut SB-066, SB-067, SB-068, SB-069, SB-070, SB-071, SB-072, SB-073, SB-074	Sözlü Bildiriler-9 Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi İrem Bulut SB-066, SB-067, SB-068, SB-069, SB-070, SB-071, SB-072, SB-073, SB-074	Sözlü Bildiriler-10 Oturum Başkanı: Doç. Dr. Muhammed Fatih Önsüz SB-075, SB-076, SB-077, SB-078, SB-079, SB-080, SB-081, SB-082, SB-083	Sözlü Bildiriler-11 Oturum Başkanı: Prof. Dr. Tuğrul Erbaydar SB-084, SB-085, SB-086, SB-087, SB-088, SB-089, SB-090, SB-091
16:00-16:15	Ara			
16:15-17:45	Oturum-10: Sağlık İçin İlaç Üretimi Oturum Başkanları: Prof. Dr. Ayşen Bulut Uzm. Dr. Mehmet Kaya Neden İlaç? Prof. Dr. Yağr Üresin İlaç Geliştirme Sürecine Küresel Bakış Doç. Dr. Doğan Fidan İlkemizde İlaç Üretimi Ramazan Karaduman	Oturum-11: COVID-19 Pandemiyle Derinleşen Tartışmalar Türk Tokaks Derneği Oturum Başkanları: Doç. Dr. Cavit Işık Yavuz Uzm. Dr. Elif Allundaz Hatman Dünya ve Türkiye'de COVID-19 ve Hava Kirliliği Dr. Öğr. Üyesi Nilüfer Aykaç Sağlığın Sosyal Bileşenleri Penceresinden COVID-19'a Bakış Prof. Dr. Ali Kocabaş Sağlık Çalışanları İçin COVID-19 Neden Meslek Hastalığı Olmalı? Uzm. Dr. Canan Demir	Oturum-12: Halk Sağlığı Uzmanlarının İstihdamı Oturum Başkanları: Prof. Dr. Erhan Eser Uzm. Dr. Fatma Yeşim Karakoç Halk Sağlığı Alanında İnsangücü Planlaması ve İstihdam Prof. Dr. Bülent Kılıç Halk Sağlığı Uzmanlarının Sağlık Bakanlığı İçindeki Yer ve Görev Dağılımları Uzm. Dr. Melin Gümüç Halk Sağlığı Uzmanlarının Görev Tanımları ve Sorunları Uzm. Dr. Mihâl Temizer	
17:45-18:00	Ara			
18:00-19:00	Akşam Sohbetleri- 2: Demokrasi ve Sağlık Oturum Başkanları: Doç. Dr. Hür Hassoy Uzm. Dr. Ferhat Yıldız Demokrasi ve Sağlık Prof. Dr. Simon Wigley			
19:00-19:15	Ara			
19:15-20:45	Oturum-13: COVID-19 Pandemi Sürecinin Tıpta Halk Sağlığı Uzmanlık Eğitimine Yansımaları ve Gelecek İçin Öneriler Oturum Başkanları: Prof. Dr. Ferda Özyurda Prof. Dr. Aliye Mandracioğlu Sahada Çalışan Uzmanlık Öğrencisi Görüşü Dr. Dilek Yıldırım Sahada Çalışan Uzman Görüşü Uzm. Dr. Gül Anıl Anakök Mutlu Pandemi Kurulu Deneyimi Üzerinden Görüşler Prof. Dr. Çiğdem Çağlayan	Oturum-14: Yerel Yönetimlerin COVID-19 Pandemi Sürecinde Halk Sağlığı Uygulamaları Oturum Başkanları: Doç. Dr. Alpaslan Türkkan Uzm. Dr. Tuncay Aydın Taş İstanbul Büyükşehir Belediyesi Uygulamaları Uzm. Dr. Önder Yüksel Eryiğit İzmir Büyükşehir Belediyesi Uygulamaları Dr. Orhan Sertaç Dölek Ankara Büyükşehir Belediyesi Uygulamaları Veteriner Hekim Seyfettin Aslan Konya Büyükşehir Belediyesi Uygulamaları Çev. Müh. Serdar Koyuncu	Oturum-15: Türkiye'de Aşılama Hizmetlerinin Durumu ve Aşı Tereddütü Oturum Başkanları: Prof. Dr. Nilay Etler Lordoğlu Uzm. Dr. Gülser Doğan Türkiye'de Aşılama Hizmetlerinin Durumu Prof. Dr. Muzaffer Eskioçak Aşı Tereddütü: Tanım, Kapsamı ve Belirleyicileri Doç. Dr. Mehtap Türkay	
20:45-21:00	Ara			
21:00-22:30	Oturum-16: COVID-19 Aşıları Oturum Başkanları: Prof. Dr. Levent Akın Uzm. Dr. Funda Sevencan Aşı Üretim Süreci ve COVID-19 Aşıları Dr. Semih Tareen Türkiye'de Aşı Üretimi ve COVID-19 Aşıları Prof. Dr. Serhat Ünal			

16 Aralık 2020, Çarşamba				
	SALON 1	SALON 2	SALON 3	SALON 4
08:30-09:50	Sözlü Bildiriler-12 Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi. Hasan Küçükkendirci SB-092, SB-093, SB-094, SB-095, SB-096, SB-097, SB-098	Sözlü Bildiriler-13 Oturum Başkanı: Prof. Dr. Leyla Karaoğlu SB-099, SB-100, SB-101, SB-102, SB-103, SB-104	Sözlü Bildiriler-14 Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Petek Eylül Taneri SB-105, SB-106, SB-107, SB-108, SB-109, SB-110	Sözlü Bildiriler-15 Oturum Başkanı: Doç. Dr. Arda Borlu SB-111, SB-112, SB-113, SB-114, SB-115
09:50-10:00	Ara			
10:00-11:30	Oturum-17: COVID-19 Pandemisi ve Okul Sağlığı: Sorunlar, Çözüm Önerileri Oturum Başkanları: Prof. Dr. Burcu Tokuç Prof. Dr. Tayyar Şaşmaz Sosyal Pediatri Bakışıyla Pandemi Süreci ve Okul Sağlığı Prof. Dr. Betül Ulakol Halk Sağlığı Bakışıyla Pandemi Süreci ve Okul Sağlığı Prof. Dr. Birgül Piyal Psikolojik Danışma Bakışıyla Pandemi Süreci ve Okul Sağlığı Psikolojik Danışman Dr. Aygül Tunç Akcan	Oturum-18: Pandemi Döneminde Ruhsal Sağlık ve Psikososyal Yaklaşımın Belirleyicileri <i>Türk Ebeler Demeyi</i> Oturum Başkanları: Prof. Dr. Sema Yılmaz Doç. Dr. Nurhan Meydan Acımış Toplum Sağlığı Çalışanı Olarak Ebeler: Değişen Dünyada Gelecek Rollerimiz Doç. Dr. Nazan Karahan Afet ve Salgınlarda Üreme Sağlığı ve Ebelik Dr. Öğr. Üyesi Mahide Demirelöz COVID-19 Salgınınun Ebelik Mesleğine Yansımaları Doç. Dr. Tuba Uçar Ebeler Olarak Salgın Döneminde Ruh Sağlığımızı Nasıl Koruyabiliriz? Prof. Dr. Nazan Aydın	Oturum-19: Kardiyopulmoner Rehabilitasyon ve Egzersiz : Toplum Sağlığındaki Yeri <i>Fiziksel Tıp Uzman Hekimler Demeyi</i> Oturum Başkanları: Prof. Dr. Yeşim Kurtalıs Aytür Prof. Dr. Tacettin İnandı Sağlık İçin Egzersiz Doç. Dr. Aysun Genç Kardiyopulmoner Rehabilitasyonun Kalp ve Akciğer Hastalıklarındaki Önemi Doç. Dr. Ebru Alemardoğlu Post-COVID Pulmoner Rehabilitasyon Prof. Dr. Yeşim Kurtalıs Aytür	
11:30-12:00	Ara			
12:00-13:00	Öğle Sohbetleri-3: Halk Sağlığının Sınırları Oturum Başkanları: Prof. Dr. Metin Hasde Uzm. Dr. İlke Üçüncü Karadağlı Halk Sağlığının Sınırları Prof. Dr. Zafer Öztekin			
13:00-13:15	Ara			
13:15-14:15	Çalışma Grubu Oturumu-9: Göçmen Sağlığı Çalışma Grubu	Çalışma Grubu Oturumu-10: Kadın Sağlığı ve Toplumsal Cinsiyet Çalışma Grubu	Çalışma Grubu Oturumu-11: Sağlık Ekonomisi Çalışma Grubu	Çalışma Grubu Oturumu-12: Sahada Çalışan Halk Sağlığı Uzmanları Çalışma Grubu
14:15-14:30	Ara			
14:30-16:00	Oturum-20: COVID-19 Pandemisi, Halk Sağlığı Uzmanlık Eğitimi ve Sağlık Krizinin Yönetiminde Saha Deneyimleri Oturum Başkanları: Uzm. Dr. Ceren Arkant Uzm. Dr. Gisela Leiras Portekiz Deneyimleri... Gisela Leiras İspanya Deneyimleri... Juan Francisco Monteagudo Pérez İtalya Deneyimleri... Alberto Mateo Urdiales	İkili Konferans-3: Pandemi Döneminde Toplum Ruh Sağlığına Etkileri: Belirsizlik, Stres ve Dayanıklılık & Koleradan Koronaya Modern Karantınanın Gayri Resmi Tarihi Oturum Başkanları: Prof. Dr. Bülent Kılıç Uzm. Dr. Hande Perk Gürün Pandeminin Bireyden Toplum Ruh Sağlığına Etkileri: Belirsizlik, Stres ve Dayanıklılık Prof. Dr. Ahmet Topuzoğlu Koleradan Koronaya Modern Karantınanın Gayri Resmi Tarihi Doç. Dr. Fatih Arvınlı		
16:00-16:15	Ara			
16:15-17:45	Oturum-21: Değişen "Yeni" Dünya Tıp/Sağlık Alanındaki Bilimsel Dergi Yayıncılığı ve Halk Sağlığı Oturum Başkanları: Prof. Dr. Yücel Demiral Uzm. Dr. Duygu Lüleci Bilimsel Dergi Yayıncılığında Yenilikler Eğilimler Prof. Dr. Tamer Kemal Erdağ Türkiye'de Halk Sağlığı Alanındaki Yayıncılığın Değerlendirmesi ve Öneriler Prof. Dr. Sibel Sakarya Halk Sağlığı'nda Bilimsel Dergi Yayıncılığı: Hakem Gözüyle Değerlendirme Prof. Dr. Belgin Ünal	Oturum-22: Tıp Eğitiminde Güncel Durum Oturum Başkanları: Prof. Dr. Şevkat Bahar Özvarış Uzm. Dr. Tuba Duygu Yılmaz COVID-19 ve Tıp Eğitimi Prof. Dr. İskender Sayek COVID-19 Pandemisinde Türkiye'de Tıp Eğitiminde Yapılanlar Doç. Dr. A. Hilal Bab COVID-19 Pandemisinde Toplumda Tıp Eğitimi Prof. Dr. Nadi Bakırcı	Oturum-23: Travma ve Korunma <i>Ulusal Travma ve Acil Cerrahi Demeyi</i> Oturum Başkanları: Prof. Dr. Orhan Alimoğlu Dr. Öğr. Üyesi Emine Baran Deniz Trafik Kazaları Doç. Dr. Ali Fuat Kaan Gök Korozif Madde Yaralanmaları Doç. Dr. Osman Şimşek İş Kazaları Uzm. Dr. Adnan Özpek Ev Kazaları Prof. Dr. Gökhan Akbulut	
17:45-18:00	Ara			
18:00-19:00	Akşam Sohbetleri-3: Deneyimlerimden Halk Sağlığı Yaklaşım Örnekleri Oturum Başkanları: Prof. Dr. Türkan Günay Uzm. Dr. Ebru Karaca Deneyimlerimden Halk Sağlığı Yaklaşım Örnekleri Prof. Dr. Ayşe Akın			
19:00-19:15	Ara			
19:15-20:45	Oturum-24:Hava Kirliliği ve Sağlık Etkileri Oturum Başkanları: Prof. Dr. Ali Osman Karababa Av. Deniz Bayram Kara Rapor 2020: Türkiye'de Hava Kirliliği ve Sağlık Etkileri Buket Altı Hava Kirliliğinin Genişletilmesi Etkisi Doç. Dr. Semih Ayta Hava Kirliliği ve Sağlık Etkilerinin Hesaplanması İçin Farklı Yöntemler Lauri Milyvirta İç ortam hava kalitesi, aerosoller ve covid-19 ilişkisi ve alınması gereken önlemler Prof. Dr. Ülkü Alver Şahin	Oturum-25: Sağlık İçin Çok Paydaşlı İşbirliği ve Eylemler Oturum Başkanları: Prof. Dr. Mustafa Taşdemir Uzm. Dr. Sabanur Çavdar AFAD Perspektifinden Çok Paydaşlı Çalışma Tecrübeleri Dr. Mehmet Güllüoğlu Kaymakamlık Perspektifinden Sağlık İçin Çok Paydaşlı Çalışma Tecrübeleri Murat Sefa Demiryürek İlçe Sağlık Müdürlüğü Perspektifinden Çok Paydaşlı İşbirliği Tecrübeleri Dr. Yusuf Taşçı Halk Sağlığı Hizmetlerinde Kamu İşbirlikleri ve Toplum Katılımı Dr. Muhammed Atak	Oturum-26: Pandemi Tıbbi Mikrobiyolojik Bakış: SARS-CoV-2 Testlerinde Durum Değerlendirmesi <i>Klinik Mikrobiyoloji Uzmanlık Demeyi (KLİMUD)</i> Oturum Başkanları: Prof. Dr. Selda Erensoy Prof. Dr. Gülden Çelik COVID-19 Tanısında PCR Testlerinin Yeri Prof. Dr. Alper Akçalış SARS-CoV-2 Antijen ve Antikor Testlerinin Özellikleri - Kullanım Koşulları Prof. Dr. Ayşin Zeytinioğlu	
20:45-21:00	Ara			
21:00-22:30	Oturum-27: Ülke Örnekleri ile COVID-19 Oturum Başkanları: Prof. Dr. Nur Baran Aksakal Litvanya'da COVID-19 Prof. Dr. Mindaugas Stankunas Afganistan'da COVID-19 Doç. Dr. Nasar Ahmad Shayan Çin'de COVID-19 Doç. Dr. Ceren Ergenç			

17 Aralık 2020, Perşembe				
	SALON 1	SALON 2	SALON 3	SALON 4
08:30-09:50	Sözlü Bildiriler-16 Oturum Başkanı: Prof. Dr. Deniz Çalışkan SB-116, SB-117, SB-118, SB-119, SB-120, SB-121, SB-122	Sözlü Bildiriler-17 Oturum Başkanı: Prof. Dr. Beyhan Cengiz Özyurt SB-123, SB-124, SB-125, SB-126, SB-127	Sözlü Bildiriler-18 Oturum Başkanı: Prof. Dr. Metin Piçakçifele SB-128, SB-129, SB-130, SB-131, SB-132	Sözlü Bildiriler-19 Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ufuk Berberoğlu SB-133, SB-134, SB-135, SB-136, SB-137
09:50-10:00	Ara			
10:00-11:30	Oturum-28: Deprem: Uluslararası Yardım, Sağlık Hizmetleri ve Psikososyal Müdahale Oturum Başkanları: Prof. Dr. Erdal Beşer Uzm. Dr. Gül Anıl Anakök Mutlu Depremde Uluslararası Yardım Prof. Dr. Kobi Peleg Depremlerde Sağlık Hizmetlerine Genel Yaklaşım Prof. Dr. Hakan Altıntaş Deprem ve Sonrası Ruhsal Dünya - Psikososyal Müdahale Prof. Dr. Ejder Akgün Yıldırım	Oturum-29: Pandemi hazırlık planları nasıl olmalı? Oturum Başkanları: Prof. Dr. Ethem Erginöz Uzm. Dr. Tervik Bayram Aile hekimliği sisteminde pandemi planlaması nasıl olmalıdır? Dr. Özlem Sezen Pandemilerde Hastane Öncesi Acil Sağlık ve Hastane Organizasyonu Dr. Turhan Sofuoğlu Sağlık Bakanlığı Hastane Afet Planı Çalışmaları Uzm. Dr. Eray Çınar	Oturum-30: Türkiye'de Tüberküloz Kontrolünde Son Durum ve Pandeminin Etkileri Türkiye Ulusal Verem Savaş Demekleri Federasyonu Oturum Başkanları: Prof. Dr. Zeki Kılıççalan Doç. Dr. Seval Alkoy Türkiye'de Tüberküloz Kontrolünde Son Durum Doç. Dr. Şeref Özkara Verem Savaş Dispanserinde Pandemi Sürecinin Yönetimi Uzm. Dr. Asyşe İnan Süer Pandemi Sürecinde Tüberküloz Kontrolü Nasıl Etkilendi? Uzm. Dr. Mine Yenice	
11:30-12:00	Ara			
12:00-13:00	Öğle Sohbetleri-4: Araştırma ve Yayın Etiği Oturum Başkanları: Prof. Dr. Filiz Abacıoğlu Uzm. Dr. Mikail Özdemir Araştırma ve Yayın Etiği Prof. Dr. Şevket Ruacan			
13:00-13:15	Ara			
13:15-14:15	Çalışma Grubu Oturumu-13: İş Sağlığı Çalışma Grubu	Çalışma Grubu Oturumu-14: Sağlık Politikaları ve İstihdam Çalışma Grubu	Çalışma Grubu Oturumu-15: Uluslararası İşbirliği	Çalışma Grubu Oturumu-16: Tütün ile Mücadele Çalışma Grubu
14:15-14:30	Ara			
14:30-16:00	Oturum-31: Halk Sağlığı ve Sosyal Bilimler Oturum Başkanları: Prof. Dr. Nuray Özgünhar Uzm. Dr. Hande Bahadır Toplumu Anlama Yolunda: Sosyoloji ve Halk Sağlığı İlişkisi Doç. Dr. Temmuz Gönye Şevran Pandeminin Yarattığı Bilgi Kırıklığı: Biyopolitika ve İnfodemi Doç. Dr. Ayşe Can Terzioğlu Halk Sağlığı ve Keri Planlama Prof. Dr. Asuman Türkün Halk Sağlığı ve Sanat Öğr. Gör. Dr. Ahmet Can Bilgin	Oturum-32: Pandemi Döneminde Ruhsal Sağlık ve Psikososyal Yaklaşımın Betirleyicileri Türkiye Psikiyatri Derneği (TPD) Oturum Başkanları: Prof. Dr. Pınar Erbay Dündar Doç. Dr. Münevver Hacıoğlu Yıldırım Pandemide Olağandışı Patolojiye Ruhsal Etkilenme ve Toplumsal Bireysel Korunma Uzm. Dr. Ersin Baltacı Pandemi Döneminde Psikiyatrinin Etki Alanı, Beklentiler ve Gerçekler Doç. Dr. Koray Başar İncinebilir Gruplar, Gözden Kaçanlar ve Pandemi Uzm. Dr. Evindar Karabulut	Oturum-5: Neonatolojide Güncel Durum Türk Neonatoloji Derneği Oturum Başkanları: Prof. Dr. Nuray Duman Dr. Öğr. Üyesi Melike Yavuz COVID-19 Pandemisinde Yenidoğan Bebeğin İzlemi Prof. Dr. Meriç Çetinkaya Sağlıklı Bebek Beslenmesi ve İzlemi Prof. Dr. Canan Türkyılmaz Sanlık Yönetimi ve İzlemi Doç. Dr. Emel Okulu	
16:00-16:15	Ara			
16:15-17:45	Oturum-33: Pandemiye Toplumsal Cinsiyet Oturum Başkanları: Prof. Dr. Ayşe Akın Uzm. Dr. Özgür Erdem Avrupa Bağlamında Covid Döneminde Cinsiyet ve İstihdam Prof. Dr. Maria Tsouroufli Toplumsal Cinsiyet ve COVID-19 Doç. Dr. Burcu Şentürk HASUDER Pandemiye Toplumsal Cinsiyet Raporu ve Pandemiye Dezentajlı Gruplar Prof. Dr. Şevkat Bahar Özvarış	Oturum-34: COVID-19 Pandemiğinde Toplum Ruh Sağlığı Hizmetleri Oturum Başkanları: Prof. Dr. Selma Karabey Uzm. Dr. Şeyma Arslan Sağlık Bakanlığı Çalışmaları Uzm. Dr. Pelin Şavlı Saha Deneyimi Dr. Azize Tiryakioğlu Universite Deneyimi Uzm. Dr. İrmak Polat Sivil Toplum Deneyimi Kl. Psk. İnanç Sumbuloğlu	Oturum-35: Olağandışı Durumlarda Triyaj Acil Tıp Uzmanları Derneği (ATUDER) Oturum Başkanları: Prof. Dr. Başar Cander Doç. Dr. Zeynep Sofuoğlu Acilde Triyaj Prof. Dr. Zeynep Çakır Travmada Triyaj Uygulaması Prof. Dr. Behçet Al Afet Triyajı Prof. Dr. Mehmet Gül	
17:45-18:00	Ara			
18:00-19:00	Akşam Sohbetleri-4: Çevresel Sosyal Yönetişim Oturum Başkanları: Dr. Öğr. Gör. İlker Kayı Uzm. Dr. Işık Çetin Top Çevresel Sosyal Yönetişim Küdemli Öğretim Üyesi Dr. Oğuzhan Karakaş			
19:00-19:15	Ara			
19:15-20:45	Oturum-36: COVID-19 Pandeminin Farklı Sektörler ve İşçiler Üzerindeki Etkileri ICOH - International Commission on Occupational Health (İş Sağlığı Uluslararası Komisyonu) Oturum Başkanları: Dr. Buhara Önal Uzm. Dr. Volkan Medeni Pandeminin Kadın Emeği ve İşçiler Üzerindeki Etkisi Prof. Igor Bello COVID-19'un Madencilikte İşçiler ve İstihdam Üzerindeki Etkisi Dr. Thuthula Balfour Salgın kayıtları ve diğer dışlanmış işçileri nasıl etkiledi? Mahinda Seneviratne Salgın inşaat sektörü işçilerini nasıl etkiledi? Dr. Krishna Nirmalya Sen	Oturum-37: Sağlıklı Toplum ve Çevre için Türkiye'de ki Sağlık Uzmanlarının Rolü HEAL - Health and Environment Alliance Oturum Başkanı: Anne Stauffer EEA Rapor Sunumu: Sağlıklı Çevre, Sağlıklı Yaşamlar: Evrin Doğan Öztürk EEA Rapor Sunumundan Yansımalar: Çevre, İklim ve Sağlık Üzerine EUPHA Bildirisi: Prof. Dr. Marija Jevtic Kıngan Grupların En İyi Şekilde Korunması: Dr. Peter van den Hazel Çevre Sağlığı Ekonomisi, NEF - HEAL (TBC)	Oturum-38: COVID-19 ve Kansere Oturum Başkanları: Doç. Dr. Nilüfer Özyayın Uzm. Dr. Güledal Boztaş Kanseri Nasıl Kontrol Edeceğiz? Prof. Dr. Tezer Kutluk COVID Salgını Sürecinde Taramalar Neden Devam Etmeli? Türkiye'de Kansere Taramalar Dr. Murat Türkyılmaz Türkiye'de Kansere Tanı ve Tedavi Sürecinde Salgın Yaşanan Sıkıntılar Prof. Dr. Yavuz Anacak	
20:45-21:00	Ara			
21:00-22:30	Konferans-3: Üniversite Eğitiminde Bağlamında Halk Sağlığının İşlevleri ve Halk Sağlığı Çalışmalarının Yeterlilikleri Oturum Başkanları: Doç. Dr. Işıl Ergin Doç. Dr. Tufan Nayır Üniversite Eğitimi Bağlamında Halk Sağlığının İşlevleri ve Halk Sağlığı Çalışmalarının Yeterlilikleri Prof. Dr. Linas Sumskas			
	Konferans-4: Sağlık Diplomasisi Oturum Başkanları: Prof. Dr. Melih Bulut Doç. Dr. Tufan Nayır Sağlık Diplomasisi Prof. Dr. Hande Harmancı			

18 Aralık 2020, Cuma				
	SALON 1	SALON 2	SALON 3	SALON 4
08:30-09:50	Sözlü Bildiriler-20 Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Meryem Merve Ören SB-138, SB-139, SB-140, SB-141, SB-142	Sözlü Bildiriler-21 Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Hatice Niliden Arslan SB-143, SB-144, SB-145, SB-146, SB-147, SB-148, SB-149	Sözlü Bildiriler-22 Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mücahit Eğri SB-150, SB-151, SB-152, SB-153, SB-154, SB-155	Sözlü Bildiriler-23 Oturum Başkanı: Doç. Dr. Özlem Terzi SB-156, SB-157, SB-158, SB-159, SB-160, SB-161, SB-162
09:50-10:00	Ara			
10:00-11:30	Oturum-39: Tek Sağlık Bakış Açısıyla COVID-19 Pandemisi Oturum Başkanları: Prof. Dr. Kayhan Pala Uzm. Dr. Selen Gürsoy COVID-19 Pandemisi ve Güncel Durum Prof. Dr. Selim Badur Ekosistem Tahribatları ve Salgınlar Arasındaki İlişkiler Prof. Dr. Doğanay Tolunay Tek Sağlık Yaklaşımında Zoonozlar ve Veteriner Hekimliği Halk Sağlığı Veteriner Hekim Melike Baysal	Oturum-40: Göğüs Hastalıklarında Sıcak Başlıklar Türkiye Solunum Araştırmaları Derneği (TUSAD) Oturum Başkanları: Prof. Dr. Ülkü Yılmaz Dr. Öğr. Üyesi Tahsin Gökhan Telatar KOAHDa Telemedicince Uzm. Dr. Burcu Yiğitbaş Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve Tütün Kontrolü Prof. Dr. Nazmi Bilir Yeni Tütün ve Nikotin Ürünleri Sahadaki Güncel Durum Doç. Dr. Volkan Kara	Oturum-41: Aşı Geliştirme Çalışmaları Oturum Başkanları: Prof. Dr. İskender Gün Doç. Dr. Rabia Çakır Koç Erciyes Üniversitesinde Aşı Geliştirme Çalışmaları Prof. Dr. Aykut Özdarendeli Aşı Geliştirilmesinin Klinik Araştırma Boyutu Doç. Dr. Zafer Sezer	
11:30-12:00	Ara			
12:00-13:00	Öğle Sohbetleri-5: Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Tarihçesi Oturum Başkanları: Prof. Dr. Sevgi Canbaz Uzm. Dr. Seher Palanbek Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Tarihçesi Prof. Dr. Nazmi Bilir			
13:00-13:15	Ara			
13:15-14:15	Çalışma Grubu Oturumu-17: Toplum Ruh Sağlığı Çalışma Grubu	Sözlü Bildiriler-24 Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hasan Çetin Ekerbiçer SB-163, SB-164, SB-165, SB-166, SB-167	Sözlü Bildiriler-25 Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ayşe Emel Önal SB-168, SB-169, SB-170, SB-171, SB-172	Sözlü Bildiriler-26 Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mustafa Tözün SB-173, SB-174, SB-175, SB-176, SB-177
14:15-14:30	Ara			
14:30-16:00	Oturum-42: Pandemi ile Değişen Çalışma Yaşamı Oturum Başkanları: Prof. Dr. Ali Naci Yıldız Uzm. Dr. Burak Çapacı Türkiye'de Pandemi ile Değişen Çalışma Yaşamı ve İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Dr. Zühü Sahin Pandemiyle Değişen Çalışma Hayatı & Uzaktan Çalışma Burcu Akça Hacıosmanoğlu Pandemi ile Değişen Çalışma Yaşamı, İş Yeri Uygulama Örneği Dr. Kemal Yıldırım Pandemi Sürecinin İşçi Sınıfı Üzerindeki Etkileri: Metal Sektörü örneği Doç. Dr. Ferit Serkan Öngel	Oturum-49: COVID-19 Pandemisi ve Rehabilitasyon Türkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Derneği Oturum Başkanları: Prof. Dr. Lele Altan İnceoğlu Prof. Dr. Elçin Balcı Pandemide Geriatrik Popülasyon Dr. Emine Dündar Covid Sonrası Kardiyopulmoner Rehabilitasyon Temel Yaklaşımları Dr. Yasemin Özkan Telerehabilitasyon Doç. Dr. Başak Bilir Kaya	Sözlü Bildiriler-27 Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mustafa Öztürk SB-178, SB-179, SB-180, SB-181, SB-182, SB-183, SB-184, SB-185	
16:00-16:15	Ara			
16:15-17:45	Konferans-5: Yaşlanan Nüfusun Halk Sağlığına Etkisi Oturum Başkanları: Prof. Dr. Dilek Aslan Uzm. Dr. Ekin Koç Yaşlanan Nüfusun Halk Sağlığına Etkisi Prof. Dr. Rosette Farrugia-Bonello Konferans-6: COVID-19 Salgınında Tarım Çalışanları Oturum Başkanları: Prof. Dr. Mine Esin Ocaktan Uzm. Dr. Uğurcan Sayılı COVID-19 Salgınında Tarım Çalışanları Prof. Dr. Zeynep Şimşek	Oturum-43: COVID-19 Pandemisi ve Halk Sağlığı Hemşireliği Halk Sağlığı Hemşireliği Derneği Oturum Başkanları: Prof. Dr. Ayfer Tezel Prof. Dr. Ahmet Tevfik Sünter COVID-19 Politikaları İçinde Halk Sağlığı Hemşireliği Prof. Dr. Süheyra Altuğ Özsoy COVID-19 Pandemisi ve Kültürel Yaklaşımlar Prof. Dr. Gülbu Tanrıverdi COVID-19 Pandemisinde Halk Sağlığı Hemşireliği Açısından Olası Riskler ve Fırsatlar Prof. Dr. Ayfer Tezel	Oturum-44: Pandemi Süreci ve Diyabet- Obezite- Beslenme Türkiye Endokrinoloji Ve Metabolizma Derneği Oturum Başkanları: Prof. Dr. Serpil Salman Prof. Dr. Meltem Çöl Diyabet Prof. Dr. Serpil Salman Obezite Doç. Dr. Seda Sancak Beslenme Doç. Dr. Ayşe Nur İzol Torun	
17:45-18:00	Ara			
18:00-19:00	Akşam Sohbetleri-5: Arkeolojik ve Arkeometrik Yöntemler Işığında Beslenme-Sağlık İlişkisi Oturum Başkanları: Prof. Dr. Mustafa Tözün Uzm. Dr. Murat Özdemir Arkeolojik ve Arkeometrik Yöntemler Işığında Beslenme-Sağlık İlişkisi Doç. Dr. Ahmet Uğur			
19:00-19:15	Ara			
19:15-20:45	Oturum-45: COVID-19 Yanıtında Bulaşıcı Olmayan Hastalıkların Önlenmesi ve Kontrolü Oturum Başkanları: Prof. Dr. Pınar Okyay Dr. Batyr Berdykychev BOH Davranışsal Risk Faktörleri: Sağlıksız Beslenme, Fiziksel Aktivite ve Pandemi Sırasında Beslenme Önerileri Dr. Joao Breda COVID-19'da Bulaşıcı Olmayan Hastalıkların Önlenmesi ve Kontrolü Dr. Kremen Witkrasasinghe BOH Davranışsal Risk Faktörleri: Alkol Kullanımı Carina Ferreira-Borges BOH Davranışsal Risk Faktörleri: Tütün Kullanımı Prof. Dr. Toker Ergüder	Uydu oturumu: Türk Tıp Öğrencileri Birliği (TurkMSIC) Buluşması	Oturum-47: Pandemi Sürecinde İleri Yaş Döneminde Sorunlar Türk Geriatri Derneği Oturum Başkanları: Prof. Dr. Dilek Aslan Prof. Dr. Günay Saka Pandemi Sürecinde Kurumda Yaşlanma, Riskler, Önlemler Prof. Dr. Meral Saygun Yaşlılarda Reçeteleme ve Tedaviye Erişim/Uyum Sorunları Prof. Dr. Tolga Reşat Aydos Başışıklama Çalışmaları ve Yaşlılara Yansımaları Öğr. Gör. Dr. Meltem Şengelen	
20:45-21:00	Ara			

21:00-22:30	<p>Oturum-46: Uluslararası Öğrencilerin Gözünden Halk Sağlığının Tıp Eğitimindeki Yeri & Pandemi Döneminde Tıp Eğitimi</p> <p>Oturum Başkanı: Herdem Banış Yılmaz</p> <p>İspanya Tıp Eğitimi Sisteminde Halk Sağlığının Yeri & Pandemi İspanya'da Tıp Eğitimi Nasıl Etkiledi? Nuria Perez Gascon Ukrayna Tıp Eğitimi Sisteminde Halk Sağlığının Yeri & Pandemi Ukrayna'da Tıp Eğitimi Nasıl Etkiledi? Sophia Tykhomyrova Çek Cumhuriyeti Tıp Eğitimi Sisteminde Halk Sağlığının Yeri & Pandemi Çek Cumhuriyeti Tıp Eğitimi Nasıl Etkiledi? Lucie Novotná Almanya Tıp Eğitimi Sisteminde Halk Sağlığının Yeri & Pandemi Almanya Tıp Eğitimi Nasıl Etkiledi? Theresa Krüger</p>	<p>Oturum-48: Türkiye Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar ve Risk Faktörleri Kohort Çalışması - 2019</p> <p>Oturum Başkanları: Prof. Dr. Sibel Sakarya Uzm. Dr. Mehmet Emin Özdemir</p> <p>Çalışmanın Amacı ve Tasarımı, Yöntemi Prof. Dr. Belgin Ünal Seçilmiş Kardiyovasküler Hastalık Sonuçları Prof. Dr. Gönlü Dinç Horasan Diyabet, Kanser, Multimorbidite Prof. Dr. Gül Ergöç Hastaneye Yatış ve Tedavi ile İlgili Sonuçlar Doç. Dr. Melih Kaan Sözmen</p>		
19 Aralık 2020, Cumartesi				
SALON 1				
10:00-12:00	<p>Forum</p> <p>Oturum Başkanları: Dr. Nedret Emiroğlu Prof. Dr. Reyhan Uçku</p>			
12:00-12:30	Kapanış			

SÖZLÜ BİLDİRİLER PROGRAMI

Sözlü Bildiriler - 1 | 14.12.2020, 14:30 - 16:00 | Salon 1

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Selma Metintaş

SB-001	Türkiye’de COVID-19 Verilerinin Bölgelere Göre İncelenmesi Cavit Işık Yavuz, Özge Yavuz Sarı
SB-002	COVID-19 Bilgi, Tutum ve Davranış Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirliği Serol Deveci, Celalettin Çevik, Hakan Baydur, Fatih Önsüz, Selma Tosun, Alp Ergör
SB-003	65 Yaş ve Üstü Kişilerde İnfluenza, Pnömonok, Herpes Zoster ve Tetanoz Aşılarını Bilme ve Yaptırma Düzeyleri Alpay Medetalibeyoğlu, Elif Ezirmik
SB-004	0-5 Yaş çocuğu olan ebeveynlerin aşya yönelik tutumu: ölçek geliştirme çalışması Emel Doğan, Fatimatüzzehra Genç, Emine Kaya, Adnan Kan, Naile Bilgili, Yeter Kitiş
SB-005	Bir Üniversite Hastanesindeki Sağlık Çalışanlarının COVID-19 Riskli Temas Durumlarının Değerlendirilmesi Gülçin Yapıcı, Ahmet Öner Kurt, Elif Tuğçe Solmaz, Aylin Yeniocak Tunç, Fatma Bozdağ, Bengü Nehir Buğdaycı Yalçın, Ekin Kaplan, Burcu Ecem Uğuz, Eray Dülger, Hülya Özkayalar
SB-006	Covid-19 pandemisine bağlı ölüm hızı ile ilişkili faktörlerin ekolojik incelenmesi Güliz Aydemir Acar
SB-007	Bir üniversite hastanesi sağlık çalışanlarının bağışıklanma durumu ve etkileyen etmenler Hanım Kumbul, Özgür Önal
SB-008	Youtube videoları kızamık-kızamıkçık-kabakulak aşısı hakkında neler söylüyor? Ömer Ataç, Gamze Ergün, Hatice Çetintürk, Sümeyye Düzcen, Şule Bülbül, Tuba Dişçi, Osman Hayran
SB-009	The Effect of BCG vaccine on COVID-19 severity and mortality Tayfun Caliskan, Bengu Saylan

Sözlü Bildiriler - 2 | 14.12.2020, 14:30 - 16:00 | Salon 2

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Gamze Çan

SB-010	Eğitimin öğretmenlerin besin alerjisi ve anafilaksi yönetme öz-yeterliğine etkisi Atiye Yıldırım, Meryem Öztürk Haney
SB-011	İntihar girişimi olan ergenlerde periferik inflamasyon parametrelerinin değerlendirilmesi Aziz Kara, Zafer Bağcı
SB-012	CDPQOL (Celiac Disease Specific Pediatric Quality of Life) Ölçeğinin Türkçe Geçerlilik-Güvenilirliği Cemal Koçak, Semih Sandal, Meltem Çöl, Aydan Kansu Tanca, Zarife Kuloğlu, Ceyda Tuna Kırsaçlıoğlu
SB-013	Antakya’daki ortaöğretim öğrencilerinde obezite sıklığı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışları Meryem Kabacaoğlu Bilgin, Evrim Arslan
SB-014	Ebeveynlerin Cilt Kanseri ve Kendi Kendine Deri Muayenesini Bilme Durumları ile Çocuklarını Güneşten Korumaya Yönelik Davranışlarının Belirlenmesi Eylül Kaya, Şerife Zehra Altunkürek
SB-015	İstanbul İli Yenidoğan İşitme Kaybı Prevalansı Abdullah Emre Güner, Pelin Şavlı Emiroğlu, Petek Eylül Taneri
SB-016	Çocuk ve Ergenlerde Disabkids Astım Modülünün Geçerlilik ve Güvenilirliği Pınar Özdemir Deniz, Filiz Abacıgil, Pınar Uysal
SB-017	Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ve İlişki Etmenlerin Değerlendirilmesi Seval Çalışkan Pala, Didem Oktar, Zeynep Demirtaş, Didem Arslantaş, Alaettin Ünsal, Murat Eyüboğlu, Damla Eyüboğlu
SB-018	COVID-19 Pandemisi Evde Kal Döneminde Çocukluk Çağı Obezitesine Etkisi Olan Bazı Risk Faktörlerinin Belirlenmesi Şule Özdemir, Şeyma Genç, Hatice Nilden Arslan, Özlem Terzi, Elif Nur Gülen, Cihad Dündar

Sözlü Bildiriler - 3 | 14.12.2020, 14:30 - 16:00 | Salon 3

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Figen Demir

SB-019	Aile Hekimlerinde Koronavirüs Anksiyetesi <u>Ayşe Seval Palteki</u> , Ayşe Hümeysra Öz, Berna Koç, Necla Arusoğlu, Sara Fatma Dağtekin, Mehmet Akif Sezerol, Osman Hayran
SB-020	Ülkelerin COVID-19 salgın göstergelerinin kümeleme analizi ve gelir düzeyi grubu ile ilişkisi <u>Caner Baysan</u> , Seher Palanbek Yavaş, Meltem Çöl
SB-022	Sağlık Çalışanlarının COVID-19'a Yönelik Tutum, Endişe ve Stres Düzeylerinin Değerlendirilmesi İrem Dilaver, <u>Kübra Şahin</u> , Büşra Parlak Somuncu, Murat Topbaş, Nazım Ercüment Beyhun, Sevil Turhan
SB-023	Evaluating the WHO's Role on Global Health Security - A Comparative Analysis of PHEIC Declaration Processes <u>Muhammed Yusuf Özdemir</u>
SB-024	Uluslararası öğrencilerin sağlık okuryazarlığı düzeyleri ve covid-19 hakkındaki bilgi ve bakış açıları Nergiz Sevinç, Burcu Korkut
SB-025	COVID-19 pandemi sürecinde ebe ve hemşirelerde depresyon ile psikolojik dayanıklılık, tükenmişlik, stres ve sosyodemografik faktörler arasındaki ilişki: Kesitsel bir çalışma <u>Selda Yörük</u> , Döndü Güler
SB-026	Dünyada COVID-19'un Sosyal Belirleyicilerinin Analizi <u>Selva Dilan Gölbaşı</u> , Muhammed Fatih Önsüz, Emrah Atay, Selma Metintaş

Sözlü Bildiriler - 4 | 14.12.2020, 14:30 - 16:00 | Salon 4

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Derya Çamur

SB-027	Meslek Hastalığı Sürecinin Kalitatif Değerlendirilmesi <u>Ali Erkin Kahraman</u> , Bülent Kılıç, Arif Hikmet Çımrın
SB-028	Hidroelektrik Enerji Santrali Çalışanlarında Gürültü Üzerine Bir Çalışma: Artvin Örneği <u>Elif Işık</u> , Yavuz Özorun, Gamze Çan
SB-029	Mevsimlik tarım çalışanlarının Covid-19 hakkındaki bilgi, tutum ve davranışları <u>Mahmut Kılıç</u> , Sevda Yaman
SB-030	Çağrı Merkezi Çalışanlarının Genel Ruhsal Durumları ve İş Yaşam Kalitesi <u>Muhammed Akif Sami Toker</u> , Nuran Güler
SB-031	Bir Kamu Üniversite Hastanesinde Pandemi Sürecinin İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerine Etkisi <u>Mustafa Bamsı Tür</u> , Sabriye Özcan, Tuğba Demirel Derkuş, Sema Çeliker, Seyyare Kurt, Sema Yıldız, Mehmet Cevat Boz, Nazire Gökşen Ekim, Turan Durar, Özlem Yazıcıoğlu, Yücel Demiral, Osman Alparslan Ergör
SB-032	Tersane Çalışanlarının İş ile İlgili Sağlık Sorunları <u>Mustafa Çakır</u> , Ekrem Aktuğ, Selim Yüksel, Faruk Demirhan
SB-033	Tersane Çalışanlarında Kas İskelet Sistemi Sorunları <u>Mustafa Çakır</u> , Ekrem Aktuğ, Faruk Demirhan, Selim Yüksel, Ahmet Akalan
SB-034	Bir üniversite hastanesinde çalışanlarda psikososyal risk etmenlerine maruziyetin iş kazalarına etkisi <u>Özge Aksoy</u> , Osman Alparslan Ergör
SB-035	Sağlık çalışanlarında COVID-19 temas riskinin değerlendirilmesi için bir matris önerisi: Teknik not <u>Seyfi Durmaz</u> , Raika Durusoy

Sözlü Bildiriler - 5 | 15.12.2020, 08:30 - 09:50 | Salon 1

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Gülsen Güneş**

SB-036	Samsun İlinde Hava Kirliliğinin Sağlık Kurumlarına Başvuru ve Ölümler Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi <u>Feyza Nur Topçu Yenerçağ, Ahmet Tevfik Sünter</u>
SB-037	Ankara'daki Eğitim Araştırma ve Devlet Hastanelerinde Su Yönetimi <u>Derya Çamur, Gamze Ketrez, İbrahim Sefa Güneş, Fatma Sena Konyalıoğlu, Hüseyin İlter, Murat Topbaş</u>
SB-038	Hava Kirliliğinin Kardiyovasküler Sağlık Üzerindeki Etkisi <u>Gülay Ekinci, İhsan Bakır</u>
SB-039	2012-2019 Yılları Arasındaki Kırklareli İl Merkezinde Partikül Madde (PM₁₀) Düzeylerinin İncelenmesi <u>Hamza Demirbilek, Yeliz Mercan</u>
SB-040	Covid 19 pandemisi kapsamında alınan önlemlerin Kütahya hava kalitesine etkisi <u>Muammer Yılmaz</u>
SB-041	Analysis of The Natural Disasters Occured in The Last Century and The People Who Were Consequently Displaced <u>Seher Palanbek Yavaş, Caner Baysan, Ayşe Emel Önal</u>

Sözlü Bildiriler - 6 | 15.12.2020, 08:30 - 09:50 | Salon 2

Oturum Başkanı: **Doç. Dr. Lütfi Saltuk Demir**

SB-042	Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID 19) sürecinde Türkiye'de halk sağlığı uzmanlarının eğitim ihtiyaçlarının değerlendirilmesi <u>Ferda Özyurda, Dilek Aslan</u>
SB-043	Halkın yaşlı bakımında robot kullanımıyla ilgili tutumları <u>Duygu Çelik Seyitoğlu, Oytun Güneş, Serdar Gürpınar, Gülsen Güneş</u>
SB-044	Adölesanlarda İnternet Bağımlılığı Prevalansı ve Etkili Faktörler: Erzurum İli Örneği <u>Edanur Köyceğiz, Serhat Vançelik, Sinan Yılmaz</u>
SB-046	Bir Klinikte Tedavi Gören Fizyoterapi Hastalarının Bakıcılarının Bakım Yükü ile Depresyonu Arasındaki İlişki <u>Ramazan Cihad Yılmaz, Gülsen Güneş</u>
SB-047	İstanbul'da bir Üniversitenin Eğitim ve Araştırma Hastanesi Asistan Hekimlerinin Tükenmişlik Seviyelerinin İncelenmesi <u>Miray Sancaktar Demiröz, Selin Davun, Seyhan Hıdıroğlu, Ayşe Şeval Demir, Hamisi Mwinyi Makungu, İrem Direk, Şeyma Erman, Nimet Emel Lüleci</u>
SB-048	Bir aile sağlığı merkezine başvuranların akılcı ilaç kullanımı konusundaki tutum ve davranışları <u>Serdar Gülpınar, Gülsen Güneş</u>
SB-049	Evaluation of Socio-Economic Fragility Index Against Disasters: Example Turkey Provinces <u>Ünal Yaprak, Turgut Şahinöz, Saime Şahinöz</u>

Sözlü Bildiriler - 7 | 15.12.2020, 08:30 - 09:50 | Salon 3

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ferdi Tanır

SB-050	2015'ten Bugüne Avrupa Birliği Üye Ülkelere İhraç Edilerek Reddedilen Gıda Ürünlerinin İncelenmesi <u>Ayşenur Beyazıt Üçgün</u> , Cavit Işık Yavuz
SB-051	The Popularity of the Dietary Supplements and Functional Foods in The Coronavirus Pandemic: A Perspective From Google Trends <u>Elif Günalan</u> , İrem Kaya Cebioğlu, Özge Çonak
SB-052	Covid-19 Kısıtlamalarında Yaşlı Bireylerde Malnütrisyon Riski ve Önleme Yaklaşımları <u>Gonca Yıldırım</u> , Eda Parlak, Özlem Özpak Akkuş, Betül Gülşen Atalay
SB-053	Beslenme Diyetetik ile Tıp Öğrencilerinin Sürdürülebilir Beslenme Bilgileri ve Besin Tüketimleri <u>Gülsena Akay</u> , Lütfi Saltuk Demir
SB-054	Determining the Association of Using Social Media on Eating Attitudes among University Students <u>Melis Keküllüoğlu</u> , İrem Kaya Cebioğlu
SB-055	Üniversite Öğrencilerinin Fast Food Tüketimleri ve Slow Food Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi <u>Merve Kağmıoğlu</u> , Lütfi Saltuk Demir
SB-056	Covid-19 salgını döneminde Afyonkarahisar Sağlıklı Hayat Merkezine başvuran yetişkin bireylerin beslenme alışkanlıkları ve fiziksel aktivite durumları <u>Pınar Ersoy</u>
SB-057	Kovid-19 Pandemisinde Yetişkinlerdeki Anksiyetenin Besin Alımlarına Etkisi <u>Zeynep Uzdil</u> , Seda Kaya, Funda Pınar Çakıroğlu

Sözlü Bildiriler - 8 | 15.12.2020, 08:30 - 09:50 | Salon 4

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ayşe Ferdane Oğuzöncül

SB-058	Bir meslek grubunda Polimeraz Chain Reaction testi ile COVID-19'a yönelik toplum taraması deneyimi <u>Ahmet Önder Porsuk</u>
SB-059	Interaction between clinical medical students and the pharmaceutical industry: A descriptive study <u>Ayşe Nilüfer Özaydın</u> , <u>Anıl Çifter</u> , Berk Bozdoğan, Nergis Kıcı, Batuhan Erdir, Senem Aslan, Can Ilgın Marmara
SB-060	Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Zorunlu Aşı Uygulamalarına İlişkin Tutumları: Karşılaştırmalı Bir Araştırma <u>Erkan Pehlivan</u> , Burak Mete, <u>Ceren Kanat</u> , Esra Mete İnönü
SB-061	Determination of Sexual and Reproductive Health Stigmatization Levels of Women Between 18-24 Years <u>Metin Yıldız</u> , Mehmet Salih Yıldırım, Güray Okyar
SB-062	İntörn hekimlerin mesleki gelecek konusunda kaygı nedenleri ve düzeylerinin incelenmesi <u>Cihad Dünder</u> , <u>Özlem Terzi</u>
SB-063	Samsun'daki ilkokul öğrencilerinde obezite sıklığı ve ebeveynlerin obezite hakkındaki bilgi düzeyleri <u>Özlem Terzi</u> , Nilden Hatice Arslan, Cihad Dünder
SB-064	Yenidoğan Tarama Programını (NTP) Reddinin Nedenlerinin Betimlenmesi <u>Rukiye Duygu Kurt</u> , Hakan Baydur, Gülten Uçan
SB-065	Sağlık çalışanlarının riskli gebelikler eğitimi etkinliğinin değerlendirilmesi <u>Uğurcan Sayılı</u> , Çiğdem Özgür, Öznur Bulut Gazanfer, Abdullah Solmaz

Sözlü Bildiriler - 9 | 15.12.2020, 14:30 - 16:00 | Salon 2

Oturum Başkanı: **Dr. Öğr. Üyesi İrem Bulut**

SB-066	İstanbul'da bir üniversitede öğrenim gören tıp fakültesi öğrencilerinin, COVID-19 ile ilgili bilgi, tutum ve enfeksiyon kontrol önlemlerine uyumları <u>Ayşe Gül Yücesan, Vildan Sena Ateş, Yeşim Yasin, Figen Demir</u>
SB-067	Öğrencinin güvenliğinde üniversitenin sorumluluğunu genişletmek: bir COVID-19 vaka kümesi incelemesi <u>Hüseyin Küçükali, Ayşe Zülal Tokaç, Zeynep Bilge Orhan, Batula Taghiyeva, Seher İrem Duman, Şeyma Kapçık, Osman Hayran</u>
SB-068	Bir Üniversite Hastanesinde Temaslı Sağlık Çalışanlarının COVID-19 Maruziyeti ve Risk Faktörlerinin Belirlenmesi <u>Filiz Abacıgil, Didem Evcı Kiraz, Pınar Okyay, Tolga Ünüvar, Güneş Özçolpan</u>
SB-069	Bir köydeki Covid 19 salgını ve sosyal toplantılarla ilişkisinin retrospektif olarak incelenmesi <u>Leyla Karaoğlu, Tahsin Gökhan Telatar, Zeynep Kırdı Harbawi, Asuman Okur, Mehmet Halit Baykal, Demet Karagöz, Hızır İlyas Hatipoğlu, Seda Mercan Alpdoğan, Alp Güray, Atakan Öztürk, Hüseyin Burak Tomakin, Seçkin Karaoğlu RECEP</u>
SB-070	Üniversite öğrencilerinin duygu durumu ile pozitiflik tutumları ve COVID-19 pandemisi hakkındaki tutum ve davranışları arasındaki ilişki <u>Mahmut Kılıç, Nursel Üstündağ Öcal, Güllü Uslukılıç</u>
SB-071	Pandemi Döneminde Sağlık Çalışanlarının Yeni Coronavirüs Maruz Kalımı Risk Düzeylerinin Değerlendirmesi <u>Elif Boncukçu Eren, Neslişah Şiyve, Buket Yıldırım Üstüner, Ecem Başoğlu Şensoy, Salih Keskin, Edanur Sezgin, Saadet Göksu Çelik, Ahmet Furkan Süner, Eylül Altaş, Ahmet Naci Emecen, Yücel Demiral</u>
SB-072	Social attention based interpretation of top-100 articles about Covid-19 pandemic: an altmetric study <u>Mehmet Dokur, Nuket Guler Baysoy, Betül Borku Uysal, Mehmet Karadağ, Mahmut Demirbilek</u>
SB-073	Ankara'da Bir Üniversitenin Bazı Fakültelerindeki Öğrencilerinin AIDS'e İlişkin Bilgi ve Tutumları <u>Şeyda Hatice Eftal Kanal, Ferda Zeliha Özyurda</u>
SB-074	COVID-19 Tanısı İçin Çekilen Toraks Bilgisayarlı Tomografilerinde İnsidental Saptanan Bulgular <u>Şeyma Genç, Özlem Terzi, Aslı Tanrıvermiş Sayıt, Barış Genç, Cihad Dündar</u>

Sözlü Bildiriler - 10 | 15.12.2020, 14:30 - 16:00 | Salon 3

Oturum Başkanı: **Doç. Dr. Muhammed Fatih Önsüz**

SB-075	Öğrenciler İçin Okul Sağlığı Hizmetleri Değerlendirme Ölçeği Geliştirmesi <u>Aşkın Kurt, Jülide Gülizar Yıldırım Duman</u>
SB-076	0-12 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Akılcı İlaç Kullanım Tutumlarının İncelenmesi <u>Çiğdem Kuloğlu, Emine Ekici</u>
SB-077	Çıraklık eğitimine devam eden çalışan adolesanların madde kullanım profilleri ve risk faktörleri <u>Fatma Doğan Sabaz, Filiz Abacıgil</u>
SB-078	Okul Çocuğunda El Hijyeni Değerlendirme Soru Formunun Türkçe Geçerlilik ve Güvenilirliği <u>Gülçin Uyanık, Şafak Dağhan</u>
SB-079	Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sosyotelm Düzeyi ve Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi <u>Hatice Aygar, Mustafa Tözün, Alaettin Ünsal, Didem Arslantaş, Didem Oktar, Gökçe Dağtekin</u>
SB-080	Adölesanların sağlığı geliştiren davranışları ile öz-yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi <u>Mehmet Coşgun, Kemal Macit Hisar</u>
SB-081	Covid-19 Salgının Çocuklar Üzerindeki Olası Etkileri: İstismar ve İhmal Boyutu <u>Ökkeş Kısa, Aynur Uysal Toraman</u>
SB-082	Ergenlerde Aile İletişimi ve Akran İlişkilerinin Siber Zorbalık-Mağduriyet ve İnternet Bağımlılığı İle İlişkisi <u>Özgenur Aytaç, Gülten Uçan, Hakan Baydur</u>
SB-083	İstanbul'da 2019 Yılında Neonatal Tarama Programı Kapsamında Taranan Bebeklerin Değerlendirilmesi <u>Pelin Şavlı Emiroğlu, Abdullah Emre Güner</u>

Sözlü Bildiriler - 11 | Tarih/Date: 15.12.2020, 14:30 - 16:00 | Salon/Hall: 4

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Tuğrul Erbaydar**

SB-084	Bir üniversite hastanesinde sağlık çalışanlarının COVID-19 tanılılar ile yüksek riskli temasları: Kesitsel bir değerlendirme Seyfi Durmaz, <u>Aslı Ata Teneler</u> , Aysun Cevhertaş, Nurdan Filis Özbay, Atalay Aktuna, Raika Durusoy
SB-085	Vardiyalı Çalışanlarda Uyku Kalitesi Ve İyi Hali <u>Ayşe Seval Palteki</u> , Zeynep Tekeli, Fatmatüz Zehra Eroğlu, Tarık Buğra Ersoy, Yasin Doğan, Aynur Türkan, Osman Hayran
SB-086	Balıkesir Atatürk Devlet Hastanesindeki Hekim Dışı Sağlık Çalışanlarının Kas İskelet Sistemi Rahatsızlıklarının Değerlendirilmesi Serol Deveci, <u>Celalettin Çevik</u> , Hakan Baydur, Melih Kaan Sözmen
SB-087	Çalışanlar İçin Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği'nin Türkçe Geçerlik ve Güvenirliği <u>Elif Ezirmik</u> , Halim İşsever
SB-088	Hastanede Çalışan Sağlık Personeline COVID-19 Bulaşma Nedenlerinin Araştırılması <u>İzzettin Toktaş</u> , İbrahim Vakıf, Gülşen Yalçın, Celal Özcan, Süleyman Varsak
SB-089	The Attitude of Health Care Workers Towards Safe Use of Sharp Medical Device Saliha Aminu, Hatice Bebiş, <u>Kemal Elyeli</u>
SB-090	Bir Üniversite Hastanesinde Çalışanların Gluteraldehit Maruziyetinin Tanımlanması <u>Sabriye Özcan</u> , Seyyare Kurt, Tuğba Demirel, Mustafa Bamsı Tür, Sema Çeliker, Nazire Gökşen Ekim, Mehmet Cevat Boz, Turan Durar, Sema Yıldız, Osman Alparslan Ergör
SB-091	Hastane Temizlik İşçilerinde Mesleki Kontakt Dermatit Prevalansı ve Risk Faktörleri <u>Tuncay Aydın Taş</u> , Nalan Akış, Hayriye Sarıcaoğlu

Sözlü Bildiriler - 12 | 16.12.2020, 08:30 - 09:50 | Salon 1

Oturum Başkanı: **Dr. Öğr. Üyesi. Hasan Küçükkendirci**

SB-092	Bir Tıp Fakültesi İntörnlerinin Tek Sağlık Yaklaşımına Yönelik Tutumları <u>Ceren Varer Akpınar</u> , Seyfi Durmaz Ordu
SB-093	Çocuk Cinsel İstismarı Konusunda Ebeveynlerin Bilgi ve Tutumlarının Araştırılması Bilgen Tecimer Bodur, <u>Feyza Nazik</u> , Gülsen Güneş
SB-094	Sivas il merkezinde 18 yaş ve üstü bireylerde rahatsızlık ve/veya hastalık ile baş etmede tamamlayıcı-alternatif tedavi kullanımı ve ilişkili sosyoekonomik faktörler <u>Nagehan Ekici Koşaroğlu</u> , Naim Nur
SB-095	Türkiye'de Gazete Manşetlerine Göre Pandeminin İlk 3 Ayı <u>Neslişah Şiyve</u> , Ahmet Furkan Süner, Salih Keskin, Ahmet Can Bilgin
SB-096	Acil Sağlık Çalışanlarında COVID-19 Koruyucu Önlemleri Sağlık İnanç Modeli Ölçeği Geliştirilmesi <u>Seval Çalışkan Pala</u> , Selma Metintaş, Muhammed Fatih Önsüz, Veli Görkem Pala
SB-097	Sağlık Kuruluşlarına Başvuranlarda Tamamlayıcı Tedavilere Yönelik Tutum ve Sağlık Okuryazarlığı <u>Seval Çalışkan Pala</u> , Ece Elif Öcal, Didem Oktar, Muhammed Fatih Önsüz, Selma Metintaş
SB-098	Acil Sağlık Hizmetleri Kullanımında Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirliği <u>Seval Çalışkan Pala</u> , Ece Elif Öcal, Didem Oktar, Uğur Bilge, Veli Görkem Pala, Selma Metintaş

Sözlü Bildiriler - 13 | 16.12.2020, 08:30 - 09:50 | Salon 2

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Leyla Karaoğlu

SB-099	Kadınlarda Kanser Damga Düzeyi ve Kansere İlişkin Beden Algısı <u>Çağla Susuz, Şevkat Bahar Özvarış</u>
SB-100	Obesity and Cardiovascular Outcomes: Data from Noncommunicable Diseases and Risk Factors Study of Turkey, a Six-year Cohort <u>Erdem Erkoyun, Elif Boncukçu Eren, Belgin Ünal</u>
SB-101	Cut-off Recommendations for Anthropometric Measurements in Association with Cardiovascular Outcomes in Turkey: Results from Six-Years Follow-Up of Noncommunicable Diseases and Risk Factors Study <u>Erdem Erkoyun, Elif Boncukçu Eren, Belgin Ünal</u>
SB-102	Türkiye’de 2050 Yılındaki Diyabet Prevalansının Tahmini ve Bu Prevalansa Etki Eden Risk Faktörlerinin Potansiyel Etkisinin Saptanması: Bir Modelleme Çalışması <u>Gül Anıl Anakök Mutlu, Susanne F. Awad, Çiğdem Çağlayan, Peijue Huangfu, Laith J. Abu Raddad, Belgin Ünal, Julia A. Critchley</u>
SB-104	Manisa’da Seçilen Aile Hekimliği Birimleri’nde 18 Yaş ve Üzeri Kişilerde Baş Ağrısı Sıklığı ve İlişkili Faktörler <u>Zeynep Ceyda Buran, Fatma Merve Gezginci, Pınar Erbay Dündar</u>

Sözlü Bildiriler - 14 | 16.12.2020, 08:30 - 09:50 | Salon 3

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Petek Eylül Taneri

SB-105	Sağlık çalışanlarında COVID-19’un seri aralığı ve inkübasyon periyodu <u>Ahmet Naci Emecen, Ecem Başoğlu Şensoy, Edanur Sezgin, Buket Yıldırım Üstüner, Salih Keskin, Neslişah Şiyve, Saadet Göksü Çelik, Gamze Bayrak, Nurcan Şentürk Durukan, Ayşe Coşkun Beyan, Belgin Ünal, Gül Ergör</u>
SB-106	COVID-19 hastalarında 28 günlük izlemde kritik hastalığa ilerlemeyle ilişkili faktörler: İstanbul’daki bir üçüncü basamak hastanesinden sonuçlar <u>Uluhan Sili, Pınar Ay, Ahmet Topuzoğlu, Hüseyin Bilgin, Elif Tükenmez Tigen, Buket Ertürk Şengel, Dilek Yağcı Çağlayık, Baran Balcan, Derya Kocakaya, Şehnaz Olgun Yıldızeli, Fethi Gül, Beliz Bilgili</u>
SB-107	Türkiyede covid-9 salgınına etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin araştırılması <u>Bekir Aktura, Nilüfer Aktura</u>
SB-108	Rize ilinde keratokonus hastalığı insidansı ve prevalansı <u>Mehmet Gökhan Aslan</u>
SB-109	COVID-19 Pandemisi pediatrik kanser hastalarının hastane başvurularını etkiledi mi? <u>Özlem Terzi, Nilden Hatice Arslan, Mustafa Yasin Selçuk, Cihad Dündar</u>
SB-110	Effect modification by chronic pain on the association between multiple chronic conditions and new onset Alzheimer’s Disease and Related Dementias: findings from a retrospective cohort study <u>Sumaira Khalid</u>

Sözlü Bildiriler - 15 | 16.12.2020, 08:30 - 09:50 | Salon 4

Oturum Başkanı: **Dr. Öğr. Üyesi Arda Borlu**

SB-111	Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem 3 Öğrencilerinde Sosyal Ortamlardaki Gelişmeleri Kaçırma Korkusu <u>Belgin Oral</u> , <u>Aslı Şimşek</u> , <u>Oğuzhan Yıldız</u> , <u>Abrek Ural</u> , <u>Eren Bahadır Aras</u> , <u>Hasibe Mine Aslıtürk</u> , <u>Meltem Çöl</u>
SB-112	COVID-19 Pandemisi Erken Döneminde Sağlık Çalışanlarının Genel Psikiyatrik Semptomların Değerlendirilmesi <u>Burak Mete</u> , <u>Fatma Kartal</u> , <u>Elif Dönmez</u> , <u>Onur Acar</u>
SB-113	Psychological Distress In the First Peak Period of the Covid-19 Pandemic Using Social Media for Data Collection <u>Burcu Küçük Biçer</u>
SB-114	Bir tıp fakültesi öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları ile ego savunma mekanizmaları ilişkisi <u>Ömer Acaç</u> , <u>Kemal Macit Hisar</u>
SB-115	Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Şiddete Maruz Kalma Düzeyinin Belirlenmesi <u>Seçil Duran</u> , <u>Bekir Ertuğrul</u>

Sözlü Bildiriler - 16 | 17.12.2020, 08:30 - 09:50 | Salon 1

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Deniz Çalışkan**

SB-116	15-49 Yaş Kadınlarda Aile İçi Şiddet ve Olası Depresyon Sıklığı ve Bunları Etkileyen Faktörler <u>Damla Akman</u> , <u>Beyhan Özyurt</u>
SB-117	Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinde Aile İçi Şiddet Farkındalık Durumu <u>Fatma Söylemez</u>
SB-118	Doğu Karadeniz Bölgesindeki kamu hastanelerinin afetlere hazırlık durumları <u>Murat Semerci</u> , <u>Saime Şahinöz</u>
SB-119	Pandemi Döneminde Risk İletişimi Stratejilerinin Belirlenmesinde İpuçları: COVID-19 ile İlgili İnternet Aramalarına İlişkin Verilerin Değerlendirilmesi <u>Özge Yavuz Sarı</u> , <u>Cavit Işık Yavuz</u> , <u>Kerim Hakan Altıntaş</u>
SB-120	Sağlık çalışanlarına yönelik fiziksel ve sözel şiddet sıklığı ve ilişkili faktörler <u>Gülây Sarb Karaca</u> , <u>Tacettin İnandı</u>
SB-121	Investigation of the Relationship Between Altruism Levels of Terminal Patients' Relatives and their Ego Status Based on Transactional Analysis <u>Yakup Sarpdağı</u> , <u>Metin Yıldız</u> , <u>Mehmet Salih Yıldırım</u> , <u>Güray Okyar</u>
SB-122	Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığının Sosyal Kaygı ve Dürtüsellik İle İlişkisi <u>Zeynep Özkan</u> , <u>Bilgehan Açıkgöz</u> , <u>Nehir Aslan Yüksel</u> , <u>Ferruh Niyazi Ayoğlu</u>

Sözlü Bildiriler - 17 | 17.12.2020, 08:30 - 09:50 | Salon 2

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Beyhan Cengiz Özyurt**

SB-123	Manisa'da Seçilen Aile Sağlığı Birimlerinde Erişkinlerde Kronik Hastalık Sıklığı ve Sağlık Hizmetinin Değerlendirilmesi <u>Damla Akman</u> , Pınar Dünder
SB-124	Elazığ İlinde Hipertansiyon Prevalansı ve Etkileyen Faktörler Ufuk Acar, Yasemin Açık, Edibe Pirinççi, İbrahim Halil Akkuş, Semiha Eren, Tufan Nayır, Toker Ergüder, Ferit Kaya, <u>İrem Bulut</u> , Burcak Yakar
SB-125	Elazığ İli Erişkin Nüfusta Obezite Prevalansı Edibe Pirinççi, Yasemin Açık, Burcak Yakar, Semiha Eren, İbrahim Halil Akkuş, Tufan Nayır, Toker Ergüder, Ferit Kaya, <u>İrem Bulut</u> , Ufuk Acar, Süleyman Erhan Devenci
SB-126	Manisa'da 18 Yaş ve Üzeri Bireylerde Santral Obezite Sıklığı ve İlişkili Değişkenler <u>Kübra Çiçek</u> , Pınar Erbay Dünder
SB-127	Kardiyometabolik risk düzeyinin bel/ boy oranı kullanılarak değerlendirilmesi, metodolojik bir çalışma Asuman Okur, <u>Leyla Karaoğlu</u>
SB-103	Ulusal Yasa, Politika Ve Programlar Toplumsal Şiddetin Azaltılmasında Belirleyici Bir Faktör Müdür? Ekolojik Bir Çalışma <u>Güliz Aydemir Acar</u>

Sözlü Bildiriler - 18 | 17.12.2020, 08:30 - 09:50 | Salon 3

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Metin Pıçakçefe**

SB-128	Sigara içen ve içmeyen gebelerde bebek beslenme tutumunun incelenmesi Emine Gerçek Öter, Ayça Balmumcu, Filiz Abacıgil, <u>Dicle Filiz Yıldırım</u>
SB-129	Türkiye'de Yirmi Beş Yıllık Süreç İçinde Adölesan Gebeliği <u>Elif Nur Yıldırım Öztürk</u> , Mehmet Uyar
SB-130	Samsun ili 2017-2018 yılı meme kanseri tarama programı verilerinin değerlendirilmesi <u>Nilden Hatice Arslan</u> , Muhammet Ali Oruç
SB-131	Sağlık alanında eğitim alan ve dismenore yaşayan öğrencilerde fonksiyonel ve emosyonel durum Sebahat Hüseyinoğlu, <u>Nisanur Polat</u> , Ümüşt Ünal, Beyza Madalı, Derya Tekin, Didem Akşit, Sümeyye Mavi, Nazan Karahan
SB-132	Doğum öncesi bakım almak için başvuran kadınlarda istenmeyen gebelik sıklığı ve etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi Hasan Ulubaşoğlu, <u>Saime Şahinöz</u> , Turgut Şahinöz, Pınar Ulubaşoğlu

Sözlü Bildiriler - 19 | 17.12.2020, 08:30 - 09:50 | Salon 4

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Ufuk Berberoğlu**

SB-133	Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Depresif Belirti, Psikolojik Distres ve Etkileyen Faktörler, Bir İzleme Çalışması Mehmet Rıfık Aktekin, Meltem Akdemir, Yeşim Şenol, Özge Baysal, Sümer Mamaklı, <u>Fırat Köse</u> , Damla Sebhan Bozbay, Kevser Uz, Yonca Sönmez, Erol Gürpınar
SB-134	"Öğretmen Adaylarında Öğrenci Ruh Sağlığı Okuryazarlığı Ölçeği" Geliştirme Çalışması <u>Mehtap Canciğer Eltaş</u> , Nazan Savaş
SB-135	COVID-19 pandemisi sürecinde sağlık çalışanlarının ruh sağlığı nasıl etkilendi? <u>Nazlı Görmeli Kurt</u>
SB-136	Loneliness and Perceived Stress levels of Hypertension Patients: Are Stress and Loneliness the most significant feature of the COVID-19 outbreak? Ebru Öztürk Çopur, Fatma Karasu, <u>Rabia Arpacı</u>
SB-137	Perimenopozal ve Postmenopozal Kadınlarda Depresyon, Sosyal Destek ve Yaşam Kalitesi <u>Seval Çalışkan Pala</u> , Alaettin Ünsal, Ece Elif Öcal, Gökçe Dağtekin, Didem Arslantaş

Sözlü Bildiriler - 20 | 18.12.2020, 08:30 - 09:50 | Salon 1
Oturma Başkanı: **Dr. Öğr. Üyesi Meryem Merve Ören**

SB-138	Ten-year, population based, mammographic breast cancer screening in Bahçeşehir /İstanbul <u>Ayşe Nilüfer Özaydın</u> , Erkin Arıbal, Sibel Özkan Gürdal, Beyza Özçınar, Neslihan Cabioğlu, Vahit Özmen
SB-139	15-49 Yaş Evli Kadınların Aile Planlamasına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi <u>Feyza Nazik</u> , Şule Mumcu, Mehtap Sönmez
SB-140	Bir Sağlık Evi bölgesindeki kilolu kadınların yaşam kalitesi ve ilişkili faktörler <u>Kemal Macit Hisar</u> , Sabriye Uçan Yamaç, Filiz Hisar
SB-141	Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinde Bazı Sosyodemografik Özelliklerin ve Empati Düzeyinin Toplumsal Cinsiyet Algısı İle İlişkisi <u>Zekeriya Göktaş</u> , <u>Kevser Tarı Selçuk</u> , Celalettin Çevik
SB-142	Doğum yapan kadınların gebelikleri sırasında aldığı doğum öncesi bakım hizmetlerinin kapsamı ve ilişkili faktörler: Erzincan ilinden hastane tabanlı bir araştırma <u>Çiğdem Demir</u> , <u>Raziye Özdemir</u>

Sözlü Bildiriler - 21 | 18.12.2020, 08:30 - 09:50 | Salon 2
Oturma Başkanı: **Dr. Öğr. Üyesi Hatice Nilden ARSLAN**

SB-143	Bir Vakıf Bakım Evinde Yaşayanlarda Uyku Kalitesi ve Depresyon <u>Ayşe Seval Palteki</u> , Enes Furkan Aykaç, Nur Hande Yükselen, Leila Mammadova, Yaşar Alp Çakırlı, Osman Hayran
SB-144	65 Yaş ve Üstü Bireylerin Yaşam Kalitesi, Fonksiyonel Bağımsızlık Durumu ve İlişkili Faktörler <u>Celalettin Çevik</u> , Hatice Şimşek Keskin, İbrahim Kayabek, Geylan Doğan, Gizem Kahveci
SB-145	Yaşlılar için Sosyal Sağlık Ölçeğinin Türkçe Sürümünün Geçerlilik ve Güvenilirliği <u>Celalettin Çevik</u> , Hakan Baydur, Raziye Özdemir, Sait Sönmez
SB-146	COVID-19 Pandemisi Döneminde Alınan Önlemlerin Hava Kirliliğine Etkisi- Türkiye/Adana Örneği Burak Mete, Onur Acar, <u>Ceren Kanat</u> , Esra Mete
SB-147	Covid-19 pandemisinin ve Koronavirüs hastalığı korkusunun yaşlılarda kırılganlığa etkisi Burak Mete, Ferdi Tanır, <u>Ceren Kanat</u> , Esra Mete
SB-148	Yaşlı bireylerde ayak sağlığı sorunları, ayak bakımı bilgi ve davranışlarının belirlenmesi Fatmatüzzehra Genç, <u>Emel Doğan</u> , Suzan Yıldız, Naile Bilgili
SB-149	Covid 19 pandemisinin yaşlı nüfusun yaşam kalitesine etkisi <u>Emine Dünder Ahi</u> , Hülya Şirzai

Sözlü Bildiriler - 22 | 18.12.2020, 08:30 - 09:50 | Salon 3

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mücahit Eğri

SB-150	Covid-19 Pandemi Sürecinin Anksiyete ve Depresyon Açısından Tıp Fakültesi Öğrencilerine Etkisi <u>Ayşe Nur Sarıoğlu</u> , Bedriye Sena Aykul, Birgül Piyal
SB-151	Ankara İli Servis ve Özel Halk Otobüsleri Sürücülerinin Sürücülük Davranışlarının Değerlendirilmesi Dilek Yıldırım, Saide Mebrure Dağdaş Topal, Ahmet Kocager, Çağatay Baltacı, Ela Özdemir, Eldar Bakırov, Elif Gonca Doğan, Emre Aşiret, Feza Balcı, Furkan Kabukcu, Gamze Büşra Sarı, Hatice Hız, Hediye Büşra Ergün, Hüseyin Öztürk, İrem Nur Kübra Canpolat, Merve Dur, Mustafa İzci, Mustafa Kozan, Oğuzhan Kır, Sedef Nur Yeşil, Semih Toklu, Mahmut Saadi Yardım, Hilal Özcebe
SB-152	Pandemi sürecinde haber kaynaklarında yer alan sağlıkta şiddet olaylarının değerlendirilmesi <u>Emre Akgül</u> , Hatice Nilden Arslan, Cihad Dünder
SB-153	Manisa'da Yarı Kentsel Bir Bölgede Beş Yaş Altı Çocuklarda Ev Kazaları Sıklığı ve İlişkili Faktörler <u>Hülya Erten</u> , Erhan Eser
SB-154	Halk Sağlığı Uzmanlık Eğitiminde Afet Tıbbı Eğitimi Konusundaki Mevcut Durumun Saptanması ve Eğitimde Yer Alması Gereken Afet Tıbbı Konu Başlıklarının Delphi Yöntemi Kullanılarak Belirlenmesi <u>Özge Yavuz Sarı</u> , Kerim Hakan Altıntaş
SB-155	112'de Çalışan personelin afete hazırlık düzeyinin incelenmesi: Gümüşhane ili örneği Yasemin Kocaman, <u>Saim Şahinöz</u>

Sözlü Bildiriler - 23 | 18.12.2020, 08:30 - 09:50 | Salon 4

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Özlem Terzi

SB-156	Doğum Şeklinin Bebek Beslenmesi ve Hastalanma Sıklığı Üzerine Etkileri <u>Bayram Başdemir</u> , Ali Ceylan, Günay Saka
SB-157	18 Yaş ve Üstü Kadınlarda Pcas (Birinci Basamak Değerlendirme Ölçeği) İle Sağlık Hizmetlerinin Değerlendirilmesi <u>Damla Akman</u> , Erhan Eser
SB-158	Ankara'da Bir Üniversite Hastanesine Başvuranların Mevcut Aile Hekimliği Sistemi ve Sevk Uygulaması Hakkında Düşünceleri <u>Enes Ahmet Güven</u> , Sefer Aycan
SB-159	Hastalık Yüklerinin Ekonomi Üzerindeki Etkileri, Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir Değerlendirme <u>Gülay Ekinci</u>
SB-160	Yüksekökol Öğrencilerinin Son Bir Yıl İçinde Sağlık Hizmetleri Kullanım Durumlarının Değerlendirilmesi <u>Mehmet Doğan</u> , Muhammet Bayraktar
SB-161	Türkiye'nin Nitelikli Sağlıkta Ekonomik Değerlendirme Yayınlarının Bibliyometrik İncelenmesi <u>Ömer Faruk Tekin</u> , Sabanur Çavdar, Çağrı Emin Şahin
SB-162	ABD, İzlanda ve İtalya'nın COVID-19 Önlemleri ve Konuttaki Kalabalık Nüfusun Salgına Etkisi <u>Tarık Özdemir</u> , Emine Didem Evcı Kiraz

Sözlü Bildiriler - 24 | 18.12.2020, 13:15 - 14:15 | Salon 2

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Hasan Çetin Ekerbiçer**

SB-163	Büyümekte olan bir sorun: Üniversite öğrencilerinde çevrim içi alışveriş bağımlılığı <u>Dilek Tunç Uğur</u> , Egemen Ünal, Mehmet Enes Gökler, Salih Mollahaliloğlu
SB-164	Oyun forumlarına üye olan gençlerde oyun bağımlılığı ve ilişkili etmenlerin değerlendirilmesi <u>Egemen Ünal</u> , Mehmet Enes Gökler, Şenol Turan
SB-165	Üçüncü el sigara dumanı hakkında farkındalık ölçeği 'nin türkçeye uyarlanması geçerlik ve güvenilirliği Özgür Önal, Fatma Yağmur Evcil, <u>Hande Nur Eroğlu</u> , Ahmet Nesimi Kişioğlu
SB-166	Using artificial intelligence to identify tobacco-related contents in social media: a scoping review <u>Hüseyin Küçükali</u> , İrem Küçükali, Noor Rakkad, Ayah Rakkad
SB-167	The lead up to tobacco plain packaging policy in Turkey <u>Melis Selamoğlu</u> , Sally Fawkes, Ayşe Emel Önal, Deborah Gleeson

Sözlü Bildiriler - 25 | 18.12.2020, 13:15 - 14:15 | Salon 3

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Ayşe Emel Önal**

SB-168	HIV Pozitifler En Çok Sağlık Kuruluşlarında ve Sağlık Çalışanları Tarafından Hak İhlaline Uğruyor! <u>Çiğdem Şimşek</u> , Meryem Merve Ören, Selma Karabey
SB-169	Türkiye'deki Hekimlerin LGBTİ+ Bakış Açısı; Web Tabanlı Bir Anket Çalışması <u>İlkem Duman Kıymık</u> , Türkan Sevgin Gümüşkaptan, Şennur Dabak
SB-170	Pandemi döneminde psikososyal destek hizmetleri: sahadan görüşler <u>Mehmet Akif Sezerol</u> , Yusuf Taşçı
SB-171	Zihinsel Yetersizliğe Yönelik Tutumların Geliştirilmesi Eğitiminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi <u>Sevil Akbulut Zencirci</u> , Selma Metintaş, Ferdi Köşger, Meral Melekoğlu
SB-172	Ortopedik engelli bireylerde engelin oluş zamanı ve engel derecelerinin bazı sosyo-demografik özelliklere göre incelenmesi <u>Tuncay Polat</u> , Fevziye Çetinkaya

Sözlü Bildiriler - 26 | 18.12.2020, 13:15 - 14:15 | Salon 4

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Mustafa Tözün**

SB-173	Karpal Tünel Sendromu ile akıllı telefon kullanımı ve bağımlılığı ilişkisinin değerlendirilmesi <u>Fatma Nur Karaçorlu</u> , Ferhat Balgetir, Süleyman Erhan Deveci
SB-174	COVID-19 hastalığında yapay zekanın kullanımı: Bir sistematik derleme <u>Gözde Özsezer</u> , Güleğül Mermer
SB-175	Web Sitelerinde Yer Alan COVID-19 ile İlişkili Mitlerin İnfodemi Açısından Değerlendirilmesi <u>Selva Dilan Gölbaşı</u> , Selma Metintaş, Muhammed Fatih Önsüz
SB-176	Bir üniversite hastanesinin COVID -19 İzlem Merkezi verilerinin monitörizasyonu için gerçek zamanlı bir uygulama: KoVizit <u>Seyma Arslan</u> , Selma Karabey, Meryem Merve Ören, Nuray Özgülner, Sevgi Canbaz, Ayşe Emel Önal
SB-177	Pandemide Türkiye'deki Bitkisel Ürünlere Eğilimin Google Trends Aracılığıyla İncelenmesi <u>Şeyma Genç</u> , <u>Türkan Sevgin Gümüşkaptan</u> , Burçin Köroğlu, Özlem Terzi, Cihad Dündar

Sözlü Bildiriler - 27 | 18.12.2020, 14:30 - 16:00 | Salon 3

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Mustafa Öztürk**

SB-178	Karabük İli Birinci Basamak Sağlık Çalışanlarında Sağlıklı Yaşam Davranışları ve İlişkili Faktörler <u>Belgin Oral</u> , Nergiz Sevinç, Burcu Korkut
SB-179	COVID-19 pandemisinin bir tıp fakültesi intörnleri üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi Ahmet Alp Aker, <u>Enes Hakyemez</u> , Gonca Yıldırım, Uğur Ülgen, Çiğdem Çağlayan
SB-180	Knowledge and awareness of parents towards human papillomavirus vaccination: A survey among outpatient visitors of a primary health care centre in Northern Cyprus <u>Gulifeiya Abuduxike</u> , Ozen Asut, Sanda Cali, Songul Vaizoglu
SB-181	Health literacy level in seydişehir vocational school students and relating factors <u>İsmail Hakkı Tunçez</u> , Muammer Kunt
SB-182	Türkiye'deki bireylerin sağlık hizmetlerinden faydalanma ve memnuniyeti ile etkileyen faktörler <u>Mikail Özdemir</u> , Hasret Yalçınöz Baysal
SB-183	COVID-19 salgınında üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeyi, internet bağımlılığı ve depresif belirtiler ile ilişkisi Nazan Öztürk, Emine Gerçek Öter, Filiz Abacıgil
SB-184	Erkek üniversite personelinin erişkin kanserler ve kanser taraması hakkındaki bilgi ve farkındalık düzeyi Nergiz Sevinç, Burcu Korkut, Erkay Nacar, Erdal Öztürk
SB-185	Ebeveynlerin Aşı Öncesi Kaygı Düzeylerinin Belirlenmesi <u>Sıdıka Özlem Cengizhan</u> , Esra Güney, Tuba Uçar

İÇİNDEKİLER

AÇILIŞ KONUŞMASI	37
KONUŞMA ÖZETLERİ (İsime göre alfabetik)	39
HALK SAĞLIĞI VE SANAT Ahmet Can Bilgin	41
KAPİTALİZM, ÇEVRE VE COVID-19 Ahmet Soysal	42
COVID-19 TANISINDA PCR TESTLERİNİN YERİ Alper Akçalı	43
COVID-19 PANDEMİSİNDE HALK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ AÇISINDAN OLASI RİSKLER VE FIRSATLAR Ayfer Tezel	44
SAĞLIK İÇİN EGZERSİZ Aysun Genç	45
PANDEMİDE TIBBİ MİKROBİYOLOJİK BAKIŞ: SARS-COV-2 TESTLERİNDE DURUM DEĞERLENDİRMESİ Ayşın Zeytinoğlu	46
COVID-19 PANDEMİSİNDE TOPLUM RUH SAĞLIĞI HİZMETLERİ-SAHA DENEYİMİ Azize Tiryakioğlu	47
TELEREHABİLİTASYON Başak Bilir Kaya	48
SU AYAK İZİ Birgül Özçarpıcı	50
HALK SAĞLIĞI BAKIŞIYLA PANDEMİ SÜRECİ VE OKUL SAĞLIĞI Birgül Piyal	51
KARA RAPOR 2020: HAVA KİRLİLİĞİ VE SAĞLIK ETKİLERİ Buket Atlı	52
TÜRKİYE'DE HALK SAĞLIĞI UZMANLARI İÇİN İNSAN GÜCÜ PLANLAMASI Bülent Kılıç	54
SAĞLIK ÇALIŞANLARI İÇİN COVID-19 NEDEN MESLEK HASTALIĞI OLMALI? Canan Demir	55
İLAÇ SANAYİSİNDE KÜRESEL REKABETÇİLİK Cengiz Aydın	56
EGZERSİZ VE BAĞIŞIKLIK SİSTEMİ Cengizhan Özgürbüz	57
PANDEMİ SONRASINDA TÜRKİYE'DE HALK SAĞLIĞI Çağatay Güler	58
SAHADA ÇALIŞAN UZMANLIK ÖĞRENCİSİ GÖRÜŞÜ Dilek Yıldırım	59
İLAÇ GELİŞTİRME SÜRECİNE KÜRESEL BAKIŞ Doğan Fidan	60
EKOSİSTEM TAHRİBATLARI VE SALGINLAR ARASINDAKİ İLİŞKİLER Doğanay Tolunay	61
KARDİYOPULMONER REHABİLİTASYONUN KALP VE AKCİĞER HASTALIKLARINDAKİ ÖNEMİ Ebru Alemdaroğlu	62
PANDEMİNİN SAĞLIK ÇALIŞANLARININ RUH SAĞLIĞINA ETKİSİ Ejder Akgün Yıldırım	64
DEPREM VE SONRASI RUHSAL DÜNYA VE PSİKOSOSYAL MÜDAHALE Ejder Akgün Yıldırım	65
SARILIK YÖNETİMİ VE İZLEMİ Emel Okulu	66
PANDEMİDE GERİATRİK POPÜLASYON Emine Dünder Ahi	67
HASTANE AFET VE ACİL DURUM PLANI (HAP) ÇALIŞMALARI Eray Çınar	68
PERSPECTIVE OF THE PORTUGUESE PH WORKFORCE ORGANIZATION AND PRACTICE Gisela Leiras	69
SEÇİLMİŞ KARDİYOVASKÜLER HASTALIK SONUÇLARI Gönül Dinç Horasan	70
COVID-19 PANDEMİSİ VE KÜLTÜREL YAKLAŞIMLAR Prof. Dr. Gülbu TANRIVERDİ	71

DEPREMLERDE SAĞLIK HİZMETLERİNE GENEL YAKLAŞIM Hakan Altıntaş	72
PANDEMİ SÜRECİNDE ÇOCUK SAĞLIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERDE NASIL BİR DEĞİŞİM OLDU? İclal Ayrancı Sucaklı	73
PANDEMİDE KONSÜLTASYON- LİYEZON PSİKİYATRİSİ (KLP) ÜNİVERSİTE HASTANESİ DENEYİMLERİ Irmak Polat	74
BÜYÜK BİR ÜNİVERSİTE HASTANESİNDE İSG SÜRECİ İsabel Raika Durusoy Onmuş, Seyfi Durmaz	75
IN TO THE WILD: EXPERIENCE OF A PUBLIC HEALTH RESIDENT IN SPAIN DURING THE COVID-19 CRISIS Juan Francisco Monteagudo Pérez	77
INTERNATIONAL ASSISTANCE IN EARTHQUAKE Kobi Peleg	78
PANDEMİ DÖNEMİNDE PSİKİYATRİNİN ETKİ ALANI: BEKLENTİLER VE GERÇEKLER Koray Başar	79
IMPACT OF COVID-19 PANDEMIC ON CONSTRUCTION WORKERS – GLIMPSES FROM FEW PROJECTS IN INDIA Krishna Nirmalya Sen	80
HOW HEALTH IMPACT ASSESSMENT CONTRIBUTES TO CLEAN AIR POLICIES IN EUROPE, UNITED STATES AND CHINA Lauri Myllyvirta	81
POSITION OF PUBLIC HEALTH IN MEDICAL EDUCATION & HOW DID THE PANDEMIC AFFECT MEDICAL EDUCATION IN CZECH REPUBLIC? Lucie Novotná	82
HOW DID THE PANDEMIC AFFECT VULNERABLE WORKERS IN INFORMAL SECTORS? Mahinda Seneviratne	83
KRONİK HASTALIK BAKIMINDA SÜREÇ GÖSTERGELERİ VE YATARAK TEDAVİ ORANLARI Melih Kaan Sözmen	84
PANDEMİ SÜRECİNDE BAĞIŞIKLAMA ÇALIŞMALARI VE YAŞLILARA YANSIMASI Meltem Şengelen	85
PANDEMİ SÜRECİNDE KURUMDA YAŞLANMA RİSKLER, ÖNLEMLER Meral Saygun	86
COVID-19 PANDEMİSİNDE YENİDOĞAN BEBEĞİN İZLEMİ Merih Çetinkaya	87
TÜBERKÜLOZ KONTROL HİZMETLERİ VE COVID-19 PANDEMİSİ Mine Yenice	88
HALK SAĞLIĞI HİZMETLERİNDE KAMU İŞBİRLİKLERİ VE TOPLUM KATILIMI Muhammed Atak	90
EŞİTSİZLİKLER, FAZLADAN ÖLÜMLER VE COVID-19 Dr. Nasır Nesandır	91
EBELER OLARAK SALGIN DÖNEMİNDE RUH SAĞLIĞIMIZI NASIL KORUYABİLİRİZ? Nazan Aydın	92
TÜRKİYE'DE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HİZMETLERİNİN TARİHÇESİ Nazmi Bilir	93
COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE HALK SAĞLIĞI UYGULAMALARI: İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ Orhan Sertaç Dölek	94
COVID-19 PANDEMİSİNDE SAĞLIK BAKANLIĞI VE İSTANBUL İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ ÇALIŞMALARI Pelin Şavlı	96
A CLINICIAN'S GUIDE TO PRESCRIBING GLOBAL HEALTH POLICIES Peter Orris	97
TÜRKİYE'DE EPİDEMİYOLOJİ DİSİPLİNİNİN GELİŞİMİ Sabahat Tezcan	99
HAVA KİRLİLİĞİNİN GENLERİMİZE ETKİSİ (EPİGENETİK DEĞİŞİKLİKLER TEMELİNDE) Semih Ayta	101
COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE HALK SAĞLIĞI UYGULAMALARI: KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ Serdar Koyuncu	102
TEKNOLOJİNİN GETİRDİĞİ YENİ HASTALIKLAR Serdar YILDIRIM	104
COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE HALK SAĞLIĞI UYGULAMALARI: ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ Seyfettin Aslan	105
TÜRKİYE'DE HALK SAĞLIĞI ALANINDAKİ YAYINCILIĞIN DEĞERLENDİRMESİ VE ÖNERİLER Prof. Dr. Sibel Sakarya	107
DEMOCRACY AND HEALTH Simon Wigley	108
COVID-19 POLİTİKALARI İÇİNDE HALK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ Süheyla Altuğ Özsoy	109

PANDEMİDE TOPLUMSAL CİNSİYET VE DEZAVANTAJLI GRUPLAR, HASUDER RAPORU Şevkat Bahar Özvarış	110
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ Şevket Ruacan	111
COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE YAŞLI BİREYLERDE REÇETELEM VE TEDAVİYE ERİŞİM/UYUM SORUNLARI Tolga Reşat AYDOS	112
PANDEMİLERDE HASTANE ÖNCESİ ACİL SAĞLIK VE HASTANE ORGANİZASYONU Turhan Sofuoğlu	113
İÇ ORTAM HAVA KALİTESİ, AEROSOL, COVID-19 VE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER Ülkü Alver Şahin	114
İKİ KRİZ, BİR YAKLAŞIM: İKLİM KRİZİ VE COVID-19 PANDEMİSİ Ümit Şahin	115
SAĞLIK İÇİN İLAÇ ÜRETİMİ: NEDEN İLAÇ? Yağız Üresin	116
COVID SONRASI KARDİYOPULMONER REHABİLİTASYON TEMEL YAKLAŞIMLARI Yasemin Özkan	117
ETİK YÜKLEME TESTİ OLARAK COVID-19 Yasemin Yalım	118
COVID-19'DA PULMONER REHABİLİTASYON Yeşim Kurttaş Aytür	119
SAĞLIK İÇİN ÇOK PAYDAŞLI İŞ BİRLİĞİ VE EYLEMLER: İLÇE SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ PERSPEKTİFİNDEN ÇOK PAYDAŞLI İŞ BİRLİĞİ TECRÜBELERİ Yusuf Taşçı	120
AŞI GELİŞTİRİLMESİNİN KLİNİK ARAŞTIRMA BOYUTU Zafer Sezer	121
ACİL SERVİSTE TRİAJ Zeynep Çakır	122
TÜRKİYE'DE PANDEMİ İLE DEĞİŞEN ÇALIŞMA YAŞAMI, İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARINDA YAŞANAN SORUNLAR Zühtü Şahin	124
TAM METİN SÖZLÜ BİLDİRİLER	125
SB-005 Bir Üniversite Hastanesindeki Sağlık Çalışanlarının COVID-19 Riskli Temas Durumlarının Değerlendirilmesi Gülçin Yapıcı, Ahmet Öner Kurt, Elif Tuğçe Solmaz, Aylin Yeniocak Tunç, Fatma Bozdağ, Bengü Nehir B uğdaycı Yalçın, Ekin Kaplan, Burcu Ecem Uğuz, Eray Dülger, Hülya Özkayalar	127
SB-009 The Effect of BCG vaccine on COVID-19 severity and mortality Tayfun Caliskan, Bengu Saylan	133
SB-022 Sağlık Çalışanlarının COVID-19'a Yönelik Tutum, Endişe ve Stres Düzeylerinin Değerlendirilmesi İrem Dilaver, Kübra Şahin, Büşra Parlak Somuncu, Murat Topbaş, Nazım Ercüment Beyhun, Sevil Turhan	137
SB-057 Covid-19 Pandemisinde Yetişkinlerdeki Anksiyetenin Besin Alımlarına Etkisi Zeynep Uzdil, Seda Kaya, Funda Pınar Çakıroğlu	145
SB-061 Determination of Sexual and Reproductive Health Stigmatization Levels of Women Between 18-24 Years Metin Yıldız, Mehmet Salih Yıldırım, Güray Okyar	150
SB-073 Ankara'da Bir Üniversitenin Bazı Fakültelerindeki Öğrencilerinin AIDS'e İlişkin Bilgi ve Tutumları Şeyda Hatice Eftal Kanal, Ferda Zeliha Özyurda	155
SB-080 Adölesanların sağlığı geliştiren davranışları ile öz-yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi Mehmet Coşgun, Kemal Macit Hisar	161
SB-081 Covid-19 Salgının Çocuklar Üzerindeki Olası Etkileri: İstismar ve İhmal Boyutu Ökkeş Kısa, Aynur Uysal Toraman	167
SB-102 Türkiye'de 2050 Yılındaki Diyabet Prevalansının Tahmini Ve Bu Prevalansa Etki Eden Risk Faktörlerinin Potansiyel Etkisinin Saptanması: Bir Modelleme Çalışması Gül Anıl Anakök Mutlu, Susanne F. Awad, Çiğdem Çağlayan, Peijue Huangfu, Laith J. Abu Raddad, Belgin Ünal, Julia A. Critchley	173
SB-113 Psychological Distress In the First Peak Period of the Covid-19 Pandemic Using Social Media for Data Collection Burcu Küçük Biçer	180
SB-121 Investigation of the Relationship Between Altruism Levels of Terminal Patients' Relatives and their Ego Status Based on Transactional Analysis Yakup Sarpdağı, Metin Yıldız, Mehmet Salih Yıldırım, Güray Okyar	186
SB-150 Covid-19 Pandemi Sürecinin Anksiyete ve Depresyon Açısından Tıp Fakültesi Öğrencilerine Etkisi Ayşe Nur Sarıoğlu, Bedriye Sena Aykul, Birgül Piyal	190
SB-158 Ankara'da Bir Üniversite Hastanesine Başvuranların Mevcut Aile Hekimliği Sistemi ve Sevk Uygulaması Hakkında Düşünceleri Enes Ahmet Güven, Sefer Aycan	195
SB-162 ABD, İzlanda ve İtalya'nın COVID-19 Önlemleri ve Konuttaki Kalabalık Nüfusun Salgına Etkisi Tarık Özdemir, Emine Didem Evcı Kiraz	202

SB-172 Ortopedik engelli bireylerde engelin oluş zamanı ve engel derecelerinin bazı sosyo-demografik özelliklere göre incelenmesi Tuncay Polat, Fevziye Çetinkaya	207
SB-182 Türkiye'deki bireylerin sağlık hizmetlerinden faydalanma ve memnuniyeti ile etkileyen faktörler Mikail Özdemir, Hasret Yalçınöz Baysal	212
ÖZET METİN SÖZLÜ BİLDİRİLER	217
SB-001 Türkiye'de COVID-19 Verilerinin Bölgelere Göre İncelenmesi Cavit Işık Yavuz, Özge Yavuz Sarı	219
SB-002 COVID-19 Bilgi, Tutum ve Davranış Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirliği Serol Deveci, Celalettin Çevik, Hakan Baydur, Fatih Önsüz, Selma Tosun, Alp Ergör	220
SB-003 65 Yaş ve Üstü Kişilerde İnfluenza, Pnömonok, Herpes Zoster ve Tetanoz Aşılarını Bilme ve Yaptırma Düzeyleri Alpay Medetalibeyoğlu, Elif Ezirmik	221
SB-004 0-5 Yaş çocuğu olan ebeveynlerin aşıya yönelik tutumu: ölçek geliştirme çalışması Emel Doğan, Fatmatüzzehra Genç, Emine Kaya, Adnan Kan, Naile Bilgili, Yeter Kitiş	222
SB-006 Covid-19 pandemisine bağlı ölüm hızı ile ilişkili faktörlerin ekolojik incelenmesi Güliz Aydemir Acar	223
SB-007 Bir üniversite hastanesi sağlık çalışanlarının bağışıklanma durumu ve etkileyen etmenler Hanım Kumbul, Özgür Önal	224
SB-008 Youtube videoları kızamık-kızamıkçık-kabakulak aşısı hakkında neler söylüyor? Ömer Ataç, Gamze Ergün, Hatice Çetintürk, Sümeyye Düzcan, Şule Bülbül, Tuba Dişçi, Osman Hayran	225
SB-010 Eğitimin öğretmenlerin besin alerjisi ve anafilaksi yönetme öz-yeterliliğine etkisi Atiye Yıldırım, Meryem Öztürk Haney	226
SB-011 İntihar girişimi olan ergenlerde periferik inflamasyon parametrelerinin değerlendirilmesi Aziz Kara, Zafer Bağcı	227
SB-012 CDPQOL (Celiac Disease Specific Pediatric Quality of Life) Ölçeğinin Türkçe Geçerlilik-Güvenilirliği Cemal Koçak, Semih Sandal, Meltem Çöl, Aydan Kansu Tanca, Zarife Kuloğlu, Ceyda Tuna Kırsacıoğlu	228
SB-013 Antakya'daki Ortaöğretim Öğrencilerinde Obezite Sıklığı ve Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Meryem Kabacaoğlu Bilgin, Evrim Arslan	229
SB-014 Ebeveynlerin Cilt Kanseri ve Kendi Kendine Deri Muayenesini Bilme Durumları ile Çocuklarını Güneşten Korumaya Yönelik Davranışlarının Belirlenmesi Eylül Kaya, Şerife Zehra Altunkürek	230
SB-015 İstanbul İli Yenidoğan İştme Kaybı Prevalansı Abdullah Emre Güner, Pelin Şavlı Emiroğlu, Petek Eylül Taneri	231
SB-016 Çocuk ve Ergenlerde Disabkads Astım Modülünün Geçerlilik Ve Güvenilirliği Pınar Özdemir Deniz, Filiz Abacıgil, Pınar Uysal	232
SB-017 Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ve İlişki Etmenlerin Değerlendirilmesi Seval Çalışkan Pala, Didem Oktar, Zeynep Demirtaş, Didem Arslantaş, Alaettin Ünsal, Murat Eyüboğlu, Damla Eyüboğlu	233
SB-018 COVID-19 Pandemisi Evde Kal Döneminde Çocukluk Çağı Obezitesine Etkisi Olan Bazı Risk Faktörlerinin Belirlenmesi Şule Özdemir, Şeyma Genç, Hatice Nilden Arslan, Özlem Terzi, Elif Nur Gülen, Cihad Dündar	234
SB-019 Aile Hekimlerinde Koronavirüs Anksiyetesi Ayşe Seval Palteki, Ayşe Hümeysra Öz, Berna Koç, Necla Arusoğlu, Sara Fatma Dağtekin, Mehmet Akif Sezerol, Osman Hayran	235
SB-020 Ülkelerin COVID-19 salgın göstergelerinin kümeleme analizi ve gelir düzeyi grubu ile ilişkisi Caner Baysan, Seher Palanbek Yavaş, Meltem Çöl	236
SB-023 Evaluating the WHO's Role on Global Health Security - A Comparative Analysis of PHEIC Declaration Processes Muhammed Yusuf Özdemir	237
SB-024 Uluslararası öğrencilerin sağlık okuryazarlığı düzeyleri ve covid-19 hakkındaki bilgi ve bakış açıları Nergiz Sevinç, Burcu Korkut	238
SB-025 COVID-19 Pandemi Sürecinde Ebe ve Hemşirelerde Depresyon ile Psikolojik Dayanıklılık, Tükenmişlik, Stres ve Sosyodemografik Faktörler Arasındaki İlişki: Kesitsel Bir Çalışma Selda Yörük, Döndü Güler	239
SB-026 Dünyada COVID-19'un Sosyal Belirleyicilerinin Analizi Selva Dilan Gölbaşı, Muhammed Fatih Önsüz, Emrah Atay, Selma Metintaş	240
SB-027 Meslek Hastalığı Sürecinin Kalitatif Değerlendirilmesi Ali Erkin Kahraman, Bülent Kılıç, Arif Hikmet Çımrın	241
SB-028 Hidroelektrik Enerji Santrali Çalışanlarında Gürültü Üzerine Bir Çalışma: Artvin Örneği Elif Işık, Yavuz Özoran, Gamze Çan	242
SB-029 Mevsimlik tarım çalışanlarının Covid-19 hakkındaki bilgi, tutum ve davranışları Mahmut Kılıç, Sevdâ Yaman	243
SB-030 Çağrı Merkezi Çalışanlarının Genel Ruhsal Durumları ve İş Yaşam Kalitesi Muhammed Akif Sami Toker, Nuran Güler	244
SB-031 Bir Kamu Üniversite Hastanesinde Pandemi Sürecinin İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerine Etkisi Mustafa Bamsı Tür, Sabriye Özcan, Tuğba Demirel Derkuş, Sema Çeliker, Seyyare Kurt, Sema Yıldız, Mehmet Cevat Boz, Nazire Gökşen Ekim, Turan Durar, Özlem Yazıcıoğlu, Yücel Demiral, Osman Alparslan Ergör	245

SB-032 Tersane Çalışanlarının İş ile İlgili Sağlık Sorunları Mustafa Çakır, Ekrem Aktuğ, Selim Yüksel, Faruk Demirhan	246
SB-033 Tersane Çalışanlarında Kas İskelet Sistemi Sorunları Mustafa Çakır, Ekrem Aktuğ, Faruk Demirhan, Selim Yüksel, Ahmet Akalan	247
SB-034 Bir üniversite hastanesinde çalışanlarda psikososyal risk etmenlerine maruziyetin iş kazalarına etkisi Özge Aksoy, Osman Alparslan Ergör	248
SB-035 Sağlık çalışanlarında COVID-19 temas riskinin değerlendirilmesi için bir matris önerisi: Teknik not Seyfi Durmaz, Raika Durusoy	249
SB-036 Samsun İlinde Hava Kirliliğinin Sağlık Kurumlarına Başvuru ve Ölümler Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi Feyza Nur Topçu Yenerçağ, Ahmet Tevfik Sünter	250
SB-037 Ankara'daki Eğitim Araştırma ve Devlet Hastanelerinde Su Yönetimi Derya Çamur, Gamze Ketez, İbrahim Sefa Güneş, Fatma Sena Konyalıoğlu, Hüseyin İlter, Murat Topbaş	251
SB-038 Hava Kirliliğinin Kardiovasküler Sağlık Üzerindeki Etkisi Gülşay İkinci, İhsan Bakır	252
SB-039 2012-2019 Yılları Arasındaki Kırklareli İl Merkezinde Partikül Madde (PM₁₀) Düzeylerinin İncelenmesi Hamza Demirebilek, Yeliz Mercan	253
SB-040 Covid 19 pandemisi kapsamında alınan önlemlerin Kütahya hava kalitesine etkisi Muammer Yılmaz	254
SB-041 Analysis of The Natural Disasters Occured in The Last Century and The People Who Were Consequently Displaced Seher Palanbek Yavaş, Caner Baysan, Ayşe Emel Önal	255
SB-042 Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID 19) Sürecinde Türkiye'de Halk Sağlığı Uzmanlarının Eğitim İhtiyaçlarının Değerlendirilmesi Ferda Özyurda, Dilek Aslan	256
SB-043 Halkın yaşlı bakımında robot kullanımıyla ilgili tutumları Duygu Çelik Seyitoğlu, Oytun Güneş, Serdar Gürpınar, Gülşen Güneş	257
SB-044 Adölesanlarda İnternet Bağımlılığı Prevalansı ve Etkili Faktörler: Erzurum İli Örneği Edanur Köyçeğiz, Serhat Vançelik, Sinan Yılmaz	258
SB-046 Bir Klinikte Tedavi Gören Fizyoterapi Hastalarının Bakıcılarının Bakım Yükü ile Depresyonu Arasındaki İlişki Ramazan Cihad Yılmaz, Gülşen Güneş	259
SB-047 İstanbul'da bir Üniversitenin Eğitim ve Araştırma Hastanesi Asistan Hekimlerinin Tükenmişlik Seviyelerinin İncelenmesi Miray Sancaktar Demiröz, Selin Davun, Seyhan Hidiroğlu, Ayşe Şeval Demir, Hamisi Mwinyi Makungu, İrem Direk, Şeyma Erman, Nimet Emel Lüleci	260
SB-048 Bir aile sağlığı merkezine başvuranların akılcı ilaç kullanımı konusundaki tutum ve davranışları Serdar Gülpınar, Gülşen Güneş	261
SB-049 Evaluation of Socio-Economic Fragility Index Against Disasters: Example Turkey Provinces Ünal Yaprak, Turgut Şahinöz, Saime Şahinöz	262
SB-050 2015'ten Bugüne Avrupa Birliği Üye Ülkelere İhraç Edilerek Reddedilen Gıda Ürünlerinin İncelenmesi Ayşenur Beyazıt Üçgün, Cavit Işık Yavuz	263
SB-051 The Popularity of the Dietary Supplements and Functional Foods in The Coronavirus Pandemic: A Perspective From Google Trends Elif Günalan, İrem Kaya Cebioğlu, Özge Çonak	264
SB-052 Covid-19 Kısıtlamalarında Yaşlı Bireylerde Malnütrisyon Riski ve Önleme Yaklaşımları Gonca Yıldırım, Eda Parlak, Özlem Özpak Akkuş, Betül Gülşen Atalay	265
SB-053 Beslenme Diyetetik ile Tıp Öğrencilerinin Sürdürülebilir Beslenme Bilgileri ve Besin Tüketimleri Gülşena Akay, Lütfi Saltuk Demir	266
SB-054 Determining the Association of Using Social Media on Eating Attitudes among University Students Melis Keküllüoğlu, İrem Kaya Cebioğlu	267
SB-055 Üniversite Öğrencilerinin Fast Food Tüketimleri ve Slow Food Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi Merve Kağncıoğlu, Lütfi Saltuk Demir	268
SB-056 Covid-19 Salgını Döneminde Afyonkarahisar Sağlıklı Hayat Merkezine Başvuran Yetişkin Bireylerin Beslenme Alışkanlıkları ve Fiziksel Aktivite Durumları Pınar Ersoy	269
SB-058 Bir Meslek Grubunda Polimeraz Chain Reaction Testi ile COVID-19'a Yönelik Toplum Taraması Deneyimi Ahmet Önder Porsuk	270
SB-059 Interaction Between Clinical Medical Students and The Pharmaceutical Industry: A Descriptive Study Ayşe Nilüfer Özyayın, Anıl Çifter, Berk Bozdoğan, Nergis Kıcı, Batuhan Erdir, Senem Aslan, Can İlgın Marmara	271
SB-060 Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Zorunlu Aşı Uygulamalarına İlişkin Tutumları: Karşılaştırmalı Bir Araştırma Erkan Pehlivan, Burak Mete, Ceren Kanat, Esra Mete İnönü	272
SB-062 İntörn hekimlerin mesleki gelecek konusunda kaygı nedenleri ve düzeylerinin incelenmesi Cihad Dündar, Özlem Terzi	273
SB-063 Samsun'daki ilkokul öğrencilerinde obezite sıklığı ve ebeveynlerin obezite hakkındaki bilgi düzeyleri Özlem Terzi, Nilden Hatice Arslan, Cihad Dündar	274

SB-064 Yenidoğan Tarama Programını (NTP) Reddinin Nedenlerinin Betimlenmesi Rukiye Duygu Kurt, Hakan Baydur, Gülten Uçan	275
SB-065 Sağlık çalışanlarının riskli gebelikler eğitimi etkinliğinin değerlendirilmesi Uğurcan Sayılı, Çiğdem Özgür, Öznur Bulut Gazanfer, Abdullah Solmaz	276
SB-066 İstanbul'da bir üniversitede öğrenim gören tıp fakültesi öğrencilerinin, COVID-19 ile ilgili bilgi, tutum ve enfeksiyon kontrol önlemlerine uyumları Ayşe Gül Yücesan, Vildan Sena Ateş, Yeşim Yasin, Figen Demir	277
SB-067 Öğrencinin güvenliğinde üniversitenin sorumluluğunu genişletmek: bir COVID-19 vaka kümesi incelemesi Hüseyin Küçükali, Ayşe Zülal Tokaç, Zeynep Bilge Orhan, Batula Taghiyeva, Seher İrem Duman, Şeyma Kapçık, Osman Hayran	278
SB-068 Bir Üniversite Hastanesinde Temaslı Sağlık Çalışanlarının COVID-19 Maruziyeti ve Risk Faktörlerinin Belirlenmesi Filiz Abacıgil, Didem Evcı Kiraz, Pınar Okyay, Tolga Ünüvar, Güneş Özçolpan	279
SB-069 Bir köydeki Covid 19 salgını ve sosyal toplantılarla ilişkisinin retrospektif olarak incelenmesi Leyla Karaoğlu, Tahsin Gökhan Telatar, Zeynep Kırdı Harbawi, Asuman Okur, Mehmet Halit Baykal, Demet Karagöz, Hızır İlyas Hatipoğlu, Seda Mercan Alpdoğan, Alp Güray, Atakan Öztürk, Hüseyin Burak Tomakin, Seçkin Karaoğlu RECEP	280
SB-070 Üniversite öğrencilerinin duyu durumu ile pozitiflik tutumları ve COVID-19 pandemisi hakkındaki tutum ve davranışları arasındaki ilişki Mahmut Kılıç, Nursel Üstündağ Öcal, Güllü Uslukılıç	281
SB-071 Pandemi Döneminde Sağlık Çalışanlarının Yeni Coronavirüs Maruz Kalımı Risk Düzeylerinin Değerlendirmesi Elif Boncuçcu Eren, Neslişah Şiyve, Buket Yıldırım Üstüner, Ecem Başoğlu Şensoy, Salih Keskin, Edanur Sezgin, Saadet Göksu Çelik, Ahmet Furkan Süner, Eylül Altaş, Ahmet Naci Emecen, Yücel Demiral	282
SB-072 Social attention based interpretation of top-100 articles about Covid-19 pandemic: an altmetric study Mehmet Dokur, Nuket Guler Baysoy, Betül Borku Uysal, Mehmet Karadag, Mahmut Demirbilek	283
SB-074 COVID-19 Tanısı İçin Çekilen Toraks Bilgisayarlı Tomografilerinde İnsidental Saptanan Bulgular Şeyma Genç, Özlem Terzi, Aslı Tanrıvermiş Sayıt, Barış Genç, Cihad Dündar	284
SB-075 Öğrenciler İçin Okul Sağlığı Hizmetleri Değerlendirme Ölçeği Geliştirmesi Aşkın Kurt, Jülide Gülizar Yıldırım Duman	285
SB-076 0-12 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Akılcı İlaç Kullanım Tutumlarının İncelenmesi Çiğdem Kuloğlu, Emine Ekici	286
SB-077 Çıracılık eğitimine devam eden çalışan adolesanların madde kullanım profilleri ve risk faktörleri Fatma Doğan Sabaz, Filiz Abacıgil	287
SB-078 Okul Çocuğunda El Hijyeni Değerlendirme Soru Formunun Türkçe Geçerlilik ve Güvenilirliği Gülçin Uyanık, Şafak Dağhan	288
SB-079 Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sosyotizm Düzeyi ve Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi Hatice Aygar, Mustafa Tözün, Alaettin Ünsal, Didem Arslantaş, Didem Oktar, Gökçe Dağtekin	289
SB-082 Ergenlerde Aile İletişimi ve Akran İlişkilerinin Siber Zorbalık-Mağduriyet ve İnternet Bağımlılığı İle İlişkisi Özgenur Aytacı, Gülten Uçan, Hakan Baydur	290
SB-083 İstanbul'da 2019 Yılında Neonatal Tarama Programı Kapsamında Taranan Bebeklerin Değerlendirilmesi Pelin Şavlı Emiroğlu, Abdullah Emre Güner	291
SB-084 Bir üniversite hastanesinde sağlık çalışanlarının COVID-19 tanılılar ile yüksek riskli temasları: Kesitsel bir değerlendirme Seyfi Durmaz, Aslı Ata Teneler, Aysun Cevhertaş, Nurdan Filis Özbay, Atalay Aktuna, Raika Durusoy	292
SB-085 Vardiyalı Çalışanlarda Uyku Kalitesi ve İyilik Hali Ayşe Seval Palteki, Zeynep Tekeli, Fatmatüz Zehra Eroğlu, Tarık Buğra Ersoy, Yasin Doğan, Aynur Türkan, Osman Hayran	293
SB-086 Balıkesir Atatürk Devlet Hastanesindeki Hekim Dışı Sağlık Çalışanlarının Kas İskelet Sistemi Rahatsızlıklarının Değerlendirilmesi Serol Deveci, Celalettin Çevik, Hakan Baydur, Melih Kaan Sözmen	294
SB-087 Çalışanlar İçin Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği'nin Türkçe Geçerlik ve Güvenirliği Elif Ezirmik, Halim İşsever	295
SB-088 Hastanede Çalışan Sağlık Personeline COVID-19 Bulaşma Nedenlerinin Araştırılması İzzettin Toktaş, İbrahim Vakit, Gülşen Yalçın, Celal Özcan, Süleyman Varsak	296
SB-089 The Attitude of Heath Care Workers Towards Safe Use of Sharp Medical Device Saliha Aminu, Hatice Bebiş, Kemal Elyeli	297
SB-090 Bir Üniversite Hastanesinde Çalışanların Gluteraldehit Maruziyetinin Tanımlanması Sabriye Özcan, Seyyare Kurt, Tuğba Demirel, Mustafa Bamsı Tür, Sema Çeliker, Nazire Gökşen Ekim, Mehmet Cevat Boz, Turan Durar, Sema Yıldız, Osman Alparslan Ergör	298
SB-091 Hastane Temizlik İşçilerinde Mesleki Kontakt Dermatit Prevelansı ve Risk faktörleri Tuncay Aydın Taş, Nalan Akış, Hayriye Sarıcaoğlu	299
SB-092 Bir Tıp Fakültesi İntörnlerinin Tek Sağlık Yaklaşımına Yönelik Tutumları Ceren Varer Akpınar, Seyfi Durmaz Ordu	300
SB-093 Çocuk Cinsel İstismarı Konusunda Ebeveynlerin Bilgi ve Tutumlarının Araştırılması Bilgen Tecimer Bodur, Feyza Nazik, Gülsen Güneş	301
SB-094 Sivas il merkezinde 18 yaş ve üstü bireylerde rahatsızlık ve/veya hastalık ile baş etmede tamamlayıcı-alternatif tedavi kullanımı ve ilişkili sosyoekonomik faktörler Nagehan Ekici Koşaroğlu, Naim Nur	302

SB-095 Türkiye’de Gazete Manşetlerine Göre Pandeminin İlk 3 Ayı Neslişah Şiyve, Ahmet Furkan Süner, Salih Keskin, Ahmet Can Bilgin	303
SB-096 Acil Sağlık Çalışanlarında COVID-19 Koruyucu Önlemleri Sağlık İnanç Modeli Ölçeği Geliştirilmesi Seval Çalışkan Pala, Selma Metintaş, Muhammed Fatih Önsüz, Veli Görkem Pala	304
SB-097 Sağlık Kuruluşlarına Başvuranlarda Tamamlayıcı Tedavilere Yönelik Tutum ve Sağlık Okuryazarlığı Seval Çalışkan Pala, Ece Elif Öcal, Didem Oktar, Muhammed Fatih Önsüz, Selma Metintaş	305
SB-098 Acil Sağlık Hizmetleri Kullanımında Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirliği Seval Çalışkan Pala, Ece Elif Öcal, Didem Oktar, Uğur Bilge, Veli Görkem Pala, Selma Metintaş	306
SB-099 Kadınlarda Kanser Damga Düzeyi ve Kansere İlişkin Beden Algısı Çağla Susuz, Şevkat Bahar Özvarış	307
SB-100 Obesity and Cardiovascular Outcomes: Data from Noncommunicable Diseases and Risk Factors Study of Turkey, a Six-year Cohort Erdem Erkoyun, Elif Boncukçu Eren, Belgin Ünal	308
SB-101 Cut-off Recommendations for Anthropometric Measurements in Association with Cardiovascular Outcomes in Turkey: Results from Six-Years Follow-Up of Noncommunicable Diseases and Risk Factors Study Erdem Erkoyun, Elif Boncukçu Eren, Belgin Ünal	309
SB-103 Ulusal Yasa, Politika Ve Programlar Toplumsal Şiddetin Azaltılmasında Belirleyici Bir Faktör müdür? Ekolojik Bir Çalışma Güliz Aydemir Acar	310
SB-104 Manisa’da Seçilen Aile Hekimliği Birimleri’nde 18 Yaş ve Üzeri Kişilerde Baş Ağrısı Sıklığı ve İlişkili Faktörler Zeynep Ceyda Buran, Fatma Merve Gezginci, Pınar Erbay Dünder	311
SB-105 Sağlık çalışanlarında COVID-19’un seri aralığı ve inkübasyon periyodu Ahmet Naci Emecen, Ecem Başoğlu Şensoy, Edanur Sezgin, Buket Yıldırım Üstüner, Salih Keskin, Neslişah Şiyve, Saadet Göksü Çelik, Gamze Bayrak, Nurcan Şentürk Durukan, Ayşe Coşkun Beyan, Belgin Ünal, Gül Ergör	312
SB-106 COVID-19 Hastalarında 28 Günlük İzlemede Kritik Hastalığa İlerlemeyle İlişkili Faktörler: İstanbul’daki Bir Üçüncü Basamak Hastanesinden Sonuçlar Uluhan Sili, Pınar Ay, Ahmet Topuzoğlu, Hüseyin Bilgin, Elif Tükenmez Tigen, Buket Ertürk Şengel, Dilek Yağcı Çağlayık, Baran Balcan, Derya Kocakaya, Şehnaz Olgun Yıldızeli, Fethi Gül, Beliz Bilgili	313
SB-107 Türkiyede covid-9 salgınına etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin araştırılması Bekir Aktura, Nilüfer Aktura	314
SB-108 Rize ilinde keratokonus hastalığı insidansı ve prevalansı Mehmet Gökhan Aslan	315
SB-109 COVID-19 Pandemisi pediatrik kanser hastalarının hastane başvurularını etkiledi mi? Özlem Terzi, Nilden Hatice Arslan, Mustafa Yasin Selçuk, Cihad Dünder	316
SB-110 Effect modification by chronic pain on the association between multiple chronic conditions and new onset Alzheimer’s Disease and Related Dementias: findings from a retrospective cohort study Sumaira Khalid	317
SB-111 Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem 3 Öğrencilerinde Sosyal Ortamlardaki Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Belgin Oral, Aslı Şimşek, Oğuzhan Yıldız, Abrek Ural, Eren Bahadır Aras, Hasibe Mine Aslıtürk, Meltem Çöl	318
SB-112 COVID-19 Pandemisi Erken Döneminde Sağlık Çalışanlarının Genel Psikiyatrik Semptomların Değerlendirilmesi Burak Mete, Fatma Kartal, Elif Dönmez, Onur Acar	319
SB-114 Bir tıp fakültesi öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları ile ego savunma mekanizmaları ilişkisi Ömer Acat, Kemal Macit Hisar	320
SB-115 Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Şiddete Maruz Kalma Düzeyinin Belirlenmesi Seçil Duran, Bekir Ertuğrul	321
SB-116 15-49 Yaş Kadınlarda Aile İçi Şiddet ve Olası Depresyon Sıklığı Ve Bunları Etkileyen Faktörler Damla Akman, Beyhan Özyurt	322
SB-117 Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinde Aile İçi Şiddet Farkındalık Durumu Fatma Söylemez	323
SB-118 Doğu Karadeniz Bölgesindeki kamu hastanelerinin afetlere hazırlık durumları Murat Semerci, Saime Şahinöz	324
SB-119 Pandemi Döneminde Risk İletişimi Stratejilerinin Belirlenmesinde İpuçları: COVID-19 ile İlgili İnternet Aramalarına İlişkin Verilerin Değerlendirilmesi Özge Yavuz Sarı, Cavit Işık Yavuz, Kerim Hakan Altıntaş	325
SB-120 Sağlık çalışanlarına yönelik fiziksel ve sözel şiddet sıklığı ve ilişkili faktörler Gülşay Sarb Karaca, Tacettin İnandı	326
SB-122 Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığının Sosyal Kaygı ve Dürtüsellik İle İlişkisi Zeynep Özkan, Bilgehan Açıkgöz, Nehir Aslan Yüksel, Ferruh Niyazi Ayoğlu	327
SB-123 Manisa’da Seçilen Aile Sağlığı Birimlerinde Erişkinlerde Kronik Hastalık Sıklığı ve Sağlık Hizmetinin Değerlendirilmesi Damla Akman, Pınar Dünder	328
SB-124 Elazığ İlinde Hipertansiyon Prevalansı ve Etkileyen Faktörler Ufuk Acar, Yasemin Açıık, Edibe Pirinççi, İbrahim Halil Akkuş, Semiha Eren, Tufan Nayır, Toker Ergüder, Ferit Kaya, İrem Bulut, Burcak Yakar	329

SB-125 Elazığ İli Erişkin Nüfusta Obezite Prevalansı Edibe Pirinççi, Yasemin Açık, Burak Yakar, Semiha Eren, İbrahim Halil Akkuş, Tufan Nayır, Toket Ergüder, Ferit Kaya, İrem Bulut, Ufuk Acar, Süleyman Erhan Deveci	330
SB-126 Manisa'da 18 Yaş ve Üzeri Bireylerde Santral Obezite Sıklığı ve İlişkili Değişkenler Kübra Çiçek, Pınar Erbay Dünder	331
SB-127 Kardiyometabolik risk düzeyinin bel/ boy oranı kullanılarak değerlendirilmesi, metodolojik bir çalışma Asuman Okur, Leyla Karaoğlu	332
SB-128 Sigara içen ve içmeyen gebelerde bebek beslenme tutumunun incelenmesi Emine Gerçek Öter, Ayça Balmumcu, Filiz Abacıgil, Dicle Filiz Yıldırım	333
SB-129 Türkiye'de Yirmi Beş Yıllık Süreç İçinde Adölesan Gebeliği Elif Nur Yıldırım Öztürk, Mehmet Uyar	334
SB-130 Samsun ili 2017-2018 yılı meme kanseri tarama programı verilerinin değerlendirilmesi Nilden Hatice Arslan, Muhammet Ali Oruç	335
SB-131 Sağlık alanında eğitim alan ve dismenore yaşayan öğrencilerde fonksiyonel ve emosyonel durum Sebahat Hüseyinoğlu, Nisanur Polat, Ümüşt Ünal, Beyza Madalı, Derya Tekin, Didem Akşit, Sümeyye Mavi, Nazan Karahan	336
SB-132 Doğum öncesi bakım almak için başvuran kadınlarda istenmeyen gebelik sıklığı ve etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi Hasan Ulubaşoğlu, Saime Şahinöz, Turgut Şahinöz, Pınar Ulubaşoğlu	337
SB-133 Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Depresif Belirti, Psikolojik Distres ve Etkileyen Faktörler, Bir İzleme Çalışması Mehmet Rıfki Aktekin, Meltem Akdemir, Yeşim Şenol, Özge Baysal, Sümer Mamaklı, <u>Fırat Köse</u> , Damla Sebhan Bozbay, Kevser Uz, Yonca Sönmez, Erol Gürpınar	338
SB-134 "Öğretmen Adaylarında Öğrenci Ruh Sağlığı Okuryazarlığı Ölçeği" Geliştirme Çalışması Mehtap Cancığır Eltaş, Nazan Savaş	339
SB-135 COVID-19 pandemisi sürecinde sağlık çalışanlarının ruh sağlığı nasıl etkilendi? Nazlı Görmeli Kurt	340
SB-136 Loneliness and Perceived Stress levels of Hypertension Patients: Are Stress and Loneliness the most significant feature of the COVID-19 outbreak? Ebru Öztürk Çopur, Fatma Karasu, <u>Rabia Arpacı</u>	341
SB-137 Perimenopozal ve Postmenopozal Kadınlarda Depresyon, Sosyal Destek ve Yaşam Kalitesi Seval Çalışkan Pala, Alaettin Ünsal, Ece Elif Öcal, Gökçe Dağtekin, Didem Arslantaş	342
SB-138 Ten-year, population based, mammographic breast cancer screening in Bahçeşehir /İstanbul <u>Ayşe Nilüfer Özaydın</u> , Erkin Arıbal, Sibel Özkan Gürdal, Beyza Özçınar, Neslihan Cabioğlu, Vahit Özmen	343
SB-139 15-49 Yaş Evli Kadınların Aile Planlamasına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi Feyza Nazik, Şule Mumcu, Mehtap Sönmez	344
SB-140 Bir Sağlık Evi bölgesindeki kilolu kadınların yaşam kalitesi ve ilişkili faktörler <u>Kemal Macit Hisar</u> , Sabriye Uçan Yamaç, Filiz Hisar	345
SB-141 Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinde Bazı Sosyodemografik Özelliklerin ve Empati Düzeyinin Toplumsal Cinsiyet Algısı ile İlişkisi Zekeriya Göktaş, <u>Kevser Tarı Selçuk</u> , Celalettin Çevik	346
SB-142 Doğum yapan kadınların gebelikleri sırasında aldığı doğum öncesi bakım hizmetlerinin kapsamı ve ilişkili faktörler: Erzincan ilinden hastane tabanlı bir araştırma Çiğdem Demir, <u>Raziye Özdemir</u>	347
SB-143 Bir Vakıf Bakım Evinde Yaşayanlarda Uyku Kalitesi ve Depresyon <u>Ayşe Seval Palteki</u> , Enes Furkan Aykaç, Nur Hande Yükselen, Leila Mammadova, Yaşar Alp Çakırlı, Osman Hayran	348
SB-144 65 Yaş ve Üstü Bireylerin Yaşam Kalitesi, Fonksiyonel Bağımsızlık Durumu ve İlişkili Faktörler Celalettin Çevik, Hatice Şimşek Keskin, İbrahim Kayabek, Geylan Doğan, Gizem Kahveci	349
SB-145 Yaşlılar için Sosyal Sağlık Ölçeğinin Türkçe Sürümünün Geçerlilik ve Güvenilirliği Celalettin Çevik, Hakan Baydur, Raziye Özdemir, Sait Sönmez	350
SB-146 COVID-19 Pandemisi Döneminde Alınan Önlemlerin Hava Kirliliğine Etkisi- Türkiye/Adana Örneği Burak Mete, Onur Acar, <u>Ceren Kanat</u> , Esra Mete	351
SB-147 Covid-19 pandemisinin ve Koronavirüs hastalığı korkusunun yaşlılarda kırılabilirliğe etkisi Burak Mete, Ferdi Tanır, <u>Ceren Kanat</u> , Esra Mete	352
SB-148 Yaşlı bireylerde ayak sağlığı sorunları, ayak bakımı bilgi ve davranışlarının belirlenmesi Fatimatüzzehra Genç, <u>Emel Doğan</u> , Suzan Yıldız, Naile Bilgili	353
SB-149 Covid 19 pandemisinin yaşlı nüfusun yaşam kalitesine etkisi <u>Emine Dünder Abi</u> , Hülya Şirzai	354
SB-151 Ankara İli Servis ve Özel Halk Otobüsleri Sürücülerinin Sürücülük Davranışlarının Değerlendirilmesi Dilek Yıldırım, Saide Mevrure Dağdaş Topal, Ahmet Kocager, Çağatay Baltacı, Ela Özdemir, Eldar Bakırov, Elif Gonca Doğan, Emre Aşiret, Feza Balcı, Furkan Kabukcu, Gamze Büşra Sarı, Hatice Hız, Hediye Büşra Ergün, Hüseyin Öztürk, İrem Nur Kübra Canpolat, Merve Dur, Mustafa İzci, Mustafa Kozan, Oğuzhan Kır, Sedef Nur Yeşil, Semih Toklu, Mahmut Saadi Yardım, Hilal Özcebe	355
SB-152 Pandemi sürecinde haber kaynaklarında yer alan sağlıkta şiddet olaylarının değerlendirilmesi <u>Emre Akgöl</u> , Hatice Nilden Arslan, Cihad Dünder	356

SB-153 Manisa'da Yarı Kentsel Bir Bölgede Beş Yaş Altı Çocuklarda Ev Kazaları Sıklığı ve İlişkili Faktörler <u>Hülya Erten, Erhan Eser</u>	357
SB-154 Halk Sağlığı Uzmanlık Eğitiminde Afet Tıbbı Eğitimi Konusundaki Mevcut Durumun Saptanması ve Eğitimde Yer Alması Gereken Afet Tıbbı Konu Başlıklarının Delphi Yöntemi Kullanılarak Belirlenmesi <u>Özge Yavuz Sarı, Kerim Hakan Altıntaş</u>	358
SB-155 112'de Çalışan Personelin Afete Hazırlık Düzeyinin İncelenmesi: Gümüşhane İli Örneği <u>Yasemin Kocaman, Saime Şahinöz</u>	359
SB-156 Doğum Şeklinin Bebek Beslenmesi ve Hastalanma Sıklığı Üzerine Etkileri <u>Bayram Başdemir, Ali Ceylan, Günay Saka</u>	360
SB-157 18 Yaş ve Üstü Kadınlarda Pcas (Birinci Basamak Değerlendirme Ölçeği) İle Sağlık Hizmetlerinin Değerlendirilmesi <u>Damla Akman, Erhan Eser</u>	361
SB-159 Hastalık Yüklerinin Ekonomi Üzerindeki Etkileri, Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir Değerlendirme <u>Gülşay Ekinci</u>	362
SB-160 Yükseköğretim Öğrencilerinin Son Bir Yıl İçinde Sağlık Hizmetleri Kullanım Durumlarının Değerlendirilmesi <u>Mehmet Doğan, Muhammet Bayraktar</u>	363
SB-161 Türkiye'nin Nitelikli Sağlıkta Ekonomik Değerlendirme Yayınlarının Bibliyometrik İncelenmesi <u>Ömer Faruk Tekin, Sabanur Çavdar, Çağrı Emin Şahin Özalp</u>	364
SB-163 Büyümekte olan bir sorun: Üniversite öğrencilerinde çevrim içi alışveriş bağımlılığı <u>Dilek Tunç Uğur, Egemen Ünal, Mehmet Enes Gökler, Salih Mollahaliloğlu</u>	365
SB-164 Oyun forumlarına üye olan gençlerde oyun bağımlılığı ve ilişkili etmenlerin değerlendirilmesi <u>Egemen Ünal, Mehmet Enes Gökler, Şenol Turan</u>	366
SB-165 Üçüncü el sigara dumanı hakkında farkındalık ölçeği'nin türkçeye uyarlanması geçerlik ve güvenilirliği <u>Özgür Önal, Fatma Yağmur Evcil, Hande Nur Eroğlu, Ahmet Nesimi Kişioğlu</u>	367
SB-166 Using artificial intelligence to identify tobacco-related contents in social media: a scoping review <u>Hüseyin Küçükali, İrem Küçükali, Noor Rakkad, Ayah Rakkad</u>	368
SB-167 The lead up to tobacco plain packaging policy in Turkey <u>Melis Selamoğlu, Sally Fawkes, Ayşe Emel Önal, Deborah Gleeson</u>	369
SB-168 HIV Pozitifler En Çok Sağlık Kuruluşlarında ve Sağlık Çalışanları Tarafından Hak İhlaline Uğruyor! <u>Çiğdem Şimşek, Meryem Merve Ören, Selma Karabey</u>	370
SB-169 Türkiye'deki Hekimlerin LGBTİ+ Bakış Açısı; Web Tabanlı Bir Anket Çalışması <u>İlkem Duman Kıymık, Türkan Sevgin Gümüşkaptan, Şennur Dabak</u>	371
SB-170 Pandemi döneminde psikososyal destek hizmetleri: sahadan görüşler <u>Mehmet Akif Sezerol, Yusuf Taşçı</u>	372
SB-171 Zihinsel Yetersizliğe Yönelik Tutumların Geliştirilmesi Eğitiminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi <u>Sevil Akbulut Zencirci, Selma Metintaş, Ferdi Köşger, Meral Melekoğlu</u>	373
SB-173 Karpal Tünel Sendromu ile akıllı telefon kullanımı ve bağımlılığı ilişkisinin değerlendirilmesi <u>Fatma Nur Karaçorlu, Ferhat Balgetir, Süleyman Erhan Devenci</u>	374
SB-174 COVID-19 hastalığında yapay zekanın kullanımı: Bir sistematik derleme <u>Gözde Özsezer, Gülelengül Mermer</u>	375
SB-175 Web Sitelerinde Yer Alan COVID-19 ile İlişkili Mitlerin İnfodemi Açısından Değerlendirilmesi <u>Selva Dilan Gölbaşı, Selma Metintaş, Muhammed Fatih Önsüz</u>	376
SB-176 Bir üniversite hastanesinin COVID -19 İzlem Merkezi verilerinin monitörizasyonu için gerçek zamanlı bir uygulama: KoVizit <u>Şeyma Arslan, Selma Karabey, Meryem Merve Ören, Nuray Özgülner, Sevgi Canbaz, Ayşe Emel Önal</u>	377
SB-177 Pandemide Türkiye'deki Bitkisel Ürünlere Eğilimin Google Trends Aracılığıyla İncelenmesi <u>Şeyma Genç, Türkan Sevgin Gümüşkaptan, Burçin Köroğlu, Özlem Terzi, Cihad Dündar</u>	378
SB-178 Karabük İli Birinci Basamak Sağlık Çalışanlarında Sağlıklı Yaşam Davranışları ve İlişkili Faktörler <u>Belgin Oral, Nergiz Sevinç, Burcu Korkut</u>	379
SB-179 COVID-19 pandemisinin bir tıp fakültesi intörnleri üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi <u>Ahmet Alp Aker, Enes Hakyemez, Gonca Yıldırım, Uğur Ülgen, Çiğdem Çağlayan</u>	380
SB-180 Knowledge and awareness of parents towards human papillomavirus vaccination: A survey among outpatient visitors of a primary health care centre in Northern Cyprus <u>Gulifeiya Abuduxike, Ozen Asut, Sanda Cali, Songul Vaizoglu</u>	381
SB-181 Health literacy level in seydişehir vocational school students and relating factors <u>İsmail Hakkı Tunçez, Muammer Kunt</u>	382
SB-183 COVID-19 salgınında üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeyi, internet bağımlılığı ve depresif belirtiler ile ilişkisi <u>Nazan Öztürk, Emine Gerçek Öter, Filiz Abacıgil</u>	383
SB-184 Erkek üniversite personelinin erişkin kanserler ve kanser taraması hakkındaki bilgi ve farkındalık düzeyi <u>Nergiz Sevinç, Burcu Korkut, Erkay Nacar, Erdal Öztürk</u>	384
SB-185 Ebeveynlerin Aşı Öncesi Kaygı Düzeylerinin Belirlenmesi <u>Sıdıka Özlem Cengizhan, Esra Güney, Tuba Uçar</u>	385

POSTER BİLDİRİLER	387
P-001 Üniversite Öğrencilerinde Tütün Ürünleri Kullanım Sıklığı ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi <u>Ayşegül Mutlu</u> , Sevil Aydoğan Gedik, Muhammed Fatih Önsüz, Selma Metintaş, Feyza Nehir Öznur Muz, Tuğçe Arslan Torba	389
P-002 Tütün Ürünü Kullanan Üniversite Öğrencilerinin Nargile ve E-sigara Hakkındaki Düşünceleri <u>Ayşegül Mutlu</u> , Sevil Aydoğan Gedik, Feyza Nehir Öznur Muz, Tuğçe Arslan Torba, Muhammed Fatih Önsüz, Selma Metintaş	390
P-003 Bir Aile Sağlığı Merkezine Başvuran Bireylerin Sigara Bağımlılık Düzeyleri ve Sigara Paketleri Üzerindeki Uyarılardan Etkilenme Durumları <u>Erdal Akdeniz</u> , Selma Öncel	391
P-004 Nargile İçiminin Sağlık Üzerine Etkileri <u>Vahide Çakmak</u>	392
P-005 “Sağlık Çalışanlarında COVID-19 ile İlgili Yayınların Bibliyometrik Analizi” <u>Didem Daymaz</u> , Tuba Uğuz, Feyzanur Şahin, Candan Yeşim Tuncel, Mehlika Gökdemir, Ayşenur Özbek, Sena Biçer, Furkan Urcan, Sevda Doğan, İrem Nur Yurtoğlu, Gülsüm Ertek, Meral Saygun	393
P-006 COVID-19 Pandemisinde Yetişkinlerde Yanlış Bilgiye Sahip Olma ve Salgının Sonlanmasına İlişkin Görüşleri <u>Gülcan Demir Özdenk</u> , Cüneyt Çalışkan, Hilal Özcebe	394
P-008 Covid-19 pandemisi “evde kal uygulaması”: Toplumun tutum ve davranışları <u>Mahmut Kılıç</u> , Güllü Uslu Kılıç, Şerife Ok	395
P-009 Evaluation of clinical and laboratory characteristics of COVID-19 patients with acute kidney injury admitted to the intensive care unit <u>Nazlı Görmeli Kurt</u>	396
P-010 Erişkin Aşılamaya İlişkin Bilgi ve Sağlık Okuryazarlığı Düzeylerinin Değerlendirilmesi <u>Nihan Ak</u> , Nur Baran Aksakal, Asiye Uğraş Dikmen	397
P-011 The state of the cardiovascular system in metallurgical workers with arterial hypertension and COPD <u>Olha Boiko</u> , Viktoriya Rodionova	398
P-013 COVID-19 enfeksiyonu olan sağlık çalışanlarında devam eden SARS-COV-2 RNA pozitifliği ile ilişkili faktörlerin incelenmesi <u>Saadet Göksu Çelik</u> , Ezgi Emli Alpay, Nurcan Şentürk Durukan, Osman Alpaslan Ergör	399
P-014 Sağlık Çalışanlarında COVID-19 Hakkında Bilgi Düzeyi, Tutum ve Becerilerin Değerlendirilmesi <u>Seval Çalışkan Pala</u> , Selma Metintaş, Muhammed Fatih Önsüz, Engin Özakin, Veli Görkem Pala	400
P-015 Covid-19 Geç/ Uzun Dönem Komplikasyonları Hakkında Pubmed’de Dizinlenmiş Yayınların Değerlendirilmesi <u>Sümeyye Gürol Tepe</u> , Didem Daymaz, Taner Akçay, Mounira İdrissa İssa Adamou, Bedia Yaman, Abdurrahman Ağırbaş, Oğuzhan Ölmez, Fatma Eke, Mehmet Talha Yılmaz, Kamil Baybaş, Zeynep Altunsaray, Meral Saygun	401
P-016 COVID-19 ve Influenza <u>Sümeyye Kazancıoğlu</u>	402
P-017 Bir Üçüncü Basamak Hastanesinde Çalışan Sağlık Personelinin Mevsimsel İnfluenza Aşısı İle İlgili Bilgi, Tutumlarının ve Davranışlarının Belirlenmesi <u>Şeyhmus Soysal</u> , Bilal Yıldız, Ali Ceylan	403
P-018 İstanbul’un Bir İlçesinde Doğrudan Gözetimli Tedavi Gören Hastaların COVID-19’dan Etkilenimi <u>Şeyma Halaç</u> , Muhammed Atak, Tansu Cengiz	404
P-019 Yazılı basında aşılarla ilgili yazıların içerik analizi, kalitatif bir çalışma <u>Tahsin Gökhan Telatar</u> , Arzu Bektaş, Ergin Şafak Dikmen, Sarp Üner	405
P-020 COVID-19 Enfeksiyon Hastalığı Salgınına Biyoetik Açıdan Bakış <u>Yeşim Işıl Ülman</u>	406
P-021 KOAH Hastalarında Pulmoner Rehabilitasyon Tedavisine Beslenmenin Etkisi <u>Ayşegül Beykumul</u> , <u>Burak Mete</u> , Gazi Gülbaş	407
P-022 Tip 2 Diabetes Mellituslu hastaların tedaviye uyumlarını etkileyen faktörler <u>Evrin Arslan</u> , Mehmet Melikşah Ertem	408
P-023 Diyabet Bilgi Anketi-24 Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması <u>Aziz Soysal</u> , <u>Muhammed Fatih Önsüz</u>	409
P-024 Tip 2 diyabetli hastalarda diyabet bilgi düzeyi, sağlık okuryazarlığı ve diyabet öz yönetiminin glisemik kontrole etkisinin değerlendirilmesi <u>Aziz Soysal</u> , <u>Muhammed Fatih Önsüz</u>	410
P-025 Erzurum’da 2016-2018 yıllarında NO2 değerlerinin mortalite üzerine etkisi <u>Duygu Kavuncuoğlu</u> , Zahide Koşan, Sinan Yılmaz	411
P-026 SARS-CoV-2 Pandemisinde Bir İzleme Aracı Olarak “Atıksu Sürveyansı” <u>Tülin Çoban</u> , Cavit Işık Yavuz	412
P-027 Üniversite Öğrencilerinde Cep Telefonu Problemleri Kullanımının Yeme Bozuklukları ve Sosyal Anksiyete ile İlişkisi <u>Ayşe Gökçe</u> , Ali Özer	413
P-028 Bir Tıp Fakültesinde, Çocuk Hastalıkları Polikliniğine Başvuran 6 Ay-6 Yaş Arası Çocukların Uyku Özelliklerinin Belirlenmesi <u>Hasan Küçükkendirci</u> , Güllü Eren, Mehtap Yücel	414
P-029 Lise Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığı, Ruhsal Durum ve Uyku Kalitesi <u>Hatice Aygar</u> , Alaettin Ünsal, Didem Arslantaş, Damla Eyüboğlu	415
P-030 İspiratuar Kas Eğitimi Alan Astımlı Çocuklarda Üfleme Enstrümanı İcra Düzeyinin İncelenmesi (Olgu Sunumu) <u>Özden Gökçek</u> , Ufuk Yurdalan, Çiğdem El	416

P-032 14-18 Yaş Grubundaki Çocuklarda İlaç Bilgisi ve İlaç Kullanım Durumlarının Belirlenmesi Sevil Çınar, Handan Boztepe, Hilal Özcebe	417
P-033 Türkiye'de Yirmi Beş Yıllık Süreç İçerisinde Nüfus Bağımlılık Oranları Mehmet Uyar, Elif Nur Yıldırım Öztürk, Lütfi Saltuk Demir, Yasemin Durduran, Hasan Küçükkendirici, Tahir Kemal Şahin	418
P-034 Türk Literatüründe Dezavantajlı Gruplar Umut Otlu	419
P-035 Bilgi ve İletişim Teknolojisi olarak Sosyal Medyanın Bulaşıcı Hastalıklarla Mücadelede Kullanımı Merve Altınur Yaş, Nur Sema Kaynar	420
P-036 Fight against COVID-19 in Uzbekistan - bet on innovative approaches Abdumurat Sattarovich Babadjanov, Nurmat Sattiniyazovich Atabekov, Ikhtiyor Bosimovich Mamatkulov, Kamoliddin Djumaevich Davlatov	421
P-037 Kamu Çalışanlarında Obezite Sıklığı Bükrü Çıkman, Ayşegül Açıköz, Esra Kocamış Baş, Serkan Öner	422
P-038 Bir Üniversite Hastanesinde Sağlık Çalışanlarında COVID-19 Kümelenmelerinin Epidemiyolojik İncelemesi Edanur Sezgin, Ecem Başoğlu Sensoy, Neslişah Şiyve, Buket Yıldırım Üstüner, Saadet Göksu Çelik, Salih Keskin, Gamze Bayrak, Nurcan Şentürk Durukan, Ayşe Coşkun Beyan, Ahmet Naci Emecen, Alp Ergör, Gül Ergör	423
P-040 Postmodern Dönemin İlk Pandemisi: Covid-19 Salgını ve Halk Sağlığı Ahmet Furkan Süner, Bülent Kılıç	424
P-042 Üniversite öğrencilerinin sağlık okuryazarlık düzeylerinin ve ilişkili bazı faktörlerin belirlenmesi Aysun Güzel, Sevgi Turan, Sarp Üner	425
P-043 Çok Boyutlu Sağlık Kontrol Odağı Ölçeği B Formu Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Aysun Güzel, Sevgi Turan, Sarp Üner	426
P-045 Knowledge-Attitudes-Practice on the Female Genital Mutilation in Somali Female Students in Turkey Bushra Mohamed Ismail, Ayşe Nilüfer Özyayın	427
P-046 Ülkemizden Yayınlanan Tetanoz İle İlgili Tezler Üzerine Bibliyografik İnceleme Canan Bulut Ayaz, Mustafa Yılmaz, Sevil Alkan Çeviker	428
P-047 Covid-19 Pandemisinde Etik Sorunlar Cemal Hüseyin Güvercin	429
P-048 Tip 2 Diyabetli Hastalarda Propolisin Glisemik Değerler Üzerine Etkisi: Randomize Kontrollü Çalışmaların Meta-Analizi Didem Oktar, Sevil Aydoğan Gedik, Muhammed Fatih Önsüz, Selma Metintaş	430
P-049 Dikmen Bölgesinde Yaşayan Yetişkinlerin Deri Kanseri ve Güneşten Korunmaya Yönelik Bilgisi ve Davranışı Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi Dilay Necipoglu, Kemal Elyeli, Hatice Bebiş	431
P-050 Covid-19'la İlgili Geleneksel Ve Tamamlayıcı Tıp Ugulamalarına İlişkin Haberlerin Değerlendirmesi Elif Köse, Hilal Karahan, Gürkan Muratdağı, Hasan Çetin Ekerbiçer, Ömer Faruk Kurt, Sümeyye Karapınar, Celal Aydın, Nursena Çiftlik, Ersel Çavuşoğlu, Musa Can Güzelbaba, Egzona Pajaziti, Nagihan Yozgat	432
P-051 Ankara İtfaiyesinin 2017 Yılı Trafik Kaza Kayıtlarının Değerlendirilmesi Kemal Baş, Özge Yavuz Sarı, Kerim Hakan Altıntaş	433
P-052 Hemşirelik Birinci Sınıf Öğrencilerinin Oryantasyon Eğitimi Konusundaki Memnuniyet Düzeyleri Kemal Elyeli, Hatice Bebiş	434
P-053 Financial Stress; Psychological Effects on University Students Abumbola Elizabeth Oluwafemi, Hatice Bebiş, Kemal Elyeli	435
P-054 Kocaeli'nde 1.Basamak Hekimlerin Akılcı Antibiyotik Kullanımı Konusunda Bilgi, Tutum ve Davranışları Ahmet Alp Eker, Emin Sami Arsoy, Mehmet Ertan Güner, Nurdamlı Yakışan, Betül Kobya Kilci, Çiğdem Çağlayan	436
P-055 Examining the Relationship Between Narcissism and Machiavelism Levels in Students Receiving Health Education Mehmet Salih Yıldırım, Metin Yıldız, Güray Okyar	437
P-056 Investigation of the Relationship Between Fear and Fate of Breast Cancer in Women Over 40 Mehmet Salih Yıldırım, Metin Yıldız, Güray Okyar	438
P-057 Investigation of the Relationship Between Religious Orientation Levels and Hopelessness Levels of Terminal Patient Relatives Mehmet Salih Yıldırım, Metin Yıldız, Güray Okyar, Ömer Solmaz	439
P-058 Investigation of the Relationship Between Narcissism, Critical Thinking and Aggression Levels in Students Receiving Health Education Mehmet Salih Yıldırım, Metin Yıldız, Güray Okyar	440
P-059 Investigation of the Effect of Training Given to High-ranking Soldiers on the Level of Knowledge Regarding Sexually Transmitted Diseases Metin Yıldız, Mehmet Salih Yıldırım, Kutay Yüzüak, Güray Okyar	441
P-060 Sağlıkta şiddetin tıp fakültesi öğrencilerinin mesleğe bakışına ve gelecek kaygısına etkisi Muammer Yılmaz, Melike Tellioglu, İnci Arıkan	442
P-061 Akılcı ilaç kullanımına yönelik bilgi ve davranışlar Muammer Yılmaz, Adem Durmaz, Melike Tellioglu	443
P-062 Evde sağlık hizmeti alanlara bakım verenlerin yük durumlarının değerlendirilmesi Niliden Hatice Arslan, Emin Rençber	444
P-063 Hekimlerin Akılcı İlaç Konusunda Bilgi ve Tutum Çalışması: Bir Eğitim Araştırma Hastanesi Örneği Nurhan Meydan Acımiş, İsmail Yılmaz, Mustafa Agah Tekindal, Recep Kılıç	445

P-064 Ulusal ve uluslararası katılımlı halk sağlığı kongrelerinde sunulan bildirilerin yayına dönüşme oranları Sumbule Koksoy Vayisoğlu	446
P-065 İstanbul'da Bir Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Doktora Şiddete Bakış Açılarının Değerlendirilmesi Merve Kurnaz Ay, Şükran Peker, Uğur Gül, İsmal Rahmi Dur, Mert Obuz, Ramazan Bakar, Muhammet Fırat Balık, Seyhan Hidiroğlu, Nimet Emel Lüleci	447
P-066 Investigation of the Relationship Between Care Burden and Anxiety Levels of Terminal Period Patient Relatives Yakup Sarpdağı, Metin Yıldız, Mehmet Salih Yıldırım, Güray Okyar	448
P-067 Paslı Çivi Olgusu: Bir Medya İçerik Analizi Ali Erkin Kahraman	449
P-068 Sağlık Çalışanlarında Kişilik Tipi ile Mobbing Maruziyeti Arasındaki İlişki Burak Mete, Gülsüm Zoroğlu, Erkan Pehlivan	450
P-069 Güvenlik Görevlilerinde Problem Çözme Becerileri ve Kişilik Özellikleri Halim İşsever, Elif Ezirmik, Nefise Şeker, Zeynep Betül Sağlam, Gözde Öztan, Fatma Canatar	451
P-070 Erzurum'da Bir Kamu Fabrikasında Çalışan Personellerin Sağlık Okuryazarlığı Düzeylerinin Belirlenmesi Elif Saraç, Esra Yıldız	452
P-071 Evaluation of the prevalence low back pain among drivers Ezgi Yarasir, Mehmet Ali Sen, Edibe Pirincci	453
P-072 To Evaluation of Health Behaviour of Food Service Workers Nelson Ayodeji Daodu, Hatice Bebiş, Kemal Elyeli	454
P-073 112 Acil Sağlık Çalışanlarının İş Kazası, Meslek Hastalığı Prevalansı ve Etkileyen Faktörler Kevsir Tuncer Kara, İrem Bulut, Ramazan Gürgöze, Süleyman Erhan Deveci, Ayşe Ferdane Oğuzöncül	455
P-074 Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Beyaz Kod Bildirimlerinin Değerlendirilmesi: Bir İl Örneği Mustafa Çakır, Faruk Demirhan, Şenol Ergüney	456
P-075 Bir Devlet Hastanesi Temizlik Personelinin İş Kazası Geçirme Durumları Mustafa Çakır, Selim Yüksel	457
P-076 Ankara Kent Merkezi Minibüs Sürücülerinin Sürücülük Davranışlarının Değerlendirilmesi Tuğba Meliha Fatma Ercan, Gözde Acıduman, Nabeha Tahrim, Hande Bilgiç, Ahmet Talha Yılmaz, Nebi Barış Öztürk, Can Sezer Kurtuluş, Hasan Salih Yüzdemir, Beyza Burcu Akdokur, Ömer Taha Sağ, Mehmet Numan Çolakoğlu, Sertaç Bekir Cömert, Hüseyin Egemen Köse, Rümeyza Temur, Ümmügülüm Şahin, Rukiye Koçak, Kübra Öztürk, Barkın Taşkıran, Yeliz Koçyiğit, Mahmut Saadi Yardım, Lütfiye Hilal Özcebe	458
P-077 COVID-19'un Türkiye'de yaşayan erkeklerde psikolojik izleri Nilgün Ulutaşdemir, Süreyya Yiğitalp Rençber, Ebru Öztürk Çopur	459
P-078 Afetlerde kullanılan risk kavramına yönelik tanımların değerlendirilmesi Aysun Güzel	460
P-079 Covid-19 Pandemisinin Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Eğitimine Yansımaları Bedriye Sena Aykul, Ayşe Nur Sarıoğlu, Birgül Piyal	461
P-081 Broşür ve Yüzyüze Görüşme Teknikleri ile Yapılan "Sağlığı Geliştirme" Eğitimlerinin Sağlık Algısına Etkisi Dilay Necipoğlu, Hatice Bebiş	462
P-082 OECD, BM, AB Ülkelerinin Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitim Açısından Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi Şeyhmus Uslu, Emine Didem Evcı Kiraz	463
P-083 Türkiye ve Diğer OECD Ülkelerinin Sağlık Göstergeleri, Sağlık İş Gücü ve Harcamaları Açısından Karşılaştırılması İlkem Duman Kıymık	464
P-084 Türkiye'de 2013-2018 yılları arasında kardiyovasküler sisteme yönelik ilaç harcamalarının yaşlı nüfus ile ilişkisinin değerlendirilmesi Levent Özcan, Gökçe Dağtekin, Muhammed Fatih Önsüz, Selma Metintaş	465
P-085 OECD Ülkelerinde Bulaşıcı Olmayan Hedef Hastalıklardan Prematür Ölüm Olasılığının Sağlık Kaynakları ve Kullanımı Açısından Değerlendirilmesi FeYZa Nehir Öznur Muz, Muhammed Fatih Önsüz, Selma Metintaş	466
P-086 COVID-19 pandemi yönetiminde hastanelerde kontrollü hasta yönetimi sağlayan bir model önerisi: Telesağlık Meryem Merve Ören, Nuray Özgülnar, Sevgi Canbaz, Selma Karabey, Ayşe Emel Önal, Mustafa Oral Öncül	467
P-087 Erzurum il merkezinde yetişkinlerin sağlık okuryazarlığı düzeyi ve etkili faktörler Duygu Kavuncuoğlu, Zahide Koşan, Sinan Yılmaz, Serhat Vançelik	468
P-089 Türkiye'de sağlıkta propolis ile ilgili yazılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi Levent Özcan, Didem Oktar, Muhammed Fatih Önsüz	469
P-090 Bir Kamu Hastanesine Başvuran Gebelerin Sağlık Okuryazarlığı Düzeylerinin İncelenmesi Nazan Karahn, Reyhan Aydın Doğan, Öznur Hayat Öktem, Neriman Güdücü, Sercan Öztürk	470
P-091 Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Fonksiyonel Tıp Konusundaki Bilgi Ve Tutumları Üzerine Bir Araştırma Erkan Pehlivan, Burak Mete, Esra Mete, Ceren Kanat	471
P-092 Tüketicilerde Besin Etiketini Okuma Alışkanlığının Değerlendirilmesi Edibe Pirinççi, Osman Kurt, Elifnur Çimen, Edanur Balaban, Özge Akgün, Ayşe Ferdane Oğuzöncül, Süleyman Erhan Deveci	472
P-093 Adölesanlarda Gıda Güvencesizliğinin Yeme Davranışı Üzerine Etkileri Esra Tansu Sariyer, Gonca Yıldırım, Merve Savıcı, Özge Erol, Tuçe Ülker, Murat Baş	473
P-094 Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Beslenme Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi Selin Davun, Ahmet Yılmaz, Deniz Akalın, Maria Maşta, Semiha Özgüç, Melda Karavuş, Seyhan Hidiroğlu	474

P-095 Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Obezite Sıklığı ve İlişkili Faktörler Zeynep Özkan, Bilgehan Açıkgöz, Ferruh Niyazi Ayoğlu	475
P-097 Tıp Öğrencilerinin Kronik Bir Problemi: Anksiyete, Bir İzleme Çalışması Meltem Akdemir, Yeşim Yiğiter Şenol, Fırat Köse, Yonca Sönmez, Sümer Mamaklı, Erol Gürpınar, Mehmet Aktekin	476
P-098 Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrencilerinin Eğitim Sürecindeki Psikolojik Değişimleri, Bir İzleme Çalışması Meltem Akdemir, Yeşim Yiğiter Şenol, Fırat Köse, Yonca Sönmez, Erol Gürpınar, Mehmet Aktekin	477
P-099 Kanser Hastası Çocuğa Bakım Vermenin Annelik Karmaşası: Merhamet Yorgunluğu İsmail Orbay, Hakan Baydur, Gülten Uçan	478
P-100 The Effect of Cognitive Behavioral Therapy on Cognitive Errors in Conversion Disorder Mehmet Hamdi Örüm	479
P-101 Cognitive Errors in Cannabis and Opioid Use Mehmet Hamdi Örüm	480
P-102 Investigation of the Relationship Between Suicide Attempt and Adult ADHD Symptoms in Bipolar Disorder Mehmet Hamdi Örüm, Gökçe Mart	481
P-103 Anxiety-Related Characteristics in Seasonal Agricultural Workers Diagnosed with Generalized Anxiety Disorder Mehmet Hamdi Örüm, Gökçe Mart	482
P-104 Bir tıp fakültesindeki öğrencilerinin COVID-19 pandemisi sürecindeki umutsuzluk düzeylerinin değerlendirilmesi Özlem Terzi, Nilden Hatice Arslan, Özlem Mıdık, Cihad Dündar	483
P-105 Gebelerde Depresyon Sıklığı ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi Sevil Aydoğan Gedik, Didem Arslantaş, Alaettin Ünsal, Melih Velipaşaoğlu	484
P-106 Covid-19 Enfeksiyonu Geçirenlerde Uyum Bozukluğu Değerlendirilmesi Şükran Peker, Ahmet Topuzoğlu	485
P-107 Kadına Şiddet Oranları: İstanbul Sözleşmesi Öncesi ve Sonrası İlkem Duman Kıymık	486
P-108 Sezaryenle ve Normal Doğan 24 Ay Altı Bebeklerde Genel Sağlık Durumunun Değerlendirilmesi Bayram Başdemir, Günay Saka, Ali Ceylan	487
P-109 Manisâda Seçilen Kentsel ve Yarıkentsel Aile Sağlığı Birimlerinde 0-12 Ay Bebeği Olan Anne Alma Sıklıkları ve İlişkililerin Doğum Öncesi ve Sonrası Bakım Faktörleri Ecem Tüzün, Beyhan Cengiz Özyurt	488
P-110 Obez İnfertil Kadınlarda Kilo Azaltma Girişimi: Bir Literatür Araştırması İrem Hatipoğlu, Emine Gerçek Öter	489
P-111 Manisâda 40 Yaş Ve Üzeri Kadınların Kanser Tarama Programları İle İlgili Bilgi, Tutum Ve Davranışları Kübra Çiçek, Beyhan Cengiz Özyurt	490
P-112 Covid 19 pandemi döneminde aile planlaması hizmetlerini kullanma/kullanmama Leman Kocademir, Emine Gerçek Öter	491
P-113 Samsun ili 2015-2019 yılı serviks kanseri tarama programı verilerinin değerlendirilmesi Nilden Hatice Arslan, Muhammet Ali Oruç	492
P-114 COVID 19 Pandemisinin Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Üzerine Etkisi Reyhan Aydın Doğan, Esra Yılmaz, Neriman Güdücü	493
P-115 Hastaneye başvuran hamile kadınlarda risk faktörleri ve riskli gebeliklerin analizi Hasan Ulubaşoğlu, Saim Şahinöz, Turgut Şahinöz, Pınar Ulubaşoğlu	494
P-116 Bir Üreme Sağlığı Merkezine Başvuranların Kontraseptif Yöntem Değişikliği Talep Nedenleri Tuba Esra Şahlar, Kemal Macit Hisar	495
P-117 Covid-19 Pandemisinde Gebelerde Anksiyete Düzeyi Zehra Kılınc, Hıdır Sarı, Sabahattin Ertuğrul, Muhammet Asena, Gözde İsen	496
P-118 İçinde büyüdüğü aile yapısı fizyoterapi öğrencilerinin yaşlılara yönelik görüşlerini etkiler mi? Ayla Açıkgöz, Hülya Tuna, Meriç Yıldırım, Serap Acar	497
P-119 Yaşlı Bireylerde Teletıp Uygulamaları: Bir Sistemik Derleme Ebru Şahin, Betül Gülsüm Yavuz Veizi, Mehmet İlkin Naharcı	498
P-120 65 Yaş Üstü Bireylerde Akılcı İlaç Kullanımı, Polifarmasi ve Etkileyen Faktörler Fatma Ayhan, Filiz Abacıgil	499
P-122 Bir Grup Yaşlı Bireyin Covid 19 Pandemi Döneminde Uyku Ve Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi Nazan Bedir, Zeynep Kılıç, Meltem Pınar Karabel, Neşe Aşıcı, Hasan Çetin Ekerbiçer, Gülgün Durat	500
P-123 Assessment of population-based cognitive impairment and defining associated risk factors in Istanbul Tuba Yavuz, Halide Rengin Bilgen Akdeniz, Hale Arık Taşyikan	501
P-124 Yaşlılarda yaşam memnuniyeti ve etkileyen faktörler: Sistemik derleme Türkan Akşol Güner, Gözde Yıldız Daş Geçim	502
P-125 Manisa Merkez'de İki Aile Sağlığı Birimi'ne Kayıtlı 65 Yaş Ve Üzeri Kişilerin Mediko-Sosyal Durumlarının Değerlendirilmesi Gülsüm Şanlı Erkekoğlu, Zeynep Öykü Öztürk Arıkan	503
SONUÇ BİLDİRGESİ	505

AÇILIŞ KONUŞMASI

Sayın Bakanım,
Birleşmiş Milletlerin değerli bileşenlerin,
Uluslararası Çalışma Örgütü'nün,
Birleşmiş Milletler Nüfus Fonunun,
Dünya Sağlık Örgütü'nün,
Türkiye Ofislerinin Sayın Direktör ve Temsilcileri,
Sayın Genel Müdürlerim,
Uzmanlık Derneklerinin Değerli Temsilcileri,
Çok Değerli Hocalarım ve Meslektaşlarım,
Sevgili araştırma görevlilerimiz ve öğrencilerimiz,
Sayın Katılımcılar,
Basınıımızın Değerli Temsilcileri,

4. Uluslararası-22. Ulusal Halk Sağlığı Kongresine hoş geldiniz.

Halk sağlıkçıları buluşturan ilk bilimsel toplantımız olan 1979 yılındaki ilk sempozyum ve 1988 yılındaki ilk kongremizden bu yana çok büyük gelişmeler oldu disiplinimizde. Şimdi biraz önce detaylarını ERCÜMENT hocamızın paylaştığı zengin bir kongre programı ile karşınızdayız.

Bu hepimizin ortak çalışmalarının bir ürünüdür. Bu yola 1995 yılında baş koyduk.

Halk Sağlığı Uzmanları Derneğimiz, kısa adıyla HASUDER, 1995 yılında kurulmuştur. Derneğimizin amacı, Türkiye'de yaşayan herkesin sağlığını korumak ve geliştirmek için çalışma alanına giren konularda ve halk sağlığı uzmanlığının gelişimi ile ilgili konularda çalışmalar yapmak, bu konulardaki çalışmalara katkıda bulunmak ve halk sağlığı uzmanlarının gelişimi için çalışmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek üzere Derneğimizin 464 üyesi, 17 çalışma grubu çatısı altında çalışmalarını sürdürmektedir. Bu amacıyla gerçekleştirmek için uzmanlık eğitimimize büyük önem vermekteyiz. Halk Sağlığı Yeterlik Kurulumuz 2013 yılında itibaren çalışmalarını sürdürmektedir.

Anabilim dallarımızda gerçekleştirdiğimiz eğitim çalışmalarımız yanı sıra, sürekli eğitimimiz, içinde çok kapsamlı bir e-kütüphane de barındıran Halk Sağlığı Okulumuz bünyesinde düzenli webinar etkinlikleri ve kurs çalışmaları ile desteklenmektedir.

Halk Sağlığı Okulumuzda beşi dönem dönem tekrar eden ve beşi de şu anda devam eden, hazırlıkları süren toplam on başlıkta kursumuz bulunmaktadır. Kurslarımıza halk sağlığı uzmanları, uzmanlık öğrencileri dışında, hemşire, ebe, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, gibi çok farklı disiplinlerden katılım olmaktadır.

Derneğimiz, COVID-19 pandemi sürecinde de çok özel çalışmalara imza atmıştır

11 Mart'ta ülkemizde ilk COVID-19 olgusunun açıklamasından sadece 4 gün sonra, 15 Mart 2020'de korona.hasuder.org.tr alt alan adı altında bir web sitesi açarak hem sağlık profesyonellerine hem de halkımıza düzenli ve hızlı bilgiler sunmuştur. Bu dönem içerisinde sitemize 90 farklı ülkeden erişim gerçekleşmiştir. Bu dönemde, [KoronaTube](#) adlı bir web sitesi ile çoğu halk sağlığı uzmanlarından oluşan ve pandemi üzerine yapılan görüşme videoları, konu başlıklarına göre gruplandırılarak derlenmiş, 120 dolayında videoya 6 binin üzerinde erişilmiştir. Yine, [Halk Sağlığı Kütüphanesi'nde](#) özel bir klasör oluşturulmuş ve pandemiye ilişkin kitaplar, raporlar gibi 58 adet kaynak burada paylaşımına açılmıştır.

[Kanal HASUDER](#) ekibi olarak Pandemiye ilişkin konferanslar düzenlenmiş ve Youtube hesabına yüklenmiştir. İzlenme sayısı 80 bine, izlenme süresi ise 6800 saate erişilmiştir.

Bu dönemde, Derneğimizin sosyal medya hesapları aktif şekilde kullanılmış yapılan çalışmaların tümü anında paylaşılmıştır. Son olarak, HASUDER ile resmi bir bağı olmasa da HASUDER üyelerinin öncülük ettiği herkese açık bir "[Halk Sağlığı](#)" adı ile [Facebook grubu](#) oluşturulmuş ve üye sayısı beş bine yaklaşmıştır. Grup özellikle salgın döneminde halkın sağlık okuryazarlığını geliştirmeyi ve infodemi ile mücadeleyi önceliklendirmiştir.

Bu üretimlerim tamamı üyelerimizin ortak emekleri ve değerli katkıları ile ortaya çıkmıştır.

COVID-19 pandemisi sürecinde halk sağlıkçıları hemen her yerde görev almışlar, bilgi ve birikimlerini ortaya koymuşlardır. Sağlık Bakanlığı Bilimsel Danışma Kurulunda, TTB COVID-19 İzleme Kurulunda, Belediyelerin Bilim Kurullarında, İl Pandemi Kurullarında, Üniversite ve Hastane Pandemi Kurullarında ve daha nicelerinde.. Her gün iletişim kanallarını

kullandılar, basın demeçleri verdiler. Ve halkı en doğru şekilde bilgilendirmeye çalıştılar. Sürecin tamamında bilimin aydınlık yolunda yürüdüler.

Halk sağlıkçılarının katkı verebileceği daha birçok konu ve alan vardır. Halk Sağlıkçılar olarak, daha da çok yerde, daha da sorumluluk almaya hazırız.

Halk sağlıkçılar olarak birlikte üretmenin önemini biliyoruz. Bunlardan birini, Türkiye Sağlık Raporu 2020'yi de kongremiz ile birlikte kamuoyunun dikkatine sunuyoruz. 17 çalışma grubumuz ve 198 üyemiz büyük bir eser ortaya çıkardılar. COVID-19 pandemisi bölümü ile de tarihe not düşme özelliği taşıyan bu belgenin ülkemizin sağlığına katkı sağlamasını umuyoruz. Bu hafta içerisinde online olarak web sayfamızda ulaşılabilir olacak bu raporun baş editörüne, tüm editör ve yazarlarına teşekkür ediyorum.

Ne mutlu ki, baş koyduğumuz yolda yalnız değiliz; burada bulunan yol arkadaşlarımızla birlikte bu yolu yürüyoruz.

Daima halk sağlığını önceliklendiriyor ve önemine inanıyoruz.

Yol arkadaşlarımız ve biz, tam da bu nedenle kongremizin teması “Yeni Dünya için Yine Halk Sağlığı” olarak belirledik. Kongremizde farklı profesyonel disiplinlerinin temsilcileri aramızda bulunmaktadır. Görüldüğü gibi, HASUDER ülkemizde halk sağlığına gönül verenlerin ortak çatısıdır.

Bu zengin yapının ortaya çıkışında pek çok emek bulunmaktadır. İzinizle bazılarını huzurunuzda teşekkür etmek istiyorum.

Kongremizin gerçekleşmesindeki emekleri nedeni ile;

- Düzenleme Kurulunda görev alan başta Kongre Sekreteri Sekreterimiz Prof. Dr. Nazım Ercüment Beyhun olmak üzere Düzenleme Kurulu Üyelerine
- Baş Editörümüz Prof. Dr. İskender Gün başta olmak üzere Editörler Kurulu üyelerine
- Bilim Kurulu Üyelerine
- Kurslarda gönüllü olarak görev alan hocalarımıza,
- Oturum ve panellerde görev alan moderatör ve konuşmacılarımıza,
- Programını ortaya çıkmasında katkıları nedeniyle HASUDER Çalışma Gruplarına
- Yönetim Kurulumuzun değerli üyelerine teşekkür ediyorum.
- Maddi ve manevi destekleri ile bizlerle olan Birleşmiş Milletler Türkiye Ekibinin değerli temsilcilerine Sayın Numan Bey, Sayın Dr. Hassan ve Sayın Dr. Batyr'ın şahsında tüm çalışanlarına, Dr. Hafız Cemal Lokmanhekim ve Eşi Sabiha Lokmanhekim Sağlık Vakfına Temiz Hava Hakkı Platformuna Heal'e Türk Tabipleri Birliğine Kongremize destek veren uzmanlık derneklerine Ve elbette, birazdan bizimle olacak ve kongremizin açılış konferansını gerçekleştirecek olan Dr. Natasha Azzopardi Muscat'a
- Kongre Firmamız Valör çalışanlarına,

Bu önemli günümüzde bizleri yalnız bırakmayan

- Başta bir kez daha bizi yalnız bırakmayana Sayın Bakanımız olmak üzere Protokolün Değerli Üyelerine,
- Ve elbet, bilim yolunda yürümekten vazgeçmeyen siz sayın katılımcılarımıza teşekkür ediyorum.

En önemli teşekkürüm, şükranım ise, COVID-19 pandemisi sürecinde meslekleri büyük bir özveri ile yerine getiren sağlık çalışanlarına, değerli meslektaşlarıma. Onların emekleri sayesinde kendimizi güvende hissediyoruz. Bu süreçte ne yazık ki kaybettiklerimiz oldu. Yolları ışık, ruhları revan olsun. Aziz hatıraları önünde saygıyla eğiliyorum.

Fedakarlıklarının boşa gitmemesi ve “Kimseyi geride bırakmamak” için buradayız.

Hoş geldiniz. Sefalar getirdiniz. Bizleri onurlandırdınız.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Prof. Dr. Pınar OKYAY
HASUDER Başkanı

KONUŞMA ÖZETLERİ

HALK SAĞLIĞI VE SANAT

Ahmet Can Bilgin

Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı

Sanat ve sağlık ilişkisi çok değişik açılardan ele alınmıştır. Bunların başlıcaları şöyle sıralanabilir:

- Sanatçıların sağlık ve hastalıkla ilişkili yapıtları,
- Sağlık çalışanlarının sanatsal üretimleri,
- Sanatın hastalıkları iyileştirmedeki payı,
- Sanatın tıp eğitimindeki payı.

Halk sağlığı ve sanat ilişkisinin değerlendirilmesi ise oldukça yenidir. Dünya Sağlık Örgütü'nün 80'li yıllarda sağlığın teşviki ve geliştirilmesi gereksinmesini vurgulayan "Herkes İçin Sağlık" stratejisinin uygulanmaya konulması bu konudaki hareketi hızlandırmıştır. Aslında bu ilişkiyi kuramsal olarak Dünya Sağlık Örgütü'nün sağlık tanımındaki "toplumsal iyilik durumu"na ve ardından Alma Ata Bildirgesine dayandırmak olanaklıdır. Sanatın sosyal dışlanma, sınıf, cinsiyet ve ırk ayrımcılığına karşı etkisi 60'lı yıllarda belirginleşmiştir. Sağlık, barınma, çevre kampanyalarında sanatın gücünden yararlanılmıştır.

Halk sağlığı ve sanat ilişkisi Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde 90'lı yıllarda sağlık politikaları açısından tartışılmıştır. Bu alanda yapılacak harcamalar için sanatın halk sağlığına etkisinin kanıtlanması istenmiştir.

Sanatın kişilerde özsaygıyı, empati duygusunu, kendini anlatabilmeyi, anlam oluşturmayı, kendini aşma becerisini güçlendirdiği bildirilmiştir. Bu özellikler doğrudan sağlık yararlarının sağlanmasında; sağlık hizmetlerinin kolay ve adil erişiminde; güvenli, kapsayıcı ve etkileyici ortamların yaratılmasında; toplumsal, kültürel ve politik değişimin sağlanmasında; zengin araştırma yöntemleri ve uygulamaların geliştirilmesinde; sağlık iletişiminin güçlendirilmesinde önemli bir temel oluşturmaktadır.

Halk sağlığı ve sanat ilişkisi şu açılardan değerlendirilebilir:

- Halk sağlığı eğitim etkinliklerinde sanat (lisans ve lisans üstü): Sağlık çalışanlarının günlük yaşamlarında daha insancıl, anlayışlı ve sempatik olmalarını sağlayabilir; eleştirel değerlendirmeyi teşvik eder, "insanlık durumunu anlama, empati kurma yeterliliklerini artırabilir.
- Sağlık eğitiminde sanat
- Sağlığı geliştirmede sanatın kullanımı: sosyal sermaye geliştirme, dezavantajlı gruplarda sosyal dışlanmaya karşı çıkma, halk sağlığını geliştirme
- Sanatın sağlık etkileri, sağlığın bir sağaltım aracı olarak kullanımı / Reçeteli sanat (Depresyon, uyumsuzluk sorunları, bağımlılık, demans, süregen hastalıkların sağaltımı)
- Sanatın sağlığın sosyal belirleyicileri üzerine etkileri: Temel insan haklarının geliştirilmesi için sanat (Demokrasi, esenlik, insan gelişimi, dayanışma vb.)
- Sağlık merkezlerinde sanatın rahatlatıcı ve sağlık merkezlerinin niteliğini yükseltici etkisi
- Sanatın çevreyi iyileştirmede kullanılması
- Sağlık çalışanlarını, hastaları, sağlık hizmeti alanları desteklemek için sanatın kullanımı
- Halk sağlığı için bir iletişim aracı olarak sanat

Sanatın sağlıkla ilişkisi tartışılırken sıklıkla sanat araçsallaştırılmaktadır. Oysa sanatın sağlığın bir bileşeni olduğunu, başlı başına bir sağlık hizmeti olarak görülmesi gerektiğini öne sürenler vardır.

Sonuç olarak, halk sağlığı ve sanat ilişkisi üzerine yapılacak araştırmalara ve bu ilişkiyi etkili kılacak çalışmalara gereksinim olduğu açıktır.

KAPİTALİZM, ÇEVRE VE COVID-19

Ahmet Soysal

Yeni ortaya çıkan ve tekrarlayan salgınlar yapan ve zoonotik hastalıklar birkaç faktör nedeniyle küresel olarak çok artmıştır. Bu faktörlerin başında ekonomi, ticaret ve seyahat, iklim değişikliği, hızla gelişen yeni patojenler, kontrolsüz nüfus artışı, değişen toplumsal alışkanlıklar ve yaşam tarzı ile insan ile doğal yaşam arasındaki mesafenin azalması geliyor. Zoonotik olarak ortaya çıkan hastalıkların özellikle ortaya çıkmasında ve yayılmasında çevresel faktörler çok önemlidir.

Çin'in batı kapitalizminin özellikle ucuz işçilik nedeniyle üretim üssü olması nedeniyle zoonotik olarak ortaya çıkan hastalıklar daha çok bu ülkeden dünyaya yayılmaktadır. Çin; doğal yaşam alanları ile insan yerleşimleri arasında mesafenin en çok azaldığı, kentsel bölgelerle, kırsal bölgeler arasında nüfus hareketliliğinin en çok olduğu, biyoçeşitliliğin en çok azaldığı ve başta hava kirliliği olmak üzere, çevre kirliliğinin yoğun olduğu bir ülkedir. ABD ve AB ülkelerinde yapılan çalışmalar Uygulanan kısmi karantina önlemleri ve ekonomik destek yetersizliği nedeniyle..

- *Düşük gelir grupları,*
- *Göçmenler ve gündelik işlerde çalışanlar,*
- *Hispanik ve siyah ırktan olanlar,*
- *Engelli ve yaşlılar*
- *Kronik hastalığı olanlar*
- *Geçerli bir sağlık sigortası olmayanlar* daha çok risk altında olduğunu göstermiştir.

Sektörler temelinde bakıldığında;

- **Tarım;** üretimin düşmesi ve panik alımlar nedeniyle %20-40 fiyat artışı...
- **Enerji;** ilk aylarda özellikle petrol tüketiminde düşüşe bağlı bazı çevresel parametrelerde geçici düzelmeler...
- **İmalat sanayi;** ülkemizde işsizlik, açlık ve COVID-19 olma tehdidi arasına sıkıştırılmış emekçiler...
- **Finans sektörü;** önce panik, sonra büyük bir toparlanma ve finans çevrelerinin esnek çalışma gibi taleplerinin yerine getirilmesi, kaybeden emekçi...
- **Eğitim;** Pandemi en çok eğitimi etkiledi. Çok sayıda ülkede Mart ayından bu yana ana okulundan üniversitelere kadar okullar hala kapalı...
 - Ülkemizde özellikle kızların okullaşma oranı olumsuz etkileniyor.
 - Okulların kapalı olması ama anne ve babaların çalıştırılması özellikle dar gelirli aileler için sorun...
 - Yapılan bir çalışma özellikle dar gelirli ailelerde %27 iş kaybı ve %18 gelir kaybına neden olduğunu ortaya koymuş.
 - Diğer sorun ise '**gizli eğitim**' Gelir açısından tepedeki %40'lık kesim çocuğuna yüz yüze eğitim aldırabiliyor. Bu da eğitimdeki var olan eşitsizlikleri daha da derinleştiriyor.
- **Sağlık sistemi...**
 - Yoğun bakım yatağı, ventilatör ve koruyucu malzeme sorunu
 - Sağlık personelinin yıpranması...
 - Şu ana kadar 247 sağlık personeli COVID-19 nedeniyle yaşamını yitirdi (TTB)
 - COVID-19 hala bir meslek hastalığı değil.
 - Sağlık personeli yalnız bırakıldı...

COVID-19 TANISINDA PCR TESTLERİNİN YERİ

Alper Akçalı

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Mikrobiyoloji ve Klinik Mikrobiyoloji Ana Bilim Dalı

Dünya Sağlık Örgütü tarafından doğrulanmış Coivd-19 vaka kabul edilmesi için, vaka numunesinde virüse özgü nükleik asit dizilerinin gerçek zamanlı- reverse transkriptaz -polimeraz zincirleme tepkimesi (rRT-PCR) veya benzeri tekniklerle gösterilmesi gereklidir. Virüs hastalıklarının tanısında çok önemli ve yoğun kullanımda bir yöntem olan PCR ilk defa dünya genelinde bu kadar çok uygulanır ve konuşulur hale gelmiş oldu. Ancak şimdiye kadar hiç tartışılmadığı şekilde hastalık tanısı ve seyrinin takibinde kullanımı irdelendi. Dünya genelinde günlük çalışılan PCR test sayıları artık milyonları geçmektedir. PCR testlerinin uygulanması teknik ekipman ve uygulama bilgisi gerektirmektedir. Ayrıca kullanılacak sarf malzemeleri özel üretimle sağlanmaktadır. Bu sebeple test sayısını artırmak güçlükler içermektedir. Bu sorunların dışında diğer hiçbir etkende tartışmaya bu kadar açılmamış olan konu elde edilen sonucun neyi ifade ettiğidir. Bir enfeksiyon etkeninin nükleik asit parçasının ortamda olduğunun gösterilmesi kişinin hasta olduğunun veya bulaştırıcı olduğunun kanıtı olabilir mi?

COVID-19 tanısı için yaygın uygulanabilir ve kanıt değeri en yüksek olabilecek test yöntemi şu an virüs nükleik asitlerinin örnekte PCR veya eşdeğeri bir yöntemle gösterilmesi kabul edilmiştir (Şekil). Ancak kullanılan teknikler, cihazlar ve sarf malzemelerinin özelliklerine bağlı olarak büyük bir duyarlılık farklılığı da görülmektedir. Salgının başında testlerin hızla kullanıma sokulmasından sonra ABD Gıda ve İlaç Kurumu (FDA) bu testlerin üreticilerine örnekler göndermiş ve kitlerin saptama duyarlılıklarını değerlendirmeye almış ve Kasım 2020 itibari ile sonuçları erişime açmıştır. Sonuçlara göre numunelerdeki virüs ünitesi saptama limitleri en iyi (en az virüsü saptama) olan tanı kiti ile en kötü olan kit arasında 3333 kat saptayabilme farkı olduğu görülmektedir. ABD’de hızlı kullanım izni alan bu kitler arasındaki analitik duyarlılık farkları şaşırtıcıdır. Bu sebeple PCR yönteminin kendisi için bir duyarlılık ve özgüllük söylemek güçtür. Sahada yanlış negatif sonuçlar yanında yanlış pozitif sonuçlar olması da muhtemeldir.

PCR testlerinin uygulama süreçleri bir kaç basamağı içermekte ve örnek sayıları arttıkça bu basamakları tamamlama süreleri de uzamaktadır. Mevcut durumda 94 adet örneği iyi bir planlama ile 150 dakika içerisinde sonuçlandırabilmek mümkün olabilmektedir. Yöntemin uygulanmasında örnek içerisindeki virüs nükleik asitlerini ortama çıkarmak ve saflaştırma amacıyla kullanılan “ekstraksiyon” süreyi uzatıp, emek ve masrafı artırırken saptama limitlerini düşürebilmektedir. Bunun yanında artan örnek sayılarını hızla sonuçlandırabilmek ve kullanılacak malzeme temin güçlüklerinden kurtulmak için örnekten direkt olarak PCR reaksiyonunu başlatmak diğer bir strateji olarak tercih edilebilir. Salgında PCR testleri sahadaki taramalar ve hastalık tanısı olmak üzere iki farklı amaçla kullanılabilirler. Ancak artan vaka sayıları ile test sayılarının artışı ve cihaz kısıtlılıkları sebebi ile yeteri kadar hızlı şekilde sonuç üretilmemesi bu amaçlarla kullanımlar arasında bir test “triaj” stratejisi uygulanmasını da gündeme getirmektedir. Kullanılan yöntemle ayrıca semikantitatif bir değer elde edilmesi de mümkündür; PCR pozitif örneklerde cihazın pozitif sinyali saptadığı ilk döngüye Ct (cycle threshold) tanımlaması yapılmaktadır. Ct rakam değeri düştükçe numunedeki virüs miktarının yüksek olduğu değerlendirilmektedir. Yakın dönemde yüksek Ct değerli örneklerin bulaştırıcı olmayan vakayı belirlediği de yeni bir tartışma konusudur. Bunun yanında hastanın iyileştiğinin PCR testinin negatifleşmesi ile takibinin gereksiz ve hatalı olabileceği de değerlendirilmektedir. İyileşmeye rağmen PCR testlerinde pozitiflik uzun süre tespit edilebilmektedir (Şekil).

Sonuç olarak COVID-19 akut enfeksiyonu tanısında elde edilen yegane güvenilir test yöntemi olan PCR’ın salgının kontrolü ve hastaların doğru tedavisinde en etkin şekilde kullanımının sağlanabilmesi için halk sağlığı uzmanları ile tıbbi mikrobiyoloji uzmanlarının işbirliği içinde planlamalar yapmaları gerekmektedir.

COVID-19 PANDEMİSİNDE HALK SAğLIğI HEMŞİRELİğİ AÇISINDAN OLASI RİSKLER VE FIRSATLAR

Ayfer Tezel

Ankara Üniversitesi Hemşirelik Fakóltesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı

COVID-19'un ortaya çıkmasıyla, sağlık sisteminin sürdürülebilirliğine dikkat çekilmiştir. Sağlık sisteminin sürdürülmesinde halk sağlığı hemşireleri kritik pozisyonlarda yer alır, bulaşıcı hastalık durumlarında kanıta dayalı hizmetler sunar ve hizmet verdikleri topluluklara güvenli, etkili ve ayırım gözetmeden bakım sağlarlar.

COVID-19 pandemisi olarak bilinen halk sağlığı krizinin ön cephelerinde birinci basamak sağlık hizmetlerinde çalışan halk sağlığı hemşireleri yer almaktadır. Bu süreçte vaka temaslarını araştıran filyasyon ekiplerinde, izolasyon ve karantina sürecinde olanlara telefon veya ev ziyaretleri ile verilen eğitimlerde ve hızla değişen COVID-19 kılavuzlarının tercüme ve değerlendirmelerinde aktif şekilde görev yapmaktadırlar.

Pandemi süreci, halk sağlığı hemşireliği açasından sağlık hizmeti sunumunun her basamağında ortaya çıkan birçok riski beraberinde getirmiştir. Covid dışı sağlık sorunlarında güvenli ve etkili bakım verilememesi, temel halk sağlığı hizmetlerinin gerçekleştirilememesi, sağlık personelinin yaşadığı güçlükler, pandemi sürecindeki belirsizlikler ve bilgi eksikliği, manevi bakım eksikliği, bulaşıcı hastalıklarla mücadelede yetersizlik, psikolojik yansımaların göz ardı edilmesi, pandemi hazırlık programlarının yetersizliği ve halk sağlığı hemşireliği yeterliliklerinde eksikliklerin bulunması halk sağlığı hemşireliği açasından risklere örnek verilebilir. Pandemi sürecinde sağlığın korunması ve geliştirilmesinin öneminin anlaşılması, dezavantajlı gruplara yönelik farkındalığın artması, iletişim stratejilerinin gelişmesi, evde bakımın sürdürülmesi, öğrenme-öğretme sürecinde değişim gibi durumlar da halk sağlığı hemşireliği açasından fırsat olarak değerlendirilebilir.

COVID-19 pandemisi halk sağlığı hemşireliğinin önemini daha da ön plana çıkarmıştır. İnsanlık için nispeten yeni bir hastalık olan COVID-19 birçok değerli mesaj vermiştir. En kritik mesaj "önleme tedaviden üstündür" anlayışıdır. Pandemi, özellikle birinci basamakta olmak üzere sağlık insan gücü altyapısına yatırım yapmanın önemini ortaya koymuştur. Bu nedenle birinci basamak sağlık çalışanlarının önemi, pandemilere karşı mücadelede de temel olduğu için, göz ardı edilmemelidir. COVID-19, birinci basamak sağlık hizmetlerini geliştirmek ve en önemlisi gelecekteki krizlere hazırlıklı olmak için bir fırsat olarak görülmelidir. Bu durum yakın gelecekte toplum sağlığının daha da iyileşmesini sağlayabilir.

Halk sağlığı hemşirelerinin toplum sağlığını etkileme potansiyeli sınırsızdır. Halk sağlığı hemşirelerinin vaka yöneticisi, savunuculuk, liderlik, danışmanlık, eğitici ve işbirlikçi rolü sağlık bakım hizmetlerinin her basamağında ve hemşirelik bakımının her alanında gereklidir. Bu nedenle COVID-19 pandemi sürecinin getirmiş olduğu riskler, fırsatlara çevrilmelidir.

SAĞLIK İÇİN EGZERSİZ

Aysun Genç
Ankara Üniversitesi

Teknolojideki ilerlemeler, iş yaşamı ve kentleşmenin sonucu olarak gelişen fiziksel inaktivite insan sağlığını olumsuz etkilemekte, düzenli olarak yapılan fiziksel aktivite ise; başta kardio-vasküler hastalıklar olmak üzere, Tip 2 diyabet, kanser ve obezite gibi hastalıklar ile meydana gelen mortalite riskini belirgin azaltarak, yaşam kalitesinde artış sağlamaktadır. Egzersiz, sağlığın temel bir bileşenidir. 2014 yılı Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre ülkemizde hastalıklara bağlı ölüm oranları; kalp ve damar hastalıklarında %48, malignitelerde %21 ve Tip 2 diyabette %3.5 olarak belirlenmiş olup, düzenli egzersiz ile önlenebilecek, koroner kalp hastalıkları %9.3, kolon kanseri %16.6, meme kanseri %16.3, Tip 2 diyabet ise %11.5 olarak öngörülmektedir. Yapılan pek çok çalışmada düzenli egzersiz programlarının, kardiyovasküler hastalık risk faktörlerini azalttığı, glukoz toleransı, insülin ihtiyacı ve inflamasyonu, depresyon, anksiyete ve yaşlı bireylerde düşme riskini azalttığı belirtilmektedir. Amerikan Spor Hekimliği Koleji (American College of Sports Medicine-ACSM) ve Hastalıkları Kontrol ve Önleme Merkezi (Centres for Disease Control and Prevention-CDC) yaş gruplarına göre yapılacak egzersizlerin tipi, yoğunluğu, süresi, sıklık ve ilerlemesinin ayrıntılı olarak belirtildiği bireye özgü aerobik kapasiteyi geliştiren, kas kuvveti ve esnekliği artıran egzersizlerin genel prensiplerini belirlemişlerdir. Fiziksel aktivite, iskelet kaslarının kasılması ile ortaya çıkan ve kalorik gereksinimde istirahat enerji harcamasına göre artış gerektiren her türlü kas hareketini kapsayan geniş bir terimdir. Bu hareketler çeşitli sporlardan yaşam tarzı etkinliklerine kadar uzanır. Egzersiz; planlı, yapılandırılmış, istemli, fiziksel uyumun (fitness) bir ya da birkaç unsurunu geliştirmeyi amaçlayan fiziksel aktivite tipidir. Fiziksel uyumun sağlıkla ilgili bileşenleri; kardiyovasküler (aerobik) fitness, kas gücü ve dayanıklılığı, esneklik ve vücut kompozisyonudur. Bu prensiplere göre; aerobik egzersizlerin vücut kütlelerinin en az %50'sinin katıldığı, ritmik ve dinamik özellikte, maksimal kalp atım hızının %60-90 veya maksimal oksijen tüketiminin % 50-85'ine ulaştıracak yoğunlukta, haftada 3-7 gün, ortalama 20-60 dakika/gün süreli yapılması önerilirken; kuvvet egzersizlerinin ise kasın bir kerede (1RM) veya 10 tekrarda (10RM) kaldırabileceği maksimum ağırlık saptanarak farklı protokollerle, haftada en az 3 gün, en az 6-8 hafta yapılması tavsiye edilmektedir.

Düzenli yapılan egzersizin, sağlığın geliştirilmesi ve korunmasındaki önemi her geçen gün artmaktadır. Bu doğrultuda istenilen sağlık yararlarının elde edilebilmesi için bireyin sevdiği bir egzersizi amacına uygun sıklık, şiddet ve sürede planlanarak sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Önleyici hekimlik açısından sağlıklı yaşam biçimi gereklilikleri önemlidir.

PANDEMİDE TIBBİ MİKROBİYOLOJİK BAKIŞ: SARS-COV-2 TESTLERİNDE DURUM DEĞERLENDİRMESİ

Ayşın Zeytinoğlu

SARS-CoV-2 Antijen ve Antikor Testlerinin Özellikleri - Kullanım Koşulları

COVID-19 pandemisinde hızlı bir şekilde tasarlanan ve kullanıma sokulan serolojik testlerin optimizasyonu ve değerlendirilmesi devam etmektedir. Güvenilir ve hızlı SARS-CoV-2 serolojik testleri COVID-19 pandemisinin kontrolü ve korunma politikaları için önemlidir. Pandemi döneminde hızla tasarlanan ve acil onay alan nükleik asit ve serolojik testlerin yalancı pozitiflik ve yalancı negatiflik sorunları vardır. Pandemiye neden olan COVID-19'un mikrobiyolojik tanısı, alınan klinik örnekte yeterli virüsün olması durumunda PCR tabanlı testlerle RNA'nın saptanması ile konulmaktadır. Ancak örneğin çeşidi, enfeksiyon seyrinde alınma zamanı, örnek transportu ve teknik sorunlar nedeniyle %10-30 yalancı negatiflik söz konusudur. SARS-CoV-2'nin antikor ve antijen testleri hem akut enfeksiyon hem de taramalar açısından değerlendirilmektedirler.

SARS-CoV-2 antikor testleri

Nötralizan antikorlar testleri virüsü nötralize edebilen fonksiyonel antikorları saptar. Konak savunmasında daha anlamlı bilgi veren bu testlerin rutinde kullanımı zordur, geç sonuç verir ve BGD3 laboratuvar koşulları gerektirir. Pandemi döneminde tasarlanan immunotestler SARS-CoV-2 IgM, IgA, IgG izotiplerini ve total antikorları saptamaktadır. Bu testlerde kullanılan antijenler, antikorları daha erken dönemde saptanan nükleokapsit (N) proteini ve hemen ardından sentezlenen spike (S) proteinlerine karşı oluşan antikorlardır. S proteininin S1, S2 ve bu proteinin ACE2 reseptörüne bağlanan RBD bölgeleri antikor testlerinde kullanılmaktadır. Sık kullanılan antikor test yöntemlerinin biri immunkromatografik testler (hızlı testler, flow testleri, kart testler) diğeri de genel anlamdaki enzim immünassay (EIA, ELISA, CLIA, CMIA vb) testleridir. Akut enfeksiyon tanısında önerilmeyen bu testlerde NAT negatif ancak radyolojik görüntüleme veya klinik uyumlu olgularda ancak 3-4. haftada bakılması anlamlıdır. Güncel bilgiler ışığında antikor testleri seroepidemiolojik çalışmalarda ve COVID-19 geçiren kişilerin konvelesan plazma vericisi olma kriterlerinde yardımcı olmaktadır.

SARS-CoV-2 antijen testleri

Salgının ilk dönemlerinde akut enfeksiyon tanısı için geliştirilen antijen testlerinin performansı, NAT testlerinin gerisinde kalmıştır. Daha sonra akut enfeksiyon tanısında ilk tanı testi olarak kullanılan RNA testlerine bir alternatif olarak geliştirilen ve değerlendirilen hızlı antijen testleri ile ilgili çalışmalar devam etmektedir. Antijen testleri nazal sürüntü örneklerinde, virüsün N veya S proteinini immunkromatografik ve EIA yöntemi ile saptamaktadır. Antijen testlerinin tanımlanan yeri presemptomatik (semptom öncesi 2-3 gün) ve semptomatik dönemin 5-7. günüdür. Antijen testinin rutin tanıda kullanılabilmesi için duyarlılığı \geq %80 ve özgüllüğü ise \geq %97 olmalıdır. Antijen testinin hangi asemptomatik olgularda/taramalarda yapılması gerekliliği ve biyogüvenlik düzeyinin NAT testlerinin yapılması için uygun olmayan yerlerde kullanımı tartışılmaktadır.

SARS-CoV-2 seroprevalansı toplumda düşük olduğu için tarama testlerinde SARS-CoV-2 mikrobiyolojik tanı testlerinde özgüllüğün \geq %95 olması gerekmektedir. COVID-19 için hem antikor hem de antijen testlerinde laboratuvar BGD 2 koşullarına sahip olmalıdır. Salgını durdurmak amacıyla, akılcı test kullanım stratejilerinin, hangi testin hangi grup veya toplulukta kullanılacağı, epidemiyolojik ve bilimsel verilere göre planlanması gerekmektedir.

COVID-19 PANDEMİSİNDE TOPLUM RUH SAĞLIĞI HİZMETLERİ-SAHA DENEYİMİ

Azize Tiryakioğlu

Tüm dünyayı kasıp kavuran COVID-19 pandemisi başta sağlık sistemi olmak üzere tüm sistemleri zorlamakta, toplumun tüm paydaşlarını ruhsal fiziksel sosyal anlamda sınamakta, bizi dayanıklılık noktalarımızı ve kırılma noktalarımızı bir kez daha gözden geçirmeye sevk etmektedir. Pandemi sürecini sadece salgın yönetimi olarak epidemiyolojik açıdan ele almak birçok noktayı gözden kaçırmamıza sebep olmaktadır. Ulusal sağlık politikası ve stratejileri, sağlık sistemi, yönetim, istihdam, insan gücü planlaması dinamikleri olmaksızın pandemi sürecinden bahsetmek mümkün değildir.

Toplum ruh sağlığı açısından süreç değerlendirildiğinde; duygudurum bozuklukları, kaygı bozuklukları, travma sonrası stres bozukluklarının en sık görülen ruhsal bozukluklar olduğu görülmektedir. Psikososyal destek ihtiyacının arttığı bu dönemde KORDEP kamu özel sektör sivil toplum kuruluşlarının ortak çalışmasını içeren iyi bir hizmet modeli ortaya çıkmıştır ancak pandeminin ilerleyen dönemlerinde gerekli mali desteği alamamıştır. Ruh sağlığı tedavi hizmetlerine erişim aksamıştır. Pandeminin ilk döneminde sosyal destek sistemleri, (para, gıda yardımı vb.) yeterli olmasalar dahi ulaşılabilir ve faydanılabilir boyutta olmalarına rağmen, gelinen noktada sahadan maddi ya da yiyecek yardımı almada gerekli desteğin sağlanamadığına dair geri bildirim alınmıştır. Beslenme, barınma ve maddi destekten yoksunluk psikososyal iyilik halinin sağlanması ve devamlılığını sektöre ugratmaktadır. Birinci basamak sağlık hizmetlerinde koruyucu ruh sağlığına yönelik uygulamalar yaygın değildir. Kişiler vaka sayılarının ve iş yükünün artması ile birlikte sağlık kurumlarına ulaşmak ve bilgi almakta zorluklarla karşılaşmaktadır. Aile hekimliği ve halk sağlığı hizmetlerinin entegre olmayışı bu durumu daha da karmaşık hale getirmektedir. Tüm bu tablo ruhsal bozuklukları arttırmakta, stres ve kaygı seviyesinin artmasına sebep olmaktadır.

Pandemide incinebilir gruplara - kadınlar, çocuklar, yaşlılar, mülteciler, yoksullar vb.- yönelik ayrımcılık, damgalanma ve şiddetin arttığı görülmüştür. İncinebilir gruplardan biri de sağlık çalışanlarıdır. SARS-cov-2 ile karşılaşma ve maruz kalma, sürekli tetikte olma, ekip uyumu ve takibi gereksinimi, uzun çalışma saatleri, tükenmişlik, damgalanma, psiko-sosyal baskı, şiddet sağlık çalışanlarını fazlasıyla etkilemektedir. Sağlık çalışanlarına yönelik yeterli psikososyal destek hizmeti maalesef bulunmamaktadır. Pandeminin başından bu yana kapanma, normalleşme, yeniden kapanma süreçlerinde sağlık çalışanları salgınla mücadeleye durmaksızın devam etmiştir. Evde ve işte artan iş yükü sağlık çalışanlarında tükenmişlik belirtilerinin ortaya çıkmasına sebep olmuş, yalnız bırakılmışlık hissi uyandırmıştır.

TELEREHABİLİTASYON

Başak Bilir Kaya

Sunum Akışı

Dünyada ve Ülkemizde Covid 19 döneminde Telerehabilitasyon

- KOREH kurulum yöntemi ve aşamaları
- KOREH sonuçları

Teletıp: Birbirinden uzak mekanlar arasında bilgi ve iletişim teknolojisini kullanarak tanı, tedavi değerlendirme, önleyici hekimlik amaçlarına yönelik birey ve toplumun sağlığını geliştirme amacı taşıyan sağlık hizmetidir.

Telerehabilitasyon: Teknolojik teletıp sistemleri aracılığıyla rehabilitasyon hizmetinin uzaklara taşınması ya da direkt bireyin bu hizmetin evinde verilmesini amaçlayan teknoloji aracılığıyla geliştirilmiş bir rehabilitasyon şeklini tanımlar. Verimlilik (ulaşım giderleri), bakım kalitesinin artırılması, kanıta dayalı tıp, eğitim, zamandan tasarruf, etik ve eşitlik, kolay uygulanması, bulaş riskini en aza indirmek gibi konularda avantajları vardır. **Ülkemizde Tele-tıp ve Telerehabilitasyonun UDEK, KOREH, KORDEP gibi örnekleri vardır.**

Koronavirus Tele Rehabilitasyon Destek Programı

Karantina nedeniyle evde kalan, koronavirüsten etkilenen/etkilenmeyen, genç/yaşlı, aktivite düzeyi düşük/yüksek, sağlıklı/sağlığı bozulmuş kişilerde aktiviteyi arttırmak, solunum ve kas iskelet sistemi sorunlarına destek vermek amacıyla kurulan KOREH, İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü himayesinde, SBÜ İstanbul Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Eğitim ve Araştırma Hastanesi, SBÜ Fatih Sultan Mehmet Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul Erenköy Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesi işbirliği ile hayata geçirilmiştir.

Koronavirüs Telerehabilitasyon Destek Programının (KOREH) Oluşumu

Pandemi sürecinde KOREH'den yararlanacak hasta popülasyonu belirlenmesinin ardından hasta grubuna yönelik egzersiz föyleri ve videoları çekimleri yapılmıştır. Birimde görev alacak hekim ve fizyoterapistler belirlenerek eğitim süreçleri tamamlanmış, birimin iş akışı ve ekibin kullanacağı formlar hazırlanmıştır. Kullanılacak çağrı merkezi ile ilgili alt yapı çalışmaları tamamlanmış ve Mayıs 2020 itibarıyla aktif hale getirilmiştir.

Koronavirüs Telerehabilitasyon Destek Programının (KOREH) İşleyişi

KOREH çağrı merkezine ulaşan hastayı fizyoterapist karşılamaktadır. Öncelikli olarak Covid bulguları sorgulanır. Covid bulguları olan hasta acil servis ya da 112 ye yönlendirilir. Covid bulgusu olmayan hastalar ile görüşmeye devam edilir. Kırmızı bayraklar ve ağrı skoru sorgulanır. Kırmızı bayraklardan biri olan ve ağrı skoru ≥ 6 olan hasta Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Uzman Hekimine yönlendirilir. Diğer hastalar için arama nedenine göre egzersiz belirlenerek hastanın telefonuna SMS olarak yönlendirilir. Fizyoterapist tarafından hasta 15 gün sonra tekrar aranarak durumu yeniden değerlendirilir. Uzman hekime yönlendirilen hastalar hekim tarafından aranır ve değerlendirilir. Yapılan değerlendirme sonucuna göre uygulanacak yöntem hekim tarafından belirlenir ve hasta yine aynı hekim tarafından 15 gün sonra tekrar aranarak genel durumu kontrol edilir.

Koronavirüs Telerehabilitasyon Destek Programının (KOREH) Sonuçları

KOREH'e gelen toplam 2700 çağrının 350'si KOREH çağrısıydı. KOREH hizmeti alan bireylerin % 63,7'sinin (n=223) kadın, %34,3 51-65 yaş grubunda ve %35,7'sinin (n=125) ev hanımı olduğu tespit edilmiştir. KOREH için arayan bireylerin (n=350), %2'si Covid 19 şüphesi nedeniyle acil servise yönlendirilmiştir. %30,3'ü fizik tedavi ve rehabilitasyon uzman hekimi tarafından hizmet almış, %67,7'si ise fizyoterapist tarafından değerlendirilmiştir.

Fizyoterapist tarafından değerlendirmeye alınan 237 bireyin; %11'i Covid 19 sebebiyle, %37,6'sı evde aktif kalmak amacıyla, %51,1'i ağrı sebebiyle, %25,3'ü hastalığa özgü egzersiz föyü almak amacıyla, %23,6'sı solunum egzersizleri için arama gerçekleştirdiği tespit edilmiştir. Bireylerin talepleri fizyoterapistler tarafından değerlendirilerek kişiye özgü egzersiz programı oluşturulmuştur. KOREH uygulamasını arayan bireylere belli bir süre sonra fizyoterapistler tarafından kontrol araması yapılmış ve ulaşılan bireylerin %73,4'ü önerilen egzersizleri uyguladığını, %68,8'i semptomlarının azaldığını ve %77,6'sı KOREH uygulamasından memnun olduğunu ifade etmiştir.

Bireylerin %38,7'si Kırmızı Bayraklar, %59,4'ü ağrı nedeniyle Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Uzman Hekimine yönlendirilmiştir. Kırmızı bayraklar nedeniyle arayan 41 hastanın 3'ü, ağrı nedeniyle arayan 61 hastanın 11'i muayene olmak üzere hastaneye yönlendirilmiştir. Hekim tarafından yapılan kontrol aramada %73,4'ünün egzersizleri uyguladığı ve bunların %74,5'inin semptomlarının azaldığı, ilk aramaya göre VAS değerlerinin anlamlı şekilde azaldığı ($p<0,001$), %97,2'sinin uygulamadan memnun kaldığı tespit edilmiştir.

SU AYAK İZİ

Birgül Özçırpıcı
Gaziantep Üniversitesi

İnsan faaliyetleri çok fazla su tüketmekte ve kirletmektedir. Küresel ölçekte, su kullanımının çoğu tarımsal üretimde olmaktadır, ancak önemli ölçüde su hacmi endüstriyel ve evsel tüketimde kullanılmakta ve kirletilmektedir. Su ayak izi çok boyutlu bir göstergedir; su ayak izinin tüm bileşenleri coğrafi ve zamansal olarak belirlenir. Hem tüketimi hem de kirlenmeyi ölçer. Tedarik zincirleri boyunca su kullanımını dikkate alınması fikri 2002 yılında su ayak izi konseptinin ortaya çıkmasından sonra önem kazanmıştır. Su ayak izi, bir tüketicinin veya üreticinin sadece doğrudan su kullanımını değil, aynı zamanda dolaylı su kullanımına da değerlendiren bir temiz su göstergesidir. Bir ürünün su ayak izi, kullanılan ürünü üretmek için kullanılan temiz su hacmidir ve tüm tedarik zinciri üzerinden ölçülür.

Toplam su tüketimi ve kirlenmesi, genel olarak çok sayıda su talep eden ve kirleten bağımsız faaliyetlerin toplamı olarak ele alınır. Nihai tüketici ürünü zamansal ve mekânsal olarak büyük su kullanımı ve kirliliği ile ilişkili olabilir. Hoekstra ve Chapagain 2008 yılında ürünlerin arkasındaki gizli (saklı) su kullanımını görselleştirmenin temiz suyun küresel niteliğini ve su kaynaklarının kullanımında tüketimin ve ticaretin miktarını anlamaya yardımcı olabileceğini gösterdi.

Bu konuda artan farkındalık ve bilgi dünyanın tatlı su kaynaklarının daha iyi yönetimi için bir temel oluşturacaktır. Tatlı su, su yoğun malların artan uluslararası ticareti ile giderek küresel bir kaynak haline gelmektedir. Bölgesel pazarlar yanında tarımsal ürünler ve çiftlik hayvanları gibi su yoğun ürünler için küresel pazarlar vardır. Bunun sonucu olarak kullanılan su kaynakları nihai tüketiciden mekânsal olarak çok uzakta olabilir. Örneğin tarladan son ürüne, pamuk üretim aşamalarında birçok bölgeden geçer ve su kaynakları üzerinde farklı etkileri vardır. Genellikle üretim aşamaları farklı yerlerde, nihai tüketici farklı yerdedir. Örneğin, Malezya pamuk yetiştirmez, ancak tekstilde işlenmek üzere Çin, Hindistan ve Pakistan'dan ham pamuk ithal eder ve Avrupa pazarına pamuklu giysiler ihraç eder. Sonuç olarak, nihai bir pamuk ürününün tüketiminin dünyanın su kaynakları üzerine etkileri yalnızca tedarik zincirine bakılarak ve ürünün kökeninin izini sürerek bulunabilir. Tüketim ve su kullanımının arasındaki gizli ağı ortaya çıkarmak su yönetiminde yeni stratejiler için temel oluşturabilir. Günümüzde su yoğun ürünlerin son tüketicilerin, perakendecilerin, gıda endüstrisinin ve tüccarların iyi su yönetiminden sorumlu olmaları önemlidir ve hepsi potansiyel 'değişim ajanları' dır. Artık sadece doğrudan su kullanımlarından değil aynı zamanda dolaylı su kullanıcısı rollerinin de farkında olmalıdırlar.

Su ayak izi değerlendirmesi

"Su ayak izi değerlendirmesi", aşağıdakilere yönelik tüm faaliyetleri ifade eder:

- Bir sürecin, ürünün, üreticinin veya tüketicinin su ayak izini kantitatif olarak ölçmek ve yerini saptamak veya belirli bir coğrafi alandaki su ayak izini yersel ve zamansal olarak ölçmek
- Bu izin çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliğini değerlendirmek
- Bir yanıt stratejisi oluşturmak

Tüm bir üretim zincirindeki belirli bir proses adımının veya nihai bir ürünün su ayak izi ile ilgilenilebilir. Alternatif olarak, bir tüketicinin veya bir grup tüketicinin su ayak iziyle ya da bir üreticinin veya tüm ekonomik sektörün su ayak iziyle ilgilenilebilir. Son olarak coğrafi bir perspektiften bakılabilir; bir belediye, il, ülke, havza veya nehir havzası gibi belirlenmiş bir alandaki toplam su ayak izine bakılabilir. Bu tür bir toplam su ayak izi, bölgede gerçekleşen birçok ayrı işlemin su ayak izlerinin kombinasyonudur.

Türkiye'nin Su Ayak İzi Raporu'na göre ülkemizde içme ve kullanma amacıyla günlük kişi başına düşen su miktarı 216 litre iken, su ayak izi yaklaşımı çerçevesinde sanal su dikkate alındığında bir kişinin günlük doğrudan ve dolaylı su tüketiminin 5.416 litre olduğu belirlenmiştir.

HALK SAĞLIĞI BAKIŞIYLA PANDEMİ SÜRECİ VE OKUL SAĞLIĞI

Birgül Piyal

COVID-19 pandemisi sürecinde geçmişte yaşanan önemli deneyimlere karşın, okulların açık kalması, kapatılması, yeniden açılması önerileri-uygulamaları sıcak güncel çalışma-araştırma-tartışma alanı oluşturmaktadır. Konu Dünyada ve Ülkemizde 2020 yılında üzerinde çok çalışılan, kapsamlı raporlar yayımlanan bir alandır. Bu dönemde değişik yayın organlarında, kitle iletişim araçlarında sağlık, eğitim ve sosyal bilimler alanında çalışanların, ekonomistlerin ilgili makaleleri yer almıştır. Kuşkusuz çok önemli, sırasıyla küresel ölçekte ..., ulusal ölçekte de ... çocuğu ilgilendiriyor tanımlamalarının ötesinde kapsamlı bir sorundur.

Ancak “okul sağlığı” nitelemesi çok daha kapsamlı bir içeriğe değinmektedir.
“Okul Sağlığı” Öğrenciler, öğretmenler, okul yönetimi, okul çalışanları, aileler ve okul çevresini ilgilendirir” tanımlaması yetersizdir.
“Okul sağlığı” uygulamaları geleceğimizin gizil gücünü açığa çıkartabilmenin önkoşullarından biridir.
“Okul sağlığı” ulusal ekonomileri, kalkınmayı ve küresel gelişmeyi olumlu ya da olumsuz etkiler.
“Okul sağlığı” geleceğimizi etkiler, hepimizin geleceğini ..
“Okul sağlığı” öncelikli bir küresel/ulusal politika alanı olarak ele alınmalıdır.

Çözüm Önerileri

Yeterli önlemler alınmadığında gelecekte insanlığı iklim krizinin yerküredeki yaşamı etkileyecek çok daha büyük-değişik etkilerinin beklediği bilinmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda ilerlemek küresel bir işbirliği alanı ve bütün ülkelerin önceliği olmalıdır.

Demokratik ve katılımcı bir toplum ve okul toplumu oluşturmak ve sürdürmek yaşamsaldır.

Özellikle eğitim ve sağlık sektörü politika yapıcılarında ortaklık oluşturulmalıdır.

Eğitim-Öğretim ekibine farklı öğretme stratejileri açısından kesintisiz kapasite geliştirme olanakları sunulmalıdır

Her zaman ama özellikle pandemi döneminde farklı öğrenme ve öğretme stratejileri uygulanmalıdır.

Farklı öğrenme yöntemlerine erişim olanakları ulusal- bölgesel-yerel ölçekte yaygınlaştırılmalı ve yalnızca ailelerin geliriyle bağlantılı olmamalıdır.

Daha iyi eğitim doğrudan daha iyi gelirle bağlantılı olmamalıdır.

Öğrencilerin ve ailelerinin okuldaki yaşama ilişkin bir tür sahiplenme duygusu hissetmeleri sağlanmalıdır.

“Okul sağlığı” uygulamalarına bütüncül yaklaşmak gerekir.

KARA RAPOR 2020: HAVA KİRLİLİĞİ VE SAĞLIK ETKİLERİ

Buket Atlı

Temiz Hava Hakkı Platformu Koordinatörü

Temiz Hava Hakkı Platformu (THHP), doğa koruma ve sağlık alanında çalışan 16 sivil toplum kuruluşunun bir araya gelmesiyle 2015 yılında çalışmalarına başlamıştır. Platformun amacı, öncelikle kömürlü termik santraller olmak üzere; çevresel kirleticilere bağlı olarak ortaya çıkan hava kirliliğinin azaltılması, halk sağlığının korunması ve temiz hava hakkının savunulması için çalışmalar yapmaktır. Halk Sağlığı Uzmanları Derneği (HASUDER)'in de yürütücüleri ve üyelerinden olduğu Temiz Hava Hakkı Platformu'nun diğer bileşenleri; Avrupa İklim Eylem Ağı (CAN Europe), Çevre için Hekimler Derneği, Greenpeace Akdeniz, İş ve Meslek Hastalıkları Uzmanları Derneği (İMUD), Pratisyen Hekimlik Derneği, Sağlık ve Çevre Birliği (HEAL), TEMA Vakfı, Türk Nöroloji Derneği, Türkiye Solunum Araştırmaları Derneği (TÜSAD), Türk Tabipleri Birliği (TTB), Yeşil Barış Hukuk Derneği, Yeşil Düşünce Derneği, Yuva Derneği, 350.org ve WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı)'dir. 2018 yılından beri olduğu gibi bu yıl da Temiz Hava Hakkı Platformu, Ulusal Halk Sağlığı Kongresi'nde hava kirliliği ve sağlık etkileri ile ilgili bir oturum düzenleyerek konuyla ilgili ülkemizde ve yurtdışında yapılan çalışmaları halk sağlığı alanında çalışanlarla paylaşmaktadır.

2016 yılından beri Temiz Hava Hakkı Platformu tarafından yayınlanan hava kalitesi ve sağlık etkilerini inceleyen analizi bu sene, 'Kara Rapor 2020: Hava Kirliliği ve Sağlık Etkileri' ismiyle yayınladı. Rapor, Türkiye'nin dört yıllık hava kirliliği ve bu kirlilikten kaynaklanan önlenemez can kayıpları verilerine odaklanıyor.

- 2019 yılında 30 ilde yaşayan yaklaşık **18 milyon kişinin** yıl boyunca soluduğu havanın kalitesine (PM10) dair yeterli veri yok ve her **5 ilden 1'inde** hava kirliliğinin sağlık etkileri yetersiz veri nedeniyle (PM2.5) hesaplanamadı.
- 2019 yılında, Türkiye'de hava kirliliği (PM10), yeterli veri olan 51 ilin **%98'inde** Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün sınır değerlerinin üzerinde gerçekleşti.
- Son dört yıl boyunca düzenli olarak yüksek derecede kirli hava soluyan **Iğdır, Düzce, Manisa, Bursa, Kahramanmaraş, ve Afyon**'da hava kirliliği sorununun çözülemeyen kronik bir sorun haline geldiği gözlemleniyor.
- Türkiye'de hava kirliliği Dünya Sağlık Örgütü kılavuz değerine indirilseydi; 2019 yılında tüm ölümlerin %7,9'u (31.476 ölüm) ve 2018 yılındaki tüm ölümlerin **%12,13**'ü (45.398 ölüm) önlenebilirdi.
- 2017 yılından beri her yıl hava kirliliği trafik kazalarının 6 katından fazla ölüme sebep oluyor. İstanbul, 2017 yılından beri hava kirliliğine bağlı ölüm sayısının en yüksek olduğu il.

'Kara Rapor 2020: Hava Kirliliği ve Sağlık Etkileri' raporuna göre, 2019 yılında hava kirliliği Dünya Sağlık Örgütü kılavuz değerine indirilseydi tüm ölümlerin %7,9'u (31.476 ölüm) ve 2018 yılındaki tüm ölümlerin %12,13'ü (45.398 ölüm) önlenebilirdi. 2017 yılından beri hava kirliliğine bağlı ölüm sayısının en fazla olduğu il İstanbul'dur. 2019 yılında hava kirliliği nedeniyle en fazla ölümün yaşandığı ilk üç il sırasıyla İstanbul (3.761), İzmir (2.075) ve Manisa (1.680) oldu. İstanbul'da 2019 yılında yıllık ortalama partikül madde (PM10) seviyesi iyileşmiş olsa da; yıl boyunca Sultangazi, Mecidiyeköy, Alibeyköy ve Kağıthane istasyonlarında neredeyse 200'den fazla gün günlük limitin üzerinde kirli hava ölçüldü.

İl nüfusuna oranla en çok hava kirliliğine bağlı ölümün yaşandığı il ise Iğdır olarak öne çıkıyor. 2019 yılının en kirli havasına sahip Iğdır ilinde, son üç yıldır sürekli yüksek olan hava kirliliğine bağlı ölüm yüzdesi, ilde yaşanan toplam ölümlerin %33,5'ini oluşturarak rekor seviyeye çıktı. İllerdeki kömürlü termik santraller başta olmak üzere sanayi tesisleri ve evsel ısınma amaçlı kömür kullanımının, özellikle coğrafi koşullar dikkate alındığında kirliliğin ana sebebi.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yapılan ölçümlerdeki veriler yetersiz olduğu için, 2019 yılında 30 ilde yaşayan yaklaşık 18 milyon kişi (nüfusun %21'i) yıl boyunca soluduğu havanın kalitesi (PM10) konusunda yeterli veriye ulaşamadı. Toplam 2 milyon 196 bin kişinin yaşadığı Eskişehir, Muş, Uşak ve Şırnak illerinde hava kirliliği seviyesi üç yıldır bilinmiyor. Ayrıca, kanserojen olan ince partikül madde (PM2.5) ölçümü yılın %90 ve üzeri günde yapılmadığı için 60 ilde de yeterli veri bulunmuyor. Son dört yıl boyunca ölçüm ortalamalarına bakıldığında düzenli olarak yüksek derecede kirli hava soluyan Iğdır, Düzce, Manisa, Bursa, Kahramanmaraş, ve Afyon'da hava kirliliği sorununun çözülmeyen kronik bir sorun haline geldiği anlaşılıyor. Ayrıca, Amasya, Bursa, Iğdır, Manisa'da yaşayanlar da son dört yıldır düzenli olarak yılın en az %68'inde (200 gün) mevzuatta belirtilen günlük sınır değerinin üzerinde kirli hava soludu.

Sağlıklı bir çevrede yaşamanın en temel şartlarından birisi olan hava kalitesini kalıcı olarak iyileştirebilmek için yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde tüm ilgili ve yetkili kurum ve kuruluşları aşağıdaki belirtilen konularda adım atmaya davet ediyoruz:

- Tüm hava kalitesi ölçüm istasyonlarının veri kalitesinin artırılması,
- Kanserojen olan ince partikül madde (PM2.5) kirleticisinin tüm illerde ölçülmesi ve
- İnce partikül madde (PM2.5) için ulusal sınır değerleri içeren mevzuat düzenlemeleri yapılması,
- Çevre yatırımlarını tamamlamamış kömürlü termik santrallerin çalışmasına izin verilmemesi,
- Planlanan sanayi tesisleri için sağlık etki değerlendirme yapılması,
- Halk sağlığını merkeze koyan, sürdürülebilir istihdam ve krizlere karşı dayanıklı modeller oluşturmayı amaçlayan ekonomik toparlanma paketleri oluşturulması.

TÜRKİYE'DE HALK SAĞLIĞI UZMANLARI İÇİN İNSAN GÜCÜ PLANLAMASI

Bülent Kılıç

Halk sağlığı uzmanları için insan gücü planlaması, toplumun sağlıkla ilgili gereksinimleri ve başvuruları göz önüne alınarak, sağlık kurumlarının amaçları, hedefleri ve olanakları çerçevesinde, halk sağlığı uzmanlarının yeterli nicelik, yüksek nitelik, düzgün bir dağılım, doğru bir zamanlama ve tam olarak istihdamı amacıyla yapılan planlamadır¹. Sağlık insan gücü planlamasının öncelikle hizmet verilen nüfus ve çalışılacak kurumları dikkate alması ve planlamayı yapan kurumların ayrıca uygun bir dağılım, zamanlama ve tam istihdam koşullarını da sağlaması gerekir. 2020 yılı Ağustos ayı verilerine göre, ülkemizde 894 halk sağlığı uzmanı bulunmaktadır. Bu uzmanların %52'si (470 uzman) Sağlık Bakanlığı kadrolarında istihdam edilmektedir. Bu sayı 2010 yılında %35 (170 uzman) oranında iken Sağlık Bakanlığında çalışan uzman sayısının giderek arttığı görülmektedir. Halk sağlığı uzmanı sayısı son 10 yılda %82 oranında artmış ve 491'den 894'e çıkmıştır. Son 1.5 yılda ise 101 yeni halk sağlığı uzmanı Sağlık Bakanlığı kadrolarında çalışmaya başlamıştır. Yeni uzmanların büyük çoğunluğunun ilçe sağlık müdürlüklerine ve birimlerine atandıkları görülmektedir².

Halk sağlığı uzmanlarının planlaması iş yüküne veya nüfusa göre olmak üzere 2 temel yöntemle yapılabilir. DSÖ tarafından geliştirilen iş yüküne göre planlamada halk sağlığı uzmanlarının sunduğu hizmetlere ayrılması gereken süreler belirlenerek bu iş yüküne göre gereken uzman sayısı hesaplanır³. Ancak iş yüküne göre planlamada gereksinimler, hedefler, çalışılacak kurumlar ve talepler de dikkate alınmalıdır⁴. Gereksinime göre planlamada amaç toplumun gerçekte hangi halk sağlığı hizmetlerine öncelikle gereksinimi olduğunu belirlemeye dayanır⁴. Hedeflere göre planlamada ise öncelikler sağlık yöneticileri tarafından belirlenen hedeflerdedir. Özellikle kamu sektörünün dominant olduğu ülkelerde önerilir⁴. Ancak potansiyel olarak gerçekçi hedefler konmamış olabilir veya hedeflerle halkın talepleri uyumsuz olabilir. Sağlık insan gücü planlamasında kullanılan bir başka yöntem kurumlara ve kadro dağılımlarına göre planlama yapmaktır. Bu planlamaya Sağlık Bakanlığının personel dağılım cetvelleri ve üniversitelerin akademik kadroları örnek olarak verilebilir¹. Ancak kurumlar kadrolarını iyi belirlememişse bu hesaplamalar da yetersiz kalır. Sağlık insan gücü planlamasında en sık kullanılan hesaplama yöntemi olan nüfusa göre planlamada ise nüfus başına düşmesi istenen halk sağlığı uzmanı sayısı belirlenir. Bu hesaplamada daha çok il ve ilçe nüfusları dikkate alınır. Ayrıca başka ülkelerin hesapladığı sayılar projekte edilerek nüfusa yönelik olarak insan gücü hesabı yapılır⁵. Tüm hesaplamalar personel değişkenliği ve nüfus hareketlilikleri dikkate alınarak gelecek yıllara yansıtılır.

2020 yılı itibarıyla 83 milyon nüfusa sahip Türkiye'de her 93.000 kişiye 1 halk sağlığı uzmanı düşmektedir. Bu oran ABD ve İngiltere'de her 100.000 kişiye yaklaşık 3 halk sağlığı uzmanı şeklindedir. HASUDER'in yaptığı insan gücü planlamasına göre de Türkiye'de her 100.000 kişiye 3 halk sağlığı uzmanı düşmesi gerektiği hesaplanmıştır¹. Bu orana ulaşabilmek için halk sağlığı uzmanı sayısının önümüzdeki 10 yılda yaklaşık 3 katı artırılması ve her yıl en az 200 halk sağlığı uzmanının mezun edilmesi gerekmektedir¹.

Oysa yıllık TUS kontenjan sayıları ortalama 150 kişi civarındadır. Halk sağlığında uzmanlık eğitime başlamama veya yarıda bırakma oranının %35 olduğu dikkate alınırsa önümüzdeki yıllarda her yıl 100 civarında halk sağlığı uzmanı mezun olacak demektir². Bu sayı beklenen sayının yarısı kadardır. Bu durumda Türkiye'de 2030 yılında 2000 civarında halk sağlığı uzmanı olacağını ve olması gereken sayıdan (3000) daha az sayıda halk sağlığı uzmanı istihdam edileceğini tahmin edebiliriz.

SAĞLIK ÇALIŞANLARI İÇİN COVID-19 NEDEN MESLEK HASTALIĞI OLMALI?

Canan Demir

COVID-19 pandemisi sürecinde 13 Aralık 2020 tarihi itibarıyla dünya genelinde toplam 72 milyondan fazla kişi enfekte olmuş ve 1.600.000'in üzerinde insan hayatını kaybetmiştir. Ülkemizde ise 2 milyona yakın kişi enfekte olmuş ve ölü sayısı 16.000'i aşmıştır. Bu süreçte ülkeler tarafından çeşitli enfeksiyon kontrol önlemleri uygulanmış, zaman zaman tam kapanmalar ve sokağa çıkma yasakları uygulanmıştır. Bu süreçte pek çok insan (özellikle çocuklar ve yaşlılar başta olmak üzere) evde kalmaya zorlanmış, insanların sosyal olarak bir araya gelebileceği etkinliklere çeşitli sınırlama ve yasaklar getirilmiştir. Bu süreçte toplumun devamlılığını sağlayan iş kollarında çalışanlar ise aksine çalışmaya devam etmişler, toplu taşımayı kullanmışlar, iş ortamlarında kapalı alanlarda bir arada çalışmaya zorlanmışlardır. Dolayısıyla dünya genelinde COVID-19 enfeksiyon sıklığının çalışan nüfusta çok daha yüksek olduğu bilinen bir gerçektir. Sağlık çalışanlarının durumu diğer çalışanlardan pek çok bakımdan farklılık göstermektedir. Sağlık çalışanları işlerinin doğası gereği doğrudan veya dolaylı olarak COVID-19 tanılı veya şüpheli kişilere sağlık bakım hizmeti vermek durumunda kalmışlardır. Buna ek olarak özellikle COVID-19 tanısına yönelik enfeksiyon bulaş riskinin çok yüksek olduğu çeşitli invaziv / noninvaziv işlemleri yoğun şekilde uygulamaya devam etmişlerdir. Bu süreçte sağlık kuruluşları tamamen kontamine ortamlar haline gelmiş, mesleki sorumlulukları ve çalışma süreleri artan sağlık çalışanları gittikçe artan miktarda enfeksiyon etkeni ile karşı karşıya gelmişlerdir. Pandeminin ilk dönemlerinde daha belirgin olan kişisel koruyucu donanımlardaki eksiklikler süreç boyunca değişen oranlarda devam etmiş ve bu durum da sağlık çalışanlarında görülen artmış COVID-19 riskine anlamlı katkı sağlamıştır. Süreç boyunca, artan iş yükü, hastalanma yükü, iş arkadaşlarının hastalıklarına, ölümlerine şahit olma, sosyal izolasyon gibi çok çeşitli psikososyal risk etmenlerine maruz kalmışlardır. Yine vardiyalı çalışmanın, özellikle haftasonu ve gece çalışmalarının artması da sağlık çalışanlarının genel ve psikolojik sağlıklarını olumsuz etkilemiştir. Süreç içinde tüm bu etkenler sağlık çalışanları arasındaki bulaş riskini de arttırmıştır. Dünya çapında yapılan bilimsel çalışmalarla ortaya konulan bu gerçekler neticesinde pek çok ülke ve uluslararası kuruluş Sağlık Çalışanlarında COVID-19'un meslek hastalığı kabul edilmesi yönünde açıklamalar yapmış ve kararlar almışlardır. Ülkemizin meslek hastalıkları alanındaki mevcut mevzuat altyapısındaki karmaşıklık, meslek hastalıkları için ulusal surveyans sisteminin bulunmaması, çalışanların meslek hastalıkları tanı ve bildirim sistemine ilişkin bilgi eksiklikleri, işveren ve işveren temsilcisi konumundaki sağlık kuruluşu yöneticilerinin meslek hastalıkları tanı ve bildirim sistemine ilişkin bilgi eksiklikleri süreci daha da içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir. COVID-19 şüphesiz sağlık çalışanları için bir meslek hastalığıdır. Ancak sağlık çalışanlarının bu sürece nasıl dahil olacakları, haklarını nasıl alabilecekleri konusunda doyurucu bir bilgilendirme yetkili makamlarca henüz yapılmamıştır. Buna ek olarak, süreci sadeleştirip kolaylaştıracak yasal düzenlemelere de ihtiyaç vardır. İlk olgunun ülkemizde görüldüğü Mart 2020'den beri bu konuda da kamuoyunu tatmin edici adımlar atılmamıştır. Sonuç olarak, sağlık çalışanları COVID-19'un kendi meslek grupları için bir meslek hastalığı olarak kabul edilip edilmeyeceği, kendilerinin ve ölümleri halinde geride kalanlarının haklarını alıp alamayacağı konusunda ciddi endişeler taşımaktadırlar. Bu durum, sağlık çalışanlarının iş aidiyetlerini ve iş barışlarını bozmakta ve onların çalışma istek ve motivasyonlarını geri dönüşsüz şekilde azaltmaktadır.

İLAÇ SANAYİSİNDE KÜRESEL REKABETÇİLİK

Cengiz Aydın

11. Kalkınma Planı'nda, Türkiye ilaç endüstrisi 2023 yılı vizyonunu, "**küresel pazardaki rekabet gücümüzü artırmak ve değer zincirinde ülkemizi daha üst konuma taşımak temel amaçtır**" şeklinde belirlenmiştir.

İlaç değer zincirinin temel araştırmadan dağıtıma çeşitli halkaları bulunmaktadır. Bunlardan birincisi ve en önemlisi Ar-Ge, sonrasında ise geliştirilen ürünün imalatı ve şartlar oluşmuşsa ihracatı yer alıyor. Bu nedenle, ilaç sanayi politikasında katma değeri en yüksek halka olan Ar-Ge'ye odaklanmak gerektiğini düşünüyorum.

11. Plan uyarınca ilaç değer zincirinin her halkasında küresel rekabetçiliği hedeflediğimizde yerelleşme politikası ile amaçlanan sonuçları da elde etmiş olacağız. Bu nedenle, 11. Plan'daki vizyonun çerçevesinde, teşvik edici bir yerelleşme politikasını da içine alan daha geniş bir ilaç sanayi politikası kurgulanabilir. Bu tür bir politika iki temel zemin üzerinden oluşturulmalıdır. Birincisi, küresel pazarlara arz edilebilecek nitelikte ürün geliştirmek ve üretmek için uluslararası standartlarda bir ilaç mevzuat alt yapısına sahip olmak. İkincisi ise öngörülebilir ve şeffaf bir yatırım ortamının sağlanmasıdır.

1 milyar dolar civarında dalgalanan ihracat performansınız dış ticarete konu olan küresel tutar göz önüne alındığında sektör potansiyelinin altında ve küresel rekabetçilikten uzaktadır. İhracatın artırılması için çeşitli teşviklerin yanı sıra ve ondan daha önemli olarak fiyat gibi zor bir alanda eş zamanlı ve eşgüdümlü yeni bir düzenleme yapılması gerekebilecektir. Değer zincirinin özellikle bu halkasında sıçrama yapmak, gerektirdiği yeniden yapılanma düşünüldüğünde karmaşık, zor ve uzun vadeli bir süreç sonunda mümkün olacaktır.

Öte yandan, değer zincirinin en önemli halkası olan ilaç Ar-Ge yatırımlarına baktığımızda, 180 milyar ABD dolarına ulaşan küresel ilaç Ar-Ge'sinin %60'lık bir kısmını oluşturan klinik çalışmalarda 3-5 yıl gibi kısa vadede çarpıcı sonuçlar almak, Türkiye'yi uluslararası rekabette hızlıca üst sıralara çıkartmak mümkündür. Bu nedenle, ilaç değer zincirinde stratejik olarak klinik çalışmalara odaklanmak ve onunla başlamak gerektiği, ülkemizin tıpkı Güney Kore'nin son 10 yılda yaptığı sıçramanın benzerini yapacağı bir modelin kamu ve özel sektörün ortak aklı ile geliştirilebileceği düşünülmektedir.

EGZERSİZ VE BAĞIŞIKLIK SİSTEMİ

Cengizhan Özgürbüz
Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Spor Hekimliği Ana Bilim Dalı

Bağışıklık sistemi egzersize çok duyarlıdır. Egzersizin bağışıklık sisteminde oluşturduğu değişiklikler egzersizin şiddetine ve süresine göre değişiklik gösterir. Submaksimal kalp atım sayısında ve 1 saatten kısa süreli egzersizlerin bağışıklık sisteminde olumlu değişikliklere neden olduğu kabul edilir. Daha uzun süreli ve anaerobik eşiğin üzerinde yapılan zorlayıcı aktivitelerden sonra ise bağışıklık sisteminde olumsuz değişiklikler izlenir.

Literatürde egzersiz-bağışıklık sistemi ilişkisi genel olarak 3 açıdan ele alınır: (1) Akut değişiklikler. (2) Kronik değişiklikler (adaptasyonlar). (3) Kronik hastalıklar ve enfeksiyonlar ile ilişkisi.

Akut dönemde submaksimal ve 1 saatten kısa süreli egzersizler genelde bağışıklık sisteminin fonksiyonunu artırır. Doku makrofajlarının aktivite düzeyi artar ve immünoglobülinlerin, antiinflamatuvar sitokinlerin, nötrofillerin, doğal öldürücü hücrelerin, sitotoksik T hücrelerinin ve immatür B hücrelerin resirkülasyonu artar. Ancak 1 saatten uzun süren zorlayıcı egzersizlerden sonra bir postegzersiz immünsüpresyon dönemi gelişebilir. Bunlarda enfeksiyonlara karşı bir “open window” dönemi görülür ve fiziksel yüklenmenin boyutuna göre birkaç gün devam edebilir. Profesyonel sporcularda bu dönemde üst solunum yolları enfeksiyonu daha sık görülür.

Kronik submaksimal aerobik egzersizler (1 saatten kısa) ise bağışıklık sisteminin fonksiyonunu destekler ve sistemik anti-inflamatuvar etkinlik gösterir. Niemann'ın J modeline göre kronik submaksimal aerobik egzersizler yapan kişilerde normal popülasyona göre daha az üst solunum yolları enfeksiyonu gelişir.

Egzersiz ile doğuştan gelen bağışıklık sistemi hücrelerinin dolaşıma daha fazla katılması, bununla birlikte egzersizin antiinflamatuvar ve antioksidan etkileri ile kronik kardiyovasküler ve metabolik hastalıklarda ve tümörögeneziste olumlu immün-modülasyona neden olduğunu bildiren çalışmaların sayısı artmaktadır.

PANDEMİ SONRASINDA TÜRKİYE'DE HALK SAĞLIĞI

Çağatay Güler

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı

Salgın sonrası yüz binlerce insan yaşamını yitirmiş, milyonu aşkın insan hastalığa yakalanmış şu ya da bu derecede örülenmiş olacaktır. Bunun yol açtığı fiziksel, biyolojik ve sosyal sonuçlar bilimsel araştırmalarla incelenmelidir. Bir kaynak “Küresel COVID-19 salgını bir sağlık krizi, ekonomik kriz ve adalet krizidir. Aynı zamanda devam eden, altta yatan sosyal krizleri de gün ışığına çıkardı” demektedir.

Bu küresel salgının kanıtladığı en önemli olay küresel salgınlara uluslararası toplumun hazırlıklı olmadığıdır. Bu tür salgınlara hazırlık, salgın sırasında ve salgın sonrası yapılacak uygulamalara yönelik daha etkili rehberler geliştirilebilir.

İkinci saptama ekonomik sonuçlara yol açabilecek ya da uluslararası boyut kazanabilecek salgın ihbarlarının zamanında yapılmayacağıdır. Buna uluslararası kurumlar da dahildir. Resmi açıklama ve gerçek durum çelişkisi, saydamlık sorunu geri kalmış ve gelişmekte olan toplumlarda daha yoğun tartışma konusu olacak; salgınla baş etme krizi haline dönüşebilecektir.

Salgının hastalık boyutu artık yadsınamayacak biçimde kişi ve toplum belleğinde yer etti. Salgının çevre, çevre sağlığı ve ekolojik etkileri ise yeterince algılanmadığı gibi bazı boyutlarının farkına bile varılamadı. Bu toplum halk sağlığı ve koruyucu hekimlik bilinci açısından çok tehlikeli bir durumdur. Bu etkilerin toplu olarak gözden geçirilmesi salgın sonrasına yönelik önlemler ya da hiç olmamasını dilediğimiz sonraki afetler açısından yol gösterici olacaktır.

COVID-19 pandemisi sonrası yeniden başkaldıran ve yeni çıkan bulaşıcı hastalıklar görülmeye devam edecektir. Halk sağlığı sorunlarının sosyoekonomik boyutu konusunda toplum bilinci yaratılmalıdır.

Salgın ve vaka bildirimleri ile ilgili bağlayıcı uluslararası kurallar konusunda halk sağlıkçılar önderlik etmelidir.

Pandemiden sonraki dönemde aşya bağlı yan etki ve komplikasyonların kayıt altına alınması, izlenmesi ve değerlendirilmelidir.

Otoimmün hastalıkların COVID-19 bağlantısı değerlendirilmesiyle ilgili yöntem geliştirilmelidir. Süreğen alerji hastalıkları özellikle astım vb. durumlardaki artışlar izlenmelidir.

Pandemi ile ilgili bakanlık verileriyle ilgili olarak sınırlı bir grup tekeli oluşturulmak istenecektir, bu tür veriler değişik açılardan değerlendirilmesi ve bilgiye dönüştürülmesi açısından tüm bilim insanlarımızca erişilebilir olmak zorundadır. Bunun gelecek pandemi ve epidemilerle baş edebilme açısından yaşamsal bir durum olduğu resmi kurumlara ve politikacılara anlatılmalıdır.

Halk sağlığı eğitimine “afet zinciri” ve “afet üstüne afet” konuları başlık olarak eklenmeli ve tüm boyutlarıyla tartışılması sağlanmalıdır.

Pandemi döneminde azalan çevre duyarlılığının etkin düzeye çıkarılması için sistemli çaba harcanması gerekecektir.

Salgın sonrası temizlik ve hijyen konularının istismarına karşı dikkatli ve hazırlıklı olunmalıdır. El yıkamanın salgınla ilgili bir uygulama algılanması önlenmelidir. Salgın sonrası el yıkama eğitimi kampanyaları bu açıdan yararlı olabilir.

Çevre sağlığı göstergelerinde hızlı bir kötüleşme süreci söz konusu olabileceğinden önlemeye yönelik çabalar artırılmalıdır. Kirletici salımlar (emisyonlar) hızlı bir artış gösterecektir. Salgın ve sosyoekonomik durumun kötüleşmesi bireysel ve toplu gıda zehirlenmeleri açısından önemli bir risk etmenidir.

SAHADA ÇALIŞAN UZMANLIK ÖĞRENCİSİ GÖRÜŞÜ

Dilek Yıldırım

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı

Bu sunumun amacı, pandemi sürecinde uzmanlık öğrencileri olarak görevlendirildiğimiz yerleri, Ankara'da bir ilçede fiyasyon ile geçen 3 aylık kişisel deneyimimi, bu süreçteki olumlu ve olumsuz deneyimlerimizi, sürecin uzmanlık eğitimimizi hangi yönlerde etkilediğini anlatmaktır.

Halk Sağlığı Tıpta Uzmanlık öğrencileri olarak tabi olduğumuz Tıpta ve Diş Hekimliği'nde Uzmanlık yönetmeliğinde pandemi sürecinde 2 önemli değişiklik olmuştur. İlki 21.03.2020'de olup yönetmeliğe "Ancak deprem, sel baskını, salgın hastalık gibi olağandışı ve hizmetin normal olarak sürdürülemediği hallerde uzmanlık öğrencileri, hekimlik görevlerini yürütmek üzere eğitim gördüğü kurumun dışındaki aynı il sağlık tesislerine 3 ayı geçmemek üzere görevlendirilebilir. Bu görevlerde geçen süreler eğitim süresinden sayılır" cümlesi eklenmiştir. İkincisi ise 26.11.2020'de olup önceki değişikliğe ek olarak görevlendirilme süresi "3 aylık süreler halinde bir yıl içinde en fazla iki defa" olarak değiştirilmiştir.

Pandemi başlangıcından itibaren hastane içi görevlendirmeler ile, her hastanenin kendi pandemi afet planına göre oluşturduğu triyaj alanları, poliklinikler, acil servis alanları, covid servis ve yoğun bakım ünitelerinde dahi görevlendirilmiş olan uzmanlık öğrencileri olarak, değişen yönetmelikle birlikte kurumdışı olarak il-ilçe sağlık müdürlüklerine görevlendirildik. Müdürlükler bünyesinde çoğumuz gezici fiyasyon ekiplerinde ekip başı görevine getirilirken, bir kısmımız da merkezde saha koordinasyon ekiplerine dahil oldu.

Ben ağustos- kasım aylarında Ankara'da bir ilçede fiyasyon ekibinde ekip başı olarak görev yaptım. Ekipler dr/ dt, yardımcı sağlık personeli ve şoförden oluşmakta ve vardiya usulü gün aşırı çalışma sistemiyle çalışılmaktaydı. Her nöbette saha koordinasyon merkezi tarafından ekip kodumuza tanımlanan vaka ve temaslıların evlerine gidiyor ve gereken işlemleri yapıyorduk. Sağlık Bakanlığının geliştirdiği FİTAS (fiyasyon ve izolasyon takip sistemi) mobil uygulaması üzerinden, sahada yaptığımız tüm işlemleri bildirmekle yükümlüydük. Yapılan güncellemeyle Fitas üzerinden hastalara e-rapor yazma yetkisi de tarafımıza verildi. Alınan pcr barkodlarını ve verilen ilaçları da sisteme kaydetmekle yükümlüydük. Her nöbet sonrası kuruma dönüldüğünde tutanaklara, o nöbet içerisinde yapılan fiyasyon, verilen ilaç, alınan pcr, yapılan sevk sayılarını kaydediyorduk.

Saha deneyiminin olumlu yanları, Halk Sağlığı uzmanı olmadan önce gerçek anlamda bir saha deneyimi yaşamış olmamız, bakanlığın taşra teşkilatını yakından tanımış olmamız, pandemi döneminde çalışma imkanı bulmuş olmamız, halk sağlığı uzmanlık eğitimi müfredatına göre sahip olmamız yetkinlikler listesindeki başlıkların bir kısmını bu sayede gerçekleştirmiş olmamız olarak özetlenebilir.

Saha deneyiminin olumsuz yanları olarak öncelikle kurumlardaki yöneticiler ile ekipler arasındaki iletişim problemleri, fiyasyon başarısının ölçüm kriterlerine göre ekiplere çalışmaları konusunda yapılan baskılardan söz etmek gerekli kanısındayım. Benzer şekilde, saha koordinasyon merkezinde çalışan kişilerin zamansal açıdan iyi organize olamaması ve saha ekiplerine vaka atanmadan önceden sağlamaları gereken adres, telefon vb güncel bilgilerin sağlanmaması nedeniyle sahada zaman kaybı yaşanmaktaydı. Müdürlük tarafından daha "özenli" şekilde bakmamız ve "özel" taleplerine cevap vermemiz istenen adresler de tarafımıza ayrıca gönderiliyordu. Sahadayken yaşadığımız en büyük zorluklardan biri de bazı adreslere ulaşırken yaşananlardı. Özellikle kırsal alanlarda, bir eve ulaşmak için birkaç saat harcadığımız nöbetler oldu. Mobil uygulama fitas üzerinden yaşanan teknik sorunlar ve kötü hava şartlarında sahada olmak da ayrıca zorlayıcı durumlardı. Bu süreçte ülkenin çeşitli yerlerinde "fiyasyon ekibine saldırı" başlığı ile çıkan haberlere bakılacak olunursa, gidilen evlerde halk tarafından her türlü muameleyi yaşadığımız gerçeği de yadsınamaz.

Değişen yönetmelik ile hali hazırda görevlendirmede olan birçok Halk Sağlığı Tıpta Uzmanlık Öğrencisi'nin görev süresinin uzatılacak olması, yaşadığımız mağduriyeti ikiye katlamaktadır. Bu değişimden en çok etkilenen uzmanlık öğrencileri gruplarından birinin bizler olduğu gerçeği aşıkardır.

Bizler 4 yıllık uzmanlık eğitimimizin sahada geçen bu kısmında elbette pek çok yeni tecrübe edindik. Fakat aksayan eğitim sürecimiz, kimi zaman görev tanımımız ve sorumluluğumuz dışında olan işlerde de çalıştırılmış olduğumuz gerçeğini bilerek bundan sonraki süreçte özlük haklarımızın daha çok korunacağı ve insani şartlarda, eşit ve adil bir düzen içerisinde çalışabilmeyi talep ve temenni ediyoruz.

İLAÇ GELİŞTİRME SÜRECİNE KÜRESEL BAKIŞ

Doğan Fidan

Yeni ilaç geliştirme uzun, pahalı ve riskli süreci gerektirmektedir. Bir molekülün keşfedilmesi ile hastaya sunumu arasında geçen süre en az 10 yıl olarak bildirilmiştir¹. Bu süreç sonunda klinik kullanıma alınan her yeni ilaç için farklı laboratuvar çalışmalarında 5-10 bin molekülün denenmesi gerekir. Preklinik testleri geçip insan deneylerine başlanan ilaçların bile ruhsatlama aşamasına gelme şansı %10 civarındadır². 2009-2018 yılları arasında kullanıma giren 65 ilaç üzerinde yapılan, ve yakın zamanda yayınlanan bir çalışmada ortalama ilaç geliştirme maliyetinin 1.3 milyar dolar civarında olduğu bildirilmiştir³. Bazı diğer yayınlar bu maliyetin 2,8 milyar dolara kadar çıkabileceğini tahmin etmektedir⁴.

Yeni ilaçların insan kullanımına sunulmadan önce etkili, güvenli ve beklenen kalitede olduğunun kanıtlanması beklenir. Bunun için ilacın kullanılacağı ülkelerdeki ruhsatlandırma otoriteleri tarafından değerlendirilip onaylanması gerekir. Genellikle küresel düzeyde geliştirilen ilaçlar, süreç boyunca tüm aşamalarda ABD’de FDA (Food and Drug Administration) ve Avrupa Birliği’nde EMA (European Medicines Agency) tarafından değerlendirilir ve çalışmalar bu kurumların görüş ve kurallarına göre tasarlanır. Ülkemizde ilaç ruhsatlandırmasından Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu sorumludur.

Farklı ilaç tipi ve tedavi gruplarına göre farklılıklar gösterse de ilaç keşif ve geliştiriminin temel evreleri aşağıdaki sıra ve şekildedir:

Keşif süreci ve pre-klinik çalışmalar: Laboratuvar şartlarında on binlerce molekül arasından uygun ilaç “aday”larının seçimi ve optimize edilmesinin ardından pre-klinik in-vitro ve in-vivo çalışmalarda bu adayların toksisite, farmakokinetik ve farmakodinami özellikleri ve organ / doku sistemlerine etkileri incelenir. Uygun hayvan modelleri kullanılarak ilacın insan vücudunda nasıl etki göstereceği tahmin edilir. Bu aşama 5-7 yıl sürebilir.

Faz 1 çalışmaları: İnsan çalışmalarının ilk aşamasıdır. Genellikle sınırlı sayıda sağlıklı gönüllü (n=10-20) yapılır. Farklı ilaç dozlarında toksisite, tolerans, farmakokinetik ve farmakodinami özellikler hakkında bilgi almayı hedefler. Bazı hastalıklarda Faz 1 çalışmaları gerçek hastalarda yapılabilir. Bu aşama 1-2 yıl sürer.

Faz 2 çalışmaları: Bu fazın temel amacı kavram kanıtı (proof of concept) ve Faz 3 çalışmalarında denenecek dozun belirlenmesidir. Genellikle hastalarda ilacın ilk denendiği aşamadır. Bazen doz bulma çalışmalarına geçmeden önce, kavram kanıtı daha küçük Faz 2a çalışmalarında gösterilebilir. Faz 2 çalışmalarına genellikle birkaç yüz hasta katılır. Bu aşama 2-3 yıl sürer.

Faz 3 çalışmaları: İlaç geliştiriminin son aşamasıdır. Klinik uygulamada kullanılması öngörülen ilacın son halinin (doz, formülasyon vs) etkililik ve güvenliğini göstermeyi amaçlayan, istatistik gücü yeterli, randomize kontrollü çalışmalardır. Genellikle iki özdeş Faz 3 çalışması yapılması gerekir. Tedavi alanına göre çalışmaların birkaç yüz hasta ile on binlerce hasta üzerinde yapılması gerekebilir. Bu aşama 2-3 yıl sürer.

Ruhsatlama süreci: Her ülkede farklılık gösterse de genellikle en az 1-1,5 yıl sürer.

Ruhsat (satış izni) alınan ilaçların hastaya ulaşması süreci her ülkenin sağlık sisteminde farklılık göstermektedir. Birçok ülkede ruhsatlama sonrası fiyatlandırma / geri ödeme izin ve formalitelerinin tamamlanması 1-2 yılı bulabilmektedir. Ayrıca ilacın kullanıma girmesi sonrasında Faz 4 çalışmaları ve “gerçek yaşam” verileri kullanılarak ilacın yıllar içinde yüksek sayıda hastada normal klinik kullanımında ortaya çıkan etkililik ve güvenlilik profili değerlendirilir.

EKOSİSTEM TAHRİBATLARI VE SALGINLAR ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Doğanay Tolunay

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Orman Fakültesi, Toprak İlimi ve Ekoloji Anabilim Dalı

Bir yıla yakın bir süredir tüm dünyayı etkileyen ve bugüne kadar yaklaşık 1,6 milyon insanın yaşamı yitirdiği COVID-19 salgının nedeni kamuoyunca çok tartışıldı. Salgının Çin'in Wuhan kentinden çıkması ve buradaki bir deniz ürünlerinin satıldığı pazardan yayıldığı bilgileri politik tartışmalara, hatta virüsün "Çin Virüsü" olarak adlandırılmasına yol açmıştır. Henüz kesin bilgiler olmasa da virüsün yarasalardan bir ara konakçıya oradan da insanlara geçtiği iddiası başta yarasalar olmak üzere yaban hayvanlarına ve yaban hayvanlarıyla beslenen toplumlara bakışı değiştirmiştir. Ancak dünyada günümüze kadar ortaya çıkan salgınların önemli bir bölümü zoonotik hastalıklardır. Özellikle son 80 yıldır ortaya çıkan yeni hastalıkların önemli bir bölümü yaban hayvanlarından insanlara geçmiştir. Bu hastalıklar arasında AIDS, Ebola, SARS ve MERS koronavirüsleri, Batı Nil virüsü, Kırım Kongo kanamalı ateşi gibi hastalıklar da bulunmaktadır.

Zoonotik hastalıkların giderek yaygınlaşmasındaki en büyük nedenler yaban hayvanları ile insanlar arasındaki etkileşimin artması ve küreselleşme ile birlikte patojenlerin dağılımının kolaylaşmasıdır. İnsan hayvan etkileşimi, ekosistemlerin tahribi ile türlerin göç etmeye zorlanması daha küçük habitatlarda yaşamaya zorlanmasıyla ya da insanların doğal ekosistemlerle iç içe yaşamaya başlamasıyla ortaya çıkmaktadır. Yaban hayvanlarının göçüyle vektörler ya da konakçılar göç yolları üzerindeki yerleşimlere ulaşabilmekte, uygun konakçılara rastlayabilmektedir. Yine küçülen habitatlarda türler bir arada yaşamaya zorlanmakta ve konakçı olabilecek türlerle etkileşim olabilmektedir. İnsanların doğal ekosistemlerin içinde tarlalar açması ile birlikte insanlar vektörlere daha fazla maruz kalmakta, çiftliklerle de bir araya gelmeleri pek mümkün olmayan yaban hayvanları ve evcil hayvanlar karşılaşabilmektedir. Böylece patojenler yeni konakçılarda mutasyonlara uğrayarak insanlara sıçrama riski oluşturmaktadır. Ekosistem tahribatlarının tür çeşitliliğini de azaltması diğer bir etkidir. Besin zincirinin bozulması, avcı türlerin yok olması ya da kuş zenginliğinin azalması gibi olumsuz etkiler patojenlerin çoğalmasına neden olabilmektedir. Son olarak ekosistem tahribatları (arazi kullanım değişikliği ve ormansızlaşma da dahil) iklim değişikliğini de arttırmaktadır. İklim değişikliği de afetlere bağlı olarak can kayıplarına yol açarak, çeşitli hastalıkların bulaş riskini yükselterek, hayvanları göçe zorlayarak ve hatta donmuş topraklardaki çeşitli patojenleri aktif hale gelmesini sağlayarak insan sağlığı üzerinde olumsuz etki yaratması beklenmektedir.

Son 20 yılda daha yoğun olarak gündeme gelen Tek Sağlık yaklaşımı da doğa insan etkileşiminin artmasıyla çoğalan sağlık sorunlarına dikkat çekmektedir. İnsanların sağlığının içinde yaşadığı çevre ve etkileşimde bulunduğu doğadan ayrı düşünülmesi mümkün değildir. Bu nedenle sağlıklı toplumların ancak sağlıklı ekosistemlere olabileceğinin benimsenmesi ve disiplinler arası çalışmalarla politikalar üretilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ormansızlaşma, Biyoçeşitlilik Kaybı, Zoonoz, İklim Değişikliği, Tek Sağlık

KARDİYOPULMONER REHABİLİTASYONUN KALP VE AKCİĞER HASTALIKLARINDAKİ ÖNEMİ

Ebru Alemdaroğlu

Kardiyopulmoner rehabilitasyon akciğer ve kalp hastalıklarının yanı sıra, engelli immobil bireylerde görülen ikincil kardiyak ve pulmoner hastalık, solunum yetmezliği ve ventilatör gereksinimi olan hastaların rehabilitasyonunu da kapsayan, bu durum ve hastalıklara bağlı engellilik oranları üzerine olumlu etkili olduğu bildirilmiş, kanıta dayalı, çok bileşenli girişimlere verilen addır. Rehabilitasyon Dünya Sağlık Örgütü tarafından tanımlanmış bir tıp branşı olup, ilgilenilen alanlara göre alt adlandırmalar yapılmaktadır. Kardiyak rehabilitasyon, pulmoner rehabilitasyon terimleri kalp ve akciğer etkileniminin olduğu hastalık ve durumların rehabilitasyonu anlamına gelmektedir. Kardiyak ve pulmoner rehabilitasyon kapsamında yapılan girişimler ise kalp, akciğer ve kas iskelet sistemi bütününe birlikte çalıştırılmasını içerir ve ortak kazanımların olarak ortaya çıkması ile sonuçlanır. Bu nedenle kardiyopulmoner rehabilitasyon terimi de kullanılmaktadır.

Kardiyak Rehabilitasyon kardiyovasküler hastalığın altında yatan nedenine iyi yönde etki ederken, mümkün olan en iyi fiziksel, mental, sosyal koşulları sağlamaya çalışır, hastaların kendi çabasını gerektirir, kendi çevrelerinde, en iyi fonksiyonu sağlamayı hedefler, iyileşmiş sağlık davranışını kazandırarak hastalıkta ilerlemeyi yavaşlatmak veya geri çevirmek için gerekli, düzenlenmiş aktivitelerden oluşur.

Pulmoner rehabilitasyon kronik akciğer hastalığı olan bireylerin fiziksel ve psikososyal durumunu iyileştirmek ve sağlığı iyileştirici davranış biçimine uzun vadede uyum sağlanmasını teşvik edici, hastanın değerlendirilmesini takiben hastaya özel hazırlanmış egzersiz eğitimi, eğitim, davranış değişikliği gibi bölümleri içeren, ancak yalnızca bunlarla sınırlı olmayan tedavi girişimleridir.

Kardiyopulmoner Rehabilitasyonun kazanımları nelerdir?

Koroner kalp hastalığında, kalp yetmezliğinde kardiyak rehabilitasyon etkin ve güvenli bir girişimdir. KAH'da egzersizin direk olumlu etkileri: Kalp, koroner damarlar, miyokard oksijen talebi, endotel fonksiyonu, otonom sistem, koagülasyon ve pıhtılaşma faktörleri, inflamatuvar belirteçler, koroner kollateral damarlar üzerine olumlu etkileri mevcuttur. Ayrıca indirek olarak lipidler, sigara, kan basıncı gibi aterosklerotik hastalık risk faktörlerini düzeltici etkileri de mevcuttur.

Kalp Yetmezliğinde Egzersiz eğitimi/ Aerobik egzersizin olumlu etkileri Miyokard kontraktilitesi, diastolik dolum, kardiyak remodeling, ejeksiyon fraksiyonu, diastol sonu volüm, sistol sonu volüm üzerine olumlu etkiler. Miyokard perfüzyonunu iyileştirir: Endotel disfonksiyonunu iyileştirir, koroner damarları dilate eder, intermitan iskemi yolu ile yeni damar oluşumunu uyarır, miyokard kontraktilitesini artırır, diastolik dolum artar.

Pulmoner rehabilitasyon başlığı altında yer alan çok bileşenli girişimler, dispne algısının azaltılması, hastalığın ilerlemesinin azaltılması, fonksiyonel kapasiteyi artırdığı, yaşam kalitesinin iyileştirdiği bildirilmiştir ve bu programlar Kronik Obstruktif Akciğer Hastalığı gibi kronik akciğer hastalıklarında tedavinin bir parçasıdır, hastayı olabilecek en iyi düzeye getirmeyi hedefler.

Hangi program? Kime? Kardiyak ve pulmoner rehabilitasyonun ana bileşeni egzersizdir. Hasta yönlendirmede belli standartları sağlayan, egzersiz komponentini içeren programlara hasta yönlendirilmelidir. Kardiyovasküler korunma ve rehabilitasyon programının bazı kaynaklarda bildirilen standartları şöyledir: tanımlanan standart ölçütleri bir klinik koordinatör öncülüğünde, nitelikli ve yetkin multidisipliner ekip tarafından sağlanmalı; uygun hastaları zamanında ve hızlı şekilde belirlemeli, yönlendirmeli, programa alırken erken başlangıç değerlendirmesi, bireysel ihtiyaçlarının ele alınması, düzenli güncellenen bireysel hedefler olmalı. Tanımlanmış bir tedavi seyri olan, bireysel hedefleri karşılayan ve hasta tercih ve seçimleri ile uyumlu, yapılandırılmış bir kardiyovasküler korunma ve rehabilitasyon programının erken sağlanması, program bitiminde son bir değerlendirme ile her hastanın ihtiyaçlarının yeniden değerlendirilmesi ve sürdürülebilir sağlık sonuçlarının gösterilmesi, verilerin kayıt edilmesi, merkezi kayıt sistemlerine gönderilmesi. Ayrıca elde edilen kazanımın takibi ve devamı önemlidir. Bu konuda birinci basamak hekimlerinin hasta hakkında bilgilendirilmesi faydalı olacaktır.

Kardiyak Nedenli Endikasyonlar: Yeni geçirilmiş miyokard enfarktüsü, akut koroner sendrom, kronik stabil anjina , konjestif kalp yetmezliği, koroner arter bypass cerrahisi, perkutan koroner girişim sonrası, kalp kapak cerrahisi, kalp transplantasyonu, periferik arter hastalığı, serebrovasküler hastalık sonrası, intrakardiyak defibrilatör ve resonkronizasyon cihazlarının yerleştirilmesi sonrası, ventriküler destek cihazı (ventriküler asistif device) yerleştirilmesi işlemi sonrası, erişkin doğuştan kalp hastalıkları

Pulmoner Nedenli Endikasyonlar: Kronik Obstruktif Akciğer Hastalığı (KOA)(alfa1 antitripsin eksikliği dahil), persistan astım, diffüz bronşiektazi, kistik fibrozis, bronşiolitis obliterans, intersitisyel akciğer hastalıkları, intersitisyel fibrozis, mesleki veya çevresel akciğer hastalıkları, sarkoidoz, konnektif bağ doku hastalıkları, hipersensitivite pnömoniti, geçirilmiş ards, göğüs duvarı hastalıkları, kifoskolyoz, ankilozan spondilit, posttüberküloz sendromlar, akciğer kanseri, pulmoner hipertansiyon, karın cerrahisi öncesi sonrası, akciğer transplantasyonu öncesi ve sonrası, akciğer hacim azaltıcı operasyonlar öncesi ve sonrası, ventilatöre bağımlılık, obezite ilişkili solunum hastalıkları

PANDEMİNİN SAĞLIK ÇALIŞANLARININ RUH SAĞLIĞINA ETKİSİ

Ejder Akgün Yıldırım

COVID-19 pandemisi yüksek mortalite ve bulaş oranı ile insanlığın karşılaştığı ciddi sağlık krizlerinden biri olmuştur. Özellikle yaşlı olmak, kronik hastalığın varlığı hastalığın ağır seyri açısından risk faktörü olarak tanımlanmış bununla birlikte beklenmedik komplikasyonlara bağlı ölümlerin de bildirilmesi salgın karşısından çaresizliği daha da artırmıştır.

Pandemi, deprem gibi afetler ile karşılaştırıldığında oluşturduğu stres tepkisi yönü ile bazı farklılıklar içermektedir. Gelecekte olan ve geleceği daha da belirsiz hale getiren tehlikeye karşı daha yoğun bir tepki oluşmasına neden olan bu durum devam eden travmaya stres yanıtı olarak tanımlanabilir. Pandemi sadece hasta olmak ya da hastalığı bulaştırmak açısından değil pandeminin belirlediği yaşam kuralları (kısıtlamalar) ya da pandeminin dolaylı sonuçları (ilişkisel kayıplar) nedeniyle de ruhsal sağlığı etkilemektedir. Belirsizlik ve yalnızlık en fazla öne çıkan etkenlerdir.

Sağlık çalışanı olmak bu pandemide yaşa bağlı riskten sonra en riskli ikinci grup olarak tanımlanmıştır. Sağlık çalışanları meslek ortamının tehlikeli hale gelmesi yanında mesleki ortamı ve sorumluluğu bırakamamanın yarattığı ayrı ruhsal yükler nedeniyle de zorlanmaktadır. Hastalığı bulaştırma riskleri nedeniyle sadece kendi sağlıkları değil yakın çevrelerinin korunması da zorlaşmaktadır. Ruhsal bir stresör olarak pandeminin sürdüğü ve şiddetlendiği dönemlerde desteklerinin yetersiz olması, stres oluşturan yaşantının sıklığı, süresi, yoğunluğu, ölüme tanıklık, yaşantıya hazırlıksız olma, kişinin suçluluk duygusu taşınması vb faktörler, etkilenmeyi daha da artırmaktadır.

Sağlık çalışanları açısından ruhsal etkilenmede bazı çevresel faktörler ayrıca önemli hale gelmektedir. Branşları dışı görevlendirmeler, alışkın olunan kurumları ya da çalışma arkadaşları dışında çalışmaya zorlanma, izin hakkının kısıtlanması, aşırı performans beklenmesi, çalışma arkadaşlarını kaybetme, çalışma ortamının kontamine olmasına bağlı olarak dinlenme, barınma ve yeme ihtiyaçlarının karşılanamaması gibi bir çok başka faktör de yaşanan zorluğu artırmaktadır.

Ruhsal açıdan tam rahatlama ancak stres oluşturan pandeminin sona ermesi ile mümkün olsa da sağlık çalışanının bu zor dönemde ruhsal açıdan kendini koruması, etkilenmeyi sınırlı tutması ve yaşadığı ruhsal zorluğu kontrol edebilmesi uygun zamanda yapılacak psikososyal müdahaleler ile mümkündür.

DEPREM VE SONRASI RUHSAL DÜNYA VE PSİKOSOSYAL MÜDAHALE

Ejder Akgün Yıldırım

Türkiye yerkürenin en aktif faylarının olduğu bir coğrafyada bulunmaktadır. Geçtiğimiz yüzyılda yüzbine yakın insan bu coğrafyada yaşamını deprem nedeniyle kaybetmiştir. Özellikle kuzey Anadolu fay hattı üzerinde bulunan yerleşim yerleri 1939 Erzincan Depremi'nden itibaren kırılarak batıya doğru ilerlemektedir. Halen İstanbul ve çevresi 7 ve üzeri büyüklükte deprem riski ile karşı karşıyadır. Sadece Kuzey Anadolu Fay hattı değil ülkemizde Kuzey Ege, Doğu Anadolu ve Doğu Akdeniz bölgeleri de deprem üretmekte ya da ciddi deprem riski içermektedir. Bununla birlikte böylesi bir riske rağmen deprem hazırlıkları hem kurumsal hem de toplumsal olarak son derece yetersizdir.

Deprem binaların yıkılması ve oluşturduğu fiziksel hasarın yanında olağan süren bir düzeni bir anda kesintiye uğratması ile sosyal yaşamda da yıkıntıya, bazen geri döndürülemez hasarlara yol açar. Depreme maruz kalanlar sadece deprem anında yoğun korku ve çaresizlik yaşamamış aynı zamanda birçok yönden güvensiz bir ortamda kalmışlardır. Barınma, yeme, tuvalet, temizlik, alım gücü gibi temel ihtiyaçların yanında yaşamda “özne” olma kapasitesini geçici olarak yitirmişlerdir. Depremler can kaybı, yaralanma ve bina hasarı gibi oldukça güçlü stresörler içermektedir. Bunlara maruz kalan kişilerde erken dönem etkilenme kaçınılmazdır. Bununla birlikte deprem bölgesinde olan hemen herkes doğrudan yaralanma ya da yıkıma şahit olmasa da sosyal açıdan etkilenme yaşarlar. Geleceğin belirsiz hale gelişi ve sosyal kayıpların giderilememesi etkilenmeyi artırır. Deprem travması çoğu zaman sadece deprem ile kalmaz, bir travma sarmalına dönüşebilir. Deprem sonrası ortaya çıkan ruhsal belirtiler genellikle ilk iki günden sonra başlar ve birinci haftadan itibaren sönme eğiliminde olur. Bu durum çoğunlukla olağan dışı bir olaya verilen olağan tepkilerdir. Patolojik bir damgalama yapılmamalıdır. Diğer taraftan bu belirtilerin azalmaması, yoğunlaşması ya da geç dönemde ortaya çıkması gibi durumlarda ruhsal yardım alınması gerekir.

Depremler her ne kadar doğal afet travmaları olsa da aynı zamanda insan eli kaynaklı ya da ihanet boyutu olan travmalara da neden oluştururlar. Yapı güvenliğinin yetersiz oluşu, güvensiz binaların yapılışı, yetkililerin görevlerini ihmal etmeleri insanların göz göre göre zarar görmeleri adalet onarımını güçleştiren ve ruhsal hasarı artıracak bir etkilenmeye de neden olabilir.

Bir deprem sonrasında erken dönemde temel ihtiyaçların karşılanması müdahalenin ilk kuralıdır. Bu dönemde incinebilir grupların ve sürekli tedaviye ihtiyaç duyan ve tedavisi kesintiye uğrayanların gözetilmesi gerekir. Temel ihtiyaçların karşılanması yanında özellikle ruhsal belirsizliği giderecek bilgilendirmeler psikolojik ilk yardım açısından önemlidir. Depremin ilk zamanlarında yardım gönüllülerinin gereğinden fazla oluşu kaynak israfı kadar işlevsel olmayan müdahalelere de neden olabilir. Psikososyal destek açısından kritik durum desteğin sürekliliğinin sağlanmasıdır. Yasın yoğun yaşandığı bir ortamda destek ekiplerinin aniden çekilmesi var olan yalnızlık ve çaresizlik duygularının yoğunlaştırır. Psikososyal destekte insan onurunu koruyan ve hak ihlallerine mani olan bir yardım örgütlenmesi ana ilkedir.

SARILIK YÖNETİMİ VE İZLEMİ

Emel Okulu

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Sarılık, yenidoğan bebeklerde sık görülen bir bulgu olup vücutta bilirubinün yükselmesi (hiperbilirubinemi) sonucu deri ve skleraların sarı renkte görülmesidir. Yenidoğanların en az üçte ikisinde yaşamın ilk haftasında klinik olarak sarılık görülmektedir. Genellikle geçici bir durum olmasına rağmen, yenidoğanların az bir kısmında geri dönüşümsüz ciddi beyin hasarı için tehdit oluşturabilmektedir. Fizyolojik sarılık, yenidoğanda eritrositlerinin yıkımı ve karaciğer hücrelerinde bilirubin atılımındaki yetersizlik sonucu bilirubin düzeyinde normal sınırlar içerisinde artış sonucu gelişmektedir. Patolojik sarılık, gebelik haftası 35 ve üzerindeki bebeklerde serum total bilirubin değerinin bilirubin nomogramında %95 persentil ve üzerinde olması ile tanımlanmaktadır.

Yenidoğan sarılığı izleminde amaç, şiddetli hiperbilirubinemi ve bilirubin ensefalopatisi gelişimini önlemektir. Birincil koruma, yeterli ve başarılı emzirmedir. Yetersiz beslenme bulguları varlığında bebeğin klinik ve laboratuvar olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Doğum sonrası taburculukta aileler beslenme ve sarılık konusunda bilgilendirilmelidir. İkincil koruma, tüm gebe kadınların ABO ve Rh (D) kan gruplarına bakılmasıdır. Anne kan grubu bilinmiyor veya anne kan grubu 0 veya Rh (-) ise, bebek için kordon kanında direkt Coombs testi, ABO ve Rh (D) kan grubuna bakılmalıdır. Tüm yenidoğanlar doğum sonrası taburcu olmadan önce ciddi hiperbilirubinemi risk faktörleri açısından değerlendirilmelidir. Yenidoğan sarılığı tedavisinde gebelik haftası ve risk faktörlerini de içeren eğriler kullanılmaktadır. Tedavide fototerapi ve kan değişimi uygulanmaktadır. İntravenöz immünooglobulin (IVIG) dışında farmakolojik tedavi yöntemleri kullanılmamaktadır. IVIG yoğun fototerapiye rağmen yükselen veya kan değişimi sınırına yakın bilirubin düzeyi olan bebeklerde kullanılmaktadır.

Bilirubinün indüklediği nörolojik disfonksiyon (BIND), bilirubin toksitesi sonucu gelişen nörolojik klinik bulguları tanımlamaktadır. BIND hafif ve belirsiz nörolojik bozukluklar (işitme kaybı, motor ve bilişsel bozukluklar, hafif zeka geriliği gibi), akut bilirubin ensefalopatisi ve kronik dönem sekellerini içine alan geniş bir spektrum göstermektedir. En sık etkilenen böl- geler bazal ganglionlar, beyin sapındaki okülomotor ve işitme yolları çekirdekleridir.

PANDEMİDE GERİATRİK POPÜLASYON

Emine Dünder Ahi

Kronolojik olarak yaşlanma; 65 yaş üstü olarak kabul edilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ); 65 yaş ve üzerini yaşlı, 85 yaş ve üzerini çok yaşlı olarak tamamlamaktadır. 2019 verilerine göre dünya nüfusunun %9,3'ünü yaşlı nüfus oluşturmaktadır. Yaşlı nüfustaki ölüm sebebi istatistikleri incelendiğinde, ölümlerin en sık nedeni Türkiye'de %78,7, gelişmiş ülkelerde %86 ile kronik hastalıklar olarak belirlenmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından tanımlanan Coronavirus Hastalığı 2019 (COVID-19), salgın küresel boyuta ulaştıca DSÖ tarafından 11 Mart 2020'de pandemi olarak tanımlanmış ve ülkemizde de ilk vaka aynı tarihte bildirilmiştir. Ölüm oranı ileri yaşın yanında; hipertansiyon, kardiyovasküler hastalık, diyabetes mellitus, kronik akciğer hastalığı ve kanser gibi komorbiditelerde yüksek izlenmiştir. Hastalığa özgün bir tedavi olmamakla birlikte hem tedavi için etkin ajan hem de aşı çalışmaları devam etmektedir.

COVID-19 pandemisinde mortalite artışı yaşlılık ile ilişkilidir, geriatrik yaş grubundaki hospitalizasyon ve mortalite oranları bu yaş grubunun yüksek risk altında olduğunu göstermiştir. Bu nedenle tüm dünyada yaşlıları koruyucu önlemlere ağırlık verilmiştir. Ülkemizde de olduğu gibi pek çok ülkede yaşlılara sokağa çıkma yasağı getirilmiştir.

COVID-19 pandemisinin çok uzun süre evde kalan yaşlı popülasyon için en önemli sonuçları fiziksel ve psikolojik etkileridir. Sosyal izolasyonun fiziksel sonuçları: sarkopeni, düşme riskinde artış, kırılabilirlik, diyabetes mellitus, hipertansiyon, kardiyovasküler hastalık riskinde artış iken, psikolojik etkileri: anksiyete, depresyon, demans, kognitif fonksiyonlarda bozulma, post travmatik stres bozukluğu olarak görülmüştür. Bu nedenle bir taraftan yaşlıları izole ederek hastalıktan korurken, diğer taraftan ortaya çıkabilecek bu olumsuz sonuçları en aza indirebilmek için dengenin çok iyi sağlanması gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki; yaşlı bireylerde sağlık durumu, günlük yaşam aktivite ve rutinlerini devam ettirebiliyor olmaktan çok etkilenir.

Pandemide yaşlı popülasyona öneriler;

Sokağa çıkma yasağına mutlaka uyun, size yardımcı olabilecek yakınlarınızı telefonla arayın; alışveriş, ilaç temini gibi konularda yardım isteyin. Yakınınzdaki market, kasap, eczane telefonlarını öğrenin, telefonla sipariş verin. Beslenmenize dikkat edin, mutlaka sofraya kurun ve sağlıklı yiyecekler tüketin. Bol sıvı almayı unutmayın, susuz kalmayın. Dişlerinizi düzenli olarak fırçalayın, kişisel temizliğinize dikkat edin. Her zamanki diyetinize uyun, tansiyon ve şeker kontrolünü ihmal etmeyin. Evin içinde egzersiz yapın. Bu egzersizler; ev içi yürüyüş gibi aerobik egzersizler, düşmeyi azaltmak için denge egzersizleri, sarkopeniyi azaltmak için güçlendirme egzersizleri olabilir.

Uykunuzu ihmal etmeyin. İlaçlarınızı almayı ihmal etmeyin. İlaç raporlarının süreleri uzatıldı, raporlu ilaçlarınızı yazdırmanıza gerek yok, eczacınızdan isteyin. Belli saatlerde televizyonunuzu veya radyonuzu açın, haberleri ve bilgilendirici kamu spotlarını dinleyin, ancak diğer zamanlarda sürekli haber takip etmeyin.

Yemek, yürüyüş, temizlik, televizyon izleme, eliş yapma ve benzeri günlük aktivitelerinizi planlayın; belli bir düzene uymak işleri kontrol ettiğinizi hissettirir, böylece kendinizi daha emniyette hissedersiniz. Sevdiğiniz kişileri telefonla arayın ve sık sık konuşun, yalnızlık duygunuz azalır. Telefon veya internetle görüntülü de iletişim kurmanız mümkün. Nasıl yapacağınızı bilmiyorsanız sevdiğiniz yardımcı olacaktır.

HASTANE AFET VE ACİL DURUM PLANI (HAP) ÇALIŞMALARI

Eray Çınar

Toplumun, tüm sektörlerin, özellikle de sağlık sektörünün afet risklerinin azaltılması ve afete hazırlık konusunda etkili, kalıcı, istikrarlı ve sürdürülebilir çaba göstermesi önem taşımaktadır. Bu kapsamda Sağlık Bakanlığı olarak 2014 yılında HAP Uygulama Yönetmeliği çalışmaları başlamış olup 2015 yılında yönetmelik yayımlanmıştır. Söz konusu yönetmelikte HAP'ların hazırlanması, incelenmesi, sorumluluklar, tatbikatlar ve eğitim konuları yer almaktadır.

Hastaneler, sundukları hizmetin gereği olarak, afet ve acil durumlarda görevlerini devam ettirebilmeli ve aynı zamanda hastane içinde gelişebilecek acil durumlarla da baş edebilmelidir. Hastanelerin karşılaşılabileceği tüm afet ve acil durumlara karşı geliştirilmiş, standart planlarının olması gerekmektedir. Bu nedenle Hastanelerin Afet ve Acil Durum Planı (HAP) Hazırlama Kılavuzunun hazırlanması için komisyon oluşturulmuştur. HAP Kılavuzu Hazırlama Komisyonu üyeleri tarafından ulusal ve uluslararası çalışmalar incelenerek HAP Hazırlama Kılavuzu hazırlanmış olup 2015 yılında dağıtımı yapılmıştır. HAP Hazırlama Kılavuzu üç bölüm ve eklerden oluşmaktadır. HAP çatı plan olma özelliğiyle, kendi içinde alt uygulamaları ve alt planları içermektedir. Hastanede afete müdahalenin organizasyonunda HAP üç ayrı plana sahiptir; Acil Müdahale Planı (AMP), Olaya Özel Planlar ve Olay Eylem Planı'dır.

Kılavuzun birinci bölümü önleme/zarar azaltma, ikinci bölüm müdahale, üçüncü bölüm olaya özel plan örnekleri, ekler bölümünde ise İş Akış Talimatı, Standart Operasyon Prosedürü, Formlar, Güvenli Hastane Kontrol Listesi ve KAISER Hastane Tehlike ve Zarar Görebilirlik Analizi (Risk Analizi) yer almaktadır.

Kılavuz güncellemeleri çalışmaları devam etmekte olup rehabilitasyon/iyileştirme, departman/servis/birim müdahale prosedürü örneği, pandemi olaya özel plan çerçevesi gibi çalışmalar yapılmıştır.

PERSPECTIVE OF THE PORTUGUESE PH WORKFORCE ORGANIZATION AND PRACTICE

Gisela Leiras

Portugal has a well-defined Public Health structure at 3 levels: national, regional and local.

Since January I have been working at the national level in 2 different areas: Communication and Public Health measures. Currently I am working at the local level, where I am the focal point between the Public Health Unit (local level) and the Department of Public Health (regional level).

During this session I will briefly present the Portuguese PH structure and workflow and describe my experience at the national and local level.

SEÇİLMİŞ KARDİYOVASKÜLER HASTALIK SONUÇLARI

Gönül Dinç Horasan
İzmir Ekonomi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Kalp damar hastalıkları küresel olarak ilk sıradaki ölüm nedenidir. Dünyada, 2016 yılında, yaklaşık olarak 18 milyon insan (tüm ölümlerin %31'i) kalp damar hastalıklarından ölmüştür. Kalp damar hastalıklarına bağlı ölümlerin %85'ini kalp krizi ve inme oluşturur. Küresel Hastalık Yükü tahminlerine göre Türkiye'deki ölümlerin de başında tüm ölümlerin %36'sını, hastalık yükünün ise %16'sını oluşturan kalp damar hastalıkları gelmektedir (Institute for Health Metrics and Evaluation, 2017). Ülkemizde kalp damar hastalıklarının toplumdaki insidansını inceleyen çalışma sayısı yok denecek kadar azdır. Kronik Hastalıklar ve Risk Faktörleri Çalışması 2019 kapsamında Türkiye'de altı yıllık koroner kalp hastalığı (KKH) ve inme insidans ve mortalite hızı sosyodemografik özellikler ve önemli risk etkenlerine göre değerlendirilmiştir.

Türkiye'de 2012-2017 arasında kümülatif KKH insidansı yüzbinde 5547 (%95 GA 5216 - 5893) saptanmıştır, yıllık insidans yaklaşık yüzbinde 925'dir. Türkiye 2017 nüfusunun yaş ve cinsiyet dağılımına göre standardize KKH insidansı yüzbinde 5939, yıllık standardize insidans yaklaşık yüzbinde 990'dır. Türkiye için bu çalışmada elde edilen insidans hızı, küresel hastalık yükü çalışmasının Türkiye tahminlerinden oldukça yüksektir. KKH riski yaşla artmaktadır. KKH insidansı açısından Ege, Batı Marmara, Ortadoğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri en yüksek; Batı Anadolu ise en düşük KKH insidansına sahiptir. Sigara içme, diyabetli olma, yüksek total kolesterol, yüksek LDL kolesterol, yüksek trigliserid, düşük HDL kolesterol ve yüksek BKi ile KKH arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır. KKH insidansı, cinsiyete ve yerleşim yerine göre benzerdir. KKH'na bağlı mortalite hızı yüzbinde 655 (%95 GA 548-782)'dür. 2017 Türkiye nüfusuna standardize KKH mortalite hızı yüzbinde 666 (%95 GA 664-668) olarak saptanmıştır. KKH'na bağlı mortalite hızı yaşla artmaktadır ve hız erkeklerde kadınlara göre daha yüksektir. Ege, Batı Marmara, Batı Anadolu ve Orta Anadolu Bölgeleri daha yüksek KKH mortalite hızına sahiptir. KKH mortalitesi için sigara, yüksek kan basıncı, diyabet, total kolesterol, LDL kolesterol, Trigliserit ve BKi grupları istatistiksel olarak anlamlı risk oluşturan etkenlerdir.

Türkiye'de 2012-2017 arasında kümülatif inme insidansı yüzbinde 1306 (%95 GA 1150-1482), yıllık insidans yaklaşık yüzbinde 218'dir. Yaş ve cinsiyete göre standardize inme insidansı, yüzbinde 1378 (%95 GA 1369-1388); yıllık standardize insidans ise yaklaşık yüzbinde 229'dir. Yaş standardize kümülatif inme insidansı, kadınlarda, erkeklerden fazladır. İnme riski yaşla birlikte artmaktadır. Batı Marmara en yüksek, Ortadoğu Anadolu en düşük inme hızlarına sahip olan bölgelerdir. Sigara içme, hipertansiyon, diyabet ile total kolesterol, LDL kolesterol, Beden kütle indeksi yüksekliği inme riskinin artırıcı faktörler olarak saptanmıştır. 2012-2017 yılları arasında kümülatif inme mortalite hızı yüzbinde 395 (%95 GA 314-496) 'dir. Türkiye 2017 nüfusuna standardize edildiğinde kümülatif inme mortalite hızı yüzbinde 407 olarak (erkeklerde 412, kadınlarda 403) saptanmıştır. Yıllık inme mortalite hızı ise yüzbinde 68'dir. İnme mortalite riski kırdaki yaşayanlarda kentte yaşayanlara göre daha yüksektir (sırasıyla yüzbinde 544 ve 320). İnme mortalitesi için istatistiksel olarak anlamlı risk oluşturan etkenler sigara, yüksek kan basıncı ve diyabettir. Bu çalışmada kadınlarda yaş standardize inme insidansı, erkeklerde yaş standardize inme mortalite hızından daha fazla saptanmıştır. Ancak özellikle mortalite riskleri arasındaki fark çok azdır.

Türkiye'de KKH ve inmeye bağlı mortalite hızı konusunda çalışmaların sonuçları uyumlu olmamakla tüm veriler Türkiye'de KDH'ye bağlı mortalite hızında düşme trendi olduğunu desteklemektedir. Bu sonuçlar ülkemizde gerek KDH insidansı gerekse KDH'ye bağlı mortalite /hastalık yükünü tahmin etmek üzere surveyans başlatılması veya benzeri kohort çalışmaları yapılması gerekliliğini göstermektedir.

COVID-19 PANDEMİSİ VE KÜLTÜREL YAKLAŞIMLAR

Prof. Dr. Gülbu TANRIVERDİ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

Bu sunumda COVID-19 pandemisine kültürel yaklaşım neden önemli sorusuna yanıt aranarak sağlık çalışanlarında konuya yönelik farkındalık oluşturulması amaçlandı. Sağlık ve hastalık kavramları kültürlere göre değişen göreceli kavramlardır. Bireyin sağlık ve hastalık tanımı, algısı, hastalığın ortaya çıkma nedenleri, sağlığa verilen önem, sağlık tutum ve davranışları kültürlerden etkilenmektedir. Kültürlerarası çalışmalar her kültürün, sağlık ve hastalık için kendi inançlarına sahip olduğunu desteklemektedir. Bu bağlamda güncel literatür COVID-19 pandemisine maruz kalma, erken tanı ve tedavi üzerinde kültürün oynadığı rolün göz ardı edilmemesine dikkat çekmektedir. COVID-19 pandemisinin başta toplum sağlığı olmak üzere hastalığın ekonomik ve çevresel etkilerinin yanı sıra kültürel etkilerinin de göz ardı edilmemesinin oluşabilecek riskleri en aza indirmek açısından önemli olduğuna vurgu yapmıştır. Yine güncel literatür kültürün COVID-19 salgını, COVID-19 salgınının da kültürü etkilediği yönündedir. Dünyanın dört bir yanındaki birçok dini örgüt, birincil korunmaya yardımcı olmak için uygulamalarını değiştirmişlerdir. Komünyon sırasında bir kadeh veya bardak paylaşan Hıristiyan gruplar bireysel fincanlara dönüşürken, diğerleri ibadet toplantılarını sınırlamayı veya iptal etmeyi seçmiştir. Yahudiler Purim gibi dini bayramları ertelemişlerdir. Dini liderler ibadet edenlerin daha küçük gruplara veya çevrimiçi platformlara katılmalarını önermiştir. Dünyadaki belirli camiler salgın tehdidine uyum sağlamıştır. Tacikistan Cuma namazlarını süresiz olarak durdurmuş ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin Şeriat Konseyi tanınmış bir otorite tarafından bir fetva ya da bir kanun hükmünde kararname yayınlayarak hasta olanların dua ve hizmetlere katılmasını engellemiştir. İnançların yanı sıra COVID-19 yaşam biçimini, yaşam biçimi de COVID-19 salgınına etkilemiştir. Çinli ve Asyalı insanlar sıklıkla maske kullanmaktadırlar. Bu yaşam biçimi onların maskeleri bulaşıcı hastalıklara karşı önleyici tedbirler olarak kabul etmelerini kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte, Çinlilerin kişisel yemek çubuklarını / kaşıklarını kullanarak aynı kaselerden ve tencerelerden yiyecekleri veya çorbaları paylaşmalarının COVID-19 enfeksiyon riskini artırdığı düşünülmektedir. Bununla birlikte Amerikan halkının ise maske takma kültürü yoktur ancak yemek kültürleri Çinlilere göre daha sağlıklıdır. Amerikan tarzında, herkes tek başına yiyecek yerler, çiğnerken ağızlarını kapatırlar ve daha sessiz ve daha az sıklıkta konuşurlar. Bu nedenle, Amerikan tarzı, Çin stiline kıyasla damlacık enfeksiyonu riskini azaltabilir. Literatür kültürel yaşam biçiminin COVID-19 salgınıyla mücadelede olumlu etkileri olduğu gibi olumsuz etkilerine de dikkat çekmiştir. Bu sunumda konuyla ilgili örnekler artırılarak, sağlık çalışanlarının salgına kültürel yaklaşımına farkındalık sağlanması beklenmektedir.

DEPREMLERDE SAĞLIK HİZMETLERİNE GENEL YAKLAŞIM

Kerim Hakan Altıntaş
Hacettepe Üniversitesi Afet Araştırma ve Uygulama Merkezi (HAMER)

Afet yönetimi döngüsü; korunma, hazırlık, yanıt ve iyileşme aşamalarından oluşur. Depremlerde sağlık hizmetleri bu döngü çerçevesinde yapılanlardan oluşur.

Deprem öncesinde hazırlık aşamasında; sağlık tesislerinin risk değerlendirmesi, topluma yönelik afet risk değerlendirme sürecine katkı verilmesi, erken uyarı sistemlerinin kurulması, acil yanıt planının hazırlanması, sağlık yöneticilerinin ve personelinin öğretim ve eğitimi, tatbikatlar yapılması, afetlere yönelik toplumsal hazırlığın izlenmesi, halka yönelik farkındalık programı uygulanması gibi faaliyetler yapılır. Depreme yönelik olarak henüz etkili bir erken uyarı sistemi geliştirilememiştir. Ama bu yönde çalışmalar vardır. Birey ve hanehalkı düzeyinde hazırlık önemlidir. Bunu teşvik etmek için halk sağlığı mesajları kullanılır. Aile afet planı hazırlanması, üç gün yetecek ihtiyaçların stoklanması, ilk yardım eğitimi alınmasının teşvik edilmesi vb çabalar teşvik edilmelidir. Okul ve iş yerlerinde tatbikatlar yapılmalıdır. Toplumun bir bütün olarak depreme hazırlıklı olması gerekir. Bu noktada kurum/kuruluş afet planlarının, toplum afet planının hazırlanması önemlidir. Toplum düzeyinde koordinasyonun deprem meydana gelmeden önce hazırlık aşamasında sağlanması şarttır. Bu koordinasyonun sağlanmasında o toplumdaki afete özel kurulmuş yönetsel yapıların önemi büyüktür.

Deprem kaynaklı afet meydana geldiğinde yanıt aşamasında; etkilenen toplumun sağlık gereksinimlerinin hızlıca değerlendirilmesi, sağlık tesislerinin hasarının değerlendirilmesi ve hizmet vermeyi sürdürmelerinin sağlanması, sağlık personelinin fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması, acil tıp ve travma hizmetlerinin sunulması, hastalık sürveyans ve acil bilgi sistemlerinin kurulması, çevre sağlığının izlenmesi ve çevresel dekontaminasyon, gıda güvenliğinin izlenmesi, birinci basamak sağlık hizmetlerinin sunumu (bulaşıcı hastalıkların yönetimi, üreme sağlığı hizmetleri, bulaşıcı olmayan / kronik hastalıkların yönetimi, ruh sağlığı hizmetleri), risk iletişimi ve sağlıkla ilgili duyuruların / tavsiyelerin yayınlanması gerekir. Deprem kaynaklı afette yanıt erken yanıt ve geç yanıt dönemi diye ikiye ayrılır. Erken yanıt hastane öncesi dönem ve hastane döneminden oluşur. Hastane öncesi dönemde kentsel arama ve kurtarma, triyaj, ilk yardım, acil tıp hizmetleri ve tıbbi nakil gerçekleştirilir. Erken yanıt 3-5 günde biter. Deprem kaynaklı afetlerde yaralıların tedavisinde hastaneler anahtar rol üstlenirler. Hastane afet planları aktive edilir. Deprem kaynaklı kitlesel yaralanma olaylarında mortaliteyi azaltmak ilk 24-48 saat içinde mümkündür. Enkazda sıkışanlardan kurtulanların %85-95'i ilk 24 saatte çıkarılır. Ambulans hizmetlerine en büyük gereksinim ilk 24 saattedir. Yaralıların %25-50'si uygun tıbbi yardım ile yaşarlar. Geç yanıt (insani yardım) aylarca, yıllarca sürebilir. Bu dönemde; birinci basamak sağlık hizmetleri, rutin bağışıklama hizmetleri, bulaşıcı hastalıkların kontrolü, ruh sağlığı hizmetleri, çevre sağlığı hizmetleri sunulur. Afetzedelerin barınak (geçici yerleşkeler, kamplar), beslenme (gıda güvenliği, tedarik zinciri), rutin sağlık (Seyyar klinikler), su ve sanitasyon (sabit sistemler), emniyet (Kolluk kuvvetleri), eğitim (Çocuklar için geçici okullar, yetişkinlere beceri kazandırma) gibi gereksinimleri karşılanmalıdır.

İyileşme aşamasında; hasar gören sağlık tesislerinin onarımı veya yeniden inşası, hasar gören araç-gereç ve malzemelerin yerine konması, hasar gören sağlık hizmetlerinin ve işlevlerinin iyileştirilmesi, travma vakalarına fiziksel - sosyal rehabilitasyon hizmetlerinin sunulması, afetzedelere psikolojik rehabilitasyon hizmetlerinin sunulması gerçekleştirilir.

Deprem kaynaklı afetten sonra yaşam yeniden normal düzenine geçtiğinde gelecek deprem kaynaklı afetlerden korunma aşamasına geçilir. Korunmada; sağlık tesislerinin risk değerlendirmesi, topluma yönelik afet risk değerlendirme sürecine katkı verilmesi, sağlık tesislerinin ve toplumun risklerinin ve incinebilirliklerinin zaman içerisinde izlenmesi, sağlık tesislerinde yapısal ve yapısal olmayan zarar azaltımı çalışmaları, afet riskleri ve zarar azaltımı önlemleri hakkında halkın farkındalığını artırma, çevresel politikalarda afet risk azaltımı yaklaşımının göz önünde bulundurulması ve uygun sektörlerce yaşama geçirilmesi, yüksek risk alanlarında toplumun yerleşmesini ve sağlık tesislerinin kurulmasını önlemek için arazi kullanım mevzuatının uygulanması, tüm sağlık tesisleri, diğer alt yapılar ve evlerin sigortalanması, depreme dirençli yapılar inşa edilmesi faaliyetleri yapılır.

Deprem öncesinde birincil korunma (Bağışıklama, Salgın önleme, Risklerden koruma, Eğitim, Sanitasyon vb), depreme yanıt sırasında ikincil korunma (Arama - Kurtarma, İlk Yardım, Acil Tedavi, Vaka bulma, Sürveyans vb), depremin iyileşme döneminde üçüncül korunma (Tıbbi rehabilitasyon, Sosyal rehabilitasyon, Ruh sağlığı hizmetleri) uygulanır.

PANDEMİ SÜRECİNDE ÇOCUK SAĞLIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERDE NASIL BİR DEĞİŞİM OLDU?

İclal Ayrancı Sucaklı

Ankara Bilkent Şehir Hastanesi, Gelişimsel Pediatri

Bu sunumda, Pandemi sürecinde, sağlık, eğitim, ekonomi başta olmak üzere yaşam koşullarındaki değişimin çocuk sağlığına etkisi ve bu konuda yapılması gereken müdahaleler ele alınacaktır.

Çocuk sağlığını etkileyen 10 temel faktör vardır. Bu faktörler; ekonomik faktörler, tarım kaynakları, tarım uygulamaları ve beslenme kaynakları, sosyal-kültürel koşullar ve eğitim, infeksiyon ajanları ve konakların ekolojisi, sağlık ve sosyal refah altyapısı, bazı genetik hastalıkların sıklığı, iklim ve coğrafya, endüstri ve kentleşme, sosyal düzende istikrar ve politik hedeflerde istikrardır. Pandemi sürecinde küresel düzeyde 10 trilyon dolar kayıp olduğu tahmin edilmektedir. Bu durumda aşırı yoksul koşullarda yaşayan çocuk sayısını artacağı bilinmektedir. Ekonomik kriz tarım kaynaklarını da olumsuz etkileyecektir ve bu durum pandemiyi, "açlık pandemisi" haline getirecektir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de sosyal-kültürel yaşamda ve eğitim sisteminde önemli kısıtlamalar yapılmıştır. Çocukların okula gitmemesi, akademik kazanımlarını olumsuz etkilemesinin yanında akran ilişkileri ile desteklenen sosyal duygusal gelişimlerini de olumsuz etkilemiştir, okullarda ihmal, istismar gibi kötü muameleye müdahale imkânının olmamasına ve yoksul ailelerdeki çocukların okullarda dengeli beslenme olanaklarının olmamasına neden olacaktır. Çocukların COVID19'dan daha az etkilendiği, toplam vaka sayısının %54'ünün olduğu 87 ülkede çocuk yaş grubunun tüm vakaların %11ini oluşturduğu bildirilmiştir. Fakat sanitasyon koşulları ve suya erişimde zorluklar, yoksul ailelerde kalabalık ve uygun olmayan ev koşulları yanında pandemi koşullarında aşılama hizmetlerinde aksama olması nedeniyle infeksiyon ajanları, çocukların sağlığını tehdit etmektedir. Pandemi sürecinde, artan sağlık hizmeti ihtiyacı ve ekonomik zorlukların sosyal refah yapısındaki değişikliklere neden olması nedeniyle sağlık ve sosyal refah altyapısının gelişmiş ülkeler dahil olmak üzere tüm ülkelerde zorlandığı bilinmektedir. Pandemi koşullarının yarattığı değişim tüm dünyada sosyal düzende istikrarı ve politik hedeflerde istikrarı tehdit etmektedir. Küresel düzeyde sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nde çocuk sağlığı alanındaki kazanımların gerisine düşüldüğü bilinmektedir.

Pandemi öncesi dönemde, azalan infeksiyon hastalıkları, ilerleyen tıp bilimi ve teknoloisi sayesinde azalan çocuk ölümleri nedeniyle, çocuk sağlığını yeni morbiditeleri gündeme gelmiştir. Çocukluk çağı olumsuz tecrübeleri, toksik stres ve allostatik yüklenme, obezite, diyabet gibi yaşam biçimi ilişkili kronik hastalıklar, kronik hastalıklar, özel gereksinimi olan çocuklar, davranışsal sorunları, gıda güvenliği, ağız-diş sağlığı, akran zorbalığı, ayrımcılık ve şiddete tanık olma yeni komorbiditeler olarak tanımlanmıştır. Pandemi koşullarında, ev içi şiddetin %30 arttığı, Kanada gibi gelişmiş ülkelere çocuklara kötü muamelenin %60 arttığı bildirilmiştir. Karantina koşullarında çocukların fiziksel aktivitesinin azaldığı, uyku süresinin arttığı, beslenme sorunları yaşandığı, ruhsal- davranışsal sorunların arttığı bilinmektedir. Pandemi koşullarında, ihmal ve istismarın arttığı, çocuk evliliklerinin arttığı, evde çocukların ekran maruziyetinin arttığı ve çocukların siber zorbalık, artan ticari pazarlamaya açık olduğu bilinmektedir.

Epidemiyoloji bilimi temel alınarak, infeksiyon kontrolü önlemleri yanında, çocuk sağlığını etkileyen faktörler göz önünde tutularak, aşılama başta olmak üzere temel sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi, ekonomik desteklerin sağlanması, pandemi koşullarında eğitim sisteminin sürdürülebilirliğinin sağlanması gibi temel müdahalelerin planlanması için ekonomist, sağlık çalışanı, eğitim uzmanları dahil transdisipliner anlayış ile yeni bir bilim kurulunun kurulması ve çocuk sağlığını etkileyen koşulların düzeltilmesine yönelik müdahalelerin planlanması ve uygulanması gerekmektedir.

PANDEMİDE KONSÜLTASYON- LİYEZON PSİKİYATRİSİ (KLP) ÜNİVERSİTE HASTANESİ DENEYİMLERİ

Irmak Polat

İstanbul Tıp Fakültesi Dahili Tıp Bilimleri Bölümü Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı

COVID-19 salgını bireyleri yalnızca biyolojik açıdan değil, ruhsal ve sosyal birçok açıdan da etkileyen bir hastalıktır; bu nedenle yalnızca organik tedavinin uygulanması değil psikiyatrik izlem ve gereğinde tedavilerin de değerlendirilmede yer alması gerekmektedir. Birimimizden istenilen konsültasyon sayısı pandemi döneminde azalmakla beraber en fazla danışma nedenleri genel tıbbi duruma bağlı deliryum ve uyum bozuklukları olmuştur.

Birimimizin yaptığı araştırmalarda COVID-19 hastalığını geçirmiş bireylerde olaydan etkilenmeye bağlı akut stres belirtileri, anksiyete ve depresif belirtilerin belirli sosyo-demografik ve klinik özelliklerle ilişkili olarak artış gösterdiği saptanmıştır.

Sağlık çalışanları da süreçte oldukça etkilenmiş olup sürecin halen devam ediyor olması nedeniyle ruhsal etkilenmeleri de devam etmektedir. Salgının ilk döneminde birimizin yaptığı araştırmada kişisel koruyucu ekipman bulmakta zorlanan ve ileride bulmakta zorlanacağını düşünen çalışanlarda; evinden başka bir yerde konaklayanlarda ve hemşirelerde olaylardan etkilenme, anksiyete, depresyon ve tükenmişlik belirtilerinin anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır.

Kliniğimiz bu süreçte hastalara hizmet vermenin yanında sağlık çalışanlarına da psikososyal destek hizmeti sunmaktadır.

COVID-19 pandemisi online sağlık hizmetlerinin artırılması ve yaygınlaştırılması; tedavi ekibi ile düzenli görüşmeler, dayanıklılık artırıcı ve tükenmeyi önleyici girişimler; psiko eğitim, bilgilendirme ve danışmanlık, sağlık çalışanlarının gereksinimlerinin belirlenerek yönetim bölümlerine aktarılması açılarından konsültasyon- liyezon psikiyatrisinin tedavi planlamasındaki önemli yerini bir kez daha göstermiştir.

Bu konuşmada COVID-19 sürecinde ülkemizdeki önemli pandemi hastanelerinden biri olarak hizmet veren İstanbul Tıp Fakültesi'nin, KLP bilim dalı çalışmaları aktarılarak bu disiplinin pandemi sürecindeki rolü ve görevi vurgulanacaktır.

BÜYÜK BİR ÜNİVERSİTE HASTANESİNDE İSG SÜRECİ

İsabel Raika Durusoy Onmuş, Seyfi Durmaz
Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı

SARS-CoV-2 virüsünün insandan insana özellikle damlacık veya direkt temas yoluyla yayılması sağlık çalışanlarını yaptıkları iş nedeniyle risk altında bırakmaktadır.

Yaklaşık 5700 çalışanı bulunan Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi (EÜTF) hastanesinde ilk iki vaka, biri sağlık çalışanı olmak üzere, 18 Mart 2020 tarihinde saptanmıştır. Hastanenin Klinik Mikrobiyoloji laboratuvarı 26 Mart tarihinde COVID-19 testleri için yetkilendirilmiş, yetişkin ve çocuk Acil Servis, Göğüs Hastalıkları, yetişkin ve çocuk Enfeksiyon Hastalıkları, Anestezi Anabilim Dallarında hasta tanı ve tedavi işlemleri yürütülmeye başlanmış, vaka sayısı arttıkça başka klinikler ve çalışanları da hizmete dâhil edilmiştir. Ayrıca cerrahi planlanan hastalarda operasyon öncesi ve yatışı karar verilen hastalarda gerekli görülmesi durumunda COVID-19 PCR tanı testinin yapılması uygun bulunmuştur. Tüm bu etkinlikler sağlık çalışanları için COVID-19 bulaşı açısından yüksek riskli alanları oluşturmuştur. İhtiyaç arttıkça COVID-19 kliniklerine yapılan görevlendirmeler riskli alanda görev yapan sağlık çalışanı sayısını arttırmıştır. Sağlık Bakanlığının rehberinde yer alması ile birlikte temaslı sağlık çalışanlarından örnek almak için Çalışan Sağlığı ve Güvenliği Biriminde (ÇASAGÜB) örnek alma kabini oluşturulmuştur. Nisan-Mayıs döneminde birimde ve kabinde hafta sonları da çalışılmıştır.

Hastanenin ilk vakasının belirlendiği tarihten 30 Kasım 2020 tarihine kadar hastanede 5811 kişinin COVID-19 PCR testi pozitif saptanmıştır ve bu tarihe dek 606 EÜTF sağlık çalışanı COVID-19 tanısı almıştır. Toplumda PCR pozitifliği artınca sağlık çalışanlarında da arttığı dikkat çekmektedir. 10 Eylül'e dek COVID-19'a yakalanan toplam sağlık çalışanı sayısı 100 iken (1) 10 Aralık'ın sonuna dek COVID-19 tanılı sağlık çalışanı sayısı toplam 757'yi bulmuştur.

COVID-19 vakası ile temaslı olan sağlık çalışanlarının riskli temaslarının saptanması ve erken izolasyonu iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin önemli bir parçası olarak öne çıkmıştır. Bu aşamada laboratuvarla entegrasyon, işlemlerin zamanında yapılabilmesi için büyük olanak sağlamıştır ve birimin çalışma düzeni haftada 7 gün saat 8.00-22.00 arası temaslı görüşmelerini yapacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Temas riski değerlendirmede EÜTF ÇASAGÜB'de 24 Ağustos tarihinden itibaren Sağlık Bakanlığı'nın rehberini temel alan ve literatür desteğiyle ÇASAGÜB birim sorumluları tarafından geliştirilmiş olan matris kullanılarak rehberde ayrıntılı belirtilmemiş çeşitli durumlar için de yüksek / orta / düşük riskli sınıflaması netleştirilmiştir.

Hastanede ilk COVID-19 vakasının 18 Mart 2020 tarihinde tanımlanması ile birlikte sağlık çalışanlarının temas bazlı izlemi için sürveyans ekibi oluşturulmuştur. Önce Halk sağlığı Anabilim Dalı'nın desteği ile sürdürülen bu çalışma Haziran ayı itibarıyla ÇASAGÜB ekibi tarafından devam ettirilmiştir. Olgu tespit edildiğinde tüm birimlerin sorumluları ile kurulmuş bir sosyal ağ aracılığı ile temaslı sağlık çalışanı listesi oluşturulmaktadır. Eğer olgu sağlık çalışanı ise kendisi ile de görüşülerek temas listesi genişletilmektedir.

Hastanenin ilk vakasının belirlendiği tarihten 30 Kasım 2020 tarihine kadar sürveyans ekibi tarafından 4439 riskli temas saptanmıştır.

Bu riskli temasların 2199'ü (%49.5) yüksek, 1372'i (%30.9) orta, 868'ü (%19.6) düşük risk grubuna sınıflandırılmıştır.

- Temasları yüksek riskli olarak tanımlanmış sağlık çalışanları 7 gün izolasyonu ve izolasyon sonlandırmaları ÇASAGÜB tarafından gerçekleştirilmiştir. Orta ve düşük riskli kişiler maske kullanarak çalışmaya devam ederken, orta riskli kişilere 7. günde test yapılmaktadır
- Olguların çoğaldığı dönemlerde PCR testi için yedinci gün sürüntüleri birimin kabinlerinde alınmıştır.
- Temaslı sağlık çalışanı rehberinde yer aldığı dönemlerde yüksek riskli temaslılara profilaktik hidroksiklorokin başlanmıştır.
- Ortam gözetim ziyaretleri, pandemi ihtiyaçlarına uygun şekilde sürdürülmüştür. Sürveyans grubunun sağladığı veri akışı anlık takip edilmiş ve olguların / riskli temaslıların biriktiği birimlere hekim ve iş güvenliği uzmanının bulunduğu ekipler tarafından ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Enfeksiyon kontrol komitesi ile işbirliği yapılmıştır. Sorun tespiti ve çözüm önerileri hızla raporlanmış ve WhatsApp grupları üzerinden paydaşlara iletilmiştir.
- Hastane Pandemi Denetleme ve Eğitim Komisyonu etkinliklerine etkin katılım sağlanmış, raporlar hazırlanarak başhekimlik, dekanlık ve İSG Kurul ile paylaşılmıştır.

- Ortam gözetimlerinde yerinde COVID-19 risklerine yönelik eğitimler gerçekleştirilmiştir.
- İşe giriş eğitimleri yüksek riskli dönemlerde açık alanlarda yüzyüze yapılmıştır.
- Temel iş sağlığı güvenliği eğitimleri uzaktan eğitim olanakları ile devam ettirilmiştir.
- COVID-19'dan korunmayla ilgili farklı durum ve konumlar için afiş, broşür, çıkartmalar hazırlanmış ve yerinde ziyaretler kapsamında 3344 adet bilgilendirici broşür afiş ve sticker uygulaması yapılmıştır (1).
- İSG Kurul toplantıları ÇASAGÜB'ün çağırısı ile her ay video konferans görüşmeleri şeklinde sürdürülmüştür. Toplantılarda öncelikli konu pandemi süreci olmuştur.

IN TO THE WILD: EXPERIENCE OF A PUBLIC HEALTH RESIDENT IN SPAIN DURING THE COVID-19 CRISIS

Juan Francisco Monteagudo Pérez

Given the characteristics of the Spanish National Health system, a Beveridge model formed by 22 regional Health systems, disparities in Public Health (PH) resources among Spanish regions are common. This fact, in conjunction with the incidence rate of each region, influenced the type of support given by the Spanish PH resident workforce during the first wave of the pandemic. All Spanish PH residents were recruited since the very beginning of the pandemic. Most of the jobs performed were 1) Contact tracing, 2) Support on Hospitals as part of Preventive Medicine Units and 3) Prevention and control of infection in hot spots (Nursing Homes).

In my personal case, given the lack of Preventive Medicine Units in Murcia Region, I was recruited as part of the Preventive Medicine – COVID 19 regional assessor team, a multi-disciplinary team created in order to face the hazard of nosocomial outbreaks due to COVID-19. Field work and online sessions were combined to provide up-to-date procedures for each one of our hospitals. As a member of the Team, I was destined to a rural Hospital, where I helped assessing patient's safety, biosafety and healthcare attention processes in emergency room, hospitalization area and surgical theatres.

To summarize, COVID-19 affected to the totality of PH residents in Spain, who were recruited to COVID-19 related issues since early March. Jobs performed varied between regions, and were heavily influenced for a structural lack of Public Health specialists.

INTERNATIONAL ASSISTANCE IN EARTHQUAKE

Kobi Peleg

Disasters by definition are emergency situations in which the needs required to provide an optimal response to the incident are significantly greater than the capacity and resources available to the sovereign. One solution to such a situation is international assistance in order to increase the amount of resources and improve the ratio of existing resources to the needs.

International relief to disasters is a welcome humanitarian phenomenon that stems from the sincere desire of individuals, organizations and governments to help people and countries in disasters, as well as other causes such as international relations, diplomatic relations and more.

As I mentioned earlier, the desire to make international aid accessible to distressed countries in order to save lives and reduce disabilities and suffering is welcome. The question is whether we use local and international aid in the optimal way to make the most of it. Until not many years ago, each country would decide whether to send humanitarian aid to the disaster area, what type of aid, the composition and quality of aid. There have been situations where strong countries that are well prepared for emergencies have decided that they have the capabilities to deal with the emergency situations without international assistance and have refused to receive international assistance.

In 1991, INSARAG was established, which set international criteria and a minimum standard for the Search and Rescue teams, as well as a classification that set a minimum threshold in order to be included in INSARAG. About 10 years later, a decision was made to adopt a similar method for Emergency Medical Teams that reach disaster areas, and the WHO decided to establish a body called WHO-EMT, which set criteria and standards for field hospitals and medical units for disaster areas, as well as classifications and coordinate them with UNDAC in times of disaster, Helps the relevant country to integrate international medical assistance.

There is no doubt that this is a very significant advance in the optimization of international humanitarian aid, but there are still fundamental questions regarding the ability to control which aid agencies actually reach the disaster area, whether the current method provides a solution to future disasters and more.

PANDEMİ DÖNEMİNDE PSİKİYATRİNİN ETKİ ALANI: BEKLENTİLER VE GERÇEKLER

Koray Başar

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı / Türkiye Psikiyatri Derneği Genel Sekreteri

COVID-19 salgını ve salgınla ilgili önlemler her ülkede toplumsal yaşamın hemen her alanını önemli ölçüde etkiledi. Toplumun doğrudan hastalanmayan üyelerini de kapsayan psikososyal etkilerinin salgının tırmanışıyla şiddetlendiğini biliniyor, salgın tıbbi anlamda kontrol edilebilse dahi uzunca süre etkilerinin devam edeceğini öngörebiliyor. Hastalığın, karantina ve tedavi sürecinin, ölümlerin, tedbirlerin, çalışma ve eğitimle ilgili zorunlu değişikliklerin, ekonomik güçlüklerin toplum genelinde stresle ilişkili ruhsal belirti ve bozuklukların yaygınlığını arttırdığı kesitsel çalışmalarla bildirildi (Vindegaard ve Benros 2020). Başta sağlık çalışanları olmak üzere yüksek risk altında olan gruplarda, toplumsal eşitsizlikler nedeniyle dezavantajlı gruplarda etkilenme daha fazla olmuştur (Moreno ve ark. 2020). Salgından daha fazla etkilenebilecek, ruhsal bozukluğu olan kişiler ise, kimi durumlarda psikiyatri kontrollerinden ve tedavilerinden mahrum kaldılar. Psikiyatrik destek gereksinimindeki artışa rağmen, salgının yükünün sağlık hizmetlerinin mevcut kapasitesini aşması, böyle olmadığında bile tüm imkânların COVID-19'a yönlendirilmesini ve bulaşla ilgili önlemler sağlık hizmetlerinde ciddi aksamalara neden oluyor. Oysa salgının mevcut ya da orta ve uzun vadede öngörülen olumsuz etkilerin hafifletilmesi ancak koruma, destek ve tedaviye yönelik uygun psikososyal girişimlerde bulunulması ile mümkün olabilir.

Türkiye Psikiyatri Derneği (TPD) salgın yönetimiyle ilgili yerel ve ulusal kurullarda psikiyatri uzmanlarına yer verilmesi, toplum ruh sağlığının korunması amacıyla salgınla ilgili bilgilendirmelerin uygun şekilde, açık ve düzenli yapılması, sağlık çalışanları ve risk grupları başta olmak üzere psikososyal desteğin planlanması, sağlık çalışanlarının bilgi ve kişisel koruyucu ekipman eksikliğinin giderilmesi konusunda ısrarla uyarı ve önerilerde bulundu. Salgının toplumumuzun ve ülkemiz psikiyatri çalışanlarının deneyimli olduğu kitlesel afetlerle ortak yönleri, TPD'nin hızla yanıt vermesine imkan sağladı. Başta ruh sağlığı alanında görevli olmak üzere sağlık çalışanlarına, bunun ötesinde de toplum geneline bilgi kaynağı olabilecek metinler, videolar, salgınla ilgili psikiyatri uzmanlarının üstlenebileceği görevlerle ilgili ayrıntılı raporlar hazırlandı (Türkiye Psikiyatri Derneği 2020). Salgınla mücadelede sağlık çalışanlarının bedensel ve ruhsal sağlığının korunması, tükenmişlik riskine karşı önlem alınması ısrarla vurgulandı (Capraz ve ark. 2020). Bir dönem TPD sağlık çalışanlarına uzaktan ruhsal danışmanlık ve destek hizmeti de sundu. Bunlara rağmen, salgınla mücadeleyi yöneten kamu otoritesinin sağlıkla ilgili meslek ve uzmanlık örgütlerinin birikim ve deneyiminden faydalanmamayı seçmesinin olumsuz etkileri olmuştur.

Özellikle korunma davranışları, tıbbi yardım için başvurma, tedavi uyumu, güncel olarak da aşı toplum genelinde önemli davranış ve tutum değişiklikleri gerektirmektedir. Bunlara yönelik bilgilendirme, eğitim ve kampanyalarda sosyal psikoloji alanında bilgi birikiminden yararlanılmamış olması önemli bir sorundur. TPD'nin salgının ilk döneminden itibaren şeffaf, güncel ve hızlı bilgilendirmeye, bilgilendirmenin bilimsel kanıtlara dayalı ancak anlaşılır, mevcut belirsizliği arttırmayacak, kaygıyı kışkırtmak yerine kontrol edilebilirliği vurgulayacak şekilde yapılması, dayanışmanın vurgulanması konusundaki ısrarları bu nedenle olmuştur.

Salgınla mücadelede sağlık meslek örgütlerinin sürece dahil edilmesi, tıbbi ve bilimsel bilgiye uygun yöntemlerin seçilmesi salgının psikososyal etkilerinin yönetilmesinde öncelikli gerekliliktir.

IMPACT OF COVID-19 PANDEMIC ON CONSTRUCTION WORKERS – GLIMPSES FROM FEW PROJECTS IN INDIA

Krishna Nirmalya Sen

Global impact of COVID-19 pandemic has been massive, affecting almost every aspect of human life. In addition to the direct public health impacts, this pandemic has caused significant social and economic disruptions worldwide, including loss of employment and consequent distresses. Various sectors had severely suffered, including the construction industry.

In India, construction industry employs around 55 million people, contributing to 9 -11% of the GDP. Outbreak of COVID-19 followed by national and local lockdowns led to suspension of projects for several weeks and months.

Majority of construction workforce being migratory in nature, had to encounter unprecedented challenges due to sudden loss of income and associated misery, coupled with inability to return to their native villages and towns. Suspension of public transport during lockdowns and other restrictions, presented further difficulties for the workers who had decided to leave for their native places. Also, on return to their hometown, some of them struggled due to variety of unexpected reasons including being suspected as infection carriers and temporary social isolation.

Some of the workers, who had decided to stay back for work to resume, had also faced various hardships. Though some sectors could move to “Work from Home”; excepting minimal section of jobs, construction projects had to remain closed as presence of healthy and physically fit workers is a must at the project sites.

As such, construction is ranked amongst the most dangerous occupations; COVID-19 pandemic has put forward additional yet significant risks to the occupational health and safety of the construction workers. Inherent nature of construction activities necessitating close proximity working, coupled with disruptions in supply chain (PPE, hygiene/sanitary materials etc.), camp accommodations and group travels etc. made the tasks of keeping workforces safe and healthy as more challenging. . .

In addition to the challenges towards physical health and safety, aspects of worker’s mental and social health came under the scanner due to various factors as highlighted earlier. However, several large enterprises took proactive and humane approach, to deal with the challenges supported by government guidelines, initiated several protective measures to deal with these unprecedented challenges.

HOW HEALTH IMPACT ASSESSMENT CONTRIBUTES TO CLEAN AIR POLICIES IN EUROPE, UNITED STATES AND CHINA

Lauri Myllyvirta

Center for Research on Clean Air and Energy (CREA)

In 2018 EU Commission revealed '2030 Clean Air Package: Halving Deaths from Air Pollution.' It emphasized that the number of premature death can be halved by 2030 if Member States took action immediately. There have been a lot of articles and researches from World Health Organization (WHO) that lay the ground for this policy of EU Commission; such as Review of Evidence on Health Aspects of Air Pollution – REVIHAAP Project as well as Health Risks of Air Pollution in Europe – HRAPIE Project. Moreover, US Clean Air Act focused on the financial costs and benefits of decreasing air pollution too.

Finally, China has also revealed and implemented policies to fight with air pollution which enables us to compare the dramatic difference at PM levels in the last decade by satellite data of NASA. Turning point for China was the apocalypse of air pollution peak in 2012 and 2013. China's National air pollution action plan in 2013 focused on largest energy users with absolute targets to cut coal use and bans on increasing coal-burning capacity. It is also followed by accelerated implementation of coal power plant emission standards and improved enforcement in combination with accelerated clean energy targets. Later, China's Winter action plans for 2017-18 onwards focused on coal boilers. 3 main pillars are; replacing coal in industrial boilers and households with gas and electricity, massive enforcement campaign on industrial emitters and curbs on industrial output and construction projects. China also contributed to data about the health impacts of air pollution with the articles such as 'Drivers of improved PM2.5 air quality in China from 2013 to 2017' and 'Health Impacts of China's Air Pollution Prevention and Control Action Plan'.

All three jurisdictions have well-developed and institutionalized frameworks for assessing health and economic benefits of air quality policies. Regulators have been proactive in developing health impact assessments and communicating the results. Externality cost assessment addresses economic/cost arguments against clean air policies and regulation. In the EU and the U.S., a participatory process allows different stakeholders and interest groups to challenge the methodology rather than the results.

POSITION OF PUBLIC HEALTH IN MEDICAL EDUCATION & HOW DID THE PANDEMIC AFFECT MEDICAL EDUCATION IN CZECH REPUBLIC?

Lucie Novotná

Position of Public Health in Medical Education in the Czech Republic

Public Health is an integral element of Czech medical education system as every medical student has to pass the Medical Degree State Examination in the final i. e 6th year which includes 5 subjects - one of them is Public Health. Each faculty of medicine in Czech Republic creates their own medical curriculum. That is why we can observe dissimilarities in the amount of time dedicated to Public Health, covered topics and also how Public Health disciplines are scheduled in years of studies. Students are equipped with broad-based theoretical knowledge in the field of public health: influence of lifestyle and environmental factors, occupational diseases, epidemiology, social medicine, prevention, medical legislation, health systems and other topics. The most used teaching methods for Public Health disciplines are lectures and seminars and less time is dedicated to practices.

Many indicators are pointing towards the need of reforms in Public Health in medical education of the Czech Republic, from climate change impact on health, the variability of society needs, through expanding knowledge on the medical field, technology development and digitalization. In terms of staying socially accountable, we have to ensure continuous improvements in responding to current issues and proactive strategizing for future health challenges in the community. This Pandemic is a concrete example which calls for a transition of how Public Health disciplines are being taught.

How did the Pandemic Affect Medical Education in the Czech Republic?

The first wave did not hit the Czech Republic as terribly as we thought at the beginning of this Pandemic. However, the escalated situation with the second wave in October led to redeclaration of the state of emergency, since then it has been critical. It took some time to transform education to distance learning and overcome struggles with technical issues, confusion and insecurity about the future. Thanks to technological progress, we can supplement our routine medical teaching in theoretical and pre-clinical studies. Nevertheless, clinical practice and contact with patients is an irreplaceable part of becoming responsible and quality health professionals. Unlike the first wave, this has reflected during the current second wave. The government announced mandatory distance learning, but they gave exceptions for practical training for paramedical and medical students.

Even though it is a world crisis, yet it brings a few positives in medical education. Distance learning has advantages as we have access to recorded lectures anytime and anywhere. It added flexibility to studying and also supported students' responsibility for their learning. Moreover, Czech medical students have been involved in coping with this crisis. They have been working in Public Health Offices, social services and hospitals. However, medical students have low competencies. We can work only as health care assistants, no matter a year of study. The Association of Deans of Medical Faculties realized it and in cooperation with the Association of Hospitals of the Czech Republic opened a discussion with the government about changes in regulations of medical students' competencies. The pandemic is an impulse to innovate and improve our training beyond this time.

HOW DID THE PANDEMIC AFFECT VULNERABLE WORKERS IN INFORMAL SECTORS?

Mahinda Seneviratne
Chair, SCOHSSEIS – ICOH*

Informal workers are a significant sector of the workforce in most countries, delivering essential services and making valuable contributions to the economy. However, informal workers are more vulnerable to hazardous work environments and precarious employment conditions and remain mostly unseen or marginalised in public policy and programs.

The Covid-19 pandemic has affected societies globally but has grossly exposed the inequities in global society with informal workers more vulnerable to its health impact and economic consequences.

This talk will explore some of the excessive impacts of the pandemic on informal workers with early evidence from several countries. It will focus briefly on the occupational lung disease silicosis to illustrate some of the health care challenges to informal workers during the pandemic. It will discuss effective public health interventions to prevent Covid-19 in some less-wealthy countries and look ahead at opportunities arising from the pandemic for public health and occupational health professionals.

How can we better collaborate on exposure prevention and in promoting access to basic occupational health services for informal workers?

KRONİK HASTALIK BAKIMINDA SÜREÇ GÖSTERGELERİ VE YATARAK TEDAVİ ORANLARI

Melih Kaan Sözmen
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi

Türkiye'nin 2025 yılına kadar bulaşıcı olmayan hastalıkların izleme ve değerlendirmesi için hedeflerini belirlemek amacıyla; sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütlerinin katılımı ile çalışmalar yapılarak Dünya Sağlık Örgütü Bulaşıcı Olmayan Hastalıkların Kontrolü ve Önlenmesine İlişkin 9 adet küresel hedef gözden geçirilmiş ve ülkemize uyarlanmıştır. Kronik hastalıkların (kalp ve damar hastalıkları, kanser, şeker hastalığı ve kronik akciğer hastalıklarının) tedavisi için gerekli olan temel teknolojilerin ve ilaçların temininde %80'lik bir iyileşme sağlanması hedefi, ülkemiz için ulaşılmış olduğu için hedefler arasında yer almamaktadır. Sağlık Bakanlığı 2017 yılında, sağlık hizmetlerinde kalitenin izlenmesi amacıyla OECD- HCQI – Sağlık Bakım Kalite Göstergeleri çalışmasını yürütmüş, ülkemiz için öncelikli göstergeleri belirlemiştir. Türkiye Kronik Hastalıklar ve Risk Faktörleri Çalışması-2017 kapsamında 2017 yılı için BOH'lara sahip kişilerde temel ilaçların yazılma durumu, yatarak tedavi ve bazı OECD-HCQI göstergeleri incelenmiştir.

Araştırma grubundaki KKH hastalarının %90'ı, inme ve diyabet hastalarının %77'si, kanser hastalarının %67'si, hipertansiyon hastalarının %85'i, 2017 yılı içinde en az bir kez laboratuvar incelemesi ya da ilaç reçetesi yazılma ile izlenmiştir. İzlemlerin niteliği konusunda bilgi vermese de bulaşıcı olmayan hastalığı olan kişilerin sağlık kurumlarına başvurusunun yüksek olduğu düşünülebilir. Bu çalışmanın verilerine göre tüm hastalık gruplarında 2017 yılında laboratuvar incelemesi yapılan hasta yüzdesinin yaklaşık %20 olarak düşük olduğu dikkati çekmektedir. Ancak bu bulgu, tüm sağlık kurumlarından yapılan laboratuvar incelemelerinin elektronik olarak birleştirilemediğini de gösterebilir.

BOH'a yönelik temel ilaçların reçete edilme düzeylerine bakıldığında KKH olan hastaların yaklaşık olarak %56'sına beta bloker ve kan basıncını düzenleyen ilaç diyabet hastalarının %68'ine diyabet ilacı reçete edilmiştir. Ancak reçete edilen ilaçların kullanılıp kullanılmadığı ya da etkin olup olmadığı konusunda bu çalışmadan veri elde edilememiştir. EUROASPIRE-IV çalışmasına göre taburculuktan ortalama 1 yıl sonrası için ilaç kullanım oranları beta bloker için %86.6 ve statin için %81'dir. DSÖ'nün BOHa yönelik Gönüllü Küresel Hedeflerinde ilaç ve teknolojilere ulaşım için %80 hedefi konmuştur.

Araştırma grubunda 2017 yılında en sık yatış oranları hipertansiyona bağlı olarak görülmüş olup bunu sırasıyla KKH ve DM izlemiştir. Hipertansiyon hastaneye yatış nedeni olarak genelde KKH, DM, inme gibi hastalıklara eşlik ettiğinden yatış nedeni kodları arasında sıklığı yüksektir. Hastalık gruplarına göre en sık yatış yapılan hastaneler KKH hastaları için özel hastane, kanser hastalığı olan bireyler için Eğitim Hastanesi ve DM'si olan bireyler için Devlet Hastanesi'dir. KKH ve inme için hastaneye yatıp 30 gün içinde ölen kişi oranı 45 yaş üstü grup için hesaplanmıştır. Bunun nedeni 15-45 yaş arası grupta inme için hastane yatışı olmamasıdır. KKH için 30 gün içinde ölüm oranı erkeklerde %5.6, kadınlarda %10.1 tüm grupta %7.8'dir. Yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde en yüksek hastaneye yatış hızlarının genellikle 55 yaş ve sonrası yaş grubunda olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak ülkemizde KKH, DM, HT ve inmeye bağlı yatışlar sık görülmekte olup, bu hastalıklara bağlı yatışlar erken yaş gruplarında da görülmektedir. Hastalıkların yönetimi ile ilgili göstergeler ve 30 günlük ölüm hızları gelişmekte olan ülkelere benzer düzeyde seyretmekte olup bulaşıcı olmayan hastalıklara bağlı hastalık yükünün ve kaybedilen yaşam yıllarının azaltılması için sağlık hizmetinin tüm basamaklarında sağlığı geliştirici önlemler güçlendirilmelidir.

PANDEMİ SÜRECİNDE BAĞIŞIKLAMA ÇALIŞMALARI VE YAŞLILARA YANSIMASI

Meltem Şengelen

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı

Yaşlılarda bulaşıcı hastalıklara duyarlılık artmakta ve aşıyla önlenebilir hastalıklara karşı bağışıklama büyük önem taşımaktadır. Yaşlılık döneminde temel olarak influenza, pnömokok, herpes zoster ve tetanoz aşılarının yapılması önerilmekte, gerekli görüldüğünde suçiçeği, meningokok, hepatit, kuduz, seyahat aşıları gibi diğer aşılar da önerilebilmektedir.

İnfluenza ilişkili morbidite ve mortalitenin büyük çoğunluğu yaşlılarda görülmektedir; yaşlılara ve bu bireylerle birlikte yaşayan veya bakım veren kişilere her yıl tek doz influenza aşısı yapılmalıdır. Yaşlılarda aşı etkinliği azalan immün fonksiyonlar -immünesans- nedeniyle daha düşük olabilmekte, ancak aşılananlarda hastalık şiddeti, komplikasyon ve ölümler daha az görülmektedir.

Pnömokok aşılmasına daha önce aşılanmamış yaşlılarda mümkünse önce konjuge aşı (PCV13) ile başlanması ve en az bir yıl sonra polisakkarid aşının (PPSV23) uygulanması önerilmektedir, önce PPSV23 yapılan bireylere bu aşidan en az bir yıl sonra PCV13 yapılmalıdır. 65 yaşından sonra tek doz PCV13 ve tek doz PPSV23 uygulanması yeterlidir.

Herpes zoster ve post-herpetik nevralji gibi komplikasyonlarını önleyen iki tür Herpes zoster aşısı bulunmakta ve geçirilmiş enfeksiyon öyküsüne bakılmaksızın immünkompetan bireylere önerilmektedir. Canlı attenüe aşı 60 yaş üzerine, ülkemizde bulunmayan rekombinant aşı ise 50 yaş üzerine 2-6 ay ara ile 2 doz önerilmektedir.

Klinik tetanoz, bağışıklanmamış yaşlılarda daha sık görülmektedir; yaşlılarda tetanoz aşısı erişkin yaş grubunda olduğu gibi uygulanmalı, hiç aşılanmamış ya da primer aşılaması şemasını tamamlamamış yaşlılarda primer aşı şemasına başlanmalı veya eksik dozlar tamamlanmalıdır.

Tüm dünyayı etkisi altına alan Yeni Korona Virüs Hastalığının (Covid-19) vaka-fatalite oranı genç erişkinlerde %1, 60 yaş üzerinde %4, 70 yaş üzerinde %9, 80 yaş üzerinde %18'dir. Bunda yaş ilerledikçe immünitinin zayıflaması ve komorbiditelerin ortaya çıkması rol oynamaktadır. Henüz etkin bir tedavisi olmayan Covid-19'a karşı aşı geliştirilmesi konusunda tüm dünyada müthiş çaba gösterilmektedir. Faz III çalışmalarını tamamlayıp bazı ülkelerde acil kullanım onayı alan ve onay bekleyen aşılarda birlikte Faz III, Faz I/II ve prelinik deneyleri devam eden aşı adayları bulunmaktadır. Klinik çalışmaların bir kısmında yaşlı nüfusun da gönüllüler arasında yer aldığı görülürken bir kısmı sadece erişkin yaş grubunda yürütülmektedir. Hızlandırılmış aşı çalışmalarının potansiyel tehlikelerinin yanısıra pandemide en duyarlı grup olan yaşlı nüfusun immünesans nedeniyle aşidan fayda görüp göremeyeceği tartışılmaktadır. Koruyucu aşılamasının amacı nötralizan antikor ve akciğerde hafıza sitotoksik T hücreleri oluşumunu uyarak enfeksiyonun ve viral replikasyonun önlenmesidir. Bunun için de antijen sunan hücrelerin, T ve B hücrelerinin varlığı ve birlikte çalışması önemlidir. İnfluenza aşısında olduğu gibi böyle bir korumanın sağlanması yaşlılarda kolay değildir. Bu nedenle Faz III çalışmaları tamamlanarak onay alan aşılarda risk grubunda olan yaşlılarla birlikte toplumda yaygın olarak uygulanmalı ve yaşlıları dolaylı olarak koruyacak toplumsal bağışıklık sağlanmalıdır. Hastalıklara duyarlılığın arttığı yaşlılık döneminde sadece pandemi döneminde değil her zaman önerilen aşılamaların yapılmasına, aşı ile önlenebilir hastalıklar ve komplikasyonlarından ve ek hastalık yüklerinden korunmaya özen gösterilmelidir.

PANDEMİ SÜRECİNDE KURUMDA YAŞLANMA RİSKLER, ÖNLEMLER

Meral Saygun

Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

SARS-CoV-2 enfeksiyonu salgını, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından Coronavirus Hastalığı 2019 (COVID-19) olarak adlandırılmış, hızla birçok ülkeye yayılmış, 4000'den fazla insanın ölümüne yol açmasıyla Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11. Mart 2020 tarihinde resmen pandemi olarak ilan edilmiştir. CDC' (Centers for Disease Control and Prevention) nin şiddetli COVID-19 için tanımladığı riskli gruplar; yaşlılar, uzun süreli bakım evlerinde yaşayanlar, kronik akciğer hastalığı, diyabet, ciddi kalp hastalığı, diyaliz ihtiyacı olan kronik böbrek hastalığı ve karaciğer hastalığı olanlar, morbid obezler ve bağışıklığı zayıflamış kişilerdir. Bakım evlerindeki yaşlılar, genellikle başkalarına yakın ortamlarda yaşadıkları için daha yüksek enfeksiyon riski ve olumsuz sonuçlar yaşayan savunmasız topluluklardır. COVID-19'un ölüm oranı, yaşlılarda ve kronik hastalıkları veya bağışıklık sistemi baskılanması olanlarda artmıştır. Bilgi ve uygun bakım eksikliği onları daha savunmasız hale getirebilmektedir. Bu nedenle, sakinleri, çalışanları ve ziyaretçileri korumak amacıyla, SARS-CoV-2'nin huzurevlerine girmesini ve tesis içinde ve dışında yayılmasını önlemek için huzurevlerinde önleme ve kontrol önlemleri alınmalıdır.

Hastalanma riski yüksek kişilerin, toplu yaşadığı huzurevi ve bakımevi sakinlerinin psikolojik iyiliklerine dikkat edilmesi gereklidir. Belirsizlik ve çaresizlik hisleri, hastalanma ve ölme korkusu, güvensizlik, korunma-kullanma ihtiyacı, huzursuzluk, aşırı kaygı, depresif belirtiler, uyku ve iştah değişiklikleri, bu kurumların sakinlerinde daha çok görülmektedir. COVID-19 pandemisinin getirdiği kısıtlamaların bir sonucu olarak, yaşlı yetişkinlerin yaşadığı sosyal izolasyon yoğunlaşmıştır. Huzurevlerinde sakinler odalarında gözlerden uzak tutulmuş, ortak yemek veya etkinliklere katılmamışlar, destek personeli ile son derece sınırlı temasları olmuş ve aile üyeleri ve arkadaşları tarafından ziyaret edilmemişlerdir. Bu durum, enfeksiyon tehdidinde ve sevdikleriyle temasın kesilmesine ek olarak, yaşlılarda yalnızlık hissine ve bunu izleyen olumsuz sonuçlara katkıda bulunmuştur.

TC. Sağlık Bakanlığı tarafından, COVID 19 Huzurevleri ve Yaşlı Bakım Merkezlerinde Alınacak Önlemler 1.05.2020 tarihinde güncellenmiş, enfeksiyon bulaşma riskini azaltmak için önerilen korunma ve kontrol ilkeleri belirlenmiştir.

Türkiye Psikiyatri Derneği Yaşlılık Psikiyatrisi Bilimsel Çalışma Birimi tarafından hazırlanan, Huzurevi ve Bakımevi Çalışanlarına Kurumda Kalan Kişiler İçin Covid-19 Salgınına Yönelik Öneriler arasında; Hastaların odalarında izole tutulmasının, ajitasyon, huzursuzluk, uyuyamama gibi psikiyatrik sorunlara neden olmasının önüne geçmek amacı ile; gün içinde sakinlerin küçük gruplar halinde toplanması, 3-4 kişilik gruplar ile kısa süreli sohbet toplantıları yapmaları, kurum içi aktivitelerin, müzik, çiçek bakımı gibi hobilerin, bina içinde egzersiz programlarının yapılması yer almaktadır. Ayrıca sakinlerin yakınları ile görüntülü konuşması/internet üzerinden haberleşme için imkan hazırlanmasının, terk edilmişlik ve yalnızlık hislerini azaltacağı belirtilmiştir. Olağanüstü durumlarda, huzurevi personelinin kendini güvende hissetmesini sağlamak ve tükenmesini önlemek, sakinlerin ruh sağlığının korunması açısından da önemlidir. Bu nedenle, personel kendisinin yeterli şekilde korunduğundan emin olmalı, kendi sağlığı açısından, hastalık hakkında yeterli ve doğru bilgiye ulaşabilmelidir. Bu konuda kurum yönetimi personelin doğru bilgiye ulaşımını kolaylaştırmalıdır. Aşırı gerginlik, sinirlilik, tahammülsüzlük, aşırı halsizlik, öfke kontrolünde ve sabır göstermede zorluk gibi tükenme belirtileri gösteren personelin kurum doktoru tarafından değerlendirilmesi gerekir.

Erken, iş birliğine dayalı gelişmiş bakım planlaması, daha iyi biçimlenmiş liderlik ve yönetim ile huzurevi sakinlerinin ve personelin eğitiminin gerekli olduğu saptanmıştır. Esasen yüksek kaliteli huzurevi bakım hizmetlerinin nasıl geliştirileceği ve temel sağlık hizmetleri kurallarına nasıl entegre edileceği konusunda radikal bir yeniden düşünmeye ihtiyaç olduğu gözlenmektedir.

COVID-19 PANDEMİSİNDE YENİDOĞAN BEBEĞİN İZLEMİ

Merih Çetinkaya

Covid-19 enfeksiyonunun yenidoğan ve çocukları çok daha az oranda etkilediği ve bu grupta erişkinlere göre çok daha hafif bir seyir izlediği bilinmektedir. Ancak yenidoğanların bağışıklık sistemlerinin immatür olması, maternal vertikal geçiş olasılığı, vajinal doğumlarda gaita ve idrar aracılığı ile perinatal temas olasılığı ve asemptomatik enfekte anne ile doğumdan sonra yakın temas nedeniyle yüksek risk grubundadır. Bu nedenle perinatal ve neonatal dönemde şüpheli ve kesin vakaların uygun izlemi önemlidir.

Doğumdan 14 gün önce ve postnatal 28 günlük dönemde COVID-19 ile enfeksiyon öyküsü olan anneden doğan bebek ya da ailede, bebeğe bakım verenlerde, ziyaretçilerde, bebeğe bakan hastane personeline COVID-19 enfeksiyonu varsa yenidoğan bebek semptom varlığından bağımsız olarak şüpheli vaka olarak kabul edilmektedir. Solunum yolu veya kan örneğinde COVID-19 PCR pozitifliği saptanan olgular ise kesin vakadır.

Yenidoğanda bulgular özgül olmayıp, en sık klinik bulgular solunum sıkıntısı, siyanoz, kalp atım hızında artış, letarji, ateş, beslenme intoleransı ve kusmayı içermektedir. Olguların yaklaşık %25'ini geç prematüre bebekler oluşturmaktadır. Covid-19 pozitif/şüpheli anneden doğan bir yenidoğanda vertikal bulaş ekarte edilemediği ve postnatal dönemde doğum salonundan itibaren enfeksiyon kapma riski olduğu için bu bebekler ayrı bir doğumhane/ameliyathane doğurtulmalı, sınırlı sayıda ekip uygun KKE ile doğuma girmeli, bunlar için ayrılmış transport küvöz ile ameliyathane/doğumhane içinde ayrılmış izole bir odada küvöz içinde izleme alınmalı, burada başlangıç basamakları tamamlanmalıdır. Asemptomatik veya hafif semptomlu anne ile bebek uygun önlemler (maske, hijyen, dezenfeksiyon) ve aralarında 1.5-2 metre mesafe olacak şekilde birlikte izlenebilir ancak annede Covid-19 enfeksiyon şüphesi varlığında bebekten en kısa sürede COVID-19 PCR örneği gönderilmelidir. Anne şüpheli veya negatif ise doğumdan sonra en az 1 PCR negatifliği, pozitif anne bebeklerinde ise 24 saat ara ile gönderilen en az 2 PCR negatifliği görülmeli, asemptomatik olan bebekler 14 gün evde izole edilmelidir. Semptomatik bebekler ise Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde mümkünse negatif basınçlı ya da diğer havalandırma sistemleri olan izole bir odada izlenmeli ve bebeğe bakım veren ekip uygun KKE giymelidir. Üniteye bu şekilde olan bebek sayısı arttığında kohortlama yapılabilir. Mutlaka en az 24 saat ara ile 2 tane Covid-19 PCR tetkik gönderilmeli ve bebeğin altta yatan hastalığına yönelik uygun bakım ve tedaviler uygulanmalıdır. İki negatif PCR sonucu ve asemptomatik olan olgu evde 14 gün izole kalacak ve mümkünse Covid-19 enfeksiyonu olmayan bir kişi bakım verecek şekilde eve taburcu edilmelidir. Yenidoğan döneminde onaylanmış antiviral tedavi bulunmamaktadır.

Anne sütünün enfeksiyonlara karşı koruyucu etkisi ve son çıkan çalışmalarda anne sütünde Covid-19'a karşı koruyucu antikorların tespit edildiği bilgileri asemptomatik veya hafif semptomlu annelere anlatılmalı, annenin maskesini takarak, uygun el ve ortam hijyenini sağlayarak bebeğini emzirebileceği anlatılmalı ve teşvik edilmelidir. Ciddi semptomatik olan annelerde ise anne sütü yine uygun koşullar altında pompa ile sağılmalı ve mümkünse Covid-19 negatif bir sağlık çalışanı ya da aile bireyi tarafından sağılmış anne sütü ile beslenme devam edilmelidir. İlaç kullanan annelerin ilaçların süte geçme durumu ve olası yan etkiler konusunda bilgilendirilmesi önemlidir.

Sonuç olarak, yenidoğan bebeklerin de Covid-19 enfeksiyonu geçirebileceği, taşıyıcı olabileceği akılda tutulmalı, semptomlar ve tedavi süreci bilinmelidir. Yenidoğan döneminde anne sütü ile beslenme teşvik edilmelidir.

TÜBERKÜLOZ KONTROL HİZMETLERİ VE COVID-19 PANDEMİSİ

Mine Yenice
Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü

Tüberküloz (TB), bulaşıcı hastalıklar arasında dünyada en çok ölüme yol açan hastalıktır. Halen her gün dünya çapında 4000'den fazla can almaktadır. Küresel düzeyde 2019 yılında yaklaşık 10 milyon olgu ve 1,4 milyon ölüm kayıtlara geçmiştir.

Tüberkülozun belirleyici etmenleri yoksulluk başta olmak üzere yetersiz beslenme, HIV enfeksiyonu, diyabet ve sigara kullanımı gibi riskli durumlar ve hastalıklardır. 2020 yılı itibariyle COVID-19 enfeksiyonu da TB'yi olumsuz etkileyen durumlara eklenmiştir. Her iki hastalığın da birbiri üzerine negatif prognostik etkileri olduğu çeşitli yayınlarda yer almaktadır.

Ülkemizde son 15 yıldır TB olgu hızı oldukça iyi bir düşüş eğilimi göstermektedir. 2005-2019 yılları arasında olgu hızında %54'lük bir azalma ile büyük bir başarıya imza atılmıştır. TB Kontrol Programı sahada birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık kuruluşlarının koordinasyonu ile yürütülmektedir. TB Daire Başkanlığı'nın verilerine göre toplam olgu hızı yüzbinde 13,7, insidans ise (yeni+nüks olgularla hesaplanan) 13,5'tir. Toplam olgu hızlarında her yıl pozitif yönde gelişme olup azalan bir eğilim görülmektedir. 2019'da toplam olgu hızı 2018'e göre %3,3 azalmıştır.

2019 yılı sonu itibari ile 174 Verem Savaşı Dispanseri Birimimiz mevcuttur. Sahadaki hizmetler yüksek bir performansla VSD'lerde sunulmaktadır.

Türkiye'de 2005 yılından itibaren Verem Savaşı Dispanseri Birimlerine (VSD) kayıtlı her bir hastanın verisi bireysel olarak toplanmakta, Ulusal Tüberküloz Sistemi yazılımı aracılığıyla bildirimler alınmakta, 2007 yılından itibaren de yıllık olarak TB verilerinin değerlendirildiği Türkiye'de Verem Savaşı Raporları yayınlanmaktadır.

TB hastaları var olan akciğer hasarı nedeniyle COVID-19 da dahil olmak üzere diğer enfeksiyonlara karşı daha savunmasızdır. Hastaların COVID-19 kaynaklı komplikasyon geliştirme riskleri daha yüksektir. Geçmiş TB sekellerinden veya KOAH'dan akciğer hasarı olan TB hastaları, COVID-19 ile enfekte ise daha şiddetli hastalığa maruz kalabilmektedirler.

COVID-19'un TB kontrol hizmetlerine yapabileceği etkiyi tahmin etmek amacıyla DSÖ tarafından yapılan modelleme çalışmasına göre, COVID-19 salgınının 3 ay boyunca TB tespitinde küresel olarak %25'lik bir azalmaya yol açması halinde, TB ölümlerinde %13'lük bir artış beklentisi olabilecektir. Bu durum "küresel olarak 5 yıl önceki TB ölüm hızlarına dönüş" anlamına gelmektedir. Stop TB Ortaklığı'nın yaptığı analize göre de 2020-2025 arasında pandeminin doğrudan bir sonucu olarak ek 1,4 milyon TB ölümü kaydedilebilir. Stop TB Ortaklığı ayrıca TB alanında 10 farklı küresel ağı hızla bir araya getirmiş, TB hastaları, sağlık çalışanları, program ve politika görevlileri, araştırmacılar ve TB savunucuları için çeşitli veriler toplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre politika ve program görevlileri özellikle TB yükü fazla olan ülkelerde TB bildirimlerinde önemli düşüşler olduğunu, TB ilaçlarının stoklama süreçlerindeki gecikmelerde artış olduğunu ve TB hizmetlerinde görevli sağlık personelinin COVID-19 ile ilgili hizmetlerde görevlendirildiklerini bildirmişlerdir.

Türkiye'deki durumu değerlendirmek amacıyla TB kontrol hizmetleriyle ilgili verilerin değerlendirmesi yapılmıştır. Saptanan yeni TB olguları açısından Mart-Kasım ayları arasında 2019 ve 2020 yılları karşılaştırıldığında 9 aylık ortalama %25,9'luk bir azalma söz konusudur. Diğer tüm göstergelerde olduğu gibi bu azalma en çok nisan ve mayıs aylarında yaşanmıştır. VSD'lerde yapılan toplam muayene sayıları açısından mart-ekim ayları arası 2020'de 2019'a göre ortalama %42'lik, koruma tedavisine alınan kişi sayısında ortalama %39,4'lük, temaslı muayenelerinde %39,2'lik, yapılan yayma sayısında %43,6'lık ve yayma, kültür ve ilaç direnci testi için laboratuvara gönderilen örnek sayısında %31,2'lik bir azalma saptanmıştır.

Mart 2020 tarihinden itibaren TB + COVID-19 olgusu olan toplam 188 olgu ve 18 ölüm kaydedilmiştir. Bunların büyük kısmı İstanbul ve Bursa illerinden saptanmıştır.

HSGM tarafından 81 ile gönderilen 14 Nisan 2020 tarihli ve 134.99-E.153 sayılı yazı ile TB kontrol hizmetlerinin devamlılığı konusunda, özellikle VSD'lerde enfeksiyon kontrol önlemlerine uyulması, TB hastalarının tedavilerinde Video Gözetimli Tedaviye ağırlık verilmesi, temaslı muayenelerinin randevulu bir şekilde yapılması, hastalara verilen 2. seçenek ilaçlarda 1 aylık yerine 2 aylık ilaç dağıtımı yapılması gibi hususların üzerinde durulmuştur. Rutin tarama faaliyetleri geçici bir süreliğine durdurulmuştur, ancak olgu çıkması durumunda cezaevlerinde mobil ekipler tarafından yapılan taramalar devam etmektedir.

HALK SAĞLIĞI HİZMETLERİNDE KAMU İŞBİRLİKLERİ VE TOPLUM KATILIMI

Muhammed Atak

1970’li yıllara gelindiğinde DSÖ dünya sağlık düzeyini artırmak için 1977 yılında “ 2000 yılında Herkese Sağlık” hedeflerini belirlemiştir. Bir yıl sonra da Alma Ata’da Temel Sağlık Hizmetleri(TSH) Konferansı ile dünyada sağlık hizmetlerini geliştirme ve sağlık düzeyini iyileştirme ile ilgili politikalar belirlenmiş ve bir önceki yıl belirlenen hedeflere nasıl ulaşılabileceği ile ilgili ilkeler belirlenmiştir. Bildirgede toplumun sağlık hizmetlerinin planlama, organizasyon, uygulama ve denetimine en üst düzeyde katılımı sağlanmalıdır denilmektedir.

Sağlık hizmeti özelliği itibariyle çok yönlüdür ve toplumun derinliklerine uzayabilen hizmetlerdir. Diğer sektörlerin, özellikle kamu kurumlarının işbirliği ile, süreçte aktif rol almasıyla ve uyumlu çalışması ile ancak kapsayıcı bir hizmet sunulabilir. Sağlık hizmetlerinde başarı diğer sektörlerin desteği ile mümkün hale gelir.

Sağlık hizmeti aynı zamanda bir sosyal hizmet türüdür. Hizmeti alan tarafta olanlar verilen hizmetin mahiyetini, içeriğini ve ne için verildiğini bilmiyorsa verilen hizmet amacına ulaşamaz. Sağlık hizmeti planlanırken ve hizmet verilirken hizmet alanların sürece dahil edilmesi toplumun sağlık hizmetine katılımını sağlar.

Eyüpsultan İlçesinde Kamu İşbirlikleri ve Toplum Katılımı Tecrübeleri

Aralık 2017 yılında kurumda başladıktan sonra stratejik yönetim ilkeleri dikkate alınarak bir yol haritası belirlenmiştir. Temel kavramlardan yola çıkılarak Eyüpsultan İSM’de halk sağlığı uygulamalarında bu yönde yönetsel bir süreç ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öncelikle kurum ve kurum çalışanlarının ayrıntılı tanınması için şube müdüründen temizlik personeline kadar herkesle yeterince zaman ayırarak tanışılmış ve geri bildirimler alınmıştır. İlçe Sağlık Müdürlüğüne bağlı veya ilişkili sağlık kurumlarının yöneticileriyle bir araya gelinerek sağlık kurumlarının durumu değerlendirilmiş, talep ve geri bildirimler alınmıştır. İzleme ve Değerlendirme Birimi kurularak daha sistematik bir takip mekanizması oluşturulmuştur.

İlk önce sabim, bimer, cimer üzerinden ilçeye gelen şikayet ve geri bildirimler değerlendirilerek işleyiş ve uygulamalarla ilgili eksik ve aksayan yönler tespit edilmiştir. Çalışanlardan alınan geri bildirimler ve ilçedeki verilerin değerlendirmesi ile personelin planlaması yeniden yapılmıştır. İşleyişin takibini ve değerlendirmesini yapabilmek için ilgili birimlere yönelik veri setleri oluşturulmuş ve düzenli kayıtların tutulması sağlanmıştır. Yatırım planları gözden geçirilmiş ve ilçedeki ihtiyaçlar belirlenmiş, yeni yatırım planı hazırlanmıştır. Tüm kamu kurumlarının yöneticileri ziyaret edilmiş ve işbirliği yapılacak alanlar belirlenmiştir. Sivil toplum kuruluş temsilcileri, mahalle buluşmaları, veli buluşmaları ile vatandaşlarla bir araya gelinerek geri bildirimler alınmıştır. Talepler ve belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda planlamalar yapılmıştır.

Değerlendirme süreçlerinden sonra planlanan çalışmalar, kamu işbirliği ve toplumun katılımının sağlanmasına özen gösterilerek yapılmıştır. Sektör buluşmaları, STK buluşmaları, Sağlık Okulu Projesi, sağlık taramaları, meydan etkinlikleri, mahalle buluşmaları, veli buluşmaları, Sağlık Elçileri Projesi, Kanserden Korkma, Geç Kalmaktan Kork Projesi, Sağlık Haftası etkinlikleri, Okullarda Sağlığın Korunması ve Geliştirilmesi Programı, Okullarda Sağlık Riskleri Yönetim Programı, İlk yardım eğitimleri, Camide sağlık etkinlikleri, Kuran kurslarında sağlık eğitimleri ve taramalar, şantiyelerde sağlık eğitimleri, köy ziyaretleri, organ bağışı kampanyası, siyasi partilerin kadın ve gençlik kollarıyla ortak projeler, üniversitelerle işbirliği ve ortak programlar, aşı reddi çalışmaları, askeriye ile işbirlikleri ve ortak programlar gibi birçok çalışma yürütülmüştür.

EŞİTSİZLİKLER, FAZLADAN ÖLÜMLER VE COVID-19

Dr. Nasır Nesanır

Halk Sağlığı Uzmanı, TTB Halk Sağlığı Kolu Başkanı ve COVID-19 İzleme Kurulu Üyesi

1931'de Edgar Sydenstricker, Amerika'daki 1918 İspanyol influenza salgınında sosyo-ekonomik sınıflara göre eşitsizliklerin ana hatlarını çizdi ve işçi sınıfı arasında önemli ölçüde daha yüksek olan influenza vakaları bildirdi. Bu, "zenginleri ve fakirleri aynı şekilde vurdu" şeklindeki yaygın ve bilimsel fikir birliğine meydan okuyuştu. Günümüzde COVID-19, bu eşitsizlikleri bir kez daha hatırlatmıştır.

Pandemi süreci her alanda var olan eşitsizlikleri derinleştirmiş ve derinleştirmeye de devam edecektir; kendisini en dramatik olarak fazladan ölümlerde göstermiştir. Pandemide fazladan ölümler, COVID-19'a bağlı doğrulanmış ve kuşkulu/olası ölümler ve COVID-19 dışındaki tüm nedenlerden ölümler hakkında önemli bilgiler sağlar.

Sağlık Bakanlığı, ölüm verilerinde saydamlık göstermediğinden süreci yönetememiştir. Sağlık Bakanlığı pandeminin başından 30 Kasım 2020 tarihine kadar COVID-19'a bağlı toplam 13746 (Eylül, Ekim, Kasım 2020 aylarında toplam 7336) ölüm açıklamıştır. Halbuki Türkiye nüfusunun %35.3'ünü barındıran on ilde (İstanbul, Bursa, Konya, Kocaeli, Sakarya, Denizli, Erzurum, Malatya, Kahramanmaraş, Mersin) belediye e-devlet ölüm sayılarına göre (Mersin il verisi Mersin Tabip Odası aracılığıyla belediyeden alınmıştır) Eylül, Ekim ve Kasım 2020 aylarında fazladan 15655 ölüm meydana gelmiştir. Bu on ilde yine aynı aylarda 2018 yılına göre 2019 yılında ölümlerde %4,1 (n=1379) artış yaşanırken 2020 yılında 2019 yılına göre ölümlerde %45,4 (n=15655) artış yaşanmıştır. Üstelik TÜİK'in Türkiye genelinde 2020 yılı için ölüm artış beklentisi %2,2'dir. Türkiye geneline ve tüm illere yönelik fazladan ölüm verileri analizinin yapılması, salgının yayılımı ve baş etme yöntemleri hakkında da pek çok çözüm sunacaktır.

Fazladan ölümler sınıfsal boyutta analiz edildiğinde 175 yıldır sağlıkta eşitsizlik sorununa yaklaşımımızda bir değişikliğe gidemediğimiz ortadadır. Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik bunalım pandemi ile birleşince, sosyal-sınıfsal yoksulluk üzerinden ölümlerin analiz edilmesinin önemi ortadadır. Şu an elimizde bulunan resmi tek veri Mersin Büyükşehir Belediyesi tarafından kayıt altına alınıp Mersin Tabip Odasına da iletilen ölüm sayıları bile sorunun sınıfsal boyutunu göz önüne sermektedir.

01.01.2020-09.12.2020 tarihleri arasında Mersin'in beş büyük ilçesinde meydana gelen toplam bulaşıcı hastalık ölümü 628'dir. Bu ölümleri 100.000 nüfusa göre ilçelere dağıttığımızda yoksul nüfus arttıkça bulaşıcı hastalıktan ölüm sayısı da artmaktadır. Tarsus'ta bulaşıcı hastalıktan ölüm sayısı Mezitli ilçesinin dört katından fazladır. 01.01.2020-09.12.2020 tarihleri arasında Mersin merkezde yer alan 4 ilçedeki bütün mahalleler arasında sosyoekonomik durumu ve yaşam koşulları en iyi olan 21 mahalleyi (61 ölüm;266128 nüfus) sosyoekonomik durumu ve yaşam koşulları en kötü 23 mahalle ile (154 ölüm,266857 nüfus) karşılaştırdığımızda ölümlerin yoksul mahallelerde 2,52 kat fazla olduğunu görüyoruz.

Ölüm verilerinin sınıflar ve yoksulluk üzerinden analizi gerçekleşmedikçe sorun çözülemeyecektir. Bu ölümleri diğer araştırmalardaki gibi yaşa standardize edip sosyal sınıf açısından analiz edebilme imkanına sahip olsaydık çözümün biyomedikal bireyci sağlık ve hastalık anlayışından çok ekonomik, politik ve ekolojik sağlık yaklaşımında olduğunu daha açık gösterebilirdik.

EBELER OLARAK SALGIN DÖNEMİNDE RUH SAĞLIĞIMIZI NASIL KORUYABİLİRİZ?

Nazan Aydın

Ebelik alanında hizmet veren sağlık çalışanlarının ruhsal iyilik hali hem kendi bireysel iyi oluşları hem de toplumun aile sağlığı ve refahı için çok önemlidir. İyi desteklendiğini hisseden ebeler, anneler ve yeni doğan bebekleri için daha sürdürülebilir ve empatik bakım sağlayabilirler.

Tüm dünyayı etkisi altına alan uzun soluklu bir sağlık sorunu olan salgın ebeleri de hem bir birey olarak hem de sağlık çalışanı olarak etkilemiş durumdadır. Ebeler hem kendileri hem de yakınlarının hastalanması endişesini yaşarken aynı zamanda mesleği uygulayıp hastalığın yayılmasını engellemeye ve hastalarını iyileştirmeye çalışmaktalar. Bu süreçte kendilerine iyi gelecek ruh sağlığını koruma ve iyileştirme yöntemlerini ele alabilmek için öncelikle sorunlara göz atmak uygun olacaktır.

Salgın döneminde ebelerin karşılaştıkları sorunları, bir sağlık çalışanı olarak etkileyen zorluklar ve salgında ebelik mesleğini yürütme ile ilgili zorluklar şeklinde 2 ayrı başlık altında ele alabiliriz. Salgında bir sağlık çalışanı olmanın getirdiği zorluklar: değişen ihtiyaçlar doğrultusunda hızla değişen yönergeler ve yüksek düzeyde belirsizliğin olduğu yoğun çalışma temposu, enfeksiyon korkusu, kendi güvende hissedememe, mesleklerinin dışında çalıştırılma, güçsüzlük duygusu, yeni çalışma yöntemlerinden kaynaklanan stres, örn. uzaktan çalışma, tam koruyucu kıyafet giyme zorunluluğu, malzeme ve hastalanan personelin eksikliği, yetersiz ücret, çalışma koşulları nedeniyle öfke, bitkin düşülen uzun vardiyalar şeklinde özetlenebilir.

Öte yandan salgın döneminde ebelik mesleğini sürdürmede karşılaşılan zorluklar: salgın koşullarında mesleki ideallere göre en uygun bakımı veya uygulamayı sağlayamamanın yol açtığı vicdani rahatsızlık, bakımları altındaki kadınlar ve bebeklerinin hastalanmasına dair endişeler, kadınları ve eşlerini bu salgın sürecinde en iyi nasıl hazırlayabilecekleri ve bunu yönetme ile ilgili endişe, salgına dair netliğin olmayışı ve bilgi eksikliği nedeniyle soruları cevaplayamamak, koruyucu kıyafet giymenin kadınlar ve eşleriyle yakınlığı azaltacağına dair endişeler şeklinde sıralanabilir.

Ebelerin salgın döneminde de mesleklerini en iyi şekilde yapmaya çalışırken ruh sağlığını korumak ve iyileştirmek için öncelikle mümkün olduğunca güvenli bir ortam yaratmak, belirsiz olandan ziyade somut olana odaklanmak, öngörülebilir ve yapılabilir olana yönelmek, salgının kontrol edilebilir kısmında yapılacaklara odaklanmak ve anne ve bebeklere yardım ederken salgın sürecinde yapılabilecekler dair gerçekçi beklentiler oluşturmak önerilen yöntemler olarak öne çıkmaktadır.

TÜRKİYE'DE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HİZMETLERİNİN TARİHÇESİ

Nazmi Bilir

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı

Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri Avrupa ülkelerine göre daha geç başlamış ve daha yavaş gelişmiştir. İşyeri hekimliği ilk kez 1930 yılındaki Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda yer almıştır. Bu Kanun'da işyerinde doktor çalıştırılması 50 ve daha çok sayıda çalışan olan işyerleri için zorunluk olarak belirtilmiştir. Daha sonra 1932 yılında Türkiye Uluslararası Çalışma Örgütü'ne üye olmuş, 1936 yılında ilk İş Kanunu yürürlüğe girmiş ve aralıklarla yenilenen bu Kanun'da da işyeri hekimliği 50 çalışan sayısı kriteri ile yer almıştır. Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri uzun zaman sadece işyeri hekimliği hizmeti olarak uygulanmış, iş güvenliği uzmanlığı ise ancak 2003 yılında yenilenen İş Kanunu ile gündeme gelmiştir. Çalışan sayısı ve işkolu ayrımı olmaksızın bütün işyerlerinin ve bütün çalışanların iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinden yararlanması ise 2012 yılında yürürlüğe giren İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile mümkün olmuştur.

Türkiye'de önceki yıllarda kanunların ayrıntısının açıklandığı ikincil mevzuat tüzük şeklinde hazırlanmışken 2003 yılındaki 4857 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile ikincil mevzuat yönetmelikler haline gelmiş, Avrupa Birliği ile ilişkilerin gelişmesine paralel olarak çoğu yönetmelik Uluslararası Çalışma Örgütü ve Avrupa Birliği mevzuatı ile uyumlu hale getirilmiştir. Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından, çalışma hayatının önemli işkollarından olan inşaat, maden gibi alanlarda yayınlanmış olan Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmeleri de bu dönemde Türkiye tarafından kabul edilmiş ve onaylanmıştır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin iş sağlığı ve güvenliği hizmeti gereksiniminin karşılanması amacı ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri (OSGB) oluşturulmuştur. Bu birimlerin oluşumu, görev ve yetkileri ile bu birimlerde çalışacak işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personelinin eğitimi, görev ve sorumlulukları ilgili yönetmeliklerle belirlenmiştir.

Türkiye'de işyeri hekimlerinin eğitimi Türk Tabipleri Birliği'nin girişimi ile 1988 yılında başlamış, çok ilgi ve talep gören eğitimlerle kısa zamanda binlerce doktor İşyeri Hekimliği Sertifikasına sahip olmuştur. Sonraları işyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının eğitimleri Bakanlık ve Bakanlık tarafından yetkilendirilen özel eğitim merkezleri tarafından sürdürülmüştür. Son yıllarda sertifikasyon ile ilgili değerlendirme Bakanlık kontrolünde olarak ÖSYM tarafından yapılmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri uzun yıllar Çalışma Bakanlığı tarafından düzenlenmiş, 2005 yılında bütün sağlık kuruluşlarının Sağlık Bakanlığı'na devredilmesini izleyen yıllarda Sağlık Bakanlığı da bu hizmetlerin düzenlenmesinde yer almaya başlamış, bu amaçla 2011 yılında Bakanlık bünyesinde Çalışan Sağlığı ve Güvenliği Dairesi kurulmuştur.

Bu konferansta, tarihsel süreç içinde Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin gelişme aşamaları ile konu ile ilgili güncel durum tartışılacaktır.

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE HALK SAĞLIĞI UYGULAMALARI: İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Orhan Sertaç Dölek
İzmir Büyükşehir Toplum Sağlığı Dairesi Başkanı

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Tunç Soyer'in öngörüsüyle 2019 yılında kurulan Toplum Sağlığı Dairesi Başkanlığı "DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı 2019-2024 Faz VII"nin, Kopenhag Belediye Başkanları Mutabakatı'na dayanan "ana temaları" doğrultusunda başlattığı çalışmalarında "Sağlıklı Birey, Sağlıklı İzmir, Sağlıklı Dünya" amacına ulaşmak için belirlediği "Koruyucu, Geliştirici, Önleyici, Destekleyici Sağlık Hizmetleri" hedeflerini COVID-19 Pandemi sürecinde de uygulamaya koydu.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, COVID-19 Pandemisi'nin yarattığı sorunları aşmak, hızlı çözüm üretmek için 30 Mart 2020'de hazırladığı yönergeyle Türkiye'de ilk kez uygulanan **Kriz Belediyeciliği** yönetim modeline geçti. Haziran 2020'de **İzmir Dirençlilik Eylem Planı** raporunda yapılan çalışmalar açıklandı.

1. Kriz Belediyeciliği kapsamında ilk olarak **belediye operasyonları ve hizmetleri için yeni süreçler** tanımlandı.

- * Başta dezavantajlı gruplar olmak üzere tüm ihtiyaç sahiplerine ekonomik ve insani yardımın; ekmek dağıtımı, gıda, temizlik, kavurma paketi, engelli, yaşlı ve hastalar için malzeme, maddi yardım vb. desteklerin hızlı ve etkin biçimde ulaştırılmasını sağlandı.
- * Tüm ülkede yaşanan, başta sağlık çalışanlarını etkileyen maske bulamama sorununa hızlı çözüm getirmek amacıyla üretilmeye başlanılan maskeler kısa sürede **Maskematikler** aracılığıyla tüm İzmirli'lere dağıtıldı.
- * Sağlık çalışanları için **otel, yurt** ve İzBB'ye ait tesis tahsis edildi, ücretsiz ulaşım ve otopark hizmeti verildi, Aile Sağlığı Merkezlerinde çalışanlar için **Kişisel Koruyucu Donanım** ve hastanede görev yapanlara **Moral İkramları** yapıldı.
- * Toplum Sağlığı Dairesi Başkanlığı önlemler olarak verdiği yüz yüze "**doğrudan**" ve dijital ağlar üstünden "**uzaktan çoklu eğitimler**"le toplumu bilgilendirmeye başladı, hazırlanan broşür, kitapçık vb. sürdürülmekte olan Süt Kuzusu ve yardım paketleriyle halka ulaştırıldı. **Pandemide Koruyucu Ruh Sağlığı, Tunç Soyer Yeni Koronavirüsü Anlatıyor** kitapçıkları ve **Psikolojik Destek Hattı** "Sağlıklı Şehirler En İyi Uygulama Yarışması"nda ödül aldı. İzmir'in çeşitli noktalarına asılan afişler, led ekranlar, videolar, İzmirTube vb. aracılığıyla yapılan çalışmalara eklenen "Gönüllü Karantinadayım" kampanyasıyla da farkındalığı artırmayı sürdürüyor.
- * İzmirli'lilerin **Bizİzmir** platformu aracılığıyla sordukları sorularını yanıtlayan **Eşrefpaşa Hastanesi'**nde çalışan hekimlerden oluşan **Doktor Danışma Hattı** kuruldu.
- * Gaziemir Fuar İzmir'de 110 bin, Kültürpark'ta 23 bin metrekare iklimlendirmeli kapalı alan Sağlık Bakanlığı'nın kullanımına tahsis edilip **Sahra Hastanesi** olarak kullanılabilmesi için hazırlandı, **Tek kullanımlık Mekanik Ventilatörler** alındı.
- * Alzheimer ve Sağlıklı Yaş Alma vb. merkezler kapatılırken Huzurevi, evsizler için işletilen Örnekköy'deki Geçici Konukevi ve Evde Bakım Müdürlüğü çalışmalarını sürdürdü. Evka-4'deki Spor Salonu 58 yatak kapasiteli konukevine dönüştürüldü.
- * İzmir Büyükşehir Belediyesi toplu ulaşım, su, altyapı, zabıta, mezbaha, haller, cenaze işlemleri, hastane, itfaiye, arama kurtarma, aşevleri, spor, tanıtım ve bilgilendirme, hemşehri iletişim, dijital hizmetler, kültürel etkinlikler, temizlik ve dezenfeksiyon hizmetleri, ilçelerdeki yerel hizmetler gibi kamusal hizmetlerini yeni pandemi koşullarına hızla uyarladı. Yaşamsal önem taşıyan su, doğalgaz, elektrik, fiber hatların zarar görmemesi için altyapı çalışmalarının durdurulması, planlı su kesintilerin iptal edilmesi vb. düzenlemeler yapıldı.

2. Daha katılımcı karar alma, **yürütme ve danışma organları** oluşturuldu.

- * İzBB Başkanı Tunç Soyer başkanlığında geniş katılımlı **Kriz Yönetimi Toplantıları** başladı ve konunun uzmanlarından oluşan **Bilim Kurulu**'nun önerileri doğrultusunda kararlar alındı.
- * Belediye ruhsatlı konaklama ve yeme-içme işletmelerinde uygulanacak temizlik ve güvenlik kriterlerini belirlemek amacıyla **İzmir Turizm Hijyen Kurulu** oluşturuldu, **Turuncu Çember Sertifikası** çerçevelendirildi.

3. Mali kaynaklar ve insan kaynağı, vatandaşların, özellikle savunmasız toplulukların yararına etkin bir şekilde tahsis edildi. Belediye, sivil toplum, vatandaşlar ve diğer kamu kurumları arasında etkin bir iletişim ağı kurularak şehirdeki dayanışmayı güçlendirildi. İzBB Hemşeri İletişim Merkezi aracılığıyla gönüllüler ve belediye çalışanları, acil ihtiyaçlarını karşılamak için yaklaşık yarım milyon vatandaşla iletişime geçti. bizizmir.com üzerinden de İzmirlilerin destek ve dayanışma talepleri toplandı, gönüllülerle birlikte dağıtım yapıldı.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin hem ulusal hem uluslararası düzeyde pandemiyle mücadelesini, bu kriz sürecini nasıl yürüttüğüne dair bilgilerini paylaşması afet ve acil durumlara karşı hazırlıklı ve dirençli duruma gelme konusunda diğer ülkelere ve şehirlere ışık tutacaktır.

COVID-19 PANDEMİSİNDE SAĞLIK BAKANLIĞI VE İSTANBUL İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ ÇALIŞMALARI

Pelin Şavlı

İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü Ruh Sağlığı Birimi

COVID-19 Dünya ölçeğinde katlanarak yayılım gösterirken bu salgının doğurduğu belirsizlik ve korku bireylerin hem kendileri hem de sevdikleri için endişe ve belirsizlik hissetmesine, hastalıktan korkmasına, bireyde uykusuzluğa, alkol ve madde kullanımının artmasına neden olabileceği gibi intihar girişimleriyle de sonuçlanmıştır. Ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyen bu nedenler bu alana yönelik önleyici ve destekleyici faaliyetlerin planlanmasını ve yürütülmesini zaruri hale getirmiştir. Yüz yüze görüşme, psikolojik destek ihtiyacı içindeki bireyle fiziksel temas içinde olmak gibi alışılmış destek yöntemlerinin COVID-19 pandemisi sürecinde uygulanamaması telefon, çevrimiçi görüşme platformlarının ve kitle iletişim araçlarının kullanılmasını gerekli kılmıştır. Bu ihtiyaç doğrultusunda, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü 18.03.2020 tarihinde 81 İl Sağlık Müdürlüğü'ne psiko-sosyal destek hizmet (PSD) çalışmalarının başlatılması ile ilgili resmi yazı göndermiştir. Bu kapsamda 81 ilde PSD destek hizmeti verecek telefon hatlarının kurulması talimatlandırılmış ve 23 Mart 2020 tarihinden itibaren hem vatandaşa hem de sağlık çalışanına hizmet vermek üzere psiko-sosyal destek hatları aktif hale gelmiştir.

PSD aramalarında öncelikli amaç, ev izolasyonunda olan kişilerin COVID-19 hastalığına bağlı olarak ortaya çıkacak kaygılarına karşı bireyleri psiko-sosyal açıdan güçlendirmektir. PSD Ekipleri; İl ve İlçe Sağlık Müdürlüklerinin Ruh Sağlığı Birimlerinde ve Sağlıklı Hayat Merkezlerinde görev yapan meslek üyelerinden (psikolog, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimci) oluşmaktadır. Aranacak kişiler İl ve İlçe Sağlık Müdürlüklerindeki Bulaşıcı Hastalıklar Birimlerinden alınmaktadır. Ayrıca web sitelerinde paylaşılmış olan telefon numaralarından da pandemi ile ilgili psiko-sosyal desteğe gereksinim hisseden kişiler arayarak PSD ekipleri ile görüşebilmektedir. Görüşmeler sırasında kişinin psiko-sosyal risk durumu değerlendirilerek ihtiyaç duyduğu bilgilendirme ve yönlendirme yapılmaktadır. Gerekli durumlarda psikiyatri uzmanına yönlendirme sağlanmakta ve yeniden aranması gereken kişiler kaydedilerek belirlenen tarihlerde tekrar arama yapılmaktadır. Kişilerle gerekli durumlarda yapılacak sonraki görüşmeler, PSD veren meslek üyesi ve hizmet alan kişinin kararlaştıracağı tarihte yapılacak şekilde planlanmaktadır. Bununla birlikte, COVID-19 vakaları dışında izlemeleri için sağlık kurumlarına gitmekten kaygı duyan gebe, lohusa, engelli ve yaşlı bireyler İl ve İlçe Sağlık Müdürlüklerinde çalışan PSD ekiplerince telefon ile aranmakta ve bu bireylere de psiko-sosyal destek verilmektedir.

81 ilde danışma hatlarına 23.03.2020-01.11.2020 tarihleri arasında 194.089 vatandaş ve 38.766 sağlık çalışanı olmak üzere 232.855 başvuru olmuştur. Ayrıca COVID-19 ile mücadele döneminde 38.245 dezavantajlı bireye psikososyal destek hizmeti verilmiştir.

Ayrıca İstanbul'da sağlık çalışanları ve COVID 19 nedeniyle psiko-sosyal destek ihtiyacı olan kişilere kamu kurumları ile özel kurumlarda görev yapan ruh sağlığı profesyonellerinin gönüllü çalıştığı İstanbul Koronavirüs Destek Programı (KORDEP) ile de psiko-sosyal destek verilmektedir.

A CLINICIAN'S GUIDE TO PRESCRIBING GLOBAL HEALTH POLICIES

Peter Orris, MD, MPH, FACP, FACOEM
Professor & Chief, Occupational and Environmental Medicine,
University of Illinois Hospital and Health Sciences System, Advisor of Health Care Without Harm

At Global Burden of Diseases Report, WHO reported that in 2012 around 7 million people died - one in eight of total global deaths – as a result of air pollution exposure. It is stated that 3.3 million deaths linked to indoor air pollution and 2.6 million deaths related to outdoor air pollution.

Outdoor air pollution-caused deaths – breakdown by disease:

- 40% – ischaemic heart disease;
- 40% – stroke;
- 11% – chronic obstructive pulmonary disease (COPD);
- 6% - lung cancer; and
- 13% – acute lower respiratory infections in children.

In November 2009, The Lancet and the University College London, UK released a report about the health impacts of climate change in future decades along with some solutions that can be implemented in the short and medium terms to mitigate these impacts. This report called climate change the biggest global health threat of the 21st century. It examined the most serious direct and indirect consequences of climate change including “changing patterns of disease, water and food insecurity, vulnerable shelter and human settlements, extreme climate events, and population migration.”

Benefits of healthy mitigation measures are documented: Sustainable urban transport could cut heart disease and stroke by up to 20%, improved stoves could save 2 million lives over 10 years in India alone, and reduce warming from black carbon. Health benefits from actions to reduce greenhouse gas emissions could substantially offset mitigation costs.

Health Care Professionals are Influential Opinion Setters; for instance, The World Federation of Public Health Associations realized that subsequent health effects from such perturbations in the climate system would likely include an increase in:

1. *heat-related mortality and morbidity;*(8-10, 3)
2. *vector-borne infectious diseases, because temperature strongly determines pathogen replication, as well as vector maturation, range, and infectivity period;*(11-13; 4)
3. *water-borne diseases due to increases in heavy precipitation* (22; 4)
4. *malnutrition from threatened agriculture, (14,15) especially in developing countries where up to an estimated 300 million additional people may be at risk from hunger due to climate change;*(16,6) and 5) *general public health infrastructure damage from weather disasters and sea-level rise, aggravated by subsequent climate-related human migration;*(18-20)

Moreover, World Medical Association (WMA) Statement from Divestment in Fossil Fuels Adopted by the 67th WMA General Assembly, Taipei, Taiwan, October 2016 has the following article:

*The WMA recommends that its national medical associations and all health organizations:
Begin a process of transferring their investments, when feasible without damage, from energy companies whose primary business relies upon extraction of, or energy generation from, fossil fuels to those generating energy from renewable energy sources.*

Lately in October 2020, World Medical Association (WMA) adopted Resolution on Protecting the Future Generation's Right to Live in a Healthy Environment. The resolution is proposed by the Turkish Medical Association.

WMA proposes the following recommendations to its members and other related organizations:

Urge to ask its members to collaborate with relevant bodies in their countries in order to raise awareness about the necessity for legally binding sanctions and policies at the national and international level for the polluters that threaten the right to live for the future generations by emitting gases which are proven to cause climate crisis and air, soil and water

pollution.

US Health Professional Organizations with Statements on Climate and Health are as follows:

- American Public Health Association
- American Academy of Pediatrics
- American Thoracic Society
- National Association of City and County Health Officials NACCHO on climate and vector born disease:
- Association of State and Territorial Health Officers
- Environmental Health (broad but includes climate)
- American College of Physicians
- American Medical Association

Finally, Health Care Without Harm works not only in US & Canada but also globally in Latin America, Asia, Europe to transform health care worldwide so that it reduces its environmental footprint, becomes a community anchor for sustainability and a leader in the global movement for environmental health and justice. Our Programs include: Medical Waste, Toxic Materials, Safer Chemicals, Green Building and Energy, Healthy Food, Pharmaceuticals, Sustainable Procurement, Climate and Health, Transportation, Water. You can follow our works from our webpages.

TÜRKİYE'DE EPİDEMİYOLOJİ DİSİPLİNİNİN GELİŞİMİ

Sabahat Tezcan

Türkiye'de epidemiyoloji eğitimi 1950'lerden itibaren 1970' li yıllara kadar Sağlık Bakanlığı bünyesindeki Refik Saydam Enstitüsüne bağlı Hıfz-ı Sıhha (Halk Sağlığı) Okulunda Dr. Muzaffer Akyol tarafından bakanlığın sahada çalışan hekim ve hekim dışı personeline hizmet içi eğitim olarak verilmiştir; 1957 de Prof.Dr. Nusret Fişek okul müdürlüğüne atandıktan sonra bir grup hekim Londra Halk Sağlığı Okuluna çeşitli konularda eğitim için göndererek öğretim kadrosunu güçlendirmiştir, bunlar arasında Rahmi Dirican, Nevres Baykan, Azmi Arı, Özdemir Gülesen vardır. Epidemiyoloji eğitimi 1960-70 arasında Dr. M. Akyol ve Dr. Ö. Gülesen tarafından verilmiştir. O yıllarda ülkenin en önemli sağlık sorunları çeşitli bulaşıcı hastalıklar olduğu için, eğitim içeriği de bu konulara, özellikle salgınların incelenmesine yöneliktir; 1970 li yıllardan itibaren Dr. Akyol dışındaki öğretim üyelerinin önemli bölümü çeşitli Üniversitelerin Toplum Hekimliği bölümlerinde görev aldılar. Bakanlığın Halk Sağlığı okulu da gerekli destek verilmediği için giderek akademik kadrosunu kaybetti ve 1980'den sonra bakanlıkta görev alan bir halk sağlığı uzmanı arkadaşımız tarafından kapatıldı.

Üniversitelerde epidemiyoloji eğitimi sırasıyla İstanbul, Ankara, Ege tıp Fakülteleri Bulaşıcı Hastalıklar ve Hijyen bölümlerinde yine ağırlıklı olarak bulaşıcı hastalıklar ve salgınların incelenmesi konularındaydı, çünkü epidemiyoloji terimi Türkçe'ye salgın bilim olarak çevrilmişti, maalesef halen bu yanlış kullanım özellikle klinisyenler arasında devam etmektedir. Hacettepe Üniversitesi'nin 1967 de Prof. Dr. İ. Doğramacı tarafından klasik tıp eğitimi dışında, yeni bir vizyon ve eğitim programıyla kurulması ve bu yapı içinde Toplum Hekimliği Enstitüsünün yer almasıyla Halk Sağlığının çeşitli konuları bu yeni çağdaş eğitim sistemi içinde yer aldı. Bu değişim, Bakanlıktaki müsteşarlık görevi sona erdikten sonra Hacettepe üniversitesi eğitim kadrosuna katılan Dr. Nusret Fişek ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu eğitimin ilk kadrosu olarak ülkemizde çağdaş halk sağlığı eğitimi konusunda öncülük, liderlik yapmıştır. Bu ilk kadroda N. Fişek başkanlığında Dr. Cahit Başkök, Dr. Sevinç Oral, Dr. Münevver Bertan, Dr. Orhan Köksal, Dr. İsmail Topuzoğlu, Dr. Doğan Benli yer almıştır. Daha sonraki yıllarda ve özellikle 1980 sonrası kurulan YÖK'ün kararıyla tüm Üniversitelerde tıp eğitimi ve tabii ki Toplum Hekimliği eğitim programlarında Hacettepe Üniversitesi sistemine geçilmiştir. Bu dönemde toplum hekimliği anabilim dallarının adı da Halk Sağlığı olarak değiştirilmiştir.

Hacettepe'de Toplum hekimliği bölümünde araştırma görevlileri için epidemiyoloji eğitimi ilk kez Dr. M. Bertan tarafından başlatılmıştır. O ilk dönemde bazı temel alanlarda formal eğitim almış öğretim üyesi yetiştirmek üzere uzmanlık eğitimini tamamlamış bazı hekimler yurt dışına gönderilmiştir. Bunlardan Dr. Sabahat Güven (Tezcan) de 1972 yılında University of North Carolina, School of Public Health, Department of Epidemiology'ye kabul edilmiş ve epidemiyoloji eğitimine başlamıştır. Dr. Tezcan burada 1974 yılında MPH, 1977 yılında da Dr. PH derecelerini tamamlayarak HÜTF Toplum hekimliği bölümüne epidemiyolog olarak dönmüş ve çeşitli düzeylerde epidemiyoloji eğitimleri vermeye başlamıştır.

HÜTF halk sağlığı anabilim dalında (ABD) Epidemiyoloji eğitimleri mezuniyet öncesi ve sonrası dönemlerde verilmektedir. **Mezuniyet öncesi** epidemiyoloji eğitimi tıp fakültesi dönem 4 teorik ve son sınıfta saha uygulamaları programı kapsamında seminerler ve uygulamalı şekilde verilmektedir.

Mezuniyet sonrası epidemiyoloji eğitimlerinden ilki **araştırma görevlileri** eğitim programı içindedir ve 1970 yılından beri her yıl uygulanmaktadır, katılımcılar hem Hacettepe, hem de diğer üniversitelerden gelen araştırma görevlileridir. Epidemiyoloji eğitimi 5 hafta süreli olup, teorik dersler, problem çözümleri ve küçük ölçekli bir araştırmanın planlanıp uygulanması, verilerin analizi, rapor hazırlanması ve sunumu aşamalarından oluşmuştur. Bu eğitimler epidemiyoloji konusunda uzmanlaşmış akademisyenler tarafından verilmektedir.

Halk sağlığı ve ilgili tüm alanlarda **yüksek lisans (YL)** ve **doktora** programları içinde temel epidemiyoloji dersleri zorunludur, bu eğitimleri veren diğer üniversitelerde aynı uygulama vardır. Ayrıca 1986 yılında YÖK onayı ile HÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsünde Dr. M. Bertan öncülüğünde Dr. Tezcan tarafından ilk **Epidemiyoloji alanında YL ve PhD programı** başlatılmıştır. Bu programlarda temel epidemiyoloji, ileri epidemiyoloji ve önemli bazı sağlık sorunlarını epidemiyolojisi ile ileri istatistik analiz yöntemleriyle ilgili dersler verilmektedir. Ankara ÜTF, Halk sağlığı ABD da 1996 yılında YL programını başlatmıştır. Günümüze dek Hacettepe 16 YL, 9 doktora, Ankara ÜTF 7 YL derecesi vermiştir.

Diğer bir mezuniyet sonrası epidemiyoloji eğitimi ise Halk sağlığı uzmanlığından sonra **yandal uzmanlığı** olup ilk kez HÜTF, HAS anabilim dalında 1992 yılında başlatılmıştır. Halen Ankara ÜTF (2016) ve Dokuz Eylül ÜTF Halk Sağlığı (2013) ABD'lerinde da epidemiyoloji yandal uzmanlık eğitimi verilmektedir ve 20 dolayında halk sağlığı ve/veya enfeksiyon hastalığı uzmanı bu üniversitelerde epidemiyoloji yandal uzmanlık eğitimlerini tamamlamış ve Sağlık Bakanlığı ile üniversitelerde eğitim/hizmet vermektedirler.

Hacettepe ÜTF, HAS anabilim dalı kuruluşundan itibaren Sağlık Bakanlığı ile yakın işbirliği içinde olmuştur. Bu çerçevede 1994 yılından itibaren Bakanlığın birinci basamak sağlık kurumlarında çalışan hekimleri ve diğer sağlık personeli için de mezuniyet sonrası epidemiyoloji eğitim programları uygulanmıştır. Bunların en önemlileri 1994-2010 yılları arasında 2- 4 haftalık **epidemiyoloji kurslarıdır** ve 500'den fazla katılımcı eğitilmiştir.

Son olarak **Saha Epidemiyolojisi** eğitim programından bahsetmek istiyorum, bu program ABD Hastalık Kontrol Merkezi (CDC) tarafından oluşturulmuş olup, Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Saha epidemiyolojisi başkanlığınca Hacettepe ve Dokuz Eylül Üniversiteleri TF, HAS anabilim dallarındaki epidemiyolog akademisyenlerin katkılarıyla Epidemiyoloji yandal uzmanlığı olan Dr.Fehminaz Temel tarafından yürütülmektedir. Bu güne kadar 25 dolayında saha epidemiyolojisi eğitimi alanlar Türkiye'nin çeşitli yerlerindeki salgınları ve diğer sağlık sorunlarını incelemekte ve çözümleri için çaba sarfetmektedirler.

1970'lerde çağdaş epidemiyoloji disiplininin tıp camiasında dahi bilinmediği, tanınmadığı, bu alanda eğitim veren birkaç kişi varken, bugünlere kadar sayıları yavaş da olsa artmıştır. Yurdumuzda ve yurt dışında eğitim almış epidemiyologlar hem üniversitelerimizde, hem de Sağlık Bakanlığında verdikleri eğitimlerle, danışmanlıklarıyla, yürüttükleri büyük projelerle, sağlık hizmetlerinin gelişmesine, bilime büyük katkıda bulunmaktadır. Onların başarılarını görmek, bu alanda emeği geçmiş bir akademisyen olarak beni çok mutlu etmekte ve gururlandırmaktadır. Genç arkadaşlarımızın bu çalışmalarını başarıyla devam ettireceklerine, kanıta dayalı tıp uygulamalarına bilimsel katkılarının artarak devam edeceğine inancım tamdır.

HAVA KİRLİLİĞİNİN GENLERİMİZE ETKİSİ (EPİGENETİK DEĞİŞİKLİKLER TEMELİNDE)

Semih Ayta

Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı, Temiz Hava Hakkı Platformu Türk Nöroloji Derneği Temsilcisi

Araştırmalarla hava kirliliğinin bütün dünyada kalp-damar hastalıklarından ölümlerin %19'undan sorumlu olduğunu saptanmıştır. **Hava kirliliği ve özellikle onun bileşenlerinden olan partikül maddeler, insan vücudunda başta solunum, kalp-damar ve sinir sistemleri olmak üzere ciddi sağlık sorunlarına yol açmaktadır.** Bu ilişkinin altında yatan mekanizmalar iyi bilinmiyor; ancak hücrenin epigenetik durumunun en iyi bilinen moleküler belirleyicilerinden ve hava kirlleticilerine duyarlı olduğu kanıtlanmış olan **DNA metilasyonundaki** değişikliklerin burada rol oynadığı farklı çalışmalarla gösterilmiş. İlginç olan, DNA metilasyonunda çevresel uyaranlara yanıt olarak ortaya çıkan değişikliklerin sadece patojenik mekanizmada rolleri olması değil, aynı zamanda hava kirlleticilerine karşı **vücudun adaptasyonunda** aracı olduklarının düşünülmesidir.

Hava kirliliğinin en zararlı bileşenleri, çapı 10 µm veya daha düşük olan partikül maddelerdir (**PM10 ve PM2.5**). PM tek bir toksik madde değildir; karbon, ağır metaller, inorganik iyonlar, polisiklik aromatik hidrokarbonlar (PAH) ve yerküre kökenli elementlerden oluşur. Çapı 2.5-10 µm arasındakiler (PM2.5-10) kaba ('coarse'), 2.5 µm ve daha küçük çaplılar ince ('fine') olarak isimlendirilirler. İkisi de akciğerlerde lokal inflamasyona neden olurlar. PM2.5'un alveolleri geçip kana karışabildiği gösterilmiştir. Partiküler maddelerin sağlık üzerine negatif etkilerin altındaki biyolojik mekanizmalar henüz kısmen aydınlatılmıştır ve epigenetik mekanizmaların merkezi rolleri olduğu düşünülmektedir. **Epigenetik mekanizmalar** dış etkiler altında genom anlatımını (ekspresyonunu) değiştirebilen, aynı zamanda gelecek hücre nesillerinde gen aktivitesinin stabil çoğalma durumunu güvence altına alan esnek genomik değişkenlerdir. Epigenetik işaretlerdeki ('marks') değişiklikler, insanın kanser, kalp-damar, solunum sistemi ve nörodejeneratif hastalıklarıyla ilişkili bulunmuştur. En çok araştırılmış epigenetik mekanizma **DNA metilasyonudur** (CG dinükleotidindeki sitozin kalıntılarının 5' pozisyonuna bir metil grubunun eklenmesi). Bir başka şekilde ifade edersek; DNA metilasyonu büyük çoğunlukla CpG adacıkları adı verilen gen bölgelerinde gözlemlenir ve Guanin (G) nükleotidini takip eden Sitozin (C) nükleotidinin 5. karbonuna bağlanan metil (-CH3) molekülü ile oluşturulur. 5-metil-sitozin (5mC) molekülü 1950'li yıllardan beri bilinmekte olan bir moleküldür ve insan genomunun yaklaşık olarak %4'ünü oluşturur. CpG adacıkları genlerimizin %50'sinin 5' ucundaki başlangıç ('promoter') bölgelerinde bulunur. Büyük bir kısmı (%60-90) metillenmiş haldedir. DNA metillenmesi **organizmanın hayat döngüsünde** çok önemli bir yere sahiptir; bu epigenetik faktör vücudumuzun şeklini veren embriyolojik gelişmeyi yönetir. Ayrıca kadınlardaki ikinci X kromozomunu inaktive eder ve bu şekilde kadın ve erkek bireyler arasındaki X geni miktarı dengelenmiş olur ve tekrarlayan, parazitik veya viral DNA dizinlerini baskılayarak canlıda enfeksiyonlara karşı doğal bir koruma mekanizması oluşturur. Örneğin, farelerde DNMT1'in her iki kopyasının da silinmesi ile yapılan bir deneyde embriyo 9. günde ölmüştür.

Hava kirliliğinin genlerimiz üzerindeki etkisi, yaşamın tüm dönemlerinde eşit değildir. **Gebelik öncesi, anne karnındaki dönem, erken çocukluk ve yaşlılık dönemlerinde** partikül maddenin etkilerine yatkınlık artıyor. Çocuk hastalarda yapılan çalışmalar, hava kirliliğinin genlerde yarattığı etki sonucu astım ataklarını tetiklediğini gösteriyor. Ayrıca, yeni çalışmalar partikül maddeye maruz kalmanın **depresyon gibi mental hastalıklarla** da ilişkili olduğunu göstermiştir.

Yapılan çalışmalar, uzun süreli hava kirliliğine maruz kalan kişilerin, ortaya çıkan kronik hastalıklar nedeniyle COVID-19 gibi virüslere yakalanma ve olumsuz etkilenme riskinin daha yüksek olduğunu belirtiyor. Havadaki her 10 µg/m³lük partikül madde (PM10) artışı, kalp ve damar sisteminden kaynaklı sorunlarda %0,7 ve solunum yolu kaynaklı sağlık sorunlarında %1,4'lük bir artışa neden olabiliyor.

Pek çok çalışma PM'nin DNA metilasyonunu değiştirebildiği hipotezini desteklemekte, ancak yaşamın tüm dönemleri eşit olarak etkilenmemektedir. Gebelik öncesi ve intrauterin dönemler ile erken çocukluk ve yaşlılık dönemleri PM'nin etkilerine yatkınlığın arttığı zaman dilimleridir. Hava kirliliğinin olumsuz sağlık etkilerinin genetik temelleri giderek daha fazla ortaya konuluyor. Temiz Hava Hakkı Platformu bileşenlerinin üyeleri olarak bizlerin bu konudaki gelişmeleri takip etmesi ve derleyip paylaşması hem platformun çalışmalarına katkıda bulunacak, hem de kişisel bilgi dağarcığımızı büyütecektir.

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE HALK SAĞLIĞI UYGULAMALARI: KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Serdar Koyuncu
Konya Büyükşehir Belediyesi

Bütün dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgınının yaşandığı bu günlerde dezenfeksiyon, hijyen vb. uygulamalar Halk Sağlığı açısından ne kadar önemli olduğu tekrar gündeme gelmiştir.

Çin'in Wuhan kentinde görülmeye başlanılan Covid-19 vakasının henüz ülkemizde ortaya çıkmadan önce "Konya Büyükşehir Belediyesi Pandemi Yönetim Planı" hazırlanarak uygulamaya konulmuştur. Bu kapsamda; Kamuya açık cami, okul, sağlık kuruluşu, resmi kurum, muhtarlıklar, ücretsiz wc, yaya alt-üst geçitler, meydanlar, garlar, stadyum, kuaför, güzellik salonları vb. alanlarda 15.000'den fazla binanın ve toplu ulaşım araçlarının periyodik olarak dezenfeksiyon çalışmalarına başlanılmıştır. Ayrıca 2.500'den fazla kamu aracı, taksi, minibüs, okul servisi vb. araçların dezenfeksiyonu, yolculara dezenfektan ve maske dağıtımı yapılarak daha etkin hijyen çalışmaları yürütülmeye başlanılmıştır.

Din görevlilerine dezenfeksiyon ile hijyen eğitimi verilerek, 1.000'den fazla camiye dezenfektan ekipmanı, dezenfektan, koruyucu elbise, maske vb. malzeme dağıtımı yapılmıştır.

Şehrimizde karantinaya alınan 3.000'den fazla umreci ve gurbetçi çalışanlarımızın izole kuralları dahilinde barınma, beslenme, sağlık kontrolleri ve hijyen ihtiyaçları giderilerek, karantina süreleri sonunda memleketlerine nakilleri sağlanmıştır.

Cenaze nakil ve defin işlemlerinde dezenfeksiyon, izolasyon ve sosyal mesafe kurallarına uygun olarak defin hizmetleri yürütülmektedir. Ayrıca bulaşıcı hastalıklı, trafik kazalı, adli vakalı vb. cenazelere yönelik Cenaze Yıkama, Kefenleme ve Dezenfeksiyon Sistemi yerli imkanlarla tesis edilerek ülkemizde bir ilke imza atılmıştır.

Sağlık çalışanlarımızın toplu taşıma araçlarından ücretsiz faydalanması gibi sağlık kuruluşlarımıza sosyal ve lojistik açıdan çeşitli destekler sağlanmıştır. Hizmete açılan Konya Şehir Hastanesi'ne kolay ulaşımının temini, çevre düzenlemesi, gürültü bariyeri, dezenfeksiyon vb. alanlarda projeler yürütülmektedir.

Toplum sağlığını ilgilendiren başıboş sokak hayvanlarının bakım, tedavi, aşı vb. ihtiyaçları karşılanmaktadır. Ayrıca vektör, haşere, sürüngen vb. zararlılarla mücadele çalışmaları yürütülmektedir.

Şehirde bulunan mültecilere sağlıklı yaşam alanları oluşturularak, gıda, eğitim, tıbbi ilaç vb. konularda destek olunması amacıyla Sosyal Kart uygulaması yapılmaktadır.

Tarım şehri olan Konya'da çalışan tarım işçilerinin temizlik ve hijyen şartlarını sağlamak amacıyla Solar Mobil WC-Banyo İstasyonları projelendirilmiştir.

Tüm fiziksel yapıların engelli vatandaşların da kolaylıkla ulaşabilecekleri formlara dönüştürülmekte ve ilave üniteler tesis edilmektedir.

İnsan ve çevre sağlığını olumsuz etkileyen hava kirliliğinin azaltılması ve hava kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla bir dizi çalışma yürütülmektedir. Konya Temiz Hava Eylem Planı hazırlanarak, kaçak kömür denetimi, fosil yakıttan doğal gaza geçiş projeleri, trafik yükünün azaltılmasına yönelik projeler (metro, ilave raylı hatlar, yüksek hızlı tren, çevre yolları, bisiklet master projeleri vb.) yürütülmektedir.

İnsan ve çevre sağlığını tehdit eden küresel iklim değişikliğinin etkilerini azaltmak amacıyla yararlanıcı kurumu Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, yürütücü kuruluşu Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı olan ve Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti tarafından ortaklaşa finanse edilen "Türkiye'de İklim Değişikliğine Uyum Eyleminin Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında "Konya İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi ve Eylem Planı" hazırlanmaktadır.

Sıfır Atık Yönetim Planı kapsamında; katı atıkların toplanması, ayrıştırılması, geri kazanımı, kompost, tıbbi atık, endüstriyel atık bertaraf tesisleri ve enerji geri kazanım prosesleri işletilerek toplum sağlığına önemli katkılar sağlanmaktadır.

İçme ve kullanma sularının temininde etkili dezenfeksiyon yapılarak, tüketicilere güvenli su ulaştırılmaktadır. Bulaşıcı hastalıklarda önemli bir rol alan evsel ve endüstriyel atık sular kanalizasyon şebekesi ile toplanarak, atık su arıtma tesislerinde standartlara uygun bir şekilde arıtılmaktadır.

Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen bütün faaliyetler İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) kuralları çerçevesinde yürütülmektedir.

TEKNOLOJİNİN GETİRDİĞİ YENİ HASTALIKLAR

Serdar YILDIRIM

Isparta İl Sağlık Müdürlüğü Merkez Toplum Sağlığı Merkezi

Dijital çağ olarak anılan bu dönemde, akıllı cihazların kullanımı yaygınlaşarak hayatımızda önemli bir yere sahip olmuştur. Akıllı cihazların temel kullanım amacı iletişimin kolaylaştırılması, bilgiye kolay, hızlı, ucuz ulaşılması olsa da akıllı cihazlar bazı kullanıcılar için yaşamın merkezinde ve vazgeçilemez olmuştur. Akıllı cihazların hayatımızda yer alması ile birlikte daha önce farklı cihazlarla yapılabilen birçok işlem tek bir cihazla yapılabilir hale gelmiştir. Akıllı cihazlar bu avantajların yanı sıra birçok olumsuzluğu da beraberinde getirmiştir. Yüze yüze yapılan iletişimin zayıflaması, kişilerin daha fazla bireyselleşmesi, bağımlılığa neden olan uygulamalar ve birlikteliğindeki psikolojik sorunlar bunlardan sadece bazılarıdır. Akıllı cihazlar çağımızın en önemli uyuşturucu olmayan bağımlılıkları arasındadır.

Akıllı telefon bağımlılığının tam anlamıyla net bir tanımı olmamakla birlikte, telefonun problemleri kullanımı, devamlı olarak telefonun kontrolü, bununla birlikte günlük işlerin veya görevlerin aksatılması şeklinde tanımlanabilir. Akıllı telefonların problemleri kullanımı sebebiyle nomofobi (nomophobia), internetsiz kalma korkusu (netlessphobia), gelişmeleri kaçırma korkusu (fear of missing out (FoMO)) gibi dijital dünyanın getirdiği yeni bozukluklar ortaya çıkmıştır.

Nomofobi cep telefonu, bilgisayar, tablet gibi sanal ortamda haberleşmenin yapıldığı akıllı cihazların yoksunluğundan kaynaklanan, endişe duyma ve huzursuz olma durumu ile ortaya çıkan dijital çağın bir hastalığı olarak sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. “NO MOBILEPHONE PHOBIA” sözcüklerinin kısaltmasından türetilen “nomofobi” en genel ifade ile akıllı telefondan yoksun kalma korkusu olarak tanımlanabilir. Klinik psikolojide nomofobi “bireyin mobil cihaza ulaşamadığında veya mobil cihazı vasıtasıyla iletişim kuramadığı durumlarda yaşamış olduğu istemsiz ve mantıksız korku” olarak tanımlanabilmektedir.

Günümüzde bireylerin sosyalleşme olarak algıladıkları sosyal ağların aşırı kullanımıyla birlikte insanlar devamlı olarak sanal ortamda bulunma isteği, gerçek hayattaki iletişim olan yüz yüze iletişimden kaçınma isteği, kimliğini gizleme isteği gibi nedenlerle internette uzun zaman geçirmek isterler. Bu sebeple bireyler internetsiz kalmamaya ya da internetin olmadığı bir ortamda bulunmamaya özen göstermektedir. Bu durum İngilizcede “Being NetlessFobia” olarak ifade edilen, “İnternetsiz Kalma Korkusu” olarak tanımlanabilen Netlessfobi kavramının oluşmasına neden olmuştur. Netlessfobi, internetin aşırı kullanımından öte bireyin internetin olmadığı bir ortamda kalamaması ve internet yoksunluğundan endişe duymasıdır.

Kişilerin sosyal ağlarda sürekli olarak güncelleme yapma davranışı Fear of Missing Out (FoMO) olarak ifade edilen yeni bir davranışsal bozukluğa neden olmuştur. Bu durum, bireylerin “şu an kim ne paylaştı?”, “acaba bir şey mi kaçırdım?”, “konuşulan konunun dışında mı kaldım?” gibi korkular yaşamaları nedeniyle sürekli olarak telefonlarını veya tabletlerini kontrol ederek sosyal ağlarda oldukça fazla zaman geçirmelerine neden olan bir bağımlılık türü olarak dikkati çekmektedir.

Akıllı cihazların problemleri kullanımları nedeniyle her geçen gün yeni tanımlanan psikolojik bozukluklar, fobiler ortaya çıkmaktadır. Toplum için çok büyük bir tehlike olan bu durum gün geçtikçe daha büyük bir tehdit haline gelmektedir.

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE HALK SAĞLIĞI UYGULAMALARI: ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Seyfettin Aslan
Ankara Büyükşehir Belediyesi

Küresel salgın Covid-19'un hızla yayılmasıyla birlikte 11 Mart 2020'de pandemi ilan edilmiş; ardından da Ankara Büyükşehir Belediyesi olarak, Kriz Koordinasyon masası kurup, süreci yakından takip ettik. Kamuoyunun da yakından bildiği gibi çok hızlı hareket ederek, Koronavirüse karşı yapılması gerekenleri yaptık ve alınacak önlemleri aldık. Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulu karar/görüşleri ve danışman hocalarımızın önerileri doğrultusunda hareket ettik.

Bu süreçte gerek karantina yurtlarında gerekse vatandaşlarımızın yoğun kullanım noktalarında farkındalığımızı ve çabalarımızı en üst seviyeye çıkardık.

NEREDE İHTİYAÇ VARSA ORAYI DEZENFEKTE ETTİK!

Attığımız öncelikli adımlardan biri de, EGO otobüsleri, Raylı sistemler (Metro/Ankaray) özel halk otobüsleri, dolmuş, taksi gibi toplu taşıma araçlarında dezinfeksiyon işlemleri yaptık. Önceleri gün sonu yapmış olduğumuz dezinfeksiyonu, salgının hızla yayılması nedeniyle mümkün oldukça sık sık yaptık.

Böylece salgın güvenliğini ve korunma önlemlerini artırdık.

Halkımızın yoğun olarak kullandığı kamu kurumları, Kuvvet Komutanlıkları ve Askeri Birlikler, Üniversiteler, Adliyeler, Hastaneler, gibi yerleri 7/24 esasına göre dezinfeksiyon işlemi yaptık. Ayrıca Esnaf Odaları (Berber ve Kuaförlerin açılması 11 Mayıs 2020, Lokanta ve Kafelerin açılması 01 Haziran 2020) Noterler, Hukuk büroları ve diğer meslek odalarını da, 7/24 esasına dayalı olarak dezenfekte ettik.

MASKE VE DEZENFEKTAN DAĞITTIK!

Vatandaşın maske, el ve yüzey dezenfektanı bulmakta zorlandığı salgının başlangıcında, talep eden bütün kamu kurum ve kuruluşlarıyla esnaflarımıza ulaştırdık. ASKİ tarafından üretilen 750 bin LT Sodyumhipoklorit Yer / Yüzey dezenfektanını halkımıza ücretsiz olarak dağıttık. Halen de dağıtmaya devam ediyoruz.

Pandemi sürecinin başlangıcından itibaren yaklaşık 30 milyon maskeyi bir taraftan üretip; yetişmediği noktada da satın alma yöntemiyle Ankara halkımıza ulaştırdık.

Başkentlilerin özellikle bu yoğun dezinfeksiyon çalışmalarımıza ve halk sağlığını korumaya yönelik önlemlerimize güveni tam oldu. Biz büyükşehir belediyesi çalışanları olarak bu güveni korumak ve boşa çıkarmamak için 7/24 sahadayız.

Toplum sağlığı için çalışmalarımızı ve dezinfeksiyon işlemlerimizi aralıksız olarak sürdürüyoruz.

KAMUOYUNU DÜZENLİ OLARAK BİLGİLENDİRDİK!

Ankara Büyükşehir Belediyesinde ve diğer kamu kurum kuruluşlarında farkındalığı arttırıp gerekli tedbirlere dikkat çekmek üzere 5 yayından oluşan videolar hazırlatıp halkın yoğun kullandığı toplu ulaşım araçlarında ve kent ekranlarında yayınlanmasını sağladık.

Ankara Büyükşehir Belediyesi, sosyal belediyecilik anlayışı gereği, yaklaşık 300 bin aileye gıda desteği, 50 bin kişiye maddi destek, 3 bin Özel Toplu Taşıma aracına yakıt desteği, 13 bin esnafa destek, 26 bin kişiye sıcak yemek/kahvaltı verdi. Ramazan ayında "İftarver" ile 500 bin sofrayı sıcak aş ile buluşturduk. Ardından "Suver" ile 70 bin ailenin su faturasını ödedik. "Afiyetver" ile 150 bin aileye kavurma paketi ulaştırdık.

Özetlemek gerekirse Ankara Büyükşehir Belediyesi olarak, hiç kimsenin yatağa a girmesine gönlümüz razı olmadı. Elimizden ne geldiyse yaptık ve ‘‘alan elin veren eli görmediği’’ tamamen insani bir yardım sistemi kurduk. Pandemi sürecinde Başkanımız Mansur Yavaş ile özdeşleşen ‘‘iyilik bulaşıcıdır’’ mottosu, işte bu çalışmaların temel hareket noktası oldu.

Amacımız, hiç kimsenin yatağa a girmediği, herkesin karnının doyduğu, eğitim için gerekli internet alt yapısını aldığı bir sistem kurmaktır. Bunu da Ankaralıların ve bütün Türkiye’nin desteğiyle yaptığımıza inanıyoruz.

TÜRKİYE’DE HALK SAĞLIĞI ALANINDAKİ YAYINCILIĞIN DEĞERLENDİRMESİ VE ÖNERİLER

Prof. Dr. Sibel Sakarya
Koç Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı

Türkiye’de halk sağlığı alanındaki yayıncılığın 40 yıldan fazla bir geçmişi bulunmaktadır. Halk Sağlığına özel hakemli ve süreli bilimsel dergilerin sayısı bu sürede çok fazla artmamıştır. Bir kısmı yayın hayatına devam etmeyen toplam 8 derginin tamamının yayıncıları Türk Tabipleri Birliği, Uzmanlık Derneği veya Vakıf gibi kuruluşlar ile Üniversitelerdir. Yılda 3-6 kez ve gerektiğinde özel sayı olarak yayımlanan bu dergilerin çoğunluğu açık erişimli elektronik dergilerdir. Abonelik ücreti alarak basılı biçimde okuyucularına ulaştırılan dergiler de bulunmaktadır. Türkiye’de halk sağlığı alanıyla ilgili araştırma ve diğer tür yazıları yayımlayan bu dergilerin büyük çoğunluğu TÜBİTAK TR dizininde indekslenmektedir. Dergilerin bir kısmı ULAKBİM tarafından yürütülen ve akademik dergiler için barındırma ve süreç yönetimi hizmeti vermekte olan DergiPark sistemine dahildir. Toplum ve Hekim, Türkiye Halk Sağlığı Dergisi ve ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi, DOAJ, ProQuest, EBSCO ve Index Copernicus gibi çeşitli uluslararası indekslerde yer almaktadır. Halk sağlığı alanındaki dergilerden sadece bir tanesi kendisini uluslararası hakemli dergi olarak tanımlamaktadır. Türkiye Halk Sağlığı Dergisi ayrıca Yayın Etiği Komitesi (Committee on Publication Ethics -COPE) üyesidir. Halk sağlığı alanındaki ulusal dergilerinden hiç birisi SSCI, SCI, SCI- Expanded veya AHCI de yer almamaktadır. Dergilerin çoğunluğunun dili Türkçedir; sadece üç dergi hem Türkçe hem İngilizce yazı kabul etmektedir.

Türkiye’de halk sağlığı alanındaki yayıncılık herhangi bir yayıncı desteği olmaksızın ve çoğunlukla Dergipark gibi süreç yönetimi hizmeti veren sistemlerin çatısı altında sürdürülmektedir. Böyle bir sistemin bilimsel yayın yapma, değerlendirme ve yayımlama süreçleri ile ilgili kapasitelerin gelişmesine önemli katkıları bulunmaktadır. Öte yandan, yayıncı desteği olmaksızın süreli yayın çıkarma süreci, sürdürülebilirlik ve amaçlanıyorsa uluslararası indekslerde yer almak açısından önemli zorluklar içermektedir.

Yapılan bir çalışma ancak evrensel olarak belirlenmiş süreçleri tamamlayıp yayımlandığında bilimsel bir yayın niteliğine kavuşur. Halk sağlığı alanındaki yayıncılığın gelişmesi için, öncelikle iyi ve anlamlı bir araştırma sorusu üzerine yapılmış nitelikli çalışmaların ve bunların nitelikli yazılmış raporlarının sayısının artırılması gerekir. Değerlendirme süreçlerinin objektif, şeffaf ve nitelikli olması, yazının niteliğinin gelişmesine katkı sağlaması ve makul bir sürede tamamlanması da karşılanması gereken en temel beklentilerdir. Bu süreçte, “yayın yapma zorunluluğu veya baskısı” nedeni ile sadece halk sağlığı alanında değil, diğer bütün alanlardaki yayıncılıkta önemli zorluklar yaşanmaktadır. Halk sağlığı alanındaki dergiler, bu zorlukların yarattığı tuzakların farkında olarak ve bunlardan özenle kaçınarak, toplum sağlığı alanındaki gelişmelerin ve elde edilen yeni bilgilerin hızlı iletişimi için uygun ortam sağlamayı amaçlamalıdır.

DEMOCRACY AND HEALTH

Simon Wigley

Do the mechanisms through which political leaders are selected matter when it comes to population health? Do democratic traits—open communication coupled with genuinely competitive multiparty elections—incentivise governments to respond to the health needs of citizens? In two recent studies my colleagues and I have attempted to answer those questions. In our 2019 study in *The Lancet* we examined the relationship between democratic institutions and cause-specific mortality. Using a variety of methods and a panel of 170 countries for more than 25 years we find that democratic experience - a measure of how democratic a country has been, and for how long - explains more of the variance in mortality due to cardiovascular diseases, transport injuries, cancers, cirrhosis, and other non-communicable diseases than GDP. We also find that transitions from autocracy to democracy are associated with improvements in adult life expectancy. In our 2020 study in *The BMJ* we find that democratic erosion - substantial decreases in democratic traits - is associated with slowed progress in terms of life expectancy and universal health coverage. Both these studies suggest that the institutions required to ensure accountability and responsiveness between citizens and political leaders is a key factor when it comes to the delivery of essential health services and prevention of premature mortality.

COVID-19 POLİTİKALARI İÇİNDE HALK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ

Süheyla Altuğ Özsoy

Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı

Halk sağlığı hemşireliği (HSH) salgınların önlenmesi, yayılması ve yönetimini etkilemek için mesleki yetkinliklere ve becerilere sahiptir. Bu özellikler aynı zamanda toplumun sağlığını etkileyen politikalardaki sorumluluklarına işaret etmektedir. Politikaların hemşirelik uygulamaları ve hizmet sunumu üzerinde kaçınılmaz bir etkisi vardır. Kingdon, politika sürecinde kamu görevlilerinin ve özel aktörlerin; yöneticiler, güç odakları, bireyler ve medyadan oluştuğunu belirtmiştir. Hemşireler, sağlık politikalarının şekillenmesinde önemli bilgi ve güç odaklarıdır. DSÖ'nün yakın tarihli bir raporunda, hemşirelik araştırmalarından ve uygulamalarından elde edilen bulguların halk sağlığı politikalarını etkilemek için kullanılması ve yaygınlaştırılmasını önermektedir. Dolayısıyla hastalarla yakın çalışan sağlık işgücü içindeki en büyük profesyonel gruplar olan hemşirelerin, halk sağlığı politikası geliştirme ve sağlık reformuna katkı sürdürmesi beklenmektedir. Bu katkıları arasında; politika uygulama sorunlarının ve çözümlerinin belirlenmesi, gerçek gündem belirleme, politika oluşturma, sağlık konularında halkın bilinçlendirilmesi gibi durumlar söz konusudur. Fakat bazı durumlarda politik etkinlikleri yetersiz olmaktadır. Bunun nedeni ise, büyük ölçüde politika geliştirmede farkındalık ve beceri eksikliği, görünür olmamaları, karar verici pozisyonlarda az sayıda hemşireye sahip olmaları, politikaya katılmaları için yeterli zaman olmaması ve politika geliştirmeye katılım yeteneklerine güvenmemeleridir. Bu nedenle, hemşirelerin kendi uygulamalarını yönlendirmek ve topluma daha nitelikli hizmet sunmak için politik güçlerini arttırarak her türlü salgın ve olağanüstü durumlarla mücadele etmesi gerekir. COVID-19 salgının yayılmasıyla beraber yetersiz insan kaynakları, yoğun vardiyalar, stresli ve yüksek riskli çalışma ortamları, sınırlı kaynaklar, yetersiz koruyucu ekipmanlar, yoğun iş yükleri, uygunsuz çalışma koşulları gibi ortaya çıkan problemlerle mücadelede politika geliştirmek en önemli unsurlardandır. Bu bağlamda HSH eşit ve nitelikli hemşirelik bakımı için profesyonel gelişmenin de kaçınılmaz bir unsuru olan sağlık politikası ile ilgilenme, politika geliştirme ve güvenli sağlık sisteminin oluşturulması için mücadele etmesi gerekmektedir. Savunmak kavramı kısaca, insanları, toplulukları ve sistemleri etkileyen sonuçları etkilemeye çalışmaktır. Buna ek olarak, savunuculuk, bir sonuç değil, bir sorunu tanımlamayı, bilgi toplamayı, etkilenecekleri / kimlerin karar verebileceğini, kimin karar alabileceğini, harekete geçmesini ve harekete geçilmesini içeren bir süreçtir. Bu bağlamda HSH dünyada ve ülkemizde COVID-19 salgını ile mücadelede politik gücünü de kullanarak toplumun sosyal adalet savunuculuğunu yapmalıdır. Politik eyleminin hedefi, salgınlarda ülkenin sağlık sisteminin, toplumun yararına olmasını sağlamaktır. Politikalara yön vermek bireysel olarak yapılması güç bir durumdur. Politik süreçlerde yer alabilmek için hemşirelerin güçlü ve tek bir ses olması da önemlidir. Bu aşamada hemşirelerin sosyal adalet ve eşitliği sağlayabilmeleri için mesleki örgütlenme bilincini kazanması ön plana çıkmaktadır.

İçinde bulunduğumuz koşullar ve her an olabilecek yeni salgınlara karşı hazır olunması, olağandışı durumlara yönelik politikaların oluşturulması, hizmetin planlanması ve alt yapı eksikliklerinin tamamlanmasının önemini bir kez daha ortaya koymuştur. COVID-19 salgınında HSH karşı karşıya kaldığı sorunların üstesinden gelebilmesi için yeni stratejiler ve politikalar geliştirmesi gerekir. Bunun için de HSH'lerinden sadece sağlık politikasının uygulayıcıları olmalarının ötesinde politikanın geliştirilmesi veya reformunda güçlü bir sese sahip liderler haline gelmesi, geleceğe yönelik ortak ve stratejik çaba göstermeleri beklenmektedir. Özellikle politika reformu dönemlerinde hemşirelerin yerel, örgütsel ve ulusal düzeylerde halk sağlığı politikasını stratejik olarak etkilemesi önemlidir. Halk sağlığı politikası geliştirmede güçlü ve yetenekli hemşirelik liderliğine duyulan ihtiyaç, sağlık hizmetlerinin iyi yürütülmesi ve sağlık işgücü için çok önemlidir. Böylece diğer sağlık profesyonelleri hemşireleri sağlık politikası geliştirmede vazgeçilmez ve eşit ortaklar olarak görebilir. Dolayısıyla HSH politik gücünü kullanarak geniş bir siyasi yaptırım ile kazançlar elde etmesi gerekir. Bunun için de ekonomik argümanlar gerekli olmakla birlikte, bilimsel kanıt ve uzmanlıklarını geliştirerek görünürlüğün artırılması ve demokratik politika anlayışının geliştirilmesi son derecede önemlidir.

Eğer dünyada ve ülkemizde sağlık işgücünün çoğunluğunu oluşturan hemşireler dikkate alınmayıp, görmezden gelmeye devam edilirse, COVID-19 mücadelesini ve gelecekteki kaçınılmaz salgınlara yönelik stratejileri sonuçsuz bırakacaktır. Dolayısıyla politika yapıcılar, disiplinler arası ortaklar ve diğer önemli paydaşlar, hemşirelerin topluma katkı sağlamasına, yenilik yapmalarına, liderlik etmelerine ve en üst düzeye çıkarmalarına izin veren taleplerini desteklemelidir. Bu çerçevede demokratik ya da otoriter olmalarına göre farklı ülke örnekleri incelenerek COVID-19 salgının süreci ve sonuçlarının incelendiği bu sunumda bize, hemşireliğe yaygın, hızlı ve akıllı bir yatırım yapılması gerektiğini göstermiştir. Tüm ülkeler, acil politika reformlarına ve hemşirelik yatırımlarına her zamankinden daha fazla bağlı olmalı ve ihtiyaç duymalıdır.

PANDEMİDE TOPLUMSAL CİNSİYET VE DEZAVANTAJLI GRUPLAR, HASUDER RAPORU

Şevkat Bahar Özvarış

Dünyada daha önce yaşanan salgınlarda, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik mevcut eşitsizliklerin ve engelliler, yaşlılar, azınlıklar, ülkeleri içinde yerlerinden edilmiş insanlar, göçmenler, mülteciler ve sığınmacılar, aşırı yoksullar, evsizler/sokakta yaşayanlar gibi “incinebilir/dezavantajlı gruplara” karşı ayrımcılığın arttığı bilinmektedir. Salgın hastalıklar kadınları ve erkekleri farklı şekillerde etkilemektedir. Ayrıca, kadınların ve erkeklerin salgında tanı ve tedavi hizmetlerine erişimini etkileyen faktörlerin de dikkate alınması gerekir. Birleşmiş Milletler, COVID-19 pandemisi ile ilgili krizin çözümünün sadece sağlık ile ilişkili bir problem olmadığını, sorunun insan hakları açısından ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Devletler tarafından ayrımcılık yapılmadan her insanın koruyucu ve tedavi edici müdahalelere ulaşmasının sağlanması bir sorumluluktur.

COVID-19 pandemisi bir sağlık sorunu olmaktan çıkmış, toplumsal hayatımızda büyük etkiler oluşturmaktadır. Bu salgında mücadelenin merkezinde, bakım ve müdahale çabaları ile sağlık personeli ve evde bakım sağlayanlar dikkate alındığında ağırlıklı olarak “kadınlar” bulunmaktadır. Korona günlerinde kadınlar; evle ilgili işler, evin gıda alışverişi, sağlık bakımı, annelik ve çocuk bakımı, yaşlı bakımı, özellikle evde çocuklarının çevrimiçi eğitimine destek olma gibi karşılığı olmayan, ücretsiz işler ile uğraşmaktadırlar. Ayrıca, kadınlar dünyada sağlık ve sosyal hizmet sektörlerindeki işgücünün %70’ini oluşturmaktadır. Bu sebeple kadınların çalışma ortamlarında maruz kalabilecekleri ayrımcılık şekillerine özel dikkat göstermek gerekir.

Pandemi ile mücadele sürerken evde kalma, giderek artmakta olan görünmeyen ölümcül bir tehlikeyi de kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin artmasını da, beraberinde getirmektedir. Bu kriz dönemi, kadınların yaşadıkları şiddetin, kadın cinayetlerinin, tacizin, tecavüzün artmasına sebep olurken ek olarak bunların üstünün örtülmesine ve görünmez kılınmasına neden olmaktadır. Pandemi sürecinde, Arjantin, Kanada, Fransa, Almanya, İspanya, İngiltere ve ABD’de ev içi şiddetin ve acil barınma için yardım talebinin arttığı, Singapur ve Kıbrıs’taki acil yardım hatları aramalarında %30’ dan fazla artış olduğu bildirilmektedir. Sosyal desteğin ve kolluk kuvvetlerinin azaldığı tecrit şartları altında, kadınların acil yardım hatlarına, yardım hizmetlerine ve sığınma evlerine erişimi daha da zorlaşmaktadır. Bu nedenler hükümetlerin kadın ve çocukların haklarını desteklemeye yönelik önlemler almasını gerektirmektedir. Bu amaçla; İspanya’da ve Fransa’da eczanelerde “*maske 19*” kampanyaları, İngiltere’de göçmen kadınlar için “*silent touch*” uygulaması gerçekleştirilmektedir. Fransa, süpermarketlerde kadınlar için danışma masaları kurulmuş ve şiddet gören kadınların kriz döneminde kalabilecekleri yerlerin ayarlanması için özel bütçe ayırmıştır.

Pandemide doğal olarak sağlık sistemlerinin yükü, odak noktası, insan gücü ve finansal kaynakların tümü tedavi hizmetlerine yönelmektedir. Bu durum Temel Sağlık Hizmetlerini ve kadın sağlığını olumsuz etkilemektedir. Bu dönemde, istenmeyen gebeliklerin önlenmesi, bu konuda danışmanlık ve aile planlaması hizmetlerinin verilmesi, güvenli düşük hizmetleri, doğum öncesi bakım ve doğum hizmetleri başta olmak üzere tüm Cinsel Sağlık/Üreme Sağlığı hizmetlerine erişimin devamlılığının sağlanması son derece önemlidir.

ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ

Şevket Ruacan

Bilimin temeli dürüstlüktür. Bilim araştırmacı ve yazarları çalışmalarının tüm basamaklarında dürüst, şeffaf ve objektif olmak, araştırma sonuçlarını açık, yansız ve bilim yöntemlerine uyacak biçimde sunmakla görevlidirler. Doğrudan veya dolaylı olarak vergiler yoluyla bilimi fonlayan ve destekleyen bir toplumun bireylerinin de bilimin bu ilkeler içinde yürütülmesi ve sunulmasını beklemek hakkı vardır. Ne yazık ki bilimsel çalışma ve yayınların bir kısmında değişik nedenlerle bu kurallara uyulmadığı görülmektedir. Son yıllarda önemi ve sıklığı giderek daha görünür hale gelen bu durum, bilimin güvenilirliği, toplumun bilime bakışı, yanlış veya yetersiz bulguların uygulanmasıyla toplumun sağlığını olumsuz yönde etkileyecek düzeye ulaşmıştır.

Bu sunumda araştırma ve bilimsel yayınlarda uygulanması beklenen evrensel kurallar, tarih içinde bu alanda oluşturulan toplantı, duyuru ve belgeler, etik kurallara uymamanın nedenleri ve şekilleri gösterilmeye çalışılacaktır. Ulusal ve uluslararası düzeyde seçilmiş örneklerle değişik etik sorunların başlangıç, gelişim ve sonuçlanmaları ele alınacaktır. Diğer yandan kurumlar, örgütler ve ülkelerin bilim ve sağlık için giderek ciddi bir tehdit oluşturmaya başlayan bu durumu önlemek ve yaptırımlar uygulamak yönündeki çabaları tartışılacaktır.

Bilim ve araştırmaya giderek daha yoğun bir gereksinim duyulduğu günümüzde toplumun bilime güvenmesi, yol göstericiliğine inanması ve önerilerini ciddiye alması yaşamsal bir önem kazanmıştır. Öte yandan bilim dışı örneklerin daha iyi tanınması, ayıklanması ve toplumun korunması da bilimin görevleri arasındadır. Tüm bu nedenlerle bilimin yöntemleri, gelişimi, sonuçlarının toplum yararına kullanımını konularında çok daha bilinçli, titiz ve tavizsiz bir taraf almak zorundayız.

COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE YAŞLI BİREYLERDE REÇETELEME VE TEDAVİYE ERİŞİM/UYUM SORUNLARI

Tolga Reşat AYDOS

Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Farmakoloji Anabilim Dalı

Yaşlı bireylerin tedavi rejiminde ilaç “eksiltme” (*deprescribing*) kavramı son yıllarda önemle üzerinde durulan bir konudur. Bu kavram polifarmasi ve uygunsuz ilaç kullanımına karşı etkili bir antidottur. “Eksiltme” (*deprescribing*), hekim kontrolünde ilaç dozunu azaltmanın, bir ilacı güvenli alternatifleriyle değiştirmenin veya faydası ya da endikasyonu olmayan bir ilacı kesme yöntemidir. Yaşlı popülasyonundaki uygunsuz ilaç kullanımını sorununun çözümünde kullanılabilir.

Tedavi listesinden ilaç eksiltme yönteminin başarısında hasta, bakım görevlileri ve hekimlerin birlikte ahenk içinde yer almaları çok önemlidir. Dünya çapında sağlıktan ekonomiye her konuda yıkımlara yol açan Coronavirüs Hastalığı (COVID-19) pandemisi ise bu ahenkli ortaklığın ve etkileşimin bozulmasına yol açmış, yaşlı popülasyon ve ko-morbiditesi olan bireylerde ciddi komplikasyonlara neden olabilmektedir. Virüsle enfekte olan ve hastaneye yatırılması gereken kişilerde ilaç yükünün azaltılması ve güncel tedavi listesinin hazırlanmasının önemi çok büyüktür. COVID-19 pandemisi öncesi ilaç eksiltme girişimlerinin önünde var olan birçok engelle pandeminin başlamasıyla birlikte yenileri eklenmiştir.

A. COVID-19 Öncesi İlaç Eksiltme Yönteminin Uygulanmasına Yönelik Engeller:

1. Hasta ile ilişkili engeller
2. Sistemle ilişkili engeller

Hasta ile ilişkili engellerin çoğu “ilaç eksiltme” yönteminin amacı ve süreci hakkında hastanın yeterince bilgilendirilmesiyle aşılabılır.

İlaç eksiltme sürecinde karşılaşılan ve sistemle ilişkili engellerden en önemlisi ise sağlık hizmeti veren kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun yeterli düzeyde olmamasıdır.

B. COVID-19 Sürecinde İlaç Eksiltme Yönteminin Uygulanmasına Yönelik Engeller:

1. Sağlık hizmetlerinin elektronik ortamda verilmeye başlanması
2. Yaşlı bireyin elektronik ortam üzerinden yürütülen sağlık hizmetlerinden faydalanma problemleri
3. Kısıtlamaların yaşlı bireylerde meydana getirdiği ruhsal baskılar

Daha önce yüz-yüze verilmeye çalışılan ancak pandemi nedeniyle sanal ortamda sürdürülmek zorunda kalınan “ilaç eksiltme” hizmeti yaşlı bireylerin ilaç tedavisinin daha iyi yönetilmesini sağlarken ilaç harcamalarının azaltılmasına neden olarak ülke ekonomisine de katkı oluşturacaktır. Bu değerli hizmetin yürütülmesinin önündeki engellere COVID-19 pandemisi ile ilaveler olmuştur. Siyasi otoritenin, kurum ve kuruluşların, toplumun ve hekimler başta olmak üzere tüm sağlık çalışanlarının ortak katkılarıyla bu engeller aşılabılır. Sağlık hizmetlerinin geleceği sanal ortamdır. Bilişim teknolojilerinin ivme yaptığı bu “gelecekte”, yaşlı bireylerin sağlık hizmetlerinin yürütülmesindeki köklü yeniliklerin gerisinde kalması önlenmelidir.

PANDEMİLERDE HASTANE ÖNCESİ ACIL SAĞLIK VE HASTANE ORGANİZASYONU

Turhan Sofuoğlu

Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetleri, acil sağlık çağrılarını karşılamak, değerlendirmek, hastalara olay yerinde, nakil sırasında acil tıbbi tedavi sağlamak ve hastanelere nakli gerçekleştirmek amacıyla kurulmuş ve organize edilmiştir. Acil durum ve afetlerde de görev yapan ambulanslar son derece kritik bir görev üstlenmektedir. Pandemi döneminde COVID-19 olası ve kesin tanımlı vakaların nakillerinde kullanılmaları nedeniyle ambulansların iş yükü katlanmıştır. Bununla beraber ambulans görevli ekiplerin Koronavirüs (COVID-19) ile karşılaşma ihtimali de oldukça yükselmiştir. Ambulanslar;

- 1- Evde belirti gösteren hastaların hastanelere taşınmasında,
- 2- Hastanelerde tedavi altına alınan hastaların daha donanımlı bir üst basamak hastaneye nakli gerektiğinde,
- 3- Hastanelerde tedavi altına alınan ancak belirtileri olmayan hastaların evde takip edilmesi amacı ile eve nakillerinde kullanılmıştır.

Bu vakalarla ilgili olarak gelen çağrının karşılanması, değerlendirilmesi, olay yerinde ve ambulansla nakli, vakanın hastaneye uygun bir şekilde teslim edilmesi ve sonrasında ambulans dezenfeksiyonu ile ilgili alınacak bir dizi önlemler alınması gerekmektedir. Böylesi büyük çaplı salgınlarda sadece Sağlık Bakanlığı'na bağlı 112 ve hastane nakil ambulansları değil il genelindeki tüm resmi ve özel ambulansların tek elden ve aynı standartlarda yönetilmesi, önceden bu konuda eğitimler verilerek, kişisel koruyucu ekipmanlarının tam olması gerekmektedir. İl genelindeki tüm ambulanslar 112 Ambulans Merkezinin verdiği direktifler doğrultusunda 24 saat esasıyla çalıştırılacak şekilde planlanarak kapasite artırımı sağlanmalıdır.

Hastaneler, özellikle afetlerde olmak üzere, topluma tıbbi bakım sağlamada sağlık sistemi için hayati öneme sahip kuruluşlardır. Uzun süreli ve kombine salgınlar, hastanelerin kapasitesini zorladığı gibi genel olarak sağlık sistemini olumsuz yönde etkileyerek hastalığın giderek yayılmasına yol açabilir. Bu nedenle hastane yöneticilerinin, sağlık tesislerinin salgın, pandemi veya diğer acil durumların etkilerini en aza indireyecek şekilde hazır olması, hastane afet planlarında bu konuların önceden planlanarak, eğitim ve tatbikatlar ile hazırlıklı olunması gerekmektedir.

Hastanelerde; Olay (kriz) Yönetim Merkezi ve Covid-19 Polikliniğinin Oluşturulması, Acil Servislerin Hazırlanması, Servis ve Yoğun Bakım Kapasitelerinin Artırılması, Enfeksiyonun Önlenmesi ve Kontrolü, Ameliyathane ve Polikliniklerin düzenlenmesi, Eczane, Görüntüleme ve Laboratuvarların hazırlanması, Ortak Kullanım Alanlarındaki düzenlemeler pandemi sırasında yapılması gereken son derece önemli uygulamalardır.

Halen etkileri devam eden bu sürecin sonunda sağlık alanında yapılan çalışmaların bütününe değerlendirilmesi gelecekte benzerleri yaşanabilecek pandemiler için toplumsal hazırlıkların temelini oluşturacaktır.

İÇ ORTAM HAVA KALİTESİ, AEROSOL, COVID-19 VE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Ülkü Alver Şahin

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Mühendislik Fakültesi, Çevre Mühendisliği Bölümü

Kentsel yaşam koşullarında insanlar vakitlerinin %80 den fazlasını iç mekanlarda geçirmektedir. Hava kirleticilerin iç ortamlarda dış ortama kıyasla 2-5 kat daha yüksek olduğu gözlenmiştir. İstanbul'da ulaşım araçları içinde yapılan çalışmalarda doğal havalandırma olan otobüslerin içindeki PM2.5 maruziyetinin mekanik havalandırma sistemleri bulunan metrobüs ve raylı sistemlere kıyasla çok daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca özel araçlarla camlar açık seyahat sırasında maruz kalınan PM2.5 konsantrasyonu, klimanın iç hava sirkülasyonlu çalıştırılması durumunda maruz kalınan konsantrasyona kıyasla 4 kat daha yüksektir. Metrobüs içinde yapılan bir başka çalışmada S. Aereus bakterisi ile PM2.5 konsantrasyon değişimi arasında 0,61 düzeyinde anlamlı bir korelasyon tespit edilmiştir ve metrobüs içindeki PM2.5 konsantrasyonunun seyahat süresince arttığı belirlenmiştir.

COVID-19 salgınında virüs bulaşma şekli temel olarak temas ve hava yolu olarak tanımlanmıştır. Ancak yapılan son vaka çalışmaları ve bilimsel bulgular en önemli virüs bulaşma şeklinin havayoluyla olduğunu ortaya koymuştur. Konuşma, öksürme hapsirme vb gibi insan faaliyetleri sonucunda ortama binlerce aerosol salınmaktadır. Bu aerosoller nanometre'den onlarca mikrometreye kadar uzanan geniş bir boyut aralığındadır. Virüs taşıyıcısı bir kişi ortama bu solunum faaliyetleri ile virüsleri içeren aerosollerini vermektedir. Virüsler havada aerosollere tutunarak bulunurlar ve aerosollerin fiziksel ve kimyasal özellikleri doğrultusunda inaktivasyonları mümkün olabilir. 5 mikrondan büyük aerosoller damlacık olarak nitelendirilirler ve kaynaktan çıktıktan sonra havada çok kısa süre (< yaklaşık 10 dk) kalıp hızlıca kısa mesafe çökelerek yüzeylere ulaşırlar. 5 mikrondan küçük ince aerosoller ise havada uzun süre kalır ve 2 m den daha uzak mesafelere taşınırlar.

Salgın kontrolünde iç mekanlarda öncelikle virüs bulaşma riskinin minimumda tutulması ve maske, mesafe kurallarına uyulması gerekmektedir. İç mekanlarda insan kaynaklı biyoaerosollerin giderimi için güçlendirilmiş bir havalandırma etkili şekilde uygulanmalıdır. Bulaşma risk kontrolünde iç ortamlarda solunum sürecinde ortama verilen CO2 gazının takibi sensörler ile yapılmalı ve 600 ppm 'in altında tutulması sağlanmalıdır. İç ortam havalandırılmasında salgın döneminde hava değişim sayısının 6 ve üzerinde olması önerilmektedir. CO2 değerlerinin sağlanamadığı ve hava değişim sayısının uygun olmadığı durumlarda ortam hacmine uygun seçilecek bir HEPA filtreli taşınabilir hava temizleyicinin kullanımı faydalı olacaktır.

İKİ KRİZ, BİR YAKLAŞIM: İKLİM KRİZİ VE COVID-19 PANDEMİSİ

Ümit Şahin
Sabancı Üniversitesi

Dünya 2020'de Covid-19 pandemisi gibi daha önce karşılaşmadığı büyüklükte bir krizle başa çıkmaya çalışıyor. Bu büyüklükte küresel bir kriz son yıllarda sadece iklim değişikliğiyle ilgili öngörüler bağlamında gündemdeydi. Ancak pandemi, hızı ve yaygınlığıyla, iklim değişikliği nedeniyle ancak yıllar sonra gerçekleşmesi beklenen çapta bir kriz senaryosunu bir anda gerçek hale getirdi.

Covid-19 pandemisi nedeniyle ortaya çıkan büyük küresel sağlık krizi ve iklim krizi birkaç nedenle bir arada değerlendirilebilir:

- 1- Covid-19 pandemisine neden olan yeni koronavirüs tipi Çin'de ortaya çıkmış, ancak önceki salgınlardan çok daha kısa sürede ve daha büyük çapta dünyaya yayılmıştır. Bu hız küreselleşmeyle, ticaret ve turizme bağlı mal ve insan hareketliliğinin olağanüstü artışıyla ilgilidir. Fosil yakıtlara dayalı bu hareketliliğin mümkün kıldığı küreselleşme, iklim krizinin de en önemli nedenleri arasındadır. Ayrıca virüsün ilk ortaya çıkışında doğa tahribatının rolü de çarpıcıdır.
- 2- Pandemi nedeniyle başlayan karantina uygulamaları ve kısıtlamaların tüketimi ve hareketliliği azaltması, fosil yakıt tüketiminin, dolayısıyla geçici ve az da olsa küresel karbon emisyonları ile yerel ve bölgesel hava kirliliğinin azalmasına neden olmuştur.
- 3- Yeni görülen bir virüsün tanımlanmasından bulaş yollarına, korunma yollarından neden olduğu hastalığın tedavisine kadar her noktada gerekli tüm bilgiler bilimsel araştırmalarla elde edilir. Bu durum gözle görülmeyen sera gazlarının atmosferde yavaş yavaş birikmesiyle ve küresel sıcaklıkların tedrici olarak artmasıyla ortaya çıkan iklim krizi için de böyledir. Her iki durumda çözümler için bilim tartışmasız yol göstericidir. Ancak bilim kuşkuculuğu ve komplo teorileri her iki krizin çözümünü de zorlaştırmaktadır.
- 4- İki krizin çözümü de küresel ekonomide, üretim-tüketim biçimlerinde ve günlük yaşamda radikal değişimler gerektirmektedir. Ancak gerek yerleşik ekonomik düzen içindeki sistemik kilitlenmeler gerek özel ve siyasi çıkarlar gerekse tüketici davranışları ve günlük yaşam alışkanlıkları bu değişime karşı direnç noktaları yaratmaktadır. Değişimin hızının ve kapsamının kısıtlı kalması çözümü engellemektedir. Pandeminin ilk döneminden başlayarak karantina, sosyal mesafe, maske ve ulaşım kısıtlamaları gibi önlemlere karşı oluşan dirençle karbon emisyonlarının azaltılması için gereken karbonsuzlaşmaya karşı süregelen direnç aynı kökenlerden kaynaklanmakta ve benzer çevreler tarafından beslenmektedir.
- 5- Covid-19 pandemisi küresel ve toplumsal adaletsizlikleri belirginleştirmiştir. Sadece fiziksel risk gruplarının değil sosyoekonomik olarak kırılgan grupların da salgından daha fazla etkilendiğine dair çok sayıda bilgi mevcuttur. Eve kapanma ve aşı bağlamında da eşitsizlikler daha görünür olmaktadır. İklim krizi de aynı şekilde ülkeler arası, kuşaklar arası ve toplumsal kesimler arası bir adaletsizlik konusudur. Tarihsel emisyonlar, iklim borcu ve kırılgan coğrafyalar iklim kriziyle mücadelenin önemli konularıdır. Adalet boyutu olmadan iki krizle de mücadele eksik kalmaktadır. Pandeminin neden olduğu ekonomik sorunların çözümü için yeşil ekonomi politikalarının önerilmesi de çözümler arasındaki ortaklığı artırmaktadır.

Bu sunumda küresel iklim krizi ve Covid-19 pandemisi, benzerlikleri ve ortak paydaları bağlamında bir arada ele alınmaktadır.

SAĞLIK İÇİN İLAÇ ÜRETİMİ: NEDEN İLAÇ?

Yağız Üresin
İstanbul Üniversitesi

Çağlar boyunca insan ömrünün uzamasında çevre sağlığı ve koruyucu hekimliğin ardından aşılar ve ilaçlar da önemli bir rol oynamıştır. Bilimsel bilginin üretilmesinde önemli bir rol oynayan klinik çalışmalar, özellikle klinik denemeler bağlamında birçok sorunlu deneyim ve bunun kat be kat ötesinde toplumsal bilinçte her zaman gerçeklikle bağdaşmayan kuşkuyu da getirmiştir. Klinik araştırma ve ilaç geliştirme tarihindeki olumsuz deneyim, endüstrinin kar amaçlı güdülenmesi ve araştırmacıların kariyer odaklı yönelimlerinin de katılmasıyla bu alanda başka alanlarda pek rastlanmayan ayrıntılılıkta düzenlemeleri de getirmiştir. Bu süreçte etik de araştırma geliştirmenin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Giderek uyulması güçleşen düzenlemeler, klinik araştırmaların maliyetini arttırmış, düzenlemelerin bürokrasisinden beslenen ve bunların gitgide derinleşmesini sağlayan bir kısır döngü yaratmıştır. Öyle ki; temel işlevi bürokrasinin gereklerinin yerine getirilmesini sağlamak olan; ne ilaç geliştirme ne de hasta sağlık hizmetinde katkısı olmayan üçüncü parti sözleşmeli araştırma kuruluşları, klinik araştırma eko sisteminin temel belirleyicisi haline gelmiş, bizatihi bu tanımı bile kendi varlık ve hedeflerinin aracı yaparak insanlığa fayda, hastaların iyilik hali gibi hedefleri gündem dışına iterek araştırmacıyı temel işlevine adeta yabancılaştırmıştır. İlaç endüstrisi sürekli ar-ge ye en fazla yatırım yapan sektör olduğunu iddia etmekte ancak buradaki kaynaklar giderek bürokrasi ve bunun kaynağı olan aktörlere aktarılmakta, araştırmacı tarafından başlatılan, akademik amaçlı çalışmalar neredeyse olanaksız hale gelmektedir. Bildik ardışık ar-ge akışının yerine tüm paydaşları sürece katan, laboratuvardan kliniğe, oradan da toplum yararına ve ters yönde de bilgi akışını sağlamayı amaçlayan çevrimsel araştırma bir çözüm modeli olarak önerilmektedir. Bu modelde kolaylaştırıcı araçlar olarak çalışma ağları, biyoteknoloji, biyobelirteçler ve bilgi yönetimi teknolojisi karşımıza çıkmaktadır. Bu araçlar ilk bakışta vadecici olmakla birlikte sistem zaman geçirmeden bunları da sektörleştirmekte, paydaşların çıkar beklentileri ve dışlayıcı jargonları tercümi (translational) tabiatlı; ortak dil oluşturucu olarak ortaya atılan bu görünürde yenilikçi modeli de sistemin bildik örüntülerine tabi kılmaktadır. Bunların arasında belki de en fazla gündeme gelen bilgi yönetimi; bilim felsefesi, etik ve yasal açıdan en fazla göz önünde tutulup denetlenmesi, duruma özgü insancıl denetim mekanizmalarının geliştirilmesi gereken bileşendir. İnsan sağlığına, yeni koruyucu, tanısal ve tedavi edici yöntemler gelişmesine büyük katkı vadeden “veri bilimi” aynı zamanda distopik olumsuz deneyimlere de gebe olduğunu göstermeye başlamıştır.

COVID SONRASI KARDİYOPULMONER REHABİLİTASYON TEMEL YAKLAŞIMLARI

Yasemin Özkan

Pulmoner rehabilitasyon önerileri

- COVID-19 sonrası hastalarda solunumla ilgili komplikasyonlar, solunum fonksiyonunun azalması dahil, ancak bununla sınırlı olmamak üzere, bir dereceye kadar bozulma ve fonksiyonel kısıtlama ile ortaya çıkabileceklerinden düşünülmelidir.
- **İlk değerlendirme, güvenli olduğunda, işlev bozukluğunun derecesine**, normokapnik solunum yetmezliğine ve hastanın fiziksel ve zihinsel durumuna bağlı olarak zamanında yapılması önerilir.
- Düşük yoğunluklu egzersiz (≤ 3 MET veya eşdeğeri) başlangıçta özellikle oksijen tedavisine ihtiyaç duyan hastalar için düşünülmeli ve aynı zamanda hayati belirtiler (kalp atış hızı, nabız oksimetresi ve kan basıncı) izlenmelidir. Egzersizdeki kademeli artış, semptomlarına dayanmalıdır.

Kardiyak rehabilitasyon önerileri

- COVID-19 sonrası tüm hastalarda, ciddiyetine bakılmaksızın kardiyak sekel düşünülmeli ve tüm hastalar kardiyak semptomları, iyileşmeleri, işlevleri ve potansiyel bozuklukları hakkında bir değerlendirme yapmalıdır. Hastanın ilk değerlendirmesine ve semptomlarına bağlı olarak, uzman tavsiyesi alınmalıdır ve daha ileri araştırmalar uzman bir kan paneli, EKG, 24 saatlik EKG, ekokardiyogram, kardiyopulmoner egzersiz testi ve / veya kardiyak MRI içerebilir.
- Belirtilere ve komplikasyonlara bağlı olarak, enfeksiyon sonrası dinlenme süresi, miyokardite ikincil enfeksiyon sonrası kalp yetmezliği riskini azaltacaktır.
- Kardiyak patoloji mevcutsa, kardiyak komplikasyonları, bozuklukları ve rehabilitasyon ihtiyaçları değerlendirmesine dayalı olarak kişiye özel kardiyak rehabilitasyon programları sağlanmalıdır.
- Doğrulanmış miyokarditi takiben yüksek düzeyde spora veya fiziksel olarak zorlayıcı mesleğe dönen hastalar, 3–6 aylık tam bir dinlenme süresi gerektirir. Dinlenme süresi, hastalığın klinik şiddetine ve süresine, başlangıçtaki sol ventrikül fonksiyonuna ve CMR'deki inflamasyonun derecesine bağlıdır.
- Miyokarditi takiben rehabilitasyona devam edebilir, sol ventrikül sistolik **işlevi normalse**, miyokardiyal hasarın serum biyobelirteçleri normalse ve ilgili aritmiler 24 saatlik EKG izleme ve egzersiz testinde dışlanması gerekir.
- Miyokarditi takiben yüksek düzeyde spora veya fiziksel olarak zorlayıcı bir mesleğe dönülürse, hastaların özellikle ilk 2 yıl boyunca periyodik olarak yeniden değerlendirmeye tabi tutulması gerekir.

ETİK YÜKLEME TESTİ OLARAK COVID-19

Yasemin Yalın

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi

Sağlık alanında “yükleme testi” kavramı sıkça kullanılır. Gebelere glukoz yükleme testi yapılarak altta yatan bir diyabet hastalığı görünür kılınmaya çalışılır. Kardiyak problemler efor yüklenerek yapılan EKG ile açığa çıkarılmaya uğraşılır. İnsanlığın karşılaştığı büyük felaketler, salgınlar, doğal afetler ve savaşlar da insan olarak bizlerin gücünü, uyum yeteneğini, aklını ve vicdanını sınavarak bir tür yükleme testi görevi görür. Bu testten gelişmiş toplumların daha başarılı sonuçlar alarak geçeceklerini beklenir ki bu her zaman doğrulanan bir varsayım değildir. Çünkü çoğu kez gelişmişlikten anlaşılan daha büyük ekonomik güç, daha ileri teknoloji, eğitim düzeyi ve bilgiye ulaşma gibi öğelerdir. Oysa insanlığı, varlığını tehdit ederek sınavan durumlarda bunlar yeterli olmaz; sosyal destekler, yaratıcılık, dayanışma, uyum yeteneği gibi, bir bölümü etik olgunluk gerektiren vasıflar da gerekir.

COVID-19 pandemisi de birçok bakımdan toplumlar üzerinde bir yükleme testi etkisi yaptı. Sağlık sistemlerinin, ülke ekonomilerinin, insanlararası ilişkilerin kırılabilirlikleri, zayıf noktaları, yetersizlikleri görünür hale geldi. Ekonomisi daha sağlam olan, teknolojiyi geniş ölçüde kullanabilen, eğitim düzeyi yüksek, bilgiye ulaşmada sorun yaşamayan toplumların bu süreçte daha iyi performans göstermeleri beklenirdi. Ama tüm bunların yeterli olmadığını salgın sürecinde yaşananlar bize gösterdi. Örneğin ekonomik olarak çok güçlü ve varlıklı bir ülkenin, bu büyük olanağı adil biçimde dağıtmadığında, aslında pek de varlıklı sayılamayacağını, yüksek teknoloji kullanmayı bir gelişmişlik ögesi olarak fazlaca yücelten bir toplumun, bir noktada o teknoloji ile salgını yönetmekte başarılı olamayabileceğini örnekleriyle gördük. Salgınla ilgili sayısız veri toplayan bir ülkede bu verilerin, toplumla dürüstçe paylaşılmaması, işlenerek gerekli bilgilerin üretilmesinin sağlanmaması, hatta engellenmesi nedeniyle pek de bir işe yaramadığına tanık olduk. Ulus devletlerin küresel sorunlara çözüm üretmek için nasıl bir araya gelemediklerini gördük; bunun insanlık açısından ne anlama geldiğini kavramak için ise küçük bir düşünsel adım atmaya ihtiyaç var.

Yukarıda örneklediğim olguların hemen hepsinde, toplumların gelişmişlik düzeyi değerlendirilirken pek de hesaba katılmayan etik değerlerin öne çıktığı görülüyor. O halde COVID-19 pandemisinin insanlığın vicdanı açısından bir sınav, etik değerler açısından bir yükleme testi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Salgın sürecinde bu sınavın hem bireysel hem de toplumsal düzeyde çok açık örneklerini yaşadık. Örneğin bazı insanlar hiç tanımadıkları komşuları için alışveriş yaptılar; bazı insanlarsa marketleri yağmaladılar. Bazı toplumlar tıp alanındaki bilgilerini ve teknolojilerini, onlara ihtiyacı olan başka ülkelerin kullanımına sundular; bazı toplumlarsa sağlık hizmetlerini sunarken göçmenleri sistemin dışında bırakmanın akılcı olup olmadığını tartışmaya açtılar. Bu sınav henüz bitmedi. Sürecin daha birçok aşamasında, farklı görünümlemlerle karşımıza çıkacak. Salgının ilk günlerinde kimlerin özgürlüklerinin daha fazla kısıtlanmasının uygun olduğu tartışılırken, bugün sınırlı hale gelen yoğun bakım yataklarından kimlerin öncelikle yararlanacağı, yarınsa sağlanabilen sınırlı sayıda aşıya kimin ulaşacağı bir adalet sorunu olarak anlaşılması ve çözülmeyi talep edecek. Dün hastalıkla ilgili verilerin gerçeğe uygun biçimde paylaşılıp paylaşılmaması bir hesap verebilirlik ve şeffaflık sorunu iken, bugün salgınla ilgili bilimsel çalışmaların ne kadar güvenilir olduğu ve bu açıdan kimlerin sorumlu tutulacağı, yarınsa kimlerin, hangi kararlarının yaşananlarla ilgili hangi sorumluluklara yol açtığı, yaşanan can kayıplarında kişilerin, kurumların ve sistemlerin nasıl bir etkisi bulunduğu sorusu aynı değerler bağlamında yanıtlanmayı bekleyecek.

Sonuçta bu değerleri en üst düzeyde koruyan kişiler, kurumlar ve toplumlar bu testten başarıyla geçmiş olacak. Bunu başaramayanlar için ise sanırım kapsamlı bir tedavi gerekecek.

COVID-19'DA PULMONER REHABİLİTASYON

Yeşim Kurtaiş Aytür

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Ana Bilim Dalı

SARS-CoV-2 etkenine bağlı gelişen enfeksiyon, asemptomatik, hafif üst solunum yolu enfeksiyonu semptomlarından, şiddetli solunum yetmezliği ve ölüme sonuçlanan ağır pnömonilere varan geniş bir yelpazede bir solunum yolu hastalığı olmakla birlikte, yaygın sistemik, fiziksel ve psikolojik işlev bozukluklarına da yol açabilmektedir. Hastaların büyük kısmında görülen öksürük, dispne, yorgunluk, beslenme bozukluğu, solunum yetmezliği ve yaşam kalitesindeki belirgin kötüleşme nedeni ile, hastalığın şu anki uzun dönem sonuçlarına ilişkin mevcut bilgilerimiz yeterli olmamasına rağmen, pulmoner rehabilitasyon (PR) girişimleri hastalığın her aşamasında gerekli olabilir. Halen, hafif veya ciddi akciğer tutulumu olan bireylerde, PR'un iyileşme sürecine katkısı olup olmadığı bilinmemekte, hatta PR bilgi ve deneyimlerine göre, belli kriterlere sahip hastalarda kötüleşmeyi artırabildiği gözlenmiştir. Bu nedenle PR hastalığın evresine ve hastanın özelliklerine göre bireyselleştirilmelidir. Daha da önemli olan; rehabilitasyon programları COVID-19'un yüksek bulaş riski ve PR uygulamalarının aerosol oluşumuna yol açabilmesi nedeni ile, en az sağlık personeli ile temas, hastanın bu konuda eğitimi ve kişisel koruyucu ekipman (KKE) kullanımı önerisi nedeniyle sağlık ünitelerinin sağlık personeli ve alt yapı olanakları dikkate alınarak planlanmalıdır. Hastalığa ait hiçbir semptomun gözlenmediği veya sadece çok hafif solunum yolu belirtilerinin olduğu hafif hastalık durumunda PR'a gerek yoktur. Sadece, uzun süreli evde izole olan bireylerin fiziksel aktivitelerinin kısıtlanmasının olumsuz etkilerinin önlemek amacı ile tüm vücut eklem hareket açıklığı (EHA), ev içi adımlama gibi egzersizlerin yorgunluğa yol açmayacak derecede yapılması önerilir. Kronik akciğer hastalığı olan, yaşlı ve immobiliteye yol açan nörolojik, sistemik/metabolik vb diğer hastalığı olan bireylerde hafif hastalık döneminde de PR önerilebilir. Orta ciddiyette hastalık varlığında genel PR uygulamalarının, hastanın varsa dispne, öksürük ve balgam gibi semptomları, kas kuvvetsizliği, immobilizasyon gibi problemlerine destek olabileceği düşünülmekte, ancak, etkinliği konusunda yeterli kanıt bulunmamaktadır. PR için hava yolu temizleme teknikleri ve basit solunum stratejileri yeterli olabilir, ancak kuru öksürüğü olan hastalarda hava yolu temizleme tekniklerinin uygulanmasına gerek yoktur. Akciğerin havalanmasını artırmak amacı ile uygun solunum stratejileri solunumun işyükünü ve dispneyi artırabilmesi nedeni ile dikkatle uygulanabilir. Ciddi pnömoni durumunda da benzer prensipler dikkate alınmalıdır. Bu evrede daha çok hastanın PR gereksinimi olabilir, ancak uygulamalar ciddi pnömoni tablosunu büyük bir hızla kötüleştirebilir. Kriterleri uygun hastalar için, FTR uzman hekimi tarafından hastanın genel fiziksel değerlendirilmesi, ateş, dispne vb. bulguları, odadaki ve oksijen altındaki SpO₂ değeri, EHA, kas kuvveti, solunum kas kuvveti, yatak içi aktiviteleri, fonksiyonel kapasitesi, egzersiz kapasitesi ve birlikte bulunan diğer komorbid durumları göz önünde bulundurularak, diğer akut pnömoni olguları gibi, özelleştirilmiş PR programının oluşturulması önerilir. Hastanın genel durumu stabil hale gelip (ateşinin düşmesi, dispnenin azalması, solunum sayısının <30/dak olması, SpO₂>%90 olması gibi) virüs yükünün azalması sonrasında PR başlanabilir. PR sırasında yakın izlem yapılmalı solunum ve kardiyovasküler parametrelerde kötüleşme olması halinde PR hemen sonlandırılmalıdır. COVID-19'un kritik hastalık durumunda immobilizasyonun olumsuz etkilerini önlemeye yönelik rehabilitasyon girişimleri önemlidir, bu dönemde PR uygun değildir. Hastanın durumu stabilleşip virüs yükü azaldıktan sonra ARDS sonucu egzersiz kapasitesi ve solunum fonksiyonlarında bozulma olan bireylerde, taburculuk öncesi ve sonrası PR programı başlanmalıdır. COVID-19, ağırlıklı olarak solunum yolların etkilemesi nedeni ile, hava yolunu temizlemekte zorluk çeken, dispne yaşayan, mobilitesi kısıtlanmış hastalarda PR'un gerekli olduğunu düşündürmektedir. COVID-19 sonrası taburcu olan hastalarda solunum kısıtlılıkları uzun dönemde devam edebilmekte olup bu hastaların kapsamlı PR programlarına yönlendirilmesi önemlidir.

SAĞLIK İÇİN ÇOK PAYDAŞLI İŞ BİRLİĞİ VE EYLEMLER: İLÇE SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ PERSPEKTİFİNDEN ÇOK PAYDAŞLI İŞ BİRLİĞİ TECRÜBELERİ

Yusuf Taşcı
Üsküdar İlçe Sağlık Müdürlüğü

“Halk Sağlığı” sadece Sağlık Bakanlığının sorumluluğunda bir konu olmayıp tüm kurumların kararlarını “Halk Sağlığı” süzgecinden geçirerek vermesi gerekir. Pandemi sürecinde kapitalizmde büyük bir baştan tasarıma için fırsat penceresi olduğunu ve tüm küresel paydaşları aynı anda iş birliği yapması gerektiğini savunan “Great Reset” kavramı ortaya çıktı. Bu kavram şirketleri çevre ve halk sağlığı için inisiyatif alma, iş modellerinin ve iş tanımlarının baştan yapılması gerektiği gibi çeşitli konularda iş birliğine davet etmekte. Kongremizin mottosu “Yeni dünya için yine halk sağlığı” aslında tam bu perspektiften gündemi yakalamış durumda. Oturum konumuz “Sağlık İçin Çok Paydaşlı İş birliği ve Eylemler” pandemi sonrasında fırsatlar değerlendirildiğinde çok farklı anlamlara kavuşabilecek önemli bir başlık. Dünya Sağlık Örgütü de “Health 2020” programıyla kurumları çok paydaşlı iş birliğine davet etmekte.

Çok paydaşlı iş birliği konusunda İlçe perspektifine inmeden önce Sağlık Bakanlığının ve diğer kurumların özleştirici yapmasını gerektiren durumların olduğunu da iddia etmek mümkün.

Son 10 yılda yapılan teşkilat değişiklikleri ve sık idareci değişmesi gibi çeşitli nedenlerle İlçe Sağlık Müdürlükleri diğer kurumlar tarafından anlaşılması ve tanınmasıyla ilgili dezavantajlar yaşadı. Bu nedenle önemli bir potansiyelin kullanılmadığı dönemler oldu. İlçe perspektifinden bakıldığında iş birliği kurmak için daha çok ikili ilişki kurmak, ihtiyaçları doğru tespit edip paydaşlar bulma konusunda daha çok gayret gerektiği söylenebilir. Pandemi süreci tüm kurumların iş birliği konusunda özel bir gayret gösterdiği ve halk sağlığı için iş birliğinin gerekliliği ile ilgili farkındalığın olduğu bir süreç oldu. İlçe Müdürlüklerinin klasik iş birliği yerel yönetimlerle kolay ortak zemin bulduğu alanlarda olmaktadır. ASM, ADSM, SHM, ASHİ gibi genelde 1. basamak üst yapı yatırımlarında yerel yönetimlerin büyük katkısı mevcuttur. İlçemizde yerel yönetim ile kurduğumuz en önemli iş birliği örneği Üsküdar Otizm Merkezidir. Yakın üniversiteler ile birçok ilişkiler geliştirdik. Bakanlık hedefleri ve bölge ihtiyaçları doğrultusunda kurabilecek iş birlikleri ve ulaşılacak paydaşlar her ilçede farklılık göstermektedir.

Tüm Türkiye’de 20 bin nüfusa sahip tüm ilçelerde kurulmuş olan İlçe Sağlık Müdürlüklerine ihtiyaç tespitini doğru yapabilecek donatıların sağlanması gerekiyor. Bunun için rehberler hazırlanabilir ve eğitimler kurgulanabilir. Sağlığın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü’nün taşra teşkilat yapılına yoluyla veya Valiliklerde/Kaymakamlıklarda kurulabilecek komisyonlar marifetiyle ilçelerde iş birliklerinin teşvik edilmesi, çıktılarının denetlenerek iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması bu potansiyelin kullanılması için uygun olabilir.

AŞI GELİŞTİRİLMESİNİN KLİNİK ARAŞTIRMA BOYUTU

Zafer Sezer
Erciyes Üniversitesi

Gönüllü kişilerin katılımıyla gerçekleştirilen ve tıbbi bilgi elde etmeyi amaçlayan bilimsel çalışmalara klinik araştırmalar denilir. Covid 19 pandemisinde ilaç ve aşuların geliştirilmesinde yürütölen klinik araştırmalar tüm dünyada olduğu gibi ölkemizde de klinik ilaç araştırmaların önemini bir kez daha ön plana çıkarmıştır.

Klinik araştırmalar iyi klinik uygulamalarına göre yürütölmektedir. ICH-GCP E6 da iyi klinik uygulamalar (Good Clinical Practice-GCP) gönüllölerin katılımını içeren klinik araştırmaların tasarımı, yürütölmesi, kaydedilmesi ve raporlanmasına ilişkin uluslararası etik ve bilimsel bir kalite standardı olarak tanımlanmaktadır. Klinik araştırmaların ölkemizde yürütölebilmesi için gerekli olan standartlar Sağlık Bakanlığı'nın 13.04.2013 tarihinde yayınlanan ilaç ve biyolojik ürünlerin klinik araştırmaları hakkında yönetmelik ile Avrupa İlaç Ajansı (EMA) , Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi(FDA) 'nin standartlarına ve uluslararası anlaşmalara uygun hale getirilmiştir. Aşularla yapılacak klinik araştırmaların yapılabilmesi için öncelikle Etik Kurul onayı ve Sağlık Bakanlığı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu'nun izni gerekmektedir. Aşı klinik araştırmaları farklı dönemlere ayrılmaktadır. Pre-klinik laboratuvar ve hayvan çalışmaları sonrası ilk kez sağlıklı gönüllöler üzerinde Faz I aşaması gerçekleştirilir. Bu faz 40-60 gibi az sayıdaki gönüllö ile aşuların güvenliliğinin değerlendirildiği aşamadır. Aşuların yan etkileri, farklı dozları ve uygulama yolları bu aşamada denenmektedir. Daha sonra Faz II aşamasında birkaç yüz gönüllö ile aşuların etkinlik ve güvenlikleri değerlendirilmeye devam edilir. Faz III aşamasında ise aşuların etkinliğinin kanıtlanması ve yan etkilerin izlenmesi 5-10 bin gönüllö'nün katılımı ile gerçekleşmektedir. Normalde 5-10 yıl süren klinik araştırma süreçleri pandemi şartlarında covid 19'a karşı geliştirilen aşuların klinik araştırma süreçleri Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nün ve buna paralel ölkemizde Sağlık Bakanlığı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu tarafından kısaltılmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Dünyada ve ölkemizde Covid 19 vaka ve ölüm sayılarının artmış olduğu bu dönemde klinik araştırma fazlarının faz 1-2, faz 2-3 gibi birbiriyle birleştirilmesine veya iç içe geçmesine olanak sağlayan farklı dizaynlar ile aşı geliştirme süreçleri kısalmaktadır. Aşuların faz 1 klinik araştırmaları ancak Sağlık Bakanlığı'nın faz 1 klinik araştırma yetkisi verdiği merkezlerde yapılabilir. Ölkemizde bu alanda 1999 yılında kurulmuş ilk merkez olan Erciyes Üniversitesi Hakan Çetinsaya İKU ve Araştırma Merkezi (İKUM), ERUCOV-VAC yerli aşı adayı Faz 1 klinik araştırması ile ön plana çıkmıştır. Daha önce de ilk defa Erciyes Üniversitesi ERAGEM tarafından üretilen Kırım Kongo Kanamalı Ateşi aşısı Faz 1 klinik araştırması yine İKUM'da yapılmıştır. Ulusal ve uluslararası (EMA dahil) birçok denetimden geçen İKUM'da yerli inaktif Covid 19 aşı adayı çalışmaları kapsamında sağlık gönüllöler çalışma protokolüne uygun taramaları sonrası çalışmaya dahil edilmişlerdir. Toplam 44 gönüllö çalışmaya dahil edilmiş olup faz 1 sonrası faz 2-3 çalışmaları gerçekleştirilecektir. Dünyada süren aşı çalışmalarında faz 3 klinik araştırmaları sırasında sağlık otoriteleri salgın sebebiyle aşulara erken kullanım izinleri vermektedir. FDA yaptığı açıklamada %50 üzerinde etkili olan aşuların ruhsatlanabileceğini açıklamış olmakla birlikte yapılan başvurularda etkinliklerin %90'nın üzerinde olduğu açıklanmaktadır. Aşularla yürütölen faz 3 klinik araştırmaları sırasında bu etkinlikler plaseboya karşı PCR ile ortaya konan pozitif semptomatik covid 19 vaka sayısı, hastaneye yatan ciddi veya ciddi olmayan vaka sayısı, ölüm sayıları ile değerlendirildiği görölmektedir.

Aşulara salgın döneminde erken kullanım izni verilmiş olsa da devam eden bu klinik araştırmalarının yakında izlenmesi ve sonuçlarının ortaya konması gerekmektedir. Önümüzdeki süreçte aşı klinik araştırmalarının da tasarım ve süreçlerinin tekrar gözden geçirildiğini göreceğiz.

ACİL SERVİSTE TRIAJ

Zeynep Çakır

Acil Servisler randevuyla hasta kabul eden bölümler olmadıklarından yoğunlukları her an değişebilen birimlerdir. Fransızca trier kelimesinden köken alan triaj; seçmek, ayıklamak, sınıflandırmak anlamına gelmektedir. Triyaj, acil birime başvuran bireylerde, hastalık ya da yaralanmanın şiddetini tanımlamak ve yaşam riski en fazla olanların belirlenmesini sağlamak için kullanılan dinamik ve sürekli bir süreçtir. İlk olarak kahve tanelerinin kalite ve boyutlarına göre ayrılmasında kullanılmıştır. Tıp alanında ilk kullanımı Napolyon savaşlarında, yetersiz sayıdaki sağlık kaynakları nedeniyle kurtarılamayacak düzeyde yaralanmış askerlerin ölüme terk edilerek, kaynakların daha hafif yaralanmış ve savaş alanına geri dönme olasılığı daha yüksek olan askerler için kullanılmasıyla olmuştur. Askeri amaç dışında ilk olarak 1964' de Weirman ve arkadaşları ilk sivil triaj sistemini yayınlamışlardır.

Triaj Amaçları

- Bireyin zaman geçmeden değerlendirmesi
- Önceliklendirme
- Uygun alanın hazırlanması
- Hasta akışının düzenlenmesi
- Birimlerin doğru olarak belirlenmesi
- Enfeksiyon kontrolü
- Tanıya yönelik girişimlerin başlaması
- Acil bakımının başlaması

Triaj tipleri

1. Acil olmayan(Non emergent): Hasta doktor görünceye kadar uzun süre bekleyebilir veya ilk basamak sağlık hizmetlerine yönlendirilebilir.
2. Acil(Urgent): Hastanın acil serviste mutlaka tanı ve tedavisi gereklidir. Tanı ve tedavisi yapılmaya kadar da belli aralıklarla kontrol edilmelidir.
3. Çok Acil(Emergent): Hasta bekletilmeden en kısa süre içinde tedaviye alınmalıdır. Hastanın hastalığı veya yaralanması sakatlık ya da ölüme sebep olabilir.

Acil serviste renklere göre triaj

Kırmızı alan

- Delici göğüs yaralanmaları
- Hava yolu tıkanıklıkları
- Şok
- Hemotoraks
- Tansiyon pnömotoraks
- Asfiksi
- Stabil olmayan göğüs ve abdominal yaralanmalar
- Tamamlanmamış amputasyonlar
- Uzun kemiklerin açık kırıkları
- Toplam vücut yüzeyinin %15-40'ını oluşturan 2./3. Derecede yanıklar

Sarı alan

- Ciddi kanama belirtisi olmaksızın stabil abdominal yaralar
- Yumuşak doku yaralanmaları
- Havayolunu riske atmayan maksillofasial
- Yaralar
- Dolaşımı bozmayan damar yaralanmaları

Yeşil alan

- Alt ektremite minör kırıkları
- Minor yanıklar
- Burkulmalar
- Ciddi kanama olmaksızın küçük sıyrıklar
- Davranışsal veya psikolojik bozukluklar

Acil Serviste sık kullanılan triaj sistemleri

Emergency Severity Index (ESI)

1990'lı yıllarda ortaya çıkmış ve sonraki yıllarda acil tıp çalışanları tarafından geliştirilmiştir Emergency Severity Index (ESI) 5 seviyeli acil servis triaj sistemlerinden biridir ESI 1.seviye çok acil hastaları, ESI 5. seviye ise en az acil hasta grubunu tanımlar.

Manchester Beşli Triaj Sistemi

Tedavi ve değerlendirme için süre belirtilmiştir. En hafif olgular ne zaman müsait olunursa bakılabilir şeklinde en acil durumlara ise hemen bakılmalı şeklinde değerlendirmelerde bulunulur.

TÜRKİYE'DE PANDEMİ İLE DEĞİŞEN ÇALIŞMA YAŞAMI, İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARINDA YAŞANAN SORUNLAR

Zühtü Şahin

Covid-19 pandemisinin ülkemizde resmi olarak ilk tespiti olan 11 Mart tarihinden itibaren çalışma biçimlerinde çok kapsamlı değişiklikler oldu. Beyaz yaka ve ofiste çalışanların büyük çoğunluğu uzaktan çalışma modellerine geçerken, hizmet sektörü ve üretimde çalışmalar belli biçimlerde devam etti. Bazı işyerleri ise faaliyetini tamamen durdurmak zorunda kaldı. Sonuçta İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini de zorlaştıran yüksek işsizlik daha da ciddi boyutlara ulaştı.

Çalışmaya devam eden işyerlerinin bir kısmında işe gelen çalışan sayısının azaltılması, işin vardiyalara bölünmesi, birim alandaki çalışanların seyrekleştirilmesi, servis, soyunma - dinlenme alanları ve yemekhanelerde yapılan düzenlemelerle fiziksel mesafenin artırılması, temasın azaltılması, el yıkama ve dezenfeksiyon olanaklarının sağlanması / artırılması gibi düzenlemeler gerçekleşti.

Bununla birlikte, özellikle inşaat ve üretim sektöründeki pek çok işyerinde bu düzenlemeler gerçekleştiril(e)medi, çalışma salgın koşullarını dikkate almayan bir biçimde devam etti. Fiziksel mesafenin sağlan(a)madığı, servis, soyunma-dinlenme yerleri ve yemekhanelerde koruyucu düzenlemelerin yapıl(a)madığı bu işyerlerinde salgın hızla yayıldı ve vakalar arttı.

Bu dönemde uygulanan sınırlı halk sağlığı önlemleri (okulların, belli işyerlerinin kapatılması, halka açık etkinliklerin kısıtlanması, toplu taşıma kuralları, bölgesel ve uluslararası dolaşım sınırlamaları ve evde kalma şartlarının oluşturulması) salgının kontrolünde çok yetersiz kaldı. En azından hastalığın kuluçka süresi kadar tam kapatma olmayışı ve testlerin sınırlı sayıda kalması virüs dolaşımını engelleyemedi.

Mayıs ortasından başlayarak, ekonomik kaygıların sağlık gerekçelerinin önüne geçmesiyle, zaten yetersiz olan önlemler gevşetiler/kaldırılarak pek çok faaliyete izin verildi. Seyahat kısıtlamaları sona erdi. Önlem ve denetlemelerin yetersizliği, yüzeyselliği ve gerçek vaka sayılarının açıklanmaması pandemi koşullarının kötüleşmesi sonucunu getirdi.

Başlangıçta sanayi ve hizmet ağırlıklı şehirlerde ve buralardaki işyerlerinde yoğunlaşan Covid-19 vakaları bu dönemde tüm şehirleri ve sosyal yaşamı kapsayacak biçimde yaygınlaştı. Vaka ve hasta ayırımı gibi bilimsel olmayan uygulamalar da pandeminin ciddiyetini kavramayı engelledi.

İş sağlığı ve güvenliği profesyonelleri pandeminin başından itibaren diğer görevlerini ikinci plana atarak bu alana yoğunlaşmak zorunda kaldı. Temel İSG eğitimleri, ilkyardım eğitimleri, mesleki eğitimler, denetlemeler, sağlığı iyileştirici uygulamalar gerçekleşemedi. İş cinayetleri, kural ihlalleri devam etti.

Başta sağlık çalışanları, pek çok çalışan pandemi nedeniyle hastalandı, hayatını kaybetti. İSİG Meclisinin tespitlerine göre “Pandemi, zorunlu olarak çalışmak durumunda kalan emekçilerin hastalığı haline geldi. Çeşitli iş kollarından tespit edilebilen en az 368 işçi öldü. Kamu hizmetlerinde de salgının hızla yayıldığını görüldü”.

Bilimin ışığında yapılması önerilenler şöyledir: En az 14 gün tercihen 28 gün tam kapanma gerçekleşmelidir. Covid-19 sağlık emekçileri için meslek hastalığı, diğer işkollarında ise iş kazası olarak tanınmalıdır. İşyerlerinde tüm alanlarda İSİG önlemleri alınmalıdır. Kronik hastalığı olan ve belli bir yaşın üzerindeki işçiler idari-ücretli izne çıkarılmalıdır. İşten atmalar yasaklanmalı ve 1168 TL değil tam ücret ödenmelidir. Çalışma saatleri, ücretlerde kesintiye gitmeden azaltılmalıdır. İşçilere ücretsiz-yaygın testler yapılmalı, vakaların arttığı işyerlerinde üretime ara verilmelidir. Hem üreticiler hem de çalışanlar sosyal olarak desteklenmelidir. Evden çalışan işçilerin çalışma saatleri düzenlenmeli ve iş için yaptıkları harcamalar karşılanmalıdır. Bunlar olmazsa tüm sektörlerde ilk ihmal edilecek alanın İş sağlığı ve güvenliği olacağı unutulmamalıdır.

TAM METİN SÖZLÜ BİLDİRİLER

SB-005

Bir Üniversite Hastanesindeki Sağlık Çalışanlarının COVID-19 Riskli Temas Durumlarının Değerlendirilmesi

Gülçin Yapıcı¹, Ahmet Öner Kurt¹, Elif Tuğçe Solmaz¹, Aylin Yeniocak Tunç¹, Fatma Bozdağ¹, Bengü Nehir Buğdaycı Yalçın¹, Ekin Kaplan¹,

Burcu Ecem Uğuz¹, Eray Dülger¹, Hülya Özkayalar²

¹Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Mersin, Türkiye

²Mersin Üniversitesi Hastanesi Enfeksiyon Kontrol Komitesi, Mersin, Türkiye

ÖZET**Giriş ve Amaç**

Sağlık çalışanları COVID-19 bulaşma riskinin en yüksek olduğu gruptur. Sağlık çalışanlarının hastalığa yakalanması kendi sağlıklarının yanında hastaneye başvuran hastalar, iş arkadaşları ve ev halkı için risk oluşturmaktadır. Türkiye’de 2 Eylül itibarıyla hastaların %11’inin sağlık çalışanı olduğu ve 72 sağlık çalışanının COVID-19 nedeniyle hayatını kaybettiği bildirilmiştir.

Bu çalışmada Mersin Üniversitesi Hastanesi sağlık çalışanlarının COVID-19 ilişkili temas sonrası risk değerlendirmesi ve risk durumlarıyla ilişkili faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipteki araştırmanın verileri 06.04-10.05.2020 tarihleri arasında COVID-19 riskli temasla başvuran 555 sağlık çalışanının 773 izlem kaydından elde edildi. Sağlık çalışanları RT-PCR pozitif olanlar “hasta”, diğerleri “riskli temaslı” olarak değerlendirildi. Risk değerlendirmesi Sağlık Bakanlığının “COVID-19 Teması Olan Sağlık Çalışanlarının Değerlendirilmesi Algoritmasına” göre risk yok, düşük, orta ve yüksek riskli temas olarak sınıflandırıldı. Katılımcıların risk düzeyleri ile demografik ve işyeri özellikleri, kişisel koruyucu kullanımları arasındaki ilişki değerlendirildi. Çalışma için Mersin Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan 08.07.2020 Tarih, 2020/475 Sayı ile izin alındı. Verilerin değerlendirilmesinde ortalama, standart sapma, yüzde, analizlerinde Ki-Kare ve ANOVA Testi kullanıldı.

Bulgular: Sağlık çalışanlarının yaş ortalaması 34.4±7.6 yıldır. Temaslıların %56.2’si kadın, %62.9’u evli ve %17.5’inin ek hastalığı vardı. Sağlık çalışanlarının %45.6’sı hemşire, %18.4’ü destek personeli ve %16.9’u doktordu. Temasların %46.5’i orta riskli, %28.0’i düşük riskli, %17.1’i yüksek riskli ve %8.4’ü risksiz temas şeklindeydi. Riskli temasların %38.2’si dâhili ve cerrahi kliniklerde çalışırken gerçekleşmişti. Çalışanların %66.0’sı hasta bakım ve tedavisi sırasında, %25’i iş arkadaşlarıyla sosyal ortamlardayken riskli temasta bulunmuşlardı. Çalışanlar arasındaki sosyal ilişkilerde yüksek riskli temas daha fazla olmaktaydı. Çalışanların %73.2’sinde temasa neden olan kaynak iş arkadaşıydı. Yüksek riskli sağlık çalışanlarının yaş ortalaması düşük riskli olanlara göre daha küçüktü. Riskli temas sırasında sağlık çalışanlarının %54.5’i cerrahi maske takarken, hastaların %67.8’inde maske bulunmamaktaydı. İzlenen 555 çalışandan 37’sine (%6.7) COVID-19 tanısı konmuştu. Hastaların %48.6’sı hemşire, %18.9’u doktordu. Çalışanların %48.6’sı tamı sırasında COVID servisi, poliklinik veya yoğun bakımda çalışıyordu. Hastaların %51.4’ünde hastalık kaynağının iş arkadaşı olduğu düşünülmekteydi.

Sonuç ve Öneriler: COVID-19 hastalığının hemşireler ve doktorlarda daha sık olduğu görüldü. Riskli temasın COVID-19 hastalarının bulunduğu birimler dışındaki servislerde de gerçekleştiği ve en sık hastalara sağlık hizmeti verirken, ikinci sıklıkla çalışanlar arası sosyal ilişkiler sırasında gerçekleştiği belirlendi. İşyerinde sağlık çalışanlarının birbiriyle korunmasız temasları önemli bir risk kaynağıydı. Çalışanların kişisel koruyucu ekipman kullanımının yetersiz olması orta ve yüksek riskli temasların fazla olmasına neden olmuştu. Sağlık hizmeti sunumu sırasında hasta ve yakınlarının maske kullanmaları, sağlık çalışanlarının ise kişisel koruyucu ekipmanlarını tam olarak kullanmaları riski azaltacaktır. Çalışanların dinlenme alanlarının fiziki olarak iyileştirilmesi ve molaların düzenlenmesi ile sosyal alanda iş arkadaşları arasındaki riskli temas azalacaktır.

Anahtar Sözcükler: COVID-19, risk değerlendirmesi, riskli temas, sağlık çalışanı

GİRİŞ

Çin'in Hubei eyaletinin Wuhan şehrinde 31 Aralık 2019'da sebebi bilinmeyen pnömoni vakalarının Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) bildirilmesinin ardından, COVID-19 olarak isimlendirilen hastalık 30 Ocak 2020'de uluslararası boyutta bir halk sağlığı acil durumu ve 11 Mart 2020'de bir pandemi olarak ilan edildi.^{1,2} Türkiye'de ilk vaka Sağlık Bakanlığı tarafından 11 Mart'ta bildirildi.³

SARS-CoV-2 olarak isimlendirilen virüsün önce hayvandan insana bulaştığı, daha sonra ise insandan insana bulaşın gerçekleştiği belirtilmektedir. İnsanlarda bulaşma şeklinin damlacık yoluyla, partiküllerle kontamine olmuş yüzeylere dokunma, sonra da ağız, burun ve gözlere temas ile ve hava yoluyla (aerosol) olduğu belirtilmektedir. Özellikle aerosol ortaya çıkarıcı tıbbi prosedürler (trakeal entübasyon, noninvaziv ventilasyon, trakeotomi, kardiyopulmoner resüsitasyon, entübasyondan önce manuel ventilasyon, bronkoskopi, nebulizer kullanımı, otopsi prosedürleri gibi) virüsün hava yoluyla taşınmasına neden olmaktadır.⁴ Bulaştırıcılık, semptomlar ortaya çıkmadan 1-3 gün önce başlamakta, semptomların ortaya çıkmasıyla birlikte viral yük en yüksek seviyede olmakta ve zaman içerisinde azalmaktadır. RT-PCR pozitifliği asemptomatik kişilerde 1-2 hafta, hafif ve orta düzey hastalarda 3 haftadan daha uzun, ciddi vakalarda çok daha uzun süre devam etmektedir. Asemptomatik vakaların da bulaştırıcı olduğu belirtilmektedir.⁴

COVID-19 hastalığına toplumdaki herkes duyarlıdır ancak, sağlık çalışanları herkesten daha fazla sayıda COVID-19 hastasıyla temas etmekte ve hastalara yakın çalışma ortamları nedeniyle hastalık etkenini alma riskleri artmaktadır. DSÖ, toplumların yaklaşık %2-3'ünü sağlık çalışanı oluşturmasına rağmen, COVID-19 vakalarının yaklaşık %14'ünün, bazı ülkelerde %35'e ulaşan oranların sağlık çalışanları olduğunu bildirmektedir.⁵ Sağlık Bakanı'nın 2 Eylül 2020'de yaptığı açıklamada Türkiye'de toplam vaka sayısı 273301 kişi olup 29865'i sağlık çalışanıdır.⁶ Buna göre tüm hastaların %11'ini sağlık çalışanları oluşturmaktadır.

Bu çalışmada Mersin Üniversitesi Hastanesi sağlık çalışanlarının olası ve kesin COVID-19 hastaları ile temas sonrası risk düzeylerinin değerlendirilmesi ve risk durumlarıyla ilişkili faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Mersin Üniversitesi Hastanesi COVID-19 Pandemi Komisyonu'nun 06.04.2020 tarihli toplantısında alınan kararlar hastanede "Sağlık Çalışanı COVID-19 İzlem Birimi" kuruldu. Bu çalışmadaki araştırmacılar bu birimde görev yapan sağlık çalışanlarıdır. Tanımlayıcı tipteki çalışmanın verileri 06 Nisan-10 Mayıs 2020 tarihleri arasında bu birimin tutmuş olduğu kayıtların değerlendirilmesiyle elde edildi.

Araştırmanın yapılabilmesi için T.C. Sağlık Bakanlığı'ndan 14.06.2020 Tarih, 2020-06-10T14_34_14 Sayılı ve Mersin Üniversitesi Hastanesi Başhekimliği'nden 09.07.2020 Tarih, 41993462-774.01.01 Sayılı resmi izinler alındı. Etik kurul izni, Mersin Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan 08.07.2020 Tarih ve 2020/475 Sayı ile alındı.

Çalışma COVID-19 riskli temas nedeniyle başvuran 555 sağlık çalışanının 773 riskli temas izlem kaydını içermektedir. Toplam 773 izlemin 37'si hasta olan sağlık çalışanlarına ait olduğu için hastalara ilişkin veriler ayrı olarak değerlendirildi. Risk değerlendirmesiyle ilgili verilerin analizi 736 riskli temas üzerinden yapıldı. Hastanede 2762 sağlık çalışanının görev yaptığı göz önüne alınca çalışanların %20.1'i riskli temas nedeniyle değerlendirilmiştir.

Temaslıların risk değerlendirmesi yapılırken T.C. Sağlık Bakanlığı'nın yayınladığı "COVID-19 Teması Olan Sağlık Çalışanlarının Değerlendirilmesi Algoritması" dikkate alındı.⁷ Araştırmada sağlık çalışanları "hasta" ve "riskli temaslı" olarak iki gruba ayrıldı. RT-PCR pozitif olan sağlık çalışanları COVID-19 hastası olarak değerlendirildi. Riskli temaslar; risk yok, düşük, orta ve yüksek riskli temas şeklinde ele alındı. Çalışmada değerlendirilen veriler; yaş, cinsiyet, medeni durum, meslek, çalıştığı bölüm, kronik hastalık varlığı, sigara içme durumu, olası riskli temasta bulunduğu vaka, temasta bulunduğu vakanın özellikleri, çalışanın kaldığı evi değiştirme durumu ve yapılan risk değerlendirmesinin sonucunu içermektedir.

COVID-19 riskli temasın nedenleri temel olarak üç başlıkta değerlendirildi:

- 1- Yoğun temas: Solunum yolu örneği alınması, entübasyon, solunum sekresyonlarının aspirasyonu, non-invazif ventilasyon, yüksek akımlı oksijen tedavisi, kardiyopulmoner resüsitasyon, nebulizer kullanımı, bronkoskopi/endoskopi, videolarinoskopi, ağız-boğaz-burun muayenesi, oftalmolojik muayeneler, santral kateter takılması işleminin uygulanması.⁷
- 2- Hastalara sağlık hizmet sunumu: Fizik muayene, öykü, hasta bakımı ve yoğun temas kriterleri dışındaki tıbbi girişimler.

3- Çalışanların kendi aralarında hastane içinde yemek yeme, çay-kahve içme gibi sosyal ilişkiler.

Verilerin analizinde katılımcıların risk düzeyleri ile demografik ve işyeri özellikleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi temel alındı. Verilerin özetlenmesinde tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değer, yüzde), kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında Ki-Kare Testi, sayısal değişkenlerin karşılaştırılmasında ANOVA varyans analizi testi ve Post Hoc Test olarak Bonferroni Testi kullanıldı. $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

BULGULAR

Sağlık çalışanlarının yaş ortalamasının 34.4 ± 7.6 (20.4-59.6) yıl olduğu ve aynı evde yaşayan ortalama kişi sayısının 3.0 ± 1.5 (1-10) olduğu saptandı. COVID-19 riskli temas nedeniyle izlemi yapılan 555 sağlık çalışanının demografik ve çalışma yaşamına ilişkin bulgular Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Sağlık çalışanlarının demografik ve çalışma yaşamına ilişkin özellikleri (Mersin, 2020)

Değişkenler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kadın	312	56.2
Erkek	243	43.8
Meslek		
Doktor	94	16.9
Hemşire	253	45.6
Destek personeli	102	18.4
Temizlik personeli	54	9.7
Sekreter	21	3.8
Sağlık teknikeri	20	3.6
Teknik eleman (sağlık dışı)	11	2.0
Görev yeri		
Dahili ve cerrahi klinikler	207	37.3
COVID servisi, poliklinik ve yoğun bakım kliniği	169	30.5
COVID dışı yoğun bakım klinikleri	100	18.0
Çocuk sağlığı ve hastalıkları kliniği	45	8.1
Acil servisi	34	6.1
Medeni durum		
Evli	349	62.9
Bekar	206	37.1
Ek hastalık varlığı		
Var	97	17.5
Yok	458	82.5
Sigara kullanımı		
Evet	219	39.5
Hayır	336	60.5
Hastane tarafından COVID-19 korunma eğitimi verilme		
Evet	511	92.1
Hayır	44	7.9
Toplam	555	100.0

İzlenen 555 sağlık çalışanından 37'sine (%6.7) COVID-19 hasta tanısı konmuştu. Hastaların yaş ortalaması 35.4 ± 7.9 ve evde yaşayan kişi ortalaması 3.6 ± 1.3 olarak belirlendi. Hasta olan sağlık çalışanlarının %64.8'i kadın, %48.6'sı hemşire ve %18.9'u doktordu. Hastaların %48.6'sının tanı sırasında COVID-19 servisi, poliklinik veya yoğun bakımda, %29.8'inin COVID-19 hastaları dışındaki hastaların yattığı dahili ve cerrahi servislerde çalıştığı belirlendi. Hastalığın olası kaynağının %51.4'ünün iş arkadaşı olduğu düşünülmekteydi. Hastayla temas sırasında en sık kullanılan KKE cerrahi maskeydi (%21.6). COVID-19 hasta tanısı konulan 37 sağlık çalışanından beş kişinin hastalığı birim tarafından COVID-19 riskli temaslı izlemi sürecinde saptandı. Hasta olan sağlık çalışanlarının tedavisi evde veya hastanede COVID servisinde gerçekleştirildi. Yoğun bakımda yatan veya ölen olmadı.

Riskli olarak izlenen 736 temasın %46.5'inin orta riskli, %28.0'inin düşük riskli, %17.1'inin yüksek riskli olduğu ve %8.4'ünde herhangi bir risk oluşmadığı belirlendi. Riskli temasların %48.1'i hemşire, %18.3'ü destek personeli ve %14.9'u doktor olarak belirlendi. Temasların %38.2'si dahili ve cerrahi servislerde çalışma esnasında, %28'i ise COVID-19 hastalarının tedavi edildiği bölümlerde gerçekleşmişti. Çocuk hastalıkları bölümünde (%8.8) ve acil serviste (%5.2) çalışma durumlarında risk durumunun daha düşük olduğu belirlendi. Temasların %66.0'ünün hasta bakım ve tedavisi sırasında, %25'inin kişiler arası sosyal ilişkiler sırasında olduğu belirlendi. Temasa neden olan kaynağın %73.2'si iş arkadaşıydı. Kişiler arası sosyal ilişkiler sırasında yüksek riskli temas diğerlerine göre daha fazlaydı (Tablo 2). Yüksek riskli sağlık

çalışanlarının yaş ortalaması düşük riskli olanlara göre daha küçük olarak belirlendi (sırasıyla 32.5 ± 6.9 , 35.3 ± 7.5 , $F=4.059$, $p=0.007$).

Tablo 2. Riskli temas sonrası yapılan değerlendirme sonuçları ile ilişkili durumların değerlendirilmesi (Mersin, 2020)

	Risk yok		Düşük risk		Orta risk		Yüksek risk		Toplam*		χ^2 p
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Cinsiyet											
Kadın	30	7.2	119	28.7	190	45.9	75	18.1	414	56.2	2.366
Erkek	32	9.9	87	27.0	152	47.2	51	15.8	322	43.8	0.500
İzlemlerin mesleklere göre dağılımı											
Doktor	4	3.6	28	25.5	59	53.6	19	17.3	110	14.9	36.316 0.006
Hemşire	25	7.0	88	24.9	168	47.5	73	20.6	354	48.1	
Temizlik personeli	9	10.5	31	36.0	31	36.0	15	17.5	86	11.7	
Destek personeli	21	15.6	43	31.9	60	44.4	11	8.1	135	18.4	
Sekreter	0	0.0	5	29.4	8	47.1	4	23.5	17	2.3	
Sağlık teknikeri	2	8.7	9	39.1	8	34.8	4	17.4	23	3.1	
Teknik eleman (sağlık dışı)	1	9.1	2	18.2	8	72.7	0	0.0	11	1.5	
İzlemlerin kliniklere göre dağılımı											
Klinik servisler (dahili ve cerrahi bütün klinikler)	21	7.5	89	31.7	137	48.8	34	12.1	281	38.2	28.959 0.004
Acil servis											
Covid servisi, poliklinik, yoğun bakım	8	21.1	9	23.7	16	42.1	5	13.2	38	5.2	
Covid dışı yoğun bakım klinikleri	13	6.3	52	25.2	93	45.1	48	23.3	206	28.0	
Çocuk sağlığı ve hastalıkları kliniği	14	9.5	45	30.6	67	45.6	21	14.3	147	20.0	
İzlemlerin temas şekline göre dağılımı											
Yoğun temas	1	2.2	5	10.9	33	71.7	7	15.2	46	6.3	120.014 0.001
Hasta bakımı ve tedavisi	55	11.3	170	35.0	212	43.6	49	10.1	486	66.0	
Kişiler arası sosyal ilişkiler	2	1.1	26	14.1	86	46.7	70	38.0	184	25.0	
Belirlenemedi	4	20.0	5	25.0	11	55.0	0	0.0	20	2.7	
Riskli temasa neden olan kaynağın tipi											
Hizmet sunulan hasta	25	13.4	67	35.8	87	46.5	8	4.3	187	25.4	53.226 0.001
İş arkadaşı	37	6.9	137	25.4	250	46.4	115	21.3	539	73.2	
Hasta ve/veya iş arkadaşı	0	0.0	0	0.0	0	0.0	3	100.0	3	0.4	
İşyeri dışında	0	0.0	2	28.6	5	71.4	0	0.0	7	1.0	
Riskli temaslı izlemlerin oturduğu evi değiştirme durumu											
Evet	4	5.3	15	19.7	32	42.1	25	32.9	76	10.3	15.734 0.001
Hayır	58	8.8	191	28.9	310	47.0	101	15.3	660	89.7	
Toplam	62	8.4	206	28.0	342	46.5	126	17.1	736	100.0	

*Sütun yüzdesi

Riskli temas sırasında hastaların %67.8'inde maske bulunmamaktaydı. Sağlık çalışanlarının riskli temas sırasında kişisel koruyucu kullanımları değerlendirildiğinde; %54.5'inin cerrahi maske, %9.5'inin N95 ya da benzeri etkide maske, %28.3'ünün eldiven, %18.6'sının önlük, %3.3'ünün yüz koruyucu, %1.6'sının koruyucu gözlük, %0.5'inin tulum giydiği belirlendi.

TARTIŞMA

Mersin Üniversitesi Hastanesi'nde ilk COVID-19 hasta tanısı 22 Mart 2020'de, ilk COVID-19 hasta sağlık çalışanı tanısı 10 Nisan 2020'de konuldu. Çalışmada 6 Nisan-10 Mayıs 2020 tarihleri arasında 555 sağlık çalışanının 37'si hasta olarak, geri kalan personel için 736 riskli temas olarak izlendi.

Riskli temas izlemi yapılanların %17.1'i yüksek riskli olarak belirlendi. Yüksek riskli temas durumunda temas tarihinden itibaren yedi gün evde karantina uygulanmaktadır. Herhangi bir semptom oluşmazsa karantinanın yedinci gününde PCR testi yapılmakta ve negatif çıkması durumunda sağlık çalışanı görevine geri dönmektedir.⁷ Yüksek riskli temasın fazla olması sağlık hizmeti veren personel sayısının azalmasına ve diğer çalışanlar üzerinde iş yükünün artmasına neden olmaktadır. Çalışmada yüksek riskli olarak karantinaya alınan sağlık çalışanlarından beş kişinin yedinci gün yapılan PCR testlerinin pozitif olduğu saptandı. COVID-19 hastası olarak tespit edilen 37 sağlık çalışanının beşi bu şekilde tespit edildi. Pozitif olarak belirlenen bu kişiler karantinada oldukları için iş yerinde herhangi bir COVID-19 bulaşı açısından riskli temasları da olmamıştı. Bu durum hastanede sağlık çalışanlarına risk değerlendirmesi yapmanın önemli olduğunu göstermektedir.

Yüksek riskli teması olarak değerlendirilen sağlık çalışanlarının düşük riskli temaslara göre daha genç yaşta oldukları görüldü. Bu durum gençlerin meslekte geçirdikleri sürenin de daha az olduğu ve daha tecrübesiz oldukları ve bu nedenle daha riskli davrandıklarını düşündürülebilir. Ayrıca genç olanlar COVID-19 temasının yüksek riskli olduğu birimlerde çalışıyor ve yüksek riskin olduğu işlemleri yapıyor olabilirler.

Çalışmada COVID-19 hastası olarak tanı konulan ve riskli teması olan sağlık çalışanlarının en sık hemşireler olduğu görüldü. Hemşireler temel bakım hizmetlerini verirken hastalarla yakın teması olmakta ve özellikle yatarak tedavi olan hastalarla daha uzun süre aynı ortamı paylaşmaktadır. Riskli temas sıklığı açısından ikinci sırada destek personelleri bulunmaktaydı. Destek personeli hastaların taşınması, tetkikler için gerekli birimlere götürülmesi, hasta yatak çarşaflarının değiştirilmesi, hastanın mobilizasyonu sırasında yardım gibi görevler yapmaktadır. Bu nedenle hastalarla temasları fazla olmaktadır. Doktorlar tüm temaslara içerisinde üçüncü sırada, hasta olan sağlık çalışanları arasında ise hemşirelerden sonra ikinci sırada yer almaktaydı. Almanya'da 25 Mayıs 2020'ye kadar sağlık tesislerinde çalışan personelde bizim çalışmamıza benzer şekilde en sık pozitiflik hemşirelerde, ikinci sıklıkla doktorlarda belirlenmiştir.⁸ ABD'de birkaç üniversite hastanesinde çalışanlarda yapılan kohort çalışmasında en sık pozitiflik hemşirelerde görülmüştür.⁹ Zonguldak'ta bir üniversite hastanesinde yapılan çalışmada hasta olan sağlık çalışanlarında ilk sırayı hemşireler almakta, onları temizlik personeli ve doktorlar izlemektedir.¹⁰

Çalışmada sağlık personelinin kişisel koruyucu ekipman (KKE) kullanımı sıklığının düşük olduğu görüldü. Riskli temas olarak değerlendirilen çalışanların yarısı hasta ile teması sırasında cerrahi maske kullanırken, hasta olarak belirlenen sağlık çalışanlarında beşte bir oranındaydı. ABD'de yapılan araştırmada çalışanların yarısı tüm hasta teması sırasında KKE kullandığını bildirmiş, ancak pozitif test olanların %9.3'ü evrensel KKE kullanımını bildirmişti.⁹ Zonguldak'ta bir üniversite hastanesinde yapılan çalışmada şüpheli veya kesin COVID-19 hastası ile temasta uygunsuz KKE kullanımının hastalık riskini 11 kat artırdığı gösterilmiştir.¹⁰ Sağlık personelinin yaptığı iş nedeniyle hasta ile teması sırasında mesafe kuralına uyması çok mümkün olamamaktadır. Bu nedenle yaptıkları işe göre KKE kullanımının tam olması riski azalmak için önemli olmaktadır.

Riskli temas sırasında sağlık çalışanının sıklıkla dahili ve cerrahi servislerde ve COVID-19 poliklinik, servis ve yoğun bakımda çalıştığı görüldü. Dahili ve cerrahi servislerdeki hastaların COVID-19 hastalığına yönelik şikayetlerle hastaneye başvurmadıkları ve başka sağlık sorunları nedeniyle yatırılarak tedavi edildikleri için servislerde yeterli önlemin alınmadığını düşündürmektedir. COVID-19 poliklinik, servis ve yoğun bakımda çalışan personelin ise bu hastaların şüpheli ve kesin COVID-19 hastası olduklarını bildikleri halde eksik KKE kullandıklarını ve riskli davranışlarda bulduklarını düşündürmektedir.

Sağlık personelinin sıklıkla hasta bakım ve tedavisi hizmetlerini verirken riskli temaslarının olduğu belirlendi. Hemşire, destek personel ve doktorlarda riskli temasın ve COVID-19 hastalığının fazla görülmesi ile bağlantılı bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu meslek grubundaki kişilerin verdikleri sağlık hizmetleri hasta ile yakın teması gerektiren işlemleri kapsamaktadır. Sağlık çalışanlarının birlikte çalıştıkları kişilerle yemek yeme, çay-kahve içme, sigara içme gibi sosyal ilişkiler sırasında maske takılmaması ve mesafe kurallarına uyulmaması nedeniyle yüksek riskli teması fazla olmaktadır. Ayrıca hastanenin fiziki koşullarındaki yetersizlikler dinlenme molalarında çok sayıda personelin küçük bir odada oturmak zorunda kalmaları riskli teması artırmaktaydı. Zonguldak'ta bir üniversite hastanesinde yapılan çalışmada dinlenme odasında iş arkadaşı ile 15 dakikadan fazla maskesiz oturmanın hastalanma riskini yedi kat artırdığı belirtilmektedir.¹⁰

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mersin Üniversitesi Hastanesi'nde görev yapan sağlık çalışanlarında en fazla riskli temasın hemşire, destek personeli ve doktorlarda, en fazla COVID-19 hastalığının hemşire ve doktorlarda olduğu gözlemlendi. Hastanede sadece COVID-19 hastalarının tanı ve tedavisinin gerçekleştiği birimlerde değil, hastanenin diğer servislerinde de riskli temaslar olmuştur. Hastaneye başvuran tüm hastaların ve yakınlarının tıbbi maske kullanımının sağlanması ve hastaya sağlık hizmeti verirken mesafenin korunmadığı durumlarda sağlık çalışanlarının KKE kullanımına dikkat etmeleri riski azaltacaktır. Çalışanların KKK kullanımlarının yetersiz olması orta ve yüksek riskli temasların fazla olmasına neden olmuştur. Riskli temasın sıklıkla hastaya verilen sağlık hizmeti sırasında ve kişiler arası sosyal ilişkiler sırasında olduğu ve iş arkadaşlarının hastalık bulaşmasında önemli bir risk faktörü olduğu görüldü. Sağlık çalışanlarının dinlenme alanlarının fiziki olarak iyileştirilmesi ve dinlenme molalarının dönüşümlü olarak gerçekleştirilerek aynı anda en az sayıda kişinin odada olması

bulaş riskini azaltacaktır.

KAYNAKLAR

1. WHO. Novel Coronavirus (2019 CoV) Situation Report-1. 21 January 2020 Available at: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200121-sitrep-1-2019-ncov.pdf?sfvrsn=20a99c10_4. Accessed November 22, 2020.
2. WHO. Novel Coronavirus (2019 CoV) Situation Report-10. 30 January 2020 Available at: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200130-sitrep-10-ncov.pdf?sfvrsn=d0b2e480_2 Accessed November 22, 2020.
3. Son dakika... Corona virüsü Türkiye'de! Açıklama 00.53'te geldi. Erişim adresi: <https://www.milliyet.com.tr/galeri/son-dakika-corona-virusu-turkiyede-aciklama-00-53te-geldi-6163129/8>. Erişim Tarihi: 10.09.2020
4. WHO. Transmission of SARS-CoV-2: implications for infection prevention precautions. Scientific brief. 9 July 2020 Available at: <https://www.who.int/news-room/commentaries/detail/transmission-of-sars-cov-2-implications-for-infection-prevention-precautions>. Accessed November 22, 2020.
5. WHO. Keep health workers safe to keep patients safe. 17 September 2020 News release Geneva. Available at: <https://www.who.int/news-room/detail/17-09-2020-keep-health-workers-safe-to-keep-patients-safe-who>. Accessed November 22, 2020.
6. Sağlık Bakanı Koca: Salgın artarak devam ediyor. Erişim adresi: <https://www.ntv.com.tr/turkiye/son-dakika-haberi-saglik-bakani-kocakonusuyor,iKTUHPgp0yNH8KOauEgaQ>. Erişim Tarihi: 10.09.2020
7. T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. COVID-19 (SARS-CoV-2 Enfeksiyonu) Temaslı Takibi, Salgın Yönetimi, Evde Hasta İzlemi ve Filyasyon. Bilimsel Danışma Kurulu Çalışması. 14 Eylül 2020. Sayfa: 17
8. Nienhaus A, Hod R. COVID-19 among HealthWorkers in Germany and Malaysia Int. J. Environ. Res. Public Health 2020; 17: 4881 doi:10.3390/ijerph17134881
9. Barrett ES., Horton DB., Roy J, et al. Prevalence of SARS-CoV-2 infection in previously undiagnosed health care workers at the onset of the U.S. COVID-19 epidemic. medRxiv April 24, 2020. doi: <https://doi.org/10.1101/2020.04.20.20072470>
10. Çelebi G, Pişkin N, Çelik Bekleviç A. ve ark. Specific risk factors for SARS-CoV-2 transmission among health care workers in a university hospital. AJIC: American Journal of Infection Control (2020), doi: <https://doi.org/10.1016/j.ajic.2020.07.039>

SB-009**The Effect of BCG vaccine on COVID-19 severity and mortality**

Tayfun Caliskan, Bengu Saylan

*Sultan 2.Abdulhamid Han Training and Research Hospital, Health Sciences University, Istanbul, Turkey***ABSTRACT**

Introduction and Aim: We aimed to investigate the effect of BCG vaccine on the severity and mortality of the disease in hospitalized patients with COVID-19 in this study.

Methodology: The patients were divided into two groups as BCG positive and negative according to the presence of BCG scar. BCG positive and negative groups were compared in terms of radiological involvement, presence of hypoxia, need for intensive care unit (ICU) and intubation, and mortality. Ethics committee approval was obtained for the study.

Findings: A total of 233 hospitalized patients were included in the study. BCG was positive in 181 and negative in 52 of the patients. BCG negative patients required significantly more inpatient treatment (12 ± 6.7 and 8 ± 6.9 days, $p = 0.001$). The radiological involvement was more severe in BCG negative group ($p = 0.016$). Forty-one (22.7%) patients in the BCG positive group and twenty-two (42.3%) patients in the BCG negative group were treated in the ICU, and the difference was statistically significant ($p = 0.007$). More patients in the BCG negative group had hypoxia than the BCG positive group (59.6% vs. 40.9%, $p = 0.018$). The BCG negative group needed more intubation (21.2% and 8.8%, $p = 0.024$). Nine (17.3%) patients in the BCG negative group and 12 (6.6%) patients in the BCG positive group died, and the difference was statistically significant ($p = 0.027$).

Conclusions and Recommendations: The length of hospital stay was longer, radiological involvement was more severe, and the need for ICU and intubation, hypoxia and mortality were higher in BCG negative patients with COVID-19.

Keywords: Bacillus Calmette-Guérin, COVID-19, Mortality, Severity

INTRODUCTION

Bacille Calmette-Guérin (BCG) vaccine is a live attenuated vaccine that has been used widely to prevent tuberculosis disease for about 80 years. BCG's protection against pulmonary tuberculosis varies between 0 and 80%, and it primarily protects against severe forms of tuberculosis such as disseminated and meningitis tuberculosis in children.¹

The coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic still continues and there is no effective drug to treat the disease. In addition, although protective vaccination studies against the disease continue, there is no routinely used and recommended vaccine yet. Although BCG vaccine is protective against tuberculosis, studies have shown that the vaccine is protective against different respiratory diseases, especially those of viral origin.² BCG induces trained immunity and it was proposed that BCG could protect against COVID-19.³ There are studies showing that the severity and mortality of COVID-19 disease is lower in countries where BCG vaccine is used routinely.⁴ However, there are also studies showing that BCG is not protective against COVID-19.⁵

We aimed to investigate the effect of BCG vaccine on the severity and mortality of the disease in hospitalized patients with COVID-19 in this study.

METHODOLOGY

This study was a single center, retrospective observational study. Adult inpatients (> 18 years of age) with COVID-19 hospitalized in a tertiary center for COVID-19 in Istanbul were included in the study. Ethics committee approval was obtained for the study. Patients with SARS-CoV-2 polymerase chain reaction (PCR) positive in nasopharyngeal swap and those with SARS-CoV-2 PCR negative tests who were diagnosed with clinical, radiological, and laboratory findings were enrolled in the study. The data of the patients were analyzed retrospectively. The patients were divided into two groups as BCG positive and negative according to the presence of BCG scar. The hypoxia was defined as the oxygen saturation (SpO_2) in room air measured by pulse oximetry was <93%. Chest computed tomography scans were examined to evaluate according to radiological involvement scale the extent of lung involvement associated with COVID-19. BCG

positive and negative groups were compared in terms of radiological involvement, presence of hypoxia, need for ICU and intubation, and mortality.

Statistical Analysis

The patient data collected in the study were analyzed with the IBM SPSS version 21.0 (Statistical Package for the Social Sciences, Chicago, IL, USA) package program. Frequency and percentage were used for discrete data and mean \pm standard deviation was given as descriptive values for continuous data. "Independent Sample t-test" was used to compare two groups between groups. Results were considered statistically significant when p value was less than 0.05.

FINDINGS

A total of 233 hospitalized patients, 133 males and 100 females, were included in the study (Table 1). The mean age of the patients was 51 ± 19.3 years. The average length of stay in the hospital was 9 ± 7.0 days. Sixty-three of the patients have been treated in intensive care unit (ICU) and 105 patients had hypoxia. Twenty-seven patients were intubated and needed mechanical ventilator support, and 21 patients died. BCG was positive in 181 and negative in 52 of the patients. There was no statistically significant difference between the BCG positive and negative patient groups in terms of gender and PCR test results (Table 2, $p = 0.341$ and $p = 0.305$). The mean age of BCG positive patients was 47 ± 17.6 years and the mean age of BCG negative patients was 64 ± 19.2 years, and the difference between the two groups was statistically significant ($p < 0.0001$). When BCG positive and negative patients were compared in terms of length of hospitalization, it was found that BCG negative patients required statistically significantly more inpatient treatment (12 ± 6.7 and 8 ± 6.9 days, $p = 0.001$). The radiological involvement due to COVID-19 was more severe in BCG negative patients ($p = 0.016$). Forty-one (22.7%) patients in the BCG positive group and twenty-two (42.3%) patients in the BCG negative group were treated in the ICU, and the difference in need for intensive care between the two groups was statistically significant ($p = 0.007$). More patients in the BCG negative group than the BCG positive group had hypoxia (59.6% vs. 40.9%, $p = 0.018$). The number of intubated patients was 11 (21.2%) in the BCG negative group and 16 (8.8%) in the BCG positive group, and the difference was statistically significant ($p = 0.024$). Nine (17.3%) patients in the BCG negative group and 12 (6.6%) patients in the BCG positive group died, and the difference was statistically significant ($p = 0.027$).

DISCUSSION

In this study, patients who were hospitalized with COVID-19 were divided into two groups according to BCG vaccine status, and the effect of BCG on the length of hospital stay, the severity and the mortality of the disease was investigated. Patients in BCG negative group had longer length of hospital stay, more severe radiological involvement and hypoxia. The need for ICU and intubation and mortality were also higher for non-vaccinated patients.

Miller et al. investigated the relationship between COVID-19 mortality and BCG vaccination in different countries. COVID-19 mortality was higher in countries such as Italy, the Netherlands and the USA where no national BCG vaccination program was implemented, than in countries with universal BCG vaccination policy, and BCG vaccination correlated with a reduction in mortality associated with COVID-19.⁶ Escobar et al. compared countries for deaths related to COVID-19 by dividing them into 3 different groups (no BCG vaccination, discontinued and currently applying) according to BCG vaccination status. It was determined that for every 10% increase in BCG index, there was a 10.4% decrease in deaths.⁷

A study from Israel showed a strong negative association between the ages of BCG administration and the spread and severity of COVID-19. This relationship was most prominent especially in younger (<25 years) population, and especially in recent vaccination.⁸ In this study, similar results to those in previous studies were obtained. In COVID-19 patients with BCG vaccine, length of hospital stay was shorter, disease severity was lower, hypoxia, need for intensive care and intubation, and mortality was lower.

There are also studies reporting that BCG is not protective against COVID-19. The relationship between BCG vaccination and COVID-19 pneumonia severity pneumonia was evaluated in a retrospective study in Turkey. In the study, 30 patients with BCG positive had mild disease and 61 patients had severe disease, and the difference was statistically significant ($p = 0.026$). Severe disease was more common in those who did not have BCG vaccines. However, in binominal logistic regression analysis, BCG vaccination was not found to be associated with the severity of COVID-19 pneumonia.⁵

Ecological studies have been suggested that countries where BCG vaccination is mandatory have fewer COVID-19 cases, lower disease severity and mortality. However, the results of these studies should be evaluated carefully. Variables

such as demographic features, genetic differences, differences in the treatment of COVID-19, the number of diagnostic tests, and the epidemiological period of the disease may affect the results of these studies, cause conflicting results. BRACE (Phase III, Australia), BCG-CORONA (Phase III, Netherlands) and BADAS (Phase IV, USA) randomized controlled studies on the protection of BCG against COVID-19 are continuing. The results of these studies can provide the necessary evidence in this regard.⁹

The most important limitation of this study was that it was designed retrospectively. In addition, the patients included in the study were not randomized. The efficacy of the BCG vaccine varies on populations due to different BCG strains applied in different countries, genetic and geographic characteristics and exposure to non-mycobacterial infections.

CONCLUSION and RECOMMENDATIONS

The length of hospital stay was longer, radiological involvement was more severe, and the need for ICU and intubation, hypoxia and mortality were higher in BCG negative patients with COVID-19.

RESOURCES

1. Teo SS, Shingadia DV. Does BCG have a role in tuberculosis control and prevention in the United Kingdom? *Arch Dis Child* 2006; 91(6): 529-31.
2. Yitbarek K, Abraham G, Girma T, Tilahun T, Woldie M. The effect of Bacillus Calmette-Guérin (BCG) vaccination in preventing severe infectious respiratory diseases other than TB: Implications for the COVID-19 pandemic. *Vaccine* 2020; 38(41): 6374-6380.
3. O'Neill LAJ, Netea MG. BCG-induced trained immunity: can it offer protection against COVID-19? *Nat Rev Immunol* 2020; 20(6): 335-337.
4. Urashima M, Otani K, Hasegawa Y, Akutsu T. BCG Vaccination and Mortality of COVID-19 across 173 Countries: An Ecological Study. *Int J Environ Res Public Health* 2020; 17(15): 5589.
5. Aksu K, Naziroğlu T, Özkan P. Factors determining COVID-19 pneumonia severity in a country with routine BCG vaccination. *Clin Exp Immunol* 2020; 10.1111/cei.13507.
6. Miller A, Reandelar MJ, Fasciglione K, Roumenova V, Li Y, Otazu GH. Correlation between universal BCG vaccination policy and reduced mortality for COVID-19. *medRxiv* 2020; preprint at <https://doi.org/10.1101/2020.03.24.20042937>.
7. Escobar LE, Molina-cruz A, Barillas-mury C. BCG vaccine protection from severe coronavirus. *PNAS Appl Biol Sci* 2020:1-7.
8. Klinger D, Blass I, Rappoport N, Linial M. Significantly Improved COVID-19 Outcomes in Countries with Higher BCG Vaccination Coverage: A Multivariable Analysis. *Vaccines (Basel)* 2020; 8(3): E378.
9. Charoenlap S, Piromsopa K, Charoenlap C. Potential role of Bacillus Calmette-Guérin (BCG) vaccination in COVID-19 pandemic mortality: Epidemiological and Immunological aspects. *Asian Pac J Allergy Immunol* 2020; 38(3): 150-161.

Table 1. Demographic Characteristics of the Patients.

		N (%) or mean ± SD
Gender	Male	133 (57.1)
	Female	100 (42.9)
Age (year)		51±19.3
Hospital stay (day)		9±7.0
BCG	Negative	52 (22.3)
	Positive	181 (77.7)
Radiological stage	0	28 (12.0)
	1	48 (20.6)
	2	94 (40.3)
	3	52 (22.3)
	4	11 (4.7)
Need for ICU	No	170 (73.0)
	Yes	63 (27.0)
Hypoxia	No	128 (54.9)
	Yes	105 (45.1)
PCR	Negative	23 (9.9)
	Positive	210 (90.1)
Need for intubation	No	206 (88.4)
	Yes	27 (11.6)
Mortality	Survivor	212 (91.0)
	Non-survivor	21 (9.0)

SD: standard deviation; BCG: Bacillus Calmette Guerin; ICU: intensive care unit; PCR: polymerase chain reaction.

Table 2. The Comparison between Patients with and without BCG Vaccine.

Variable		BCG Negative (N:52) N (%) or mean \pm SD	BCG Positive (N:181) N (%) or mean \pm SD	P
Gender	Male	33 (63.5)	100 (55.2)	0.341
	Female	19 (36.5)	81 (44.8)	
Age (year)		64 \pm 19.2	47 \pm 17.6	<0.0001
Hospital stay (day)		12 \pm 6.7	8 \pm 6.9	0.001
Radiological Stage	0	2 (3.8)	26 (14.4)	0.016
	1	8 (15.4)	40 (22.1)	
	2	19 (36.5)	75 (41.4)	
	3	19 (36.5)	33 (18.2)	
	4	4 (7.7)	7 (3.9)	
Treated in ICU		22 (42.3)	41 (22.7)	0.007
Hypoxia		31 (59.6)	74 (40.9)	0.018
PCR positive		45 (86.5)	165 (91.2)	0.305
Intubated		11 (21.2)	16 (8.8)	0.024
Mortality	Survivor	43 (82.7)	169 (93.4)	0.027
	Non-survivor	9 (17.3)	12 (6.6)	

BCG: Bacillus Calmette Guerin; SD: standard deviation; ICU: intensive care unit; PCR: polymerase chain reaction.

SB-022

Sağlık Çalışanlarının COVID-19'a Yönelik Tutum, Endişe ve Stres Düzeylerinin Değerlendirilmesi**The Evaluation of Attitude, Concern and Stress Levels of Health Workers towards COVID-19**

İrem DİLAVER, MD, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9962-7908>

Kübra ŞAHİN, MD, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4569-7000>

Büşra PARLAK SOMUNCU, MD, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0271-7019>

Murat TOPBAŞ, Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4047-4027>

Nazım Ercüment BEYHUN, Prof. Dr. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4664-9070>

Sevil TURHAN, Dr. Öğr. Üyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8534-2928>

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Dr. İrem DİLAVER,

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD, 61080, Trabzon, Turkey,

E-mail: dr.iremhekimoglu@gmail.com, Tel: +90 539 559 40 90, Fax: +90 462 377 54 45

Özet

Amaç: Bu çalışmada Türkiye'deki sağlık çalışanlarının COVID-19'a yönelik tutum, endişe ve stres düzeylerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot: Bu çalışma Türkiye'de görev yapmakta olan sağlık çalışanlarında yapılmıştır. Veri toplama formu 07-27 Nisan 2020 tarihleri arasında, Google formlar aracılığıyla sağlık çalışanları ile paylaşıldı. Veri kalitesi uygun olan 968 anket çalışmaya dahil edildi. Sağlık çalışanlarının stres düzeylerini ölçmek için Algılanan Stres Ölçeği-10 (ASÖ-10) ölçeği kullanıldı. Verilerin analizinde SPSS 23.0 istatistik paket programı kullanıldı. İstatistiksel önemlilik seviyesi $p < 0,05$ olarak kabul edildi.

Bulgular: Katılımcıların %96,6'sı enfekte kişilerin toplumdan izole edilmesi gerektiğini, %94,3'ü yaptığı işi COVID-19 ile enfekte olmak açısından riskli bulduğunu belirtti. Araştırmadaki katılımcıların %90,1'i hastalığı ailesine, arkadaşlarına ya da diğer insanlara bulaştırma konusunda endişeli olduğunu ifade etti. Katılımcıların algılanan stres ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalaması $23,6 \pm 6,1$ olup, ortancası 23,0 (3-40)'dı. COVID-19 hastasına hizmet sunumunda frontline çalışanlarda ve COVID-19 hastalarına hizmet sunmada isteksiz veya kararsız olanlarda ASÖ-10 puanı daha yüksek saptandı.

Sonuç: Bu çalışmada sağlık çalışanlarının çoğunun hastaların izole edilmesi gerektiği ve yaptıkları işi COVID-19 ile enfekte olma açısından riskli bulma yönündeki tutumları ile COVID-19'a ilişkin enfekte olma ve enfeksiyonu bulaştırma yönündeki endişeleri dikkat çekmektedir. Bu çalışmada sağlık çalışanlarının algılanan stres düzeylerinin oldukça yüksek olduğu saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Sağlık personeli, COVID-19, tutum, stres

Abstract

Objective: The aim of this research is to evaluate attitudes, concern and stress levels of healthcare workers towards COVID-19 in Turkey.

Methods: This study was conducted among health professionals who work in Turkey. Data collection form has been shared with health professionals through Google Forms, between the dates 07-27 April 2020. The 968 questionnaires with appropriate data quality was included in the study. Perceived Stress Scale-10 (PSS-10) was used to measure the stress levels of healthcare workers. SPSS 23.0 statistical package program was used to analyze the data. Statistical significance level was accepted as $p < 0,05$.

Results: 96,6% of the participants stated that infected people should be isolated from the society, 94,3% thought that their work was risky for being infected with COVID-19. 90,1% of the participants in the study stated that they were worried about transmitting the disease to their family, friends or other people. The mean perceived stress scale is $23,6 \pm 6,1$, and

the median is 23,0 (3-40). The PSS-10 score was found to be higher in frontline employees and those who were unwilling or hesitant to provide services to COVID-19 patients.

Conclusion: This study emphasise the attitudes of most healthcare workers that patients should be isolated and that their work is risky in terms of becoming infected with COVID-19; and concerns about infection and transmission of COVID-19. In addition, perceived stress levels of healthcare professionals were found to be quite high.

Key words: Health personnel, COVID-19, attitudes, stress

GİRİŞ

Koronavirüs hastalığı-2019 (COVID-19) yeni ortaya çıkan ve bulaşıcılığı yüksek bir enfeksiyondur. 11 Mart 2020 tarihinde panik yaratan yayılma hızı ve şiddetinin yanı sıra, ülkelerin eylemsizlik seviyeleri nedeniyle DSÖ tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir¹. Uluslararası sınırları aşan ve çok sayıda insanı etkileyen, COVID-19 pandemisi güncel olarak iki yüzden fazla ülke ve bölgeyi etkisi altına almıştır². Bu büyük ölçekli bulaşıcı halk sağlığı olayı, vaka sayısının hızla artması ve virüsün öngörülemez seyri nedeniyle toplum üzerinde ciddi endişe yaratmıştır^{3,4}. Sağlık çalışanları ise toplumda yaşanan endişeye ek olarak mesleki riskler ve bunun doğurduğu sonuçlar nedeniyle çok daha savunmasız konumda kalmıştır.

Sağlık çalışanları (HCW) COVID-19 hastalarıyla yakın temasları nedeniyle toplumda enfekte olma riski en yüksek olan grubu oluşturmaktadır⁵. Çin'in Wuhan bölgesinde başlayan koronavirüs salgını ile ilgili ilk uyarıları yapan ve çalıştığı hastanede kendisi de enfekte olan Dr. Li Wenliang COVID-19 nedeniyle hayatını kaybetmiştir⁶. İlerleyen süreçte pek çok ülke enfekte vakaların önemli bir kısmını sağlık çalışanlarının oluşturduğuna dair raporlar yayınlamıştır. Çin'de 17 Şubat'ta tüm vakalar içinde enfekte sağlık çalışanlarının oranı %3,8 olarak açıklanmıştır⁷. Bu oran İtalya'da 10 Nisan'da %11,0, 22 Haziran'da %12,2 olarak raporlanmıştır^{8,9}. Vaka yayılım hızının oldukça yüksek olduğu İspanya'da ise enfekte sağlık çalışanı oranı 16 Nisan'da %19,6 iken yükselerek 11 Mayıs'ta %24,1'e ulaşmıştır^{10,11}. Türkiye'de ilk COVID-19 vakası 10 Mart 2020'de görülmüş olup 1 Nisan'da sağlık bakanı vakaların İstanbul başta olmak üzere 81 ilde yayıldığını ve 601 sağlık çalışanının enfekte olduğunu belirtmiştir^{12,13}. Sağlık bakanının 29 Nisan 2020 tarihli basın açıklamasında ise enfekte sağlık çalışanı sayısı 7428 olarak açıklanmış ve tüm vakalar içindeki oranının yaklaşık %6,5 olduğu belirtilmiştir¹⁴. Mesleki olarak artan vaka sayısı, ağırlaşan iş yükü, sağlık hizmeti taleplerini karşılamada güçlük çekme, kişisel koruyucu ekipmanların yetersizliği, bu ekipmanlarla rahat çalışamama, hastalığın yönetimine ilişkin bilgilerin yetersizliği, zor triaj kararı, hastaların endişelerini yönetmekte zorlanma; sosyal olarsa damgalanma, hastalığa yakalanma, aileye, arkadaşlara, topluma ve diğer çalışanlara bulaştırma riski, aileden uzak kalma, yaşam alanını değiştirmek zorunda kalma, olumsuz medya maruziyeti gibi bazı faktörler nedeniyle bu süreç sağlık çalışanlarını fiziksel zorlanmanın yanı sıra ciddi bir psikolojik baskı altında bırakmıştır¹⁵⁻¹⁹. COVID-19 pandemisine ilişkin yapılan çalışmalar sağlık çalışanlarının depresyon, anksiyete, uykusuzluk, somatizasyon gibi psikolojik etkilenimlerini raporlamıştır²⁰⁻²². Benzer şekilde önceki koronavirüs enfeksiyonları (SARS-CoV ve MERS-CoV) ile ilgili çalışmalar da salgınların sağlık çalışanları üzerindeki psikolojik etkisini doğrulamaktadır. Sağlık çalışanlarının hastalığa yönelik endişe ve tutumlarının stres düzeylerini artırdığı belirtilmektedir²³⁻²⁴.

COVID-19 pandemisi sürecinde Türkiye'deki sağlık çalışanları COVID-19'a yönelik birçok farklı alanda sağlık hizmeti sunarak olağandan farklı bir iş tanımı ve yükü ile karşı karşıya kalmışlardır. Tüm bu sürecin sağlık çalışanları üzerinde ortaya çıkardığı mental sağlık sorunları, sağlık çalışanları üzerinde olumsuz ve kalıcı bir etkiye sahip olabilir. Ayrıca sağlık çalışanlarının dikkatini, anlama ve karar verme yeteneğini etkileyerek salgının yönetiminde olumsuz etkiye neden olabilir¹⁹. Bu etkiler öngörülerek sağlık çalışanlarının COVID-19 pandemisi sürecindeki psikolojik güçlüklerle başa çıkmasını desteklemek amacıyla, var olan uluslararası rehberlere ek olarak ulusal rehberler de yayınlanmıştır¹⁵. Ancak Türkiye'deki sağlık çalışanlarının COVID-19 pandemisi sürecinde mental sağlık sorunları ile ilgili araştırmalar sınırlı sayıdadır.

Bu konuda yapılacak araştırmalar ülkemizdeki sağlık çalışanlarının mevcut durumlarını ortaya koyacak ve aynı zamanda gelecekte ortaya çıkabilecek yeni salgınlarda gerekli önlemlerin geliştirilmesine olanak sağlayacaktır. Bu araştırmada Türkiye'deki sağlık çalışanlarının COVID-19'a yönelik tutum, endişe ve stres düzeylerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırma popülasyonu

Tanımlayıcı tipteki bu araştırma Türkiye’de görev yapmakta olan sağlık çalışanlarında yapılmıştır. Araştırma sürecinde COVID-19 pandemisi nedeniyle yüzyüze anket yapmak riskli olacağından ve sağlık çalışanlarının iletişim araçlarını etkin kullanımı da değerlendirildiğinde, araştırmada Google Formlar aracılığıyla oluşturulan çevrimiçi anket formu kullanılmıştır. Çevrimiçi anket formu Türkiye genelindeki sağlık çalışanları ile sosyal ağlar aracılığıyla paylaşılmıştır. Araştırmanın verileri 07-27 Nisan 2020 tarihleri arasında toplanmış olup, veri toplama periyodu Türkiye’deki günlük COVID-19 vaka sayısının en yüksek olduğu dönem olarak belirlenmiştir ve günlük vaka sayılarının düşmeye başlamasıyla veri toplama işlemi sonlandırılmıştır. Bu süre içerisinde araştırmaya toplam 1008 sağlık çalışanı katılmıştır. Toplanan veriler araştırmacılar tarafından kontrol edilerek veri kalitesi uygun olan 968 anket çalışmaya dahil edilmiştir.

Veri toplama aracı

Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu kullanılmış ve bu form Google formlar aracılığı ile elektronik anket formuna dönüştürülmüştür. Veriler toplanmaya başlamadan önce elektronik anket formu 10 sağlık çalışanı ile paylaşılarak geri bildirimler doğrultusunda anlaşılmayan ifadeler ve eksiklikler düzeltilerek anket son haline getirilmiştir. Araştırmada kullanılan anket formu 4 bölümden oluşmaktadır.

1.1. *Sosyodemografik özellikler:* Bu bölümde cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki unvan, görev yapılan sağlık kurumu, meslekte toplam çalışma süresi, kronik hastalık durumu, çocuk sahibi olma durumu, hanede COVID-19 enfeksiyonu açısından riskli grupta kişi varlığı (65 yaş üstü veya kronik hastalığı olan), pandemi sürecinde ikamet edilen yer sorgulanmıştır.

1.2. *Sağlık hizmeti sunumu:* Bu bölümde COVID-19 hastasına hizmet verme durumu, günlük hizmet verilen olası/kesin COVID 19 vaka sayısı, haftalık toplam çalışma süresi sorgulanmıştır. COVID-19 hastalarına hizmet veren katılımcıların hizmet sunumunda çalışma pozisyonları frontline ve secondline olarak gruplandırılmıştır. Bu grupta yapılırken sağlık çalışanlarının yaptıkları işlemler sorgulanarak COVID-19 hastası ile teması olanlar frontline, teması olmayanlar secondline olarak değerlendirilmiştir.

1.3. *COVID-19’a yönelik tutum ve endişe:* COVID-19’a ilişkin tutum ve endişeler, araştırmacılar tarafından sunulan ifadeler üzerinden değerlendirilmiştir. Ayrıca ilk COVID-19 hastasına hizmet verilirken kendisi ve hasta için hissedilen duygu sorgulanmıştır.

1.4. *Algılanan stres ölçeği-10 (PSS-10):* Bu ölçek bireylerin hayatlarında meydana gelen bazı durumları ne derece stresli algıladığını ölçmek için 1983 yılında Cohen ve ark. tarafından geliştirilmiştir²⁵. Anketin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışması 2013 yılında Eskin ve ark. tarafından yapılmıştır. Ölçeğin 4, 10 ve 14 maddelik formları bulunmakta olup çalışmamızda ASÖ-10 formu kullanılmıştır. Eskin ve ark. nın çalışmasında ASÖ-10 için iç tutarlılık katsayısı 0,82, test tekrar güvenilirlik katsayısı ise 0,88 olarak hesaplanmıştır. Toplam 10 maddeden oluşan ölçekte katılımcılar her maddeyi “Hiçbir zaman (0)” ve “Çok sık (4)” arasında değişen 5’li Likert tipi ölçek üzerinden değerlendirmektedir. Olumlu ifadeler içeren 4 madde (6, 7, 9, 10) tersten puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puan 0-40 arasında olup yüksek puan kişinin stres algısının fazla olduğunu göstermektedir²⁶. Bu araştırmada algılanan stres ölçeğinin Cronbach alfa katsayısı 0,83 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin analizi

Verilerin analizinde SPSS 23.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler; kategorik değişkenler için sayı ve yüzde, sayısal değişkenler için ortalama, standart sapma, minimum, maksimum olarak verilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Veriler normal dağılım koşullarına uymadığından sayısal değişkenlerin karşılaştırmaları bağımsız iki grup arasında Mann-Whitney U testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında ise Kruskal Wallis testi ile analiz edilmiştir. İstatistiksel önemlilik seviyesi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Çalışma İzni

Araştırma için KTÜ Tıp Fakültesi Etik Kurulundan (17.07.2020 tarihli 24237859-461 numaralı) ve T.C. Sağlık Bakanlığı Bilimsel Araştırmalar Platformundan (19.05.2020 tarihli) izin alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan sağlık çalışanlarının yaş ortalaması $33,3 \pm 8,7$ (21,0-75,0), 649'u (%67,0) kadın, 509'u (52,6) evlidir. Sağlık çalışanlarının hizmet verdikleri günlük COVID-19 hasta sayısı ortalama $10,8 \pm 19,2$ (0-200) kişidir. Haftalık toplam çalışma süresi ise ortalama $43,7 \pm 16,6$ (0-96) saattir. Sağlık çalışanlarının diğer sosyodemografik ve kişisel özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Katılımcıların 934'ü (%96,6) enfekte kişilerin toplumdan izole edilmesi gerektiğini, 912'si (%94,3) yaptığı işi COVID-19 ile enfekte olmak açısından riskli bulduğunu, 594'ü (%61,5) COVID-19 hastalarının konumlarının ve 432'si (%44,7) ise isimlerinin herkese bildirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Araştırmadaki katılımcıların 872'si (%90,1) hastalığı ailesine, arkadaşlarına ya da diğer insanlara bulaştırma, 852'si (%88,0) hastalığı diğer hastalara bulaştırma, 848'i (%87,6) pandeminin ne kadar süreceğinin bilinmemesi konusunda endişeli olduğunu ifade etmiştir. Sağlık çalışanlarının COVID-19'a yönelik tutum ve endişeleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Katılımcıların algılanan stres ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalaması $23,6 \pm 6,1$ olup, ortancası 23,0 (3-40)'dır. COVID-19 hastasına hizmet sunumunda frontline çalışanlarda ve COVID-19 hastalarına hizmet sunmada isteksiz veya kararsız olanlarda ASÖ-10 puanı daha yüksek saptanmıştır. Bazı değişkenlere göre algılanan stres ölçeği puanları Tablo 3'te sunulmuştur.

COVID-19 hastasına hizmet veren 830 sağlık çalışanı ilk COVID-19 hastasına hizmet verirken kendileri için en sık endişe, stres, çaresizlik; hasta için ise üzüntü, endişe ve çaresizlik duygularını hissettiklerini belirtmiştir. COVID-19 hastasına hizmet veren sağlık çalışanlarının ilk COVID-19 hastasına hizmet verirken hissettikleri duygular Tablo 4'de sunulmuştur.

TARTIŞMA

Literatürde pek çok salgın hastalık durumunda sağlık çalışanlarının mental sağlık, endişe ve tutumlarına ilişkin araştırmalar yapılmış olsa da, COVID-19 enfeksiyonu sağlık çalışanlarını çok daha yeni ve bilinmeyen bir süreçle karşı karşıya bırakmıştır. Bu araştırmada COVID-19 pandemisinin Türkiye'deki sağlık çalışanlarına etkileri hastalığa ilişkin tutum, endişe ve algılanan stres düzeyleri üzerinden incelenmiş olup, literatürde bu yönüyle sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır.

COVID-19'a yönelik tutum

Bu araştırmanın bulguları sağlık çalışanlarında COVID-19'a yönelik bazı tutumların ön plana çıktığını göstermektedir. Sağlık çalışanlarının tutumlarına ilişkin en çok göze çarpan bulgu, COVID-19 ile enfekte olan kişilerin toplumdan izole edilmesi gerektiği yönündeki tutumlarıdır. Gao ve ark.nın çalışmasında sağlık çalışanlarının neredeyse tamamı COVID-19 hastalarının izole edilmesi gerektiği yönünde tutuma sahiptir²³. Albarrak ve ark.nın çalışmasında da sağlık çalışanlarının MERS hastalarına ilişkin bu tutumları benzerdir²⁷. Bu araştırmada sağlık çalışanlarının tamamına yakını enfekte kişilerin toplumdan izole edilmesi gerektiğini, üçte ikisi sağlıklı kişilerin enfekte olanlardan kaçınabilmesi amacıyla COVID-19 hastalarının konumlarının, yaklaşık yarısı isimlerinin topluma bildirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Sağlık çalışanlarının neredeyse tamamının sahip olduğu bir diğer tutum yaptıkları işi enfekte olma açısından riskli bulmalarıdır. Literatürde koronavirüs enfeksiyonlarında sağlık hizmeti sunan sağlık çalışanlarının meslekleriyle ilgili risk algısı üzerinde önemle durulmuştur. Gao ve ark.nın COVID-19 enfeksiyonuna yönelik yaptıkları araştırmada sağlık çalışanlarının %82,3'ünün enfekte olacağını düşündüğü raporlanmıştır²³. SARS enfeksiyonu için Koh ve ark.nın çalışmasında bu oran %66,0, Chong ve ark.nın çalışmasında %76,7'dir^{28,29}. COVID-19 enfeksiyonunda, SARS enfeksiyonuna göre bu oranın daha yüksek çıkması dikkat çekicidir.

Bu araştırmada sağlık çalışanlarının %11,1'i COVID-19 hastasına sağlık hizmeti verdiğinin başkaları tarafından bilinmesini istemediğini belirtmiştir. Bu araştırmanın yapıldığı dönemde zaman zaman medyada COVID-19 hastalarına hizmet sunan sağlık çalışanlarının toplum içinde negatif ayrımcılığa uğradıklarına ilişkin haberlerin yer alması nedeniyle, bu bulgunun sağlık çalışanlarında damgalanma duygusunun sonucu olabileceğini düşünülür³⁰⁻³³.

COVID-19'a yönelik endişe

COVID-19 pandemisi pek çok faktörün etkisiyle sağlık çalışanlarında hastalığa ilişkin bazı endişelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. COVID-19 pandemisi sağlık çalışanlarının kişisel, ailevi ve sosyal yaşamını önemli ölçüde etkilemiştir. COVID-19 pandemisinin başlangıcından itibaren resmi kaynaklar tarafından enfeksiyon açısından en riskli grubun sağlık çalışanları olduğu, pek çok sağlık çalışanının COVID-19 ile enfekte olduğu ve hayatını kaybettiği bildirilmiştir^{8-11,14}. Bu durumun sağlık çalışanlarında enfekte olmak ve enfeksiyonu başka insanlara bulaştırmak konusunda kaçınılmaz bir endişe oluşturduğu düşünülmektedir. Literatürde pek çok çalışma da bu endişeyi ortaya koymaktadır. Literatürde SARS enfeksiyonuna ilişkin sağlık çalışanlarında yapılmış çalışmalarda sağlık çalışanlarının enfekte olma ve daha yüksek bir oranda da hastalığı bulaştırma konusunda endişeli oldukları raporlanmıştır^{28,29,34}. Bu çalışmada sağlık çalışanlarının %90,9'unun enfekte olmak, %94,5'i hastalığı diğer hastalara bulaştırmak, %93,8'i hastalığı aileye/arkadaşlara/diğer insanlara bulaştırmak konusunda endişeli olduğu belirlenmiştir. Bu bulgularda dikkat çeken birkaç nokta bulunmaktadır. SARS enfeksiyonuna ilişkin yapılmış diğer araştırmalarla benzer şekilde enfekte olmaktan endişe duyma oranı oldukça yüksek olmakla beraber, bu çalışmada literatürden daha yüksek saptanmıştır. Bunda COVID-19 enfeksiyonunun yayılımının ve küresel sonuçlarının SARS enfeksiyonuna göre çok daha geniş çaplı olmasının ve mesleki risk algısının da daha yüksek olmasının rol oynadığı düşünülmektedir. Ayrıca literatürle uyumlu olarak sağlık çalışanlarının enfeksiyonu bulaştırmaya yönelik endişe oranlarının, enfekte olmaya yönelik endişe oranlarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Algılanan Stres Ölçeği

Literatürde sağlık çalışanlarında COVID-19 pandemisi sırasında yapılan araştırmalar mental sağlık sonuçlarını anksiyete, uykusuzluk, depresyon, stres ve psikolojik sıkıntı gibi farklı yönlerden değerlendirmiş olup^{3,22,35-40}. Sağlık çalışanlarında SARS salgını sırasında ortalama ASÖ-10 puanı Lee ve ark.nın yaptığı çalışmada 19,8, Chua ve ark.nın yaptığı çalışmada ise 18,6 olarak raporlanmış olup, McAlonan ve ark.nın yaptığı çalışmada sunulan veriler üzerinden 16,6 olarak hesaplanmıştır³⁷⁻³⁹. COVID-19 pandemisi sırasında İtalya'daki sağlık çalışanlarında Rossi ve ark. tarafından yapılan çalışmada ortalama ASÖ-10 puanı 24,0³⁶; Umman'da Badahdah ve ark.nın çalışmasında 24,19 olarak raporlanmıştır⁴⁰. Bu çalışmada ise sağlık çalışanlarının COVID-19 pandemisi sırasında ortalama ASÖ-10 puanı 23,0'dır. ASÖ-10 için tanısal bir kestirim değeri olmayıp Cohen ve William tarafından ABD toplumunda yapılan çalışmada normatif değer 13 olarak kabul edilmiş, literatürde farklı toplumlarda yapılan bazı araştırmalarda ölçek bu değer üzerinden yorumlanmıştır^{25,38,39}. Sağlık çalışanlarında SARS salgını sırasında yapılan araştırmalar sağlık çalışanlarının algılanan stres düzeylerinin yüksek olduğunu ortaya koymakla beraber, bu çalışmada Rossi ve ark. ile Badahdah ve ark.nın çalışmalarıyla benzer şekilde COVID-19 pandemisi sırasında sağlık çalışanlarının algılanan stres düzeylerinin oldukça yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Rossi ve ark.nın yaptıkları çalışmada genç yaşta olmak ve kadın olmanın algılanan stres düzeyini artırdığı; meslek, çalışma pozisyonu ve COVID-19 hastası ile temasın algılanan stres düzeyi üzerinde etkisi olmadığı raporlanmıştır³⁶. Badahdah ve ark.nın çalışmasında genç yaşta olmak, kadın olmak ve COVID-19 hastasına yakın çalışmanın algılanan stres düzeyini artırdığı; meslek ve medeni durumun algılanan stres düzeyi üzerinde etkisi olmadığı raporlanmıştır⁴⁰. Bu çalışmada ise ön cephede çalışan ve COVID-19 hastasına hizmet sunumunda istekli olmayan sağlık çalışanlarının algılanan stres düzeylerinin yüksek olduğu saptanırken, diğer değişkenlerle algılanan stres düzeyi arasında ilişki olmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte araştırmanın bulguları sağlık çalışanlarının sosyodemografik ve mesleki özelliklerinden bağımsız olarak algılanan stres düzeylerinin oldukça yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

İlk COVID-19 hastasına hizmet verirken hissettikleri

Sağlık çalışanlarının ilk COVID-19 hastasına hizmet sunumunda hizmet verdikleri hasta için baskın bir şekilde üzüntü ve endişe hissetmişken, kendisi için endişe ve stresin yanı sıra bir miktar da üzüntü ve öfke duygularına sahip olması dikkat çekmektedir. Bu durum pandemi sürecinde sağlık personelinin duygusal etkilenimini yansıtmakta olup, bu yönden desteğe ihtiyacı olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

SONUÇ

Bu araştırmada sağlık çalışanlarının **çoğunun** hastaların izole edilmesi gerektiği ve yaptıkları işi COVID-19 ile enfekte olma açısından riskli bulma **yönündeki tutumları** ile COVID-19'a ilişkin enfekte olma ve enfeksiyonu bulaştırma **yönündeki endişeleri** dikkat çekmektedir. Sağlık çalışanlarının bulaş endişelerine yönelik, uygun korunma önlemleri ve çalışma koşulları sağlanarak meslekleriyle ilgili risk algısının azaltılması sağlanabilir. Ayrıca sağlık çalışanlarının mesleki olarak iş yükü, görev tanımı ve bilgisinin yetersizliğine ilişkin de önemli oranda endişeli olduğu saptanmıştır. **Süreçteki belirsizliklerden kaynaklı** mesleki endişelerine yönelik, bilgilerin güncel tutulabilmesi ve belirsizliklerin giderilebilmesi amacıyla aktif iletişim ağlarının oluşturulması önerilebilir.

Bu araştırmada sağlık çalışanlarının algılanan stres düzeylerinin oldukça yüksek olduğu saptanmıştır. **Ön cephede çalışanların ve COVID-19 enfeksiyonuna yönelik hizmet verme konusunda isteksiz olanların** algılanan stres düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte sağlık çalışanlarının sosyodemografik ve mesleki özelliklerinden bağımsız olarak artmış stres düzeyleri dikkat çekmektedir. Sağlık çalışanları **özellikle salgın hastalıklar ve pandemiler gibi, akut ve geniş çaplı olayların yönetiminde kilit rol oynamaktadır**. Bu durumda sağlık çalışanları stres ve endişelerini gidermek üzere öncelikli risk grupları olarak ele alınmalıdır. Buna yönelik sürekli ve etkin eğitimlerle birlikte psikolojik danışmanlık hizmetlerinin organize edilmesinin yararlı olabileceği düşünülmüştür.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization. WHO Timeline-COVID-19. <https://www.who.int/news-room/detail/27-04-2020-who-timeline---covid-19> (accessed 17 Aug 2020).
2. World Health Organization (WHO). Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard. <https://covid19.who.int/> (accessed 17 Aug 2020).
3. Zhang W, Wang K, Yin L, et al. Mental Health and Psychosocial Problems of Medical Health Workers during the COVID-19 Epidemic in China. *Psychother Psychosom* 2020;89:242-50.
4. Dong L, Bouey J. Public Mental Health Crisis during COVID-19 Pandemic, China. *Emerg Infect Dis*. 2020;26(7):1616-8
5. Occupational Safety and Health Administration (OSHA). Worker Exposure Risk to COVID-19 <https://www.osha.gov/Publications/OSHA3993.pdf> (accessed 17 Aug 2020).
6. Acilci.net: Li Venliang'ın Ardından. <https://www.acilci.net/li-venliangin-ardindan/> (accessed 17 Aug 2020).
7. Epidemiology Working Group for NCIP Epidemic Response, Chinese Center for Disease Control and Prevention. The Epidemiological Characteristics of an Outbreak of 2019 Novel Coronavirus Diseases (COVID-19) in China. *Chinese Journal of Epidemiology* 2020;41(2):145-51.
8. Istituto Superiore di Sanità (ISS). Integrated surveillance of COVID-19 in Italy, 10 April 2020 update. https://www.epicentro.iss.it/en/coronavirus/bollettino/Infografica_10aprile%20ENG.pdf (accessed 17 Aug 2020)
9. Istituto Superiore di Sanità (ISS). Integrated surveillance of COVID-19 in Italy, 22 June 2020 update. https://www.epicentro.iss.it/en/coronavirus/bollettino/Infografica_22giugno%20ENG.pdf (accessed 17 Aug 2020)
10. Informe sobre la situación de COVID-19 en España 16 de abril de 2020. <https://www.isciii.es/QueHacemos/Servicios/VigilanciaSaludPublicaRENAVE/EnfermedadesTransmisibles/Paginas/InformesCOVID-19.aspx>
11. Informe sobre la situación de COVID-19 en España 21 de mayo de 2020. <https://www.isciii.es/QueHacemos/Servicios/VigilanciaSaludPublicaRENAVE/EnfermedadesTransmisibles/Paginas/InformesCOVID-19.aspx>
12. TC Sağlık Bakanlığı. "Koronavirüs, Alacağımız Tedbirlerden Güçlü Değildir" <https://www.saglik.gov.tr/TR,64383/koronavirus-alacagimiz-tedbirlerden-guclu-degidir.html> (accessed 17 Aug 2020).
13. TC Sağlık Bakanlığı. "Dışarı çıkmayalım virüse fırsat tanımayalım". <https://www.saglik.gov.tr/TR,64846/bakan-koca-disari-cikmayalim-viruse-firsat-tanimayalim.html> (accessed 17 Aug 2020).
14. Umke.org: Sağlık Bakanı Koca; 7428 Sağlık Çalışanı corona virüse yakalandı. <https://www.umke.org/saglik-bakanligi/saglik-bakani-koca-7428-saglik-calisani-corona-viruse-yakalandi-h14657.html> (accessed 17 Aug 2020).
15. Türkiye Psikiyatri Derneği. COVID-19 Korku ve Kaygısıyla Baş Etme Rehberi <https://www.psikiyatri.org.tr/uploadFiles/213202011418-saglikcalisanambrosur.pdf> (accessed 17 Aug 2020).
16. World Health Organization Country & Technical Guidance - Coronavirus disease (COVID-19). <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance-publications> (accessed 17 Aug 2020).
17. Anadolu agency, Kiran Butt: Asia-Pacific health workers hit hard by COVID-19. <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/asia-pacific-health-workers-hit-hard-by-covid-19/1873247> (accessed 17 Aug 2020).
18. Souadka A, Essangri H, Benkabbou A, Amrani L, Majbar MA. COVID-19 and Healthcare worker's families: behind the scenes of frontline response. *EclinicalMedicine* 2020;23:100373.
19. The Lancet. COVID-19: protecting health-care workers. *Lancet* 2020;395(10228):922.
20. Gao J, Zheng P, Jia Y, et al. Mental health problems and social media exposure during COVID-19 outbreak. *PLoS One* 2020;15(4):1-10.
21. Chen Q, Liang M, Li Y, et al. Mental health care for medical staff in China during the COVID-19 outbreak. *The Lancet Psychiatry* 2020;7(4):e15-6.
22. Lai J, Ma S, Wang Y, et al. Factors Associated With Mental Health Outcomes Among Health Care Workers Exposed to Coronavirus Disease 2019. *JAMA Netw open* 2020;3(3):e203976.
23. Bai YM, Lin CC, Lin CY, et al. Survey of stress reactions among health care workers involved with the SARS outbreak. *Psychiatr Serv* 2004;55(9):1055-7.
24. Maunder R, Hunter J, Vincent L, et al. The immediate psychological and occupational impact of the 2003 SARS outbreak in a teaching hospital. *Cmaj* 2003;168(10):1245-51.
25. Cohen S, Kamarck T, Mermelstein R. A global measure of perceived stress. *J Health Soc Behav* 1983;24(4):385-96.
26. Eskin M, Harlak H, Demirkıran F, Dereboy Ç. Algılanan Stres Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Güvenlilik ve Geçerlik Analizi. *Yeni Symp* 2013;51(3):132-40.
27. Albarraq AI, Mohammed R, Al Elayan A, et al. Middle East Respiratory Syndrome (MERS): Comparing the knowledge, attitude and practices of different health care workers. *J Infect Public Health* 2019;S1876-0341(19)30239-4.
28. Koh D, Lim MK, Chia SE, et al. Risk perception and impact of Severe Acute Respiratory Syndrome (SARS) on work and personal lives of healthcare workers in Singapore: what can we learn? *Med Care*. 2005 Jul;43(7):676-82.
29. Chong MY, Wang WC, Hsieh WC, et al. Psychological impact of severe acute respiratory syndrome on health workers in a tertiary hospital. *Br J Psychiatry*. 2004;185:127-133.
30. DHA: Sinop'ta sağlık çalışanlarına tepki çeken yazı! "Ayrımcı tavrınız..." <https://www.milliyet.com.tr/gundem/sinopta-saglik-calisanlarina-tepki-cekken-yazi-ayrimci-tavrınız-6182852> (accessed 17 Aug 2020).
31. T24: Sağlık çalışanları kaldıkları otelden çıkarıldı. <https://t24.com.tr/haber/saglik-calisanlari-kaldiklari-otelden-cikarildi,872517> (accessed 17 Aug 2020).
32. Addressing Social Stigma Associated with COVID-19. <https://www.mohfw.gov.in/pdf/AddressingSocialStigmaAssociatedwithCOVID19.pdf>. (accessed 17 Aug 2020)
33. Voanews, Masina Lameck: Malawi Health Workers Face Stigma, Discrimination Over COVID-19. <https://www.voanews.com/covid-19-pandemic/malawi-health-workers-face-stigma-discrimination-over-covid-19> (accessed 17 Aug 2020).
34. Ho SM, Kwong-Lo RS, Mak CW, Wong JS. Fear of severe acute respiratory syndrome (SARS) among health care workers. *J Consult Clin Psychol* 2005;73(2):344-9.
35. Sun D, Yang D, Li Y, et al. Psychological impact of 2019 novel coronavirus (2019-nCoV) outbreak in health workers in China. *Epidemiology and Infection* 2020; 148:e96.
36. Rossi R, Soggi V, Pacitti F, et al. Mental Health Outcomes Among Frontline and Second-Line Health Care Workers During the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Pandemic in Italy. *JAMA Netw open* 2020;3(5):e2010185.
37. Lee AM, Wong JG, McAlonan GM, et al. Stress and psychological distress among SARS survivors 1 year after the outbreak. *Can J Psychiatry* 2007;52(4):233-40.
38. Chua SE, Cheung V, Cheung C, et al. Psychological effects of the SARS outbreak in Hong Kong on high-risk health care workers. *Can J Psychiatry* 2004;49(6):391-3.
39. McAlonan GM, Lee AM, Cheung V, et al. Immediate and sustained psychological impact of an emerging infectious disease outbreak on health care workers. *Can J Psychiatry* 2007;52(4):241-7.
40. Badahdah A, Khamis F, Al Mahiyari N, et al. The mental health of health care workers in Oman during the COVID-19 pandemic. *Int J Soc Psychiatry*. 2020; 20764020939596.

Tablo 1. Sağlık çalışanlarının sosyodemografik ve kişisel özellikleri

	n	%
Cinsiyet		
Kadın	649	67,0
Erkek	319	33,0
Medeni durum		
Evli	509	52,6
Bekar	459	47,4
Çocuk varlığı		
Var	400	41,3
Yok	568	58,7
Kronik hastalık varlığı		
Var	208	21,5
Yok	760	78,5
Yaşam düzenini değiştirme		
Evet	256	26,4
Hayır	712	73,6
COVID-19 pandemisinde yaşam düzeni		
Aile ile	581	60,0
Oda arkadaşı/arkadaş ile	71	7,4
Yalnız	316	32,6
Hanede COVID-19 için riskli grupta olan kişi varlığı		
Var	292	30,2
Yok	676	69,8
Meslek		
Hekim	665	68,7
Ebe/Hemşire	228	23,6
Diğer sağlık personeli	82	8,8
Meslekteki toplam süre		
<5 yıl	397	41,0
5-9 yıl	237	24,5
≥10 yıl	334	34,5
Görev yapılan sağlık kurumu		
1. Basamak sağlık kurumu	240	24,8
2. Basamak sağlık kurumu	305	31,5
3. Basamak sağlık kurumu	423	43,7
COVID-19 hastasına hizmet verme durumu		
Evet	830	86,5
Hayır	130	13,5
COVID-19 hastasına hizmet sunumunda çalışma pozisyonu (N=830)		
Ön cephe	594	71,6
Arka cephe	236	28,4

Tablo 2. Sağlık çalışanlarının COVID-19 'a yönelik tutum ve endişeleri

	n	%
COVID-19'a yönelik tutumları		
COVID-19 ile enfekte kişiler toplumdaki izole edilmeli	934	96,6
Yaptığım iş COVID-19 ile enfekte olmak açısından riskli	912	94,3
COVID-19 hastalarının konumları başkalarının onlardan kaçınabilmesi için herkese bildirilmeli	594	61,5
COVID-19 hastalarının isimleri başkalarının onlardan kaçınabilmesi için herkese bildirilmeli	432	44,7
COVID-19 hastasına hizmet vermek için istekliyim	485	17,9
COVID-19 ile enfekte olursam başkaları tarafından bilinsin istemem	139	14,4
COVID-19 hastasına sağlık hizmeti verdiğim bilinsin istemem	107	11,1
COVID-19 hastalarına ayrılan sağlık kaynaklarının değerli kaynak israfı olduğunu düşünüyorum	22	2,3
COVID-19'a yönelik endişeleri		
Hastalığı aileye/arkadaşlara/diğer insanlara bulaştırmak konusunda endişeliyim	872	90,1
Hastalığı diğer hastalara bulaştırmak konusunda endişeliyim	852	88,0
Pandeminin ne kadar süreceğini bilemediğim için endişeliyim	848	87,6
Giyilen kıyafetin COVID-19 ile kontamine olması konusunda endişeliyim	823	85,0
COVID-19 ile enfekte olma konusunda endişeliyim	821	84,8
Ailemden uzaklaşmak konusunda endişeliyim	815	84,2
Çalışma şartlarının giderek ağırlaşacağı düşüncesi konusunda endişeliyim	803	82,9
Hizmet sunumu sırasında hareketlerin kısıtlanması konusunda endişeliyim	771	79,7
Sosyal çevreden uzaklaşmak konusunda endişeliyim	759	78,4
Sosyal kısıtlanma konusunda endişeliyim	739	76,3
Yetkin olunmayan işleri yapmak zorunda kalmak konusunda endişeliyim	708	73,1
COVID-19 enfeksiyonu hakkındaki bilginin yetersizliği konusunda endişeliyim	628	64,9

Tablo 3. Bazı değişkenlere göre algılanan stres ölçeği puanı

	ASÖ Puanı Ort ± Ss	p değeri
Cinsiyet Kadın Erkek	23,7±6,0 23,5±6,3	0,586
Medeni durum Evli Bekar	23,7±6,1 23,5±6,1	0,846
Çocuk varlığı Var Yok	23,6±6,1 23,6±6,1	0,681
Kronik hastalık varlığı Var Yok	22,9±6,2 23,8±6,1	0,133
Yaşam düzenini değiştirme Evet Hayır	24,0±6,1 23,5±6,1	0,195
COVID-19 pandemisinde yaşam düzeni Aile ile Oda arkadaşı/arkadaş ile Yalnız	23,5±6,1 23,2±6,5 24,0±6,0	0,409
Hanede COVID-19 için riskli grupta olan kişi varlığı Var Yok	23,6±6,1 23,6±6,1	0,985
Meslek Hekim Ebe/Hemşire Diğer sağlık personeli	23,8±5,9 23,1±6,4 24,0±6,7	0,092
Meslekteki toplam süre <5 yıl 5-9 yıl ≥10 yıl	23,6±6,0 24,0±6,4 23,3±6,1	0,242
Görev yapılan sağlık kurumu 1. Basamak sağlık kurumu 2. Basamak sağlık kurumu 3. Basamak sağlık kurumu	24,1±5,8 23,6±6,2 23,4±6,2	0,492
COVID-19 hastasına hizmet verme durumu Evet Hayır	23,7±6,1 23,1±6,1	0,557
COVID-19 hastasına hizmet sunumunda çalışma pozisyonu Ön cephe Arka cephe	24,0±6,1 22,9±6,2	0,020*
Yaptığı işi COVID-19 ile enfekte olma açısından riskli bulma durumu Evet Hayır/ kararsız	23,1±5,3 23,7±6,3	0,213
COVID-19 hastasına sağlık hizmeti sunmada istekli olma durumu Evet Hayır/ kararsız	23,2±5,9 24,0±6,3	0,012*

Tablo 4. COVID-19 hastasına hizmet veren sağlık çalışanlarının ilk COVID-19 hastasına hizmet verirken hissettikleri duygular* (N=830)

	Sağlık çalışanlarının kendileri için hissettiği duygular		Sağlık çalışanlarının hasta için hissettiği duygular	
	n	%	n	%
Endişe	562	67,7	396	47,7
Stres	469	56,5	186	22,4
Çaresizlik	209	25,2	214	25,8
Üzüntü	161	19,6	487	58,7
Öfke	78	9,4	55	6,6

*Birden çok seçeneğe işaretlenebilir.

SB-057

Kovid-19 Pandemisinde Yetişkinlerdeki Anksiyetenin Besin Alımlarına Etkisi

Zeynep Uzdil¹, Seda Kaya², Funda Pınar Çakıroğlu²¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü²Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü

Giriş ve Amaç: KOVID-19 pandemisi, Aralık 2019'da Çin'de ortaya çıkan ve tüm dünyaya yayılan ciddi bir halk sağlığı sorunudur. Pandemi dönemi beraberinde pek çok sorunu ortaya çıkarmış olup beslenme de bu sorunlardan bir tanesidir. Türkiye'de yaşayan yetişkin bireylerde KOVID-19 pandemisi sırasındaki anksiyetenin tüketimi azalmış besin alımına etkisinin değerlendirilmesi amacıyla bu çalışma planlanıp yürütülmüştür.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışmaya 15-30 Nisan 2020 tarihleri arasında Türkiye'de yaşayan 18-65 yaş arası hekim tarafından psikiyatrik hastalık tanısı almamış olan 1012 gönüllü yetişkin birey dahil edilmiştir. Bireylere sosyal medya aracılığı ve online anket formu ile ulaşılmıştır. Çalışmaya katılmayı gönüllü kabul eden bireylerin genel demografik özellikleri ve tüketimi azalmış besin alımına yönelik bilgiler anket formu ile sorgulanmıştır. Anksiyete durumu Yaygın Anksiyete Ölçeği (YAB-7) ile belirlenmiştir. Çalışmanın yapılabilmesi için Ondokuz Mayıs Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan B.30.2.ODM.0.20.08/257 numaralı etik izin alınmıştır. Verilerin istatistiksel analizi TURCOSA (Turcosa Analytics Ltd. Co., Turkey) yazılımı ve SPSS 21.0 istatistik programı ile yapılmıştır.

Bulgular: Bireylerin %81,7'si kadın (n=827), %18,3'ü (n=185) erkektir. Çalışmaya katılanlar ortalama 28.3±8.7 yıl yaşında, %81,7'si evlidir. Eğitim düzeyi büyük çoğunluğunun (%87,6) üniversite ve üzeridir. YAB-7 skoru ortalama 5,7±4,8 puan olup %50,1'i hafif, %31,0'i orta, %12,3'ü yüksek ve %6,6'sında ciddi anksiyete belirlenmiştir. Anksiyetesi yüksek olan bireylerin kuru meyve tüketimi %22,2, ekmek tüketimi %10,9, pilav-makarna tüketimi %13,7, kahve tüketimi %12,8 ve su tüketimi %20,0'sında azalma gösterdiği belirlenmiştir. YAB-7 test skorundaki 1 birimlik artış, bireylerde tüm süt ve et ürünleri, tüm sebzeler ve kuru meyve, ekmek, pilav-makarna, kahve ve su tüketiminde azalma açısından etki oluşturmaktadır (adj.p<0,05). Yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durum ve beden kütle indeksi değişkenlerinin etkisi sabitlendiğinde bu etkinin bireylerde tüm süt ve et ürünleri (kurubaklagil hariç), tüm sebzeler ve kuru meyve, ekmek, pilav-makarna, kahve ve su tüketiminde azalma açısından anlamlı olduğu gözlenmiştir (adj.p < 0.05).

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışmada bireylerin KOVID-19 dönemindeki anksiyete düzeyleri hafif düzeyde belirlenmiştir. Bireylerin bazı besinlere yönelik tüketimlerinin azaldığı ve bunun anksiyete varlığından etkilendiği ortaya koyulmuştur. KOVID-19 dönemindeki anksiyetenin azalan besin alımlarına etkisinin yanında bu durumun enerji ve besin öğeleri alımına etkisini de ortaya koyan çok sayıda klinik araştırmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar kelimeler: Anksiyete, Beslenme, Beslenme alışkanlıkları, Kovid-19

Giriş

Akut solunum yolu hastalığı olan Koronavirüs 2019 (KOVID-19), 2019'un Aralık ayında ilk Çin'in Wuhan kentinin Hubei Eyaleti'nde ortaya çıkmıştır. Nedeni net olmamakla birlikte Wuhan kentindeki canlı hayvan pazarındaki ürünlerin tüketimi sonucu ortaya çıktığı düşünülmektedir.⁽¹⁾ İlk olarak Çin'de ortaya çıkmasına rağmen hızla tüm dünyaya yayılmıştır. KOVID-19 yüksek bulaşıcılık ve ölüm oranlarının yanı sıra kitlesel anksiyete, ekonomik yüke ve finansal kayıplara neden olarak evrensel psikososyal etkiye neden olmuştur. 28 Kasım 2020 itibariyle, Dünya'da 61.299.371 vaka, 1.439.784 ölüm; Türkiye'de ise 487.912 hasta, 13.373 ölüm bildirilmiştir.^(2,3)

KOVID-19, yakın temas nedeniyle insandan insana bulaşabilen bir hastalıktır. Enfekte hastalarda şiddetli ve hatta ölümcül solunum yolu hastalıkları (örneğin, akut solunum sıkıntı sendromu (ARDS) ve akut solunum yetmezliği) gözlemlenmektedir.⁽⁴⁾ Ek olarak, KOVID-19 fiziksel hasarın yanı sıra panik atak, uykusuzluk, anksiyete, korku ve depresyon gibi çok çeşitli psikolojik sorunları tetikleyerek halkın ruh sağlığı üzerinde de ciddi bir etkiye sahiptir.^(5,6) Dünya'da ve ülkemizde uygulanan çeşitli karantina koşulları ve pandemiye bağlı sosyal yaşantıdaki değişiklikler pek çok psikolojik sorunlara yol açmaktadır. Psikolojik sorunlara bağlı olarak beslenme durumu ve alışkanlıklarında da değişiklikler olabilir. Bu psikolojik sorunlar çoğu insanın besin tüketim durumunu ve alışkanlıklarını da etkileyebilir.⁽⁷⁾ Karantina ve sosyal izolasyon döneminde sağlıklı beslenmenin önemi konusunda bilgilendirici yayınlar yapılmakta ve önerilerde bulunmaktadır. Bu öneriler; evde yemek yapmayı seçmek, şekeri kısıtlamak, tuzu kısıtlamak, yağ alımını

sınırlamak, lif alımını artırmak, yeterince su içmek, alkol almamak veya orta seviyelere çıkarmak şeklindedir. Bu dönemde yetersiz ve dengesiz beslenme, ileride sadece kronik hastalıklar için risk oluşturmaz, aynı zamanda KOVİD-19 pandemisinde özellikle bağışıklık açısından da riski artırır.

Bu nedenle, online olarak kesitsel bir çalışma olarak planlanan bu çalışmada KOVİD-19 salgını sırasında Türkiye’de yaşayan yetişkin bireylerde anksiyetenin azalan besin alımlarına etkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Kesitsel nitelikte olan bu çalışma, 15-30 Nisan 2020 tarihleri arasında Türkiye’de yaşayan 18-65 yaş arası 1012 birey üzerinde yürütülmüştür. Bireylere online anket formu ile ulaşılmıştır. Hekim tarafından psikiyatrik hastalık tanısı almamış ve çalışmaya online katılmayı kabul eden gönüllü katılımcılar çalışmaya dahil edilmiştir. Anket formunda demografik özellikler, antropometrik ölçümler, tüketimi azalmış besin alımları ve anksiyete durumu saptanmıştır. Demografik özelliklerden yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, sigara içme durumu sorgulanmıştır. Hastaların antropometrik ölçümlerinden vücut ağırlığı ve boy uzunluğu online anket aracılığı ile sorgulanmıştır. En son ölçüldükleri boy uzunluğu ve güncel vücut ağırlığı ölçümü bilgileri kendi beyanları esas alınarak sorgulanmıştır. Vücut ağırlığı ve boy uzunluğu ölçümü kullanılarak beden kütle indeksi (BKİ) hesaplanmıştır. Buna göre BKİ, vücut ağırlığı (kg)/(boy uzunluğu)² formülü ile hesaplanmıştır. Tüketimi azalmış besin alımlarını belirlemek için araştırmacılar tarafından hazırlanmış azalan beslenme alışkanlıkları anketi ile süt ürünlerinden süt, yoğurt, kefir ve peynir; et ve et ürünlerinden kırmızı et, tavuk eti, balık, yumurta, kurubaklagiller ve yağlı tohumlar; sebze ve meyvelerden koyu yeşil yapraklı sebzeler, diğer sebzeler, taze meyve ve kuru meyve; tahıllardan ekmek, pilav-makarna, kek-pasta ve tatlı; içeceklerden çay, kahve ve su tüketimi sorgulanmıştır. Anksiyete durumunu belirlemek için Yaygın Anksiyete Ölçeği (YAB-7) kullanılmıştır. YAB-7 ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliği Konkan ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Son 2 hafta içindeki durumu sorgulayan ölçek maddelerinde yaşantıları değerlendiren 7 maddeli dörtlü likert (0 “hiç”, 1 “birçok gün”, 2 “günlerin yarısından fazlasında”, 3 “hemen hemen her gün”) tipi bir ölçektir. Ölçekten edinilen toplam puanlar 0-5 puan hafif, 5-10 puan orta, 10-15 puan ciddi, 15 puan ve üstü ciddi anksiyete olarak sınıflandırılmaktadır. ⁽⁸⁾

Bu çalışmanın yapılmasında Helsinki ilkelerine uyulmuş ve çalışmanın yapılma amacı ile verilerin çalışma amaçları dahilinde gizli kalacağı konusunda yazılı bilgilendirme yapılarak katılımcıların gönüllü onamları online olarak alınmıştır. Çalışma yapılmadan önce Ondokuz Mayıs Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan B.30.2.ODM.0.20.08/257 numaralı etik izin alınmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen verilerin istatistiksel analizinde TURCOSA (Turcosa Analytics Ltd. Co., Turkey) yazılımı ve SPSS 21,0 istatistik programı kullanılmıştır. Nicel veriler ortalama±standart sapma, nitel veriler sayı (n) ve yüzde (%) olarak verilmiştir. Sıralı lojistik regresyon analizinin orantılı olasılık varsayımı karşılanmadığından, YAB-7 test puanlarının azalmış besin tüketimi üzerindeki etkisini belirlemek için ikili lojistik regresyon analizi modelleri oluşturulmuştur. Verilerin analizi hem ham veri hem de model oluşturularak (Model 1: yaş, cinsiyet, sigara içme durumu, çalışma durumu, eğitim durumu, medeni durum ve beden kütle indeksi değişkenleri açısından adjust edilmiştir) yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık p<0,05 kabul edilmiştir.

Bulgular

Bu çalışmaya yaşları ortalaması 28,3±8,7 yıl olan 827 kadın (%81,7), 185 erkek (%18,3) toplam 1012 kişi katılmıştır. Eğitim düzeyi %87,6’sının üniversite ve üzeri, medeni durumu %33,3’ünün evli olup %15,1’i sigara içmekte ve %48,1’i çalışmaktadır. Beden kütle indeksi ortalaması 23,5±4,7 kg/m²’dir. YAB-7 ölçeği skoru ortalama 5,7±4,8 puandır. Anksiyete puanlarının kesim noktalarına bakıldığında bireylerin %50,1’inde hafif, %31,0’inde orta, %12,3’ünde yüksek ve %6,6’sında ciddi anksiyete belirlenmiştir.

Bireylerin anksiyete sınıflamasına göre azalan besin tüketimlerinin dağılımı Tablo 1’de verilmiştir. Buna göre anksiyetesi yüksek olan bireylerin süt tüketimi %22,8, yoğurt tüketimi %20,5, kefir tüketimi %22,7, kurubaklagil tüketimi %25,0, kuru meyve tüketimi %22,2, ekmek tüketimi %10,9, pilav-makarna tüketimi %13,7, kahve tüketimi %12,8 ve su tüketimi %20,0’ünde azalma gösterdiği belirlenmiştir. Ciddi anksiyetesi olan bireylerin %15,8’inde peynir, %14,4’ünde yumurta, %14,5’inde koyu yeşil yapraklı sebzeler, %15,4’ünde ekmek tüketiminde azalma olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1. Bireylerin Anksiyete Sınıflamasına Göre Azalmış Besin Tüketimi Dağılımı

Besinler	Anksiyete sınıflaması (%)			
	Hafif	Orta	Yüksek	Ciddi
Süt ürünleri				
Süt	29,8	40,4	22,8	7,0
Yoğurt	25,6	43,6	20,5	10,3
Kefir	43,9	22,7	22,7	10,7
Peynir	28,9	36,8	18,5	15,8
Et ve et ürünleri				
Kırmızı et	39,0	32,2	19,5	9,3
Tavuk eti	36,6	38,2	17,9	7,3
Balık	39,2	34,2	18,2	8,4
Yumurta	21,4	45,2	19,0	14,4
Kurubaklagiller	31,8	38,6	25,0	4,6
Yağlı tohumlar	41,5	29,3	15,9	13,3
Sebze ve meyveler				
Koyu yeşil yapraklı sebzeler	41,9	27,5	16,1	14,5
Diğer sebzeler	27,6	43,1	15,5	13,8
Taze meyve	47,9	31,3	10,4	10,4
Kuru meyve	40,3	23,6	22,2	13,9
Tahıllar				
Ekmek	48,1	25,6	10,9	15,4
Pilav-makarna	46,4	26,8	13,7	13,1
Kek-pasta	52,6	26,6	10,4	10,4
Tatlı	53,7	29,1	6,0	11,2
İçecekler				
Çay	45,6	35,1	14,0	5,3
Kahve	41,4	33,0	12,8	12,8
Su	32,6	37,9	20,0	9,5

Tablo 2'de YAB-7 test puanlarının azalmış besin tüketimi üzerindeki etkisini belirlemede ikili lojistik regresyon sonuçları verilmiştir. Buna göre YAB-7 test skorundaki 1 birimlik artış, bireylerde tüm süt ve et ürünleri, tüm sebzeler ve kuru meyve, ekmek, pilav-makarna, kahve ve su tüketiminde azalma açısından etki oluşturmaktadır ($adj.p < 0,05$). Yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durum ve beden kütle indeksi değişkenlerinin etkisi sabitlendiğinde bu etkinin bireylerde tüm süt ve et ürünleri (kurubaklagil hariç), tüm sebzeler ve kuru meyve, ekmek, pilav-makarna, kahve ve su tüketiminde azalma açısından anlamlı olduğu gözlenmiştir ($adj.p < 0,05$).

Tablo 2. YAB-7 Test Puanlarının Azalmış Besin Tüketimi Üzerindeki Etkisini Belirlemede İkili Lojistik Regresyon Sonuçları

Besinler	YAB-7 test scores			
	Ham veri		Model 1*	
	OR (95%CI)	adj.p	OR (95%CI)	adj.p
Süt ve ürünleri				
Süt	1.08(1.03-1.14)	0.004	1.06(1.01-1.12)	0.034
Yoğurt	1.09(1.03-1.16)	0.005	1.09(1.02-1.16)	0.011
Kefir	1.07(1.02-1.12)	0.005	1.07(1.02-1.12)	0.017
Peynir	1.09(1.03-1.16)	0.004	1.07(1.01-1.14)	0.031
Et ve et ürünleri				
Kırmızı et	1.07(1.03-1.11)	0.002	1.06(1.02-1.10)	0.009
Tavuk eti	1.07(1.03-1.11)	0.002	1.06(1.02-1.10)	0.007
Balık	1.05(1.01-1.09)	0.008	1.06(1.02-1.10)	0.008
Yumurta	1.11(1.06-1.18)	0.002	1.11(1.04-1.18)	0.007
Kurubaklagiller	1.07(1.01-1.13)	0.037	1.05(0.99-1.12)	0.142
Yağlı tohumlar	1.08(1.03-1.12)	0.002	1.07(1.02-1.12)	0.007
Sebze ve meyveler				
Koyu yeşil yapraklı sebzeler	1.07(1.02-1.12)	0.007	1.07(1.02-1.13)	0.011
Diğer sebzeler	1.08(1.03-1.14)	0.002	1.08(1.03-1.14)	0.007
Taze meyve	1.03(0.97-1.10)	0.308	1.03(0.97-1.10)	0.397
Kuru meyve	1.09(1.05-1.14)	0.002	1.10(1.05-1.15)	0.004
Tahıllar				
Ekmek	1.08(1.04-1.12)	0.002	1.07(1.04-1.11)	0.004
Pilav-makarna	1.06(1.03-1.10)	0.002	1.06(1.03-1.10)	0.004
Kek-pasta	1.03(0.99-1.07)	0.098	1.03(0.99-1.07)	0.149
Tatlı	1.02(0.99-1.06)	0.263	1.03(0.99-1.07)	0.245
İçecekler				
Çay	1.03(0.98-1.09)	0.280	1.01(0.95-1.07)	0.795
Kahve	1.08(1.04-1.12)	0.002	1.07(1.03-1.11)	0.004
Su	1.09(1.04-1.13)	0.002	1.08(1.04-1.13)	0.004

*Model 1' de yaş, cinsiyet, sigara içme durumu, çalışma durumu, eğitim durumu, medeni durum ve beden kütle indeksi değişkenleri açısından adjust edilmiştir. YAB-7: Yaygın Aksiyete Ölçeği, OR: Odds ratio, CI: Confidence interval. İstatistiksel olarak önemli değişkenler koyu renk (bold) gösterilmiştir.

Tartışma

Bu çalışma, bireylerin anksiyete durumlarına göre azalmış besin tüketim durumlarını değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür. Bağışıklık ve enfeksiyonla ilgili halk sağlığı tartışmalarında genellikle eksiklik, bağışıklık sisteminin optimal işlevini destekleyen beslenme stratejileridir. Azalan bağışıklık, solunum sistemi virüsleri ile enfeksiyon için önemli bir risk faktörüdür. İyi bir beslenme durumu, enfeksiyonları önlemek için optimal bir bağışıklık tepkisi için önemli bir faktör olarak kabul edilir. Bildiğimiz kadarıyla KOVİD-19 pandemisinin psikolojik etkisinin de beslenme alışkanlıkları üzerine etkisini değerlendiren az çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmanın bulguları salgın sırasında psikolojik etkileri göz önüne alarak beslenme üzerine hedeflenen müdahaleler için veri desteği sağlayacağını düşünüyoruz.

Stres, bir bireyin normal yeme alışkanlıklarından bağımsız olarak yeme davranışı ile çeşitli şekillerde etkileşime girebilir. Bu çalışma da anksiyete durumu arttıkça süt ve ürünleri, et ve ürünleri, sebze ve meyveler, tahıllar ve içecek tüketiminin azaldığı saptanmıştır. Ayrıca modelleme yapıldığında da (yaş, cinsiyet, sigara içme, çalışma, eğitim durumu, medeni durum ve BKİ'ye göre düzeltme yapıldığında) anksiyete durumu arttıkça süt ve ürünleri, et ve ürünlerinde kurubaklagiller hariç, sebzeler ve kuru meyvelerde, ekmek, pilav, makarna, kahve ve su tüketiminde azalma olduğu belirlenmiştir. Yapılan kesitsel bir çalışmada daha düşük anksiyete skoruna sahip kadınlarda düşük kırmızı et ve tatlı tüketimi olduğu saptanmıştır. Bulgular literatürle kısmen uyumlu olmakla birlikte farklı sonuçlarda rapor edilen çalışmalar bulunmaktadır.^(9,10)

Geniş popülasyonda yürütülen bu çalışmada birkaç sınırlılıklar mevcuttur. Birincisi kesitsel bir çalışmanın kısıtlılıklarını barındırmaktadır. İkincisi online yapıldığı için bireylerin beyanına dayalı verilerin toplanmasıdır.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak KOVİD-19 pandemi döneminde anksiyete durumunun beslenme alışkanlıkları üzerinde etkileri belirlenmiştir. Pandemide ortaya çıkan psikolojik belirtilerin farklı toplumlarda beslenme durumu üzerine etkilerini ortaya koyacak kesitsel çalışmalara ihtiyaç vardır. Dünya çapında büyük etkisi olan bu pandeminin psikolojik etkileri de göz önüne alınarak beslenme ile ilgili insanlara bilgilendirme ve sağlıklı beslenme alışkanlıkları geliştirmek için evde uygulanabilecek yaşam tarzı önerileri belirlenmelidir. İnsanların televizyon, bilgisayar ve telefon kullanımı sıklıkları göz önünde bulundurularak beslenme motivasyonunu artıran eğitimler ve yaklaşımlar geliştirilebilir.

Kaynaklar

1. Wang D., Hu B., Hu C., ve ark. Clinical characteristics of 138 hospitalized patients with 2019 novel coronavirus-infected pneumonia in Wuhan, China. JAMA. 2020 .
2. WHO (2020) Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard. <https://covid19.who.int/> (Erişim tarihi 28.11.2020).
3. T.C. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilgilendirme Sayfası <https://covid19.saglik.gov.tr/> (Erişim tarihi 28.11.2020).
4. Zhu N, Zhang DY, Wang WL, ve ark. A novel coronavirus from patients with pneumonia in China, 2019. N Engl J Med. 2020;382(2):727-733.
5. Li W, Yang Y, Liu ZH ve ark. (2020) Progression of mental health services during the COVID-19 outbreak in China. Int J Biol Sci 16, 1732-1738.
6. Qiu J, Shen B, Zhao M ve ark. (2020) A nationwide survey of psychological distress among Chinese people in the COVID19 epidemic: implications and policy recommendations. Gen Psychiatry 33, e100213
7. Agarwal, U., Mishra, S., Xu, J., ve ark. (2015). A multicenter randomized controlled trial of a nutrition intervention program in a multiethnic adult population in the corporate setting reduces depression and anxiety and improves quality of life: the GEICO study. Am J Health Promot, 29(4), 245-254.
8. Konkan R, Şenormancı Ö, Güçlü O, Aydın E, Sungur MZ. Yaygın Anksiyete Bozukluğu-7 (YAB-7) Testi Türkçe Uyarlaması, Geçerlik ve Güvenirliliği. Nöropsikiyatri Arşivi. 2013;50:53-58.
9. Murphy, M., & Mercer, J. G. (2013). Diet-regulated anxiety. Int J Endocrinol, 2013, 701967.
10. Yannakoulia M, Panagiotakos DB, Pitsavos C ve ark. (2008) Eating habits in relations to anxiety symptoms among apparently healthy adults. A pattern analysis from the ATTICA study. Appetite 51, 519-525.

SB-061

Determination of Sexual and Reproductive Health Stigmatization Levels of Young Women Between 18-24 Years

Metin Yıldız¹, Mehmet Salih Yıldırım², Güray Okyar¹

¹Department of Nursing, Agri Ibrahim Cecen University School of Health, Agri / Turkey

²Agri Ibrahim Cecen University Doğubayazıt Ahmed-i Hani Vocational School, Agri / Turkey

Abstract

Objectives: This research was carried out to investigate the sexual and reproductive health stigmatization levels of young women.

Methods: This cross-sectional study was conducted between 18-24 years old women registered in the Family Health Centers located in Iğdir city center between March and April 2020.

Results: In this study, the median value of the Sexual and Reproductive Health Stamping Scale was 8.0 [6.0] in young women. The median value of the Sexual and Reproductive Health Stamping Scale sub-dimensions in young women; “Accepted stigma” 3.0 [3.0], “Internalized stigma” 2.0 [4.0], “Stigma based attitudes” were found as 3.0 [3.0].

Conclusion: The results suggest that the level of stigmatization may vary according to the level of education and income, and it is recommended to provide training on stigmatizing sexual and reproductive health for this group.

Keywords: Health, women, sexuality, stereotyped behavior.

INTRODUCTION

The adolescent period that starts with puberty and continues until adulthood is a period when biological and psychological changes occur.^[1] Young individuals are responsible for their own health needs and accurate information about their health, especially reproductive health, to receive.^[2-4] Young people living in developing countries do not have sufficient information on sexual and reproductive health issues.^[2-4] Studies in our country also show that young people do not have sufficient information about issues involving sexual and reproductive health.^[2-4] Reproductive health refers to the right of people to be responsible, satisfying and safe in their sexual lives and to decide and choose when and how often they should use their reproductive capacity.^[5] Many young individuals in the adolescent period become sexually active.^[6] However, individuals in this period may not think about what the consequences of their sexual behavior will bring.^[7] This research aims to stigmatize the sexual and reproductive health of women going through a sensitive period and aims to add new information to the literature due to the limited number of studies on this subject.

METHODS

This cross-sectional study was conducted between 18-24 years old women registered in the Family Health Centers located in the city center of Iğdir between March and April 2020. This cross-sectional study was conducted between March and April 2020. The population of the study comprised of 137.613 individuals registered in the Family Health Centers in Iğdir province, 12.2% of whom were women aged 18-24 years. The sample of this study was 1.6% women in this age group who agreed to participate in this study.

In the collection of the research data, the Introductory Information Form and the Sexual and Reproductive Health Stigma Scale (SRHSS) in Young Women were used. After the purpose of this research was announced and verbal permission was obtained from the individuals who voluntarily agreed to participate in this research, the data were applied to individuals online using social media with the Google form prepared by the researchers.

Ethics Committee Approval: This study was approved by the Agri Ibrahim Cecen University Scientific Research Ethics Committee (Approval date: 05 Mar 2020, Approval number: E.5938). Verbal permission was obtained from individuals who wanted to participate in this research by making the necessary explanations to the individuals included in this research.

Data Collection Tools

Introductory Information Form: It consists of questions that were prepared by researchers and contain the introductory features of individuals.

SRHSS Form: SRHSS was developed by Hall et al. to investigate the stigma of sexual and reproductive health in women aged 15-24 years in 2017.^[8] The original scale consists of three sub-dimensions and 20 items: Accepted stamping, Internalized Stamping, and Attitudes Based on Stamping. The lowest score that can be obtained from the total of the scale is 0 and, the highest score is 20. Each item of the scale is rated as 0 = Disagree, 0 = Neutral, 1 = Agree. The increase in the score obtained from the scale indicates that the stigma has increased. Bayrakceken performed the Turkish validity and reliability of the scale. Cronbach's alpha value was 0.74.^[9]

The data obtained in this study was analysed on the computer using the SPSS statistical software. Frequency, descriptives, frequency, percentage, mean, standard deviation, median and interquartile range [IQR] were used as descriptive statistical methods. Kolmogorov – Smirnov test was used to test normality distribution with analytical tests. Mann-Whitney U test was used for binary groups and, Kruskal-Wallis test was used for groups more than two. Spearman correlation test was used to investigate whether there was a linear relationship between the two numerical measurements, the direction and severity of this relationship, if any. In our study, $p < 0.05$ was accepted as a statistically significant difference.

RESULTS

The findings obtained in this study showed that 282 women participated in our study. It was determined that 68.4% of the individuals who participated in this study were Turkish citizens, 83.7% of them were single, 63.5% of them were secondary school graduates, 41.8% of the participants' income was less than their expenses, 79.4% participants had health insurance, 72.0% participants were nuclear family, 50.7% lived in the city center, 37.6% of them were professions of the other group, 50.0% of them stated that their level of religious worship was moderate, 57.8% of the participants' level of religious knowledge was moderate, 47.2% of the individuals stated that they mostly acted according to their beliefs. The mean age of the group was 21.2 ± 1.7 years. According to the findings obtained from this study, the median [IQR] value of the Sexual and Reproductive Health Stamping Scale was 8.0 [6.0] in young women. Its sub-dimensions in young women; "Accepted stigma" 3.0 [3.0], "Internalized stigma" 2.0 [4.0], "Stigma based attitudes" were 3.0 [3.0]. It was summarized in Table 1.

Table 1. Descriptive characteristics of the individuals

	Mean ± SD
Age (years)	21.2 ± 1.7
	n (%)
Nationality	
Turkey	89 (31.6)
Azerbaijan	193 (68.4)
Marital status	
Single	236 (83.7)
Married	46 (16.3)
Education level	
Primary education	34 (12.0)
Secondary education	179 (63.5)
High education	69 (24.5)
Income rate	
Less than income	118 (41.8)
Income equal to the expense	116 (41.1)
More than income	48 (17.1)
Health assurance presence	
Yes	224 (79.4)
No	58 (20.6)
Family type	
Nuclear family	203 (72.0)
Extended family	70 (24.8)
Fragmented Family	9 (3.2)
Place of residence	
Village	63 (22.3)
District Center	76 (27.0)
City Center	143 (50.7)
Profession	
Officer	57 (20.2)
Worker	49 (17.4)
Housewife	24 (8.5)
Not working	46 (16.3)
Other	106 (37.6)
Level of religious worship	
Very low	23 (8.2)
Low	26 (9.2)
Middle	141 (50.0)
High	74 (26.2)
Very high	18 (6.4)
Religious knowledge level	
Very low	6 (2.1)
Low	15 (5.3)
Middle	163 (57.8)
High	87 (30.9)
Very high	11 (3.9)
Movement level according to belief	
Never	8 (2.8)
Sometimes	37 (13.1)
Most of the time	133 (47.2)
Always	104 (36.9)
Total SRHSS	8.0 [6.0]
Accepted stamping sub-dimension	3.0 [3.0]
Internalized stamping sub-dimension	2.0 [4.0]
The sub-dimension of attitudes on stigmatization	3.0 [3.0]

The SRHSS score in young women was statistically significantly higher in primary school graduates ($p=0.036$), individuals with lower income ($p=0.047$) and without health insurance ($p=0.033$). No statistically significant difference was found between the mean score of SRHSS in young women and nationality ($p=0.740$), marital status ($p=0.479$), family type ($p=0.430$), place of residence ($p=0.525$), profession ($p=0.420$), religious worship ($p=0.457$), acting according to religious knowledge level ($p=0.638$) and belief ($p=0.978$). It was summarized in Table 2.

Table 2. Comparison of the demographic characteristics of the individuals and sexual and reproductive health stigma scale scores in young women

	n (%)	Median [IQR]	p
Nationality			
Turkey	89 (31.6)	8.0 [6.0]	0.740*
Azerbaijan	193 (68.4)	8.0 [5.0]	
Marital status			
Single	236 (83.7)	8.0 [6.0]	0.479*
Married	46 (16.3)	8.5 [5.0]	
Education level			
Primary education	34 (12.0)	9.5[5.0]	0.036 [†]
Secondary education	179 (63.5)	8.0 [5.0]	
High education	69 (24.5)	5.0 [10.0]	
Income rate			
Less than income	118 (41.8)	8.0 [5.0]	0.047 [†]
Income equal to the expense	116 (41.1)	9.0 [5.0]	
More than income	48 (17.1)	6.0 [7.0]	
Health /Insurance assurance presence			
Yes	224 (79.4)	8.0 [6.0]	0.033*
No	58 (20.6)	9.0 [5.0]	
Family type			
Nuclear family	203 (72.0)	9.0 [6.0]	0.430 [†]
Extended family	70 (24.8)	8.0 [4.5]	
Fragmented Family	9 (3.2)	7.0 [3.0]	
Place of residence			
Village	63 (22.3)	8.0 [4.0]	0.525 [†]
District Center	76 (27.0)	8.0 [5.0]	
City Center	143 (50.7)	8.0 [6.0]	
Profession			
Officer	57 (20.2)	8.0 [7.5]	0.420 [†]
Worker	49 (17.4)	8.0 [4.5]	
Housewife	24 (8.5)	7.5 [5.2]	
Not working	46 (16.3)	8.5 [5.0]	
Other	106 (37.6)	9.0 [6.0]	
Level of religious worship			
Very low	23 (8.2)	10.0 [3.0]	0.457 [†]
Low	26 (9.2)	8.0 [7.2]	
Middle	141 (50.0)	8.0 [5.0]	
High	74 (26.2)	8.0 [8.0]	
Very high	18 (6.4)	8.0 [6.0]	
Religious knowledge level			
Very low	6 (2.1)	9.0 [4.2]	0.638 [†]
Low	15 (5.3)	8.0 [5.0]	
Middle	163 (57.8)	8.0 [5.0]	
High	87 (30.9)	8.0 [6.0]	
Very high	11 (3.9)	10.0 [6.0]	
Movement level according to Belief			
Never	8 (2.8)	9.0 [8.5]	0.978 [†]
Sometimes	37 (13.1)	9.0 [5.5]	
Most of the time	133 (47.2)	8.0 [6.0]	
Always	104 (36.9)	8.0 [5.0]	

*Mann-Whitney U test, [†]Kruskal Wallis test

DISCUSSION

For STIs, physical pain is mild and decreases fairly quickly when treatment begins. However, when it comes to the emotional pain caused by the stigma associated with STIs, the probability of living with STIs for the rest of a person's life may be more destructive.[10] Nurses should be able to talk to patients about Sexual and Reproductive Health issues, which are considered confidential and not easily communicated among people, and to identify individuals at risk early. They should provide training and consultancy services to these risky groups.[10]

In this study, the median value of the SRHSS was 8.0 in young women. The median value of the SRHSS sub-dimensions in young women; "Accepted stigma" 3.0, "Internalized stigma" 2.0, "Stigma based attitudes" were found as 3.0. Bayrakceken also found a similar result in his study with individuals aged 18-24.[9]

CONCLUSION

It has been determined that the level of stigmatization varies according to the level of education and income, and it is recommended to provide training on stigmatizing sexual and reproductive health for this group.

REFERENCES

1. İnanç BY, Bilgin M, Atıcı MK. *Gelişim Psikolojisi*, 12. Baskı. *Pagem Akademi*, 2017; 1-277.
2. Koluçak S, Güneş G, Pehlivan E. İnönü Üniversitesi öğrencilerinin üreme sağlığı konularında bilgi düzeyleri ve hizmetten beklentileri. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 2010;17: 7-14.
3. Koçak DY, Duman NB, Topuz Ş, Yılmazel G, Güngör T, Başçı AB. Üreme çağındaki kadınların acil kontrasepsiyon ile ilgili bilgi, tutum ve davranışları. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*, 2016; 13: 112-116.
4. Atan ŞÜ, Duran ET, Şen S, Bolsoy N, Sevil Ü. Üniversite öğrencilerinin cinsellik ve aile planlaması yöntemleri konusundaki bilgi, görüş ve uygulamaları. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 2012; 28: 13-25.
5. World Health Organization (WHO). *Reproductive health*. http://www.who.int/topics/reproductive_health/en/ [Accessed date 20.04.20120].
6. Tenore JL, Lipsky MS. Preventive services for the adolescent (13–20 years). *Clinics in Family Practice*, 2000; 2: 289-311
7. World Health Organization (WHO). *International Classification of Functioning, Disability and Health: ICF*. Baskı. World Health Organization, 2001. <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42407/9241545429.pdf>. [Accessed date 20.04.20120].
8. Hall KS, Manu A, Morhe E, Harris LH, Loll D, Ela E, Kolenic G, Dozier JL, Challa S, Zochowski MK. Development and validation of a scale to measure adolescent sexual and reproductive health stigma: results from young women in Ghana. *The Journal of Sex Research*, 2017; 1-13.
9. Bayrakçeken E. Genç Kadınlarda Cinsel ve Üreme Sağlığı Damgalama Ölçeği Geçerlik ve Güvenirliliği. *Doğum, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*. Erzurum, 2018.
10. Hock RR. *Human Sexuality (Paper)*: Pearson New International Edition. 3 Baskı. Pearson Education, Limited; 2013.

SB-073

Ankara'da Bir Üniversitenin Bazı Fakültelerindeki Öğrencilerinin AIDS'e İlişkin Bilgi ve Tutumları

Hatice Eftal Şeyda Kanal, Ferda Özyurda
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

ÖZET

Giriş ve Amaç: Gençler temelde bilgi eksikliği ve riskli davranışlara yatkınlık sebebiyle HIV/AIDS'e karşı savunmasız bir gruba oluşturmaktadır. Bilgi eksikliği aynı zamanda AIDS'e karşı olumsuz tutumu da körüklemektedir. Çalışma, Ankara Üniversitesi'nin seçilmiş fakültelerinin seçilmiş bölümlerinde öğrenim gören dönem 1 öğrencilerinin, AIDS'e yönelik bilgi düzeyi ve tutumlarını değerlendirmek, bunlarla ilişkili etmenleri saptamak amacıyla yürütülen kesitsel tipte bir çalışmadır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma Eylül 2019-Kasım 2019 tarihleri arasında yapılmıştır. Öğrencilerin fakülte ve bölümleri, üniversiteye giriş puan türleri dikkate alınarak rastgele olarak seçilmiş, sayısal puan türü için Tıp Fakültesi ve Fizik Bölümü; eşit ağırlık puan türü için İktisat, Maliye ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümleri; sözel puan türü için Gazetecilik ve Tarih Bölümleri alınmıştır. Fakülte ve bölümlerdeki 685 öğrencinin tamamı çalışmaya alınmış, 619 öğrenci ile çalışma yürütülmüştür. Veriler, 14 soruluk sosyodemografik özellikler, 11 soruluk cinsel sağlığa ilişkin bilgi ve davranışlar formu ile 21 soruluk AIDS Bilgi Ölçeği ve 17 soruluk AIDS Tutum Ölçeği'ni içeren, toplamda 63 soruluk Veri Toplama Formu ile toplanmıştır. Bilgi Ölçeği'nden alınacak puanlar 0-21 arasında, Tutum Ölçeği'nden alınacak puanlar 17-85 arasında değişmekte, yüksek puanlar daha yüksek bilgi ve daha olumlu tutum anlamına gelmektedir. Verilerin analizinde SPSS-21 programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistik, değişken türüne göre yüzdelik dağılım, ortalama, standart sapma, ortanca, minimum-maksimum hesaplanarak yapılmıştır. Analitik istatistikte, değişken türü, kategori sayısı ve dağılım özelliğine göre Student's T, Mann-Whitney U, ANOVA, Kruskal-Wallis, Ki-Kare, Fisher's Exact, Spearman Korelasyon Testleri kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma kapsamındaki öğrencilerin yaş ortalaması $18,85 \pm 2,69$ olup, %53,3'ü kadındır. AIDS Bilgi Ölçeği puan ortancası (minimum, maksimum) 11 (0, 21), Tutum Ölçeği puan ortancası 55 (17, 85)'tir. Yaşı ≤ 18 , tıp fakültesinde öğrenim gören, en uzun süre il ve ilçede yaşamış, ailede kişi başı yıllık geliri yüksek, anne-babası lisans ve lisansüstü öğrenim düzeyinde, cinsel sağlıkla ilgili eğitim almış olanların AIDS bilgi düzeyi anlamlı olarak daha yüksektir. Kadınların AIDS'e karşı tutumları daha olumludur. Kitle iletişim araçları, en çok da internet, AIDS hakkında en fazla bilgi edinilen kaynak olmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmada öğrencilerin AIDS bilgi düzeyleri ve AIDS'e karşı tutumları vasat düzeyde değerlendirilmiş, çeşitli etmenlerle olan ilişkiler ortaya konmuştur. Cinsel sağlık eğitimi almış öğrencilerin bilgi düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Temel eğitim ders müfredatına, ilköğretimden başlayarak, yaşa göre yapılandırılmış cinsel sağlık eğitimi eklenmesi, kitle iletişim araçlarının, özellikle de internetin HIV/AIDS dahil cinsel sağlık konularında bilimsel araştırmalarca kanıtlanmış doğru ve kaliteli bilgiyi sunma aracı olarak kullanılıp bu konularda bir farkındalık oluşturulması ve HIV/AIDS'e yönelik akran eğitim programlarının yürütülmesinin yararlı olacağı kanaatine varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: AIDS, bilgi, tutum, üniversite öğrencileri

GİRİŞ

Dünya genelinde ve pek çok bölgede koruyucu hizmetlerin, tanı olanaklarının ve tedaviye erişimin yaygınlaşması ile yeni HIV vakalarında ve HIV'le ilişkili ölümlerde yüz güldürücü düşüşler yaşanmakla birlikte, tanı yaşındaki düşmeler göz önüne alındığında gençlerin risk altında olduğu görülmektedir. Farklı araştırmalarda 10-24 yaş grubundakilerin önemli bir kısmının HIV/AIDS de dahil cinsel sağlık, üreme sağlığı konularında yeterli bilgiye ve bilince sahip olmadığı gösterilmiştir. Bunun dışında sağlık hizmetlerine ulaşım sıkıntısı, erken cinsel ilişki başlangıç yaşı, erken yaşta yapılan evlilikler, birden fazla cinsel eş, diğer riskli davranışlara yatkınlık (alkol, madde kullanımı, kondom kullanmama vb.), cinsel şiddet, ebeveynler, öğretmenler, sosyal hizmet görevlileri gibi koruyucu mekanizmalar olmadan büyümek de gençleri HIV'e karşı savunmasız kılar ¹. Aile denetiminin azalıp bağımsız yaşama ve farklı arkadaş ortamlarına geçişin olduğu, cinsel aktivitenin arttığı, sık cinsel eş değiştirme ya da birden fazla cinsel eşi olma ve madde, alkol kullanımı, güvensiz cinsel ilişki gibi riskli davranışlara yatkınlığın görülebileceği üniversiteye henüz başlamış öğrencilerin AIDS konusunda bilgi düzeylerini ve AIDS'e ilişkin tutumlarını değerlendirmek önemlidir ^{2 3}.

YÖNTEM

Çalışma, Ankara Üniversitesi'nin seçilmiş fakültelerinden seçilmiş bölümlerde öğrenim gören dönem 1 öğrencilerinin, AIDS'e yönelik bilgi düzeyi ve tutumlarını değerlendirmek, bunlarla ilişkili etmenleri saptamak amacıyla Eylül 2019-Kasım 2019 tarihleri arasında yürütülmüş, kesitsel tipte bir araştırmadır. Fakülte ve bölümler, öğrencilerin üniversiteye giriş puan türleri (sayısal, eşit ağırlık ve sözel) göz önünde bulundurularak rastgele olarak seçilmiş olup, sayısal puan türü için Tıp Fakültesi ve Fizik Bölümü; eşit ağırlık puan türü için İktisat, Maliye ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümleri; sözel puan türü için Gazetecilik ve Tarih Bölümleri alınmıştır. Araştırmada örneklem seçilmemiş, evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Hedeflenen öğrenci sayısı 685 olmuş, bunların 619'u çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmaya katılım oranı %90,3'tür.

Veriler, 14 soruluk sosyodemografik özellikler, 11 soruluk cinsel sağlığa ilişkin bilgi ve davranışlar formu ile 21 soruluk AIDS Bilgi Ölçeği ve 17 soruluk AIDS Tutum Ölçeği'ni içeren, toplamda 63 soruluk Veri Toplama Formu ile toplanmıştır. Katılımcılardan AIDS Bilgi Ölçeği'nin her bir maddesini okuduktan sonra "Doğru", "Kararsızım" ve "Yanlış" seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir. Bilgi ölçeğinden alınabilecek puanlar 0 ile 21 arasında değişmekte olup, yüksek puan daha yüksek bilgi düzeyi anlamına gelmektedir. Katılımcıların AIDS Tutum Ölçeği'nin her bir maddesini okuduktan sonra 5'li likert değerlendirme yapıp, "Hiç Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Fikrim Yok", "Katılıyorum" ve "Tamamen katılıyorum" seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir. Tutum ölçeğinden alınabilecek puanlar 17 ile 85 arasında değişmekte, yüksek puan daha olumlu tutum anlamına gelmektedir ⁴.

Verilerin analizinde SPSS-21 programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistik, değişken türüne göre yüzdeler dağılımı, ortalama, standart sapma, ortanca, minimum(min)-maksimum(maks) hesaplanarak yapılmıştır. Analitik istatistikte, değişken türü, kategori sayısı ve dağılım özelliğine göre Student's T, Mann-Whitney U, ANOVA, Kruskal-Wallis, Ki-Kare, Fisher's Exact, Spearman Korelasyon Testleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamındaki üniversite öğrencilerinin ortalama yaşı 18,85 ± 2,69 olup, % 58,8'i 18 yaş ve altındadır. Öğrencilerin % 53,3'ü kadın, % 46,7'si erkektir ve % 49,1'i tıp, % 4,5'i fizik, % 10,0'u iktisat, % 10,2'si maliye, % 12,6'sı PDR, % 9,5'i tarih, % 4,1'i gazetecilik bölümlerinde öğrenim görmektedir. (Tablo 1).

Çalışmada öğrencilerin AIDS Bilgi Ölçeği'nden aldıkları puanın ortanca değeri 11 (0, 21)'dir. Ölçekten alınabilecek maksimum ve minimum puanlar olan 0 ile 21 değerleri göz önünde bulundurulduğunda tam ortadaki değer olan 11'e denk gelmekte olup, bu da bizlere öğrencilerin vasat düzeyde AIDS bilgisine sahip olduğunu gösterebilir. Öğrencilerin AIDS Tutum Ölçeği'nden aldıkları puanın ortancası ise 55 (17, 85)'tir. Bu değer de, AIDS'e karşı tutumun yine vasat seviyelerde olduğu şeklinde yorumlanabilir (Tablo 1).

Araştırmada 18 yaş ve altı öğrencilerin AIDS Bilgi Ölçeği'nden aldıkları puanlar anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (p=0,002). Cinsiyetler arasında AIDS bilgi düzeyi açısından anlamlı bir fark yokken (p=0,112), kadınların AIDS'e karşı tutumları daha olumludur (p<0,001). Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlere göre AIDS bilgi puanlarına bakıldığında ise fark anlamlı bulunmuş (p<0,001), tıp fakültesi öğrencilerinin hemen tüm bölümlerden (fizik bölümü hariç) anlamlı olarak daha yüksek bir puan elde ettikleri görülmüştür. En uzun süre yaşanan yerleşim yeri ile AIDS bilgi seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmış (p<0,001), alt grup analizinde farklılığın ilde yaşayanlar ile yurtdışı ve köyde yaşayanlarla; ilçede yaşayanlar ile yurtdışı ve köyde yaşayanlardan kaynaklandığı görülmüştür. En uzun süre ilde yaşayanların AIDS Bilgi Ölçeği puanı en yüksekken, köyde yaşayanların en düşüktür. Öğrencilerin ailelerinde kişi

başı yıllık gelire göre AIDS Bilgi Ölçeği puanı incelendiğinde, gelir düzeyine göre puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p < 0,001$). Alt grup analizinde bu farkın geliri en düşük olan gruptan (≤ 6.000 TL) kaynaklandığı belirlenmiştir ki bu grubun bilgi puanı en düşüktür. Anne öğrenim durumuna göre AIDS Bilgi Ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuş olup ($p < 0,001$), bu fark lisans ve lisans üstü öğrenim düzeyinden olan annelerin çocuklarının yüksek bilgi puanından kaynaklanmaktadır. Baba öğrenim durumuna göre AIDS Bilgi Ölçeği puanları arasında da anlamlı bir fark bulunmuş olup ($p = 0,001$), alt grup analizinde bu farkın ilköğretim ve altı ile lisans ve lisans üstü öğrenim düzeyindeki babaların çocukları arasında olduğu görülmüştür. Lisans ve lisansüstü öğrenim düzeyine sahip babaları olan öğrencilerin AIDS Bilgi Ölçeği puanı en yüksektir (Tablo 1). Ayrıca çalışmamızda en yüksek öğrenim düzeyindeki ebeveynlerin çocuklarına AIDS hakkında bilgi verme oranı da en yüksektir.

Tablo 1. Araştırma Kapsamındaki Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri ile AIDS Bilgi ve Tutum Ölçeği Puanı İlişkisi

Sosyodemografik Özellikler (n / %)	AIDS Bilgi Ölçeği Puanı	AIDS Tutum Ölçeği Puanı
	Ortanca (min, maks)	Ortanca (min, maks)
Yaş		
≤ 18 (364 / 58,8)	12,00 (0, 21)	56,00 (23, 82)
> 18 (255 / 41,2)	11,00 (0, 20)	54,00 (17, 85)
Ortalama \pm SS: 18,85 \pm 2,69		
p değeri	0,002	0,203
Cinsiyet		
Kadın (330 / 53,3)	11,00 (0, 20)	57,50 (17, 82)
Erkek (289 / 46,7)	11,00 (0, 21)	53,00 (19, 85)
p değeri	0,112	<0,001
Bölüm		
Tıp (304 / 49,1)	12,00 (0, 21)	54,00 (23, 81)
Fizik (28 / 4,5)	12,00 (5, 18)	59,50 (34, 85)
İktisat (62 / 10,0)	11,00 (2,19)	55,00 (22, 82)
Maliye (63 / 10,2)	8,00 (0, 18)	55,00 (17, 81)
PDR (78 / 12,6)	10,00 (0, 20)	56,00 (21, 79)
Tarih (59 / 9,5)	10,00 (0, 18)	55,00 (28, 81)
Gazetecilik (25 / 4,1)	9,00 (3, 19)	58,00 (31, 74)
p değeri	<0,001	0,145
En Uzun Süre Yaşanılan Yerleşim Yeri		
Köy (33 / 5,3)	9,00 (0, 16)	55,00 (31, 73)
İlçe (111 / 17,9)	11,00 (0, 19)	53,00 (21, 79)
İl (432 / 69,8)	11,00 (0, 21)	57,00 (17, 85)
Yurtdışı (43 / 7,0)	8,00 (0, 18)	50,00 (29, 79)
p değeri	<0,001	0,005
Ailede Kişi Başı Yıllık Gelir (TL)*		
≤ 6.000 (84 / 16,0)	9,00 (0, 18)	53,00 (21, 82)
6.001-12.000 (183 / 35,1)	11,00 (0, 20)	56,00 (27, 81)
> 12.000 (255 / 48,9)	12,00 (0, 21)	55,00 (17, 85)
p değeri	<0,001	0,246
Anne Öğrenim Durumu		
İlköğretim ve Altı (257 / 41,5)	10,00 (0, 20)	55,00 (19, 85)
Lise (163 / 26,3)	11,00 (0, 21)	54,00 (23, 81)
Lisans ve Üstü (199 / 32,2)	12,00 (0, 21)	56,00 (17, 82)
p değeri	<0,001	0,302
Baba Öğrenim Durumu		
İlköğretim ve Altı (163 / 26,3)	10,00 (0, 20)	55,00 (17, 81)
Lise (152 / 24,5)	11,00 (0, 20)	55,00 (21, 85)
Lisans ve Üstü (304 / 49,2)	12,00 (0, 21)	55,00 (23, 82)
p değeri	0,001	0,907
TOPLAM (619 / 100,0)	11 (0, 21)	55 (17, 85)

* Analize eksik veriler dahil edilmemiştir.

Araştırma kapsamındaki üniversite 1. sınıf öğrencilerinin % 22,6'sı daha önceden cinsel sağlıkla ilgili bir eğitim almıştır. Öğrencilerin yaklaşık %15'inin cinsel ilişki deneyimi olmuştur. Bu oran kadınlarda % 6,1'i, erkeklerde % 25,3 olup, cinsiyetler arası fark anlamlıdır ($p < 0,001$). İlk cinsel ilişki yaşı ortancası 18, ortalaması 17,54 \pm 2,52'dir. Cinsel ilişki

yaşayan her 5 öğrenciden 4'ü cinsel ilişki esnasında kondom kullanmaktadır ve yaklaşık her 3 öğrenciden 1'inin son bir yılda birden fazla kişiyle cinsel ilişkisi olmuştur (Tablo 2).

Öğrencilerden cinsel sağlıkla ilgili bir eğitim almış olanların daha yüksek AIDS bilgi puanına sahip olduğu ve bunun istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($p < 0,001$). Hem bilgi hem de tutum ölçeği puanının cinsel ilişki yaşamış olanlarda daha yüksek olduğu fakat cinsel ilişki yaşamamış olanlarla aralarında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür (p sırasıyla; 0,515, 0,306). AIDS Bilgi Ölçeği puanı ilk cinsel ilişki yaşı 18 ve üzeri olanlarda, 18 altı olanlara göre daha yüksek olmakla birlikte fark anlamlı değildir ($p = 0,109$), AIDS Tutum Ölçeği puanı ise, cinsel ilişki yaşı 18 ve üzeri olanların istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde yüksektir ($p = 0,044$). Cinsel ilişki esnasında kondom kullan ve kullanmayanlar arasında ölçek puanları açısından anlamlı fark yoktur (p sırasıyla; 0,845, 0,607). Son bir yılda birden fazla kişiyle cinsel ilişki yaşamış olanlarla da bilgi ve tutum ölçeği puanları açısından, birden fazla kişiyle ilişki yaşamamış olanlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (p sırasıyla; 0,738, 0,459) (Tablo 2).

Tablo 2. Araştırma Kapsamındaki Öğrencilerin Cinsel Sağlığa İlişkin Bilgi ve Davranışları ile AIDS Bilgi ve Tutum Ölçeği Puanı İlişkisi

Cinsel Sağlık Bilgi ve Davranışları (n / %)	AIDS Bilgi Ölçeği Puanı	AIDS Tutum Ölçeği Puanı
	Ortanca (min, maks)	Ortanca (min, maks)
Cinsel Sağlık Eğitimi Alma		
Evet (140 / 22,6)	12,00 (3, 20)	55,00 (21, 80)
Hayır (479 / 77,4)	11,00 (0, 21)	55,00 (17, 85)
p değeri	< 0,001	0,901
Cinsel İlişki Yaşama (n)*		
Evet (93 / 15,0)	11,00 (1, 20)	55,00 (28, 85)
Hayır (524 / 85,0)	11,00 (0, 21)	55,00 (17, 82)
p değeri	0,515	0,306
TOPLAM (619 / 100,0)		
İlk Cinsel İlişki Yaşı*		
< 18 (44 / 47,4)		
≥ 18 (49 / 52,6)	10,00 (1, 17)	53,00 (28, 79)
Ortalama ± SS: 17,54 ± 2,52	12,00 (3, 20)	58,00 (35, 85)
Ortanca (min, maks): 18,00 (12, 35)		
p değeri	0,109	0,044
Cinsel İlişkide Kondom Kullanımı*		
Evet (74 / 79,6)	11,00 (1, 20)	55,00 (28, 81)
Hayır (19 / 20,4)	13,00 (3, 17)	53,00 (35, 85)
p değeri	0,845	0,607
Son Bir Yılda Birden Fazla Kişiyle İlişkide Bulunma*		
Evet (33 / 35,5)	11,00 (1, 18)	55,00 (28, 85)
Hayır (60 / 64,5)	11,00 (3, 20)	53,00 (28, 81)
p değeri	0,738	0,459
TOPLAM (93 / 100,0)	11 (0, 21)	55 (17, 85)

* Analize eksik veriler dahil edilmemiştir.

▪ Analiz cinsel ilişki yaşayanlarda gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamındaki üniversite öğrencilerinin AIDS hakkında bilgi aldıkları kaynaklar değerlendirildiğinde, en yüksek oranda bilgi edinilen kaynağın % 60,9 oranı ile internet olduğu görülmüştür. Bunu % 43,6 ile okul, % 27,4 ile TV haberleri, % 23,6 ile dizi/film, % 22,7 ile arkadaş, % 21,4 ile kitap takip etmiştir (Tablo 3).

Tablo 3: Araştırma Kapsamındaki Öğrencilerin AIDS Bilgi Kaynakları

AIDS Bilgi Kaynakları*	n	%
TV Haberleri	160	27,4
Dergi	56	9,6
Aile	56	9,6
İnternet	356	60,9
Poster/Broşür	52	8,9
Gazete	45	7,7
Konferans	63	10,8
Radyo	6	1,0
Arkadaş	133	22,7
Kitap	125	21,4
Okul	255	43,6
Dizi/Film	138	23,6
TV'de Yayınlanan Sağlık Programları	67	11,5
Sağlık Personeli	39	6,7

NOT: Soruda birden fazla seçenek işaretlenebilmektedir.
*Tabloda eksik veriler gösterilmemiştir.

TARTIŞMA

Çeşitli AIDS Bilgi ve Tutum ölçeklerinin kullanıldığı pek çok yerli ve yabancı çalışma olmakla birlikte, bu çalışma Türkiye'de geliştirilen ve psikometrik incelemesi yapılan bir ölçekle yapılması bakımından ilklere aittir. Araştırmada 18 yaş ve altı öğrencilerin AIDS bilgi düzeyi daha yüksektir. Aydemir ve ark.'nın yaptıkları çalışmada, yaşla birlikte bilginin de arttığı saptanmış olup, bu durum bizim bulgumuzla uyuşmamaktadır⁴. Çalışmada kız öğrencilerin bilgi düzeyinde farklılık olmasa da, AIDS'e karşı tutumlarının erkek öğrencilerden daha olumlu olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, Aydemir ve ark.'nın çalışmasıyla örtüşmektedir⁴. Hindistan'da sağlık bilimleri dışındaki fakültelerde öğrenim gören üniversite öğrencilerinde yapılan bir çalışmada yine kadınların AIDS'e karşı daha olumlu bir tutuma sahip oldukları görülmüştür⁵. Tıp fakültesi öğrencilerinin bilgi düzeyi diğer bölümlerin hemen hepsinden daha yüksektir. Çalışma dönemin başında yapıldığı için tıp fakültesi öğrencileri henüz bu konuyla ilgili bir eğitim almamış olsalar da, bu bulgu tıp fakültesi öğrencilerinin sağlık konularına olan ilgisinden ya da bölüm tercihlerini şekillendiren şeyin aslında doğrudan bu ilgi oluşundan kaynaklanabilir. Farhan ve Al-Dabbagh'ın Irak'ta bir üniversitenin tıp ve diğer fakültelerinde (bilim, sanat) öğrenim gören öğrencilerin AIDS bilgi düzeylerini farklı bir ölçek kullanarak karşılaştırdıkları çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinin bilgisi daha yüksek bulunmuştur⁶. En uzun süre il ve ilçede yaşamış olan öğrencilerin AIDS bilgisi, köy ve yurtdışında yaşamış olanlardan daha yüksektir ve en uzun süre, bilgi düzeyi en yüksek yerleşim yeri olan ilde yaşamış öğrencilerin AIDS'e karşı tutumları da en olumludur. İl ve ilçelerde internet, kütüphane, kitap, dergi, konferans gibi bilgi kaynaklarına, sağlık hizmetlerine ve nitelikli eğitime erişim köylerden daha kolaydır. Ayrıca il ve ilçede yaşayan ailelerin geliri daha yüksektir ve iyi bir ekonomik durum bilgi kaynaklarına erişimi artıran önemli bir unsurdur. Kongo ve Nijerya'da Nüfus İstatistikleri ve Sağlık veritabanından elde edilen bilgilerle 15-24 yaş arası kadınlar üzerinde yapılan bir araştırmada, kentte yaşayanların kırdaki yaşayanlara göre AIDS bilgi düzeylerinin daha yüksek ve AIDS'e karşı tutumlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur⁷. Avrupa ülkelerinde okullarda cinsel sağlık eğitimi yaygın olmakla birlikte, dünyanın pek çok ülkesinde özellikle de gelişmekte olan ülkelerde ders müfredatında böyle bir eğitime yer verilmemektedir. Ayrıca çoğu az gelişmiş ülkede öğrencilerce sık kullanılan bilgi kaynaklarına ulaşım da oldukça kısıtlıdır. Türkiye'ye yurtdışından gelen öğrencilerin bu ülkelerden olma olasılığı daha yüksektir. Bu da en uzun süre yurtdışında yaşayan öğrencilerin düşük AIDS bilgi düzeyini açıklayabilir. Ailede kişi başı yıllık geliri en düşük olan (≤ 6.000 TL) öğrencilerin AIDS bilgi düzeyleri daha düşük olup, gelir arttıkça, ortalama bilgi puanı da artmaktadır. Tüm çocuk, adölesan ve gençleri kapsayan, ücretsiz olarak doğru, nitelikli ve güvenilir cinsel sağlık bilgisi sunumunun sağlanmadığı bölgelerde, bilgiye erişim için maddi koşullar ön plana çıkabilmektedir. Aydemir ve ark.'nın çalışmasında da ailede aylık geliri en düşük olan grubun AIDS bilgisinin, çalışmamızla uyumlu olarak en düşük olduğu saptanmıştır⁴. Pakistan'da 15-49 yaş arası evli kadınlar üzerinde yapılan bir çalışmada, geliri en yüksek olan grubun AIDS bilgi düzeyi de en yüksek bulunmuştur⁸. Çalışmada anne-babası lisans ve lisans üstü öğrenim düzeyinden olan öğrenci grubunun AIDS bilgisi en yüksektir ve öğrenim seviyesi arttıkça ortalama bilgi puanı da artmaktadır. Bu durum yüksek öğrenim düzeyine sahip anne-babaların daha yüksek oranda ve daha yüksek maaşla istihdam olanağı bulmasından kaynaklanabilir. Ailenin iyi ekonomik koşullara sahip olması, öğrencilerce sık kullanılan bilgi kaynaklarına erişimi artırır. Bangladeş'te ortaokul öğrencilerinde yapılan bir çalışmada anne ve babası okuryazar olan çocukların olmayanlara göre AIDS bilgi düzeyi daha yüksek çıkmıştır⁹.

Araştırma kapsamındaki üniversite öğrencilerinden cinsel sağlıkla ilgili eğitim almış olanların AIDS bilgi düzeyi daha yüksektir. Cinsel sağlık eğitimi ile öğrencilere, gelecekte karşılıklı istek, saygı ve sevgiye dayanan bir cinsel yaşam, HIV/AIDS dahil CYBE'lar ve korunma yolları, güvenli cinsel davranışlar gibi konularında bilgiler verilir¹⁰. Vural ve ark.'nın üniversite birinci sınıf öğrencilerinde cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara (CYBE) yönelik yaptıkları çalışmada benzer sonuçlar elde edilmiştir¹¹.

Araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğu, AIDS hakkında bilgi edindiği kaynağın internet (% 60,9) olduğunu belirtmiştir. Bunu okul, TV haberleri, dizi/film, arkadaş, kitap takip etmiştir. Ailesinden ve sağlık personelinin bilgi alanlarının oranı ise oldukça düşüktür. Avcıkurt'un üniversite öğrencilerinde yapmış olduğu çalışmada, AIDS bilgi kaynağı olarak ilk sırada televizyon, internet ve gazete gelmiştir³. İnternet, gazete, dergi, televizyon, radyo gibi kitle iletişim araçları, hızlı ve kolayca ulaşılabilir olmaları gibi sebeplerle, günümüzde bilgiye erişimde özellikle gençler tarafından yaygın olarak kullanılmakla birlikte, bu kaynaklardan bilimsel araştırmalarca kanıtlanmış ve kişinin uzmanlarınca sunulmuş olan doğru ve nitelikli bilgiyi elde etmek her zaman mümkün olmamaktadır. Özellikle internet, denetimi oldukça zor olan bir mecra olup, asılsız ve yanlış bilgilerle doludur. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2016 verilerine göre Türkiye'de her dört evin üçünden fazlasında internet bağlantısı vardır. Çalışmamızda aileden ve sağlık personelinin bilgi alma oranlarının oldukça düşük olması, cinsellik konularının toplumumuzda bir tabu olarak görülmesi, dolayısıyla aile içinde konuşulmaması ve sağlık kuruluşlarına riskli durumlarda dahi başvuruların oldukça az olması nedeniyle olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada öğrencilerin AIDS bilgi düzeyleri ve AIDS'e karşı tutumları vasat düzeyde değerlendirilmiş; çeşitli değişkenlerle ölçeklerin ilişkisi incelenmiştir. Bu neticesinde ortaya çıkan bulgulardan ve gençlerin HIV enfeksiyonu yönünden yüksek risk taşıyan bir grup olduğu bilgisinden hareketle:

1. Mevcut temel eğitim ders müfredatına, ilköğretimden başlayarak tüm öğrencileri kapsayan, yaşa göre yapılandırılmış cinsel sağlık eğitimi eklenmeli, bu konuda aile desteği ve katılımı da sağlanarak, eğitimin sürekliliği ve verimliliği en üst düzeyde tutulmalıdır. Böylelikle kırdan yaşayıp ya da düşük gelirli olup, bilgi kaynaklarına erişim sıkıntısı yaşayan öğrencilerle olan bilgi düzeyi farklılıkları da ortadan kalkacaktır.
2. Kitle iletişim araçlarının, özellikle de internetin en yaygın kullanılan ve pek çok öğrenci tarafından hızlı ve kolayca ulaşılabilen bir bilgi kaynağı olması göz önünde bulundurulduğunda, bu tür araçların HIV/AIDS dahil cinsel sağlık konularında bilimsel araştırmalarca kanıtlanmış doğru ve kaliteli bilgiyi sunma aracı olarak kullanılması ve bu konularda bir farkındalık oluşturulması politikacılar, sağlık çalışanları ve eğitimcilerin ortak sorumluluğu ve amacı olmalıdır.
3. Arkadaşlarından AIDS hakkında bilgi alan hatırı sayılır sayıda öğrencinin varlığından ve öğrencilerin bu tür konuları aileleri, öğretmenleri ve sağlık çalışanları ile konuşmaktan çekinmeleri bilgisinden hareketle, kişilerin birbirlerini daha iyi anlayıp, karşılıklı öğrenme sürecini yaşadıkları, akran eğitimi programları yürütülebilir.

KAYNAKLAR

1. Ross DA, Dick B, Ferguson J. Preventing HIV/AIDS in young people. A systematic review of the evidence from developing countries. WHO, 2006.
2. Ekuklu G, Tokuc B. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin HIV/AIDS Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Tutumları. Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences, 2009; 29(6): 1598-1604.
3. Avcıkurt AS. Balıkesir Üniversitesi Öğrencilerinin HIV/AIDS Hakkındaki Bilgi Düzeyi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi, 2014; 3(2): 79-86.
4. Aydemir N, Yakın İ, Arslan HS. AIDS Bilgi ve Tutum Ölçeklerinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özelliklerinin Sınanması. Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology, 2018; 38(1): 73-93.
5. Dash M. Attitude of College Students on HIV/AIDS. EC Psychology and Psychiatry, 2018; 7: 141-146.
6. Farhan SF, Al-Dabbagh AMY. Knowledge of Undergraduate Medical and Non-Medical Students about HIV/AIDS Prevention and Control (II). Iraqi Journal of Community Medicine, 2008; 21(1): 6-12.
7. Gebremedhin SA, Wang Y, Tesfamariam EH. Predictors of HIV/AIDS knowledge and attitude among young women of Nigeria and Democratic Republic of Congo: cross-sectional study. J AIDS Clin Res, 2017; 8(3): 677.
8. Iqbal S, Maqsood S, Zafar A, Zakar R, Zakar MZ, Fischer F. Determinants of overall knowledge of and attitudes towards HIV/AIDS transmission among ever-married women in Pakistan: evidence from the Demographic and Health Survey 2012-13. BMC public health, 2019; 19(1): 793.
9. Huda MN, Amanullah A. HIV/AIDS-Related knowledge among secondary school students in Bangladesh: a cross-sectional study. Advances in Infectious Diseases, 2013; 3(04): 274.
10. Zeren F, Gürsoy E. Neden Cinsel Sağlık Eğitimi?. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2018; 8(1): 29-33.
11. Vural Pİ, Bakır N, Oskay Ü. Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar konusundaki bilgi düzeyleri. Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi, 2015; 2(2): 58-70.

SB-080

Adölesanların Sağlığı Geliştiren Davranışları ile Öz-Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Mehmet Coşgun, Kemal Macit Hisar

Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Konya

ÖZET

Giriş ve Amaç: Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 10–19 yaş grubunu “adölesan dönemi” olarak tanımlamaktadır. Adölesan nüfus Dünya nüfusunun yaklaşık olarak altıda birini oluştururken, Türkiye nüfusunun ise yaklaşık olarak üçte birini oluşturmaktadır. Adölesan dönem öğrencilerin hayatında hem akademik, sosyal ve duygusal öz yeterliğin geliştiği, hem de öğrencilerin sağlıkla ilgili davranışların alışkanlığa dönüştüğü bir süreçtir.

Bu araştırma, ergenlerin sağlığı geliştiren davranışları ile öz-yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu çalışmanın evrenini 2017-2018 eğitim öğretim yılında Ankara’da bir ortaokul ve bir lisenin 5-12. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Öğrencilerin tamamı çalışmaya alındığı için herhangi bir örneklem yöntemi uygulanmamıştır. Araştırmaya gönüllü olarak n=789 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın yapılması için Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı’ndan 20/12/2017 tarihli 2017/22 nolu onam ve Ankara Valiliği’nden ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden 22/01/2018 tarihli ve 14588481-605.99-E1604867 nolu idari izin alınmıştır. Anket öncesi katılımcılardan sözlü onam alınmıştır. Veri toplama aracı olarak 3 farklı form kullanılmıştır. Bunlar; literatür taranarak hazırlanmış olan anket formu, adölesan sağlığı geliştirme ölçeği ve çocuklar için öz-yeterlik ölçeğidir.

Bu çalışmada elde edilen veriler SPSS 20 paket programına girilmiştir ve analizler bu program ile yapılmıştır. Veriler frekans (n), yüzde (%), aritmetik ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (Ss) olarak özetlenmiştir. Kolmogorov-Smirnov testi ile verilerin normal dağıldığı görülmüştür. Homojenlik kontrolü Levene testi ile yapılmıştır. İki bağımsız grubun karşılaştırması T Testi analizi ile yapılmış olup ikiden fazla grubun karşılaştırması Tek Yönlü Varyans Analizi ile yapılmıştır. Aralarında ilişki olup olmadığı incelenen değişkenler arasında nasıl bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmak için Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Anlamlılık seviyesi 0,05 olarak alınmıştır.

Bulgular: Araştırma sonucunda, genel adölesan sağlığı geliştirme ölçek durumu ve tüm alt boyut durumlarında, sınıf, yaş, başarı durumu, sağlığı geliştirebileceğine inanma, gelecekte sağlığını kontrol edebilme durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Ergenlerin genel öz yeterlilik ölçeği durumları ve tüm alt boyut durumlarında, sınıf, yaş, başarı durumu, sağlığı geliştirebileceğine inanma, gelecekte sağlığını kontrol edebilme durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Adölesan sağlığı geliştirme ile öz yeterlilik ölçeği arasında pozitif anlamlı bir korelasyon ilişkisi bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Araştırmamızda adölesanların öz-yeterlikleri arttıkça sağlıklı geliştiren davranışların artacağı görülmüştür. Öz-yeterlik algısı ve sağlığı geliştiren davranışlar çocukluk ve ergenlik döneminde kazanılıp hayat boyu devam ettirilmektedir. Bu sebeple öğrenci, öğretmen ve velilere verilecek eğitim, seminer ve etkinlikler ergenlerin hem öz-yeterlik algılarının artmasına hem de ergenlerin sağlığı geliştiren davranışları kazanmalarında etkili olacaktır.

Ahtar Sözcükler: Ergen; Öz-yeterlik; Sağlığı geliştiren davranışlar.

GİRİŞ

“Sağlığın geliştirilme kavramı, risk altındaki bireylerin ya da grupların sağlık davranışlarının kontrol edilmesinin temelinde yatan ana sorunlara yakalaşırken sağlık eğitimini de içine alacak şekilde, örgütsel, çevresel ve ekonomik destekleri içerir” (1).

Sağlığı geliştirmede önemli bir dönem de adölesan dönemdir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 10–19 yaş grubunu olarak tanımlanan bu süreçte, bireyin fiziksel, psikososyal ve cinsel yönden gelişiminin temelleri atılır (2). Adölesan dönemde sağlığı geliştirme davranışları beslenme, kişiler arası destek, sağlık sorumluluğu, kendini gerçekleştirme, egzersiz ve stres yönetimi ile ilgili davranışları içermektedir.

Adölesanların sağlığı geliştiren davranışlarını etkileyen birçok etken vardır. Bunların en önemlilerinden biri de adölesanların sahip olduğu öz yeterlilik düzeyidir. Ergenlik döneminde ergenlerin yeni beceriler kazanmalarında, başarı düzeylerinin artırılmasında ve olumsuzlukların üstesinden gelebilme yeteneklerinin artırılmasında öz-yeterlik önem kazanmaktadır (3).

Araştırmamızda ortaokul ve lise öğrencilerinin sağlığı geliştiren davranışları ile özyeterlik düzeyleri tesbit edilip bunlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu sayede öğrencilerin kendini gerçekleştirme, sağlık sorumluluğu, egzersiz, beslenme, kişilerarası destek ve stres yönetimi ile akademik, sosyal ve duygusal öz yeterliklerinin birbirini nasıl etkilediği tespit edilmiştir.

Adölesan dönemde ergenlerin istenilen sağlık davranışları kazanmaları sağlanıp, öz-yeterlikleri artırılarak, ülkemizde ve dünyada hem bedensel hem psikososyal yönden sağlıklı nesiller yetişmesine katkıda bulunulacaktır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı tipteki bu çalışmanın evrenini 2017-2018 eğitim öğretim yılında Ankara’da bir ortaokul ve bir lisenin 5-12. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Öğrencilerin tamamı çalışmaya alındığı için herhangi bir örneklem yöntemi uygulanmamıştır. Araştırmaya gönüllü olarak n=789 öğrenci katılmıştır. Araştırma için Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı’ndan, Ankara Valiliği’nden ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden idari izin alınmıştır. Veri toplama aracı olarak 3 farklı form kullanılmıştır. Bunlar; literatür taranarak hazırlanmış olan anket formu, adölesan sağlığı geliştirme ölçeği ve çocuklar için öz-yeterlik ölçeğidir. Anket formu, öğrencilerin sosyo demografik özelliklerini ve sağlığı geliştirme ile ilgili görüşlerini, öğrencilerin sağlık algısını ve kazalardan korunmaya yönelik görüşlerini içeren dört bölümden ve 25 sorudan oluşmaktadır. Adölesan Sağlığı Geliştirme Ölçeği 2003 yılında Mei-Yen Chen ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş ve geçerlilik güvenilirlik çalışması Taiwan için yapılmış olup cronbach alfa değeri 0,93 bulunmuştur. ASGÖ’nin Türkçeye uyarlama çalışması Temel ve ark (2011) tarafından yapılmıştır. Cronbach alfa güvenilirliği ölçeğin tamamı için 0,86 ve alt ölçekler için 0,50-0,74 aralığında hesaplanmıştır. Muris (2001) tarafından adölesanların akademik, sosyal ve duygusal öz-yeterliklerini ölçmek amacı ile Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeği geliştirilmiştir. Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeğinin Türkçeye uyarlama çalışması Telef (2012) tarafından yapılmıştır. Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeği’nin Türkçe formunun ergenler üzerinde yapılan uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucunda ölçeğin yeterli psikometrik özelliklere sahip olduğunu görülmüştür. Ölçeğin iç tutarlık katsayılarının incelenmesinde, alt boyutlarından akademik öz-yeterlik için .84, sosyal öz-yeterlik için .64, duygusal öz-yeterlik için .78, ölçeğin geneli için .86, olarak bulunmuştur.

Bu araştırmada elde edilen veriler SPSS 20 paket programına girilmiştir ve analizler bu program ile yapılmıştır. Veriler frekans (n), yüzde (%), aritmetik ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (Ss) olarak özetlenmiştir. Kolmogorov-Smirnov testi ile verilerin normal dağıldığı görülmüştür. Homojenlik kontrolü Levene testi ile yapılmıştır. İki bağımsız grubun karşılaştırması T Testi analizi ile yapılmış olup ikiden fazla grubun karşılaştırması Tek Yönlü Varyans Analizi ile yapılmıştır. Aralarında ilişki olup olmadığı incelenen değişkenler arasında nasıl bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmak için Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Anlamlılık seviyesi 0,05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin %13,63’sü 5. sınıf , %16,1’i 6. sınıf , % 15,2’si 7. sınıf , %15,4’ü 8. sınıf , %9,8’i 9. sınıf , %8,8’i 10. sınıf , %9,9’u 11. sınıf ve %11,3’ü 12. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırma grubundaki öğrencilerin yaş ortalaması $13,93 \pm 2,34$ bulunmuştur. Öğrencilerin geçen dönemin sonundaki başarı durumları şu şekildedir.

Öğrencilerden %44'ü takdir almış, %31,4'ü teşekkür almıştır, %3,9'unun hiç zayıfı yoktur, %20,7'sinin ise zayıfı vardır. Ergenlerin % 93,3'ü sağlığın geliştirilebileceğine inanırken, % 6,7'si sağlığın geliştirilebileceğine inanmamaktadır. Ergenlerin gelecekte, daha sağlıklı olabilmek için gereken şeyleri yapabileceğinize % 90,1'inin inandığı, % 9,9'unun inmadığı tespit edilmiştir.

Ergenlerin sosyo-demografik özellikleri ile adölesan sağlığı geliştirme ve alt boyutları incelendiğinde ulaşılan sonuçlar şu şekildedir; Ergenlerin sınıf, yaş düzeyleri ve başarı durumu ile adölesan sağlığı geliştirme ve alt boyut düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı olarak bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Ergenlerin gelecekte sağlığını kontrol edebileceğine inanma durumu ile adölesan sağlığı geliştirme ve alt boyut düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı olarak bir fark bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 1).

Ergenlerin sosyo-demografik özellikleri ile öz-yeterlik ve alt boyutları incelendiğinde ulaşılan sonuçlar şu şekildedir; Ergenlerin sınıf, yaş düzeyleri, başarı durumu ile öz-yeterlik ve alt boyut düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı olarak bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Bağımsız örneklem için t-testi analizi sonucunda öğrencilerin gelecekte sağlığını kontrol edebilme durumu ile akademik öz-yeterlik, sosyal öz-yeterlik, duygusal öz-yeterlik ve genel öz-yeterlik ölçeğinde alınan puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$) (Tablo 2).

Yapılan korelasyon analizi sonucunda, adölesan sağlığı geliştirme ölçeği toplam puanları ve alt boyut puanları ile öz yeterlilik ölçeği toplam puanları ve alt boyut puanları arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ergenlerin adölesan sağlığı geliştirme düzeyi arttıkça öz yeterlilik artmaktadır.

TARTIŞMA

Araştırmamızda ergenlerin sınıf düzeyleri ile adölesan sağlığı geliştirme ve alt boyut düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı olarak bir fark bulunmuştur. Bebiş ve ark'nın 2015 yılında ortaöğretim okulunda okuyan öğrencilere yaptığı araştırmada, ergenlerin sınıf seviyeleri ile adölesan sağlığı geliştirme beslenme ve egzersiz alt düzeyinde alınan puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuşken, ergenlerin sınıf seviyeleri ile kişiler arası destek, sağlık sorumluluğu, kendini gerçekleştirme, stres yönetimi, genel adölesan sağlığı geliştirme egzersiz alt düzeyinde alınan puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır (4).

Araştırmamızda ergenlerin sınıf düzeyleri ile öz-yeterlik ve alt boyut düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı olarak bir fark bulunmuştur. Araştırmamızda 5ve 6. sınıfların öz-yeterlik düzeyleri diğer sınıflardan yüksek çıkmıştır. Telef'in 2011 yılında ergenler üzerine yaptığı çalışmada sınıf düzeyi arttıkça akademik öz-yeterlik,duygusal öz yeterlik ve genel öz yeterliğin anlamlı olarak azaldığı saptanırken, sınıf düzeyi ile sosyal öz yeterliğin arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır (5). Yıldırım'ın 2018 yılında 10-14 yaş ergenler üzerine yaptığı çalışmada sınıf düzeyi arttıkça akademik öz-yeterlik ve genel öz yeterliğin anlamlı olarak azaldığı saptanırken, sınıf düzeyi ile duygusal öz yeterlik ve sosyal öz yeterlik arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır(6). Genel olarak bir değerlendirme yapıldığında sınıf düzeyi arttıkça öz yeterliğin azaldığı görülmüştür. Bunun sebebi olarak öğrencilerin içinde bulunduğu ergenlik dönemindeki fiziksel ve ruhsal değişimden kaynaklandığı düşünülebilir.

Araştırmamızda öğrencilerin yaşları ile adölesan sağlığı geliştirme beslenme ve egzersiz, sağlık sorumluluğu, kendini gerçekleştirme, stres yönetimi, genel adölesan sağlığı alt düzeyinde alınan puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Bebiş ve ark.'nın 2015 yılındaki çalışmasında öğrencilerin yaşları ile beslenme ve egzersiz düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur.

Araştırmamızda öğrencilerin yaşları ile akademik sosyal ve duygusal ve genel öz-yeterlik, düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Telef'in 2011 yılında ergenler üzerine yaptığı çalışmada ergenlerin yaşları ile akademik sosyal ve duygusal ve genel öz-yeterlik, düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Öğrencilerin yaşının ilemesi onların deneyimlerinin artmasına bunuda öz-yeterliğe katkıda bulunduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızda öğrencilerin başarı durumu ile adölesan sağlığı geliştirme ve alt boyut düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Literatür tarandığında çalışmamızla benzer sonuçları olan çalışma bulunmuştur. Özpulat'ın 2016 yılında üniversite öğrencilerine yaptığı çalışmada, sağlıklı yaşam biçimi davranışları ile öğrencilerin okul başarısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur(7).

Çalışmamızda öğrencilerin başarı durumu ile akademik öz-yeterlikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Literatürü incelediğimizde Telef'in 2011 yılındaki çalışmasında ve Yıldırım'ın 2018 yılında yaptıkları

çalışmalarda öğrencilerin başarı durumu ile akademik öz-yeterlikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Akademik başarının akademik öz-yeterliği olumlu şekilde yordadığı bulunmuştur. Akademik başarı arttıkça ergenlerin akademik öz-yeterliliklerinin, önemli düzeyde arttığı bulunmuştur.

Araştırmamızda başarı durumu ile öğrencilerin sosyal, duygusal, genel öz-yeterlikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Literatürü incelediğimizde Telef'in 2011 yılındaki çalışmasında ve Yıldırım'ın 2018 yılındaki çalışmasında ve Certel ve ark.'nın 2015 yılındaki çalışmasında başarı durumu ile öğrencilerin sosyal, duygusal, genel öz-yeterlikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Certel ve ark.'nın 2015 yılındaki çalışmasında genel olarak zayıf olan öğrencilerin, diğer okul başarı durumunda olan öğrencilere göre akademik, sosyal ve genel öz-yeterlik puan ortalamaları düşük bulunmuştur. (8). Ergenlerin başarı durumunun artmasının duygusal öz-yeterliğinin gelişimine katkı sağladığı düşünülmektedir. Telef'in 2011 yılındaki çalışmasında akademik başarısını düşük olarak algılayan öğrencilerin genel öz-yeterlik düzeylerinde de düşüş söz konusu olduğunu belirtmiştir.

Araştırmamızda öğrencilerin gelecekte sağlığını kontrol edebilme durumu ile adölesan sağlığı geliştirme ve alt boyut düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Zaybak ve Fadiloğlu'nun 2004 yılında üniversite öğrencilerinin sağlığı geliştiren davranışları etkileyen etmenleri inceleyen çalışmasında, gelecekte sağlığını kontrol edebilme inancı ile öğrencilerin adölesan sağlığı geliştirme ve alt boyut düzeyleri arasında anlamlı fark saptanmıştır (9). Bu çalışma sonucu ile araştırmamızın sonucu benzer çıkmıştır.

Araştırmamızda öğrencilerin gelecekte sağlığını kontrol edebilme durumu ile akademik öz-yeterlik sosyal öz-yeterlik, duygusal öz-yeterlik ve genel öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Araştırmamızda öğrencilerin sağlığını geliştirebileceklerine inanma durumu ile akademik öz-yeterlik sosyal öz-yeterlik, duygusal öz-yeterlik ve genel öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Literatürde öz-yeterliği inceleyen çalışmalar tarandığında, gerek sağlığın geliştirilebileceğine inanma durumuna ile öz-yeterlik arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaya gerekse öğrencilerin gelecekte sağlığını kontrol edebilme durumu ile öz-yeterlik arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmamızda Adölesan Sağlığı Geliştirme durumları ile Öz-yeterlik durumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi için yapılan korelasyon analizi sonucunda, adölesan sağlığı geliştirme ölçeği toplam puanları ve alt boyut puanları ile öz yeterlilik ölçeği toplam puanları ve alt boyut puanları arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Literatürde benzer çalışmalar bulunmuştur. Özpulat'ın 2016 yılında üniversite öğrencilerine yaptığı çalışmada sağlıklı yaşam biçimi davranışları ile öğrencilerin öz-yeterlikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ergenlerin adölesan sağlığı geliştirme düzeyi artmasıyla öz yeterlilik düzeylerinin de artacağı düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Öz-yeterlik algısı ve sağlığı geliştiren davranışlar çocukluk ve ergenlik döneminde kazanılıp hayat boyu devam ettirildiğinden dolayı okullarda öğrenci, öğretmen ve ailelere verilecek eğitim, seminer ve etkinlikler ergenlerin hem öz-yeterlik algılarının artmasına hem de sağlığı geliştirme davranışlarını kazanmalarında etkili olacaktır. Ergenlerin öz-yeterlik düzeylerini artırmak için okul rehberlik servisi tarafından eğitim ve etkinliklerin düzenlenmesi sağlanmalıdır. Ergenlerin sağlığı geliştiren davranışlarını artırmak için okul hemşiresi tarafından eğitim ve etkinliklerin düzenlenmesi ve bu eğitim, seminer ve etkinliklerin koordineli bir şekilde yapılması sağlanmalıdır.

Gerek öz-yeterlik gerekse sağlığı geliştirme davranışlarının artırılması için sektörler arası işbirliğinin yapılması hem sağlık bakanlığının hem de milli eğitim bakanlığının işbirliği içerisinde planlı bir şekilde proje ve çalışmaların yürütülmesi ergenlerin öz-yeterlik düzeylerini artırıp, adölesanların sağlığı geliştirme davranışlarını kazanmalarına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

1. Özvarış BŞ, Sağlık Eğitimi ve Sağlığı Geliştirme, In: Halk Sağlığı Temel Bilgiler, Eds: Güler Ç, Akın L, Üçüncü Baskı, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları; 2015. p. 1676-1680.
2. Sağlan Y, Bilge U. Adölesan ve Okul Sağlığı. Aydoğan Ü, editör. Adölesan Sağlığı ve Sorunları- II, Ankara: Türkiye Klinikleri; 2018. p. 11-16.
3. Bandura A. Self-efficacy mechanism in human agency. *American psychologist* 1982; 37(2): 122.
4. Bebis H, Akpunar D, Ozdemir S, Kilic S. Assessment of health promotion behavior of adolescents in a high school. *Gulhane Medical Journal* 2015; 57(2):129-135.
5. Telef BB. Öz-yeterlikleri farklı ergenlerin psikolojik semptomlarının incelenmesi, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2011.
6. Yıldırım DD. 10-14 yaş ergenlerin öz yeterlik düzeyinin anksiyete duyarlılığı ve ebeveyn tutumu ile ilişkisinin incelenmesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018.
7. Özpulat F. Öz yeterlilik düzeyi ile sağlıklı yaşam biçimi arasındaki ilişki. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2016; 5(4): 37-44.
8. Certel Z, Bahadır Z, Saracaloğlu A, Varol R.. Lise öğrencilerinin öz-yeterlikleri ile öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* 2015; 4(2): 307-318.
9. Zaybak A, Fadiloğlu Ç. Üniversite öğrencilerinin sağlığı geliştirme davranışı ve bu davranışı etkileyen etmenlerin belirlenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* 2004; 20(1):77-95.

Tablo 1. Sosyo-demografik özellikler ile adölesan sağlığı geliştirme ölçek puanlarının karşılaştırması

Değişkenler	Sayı	Beslenme ve Egzersiz	P	Kişiler arası Destek	P	Sağlık Sorumluluğu	P	Kendini Gerçekleştirme	P	Stres Yönetimi	P	Adölesan Sağlığı Geliştirme	P
Sınıf		X±SS		X±SS		X±SS		X±SS		X±SS		X±SS	
5	107	38,33±6,59	F=11,54	26,18±6,17	F=3,540	34,41±7,22	F=15,56	34,03±5,73	F=9,73	22,84±5,42	F=10,13	155,81±25,97	F=14,06
6	129	35,89±6,87	P= 0,000	27,08±5,73	P= 0,001	34,79±6,63	P= 0,001	33,91±6,91	P= 0,000	23,65±5,17	P= 0,000	155,34±25,49	P= 0,000
7	125	33,14±7,48		25,52±6,27		30,57±7,62		31,11±6,90		20,64±5,46		141,00±26,41	
8	116	32,50±7,58		24,74±6,63		30,55±7,90		30,22±7,45		19,81±5,64		137,82±29,76	
9	77	34,07±6,48 20,08		25,03±5,63		29,74±6,09		31,07±6,08		20,84±4,90		140,77±23,40	
10	69	32,73±6,16		24,68±5,16		28,23±7,22		29,04±6,65		19,52±5,19		134,21±25,33	
11	78	31,70±6,78		23,43±5,45		27,38±5,94		28,58±7,26		19,28±4,76		130,39±22,37	
12	88	32,01±5,01		24,73±5,49		28,45±6,71		29,73±6,47		19,90±4,76		134,85±22,86	
Yaş													
10	42	37,35±6,69	F=8,261	26,76±6,38	F=2,834	35,19±6,45	F=13,374	33,80±5,03	F=8,040	22,83±5,35	F=7,592	155,95±25,48	F=11,117
11	100	37,84±6,82	P= 0,000	26,34±5,96	P= 0,004	35,43±6,91	P= 0,000	34,71±5,37	P= 0,000	23,54±5,36	P= 0,000	157,86±24,79	P= 0,000
12	112	34,57±7,45		26,26±6,14		32,46±7,50		31,98±7,30		22,49±5,38		147,77±28,54	
13	115	33,97±6,62		26,40±5,93		31,41±7,14		32,06±6,62		20,93±5,26		144,79±24,73	
14	114	32,71±7,96		24,44±6,63		30,19±7,78		30,30±7,26		19,88±5,42		137,54±29,93	
15	82	33,91±6,64		24,65±5,24		29,92±6,68		30,82±5,97		20,70±5,02		140,03±23,69	
16	66	31,51±6,60		24,77±5,32		27,77±6,97		29,01±6,68		19,42±5,16		132,50±23,61	
17	102	32,51±6,06		24,18±5,75		27,73±6,43		28,77±7,06		19,33±4,79		133,89±23,02	
18	56	31,78±5,08	1	26,76±6,38		35,19±6,45		33,80±5,03		22,83±5,35		155,95±25,48	
Başarı durumu													
Zayıfım vardı	163	31,92±7,30	F= 7,829	23,30±5,82	F=10,28	29,61±7,41	F=3,643	29,68±7,07	F=4,509	19,51±5,42	F=6,518	134,04±26,04	F=8,897
Hiç zayıfım yoktu	31	33,32±8,51	P= 0,000	23,54±7,21	P= 0,000	29,00±9,65	P= 0,013	29,93±7,91	P=0,004	20,74±6,18	P= 0,000	136,54±34,44	P=0,000
Teşekkür aldım	248	33,87±6,59		25,67±5,21		31,00±6,93		31,49±6,62		20,98±5,40		143,04±25,12	
Takdir aldım	347	35,10±6,95		26,21±6,21		30,94±7,46		31,92±6,68		21,76±5,25		146,70±27,23	
Gelecekte sağlığı Kontrol edebilme													
Evet	711	34,55±6,87	T=6,993	25,74±5,77	T=5,367	31,65±7,09	T=7,895	32,09±6,08	T=8,758	21,43±5,18	T=5,818	145,48±25,04	T=8,481
Hayır	78	28,84±6,84	P= 0,000	21,60±6,55	P= 0,000	24,44±7,71	P= 0,000	23,52±8,40	P= 0,000	17,23±6,14	P= 0,000	115,65±29,94	P= 0,000

Tablo 2. Sosyo-demografik özellikler ile öz-yeterlik ölçek puanlarının karşılaştırması

Değişkenler	Sayı	Akademik Öz-yeterlik	P	Sosyal Öz-yeterlik	P	Duygusal Öz-yeterlik	P	Genel Öz-yeterlik	P
Sınıf		X±SS		X±SS		X±SS		X±SS	
5	107	29,35±5,16	F=20,92	26,94±6,15	F=6,410	25,48±6,36	F=5,553	81,78±15,56	F=12,17
6	129	28,86±5,66	P= 0,000	27,89±5,51	P= 0,000	25,82±6,85	P= 0,000	82,59±15,92	P= 0,000
7	125	25,64±5,84		25,18±5,65		22,20±5,97		73,04±14,31	
8	116	24,18±7,00		25,08±5,75		22,32±7,08		71,60±16,79	
9	77	24,44±6,10		24,44±6,02		23,63±6,20		72,51±16,32	
10	69	22,23±6,35		23,94±6,19		22,76±6,40		68,94±16,70	
11	78	22,48±5,46		23,74±6,07		22,57±6,01		68,80±14,94	
12	88	23,40±5,75		24,78±5,72		23,62±5,59		71,81±15,02	
Yaş									
10	42	29,66±5,38	F=17,59	26,33±6,44	F=4,996	24,45±6,44	F=3,144	80,45±16,69	F= 9,036
11	100	29,34±5,07	P= 0,000	27,62±6,28	P= 0,000	26,13±6,98	P= 0,002	83,09±16,31	P= 0,000
12	112	27,72±6,40		26,97±5,55		24,11±6,87		78,81±16,50	
13	115	26,17±5,52		25,84±5,33		23,17±5,78		75,19±13,51	
14	114	24,14±6,86		24,81±5,88		22,69±6,92		71,64±16,58	
15	82	23,98±6,65		24,20±6,25		23,39±6,75		71,58±17,81	
16	66	21,96±5,14		23,69±5,34		22,21±5,66		67,87±13,25	
17	102	22,89±5,97		23,97±6,44		22,75±6,14		69,61±16,27	
18	56	22,91±6,37		25,41±5,25		24,25±5,48		73,01±14,22	
Başarı durumu									
Zayıfım vardı	163	22,53±6,53	F= 20,41	24,28±6,21	F=3,042	22,44±6,73	F=2,711	69,25±17,01	F=9,047
Hiç zayıfım yoktu	31	24,96±7,10	P= 0,000	26,16±4,71	P= 0,028	23,74±6,48	P= 0,044	74,87±15,86	P=0,000
Teşekkür aldım	248	25,20±6,14		25,54±5,87		23,65±6,30		74,39±15,82	
Takdir aldım	347	27,11±6,03		25,94±6,00		24,19±6,48		77,25±16,09	
Gelecekte sağlığımı Kontrol edebilme									
Evet	711	25,96±6,25	T=6,447	25,82±5,87	T=4,882	24,08±6,35	T=5,907	75,87±16,40	T=6,685
Hayır	78	21,12±6,56	P= 0,000	22,38±6,16	P= 0,000	19,60±6,43	P= 0,000	63,11±13,07	P= 0,000

SB-081

Covid-19 Salgının Çocuklar Üzerindeki Olası Etkileri: İstismar ve İhmal Boyutu

Ökkeş Kısa, Aynur Uysal Toraman

Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı, İzmir

ÖZ

Covid-19, yüksek ateş ve nefes darlığı ile tanımlanan, damlacık ve temas yoluyla bulaşan yeni viral solunum yolu hastalığıdır. Virüs, birey, aile ve toplumun sağlığını etkileyen küresel salgın durumundan ötürü pandemi olarak tanımlanmaktadır. Salgın, neden olduğu yaşam kayıpları yanısıra oluşturduğu sosyal ve ekonomik sorunlar ile de etkilerini sürdürmektedir. Tarih boyunca görülen küresel salgınlarda olduğu gibi salgının sosyal ve ekonomik sonuçlarından en çok etkilenen grup çocuklar olmuştur. Çocuklar, hastalık açısından doğrudan risk grubunda olmamakla birlikte yoksullaşma, eğitim, sağlık ve hayatta kalma, güvenlik olmak üzere salgından dört boyutta etkilenmiştir. Bu süreçte çocuklarda yoksulluk, aile içi şiddet, istismar ve ihmal, korku, stres, endişe ve ruhsal problemler gibi sorunlar oluşmuştur. Özellikle salgın nedeniyle okulların kapanması, evde kalma önlemleri, artan gıda güvensizliği, sosyal mesafe kısıtlamaları, alkol tüketimi ve aile içi şiddette artışın olması gibi birçok etmen bu dönemde çocuk istismarı ve ihmali riskini arttırmıştır. Bu derlemenin amacı, Covid-19 salgının çocuklar üzerindeki etkilerini çocuk istismarı ve ihmali boyutunda literatür doğrultusunda incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk istismarı ve ihmali, Aile içi şiddet, Covid-19 ve Çocuk.

The Potential Impact of The Covid-19 Pandemia on Children: The Dimension of Abuse and Abuse

Abstract

Covid-19 is a novel viral respiratory disease that is transmitted with droplets and physical contact and is identified with high fever and shortness of breath. The virus is defined as pandemic because of the global epidemic affecting the health of individuals, families and the society. In addition to the loss of life caused by this pandemic, it also continues to have its effects with the social and economic problems it causes. Children have been the group most affected by the social and economic outcomes of the outbreak, which is the case in global outbreaks throughout history. Although children are not directly included in the risk group for this disease, they are affected in four dimensions by the pandemic: impoverishment, education, health and survival, safety. In this process, problems like impoverishment, domestic violence, abuse and neglect, fear, stress, anxiety and mental problems emerged in children. Many factors like lock-down of schools, home-stay measures, increased food insecurity, social distance limitations, alcohol consumption, and increased domestic violence also increased the risk of child abuse and neglect in this period, especially due to the pandemic. The purpose of this review was to examine the effects of the Covid-19 epidemic on children in line with the literature data on child abuse and neglect.

Keywords: Child abuse and neglect, Domestic violence, Covid-19 and Child.

GİRİŞ

Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19), ilk olarak Çin'in Vuhan Eyaleti'nde Aralık ayının sonlarında ateş, öksürük, nefes darlığı gibi solunum yolu belirtileri ile tanımlanan damlacık ve temas yoluyla bulaşan yeni viral solunum yolu hastalığıdır (1). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Covid-19'u küresel salgın durumundan ötürü pandemi olarak tanımlamıştır (2). Bu hastalık ilk önce toplumların ekonomik ve sosyal hayatını olumsuz olarak etkilemiş ve birçok eşitsizliklere yol açmıştır (3).

Hastalık, öncelikle yetişkinler ve kronik rahatsızlığı olanları etkilemiştir. Hastalık açısından çocuklar doğrudan risk grubunda olmamakla birlikte yoksullaşma, eğitim, sağlık ve hayatta kalma, güvenlik olarak dört boyutta etkilenmiştir (4). Bu süreçte çocuklarda yoksulluk, aile içi şiddet, istismar ve ihmal, korku, stres, endişe ve ruhsal problemler gibi sorunlar oluşmuştur (3,5-6). Bu derlemenin amacı, Covid 19 salgınının çocuklar üzerindeki etkilerini çocuk istismarı ve ihmali boyutunda literatür doğrultusunda incelemektir.

1.Covid-19 Salgını ve Çocuklar

Çocuklar, Covid 19 pandemisinden doğrudan virüsün bulaşması salgını durdurmaya yönelik tedbirlerin kısa vadeli sosyoekonomik etkileri ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerini uygulama sürecindeki gecikmenin uzun vadedeki olası sonuçları olmak üzere üç boyutta etkilenmektedir (7). Okulların kapanması, evde kalma önlemleri ailelerde, arkadaşlar gruplarında, geniş aile veya profesyoneller kişiler üzerinde kaynakların sınırlandırılmasını neden olmuştur. Bu durum günlük yaşam aktivitelerinde olumsuzluklara yol açmış ve böylece ülkelerin yardım için çağrı hatlarında bir yoğunluk yaşanmıştır (8).

Covid 19 salgınının yarattığı kriz nedeni ile artan gıda güvensizliğinden dolayı çocuklarda malnütrisyon sorununun olması beklenmektedir. Bunun için çocuklar hakkında daha önce yapılmış çalışmalara göre savunmasız grupların nerede yaşadığı ve nelere ihtiyaç duydukları belirlenmesi, potansiyel ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve olumsuz etkilerinin bir an önce azaltılması gerekliliği üzerinde durulmaktadır. UNICEF (9), Covid-19'un sosyoekonomik boyutunun çocuklar üzerinde olumsuz olacağını ve bu durumda ailelerin yaşadığı finansal problemler nedeniyle çocuklara sunulan bağışıklama hizmetlerinin ve ihtiyaç hissettiği ücretsiz yemeklerin ihmal edilmesine, ayrıca şiddet, istismar ve ihmali önleyen ve bunlara geri dönüş yapan hizmetlerin ertelenmesinden dolayı çocukların güvenlik ve sağlıklarına yönelik tehditlere maruz kaldıklarını ve kalacaklarını vurgulamıştır.

UNICEF tarafından evde bir bilgisayar ve internete erişimin olup olmaması çocuklarda eğitim hayatını etkilediğini, bilgisayar ve internete erişimin uzaktan eğitim sürecinin önemli bir faktörü olduğu belirtilmiştir (10). Bununla birlikte çocukların eğitim hayatının uzaktan eğitim ile devam etmesi çocuklarda teknolojinin bir yaşam merkezi haline gelmesine neden olmuştur. Bu durum çocuklarda siber zorbalık, riskli çevrimiçi davranış ve cinsel sömürü gibi zararlı çevrimiçi davranışların bir artmasına neden olmuştur. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Najat MaallaM'jid ise bu konu hakkında "Çocuk koruma hizmetlerinde duraksamanın olması, çocukların çeşitli şiddet biçimlerine karşı savunmasızlığını artırdığını" ifade etmiştir (11). Benzer şekilde DSÖ (11), Covid-19 salgını ile okullar kapandığı için öğrencilerde çevrimiçi (online) şiddette artış olduğunu ve öğrencilerde tekrar okula dönmenin onlarda korku oluşturduğunu açıklamıştır (11).

2.Çocuğa Yönelik Kötü Muamele: İstismarı ve İhmali

Çocuğa kötü muamele "Çocuğun sağlığına, gelişimine ve onuruna karşı gerçek veya potansiyel tehlike oluşturan her türlü fiziksel, duygusal ve cinsel şiddet, ihmal ve çocuğun sömürülmesi için yapılan davranış" olarak tanımlanmıştır (12). Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi (CDC), çocuk istismarı ve ihmali sorununun 0-17 yaş çocukluk döneminde meydana gelebilecek potansiyel travmatik olaylarla birlikte sağlık ve refah üzerinde uzun vadeli etkileri olabilen önemli bir halk sağlığı sorunu olarak belirlemiştir (13). Çocukların maruz kaldığı bu kötü muamelenin fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik istismar ve ihmal olmak üzere çok farklı tipleri bulunmaktadır (14) Fiziksel istismar, en geniş anlamda "çocuğun kaza dışı yaralanması" şeklinde tanımlanabilir. En sık rastlanılan olgu çocuğa fiziksel şiddet uygulamak, dövme şeklidir (15). Bir yetişkin tarafından cezalandırma, disiplin, öfke boşaltma ya da başka amaçlarla çeşitli yöntemlerle çocuğa uygulanan fiziksel şiddeti içermektedir. Erişkin bir kişinin 18 yaşından küçük genç ve çocukları cinsel istek ve ihtiyaçlarının doyumunu için kullanması ise cinsel istismardır (16). Çocukların kendilerine bakmakla yükümlü olan kişiler tarafından olumsuz tutum ve davranışlara maruz kalarak, gereksinim duydukları ilgi, sevgi ve bakımdan yoksun bırakılmaları duygusal istismar, çocuğun gelişimini engelleyici, haklarını ihlal edici işlerde ya da düşük ücretli iş gücü olarak çalışması ya da çalıştırılması da ekonomik istismar olarak tanımlanmaktadır. Çocuğun bakımı, korunması, güvenliği, beslenmesi, giyim ve eğitim ihtiyaçlarının karşılanması, sağlığının korunması ve tıbbi bakımdan, gözetiminden ve desteklenmesinden sorumlu kişilerin çocuğun bu temel gereksinimlerini ihmal etmesi ve/ veya karşılayamaması sonucu gelişiminin ve güvenliğinin zarar görmesi de çocuğun ihmali olarak kabul edilmektedir (13-14,17).

Dünyada her yedi çocuktan en az biri çocuk istismarı veya ihmali yaşamaktadır (13). **Çocuk** istismarı veya ihmali türlerinden en yaygını cinsel istismar olup, dünyada her dört kızdan biri ve her 13 erkekten biri cinsel istismara maruz kalmaktadır (17). Ayrıca 20 yaşın altındaki 120 milyon kız ve genç kadın bir tür zorla cinsel istismara maruz kalmaktadır. Buna göre Çocuklara yönelik cinsel istismarın %91'i çocuğun ailesi veya ailesinin tanıdığı tarafından yapılmaktadır (17-18). Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde 2015 yılı verilerine göre cinsel istismar ve ihmalden dolayı en az 9,3 milyar dolar ekonomik kayıp yaşamıştır. Fiziksel istismar türlerine göre 2-4 yaş arası her dört çocuktan üçü ebeveynleri ve bakıcıları tarafından fiziksel ceza veya psikolojik şiddete gibi kötü bir davranışa maruz kaldıkları görülmektedir. Yoksulluk içinde yaşayanlar ise diğer sosyo-ekonomik durumu iyi olan akranlarına göre beş kat daha fazla yaşamaktadır. ABD (2015) istatistiklerine göre çocuk istismarı veya ihmali türleri toplamda 428 milyar dolar ekonomik kayba neden olmaktadır. Bu durum, inme ve tip 2 diyabet gibi diğer halk sağlığı sorunlarıyla yarışmaktadır (13,17-18).

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), 2010 yılı Türkiye raporuna göre; Türkiye'de son bir yılda 7-18 yaş arası çocukların %25'inin ihmal, %51'inin duygusal istismar, %43'ünün fiziksel istismar ve %3'ünün cinsel istismara maruz kalmıştır (19). Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Suç, Şiddetle Mücadele, Uygulama ve Araştırma Merkezi (ASUMA) ve Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (İMDAT) tarafından hazırlanan bir rapora göre ülkemizde çocuk mağdur sayısı 2014'te 74.064 iken 2016'da 83.552'ye yükselmiş, cinsel istismar hükümlülerinin yüzdesi 2006 yılında %42,5 iken 2016'da %58,8'e yükselmiştir. Cinsel suç mağduru olan çocukların yüzdesi 2014'ten 2016'ya %33 artmış ve Ocak 2011 – Mayıs 2016 arası Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM)'lere Türkiye genelinde 21.068 olgu başvurmuştur. Vakaların %85'i kız, %15'i erkek çocuktur (20). Türkiye İstatistik Kurumu (21) en son 2017 verilerine göre Türkiye'de güvenlik birimlerine gelen ve getirilen çocukların mağduriyet sayıları 155,024 olarak tespit edilirken, cinsel suç türüne göre ceza infaz kurumuna giren çocuk sayısı 12-14 yaş 239 ve 15-17 yaş 643 kişidir. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü (2019), 2019 yılı raporuna göre Türkiye'de çocuklara cinsel istismar suçundan açılan davaların sayısı 22 689'dur. Ayrıca cinsel istismar suçunun önceki yıllara göre yükselmiştir (22).

3. Covid 19 Salgınında Çocuk İstismarı ve İhmali

Covid 19 salgını toplumlarda kötü sağlık sistemi, düşük sosyo-ekonomik durum, toplumlara daha fazla ekonomik yük getirmesi ve suç oranlarının daha artması gibi sonuçlar ortaya çıkaracağı belirtilmektedir (23). UNESCO genel müdürü Audrey Azoulay'nin "Okulların tüm çocuklar için güvenli ortamlar olmasını sağlamak bizim ortak sorumluluğumuzdur. Okulda ve genel olarak toplumlarımızda şiddeti durdurmak için birlikte düşünmeli ve harekete geçmeliyiz" şeklinde çağrıda bulunmuştur (18). Benzer şekilde UNICEF (24) okulların kapanması, ortamdaki belirsizlikler ve birçok stres faktöründen dolayı çocukların savunmasız bir grup haline gelmesi konusuna kamuoyunun dikkatini çekmiştir.

Covid-19 salgını nedeni okulların ve çocuk kreşlerinin kapanması 1.38 milyar çocuk okul veya çocuk kreşi hizmetlerinden mahrum kalmıştır. Böylece **çocukları** evde meşgul etmek ve güvenliğini sağlamak onlarda korkuya neden olmakta **özellikle** de düşük gelirli ve kalabalık hanelerde yaşayanlarda ciddi korkular oluşturmaktadır Bununla birlikte sosyal mesafe önlemlerinin olması, çocukları istismarı ve ihmalinin ana kaynağı olarak kabul edilen ebeveynlere daha da yakınlaşmaktadır. Aynı zamanda ebeveynlerde oluşan ekonomik kayıpla birlikte belirsizlik oluşmuştur (23). Yapılan araştırmalarda okulların kapandığı dönemlerde çocuklarda şiddet ve kırılganlıkların arttığı (25) bundan dolayı covid-19 nedeniyle okulların kapanması ile birlikte çocuklarda şiddet ve kırılganlıkların artması beklenmektedir (23). Yapılan başka bir çalışmada işsizlik oranındaki %1 artışın ihmalde %20 artışa yol açtığını tahmin edilmektedir. Bu da ortalama ek olarak 536 çocuk ihmali vakası olarak tespit edilmiştir (26).

UNICEF (4) bir raporunda Covid-19 salgınının çocuk istismarı ve ihmali neden olacak etmenlerini özet olarak şu maddeler ile açıklamıştır:

- İstihdam ve gelir kaybı nedeniyle artan yoksulluk ve gıda güvensizliği
- Çocukların eğitime kişisel veya çevrimiçi olarak erişememesi
- Çocuklarda dijital aktivitelerde bir artışın olması ve bakıcıların izleminde bir azalma olmasından dolayı daha fazla dijital risklere maruz kalmak,
- Okullar ve bakım programları tarafından sağlanan besleyici yemeklerin olmaması
- Çocuklar veya bakıcılar için akran ve sosyal destek ağlarının bozulması
- Çocuklar/bakıcılar için rutinlerde işlerin bozulması
- Ergenler/bakıcılar alkol ve/veya madde kullanımının artması
- Çocuk bakımı düzenin bozulması

Covid 19 nedeniyle uygulanan sosyal mesafe, kısıtlamalar, ekonomik kayıplar gibi durumların çocuklar üzerinde çocukların ve ergenlerin ruh sağlığını önemli ölçüde tehdit ettiği belirtilmiştir (6). Bu durum çocuklar üzerinde stres, endişe ve akranlarından ayrı kalma gibi sonuçlar oluşturmaktadır. Bu süreçte engelliler, travma geçirenler, zihinsel sağlık sorunu gibi özel ihtiyaçları veya dezavantajları olan çocuklar ve ergenlerin daha çok tehdit altında olduğu kabul edilmektedir. (6). Yapılan bir araştırmada Çin'de salgın sırasında çevrimiçi kullanıcıların %54'ünde mental sağlıklarının iyi olmadığı, depresif belirtiler ve anksiyete oluştuğu ve bu süreçte aile içi şiddetin arttığı tespit edilmiştir (27). Bu da çocuklar üzerinde olumsuz etkilere yol açmaktadır. Yapılan başka bir çalışmada ekonomik durgunluğun yaşandığı dönemlerde yüksek ölüm oranlarından dolayı çocuk istismarına dayalı kafa travması insidansının iki katına çıktığı bulunmuştur (16). Bundan dolayı Covid 19 salgınında çocuklara yönelik fiziksel, duygusal ve cinsel şiddette dikkate değer bir artış olması yönünde öngörü yaygınlaşmaktadır (6). Karantina ile ilişkili olarak çocukların çevrimiçi olarak internet ortamında çok zaman harcamaları ve yeni arkadaşlar edinmelerinden dolayı çocuklarda çevrimiçi cinsel sömürü riski artmıştır (6).

Covid 19'a bağlı olarak yaşanan stres ve işsizlik, düşük gelir, sınırlı kaynaklara ulaşma, alkol tüketiminde artışın olması ve sınırlı sosyal destek gibi faktörlerden dolayı aile içi şiddet riski artırmaktadır. Aile içi şiddet ile birlikte çocuklar olumsuz davranış sergilemektedir (5,28-29). Aynı zamanda insanlar birbiri ile daha fazla zaman harcadıkları için öfke ve olumsuz davranışların ortaya çıkması beklenmektedir. Bundan dolayı suç oranı artmaktadır (20). Bu kapsamda ABD'nin Teksas eyaletinde çocuk istismarı ve ihmaline yönelik artış olduğuna ilişkin veriler bulunmaktadır. Covid 19 salgını döneminde ABD'nin Houston şehrinde aile içi şiddet, saldırı ve hırsızlık ve Montgomery şehrinde de aile içi şiddet vakalarında artış olduğunu bildirilmiştir (9). Avustralya'da aile içi şiddet konusunda yardım için Google tabanlı aramalarda artış olduğu saptanmıştır (29-30). Ulusal Cinsel Saldırı Yardım Hattını yöneten RAINN; Tecavüz, Kötüye Kullanım ve Enstest ilişkiye dair Mart ayında yardım hattını arayanlarda %22 artış olduğunu belirtmiştir. Yardım hattını arayan küçük çocukların %67'si, failin bir aile üyesi olduğunu ve çocukların %79'u fail ile birlikte yaşadıklarını açıklamıştır. Evde kalma çağrılarını ile birlikte ruh sağlığı ve intihar önleme çağrı hatlarında artış olduğu saptanmıştır (31). ABD'de yapılan bir araştırmada aile içi şiddetinin yaşandığı dönemde genel çocuk nüfusuna kıyasla çocuk istismarı veya ihmal riskinin 60 katından fazla olduğunu tahmin edilmektedir (32). Avusturya'da Covid 19 salgını başladığından beri genel alkol satışlarında %20'lik, ailelerde alkol tüketiminde %70'lik bir yükseliş olduğu saptanmıştır. Alkol tüketim oranlarındaki bu artışın %28'nin pandemiye bağlı endişe ve stresten dolayı olduğu belirlenmiştir. Avusturya'da Covid 19 salgını başladığından beri yardım çağrılarında aile içi şiddete bağlı %11'lik bir artış olmuştur (5).

Belirtilen bu verilerin tersine yapılan bir çalışmada Mart-Nisan 2019 ve Mart-Nisan 2020 aylarında çocuk izlem merkezine müracaat edilen cinsel istismar maruz kalan 309 olgu incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre pandemi döneminde çocuklarda cinsel istismar risk faktörlerinin ve ihbar edilme oranlarının düştüğü bulunmuştur (33). Bunun azalışta Covid 19 döneminde okulların kapatılması, bildirimlerin azalması gibi faktörlerden dolayı çocuk istismarı ve ihmalinin tespitinin güçleşmesinin etkili olduğu görüşü vardır. Doğru veriler, ancak toplum normal hayata döndüğünde yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkacaktır (28).

4. Covid-19 Salgınında Çocuk İstismarı ve İhmalini Yönelik Çözüm Önerileri

UNICEF (7) bir raporunda Covid-19 salgınının çocuklar üzerindeki etkisini azaltmak için şu tavsiyelerde bulunmuştur: Düşük gelirli ülkelerde ve toplumlarda uygulanan sokağa çıkma yasağı ve sosyal mesafenin olumsuz etkisini azaltmak, toplumdaki kırılğan çocuklara erişmeye sağlamak için yapılan sosyal programlar yaygınlaştırılması adına yapılan müdahalelerde denge kurulmalıdır.

Çocuk merkezli hizmetlerin sürekliliği, başta eğitim, beslenme programları, bağışıklık, anne ve yeni doğanlara yönelik hizmetler ve toplum temelli çocuk koruma programları olmak üzere hizmet ve programlara eşit erişim sağlanarak özel önem şartıyla öncelik verilmelidir.

Ailelere ve bakım veren kişilere, çocuklarla salgın hakkında nasıl konuşulması gerektiği, kendi ruh sağlıklarını ve çocuklarının ruh sağlıklarını nasıl koruyacakları dâhil uygulamaya dönük destek sağlanmalı ve çocukların eğitimine yardımcı olacak destekleyici araçlar sunulmalıdır.

Mülteciler, yerinden edilen kişiler, evsizler, göçmenler, azınlıklar, gecekondu mahallerinde yaşayan, engeli olan, sokakta yaşayan ve/ya çalışan, mülteci kamplarında yaşayan ve kurum bakımındaki çocuklar da dahil kırılğan çocuklar yönelik özel tedbirler alınmalıdır.

Covid 19 salgını sürecinde çocuk istismarı ve ihmali sorununa çözüm üretirken temel çocuk istismarı ve ihmali önlemleri üzerinden yaklaşılmalıdır. Bu kapsamda aşağıdaki başlıklar üzerinden çözümler gerçekleştirilmelidir:

Hızlı Bir Şekilde Müdahale İçin Erken Tespit: Çocuklara yönelik kötü muamele vakaları çalışmaları raporlanmalıdır. Düzenli olarak toplanan araştırma araçlarında kısıtlama olduğundan, güvenli yardım merkezleri, sosyal yardım merkezleri ve sanal veri toplama gibi araçlar benimsenmelidir. Salgına yönelik kısıtlamalar kalktıktan sonra erken tanı koymak için eğitim programları oluşturup rapor halinde yayınlanmalıdır (3).

Ebeveyn Desteği ve Stresi Azaltma Önlemleri: Yeni anne olan adaylara yönelik yoğun ev ziyareti programlarının çocuk istismarı ve ihmali azalttığı bulunmuştur.” Bu hizmetlerle Covid-19 nedeniyle çok azalmıştır. Bundan dolayı bu hizmetlere ağırlık verilmelidir. Ayrıca sivil toplum kuruluşları, çocukları ve ergenleri destekleyen kuruluşlardan destek alınmalıdır. Ailelere uzun vadede, temel ruh sağlığı ve psikososyal destek hizmetleri sunulmalıdır (3). **Risk Altındaki Ailelere Finansal Destek:** Ailelerdeki refah ve güvenliği sağlamak için özellikle savunmasız ailelere ve evli olmayan kişilere finansal destek sağlanmalıdır. Ayrıca hükümetler çocuklarda Covid-19’un oluşturduğu kötü muamelenin gelecekteki riskini azaltılmak için hazırlık yapmalıdır. Sosyal hizmet sağlayan ve sağlık hizmeti sunan kurumlar ile birlikte multidisipliner şekilde çalışmalıdır (3). Ayrıca Covid 19 salgınında bireylerin sağlık durumlarını değerlendirmek zordur. Bundan dolayı tele-sağlık hizmetleri sayesinde hizmet sunulmalıdır (6).

Covid 19 nedeni ile sokağa çıkma yasakları, gelir kaybı, izolasyon, stres ve kaygı nedeniyle kadın ve çocuklar üzerinde cinsiyete dayalı şiddet ve çocuk istismarı ve ihmali oluşmuştur. Oluşan sorunların çözümünde halk sağlığı yaklaşımından yararlanılması önerilmektedir (34). Covid 19 salgını nedeni ile sorunların çözümünde sahada halk sağlığı hemşirelerinin önemi de artmıştır. Dünyada Covid 19 salgınının ön safhalarında halk sağlığı hemşireleri yer almaktadır. Mobil araçlar ile vaka araştırması yapmakta, çağrı merkezleri hattı ve ev ziyaretleri ile izolasyon ve karantina eğitimi vermektedir. Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezinde (CDC) hazırlanan rehberlik doğrultusunda halka eğitim vermektedir. Bundan dolayı dünya Covid 19’un toplum üzerinde özellikle de dezavantajlı gruplarda olumsuz etkilerini azaltmak için dünya genelinde halk sağlığı hemşireliği güçlendirilmelidir (35).

Sonuç

Covid 19 salgını, toplumları ekonomik ve sosyal hayat başta olmak üzere birçok yönden etkilemiştir. Çocuklar dünya genelinde yetişkinlere göre hastalıktan doğrudan etkilenmemiştir. Fakat salgının oluşturduğu kriz, çocukları yoksullaşma, eğitim, sağlık ve hayatta kalma, güvenlik etkilemiştir. Kriz çocuklarda çevrimiçi cinsel istismar. Aile içi şiddet, korku, stres, endişe, akran grubunda ayrı kalma, yakınları tarafından istismara ve ihmale maruz kalma, ruhsal problemler yaşama gibi sorunlara neden olmuştur. Krizin çocuklar üzerindeki etkisi önceki yıllarda oluşan doğal afet ve salgınlar sonucu yapılan araştırmalara bağlı olarak tahmin edilmeye çalışılmaktadır. Fakat krizin çocuklar üzerindeki etkisi normal hayata döndükten sonra yapılan çalışma sonuçlarında ortaya çıkacaktır. Kriz, toplumlarda çok derin eşitsizlikler meydana getirmiştir. Bu eşitsizliklere halk sağlığı yaklaşımı ile çözüm bulunmalıdır. Bu krizde hemşireler halk sağlığı hemşireliğinin felsefesi olan eşitsizlikleri önleme, sosyal adalet ve sağlığın korunması ve geliştirilmesi ilkeleri çerçevesinde hizmet vermelidir.

Kaynaklar

1. Pascarella G, Strumia A, Piliago C, Bruno F, Del Buono R, Costa F et al. COVID-19 Diagnosis And Management: A Comprehensive Review. *J Intern Med* 2020;288(2): 192-206. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32348588/>. 20 Haziran 2020.
2. World Health Organization (WHO). Coronavirus disease (COVID-19) outbreak situation. 2020c URL: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>. 20 Haziran 2020.
3. De Cao E, Sandner M. The potential impact of the COVID-19 on child abuse and neglect: The role of childcare and unemployment. 2020. URL: <https://voxeu.org/article/potential-impact-covid-19-child-abuse-and-neglect>.: 21 Haziran 2020.
4. United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). COVID-19: Protecting Children from Violence, Abuse and Neglect in the Home. 2020c URL: <https://www.unicef.org/media/68711/file/COVID-19-Protecting-children-from-violence-abuse-and-neglect-in-home-2020.pdf>. 21 Haziran 2020.
5. Bryce I. Responding to the accumulation of adverse childhood experiences in the wake of the COVID-19 pandemic: implications for practice. *Children Australia* 2020;18:1-8.
6. Fegert J.M, Vitiello B, Plener P.L, Clemens V. Challenges and burden of the Coronavirus 2019 (COVID-19) pandemic for child and adolescent mental health: a narrative review to highlight clinical and research needs in the acute phase and the long return to normality. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health* 2020;14(20):1-11. URL: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7216870/pdf/13034_2020_Article_329.pdf. 21 Haziran 2020.
7. United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). Politika Notu: Covid-19 Salgınının Çocuklar Üzerindeki Etkisi. 2020d URL: <https://www.unicef.org/turkey/sites/unicef.org.turkey/files/2020-05/COVID%2019%20D%C3%B6neminin%20C3%87ocuklar%20C3%9Czerindeki%20Etkilerine%20C4%B0l%C5%9Fkin%20Politika%20Notu.pdf>. 22 Haziran 2020.
8. World Health Organization (WHO). Child maltreatment. 2020a URL: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>. 20.06.2020.
9. De Cao E, Sandner M. The potential impact of the COVID-19 on child abuse and neglect: The role of childcare and unemployment. 2020. URL: <https://voxeu.org/article/potential-impact-covid-19-child-abuse-and-neglect>.: 21 Haziran 2020.
10. United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). Data to inform the COVID-19 response. 2020a URL: <https://data.unicef.org/resources/data-to-inform-the-covid-19-response/>. 21 Haziran 2020.
11. World Health Organization (WHO). Child maltreatment. 2020a URL: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>. 20.06.2020.
12. World Health Organization (WHO). Report of the Consultation on Child Abuse Prevention, 29-31 March 1999. 1999 URL: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/65900>. 20 Haziran 2020.
13. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Preventing Child Abuse & Neglect. 2020a.
14. Hoft M, Haddad L. Screening children for abuse and neglect: a review of the literature. *J Forensic Nurs* 2017;13:26-34. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28212197/>. 28 Haziran 2020.

15. Polat O. Şiddet, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 2016;22(1):15-34. URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/274326>. 28 Haziran 2020.
16. Garbarino J, Kostelny K. Child maltreatment as a community problem. *Child Abuse Negl* 1992;16:455-64. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/1393709/>. 22 Haziran 2020.
17. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Preventing Child Sexual Abuse. Erişim. 2020b.
18. World Health Organization (WHO). Child maltreatment. 2020a URL: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>. 20.06.2020.
19. United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). Türkiye'de Çocuk İstismarı Ve Aile İçi Şiddet Araştırması. Türkiye, 2010. URL: <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocuk-istismari-raporu-tr.pdf>. 21 Haziran 2020.
20. Polat O. Türkiye'de Çocuk İstismarı Raporu-2. İstanbul Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Suç ve Şiddetle Mücadele, Uygulama ve Araştırma Merkezi (ASUMA) ve Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (İMDAT); 2018; 1-40.
21. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Çocuk istatistikleri güvenlik ve adalet. Ankara, 2017. URL:<http://www.tuik.gov.tr/PreTabloArama.do?metod=search&araType=vt>. 21 Haziran 2020.
22. Özel H. Adli İstatistikler-2019. İstanbul Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü; 2019; 1-317.
23. Cluver L, Lachman J.M, Sherr L, Wessels I, Krug E, Rakotomalala S et al. Parenting in a time of COVID-19. *The Lancet* 2020;395(10231):s.e64. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7146667/>. 21 Haziran.2020.
24. United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). Data to inform the COVID-19 response. 2020a URL: <https://data.unicef.org/resources/data-to-inform-the-covid-19-response/>. 21 Haziran 2020.
25. Rothe D, Gallinetti J, Lagaay M, Campbell L. Ebola: beyond the health emergency. *Plan International* 2020. URL: <https://www.plan.ie/wp-content/uploads/2015/03/GLO-Ebola-Final-IO-Eng-Feb15.pdf>. 20 Haziran 2020.
26. Brown D, De Cao E. Child Maltreatment, Unemployment, and Safety Nets. 2020;1-60. SSRN Electronic Journal. doi: 10.2139/ssrn.3543987.
27. Wang C, Pan R, Wan X, Tan Y, Xu L, Ho C.S et al. Immediate Psychological Responses and Associated Factors during the Initial Stage of the 2019 Coronavirus Disease (COVID-19) Epidemic among the General Population in China. *Int J Environ Res Public Health*, 2020;17(5):1729. doi:doi:10.3390/ijerph17051729. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7084952/>. 28 Haziran 2020.
28. Campbell A.M. An increasing risk of family violence during the Covid-19 pandemic: Strengthening community collaboration stosavelives. *Forensic Science International: Reports* 2 2020; 1-3. 100089.
29. Piquero A.R, Riddell J.R, Bishopp S.A, Narvey C, Reid J.A, Piquero N.L. Staying Home, Staying Safe? A Short-Term Analysis of COVID-19 on Dallas Domestic Violence. *American Journal of Criminal Justice* 2020;1-35. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7293590/>. 21 Haziran 2020.
30. Kelly F. Google Reports 75 Per Cent Spike In Searches For Help With Domestic Violence. 2020. URL: <https://www.abc.net.au/radionational/programs/breakfast/reports-75-per-cent-spike-in-searches-for-help-with-domestic/12101690>. 28 Haziran 06.2020.
31. RAINN. For the First Time Ever, Minors Make Up Half of Visitors to National Sexual Assault Hotline. 2020. URL: <https://www.rainn.org/news/first-time-ever-minors-make-half-visitors-national-sexual-assault-hotline>. 28 Haziran 2020.
32. Thackeray J, Hibbard R. Dow, D. Intimate partner violence: the role of the pediatrician. *Pediatrics* 2010;125(5):1094-1100. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/20421260/>. 28 Haziran 2020.
33. Aslan F, Timur S. ve Pakiş I. COVID-19 Pandemisinde Etkilenen Çocuk İstismar Olgularının Değerlendirmesi. *Adli Tıp Bülteni* 2020;25:40-47.
34. Chandan J.S, Taylor J, Bradbury-Jones, C, Nirantharakumar K., Kane E. and Bandyopadhyay S. COVID-19: a public health approach to manage domestic violence is needed. *Lancet Public Health* 2020;5(6):e309. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7252171/>. 22 Haziran 2020
35. Edmonds J.K, Kneipp M.S, Campbell L. A call to action for public health nurses during the COVID-19 pandemic. *Public Health Nurs* 2020;37(3):323-324. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7262140/>. 22 Haziran 2020.

SB-102

Türkiye’de 2050 Yılındaki Diyabet Prevalansının Tahmini Ve Bu Prevalansa Etki Eden Risk Faktörlerinin Potansiyel Etkisinin Saptanması: Bir Modelleme Çalışması

Gül Anıl Anakök¹, Susanne F. Awad^{2,3} Çiğdem Çağlayan⁴, Peijue Huangfu⁵, Laith J. Abu-Raddad^{2,3}, Belgin Ünal⁶, Julia A. Critchley⁵

¹ Kartepe İlçe Sağlık Müdürlüğü, Kocaeli

² Infectious Diseases Epidemiology Group, Weill Cornell Medicine – Qatar, Cornell University, Doha, Qatar

³ World Health Organization Collaborating Centre for Disease Epidemiology Analytics on HIV/AIDS, Sexually Transmitted Infections, and Viral Hepatitis,

Weill Cornell Medicine – Qatar, Doha, Qatar

⁴Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Kocaeli

⁵Population Health Research Institute, St George’s, University of London, Londra, Birleşik Krallık

⁶Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, İzmir

ÖZET

Giriş-Amaç: Türkiye’de diyabeti önleme politikalarının oluşturulmasında yol göstermek amacıyla, Tip 2 Diabetes Mellitus (DM) prevalansının ve değiştirilebilir risk faktörlerinin prevalanslarının Tip 2 DM’a etkilerini tahmin etmek için geliştirilmiş olan yeni ve güçlü bir modelleme yöntemiyle 2050 yılı projeksiyonunu yapmaktır.

Gereç-Yöntem: Araştırma Türkiye’de mevcut ulusal temsiliyeti olan Tip 2 DM prevalansı ve risk faktörlerinin verilerinin kullanıldığı bir modelleme çalışmasıdır. Bu projeksiyon çalışmasında diyabet prevalansının atfedildiği evren Türkiye’deki 20-79 yaş aralığındaki yetişkin nüfustur. Modelde kullanılan değişkenler, cinsiyet, yaş grubu, obezite, fiziksel aktivite ve sigara içme durumudur.

Bulgular: Modelleme sonuçlarına göre Türkiye’de nüfus sayısının 2019 yılında 79.627.999 iken 2050 yılında 96.124.781 kişiye yükseleceği ve bağımlı nüfus oranının artacağı tahmin edilmiştir. Türkiye’de Tip 2 DM prevalansının 2019’da % 13,7’den 2050 yılında % 17,5’ye yükseleceği modellemeye göre projekte edilmiştir. Ayrıca Tip 2 DM insidansı 2019’da 100.000 kişide 487,2’den, 2050 yılında 100.000 kişide 621,1 kişiye yükselecektir. Risk faktörlerine ilişkin projeksiyonlara göre obezite prevalansının 2019’da 28,1’den 2050 yılında %30,9’a, fiziksel hareketsizlik prevalansının 2019’da % 54,4’ten 2050 yılında % 56,6’ya yükseleceği tahmin edilmiştir. Sigara içme prevalansının ise 2019’da % 24,9’dan 2050’de %24,1’e doğru değişeceği saptanmıştır. Tip 2 DM için topluma atfedilen fraksiyonlar obezite için % 50, fiziksel hareketsizlik için % 6, sigara içme için % 2’dir.

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışmada yenilikçi bir modelleme yöntemi kullanılarak, nüfusun yaşlanacağı, son dönemde gözlenen Tip 2 DM epidemisinin 2050 yılında da devam edeceği tahmin edilmiştir. Türkiye’de Tip 2 DM prevalansının yarısından obezite sorumludur. Türkiye’de Tip 2 DM bir öncelik olarak görülmeli, önleyici yaklaşımlarla bu hastalık ve risk faktörleri hedef alınmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Tip 2 Diabetes Mellitus, Türkiye, prevalans, modelleme

1. GİRİŞ

Dünyada diyabet hastası kişi sayısı çok büyük bir artış göstererek 1980’de 108 milyondan 2017’de 424,9 milyona yükselmiştir. Küresel diyabet prevalansı 18 yaş üzeri yetişkinlerde 1980’de %4,7’den 2017’te %8,8’a yükselmiştir.¹ Türkiye OECD ülkeleri arasında %12,8 ile ikinci en yüksek diyabet prevalansına sahiptir. Diyabet prevalansı OECD ülkelerinin çoğunluğunda yavaşça artar ve stabilize olurken, Türkiye başta olmak üzere bazı üye ülkelerde belirgin şekilde artmıştır. Bu eğilimler, obezite ve fiziksel hareketsizlik etkileşiminin artışı olduğu kadar, kısmen nüfus yaşlanması eğilimini de yansıtır.²

Bu çalışmanın kısa erimli amaçları Türkiye’de;

- Nüfus yaşlanması ve demografik dönüşümü de göz önüne alarak 2050 yılındaki Tip 2 DM prevalansını, insidansını ve yeni Tip 2 diyabet vakası sayılarını ve eğilimlerini tahmin etmek,
- Tip 2 DM’un önemli risk faktörleri olan obezite, sigara içme ve fiziksel hareketsizlik prevalanslarında beklenen değişim eğilimlerini değerlendirmek,

- Tip 2 DM'un bu üç önemli risk faktörünün Tip 2 DM prevalansına etkilerini değerlendirmektir.

Bu çalışmanın uzun erimli amacı, elde edilen sonuçların diyabetten korunmayı ve gelecekteki diyabet prevalansını mevcut eğilime göre tahmin edilenden daha düşük seviyelerde tutabilmeyi başarmak amacıyla, politika belirlenmesine ve sağlık hizmetlerinin planlanmasına katkı sağlamaktır.

2. YÖNTEM

2.1 Araştırmanın tipi

Bu çalışma Türkiye'de yapılmış ve ulusal temsiliyet niteliği olan epidemiyolojik araştırmalar ve demografik veriler kullanılarak yapılan bir modelleme çalışmasıdır.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu projeksiyon çalışmasında diyabet prevalansının atfedildiği evren Türkiye'deki 20-79 yaş aralığındaki yetişkin nüfustur.

2.3. Araştırmaya Dahil Edilen Veri Kaynaklarının Eleştirel Değerlendirmesi, Seçimi Ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın veri kaynaklarının belirlenmesi ve verilerinin toplanması için 01.01.2018-06.06.2019 tarihleri arasında internette ve PUBMED'de geniş kapsamlı literatür taraması yapıldı ve uzman görüşleri alındı.

Türkiye'de diyabet ve risk faktörleri ile ilgili son 23 yılda yapılmış çalışmalar tanımlandı ve eleştirel olarak değerlendirildi.

Araştırmada kullanılacak veri kaynağı seçiminde:

- Türkiye'yi temsil etme gücü
- Örneklem yöntemi ve çerçevesi
- Yanıt orantısı
- Diyabet tanımı ve ölçüm yöntemi
- Risk faktörleri tanımı ve ölçüm yöntemleri
- Çalışmanın verilerine ulaşılabilirliği değerlendirildi.

Bu değerlendirme sonucunda Türkiye'yi temsil etme gücü en yüksek olan, örnekleme yöntemi en güçlü çalışmalar, diyabet prevalansı projeksiyonu yapılacağı için diyabet tanımı birbiriyle uyumlu olan çalışmaların verileri çalışmamıza dahil edildi.

Yaş ve cinsiyete özgü Tip 2 diyabet, obezite, sigara içme ve fiziksel hareketsizlik verileri Türkiye'de yürütülmüş 20-79 yaş aralığındaki yetişkin nüfusu temsil eden çalışmalardan elde edildi.

Bu araştırma ve eleştirel değerlendirme süreçleri sonucunda, diyabet ve risk faktörlerinin prevalanslarının edinildiği çalışmalar şunlardır:

1. Turkey Urban and Rural Epidemiology 1 (TURDEP 1),
2. Turkey Urban and Rural Epidemiology 2 (TURDEP 2),
3. Türkiye Kronik Hastalıklar Ve Risk Faktörleri Sıklığı Çalışması 2013,
4. DSÖ Türkiye Hanehalkı Sağlık Araştırması Bulaşıcı Olmayan Hastalıkların Risk Faktörleri 2017 Çalışması
5. Küresel Yetişkin Tütün Araştırması 2008 (Global Adult Tobacco Survey, GATS 2008)
6. Küresel Yetişkin Tütün Araştırması 2012 (Global Adult Tobacco Survey, GATS 2012)

2.4. Araştırmanın değişkenleri

2.4.1. Bağımlı değişkenler

Araştırmanın bağımlı değişkeni 2050 yılındaki diyabet prevalansı, insidansı ve yeni vaka sayılarının tahminidir. Erişkin popülasyonda diyabet prevalansının % 85-95'ini Tip 2 diyabet oluşturmaktadır.³ Bu çalışmada Türkiye diyabet prevalansı hesaplanırken dahil edilen çalışmaların diyabet prevalansı verilerinin tamamı Tip 2 diyabet olarak varsayılmış, Tip 1 ve Tip 2 diyabet tipi prevalanslarını birbirinden ayırmak için ek bir işlem yapılmamıştır.

Bu çalışmada diyabet prevalansı modelleme hesaplamalarında, araştırmaya dahil edilen çalışmaların diyabet

tanımları ve diyabet prevalansı verileri esas alınmıştır.

2.4.2. Bağımsız değişkenler

Araştırmanın bağımsız değişkenleri, literatürde diyabet prevalansını belirleme gücü en yüksek olduğu bilinen üç risk faktörüdür. Bunlar:

- Obezite prevalansı
- Sigara içme prevalansı
- Fiziksel hareketsizlik prevalansı ⁴

2.4.2.1. Obezite Prevalansı

Araştırmada kullanılan obezite tanımı DSÖ obezite tanım kriterlerine uygun olarak BKİ >30 kg/m² olan kişilerin toplumdaki prevalansıdır.

2.4.2.2. Sigara İçme Prevalansı

Araştırmada halen sigara içen (current smoker) prevalansı, her gün sigara içenlerin toplumdaki prevalansı olarak kabul edilmiştir.

2.4.2.3. Fiziksel Hareketsizlik Prevalansı

Bu araştırmada kullanılan fiziksel hareketsizlik tanımı, araştırmaya fiziksel aktivite verileri dahil edilmiş olan DSÖ Türkiye Hanehalkı Sağlık Araştırması Bulaşıcı Olmayan Hastalıkların Risk Faktörleri 2017 ve Türkiye Kronik Hastalıklar ve Risk Faktörleri Sıklığı Çalışması 2013 araştırmalarının fiziksel hareketsizlik tanımları kullanılarak oluşturulmuştur. İki araştırmanın fiziksel hareketsizlik tanımlamaları birbirinden farklıdır. Türkiye Kronik Hastalıklar ve Risk Faktörleri Sıklığı Çalışması 2013 çalışmasında yetersiz kategorisindeki fiziksel aktivite prevalansı hesaplamalara dahil edilmiştir. DSÖ Türkiye Hanehalkı Sağlık Araştırması Bulaşıcı Olmayan Hastalıkların Risk Faktörleri 2017 çalışmasında düşük ve orta kategorilerindeki fiziksel aktivite prevalansları kombine edilmiştir.

2.4.3. Türkiye nüfus verileri ve projeksiyonları

Araştırmada kullanılan modelleme yöntemi, 2050'deki diyabet prevalansı projeksiyonlarını üretebilmek amacıyla, aynı zamanda ilgili popülasyonun nüfus verileri ve projeksiyonlarını da kullanmaktadır.

Türkiye'de mevcut nüfus verileri ve gelecek nüfus projeksiyonları hem Birleşmiş Milletler (BM) verilerinden hem de kullanılan modelleme yöntemiyle üretilerek yeniden hesaplanmıştır.⁵

BM'den edinilen veriler, beşer yaş aralıklı ve cinsiyete göre tabakalandırılmış mevcut Türkiye nüfus verisi ve gelecek Türkiye nüfus projeksiyonu verileridir. BM'den alınan veriler ve projeksiyon ile modelleme hesaplamasıyla öngörülen nüfus verileri ve projeksiyonu "Bulgular" bölümünde kıyaslanmıştır.

2.5. Araştırmada Kullanılan Modelleme Yöntemi

Araştırmada kullanılan modelleme yöntemi, Katar'da 2050 yılında diyabet prevalansını tahmin etmek amacıyla geliştirilmiş ve kullanılmıştır. Kullanılan modelleme yöntemi diyabet için dinamik, öngörücü, yaşa ve cinsiyete göre yapılandırılmış matematiksel bir model ve yeni analitik bir çerçevedir. Bu model:

- Gelecekteki diyabet prevalans ve insidansını tahmin eder.
- Anahtar risk faktörlerinin diyabet üzerindeki etkilerini ve karmaşık üst üste çakışmaları değerlendirir.

Araştırmada kullanılan modelleme yönteminin en önemli özelliği, anahtar risk faktörleri olan obezite, sigara içme ve fiziksel hareketsizliğin ve bütün muhtemel üst üste çakışmaların detaylı olarak tabakalandırılmasıdır.

Bu model daha önceki bulaşıcı ve bulaşıcı olmayan hastalık modelleri temeli üzerinde yapılandırılmıştır. Modelin parametrelendirilmesi, Türkiye'yi temsil eden epidemiyolojik ve demografik veriler kullanılarak yapılmıştır. Model MATLAB 2015a versiyonunda programlanmıştır.⁶

2.5.1. Matematiksel Model

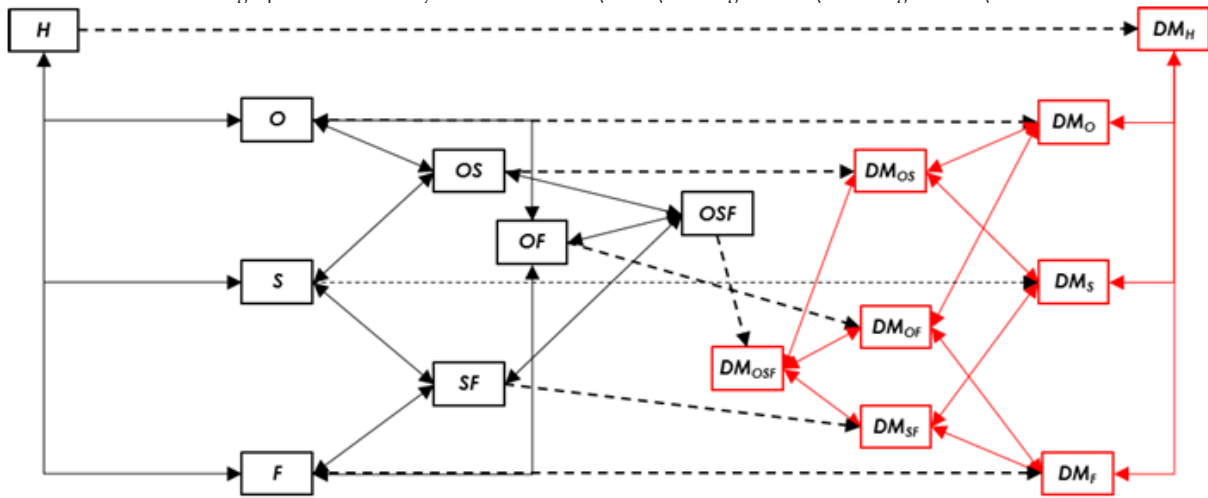
Model toplumun yaş, cinsiyet, risk faktörleri durumları olan dört boyutu tanımlar ve bu dört boyut üzerinde toplumu tabakalayan 640 diferansiyel eşitlik verir. Toplumu yaş grubu bantlarına ayırır ve sonra dört ana duyarlı grupta

birleştirir: sağlıklı (örneğin obez olmayan, sigara içmeyen, fiziksel olarak aktif ve diyabetik olmayan), obez, sigara içen ve fiziksel inaktif. Risk faktörleri arasındaki üst üste çakışmaları açıklamak için duyarlı populasyonu risk faktörleri ile daha ileri kompartmanlara tabakalandırır. Bu yaş ve cinsiyete göre yapılandırılmış modelde risk faktörlerinin Tip 2 DM üzerine etkisini dahil eden doğal gidişatın genel ilerleme durumları şöyle tanımlanmıştır:

- 1) Sağlıklı
- 2) Obez
- 3) Sigara içen
- 4) Fiziksel olarak inaktif
- 5) Obez ve sigara içen
- 6) Obez ve fiziksel olarak inaktif
- 7) Sigara içen ve fiziksel olarak inaktif
- 8) Obez, sigara içen ve fiziksel olarak inaktif
- 9) Tip 2 DM hastalığı⁶

Bu grupların modelleme yöntemine temel oluşturan şematik gösterimi Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1: Modelleme şeması

Şekil Açıklamaları:

- H: Healthy (Sağlıklı) O: Obese (Obez) S: Smoker (Sigara içen)
F: Physically inactive (Fiziksel inaktif) OS: Obese, smoker (Obez ve sigara içen)
OF: Obese, physically inactive (Obez, Fiziksel İnaktif)
SF: Smoker, physically inactive (Sigara içen, fiziksel inaktif)
OSF: Obese, smoker, physically inactive (obez, sigara içen, fiziksel inaktif)

DM_x=Diseased with Type 2 DM based on health state (Sağlık durumuna göre Tip 2 diyabet hastalığı olanlar)

2.5.2. Modellemede Kullanılan Kabuller

- Bütün veriler eşit olarak ağırlıklandırılmıştır.
- Risk faktörleri için cinsiyete özgü Tip 2 diyabet relatif riskleri, sistematik derlemelerden ve prospektif kohort çalışmaları üzerine kuruludur.
- Yaşa özgü obezite ve sigara içme prevalanslarının kullanılan veri temel alınarak zaman geçtikçe değişeceği varsayılmıştır.
- Bununla birlikte, verinin kısıtlı olması nedeniyle yaşa özgü fiziksel hareketsizlik prevalansının sabit kalacağı varsayılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Nüfusla ilişkili bulgular ve projeksiyonlar

3.1.1. Nüfus büyüklüğü

Türkiye toplam nüfus sayıları BM verilerine göre 2019 yılında 83.429.607, 2050 yılında 97.139.565 olarak belirlenmiştir. Buna karşın model tahminlerine göre Türkiye nüfusunun 2019 yılında 79.627.999 iken, 2050 yılında 96.124.781 olacağı saptanmıştır

3.1.2. Türkiye'de 2019'da ve 2050 nüfus projeksiyonunda bağımlı nüfus durumu

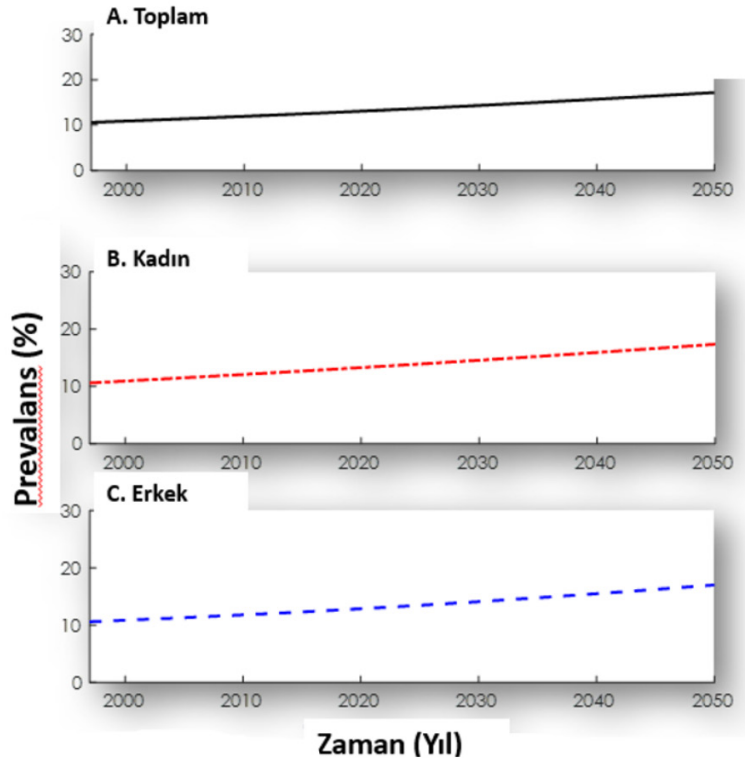
Türkiye nüfusunda 2019 yılında yaş grupları dağılımına bakıldığında, 5 yaş altı nüfus sayısı 5.996.509 (%7,5), 15 yaş altı nüfus sayısı 12.115.111 (%15,2), 65 yaş üzeri nüfus sayısı 13.117.298 (%16,5), 15-65 yaş arasındaki çalışma çağındaki nüfus sayısı 54.395.590 (%68,3). Türkiye'de 2019 yılında toplam nüfusun 79.627.999 kişi olduğu göz önüne alındığında, Türkiye'de 2019 yılında bağımlı nüfus oranı % 46,38'dir.

Türkiye nüfusunun 2050 yılı projeksiyonundaki yaş grupları dağılımına bakıldığında, 5 yaş altı nüfus sayısı 3.692.041 (%3,8) , 15 yaş altı nüfus sayısı 7.817.550 (%8,2), 65 yaş üzeri nüfus sayısı 28.114.099 (%29,2), 15-65 yaş arasındaki çalışma çağındaki nüfus sayısı 60.193.132'dir (%62,6). Bu sayılara göre bağımlı nüfus oranı % 59,69'dur. Bağımlı nüfus oranının 2019 yılına göre 2050 yılında % 13,31 artarak % 59,69 olacağı tahmin edilmiştir. Bu artışın en büyük sorumlusu toplumda 65 yaş üzeri nüfus orantısının artışıdır.

3.2. Diyabet Tahminleri

3.2.1. Diyabet Prevalansı Projeksiyonu

Grafik 1'de Tip 2 diyabet prevalansının 2019 ve 2050 yılları arasındaki projeksiyonu gösterilmektedir. Projeksiyona göre Türkiye'de Tip 2 diyabet prevalansının 2019'da %13'ten 2050'de %17,5'e yükselmesi öngörülmektedir. Diyabet prevalansının 2050 yılında kadınlar arasında %18,5 erkekler arasında %16,5 olacağı tahmin edilmiştir.

Grafik 1: 20-79 yaş aralığındaki nüfusun diyabet prevalansının projeksiyonu

3.2.2. Diyabet İnsidansı ve Yeni Vaka Sayıları Projeksiyonu

Bu çalışmada yapılan projeksiyondan elde edilen sonuçlara göre Tip 2 DM insidansı 2019'da 100.000 kişide 487,2'den, 2050 yılındaki projeksiyona göre 100.000 kişide 621,1 kişiye yükselecektir.

Türkiye'de 2019'da 389.077 yeni vaka, 2050 yılında 396.915 yeni vaka olacağı saptanmıştır. Yeni Tip 2 DM vaka sayılarının 2050 yılında kadınlar arasında 219.870, erkekler arasında 177.045 olacağı saptanmıştır.

Bu sayılara bakıldığında dünyadaki ve Türkiye'deki eğilime paralel şekilde Tip 2 DM'un insidans ve yeni vaka sayılarındaki artışın devam edeceği tahmin edilmiştir.

Kadınlarda Tip 2 DM insidansı ve yeni vaka sayıları erkeklere kıyasla daha yüksektir.

Modelde insidans hızları 1000 kişi-yıl başına olarak da hesaplanmıştır sunulmuştur. Yapılan projeksiyona göre insidans hızının 2019'da 1000 kişi-yıl başına 4,9'dan , 2050 yılında 1000 kişi-yıl başına 6,4'e doğru artacağı saptanmıştır.

İnsidans hızının 2050 yılında kadınlarda 1000 kişi-yıl başına 7,2, erkeklerde 5,7 olacağı saptanmıştır. Bu sonuçlara göre hem kadınlarda hem de erkeklerde Tip 2 DM insidansında artış beklenmektedir.

3.3. Obezite Prevalansı Projeksiyonu ve Obezite İçin Topluma Atfedilen Fraksiyon

Obezite prevalansının 2019'da 28,1'den 2050 yılında %30,9'e yükselmesi öngörülmektedir. Prevalansın 2050 yılında kadınlar arasında %40,0, erkekler arasında %22,1 olacağı öngörülmektedir.

Obezite için topluma atfedilen fraksiyonun, başka bir deyişle obeziteye atfedilen Tip 2 DM vakalarının orantısının 2019'da % 49,6'dan, 2050'de %48,8'e doğru değişeceği öngörülmektedir. Topluma atfedilen fraksiyonun kadınlarda 2019'da % 61,2'den ,2050'de % 58,6'ya doğru değişmesi, erkeklerde 2019'da % 39,1'den ,2050'de % 38,3'e doğru değişmesi öngörülmektedir.

3.4. Sigara İçme Prevalansı ve Sigara İçme İçin Topluma Atfedilen Fraksiyon Projeksiyonu

Yapılan projeksiyona göre halen sigara içenlerin prevalansı 2019'da %24,9'dan 2050'de %24,1'e doğru değişmesi öngörülmektedir.

Sigara içmeye atfedilen Tip 2 diyabet vakalarının orantısının (topluma atfedilen fraksiyon) 2019'da %2,4'ten 2050'de %2,2'ye doğru değişmesi öngörülmektedir.

Topluma atfedilen fraksiyonun kadınlarda 2019'da % 0,6'dan ,2050'de % 0,5'e doğru değişmesi, erkeklerde 2019'da % 5,5'ten ,2050'de % 4,9'a doğru değişmesi beklenmektedir.

3.5. Fiziksel Hareketsizlik Prevalansı ve Fiziksel Hareketsizlik İçin Topluma Atfedilen Fraksiyon Projeksiyonu

Yapılan projeksiyona göre fiziksel hareketsizlik prevalansının 2019'da % 54,4'ten 2050 yılında % 56,6'ya yükseleceği öngörülmektedir.

Fiziksel hareketsizliğe atfedilen Tip 2 diyabet vakalarının orantısının (topluma atfedilen fraksiyon) 2019'da % 6,4'ten % 6,3'e doğru değişeceği öngörülmektedir. Topluma atfedilen fraksiyonun kadınlarda 2019'da % 5,7'den ,2050'de % 5,3'e doğru değişmesi, erkeklerde 2019'da % 7,0'dan ,2050'de % 7,1'e doğru değişmesi öngörülmektedir.

3.6. Türkiye'de diyabetin büyük resmi

Diyabet prevalansının projeksiyonu için kullandığımız modele alınan risk faktörlerinin topluma atfedilen fraksiyonları sırasıyla, obezite için % 50, fiziksel hareketsizlik için % 6, sigara içme için % 2'dir. Modele dahil edilen risk faktörlerinin yanı sıra dahil edilmemiş bir çok olası risk faktörünün bulunduğu göz önüne alındığında, model dışında kalan diğer risk faktörlerine atfedilebilirlik oranı % 42'dir.

4. TARTIŞMA

IDF'nin verilerine göre 2015 yılında Türkiye'de diyabetli kişi sayısı 6.339.000, yaşa göre düzeltilmiş diyabet prevalansı %12,8'di. Gelecekteki diyabet prevalansı tahminlerine göre ise Türkiye'de 2040 yılında 10,629,000 kişinin diyabet hastası olacağı, yaşa göre düzeltilmiş diyabet prevalansının %13,1 olacağı öngörülmektedir. ⁷ Araştırma bulgularımız ve IDF modelinin bulguları arasındaki farklar çeşitli nedenlerden kaynaklanıyor olabilir. IDF tahminleri yapmak için bizim çalışmamızdakine benzer şekilde dinamik biçimde toplum seviyesinde bir model yerine lojistik regresyon yöntemi kullanılmaktadır. Ayrıca bizim çalışmamızda IDF'den farklı olarak ulusal veri kaynakları kullanılmıştır. IDF modeli obezite ve diğer risk faktörlerindeki değişimlerin Tip 2 DM prevalansına etkisini değerlendirmemektedir ve dolayısıyla Tip 2 DM prevalansını olması gerekenden daha düşük tahmin etmesi olasıdır.

Türkiye için Markov modeli kullanılan başka bir çalışmada 2025 yılında diyabet prevalansının projeksiyonu yapılmıştır. Bu çalışmaya göre Türkiye'de 2025 yılında Tip 2 DM prevalansı toplamda % 31,5, kadınlarda %35,1, erkeklerde % 28,6 olacaktır. ⁸ Bu tahminler 2050 yılı için yürütülmüştür ve bizim çalışmamızla karşılaştırıldığında oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bunun çeşitli nedenleri olabilir. Markov modeli toplumu detaylı şekilde risk faktörü katmanlarına ayırmamakta, araştırmamızda kullanılan modelle karşılaştırıldığında daha basit hesaplama teknikleri kullanarak toplumda üst üste çakışan risk faktörü gruplarını kontrol etmektedir. Markov modelinden sonra geliştirilmiş olan daha detaylı bir modelleme yöntemi kullandığımız bu çalışmamızda ise toplum önce yaş gruplarına ayrılıp, sonra hesaba katılmış olan daha fazla sayıdaki risk faktörü gruplarında toplanmıştır. Böylece üst üste çakışmalar daha etkili bir biçimde kontrol altına alınmıştır. Araştırmamızla sözü edilen araştırmada tahmin edilen Tip 2 DM prevalansları

arasındaki farkın önemli bir nedeni bu yöntemsel farklılıklardan kaynaklanıyor olabilir.

Katar için bizim çalışmamızla aynı yöntemle yapılan modelleme çalışmasında obezite prevalansı 2012'de %41,4 iken 2050 yılında %51,0'a yükseleceği tahmin edilmiştir. Katar'ın obezite prevalansı ve projeksiyonunun Türkiye'den daha yüksek olduğu görülmektedir.⁶

Katar için obezitenin topluma atfedilen fraksiyonu 2012'de % 57,5, 2050'de % 65,7 olacağı tahmin edilmiştir. Katar'da obezite için Türkiye'den daha yüksek topluma atfedilen fraksiyonu olmasının, en önemli nedeni obezite prevalansının daha yüksek olması olabilir. Katar'da topluma atfedilen fraksiyonların cinsiyete göre değişkenlik gösterdiği saptanmıştır. Çalışmanın bulguları, Katar'da Tip 2 DM salgınında başlıca risk faktörünün obezite olduğunu göstermektedir. Bu durum kadınlarda erkeklere göre daha belirgindir. Bütün bu bulgular Türkiye için yaptığımız modelleme çalışması ile bazı farklılıklar olsa da paraleldir.

Sigara içme risk faktörü bakımından Türkiye'de erkekler daha fazla risk altındadır. Katar için yapılan çalışmaya göre sigara için topluma atfedilen risk 2012'de % 1,8 iken, 2050'de bu oranın % 2,1 olacağı tahmin edilmektedir. Topluma atfedilen fraksiyon bakımından Türkiye'de gelecekte bir azalma beklenirken, Katar'da artış beklenmektedir. Bunun en önemli nedeni Türkiye'nin DSÖ stratejilerini başarılı bir biçimde uygulaması sonucunda son yıllarda gözlemlenen sigara prevalansında azalma eğilimidir. Bu çalışmada 2050'de sigara içme prevalansının azalacağı tahmin edilmiş olsa da son dönemde yapılan çalışmaların sonuçları Türkiye'de azalma eğiliminin durarak tekrar artmaya başladığı yönündedir.⁹ Bu nedenle gerçekte gözlemlenecek sigara içme prevalansı eğiliminin model tahmininin tersine artma olasılığı vardır. Gelecekteki modelleme çalışmalarında Türkiye'de sigara içme prevalansının verileri kullanılacağı zaman geçmiş verilerle birlikte gelecekte ortaya çıkacak güncel veriler de kullanılmalıdır, böylece eğilimde ne yönde değişimler olduğu tahminlerinin doğru olma olasılığı artmış olur.

Verisini araştırmamıza dahil ettiğimiz çalışmalarda kullanılan fiziksel aktivitenin beyana dayalı olmasından dolayı, verisini kullandığımız çalışmalarda fiziksel hareketsizlik prevalansı olduğundan yüksek tahmin edilmiş olabilir.¹⁰

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Nüfusun yaşlanmasının getirdiği diğer hastalık yükleriyle birlikte Tip 2 DM prevalansı ve insidansı da artacağından, buna bağlı olarak ekonomik sistem üzerine binen sağlık giderleri yükü giderek artacaktır. Uygulanacak programların etkinliği ve maliyet etkililiği dikkatle izlenerek sürekli değerlendirilmelidir. Prevalansın ve insidansın 2050 yılına kadar artmaya devam edeceği dikkate alındığında Tip 2 DM ve obezite başta olmak üzere önemli risk faktörlerinin prevalanslarının azalmasına yönelik birincil korunma önlemleri uygulanmalıdır. Toplumun gıda güvenliği ve gıda güvencesi, sağlıklı ve güvenli gıdaya erişim devlet güvencesine alınmalı, bu konudaki sosyal eşitsizlikler ortadan kaldırılmalıdır. Toplumun her kesiminin taze meyve ve sebze gibi diyabetten koruyucu olduğu bilinen gıda maddelerine erişimi garanti edilmelidir.

Fiziksel hareketsizliğin artma eğiliminde olması, bu konudaki düzenlemelerin yetersiz olduğuna işaret etmektedir. Sağlık geliştirilmesi uygulamaları güçlendirilerek kişilerin evlerde, işyerlerinde, okullarda sağlıklı beslenme ve egzersiz alışkanlıklarını kazanmaları sağlanmalıdır.

Sigara içmedeki azalma eğilimini sürdürmek için daha önce başarı sağlamış olan DSÖ stratejilerine sadık kalınmalı ve bu stratejiler uygulamaya devam edilmelidir.

KAYNAKLAR

1. IDF Diyabet Atlası, 7.Baskı, 2015. Erişim Adresi: <https://www.idf.org/e-library/epidemiology-research/diabetes-atlas/13-diabetes-atlas-seventh-edition.html>, Erişim Tarihi: 04.04.2019.
2. OECD, Health at a Glance 2017: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/health_glance-2017-en. Erişim adresi: https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/health_glance-2017-, Erişim Tarihi: 20.04.2019.
3. XU, Guifeng, Prevalence of diagnosed type 1 and type 2 diabetes among US adults in 2016 and 2017: population based study. *BMJ*; 2018, 362: k1497.
4. IDF Diabetes Risk Factors. Erişim Adresi: <https://idf.org/52-about-diabetes/451-diabetes-risk-factors.html>. Erişim Tarihi: 10.05.2019.
5. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. World Population Prospects: The 2019 Revision, DVD Edition. Erişim Adresi: <https://esa.un.org/unpd/wpp/Download/Standard/Population/>, Erişim Tarihi: 05.05.2019.
6. Awad, S. F., O'Flaherty, M., Critchley, J., ve ark. (2018). Forecasting the burden of type 2 diabetes mellitus in Qatar to 2050: A novel modeling approach. *diabetes research and clinical practice*, 137, 100-108.
7. IDF Diabetes Estimates, Erişim Adresi: <https://diabetesatlas.org/across-the-globe.html>, Erişim Tarihi: 15.09.2019.
8. Sözen, K., Unal, B., Capewell, S., Critchley, J., & O'Flaherty, M. (2015). Estimating diabetes prevalence in Turkey in 2025 with and without possible interventions to reduce obesity and smoking prevalence, using a modelling approach. *International journal of public health*, 60(1), 13-21.
9. Calikoglu, E. O., & Koycegiz, E. (2019). Tobacco Control Policies in Turkey in Terms of MPOWER. *The Eurasian journal of medicine*, 51(1), 80-84. doi:10.5152/eurasianjmed.2018.18009.
10. Joint Health Surveys Unit. Health Survey for England 2008: Physical activity and fitness. Leeds: The Information Centre; 2010.

SB-113

Psychological Distress In the First Peak Period of the Covid-19 Pandemic Using Social Media for Data Collection

Burcu Küçük Biçer

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi ve Bilişimi Anabilim Dalı, Ankara, Turkey

Abstract

Introduction and Purpose: Novel coronavirus is a newly emerged disease that rapidly spread around the world. The disease originated in China and has been announced as a global pandemic. The virus has rapidly spread around the globe, and health authorities have been struggling to slow the spread of infection to protect people and healthcare resources. This high spread rate and the lack of interventions increased the stress on society. One of the most important effects of the increase in virus threat and the state of uncertainty on society is on mental health. The aim of this study is to fill the gap of knowledge about the psychological distress (PD) among the adult general population in COVID-19 pandemic.

Materials-Methods: A total of 527 respondents voluntarily participated in a web-based cross-sectional survey from March to April 2020 before the announcement of Ministry of Health's restrictions about covid-19 research. The study population were adults aged 18 years and above who resided in Turkey (respected countries were; Bangladesh, Egypt, India, Indonesia, Iran, Malaysia, Myanmar, Nepal, Philippines, Sri Lanka, Vietnam) for a minimum of one week during the pandemic announcement made by the World Health Organization. A structured questionnaire was prepared in English and transformed to Turkish and other languages by native speakers. Google Forms were created and emails, WhatsApp, Telegram, and other social media platforms used to share the link. The demographic data (age, gender, education, employment status, monthly family income, nationality, and residence) was collected. PD was evaluated with COVID-19 Peritraumatic Distress Index (CPDI). The information was analyzed using descriptive statistics and multivariate techniques in SPSS-20.0. Ethical approval was obtained from HSU-Diskapi Yildirim Beyazit Clinical Research Ethical Committee (45/16).

Findings: In the study, the mean age was 41.5 (17.8) and 58.3% was male. Of the participants 93% was staying at their own house, 81.4% were married, 35.9% had university or higher education and 58.4% had a full time employment (10.8% was health personnel). It was detected that 38.9% of the participants had mild to moderate distress whereas 4.6% had severe distress. The marital status and gender had an important influence on the participants' level of distress. (Adjusted Odds Ratio [AOR]=3.94, 95% CI: 2.14 to 7.25; $p<0.001$); 5.63 (95% CI: 1.23 to 25.81; $p=0.026$).

Results and Recommendations: The results show that COVID-19 become an important stressor for society. New interventions are needed especially directed to female and unmarried/alone people. The coping strategies and social support should be provided especially to female.

Keywords: COVID-19, Intervention, Anxiety, Distress, Mental health, COVID-19 Peritraumatic Distress Index (CPDI)

1. Introduction

The coronavirus disease (COVID-19) outbreak started in China in the late 2019. All kinds of new infectious diseases, including SARS, Ebola, H7N9, and COVID-19, have caused severe impact on human health, social stability, and national public health security and has led to psychological distress. COVID-19 poses a challenge to mental resilience globally (1, 2). As a response to COVID-19 pandemic, most countries have implemented a measure to prevent the spread of the disease, such as restricting movement. The restriction of movement and quarantine has affected many aspects of people's lives and livelihoods. It may also trigger a wide range of psychological distress and responses such as panic, anxiety, and depression, and it was a predictor of short-term dysfunction to predict the development and/or maintenance of post-traumatic stress disorder (PTSD) (3) after the pandemic. Many studies showed the adverse psychological health effects following quarantine which include emotional disturbance, depression, stress, low mood, irritability, insomnia, post-traumatic stress symptoms, anger, and emotional exhaustion (4, 5). The reported adverse psychological effects following quarantine include post-traumatic stress symptoms, confusion, anger, stress due to longer quarantine duration, fear of contracting the virus, frustration, boredom, inadequate supplies, inadequate information, financial loss, and stigma (6). Therefore, this study aimed to survey the general population to measure the prevalence and severity of psychological distress using social media.

2. Methods

2.1 Study Setting and Population

An anonymous, internet-based, cross-sectional survey was conducted from March to April 2020 during the movement restriction that took place. The study population were adults aged 18 years and above who resided in Turkey for a minimum of one week during the COVID-19 pandemic announcement made by the World Health Organization. The structured online questionnaires were distributed through emails, WhatsApp, Telegram, and other social media platforms throughout.

2.2 Study Tool (Measurement)

Data were collected through a structured online questionnaire. The questionnaire has two parts: Part 1 – Sociodemographic data (age, education, marital status, employment); Part 2 - COVID-19 Peritraumatic Distress Index (CPDI), which was developed by Qui et al (7). The COVID-19 CPDI was a self-reported questionnaire with 24 questions which features the use of a Likert Scale (never, occasionally, sometimes, often, and always) of anxiety, depression, specific phobias, cognitive change, avoidance, and compulsive behavior, physical symptoms, and loss of social function in the past week. The questionnaire incorporated relevant diagnostic guidelines for specific phobias and stress disorders specified in the International Classification of Diseases (11th revision) and expert opinions from psychiatrists and psychologists. The total score ranges from 0 to 100. A score between 28 and 51 indicates mild to moderate distress, while a score that is greater than or equivalent to 52 indicates severe distress (7). The questionnaire was translated and culturally validated into (Turkish).

Pilot testing comprised of 50 participants to test the face validity and internal consistency. The Cronbach's alpha was 0.824 indicated that the questionnaire has a good internal consistency.

The same tool was also used in Bangladesh, Egypt, India, Indonesia, Iran, Malaysia, Myanmar, Nepal, Philippines, Sri Lanka, Vietnam.

2.3 Process of Data Collection

The study was an online survey that was voluntary and anonymous. The consented participants were able to respond only once through a single account by setting the feature to prevent more than one response from the same history. The participants were asked to give an answer based on their previous one week experience. Spreadsheet's responses were exported into IBM SPSS version 21 for further analyses.

2.4 Statistical Analyses

Multinomial logistic regression was conducted to produce odds ratios for associations between age, education, and employment with distress. Age, education, and employment were initially included to predict the likelihood of being in distress category. Education level categories were collapsed to two categories (from primary, secondary, and tertiary level to up-to secondary and tertiary) in order to minimize multicollinearity to become an acceptable level.

2.5. Ethics

This study was approved by the Clinical Research Ethics Board of the University of Health Sciences-Diskapi Yildirim beyazit Training and Research Hospital (45/16).

3. Results

A total of 527 participants took part in this online survey conducted. Table 1 showed the sample characteristics which illustrate the majority of the sample had secondary education (56.2%), and on unemployed (58.4%).

Table 1. Demographics of the respondents (n=527)

	Mean/Count	SD/Proportion
Age	41.5	17.8
Sex		
Male	307	58.3
Female	220	41.7
Education		
Primary	10	1.9%
Vocational school	32	6.1%
Secondary	296	56.2%
Tertiary	189	35.9%
Marital status		
Married	429	81.4%
Single	91	17.3%
Other	7	1.3%
Employment		
Full time	308	58.4%
Part time	10	1.9%
Student	61	11.6%
Unemployed	148	28.1%
Income		
> 10.001 TL	74	14.0
5001-10.000 TL	189	35.9
3001-5000 TL	190	36.1
< 3000 TL	74	14.0
Health worker		
Yes	57	10.8
No	470	89.2
Living at		
Dormitory	11	2.1%
Own house	490	93.0%
Guest	19	3.6%
Other	7	1.3%

The prevalence of psychological distress from COVID-19 pandemic is displayed in the prevalence of severe psychological distress from the pandemic were 4.6%, mild to moderate psychological distress was 38.9%. As compared to males (33.9%), prevalence among females was much higher (55.9%). The prevalence of distress was more in higher educated people (Primary/secondary education- 36.3%; Tertiary education- 53.4%). Students (75.4%) had the highest level of distress as compared to employed (34.6%) and unemployed (49.3%) people (Table 2).

Table 2. Prevalence of distress respondents across other socio-economic characteristics (n=527)

Factors	Mild-to-Moderate distress	Severe distress	Prevalence of distress	p
Age				
≤ 40	134/306	22/306	50.9%	<0.001
> 41	71/221	2/221	33.0%	
Sex				
Male	103/307	3/307	33.9%	0.001
Female	102/220	21/220	55.9%	
Education				
Primary/Sec	106/306	5/306	36.3%	<0.001
Tertiary	99/221	19/221	53.4%	
Employment				
Employed	99/318	11/318	34.6%	<0.001
Student	42/61	4/61	75.4%	
Unemployed	64/148	9/148	49.3%	
Marital status				
Married	149/429	20/429	39.4%	0.001
Single	51/91	4/91	60.4%	
Other	5/7	-	71.4%	
Income				
> 10.001 TL	35/74	4/74	52.7%	0.633
5001-10.000 TL	73/189	8/189	42.9%	
3001-5000 TL	66/190	9/190	39.5%	
< 3000 TL	31/74	3/74	45.9%	
Health worker				
Yes	25/57	4/57	50.9%	0.391
No	180/470	20/470	42.6%	

The multinomial logistic regression for prediction of psychological distress was displayed in Table 3. From the analyses, age, sex, education, marital status and employment status were associated with having psychological distress. Multinomial regression suggested that sex and marital status were significant factors in predicting psychological distress in this pandemic. Women had higher odds of having reported psychological distress (adjusted OR 5.63, 95% CI 1.23-25.81) while those married were less likely to report psychological distress compared to those single (adjusted OR 3.94, 95% CI: 2.14 to 7.25).

Table 3 Multinomial logistic regression for COVID-19 distress

Factors	Mild to Moderate Distress		Severe Distress	
	Crude OR (95% CI)	p-value	Crude OR (95% CI)	p-value
Age				
≤ 40	Reference			
>41	0.813 (0.498-1.328)	0.813	0.34 (0.06-1.91)	0.221
Sex				
Male	Reference			
Female	1.56 (1.32-1.97)	0.037	5.63 (1.23-25.81)	0.026
Education				
Primary/Sec	Reference			
Tertiary	1.04 (0.59-1.81)	0.790	0.59 (0.17-2.13)	0.422
Employment				
Employed	Reference			
Unemployed	1.29 (1.04-1.61)	0.024	1.43 (0.87-2.33)	0.156
Marital status (Single)	2.21 (1.37-3.56)	0.001	3.94 (2.14-7.25)	<0.001

4. Discussion

This study has shown the importance of revealing psychological distress and mental health effects during pandemic periods. This was one of the first studies that examined the psychological impact of COVID-19 to the general population in Turkey. In many studies, the frequency of mental problems and psychological stress among healthcare personnel was found to be higher, but no difference was found in this study. This may be due to the fact that the study was conducted in a very short period of time after the pandemic announcement. (8-10). Nevertheless, its impact on non-healthcare workers is significant, and needs to be investigated (11, 12).

During this time, 38.9% of the respondents reported mild to moderate psychological impact; 4.6% of the respondents reported moderate to severe depressive symptoms. These levels were similar with the rates reported by Salari et al. (13) which were 33.7%, 31.9% and 29.6% for depression, anxiety, and stress respectively. In China, the majority reported worse psychological impact with overall mean IES-R scores more than 24 points, indicating the presence of post-traumatic stress disorder symptoms (12) and higher than Philippines. It was seen that 16.3% of the respondents reported moderate to severe psychological impact; 16.9% of the respondents reported moderate to severe depressive symptoms; 28.8% reported moderate to severe anxiety symptoms; and 13.4% reported moderate to severe stress signals (14). Different populations in the world have been experiencing pandemic fear which can worsen feelings of anxiety that can lead to mental health disorders. Previous experiences of outbreaks like those caused by SARS, Ebola, and MERS-CoV contribute to heightening the impact of the present pandemic.

It is known that psychological stress is higher in women. However, the underlying reasons why the stress experienced in the early stages of the pandemic is so high in women compared to men should be investigated. This study is able to inform us on how the prevalence of psychological distress varies across gender, while controlling for the cause of distress (Covid-19 outbreak).

In this study, we were able to ascertain that, women had high (OR: 5.63 (1.23-25.81)) prevalence of psychological distress. This finding is similar to a previous studying outbreak situations (6, 16-20). The outbreak of the coronavirus epidemic, unfounded news on social media and the atmosphere of uncertainty may have increased the stress level. There have been restrictions on daily life and activities in countries in order to control the coronavirus epidemic. This situation has changed many routines in our daily life. Working women moving from home to work or experiencing temporary unemployment may have increased stress. Again, the increase in the time spent with the children at home and their need for help in their education process may have brought the feeling of fatigue. In addition, individuals faced with new realities such as lack of physical contact with other family members, friends and colleagues may have affected both their mental and physical health. (14, 21, 22).

The rumors, such as lockdowns of entire cities, COVID-19 deaths, or shortages of facemasks or food, spread on social media networks are serious public concerns. These have inflamed the COVID-19 panic and confusion, stockpiling of foods and essential supplies, and people rushing to pharmacies for face mask purchases. (23).

The research also found that after marital status was significantly alter the risk of psychological distress. In the study, single participants were more distressed. It is possible that people alone live with higher prevalence of psychological distress were struggling with these necessities even prior to the outbreak. Another strong predictor is social connectedness and social support is not established for single participants (24-26).

Conclusion

In the early stages of the Covid-19 outbreak in Turkey, 43.5% of respondents reported moderate to severe stress levels. Female gender, single status was associated with high stress. Timely and accurate health information, trust in their own healthcare providers and ensuring the continuity of daily life will be effective in seeing less psychological impact of the pandemic. The findings of this study can be used to prepare appropriate psychological interventions to prevent the emergence of mental health problems and to prevent other psychological problems that may be experienced after pandemic.

Study Limitations

Caution should be maintained when interpreting and generalizing study findings in light of the limitations identified. The recruitment of these participants was done through convenience sampling, within the social media of the author network; the presence of bias may limit its findings and may affect the generalizability of the findings.

References

1. World Health Organization (WHO)., 2020. *Mental health and psychosocial considerations during the COVID-19 outbreak*. Retrieved from https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/mental-health-considerations.pdf?sfvrsn=6d3578af_2
2. Zhu, N., Zhang, D., Wang, W., Li, X., Yang, B., Song, J., . . . Team, C. N. C. I. a. R., 2020. A Novel Coronavirus from Patients with Pneumonia in China, 2019. *N Engl J Med*, 382(8), 727-733. doi:10.1056/NEJMoa2001017
3. Gandubert, C., Scali, J., Ancelin, M. L., Carrière, I., Dupuy, A. M., Bagnolini, G., . . . Chaudieu, I., 2016. Biological and psychological predictors of posttraumatic stress disorder onset and chronicity. A one-year prospective study. *Neurobiol Stress*, 3, 61-67. doi:10.1016/j.ynstr.2016.02.002
4. Miles, S. H., 2015. Kaci Hickox: public health and the politics of fear. *Am J Bioeth*, 15(4), 17-19. doi:10.1080/15265161.2015.1010994
5. Yoon, M. K., Kim, S. Y., Ko, H. S., & Lee, M. S., 2016. System effectiveness of detection, brief intervention and refer to treatment for the people with post-traumatic emotional distress by MERS: a case report of community-based proactive intervention in South Korea. *Int J Ment Health Syst*, 10, 51. doi:10.1186/s13033-016-0083-5
6. Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J., 2020. The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *Lancet*, 395(10227), 912-920. doi:10.1016/S0140-6736(20)30460-8
7. Qiu, J., Shen, B., Zhao, M., Wang, Z., Xie, B., & Xu, Y., 2020. A nationwide survey of psychological distress among Chinese people in the COVID-19 epidemic: implications and policy recommendations. *Gen Psychiatr*, 33(2), e100213. doi:10.1136/gpsych-2020-100213
8. Sanderson, W. C., Arunagiri, V., Funk, A. P., Ginsburg, K. L., Krychiw, J. K., Limowski, A. R., . . . Stout, Z., 2020. The Nature and Treatment of Pandemic-Related Psychological Distress. *J Contemp Psychother*, 1-13. doi:10.1007/s10879-020-09463-7
9. Burdorf, A., Porru, F., & Rugulies, R., 2020. The COVID-19 (Coronavirus) pandemic: consequences for occupational health. *Scand J Work Environ Health*, 46(3), 229-230. doi:10.5271/sjweh.3893
10. Zhang, S. X., Liu, J., Jahanshahi, A. A., Nawaser, K., Li, J., & Alimoradi, H., 2020. When the storm is the strongest: Healthcare staff's health conditions and job satisfaction and their associated predictors during the epidemic peak of COVID-19. medRxiv.
11. Ho, C. S., Chee, C. Y., & Ho, R. C., 2020. Mental Health Strategies to Combat the Psychological Impact of COVID-19 Beyond Paranoia and Panic. *Ann Acad Med Singap*, 49(3), 155-160.
12. Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., McIntyre, R. S., . . . Ho, C., 2020. A longitudinal study on the mental health of general population during the COVID-19 epidemic in China. *Brain Behav Immun*, 87, 40-48. doi:10.1016/j.bbi.2020.04.028
13. N. Salari, A. Hosseini-Far, R. Jalali, A. Vaisi-Raygani, S. Rasoulpoor, M. Mohammadi, S. Rasoulpoor, B. Khaledi-Paveh. Prevalence of stress, anxiety, depression among the general population during the COVID-19 pandemic: a systematic review and meta-analysis. *Glob. Health*, 16 (1) (2020), p. 57, 10.1186/s12992-020-00589-w
14. Michael L. Tee, Chericca A. Tee, Joseph P. Anlacan, Katrina Joy G. Aligam, Patrick Wincy C. Reyes, Vipat Kuruchittham, Roger C. Ho. Psychological impact of COVID-19 pandemic in the Philippines. *Journal of Affective Disorders*, Volume 277,2020,Pages 379-391,ISSN 0165-0327,<https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.08.043>.
15. Tian, F., Li, H., Tian, S., Yang, J., Shao, J., & Tian, C., 2020. Psychological symptoms of ordinary Chinese citizens based on SCL-90 during the level I emergency response to COVID-19. *Psychiatry Res*, 288, 112992. doi:10.1016/j.psychres.2020.112992
16. Agteren, J. v., Woodyatt, L., Iasiello, M., Rayner, J., & Kyrios, M., 2019. Make it Measurable: Assessing Psychological Distress, Wellbeing and Resilience at Scale in Higher Education. *Student Success Journal*, 10(3), 1-13. doi:<https://doi.org/10.5204/ssj.v10i3.1411>
17. Aslam, N., & Kamal, A., 2015. Coping Strategies as a Predictors of Psychological Distress and Post Traumatic Growth among Flood Affected Individuals. *Journal of Alcoholism & Drug Dependence*, 3(1). doi:<https://doi.org/10.4172/2329-6488.1000181>
18. Bore, M., Kelly, B., & Nair, B., 2016. Potential predictors of psychological distress and well-being in medical students: a cross-sectional pilot study. *Adv Med Educ Pract*, 7, 125-135. doi:10.2147/AMEPS96802
19. Drapeau, A., Marchand, A., & Beaulieu-Prévost, D., 2012. Epidemiology of Psychological Distress. *Mental Illnesses - Understanding, Prediction and Control*. IntechOpen. doi:<https://doi.org/10.5772/30872>
20. González-Sanguino, C., Ausín, B., Castellanos, M., Saiz, J., López-Gómez, A., Ugidos, C., & Muñoz, M., 2020. Mental health consequences during the initial stage of the 2020 Coronavirus pandemic (COVID-19) in Spain. *Brain Behav Immun*, 87, 172-176. doi:10.1016/j.bbi.2020.05.040
21. WHO. Mental health & COVID-19. <https://www.who.int/teams/mental-health-and-substance-use/covid-19>
22. Ahorsu, D. K., Lin, C. Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M. D., & Pakpour, A. H. The fear of COVID-19 scale: Development and initial validation. *International Journal of Mental Health and Addiction* 220. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00270-8>. Epub ahead of print
23. Nguyen, T. H. D., & Vu, D. C., 2020. Impacts of the COVID-19 pandemic upon mental health: Perspectives from Vietnam. *Psychol Trauma*, 12(5), 480-481. doi:10.1037/tra0000694
24. Chand, R. M., & Pidgeon, A. M., 2017. Psychosocial predictors of psychological distress among Australian university students. *Journal of Harmonized Research in Medical and Health Science*, 4(3).
25. Hampton, K. N., 2019. Social Media and Change in Psychological Distress Over Time: The Role of Social Causation. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 24(5), 205-222. doi:<https://doi.org/10.1093/jcmc/zmz010>
26. P. Perrin, O. McCabe, G. Everly, J. Links Preparing for an influenza pandemic: mental health considerations. *Prehospital Disaster Med.*, 24 (3) (2009), pp. 223-230, 10.1017/S1049023X00006853

SB-121

Investigation of the Relationship Between Altruism Levels of Terminal Patients' Relatives and their Ego Status Based on Transactional Analysis

Yakup Sarpdağı¹, Metin Yıldız², Mehmet Salih Yıldırım³, Güray Okyar²

¹Ataturk University

²Department of Nursing, Agri Ibrahim Cecen University School of Health, Agri / Turkey

³Agri Ibrahim Cecen University Doğubayazıt Ahmed-i Hani Vocational School, Agri / Turkey

Abstract

Objective: This study was conducted to examine the relationship between altruism levels of terminal patients' relatives and their ego states based on transactional analysis.

Methods: This research, which is planned as descriptive-correlational type, was carried out between March and May 2020 in a hospital located east of Turkey. The target population of the study consisted of individuals with terminal stage patients in a hospital located east of Turkey. The sample of the study consisted of individuals who met the research criteria and agreed to participate in the study.

Results: According to the findings obtained from the study, the Critical Parent (CP) score mean of the individuals was 0.17 ± 0.49 , the Nurturing Parent (NP) score mean was 0.22 ± 0.03 , the Adult (A) ego score mean was 0.21 ± 0.19 , the Adapted Child (AC) score mean was 0.19 ± 0.02 , Natural Child (NC) score mean was found to be 0.19 ± 0.03 . Altruism Scale Total score mean was found to be 67.53 ± 9.06 , the Family Sub-Dimension was 17.42 ± 2.49 , the Social Sub-Dimension was 14.94 ± 4.56 , the Helpful Sub-Dimension was 17.50 ± 3.10 , and the Responsibility Sub-dimension was 17.65 ± 2.75 .

Conclusions: It has been determined that individuals have a high level of altruism and get the highest ego score from the Nurturing Parent ego state. The lowest mean ego score was found to be Critical Parent Ego Condition (CP). It is recommended to carry out studies to reduce the critical ego state and to conduct the study in larger groups.

Key words: Altruism, Ego States, Terminal Period.

Introduction

Although the importance of the family as social support has been proven, families that care for patients also need support and empowerment. The long duration of this disease affecting the family, life-threatening, loss of the usual daily life order, being unable to return to work and social life can lead to self-sadness, mourning of their own losses, feelings of anxiety helplessness hopelessness and depressive for the patient may cause depressive affect in the relatives of the patient, and grief reactions may be observed in family members due to these losses. Being in a caregiver position places roles and responsibilities on the patient's relatives other than they are used to, and increases emotional burden.^{1,2} The nurses explained that family relatives want to control everything because of their distrust of the healthcare worker, do not want to leave the patient at all, the patient relatives do not believe in the treatment, reflect their anger on the healthcare worker, do not pay attention to the general care of the patient, and the relatives of the patient are afraid of being alone with the patient.²

Since altruism serves personal well-being, it is possible to say that altruism constitutes its own reward. Even if it has rewards such as feeling good for altruistic people, the main thing in altruism should be the well-being of the other person.³ It can be said that a kind of gift is offered to other individuals with altruistic behavior. While other individuals experience positive emotions with this gift, this situation becomes a reason for happiness for the individual who acts altruistically.⁴ Even if it seems to be done for other people, behaviors involving assistance are essentially shown with the intention of strengthening the ego. The ego feeds these helping behaviors and helping behaviors feed the ego.⁵ Transactional Analysis is defined as an approach that tries to explain the changing relationship and communication between individuals, the individual's difference from another individual and how he behaves when communicating with other individuals.^{6,7}

Basic elements of Transactional Analysis approach; Ego States, Transaction, Contact Messages, Psychological Games

and Life Positions.^{6,7} Berne defines the ego state, which is one of the elements that make up the Transactional Analysis approach, as a consistent pattern of emotions and thoughts associated with a behavioral model.⁷ Berne described each of the subjective experiences as an ego state, beginning with birth and prenatal, and stated that they all constitute personality.⁶ Ego states are examined in two different models, structural and functional. According to the structural analysis, there are three ego states in the personality of each individual, namely Parent, Child and Adult. Structural analysis is concerned with what is inside each of the Parent, Adult, and Child ego states.⁶

The relationship between altruism and the ego states based on transactional analysis of individuals caring for terminal stage patients' relatives has not been studied before, and this study was conducted to determine the level of ego state and altruism in terminal stage patient relatives and the relationship between them based on transactional analysis.

Methods

Study Design

This research, which is planned as descriptive-correlational type, was carried out between March and May 2020 in a hospital located east of Turkey.

The target population of the study consisted of individuals with terminal stage patients in a hospital located east of Turkey. The sample of the study consisted of individuals who met the research criteria and agreed to participate in the study.

Collection of Data

An Introductory Information Form, Altruism Scale and Ego States Scale (ESS) were used to collect research data. Volunteers among the patients' relatives of terminal-stage patients and those who could use a telephone / computer were included in the study. After explaining the purpose of the study, verbal consent was obtained from those who voluntarily accepted to participate in the study, and the data were collected online using the Google form prepared by the researchers.

Data Collection Tools

Introductory Information Form: It consists of questions created by the researchers and containing the introductory characteristics of the individuals.

Altruism Scale: The altruism scale is a scale developed by London and Bower (1968) to measure altruistic behavior. Its adaptation and standardization to Turkish was made by Akbaba et al. (1991) to be used in Akbaba's study "The effect of group counseling on altruism, which is a social psychological concept".⁸ The scale consists of four sub-dimensions. There are five items for each sub-dimension. 1th, 2th, 3th, 4th and 5th items are on the family dimension, Items 6th, 7th, 8th, 9th and 10th are on social dimension, 11th, 12th, 13th, 14th and 15th items are on benevolence dimension, 16th, 17th, 18th, 19th and 20th items belong to the dimension of responsibility. Each item has 5 answer options. The altruism score of the individual is determined by gathering the marked options. In the adaptation studies of Akbaba (1991), the Cronbach Alpha internal consistency coefficient was found to be .85. In our study, the Cronbach Alpha internal consistency coefficient was found to be .75.

Ego States Scale (ESS)

It was developed by Williams in 1978.⁹ The adaptation to Turkish was made by Ari in 1989.¹⁰ ESS is a list of 95 adjectives that qualify human. The test subject is asked to mark the adjectives that "define himself and see as a feature of himself" with free selection technique. There is no restriction on the number of adjectives to mark. In the scale; Each adjective and ego state is measured with five different standard values (Critical Parent (CP), Nurturing Parent (NP), Adult (A), Adapted Child (AC), Natural Child (NC)) ranging from 0-4. The scores obtained from the referees for the five ego states of each marked adjective are added to reach five separate total scores. These scores are then divided by the highest score (coefficient) that can be obtained from the scale for each ego state. Five ego state scores from this process are added and by dividing each division result by this general sum, ego state scores showing the proportions of each ego state in a whole are obtained.

Analysis of Data

The analysis of the data was done on the computer using the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS-22) statistical software. Frequency, descriptives, percentage, mean, standard deviation, explore and normality plots with tests

were used as descriptive statistical methods. Kolmogorov – Smirnov test was used to test normality distribution with analytical tests. Mann-Whitney U test was used for binary groups. Kruskal-Wallis test was used for groups more than two. Spearman correlation test was used to determine whether there is a linear relationship between the two numerical measurements, the direction and severity of this relationship, if any. In our study ($p < 0.05$), it was accepted as statistically significant difference.

Ethical Principles

Consent from the Scientific Research Ethics Committee (Date: 27.02.2020 and number: 14) and written permission from the institutions where the study will be conducted was obtained. The necessary explanations were made to the individuals included in the study and verbal permission was obtained from those who wanted to participate in the study.

Results

It was determined that 70.9% of the individuals participating in the study were male, 59.7% were single, 35.1% were graduates of high school education, 70.1% of their income is less than their expenses and the average age of the group was 35.14 ± 16.02 (Table 1).

Table 1. Descriptive Characteristics of Individuals (N = 134)

Variables		n	%
Gender	Female	39	29.1
	Male	95	70.9
Marital status	Single	80	59.7
	Married	54	40.3
Education Level	Illiterate	17	12.7
	Primary education	30	22.4
	High school education	47	35.1
	High education	40	29.9
Income rate	Less than income	94	70.1
	Income equal to expense	15	11.2
	More than income	25	18.7
		$\bar{X} \pm SD$	
Age		35.14 ± 16.02	
		(min. 19, max. 68)	

(Frequency, descriptives, mean, standard deviation)

According to the findings obtained from the study, it was determined that the CP total score mean of the individuals was 0.17 ± 0.49 , the total score mean of NP was 0.22 ± 0.03 , the A total score mean was 0.21 ± 0.19 , the AC total score mean was 0.19 ± 0.02 , and the NC total score mean was 0.19 ± 0.03 . Altruism Scale Total score mean was 67.53 ± 9.06 and individuals were found to have a high level of altruism. Among the Sub-Dimensions of the Altruism Scale, it was determined that the Family Sub-Dimension was 17.42 ± 2.49 , the Social Sub-dimension was 14.94 ± 4.56 , the Helpful Sub-Dimension was 17.50 ± 3.10 , and the Responsibility Sub-dimension was 17.65 ± 2.75 . (Table 2).

Table 2. Individuals' Altruism Scale Total and Sub-Dimension Mean Scores and their Ego Status Mean Scores

	Mean ± SS	Min- Max
Critical Parent Ego Condition (CP)	0.17±0.49	0.11-0.31
Nurturing Parent Ego State (NP)	0.22±0.03	0.13-0.26
Adult Ego State (A)	0.21±0.19	0.18-0.25
Adapted Child Ego State (AC)	0.19±0.02	0.13-0.23
Natural Child Ego State (NC)	0.19±0.03	0.11-0.24
Altruism Total Score	67.53±9.06	45-84
Family Sub-dimension	17.42±2.49	12-22
Social Sub-Dimension	14.94±4.56	5-25
Benevolent Sub-Dimension	17.50±3.10	12-23
Responsibility Sub-Dimension	17.65±2.75	14-23

(Mean, standard deviation)

Discussion

For centuries, scientists have attempted to define the natural and dynamic tension of the relationship between supporting one's own wants and needs (self-interest) and meeting other people's wants and needs (altruism). People who focus on meeting their own needs are generally defined by negative concepts (eg, egocentric, hedonistic, selfish), while those who focus on the needs of others are defined by positive concepts (eg, generous, altruistic).¹² Regarding the balance between self-interest and social commitment, Freud (1960) suggested that simple self-interest (id) must come to terms with the expectations of society (ego). On the other hand, Maslow (1950) found that self-actualized individuals are both altruistic and self-interested, based on the assumption that self-actualized individuals openly enjoy their altruistic behaviors and that these behaviors also serve them. Studies on prosocial behavior reveal that egoistic processes play an important role in helping other people. The emotional states of individuals who care for terminal stage patients' relatives may affect the care they provide.

Conclusions

It has been determined that individuals have a high level of altruism and get the highest ego score from the Nurturing Parent ego state. The lowest mean ego score was found to be Critical Parent Ego Condition (CP). It is recommended to carry out studies to reduce the critical ego state and to conduct the study in larger groups.

Conflict of Interest

The author declared that there is no potential conflict of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Limitations

The fact that the study was conducted in only one city is a limitation of the study.

References

1. Çelik S, Sayıl I. Patolojik yaş kavramına yeni bir yaklaşım: Travmatik yas. *Kriz Dergisi*. 2003;11(2):29-34.
2. Terakye, G. (2011). *Kanserli hasta yakınlarıyla etkileşim*, 2011.
3. Batson CD, Shaw LL. Evidence for altruism: Toward a pluralism of prosocial motives. *Psychological inquiry*. 1991 Apr 1;2(2):107-22.
4. Seligman ME. Coaching and positive psychology. *Australian Psychologist*. 2007 Dec;42(4):266-7.
5. Monroe KR. *The heart of altruism: Perceptions of a common humanity*. Princeton University Press; 1998 Jul 1.
6. Akkoyun F. *Transaksyonel analiz (2. Baskı)*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım. 2001.
7. Berne E. *What Do You Say After You Say Hello?* California: Corgi Boks, 1988.
8. Akbaba S. *Grupla psikolojik danışmanın sosyal psikolojik bir kavram olan özgeçicilik üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum. 1994.
9. Williams J, Best DL. *Measuring sex stereotypes: A thirty-nation study*. Beverly Hills, 1982.
10. Arı, R. *Üniversite öğrencilerinin baskın ben durumları ile bazı özellik niteliklerinin, ben durumlarına, atılganlık ve uyum düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1989.

SB-150

Covid-19 Pandemi Sürecinin Anksiyete ve Depresyon Açısından Tıp Fakültesi Öğrencilerine Etkisi

Ayşe Nur Sarıoğlu¹, Bedriye Sena Aykul¹, Birgül Piyal²

¹Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara

²Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Ankara

ÖZET:

Giriş ve Amaç: Çin'in Wuhan kentinde 2019 yılının sonunda ortaya çıkan ve dünyaya yayılan Covid-19 pandemisi insanlığı pek çok açıdan etkilemiştir. Gelecek kaygıları ve ağır eğitim-öğretim koşulları nedeniyle depresyon ve anksiyete açısından yüksek riskli popülasyonda olan tıp fakültesi öğrencileri, bu pandemiden en çok etkilenen özellikli gruplar arasındadır. Çalışmanın amacı, tıp fakültesi öğrencilerinin Covid-19 pandemisi sürecinde anksiyete ve depresyon düzeylerini incelemek ve farkındalık oluşturmak için bu konuyu literatür ışığında özetlemektir.

Gereç ve Yöntem: Bu sistematik derleme çalışması ile, 1-20 Kasım 2020 tarihlerinde PubMed ve Google Scholar veri tabanlarından erişilen 25 makale içinden seçilen, anahtar sözcüklerle uyumlu 10 yayının bulguları sunulmaktadır.

Bulgular: Küresel ölçekte yürütülen ve bu derlemede ele alınan çalışmalarda, Covid-19 pandemisi sürecinde tıp öğrencilerinin üçte birinden fazlasında hafif-orta anksiyete düzeyleri belirlenmiştir. Pandemi döneminde kadın tıp fakültesi öğrencilerinin anksiyete ve depresyon düzeyleri erkek öğrencilere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Covid-19 semptomlarını deneyimleyen öğrenciler, deneyimlemeyenlere göre daha yüksek anksiyete düzeyleri göstermişlerdir. COVID-19 hastalarıyla doğrudan etkileşime girmeyen öğrencilerin, depresyon ve stres semptomlarına yansıtma olasılıklarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Tıp öğrencilerinin Covid-19 hakkında bilgi düzeyinin yüksek olması, salgına karşı tepkilerini olumlu yönde etkilemiştir.

Sonuç: Covid-19 pandemisi sürecinde tıp öğrencilerinin üçte birinden fazlasında hafif-orta düzeyde anksiyete belirlenmiştir. Tıp fakültesi öğrencilerinin anksiyete ve depresyon düzeylerinin azaltılması için; öğrencilerinin eğitim müfredatlarında Covid-19 enfeksiyonuna (ve benzeri pandemi, epidemilere) ilişkin bilgilendirici dersler eklenebilir. Aynı zamanda salgınla baş etmede tıp öğrencilerine bazı görevler verilerek bu grubun özgüveni ve motivasyonu artırılabilir. Bu rollerden biri topluma doğru bilgiyi ulaştırmak olabilir, bunun için öğrenciler pandemi konusunda donanımlı hale getirilmelidir. Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerine bütün kişisel koruyucu donanım araç-gereci düzenli olarak ve yeterli miktarda sağlanmalıdır. Böylelikle öğrencilerin enfekte olma endişeleri azaltılabilir.

Anahtar Sözcükler: “anxiety and depression”, “Covid-19 outbreak”, “medical students”

ABSTRACT:

Introduction and purpose: The Covid-19 pandemic, which occurred in Wuhan, China at the end of 2019 and spread around the world, affected humanity in many ways. Medical School students who are in a high-risk population for depression and anxiety due to future concerns and severe educational conditions are among the Featured Groups Most Affected by this pandemic. The aim of the study was to examine the levels of anxiety and depression of Medical School students during the covid-19 pandemic period and to summarize this issue in the light of literature to raise awareness.

Material and methods: With this systematic compilation study, results of 10 publications compatible with selected keywords from 25 articles accessed from PubMed and Google Scholar databases on November 1-20, 2020 were presented.

Results: In studies conducted on a global scale and considered in this review, mild to moderate anxiety levels were determined in more than a one-third of medical students during the Covid-19 pandemic. Anxiety and depression levels of female medical school students during the pandemic period were statistically significantly higher compared to male students. Students who experienced covid-19 symptoms showed higher levels of anxiety than those who did not. Students who did not interact directly with COVID-19 patients were found to be less likely to have depression and stress symptoms. The high level of knowledge of medical students about Covid-19 had a positive effect on their response to the outbreak.

Conclusion: During the Covid-19 pandemic, more than one-third of medical students had mild-to-moderate anxiety. In order to reduce the anxiety and depression levels of medical school students, informative courses on Covid-19 infection (and similar pandemics, epidemics) can be added in the educational curricula of their students. At the same time, the self-confidence and motivation of this group can be increased by giving medical students some tasks to deal with the epidemic. One of these roles can be to deliver the right information to the community, so students must be equipped for the pandemic. All personal protective equipment must be provided regularly and in sufficient quantities to medical school senior students. In this way, students' concerns about being infected can be reduced.

Key words: "anxiety and depression", "Covid-19 outbreak", "medical students"

GİRİŞ:

Çin'in Wuhan kentinde 2019 yılının sonunda ortaya çıkan ve hızla yayılan Covid-19 pandemisi, insanlığı her açıdan etkisi altına almıştır.

Artan sayıda vaka, ölüm ve hastalığın oldukça bulaşıcı olması nedeniyle, bazı ülkeler hastalığın yayılmasını önlemek için toplumu belirsiz bir süre karantinaya aldılar. Bu tür kısıtlayıcı önlemler bulaştan korunmada etkili olsa da, genel popülasyonun ve mental sağlık sorunlarına karşı savunmasız olabilecek bireylerin üzerindeki olası psikolojik etkiler hakkında endişe oluşmuştur. ¹

Bu virüsün hızlı bulaşması ve ölüme sebebiyet vermesi insanlığı kaygılandırmaktadır, bu da sağlık alanında çalışan insangücüne çok fazla psikolojik yük getirmektedir. ²

Tıp öğrencileri, özellikle Orta Doğu ve Asya'da yaşayanlar, olağan koşullarda bile, anksiyete ve depresyon gelişimi açısından genel nüfusa kıyasla önemli ölçüde daha yüksek oranlarda risk altında bir grup olarak kabul edilmektedir. ¹

Özellikle tıp öğrencileri için, önceki MERS-CoV ve SARS-CoV-1 salgınları sırasında yüksek kaygı düzeyleri saptanmıştır. ¹ SARS-CoV-2 pandemisinde de bu grubun anksiyete ve depresyon düzeyleri yüksek olabilir.

Bu grup aynı zamanda pandemik enfeksiyona genel popülasyona kıyasla daha yüksek bir maruz kalma riskine sahip olabilir ve bu da artan stres ve endişeye neden olabilir. ³

Tıp öğrencileri hastalık hakkında daha ayrıntılı bir bilgi-kavrama düzeyindedir ve bu da pandemi döneminde onları daha endişeli hale getirir. Bunun yanı sıra, derslere katılması planlanan öğrenciler veya hastane içinde klinik uygulamaya başlaması planlanan stajyer öğrencilerin de evde karantinaya alınması söz konusu olmuştur. ⁴

Intern doktorlar, hastaları ziyaret etmede ön saflarda yer alırlar ve bu da anksiyete ve depresyona yol açan yüksek düzeyde strese yol açabilir. Mevcut covid-19 pandemisi gibi bir kriz; Covid-19 enfeksiyonuna maruz kalma riski, eğitim programlarının sınırlandırılması, daha yüksek iş yükleri ve koruyucu donanım eksikliği ile ilgili endişeler kaygı düzeylerini yoğunlaştırabilir. ²

Geleceğin hekimleri olan tıp fakültesi öğrencilerinin, tüm insanlığa etki eden Covid-19 pandemisinde; iyilik halinin en iyi şekilde korunması, kontrol altına alınması ve bu gruba pandemiyle ilgili doğru ve güvenilir bilgilerin kazandırılması gerekmektedir. Çünkü pandemi döneminde, çevrelerine doğru ve güvenilir bilgiyi en iyi ulaştıracak kişiler ve gelecekteki kriz durumlarını yönetecek kişiler yine tıp fakültesi öğrencileridir.

Bu nedenle, covid-19 salgını sırasında tıp öğrencilerini etkileyen zihinsel sağlık sorunları olup olmadığını bilmek ve bu sorunun varlığında ne yapılması gerektiği hakkında yol göstermek için bu konuyu analiz etmek önemlidir. ⁴

Çalışmanın amacı, Covid-19 pandemisinde en çok etkilenen gruplardan biri olan tıp fakültesi öğrencilerinin iyilik hallerini, depresyon ve anksiyete düzeylerini literatür ışığında özetlemek ve bu konuda ilgili otoritelerde bir farkındalık oluşturmaktır.

YÖNTEM:

Bu sistematik derleme çalışması ile, 1-20 Kasım 2020 tarihlerinde PubMed ve Google Scholar veri tabanlarından erişilen 25 makale içinden seçilen, anahtar sözcüklerle uyumlu 10 yayının bulguları sunulmaktadır.

BULGULAR:

Yapılan çoğu çalışmada, tıp öğrencilerinin üçte birinden daha fazlasında Covid-19 pandemisi sırasında hafif-orta anksiyete düzeyleri belirlendi.

Çalışmalarda, tıp öğrencilerinin COVID-19 ile enfekte olma konusunda çok endişeli oldukları bulundu. ⁵

Yapılan bir çalışmada⁶, katılımcılardan COVID-19'un (olumsuz etki, etki yok veya olumlu etki) yaşamın farklı alanları üzerindeki etkisini derecelendirmeleri istendi. Başlıca olumsuz etkiler sosyal bağlılık, ders çalışma motivasyonunun düşmesi ve stres düzeyleriydi. Ana olumlu etkiler aile ilişkileri, egzersiz ve uyku ile ilgiliydi. Tüm dönemlerde ana endişenin; pandeminin ders çalışma üzerindeki etkisi, ardından normale dönüş konusunda belirsizlik olduğu bulundu.

Yapılan diğer bir çalışmada², Covid-19 salgınından önce tıp öğrencileri arasında en sık görülen depresif belirtilerin ağlama, kendini eleştirme ve ceza duygusu olduğu, pandemi sırasında ise; uyku düzenindeki değişiklikler, enerji kaybı ve konsantrasyon zorluğunun en sık görülen depresif semptomlar olduğu ve bu da salgın sırasında, depresyon semptomları arasında somatik semptomlara kayma olduğunun göstergesi olarak görüldü.

İran'da yapılan bir çalışmada², depresyon ve anksiyete açısından tıp öğrencileri arasında Covid-19 salgınından önce ve sonra istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmedi. Bunun nedeni, İran'daki tıp öğrencilerinin pandemiden önceki depresyon ve anksiyete düzeylerinin zaten yüksek olmasına atfedildi.

Hindistan'da yapılan bir çalışmada⁷, COVID-19 salgını sırasında daha yüksek depresyon, anksiyete ve stres skorları olan öğrencilerin uyku kalitesinin düşük olma olasılığı daha yüksek bulundu ($P < 0.001$).

Yapılan çalışmalarda birkaç istisna dışında, pandemi döneminde tıp öğrencileri arasında kadınların anksiyete ve depresyon seviyeleri erkeklerden istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek bulundu.

İran'da yapılan bir çalışmada², kadınların anksiyete seviyeleri erkeklerden daha yüksek bulundu fakat anlamlı bir fark bulunamadı.

Hindistan'da yapılan bir çalışmada⁷, diğer çalışmaların aksine erkek öğrencilerde depresyon düzeylerinde kadın öğrencilere göre anlamlı bir artış bulundu.

Yapılan çoğu çalışmada; tıp öğrencilerinin Covid-19 hakkında bilgi düzeyinin yüksek olması, salgına karşı tepkilerini olumlu yönde etkilemiştir.¹

Yapılan bir çalışmada, öğrencilerin COVID-19 semptomları hakkındaki düşük bilgi düzeyinin, virüsün biyolojik bir silah olarak üretildiği görüşüne olumlu yaklaşma boyutlarını önemli ölçüde artırdığı saptandı. ⁵

Aynı çalışmada, klinik öncesi öğrencilerin covid-19 ile enfekte olma kaygısının klinik öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuç, klinik öncesi sınıflardaki öğrencilerin klinik öğrencilere kıyasla düşük bilgi düzeyine atfedilmiştir. ⁵

Başka bir çalışmada, not ortalaması daha yüksek olanların daha düşük kaygı düzeyleri, kendi kendine eğitime daha fazla bağlı olmaları ve bu nedenle COVID-19 hakkında daha fazla bilgilerinin olmasından kaynaklanabileceği değerlendirilmiştir. Bu gruptakilerin COVID-19 hakkında daha yüksek bilgi düzeylerinin daha düşük kaygılarının nedeni olabileceği yorumu yapılmıştır. ²

Bir çalışmada Covid-19 semptomlarını deneyimleyen öğrenciler, deneyimlemeyenlere göre daha yüksek anksiyete seviyeleri gösterdiler. ²

Hindistan'da yapılan bir çalışmada, COVID-19 hastalarıyla doğrudan etkileşime girmeyen öğrencilerin, depresyon ve stres semptomlarına sahip olma olasılıklarının daha düşük olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, aile ve arkadaşlarda COVID-19 hastalarının olmamasının stres seviyelerinde azalma ile ilişkili olduğu bulunmuştur. ⁷

Çin'de yapılan çalışmalarda¹, öğrencilerin yaşadıkları yerler arasında, Cao ve ark. yaptığı çalışmalarda ve Liu ve ark. yaptığı çalışmalarda, pandeminin merkez üssü olan Hubei içinde veya dışında yaşamada herhangi bir fark bulamadı.

Aksine, Xiao ve ark. yaptığı çalışmada, Wuhan Üniversitesi'ne devam eden öğrencilerde, Covid-19'dan çok daha az etkilenen bir bölge olan Pekin'dekilerden önemli ölçüde daha yüksek bir kaygı prevalansı bulundu. Benzer şekilde, kırsal alanlarda yaşayan öğrenciler için, belki de daha kötü ekonomik koşullar ve daha az sıhhi kaynaklar ve önleyici stratejiler nedeniyle daha yüksek kaygı düzeyleri kaydedildi.

Türkiye'de yapılan bir çalışmada⁵, öğrencilerin ailelerinin asgari aylık ücretten daha düşük bir aylık gelire sahip olmalarının, COVID-19 enfeksiyonu ve algılanan stres ile ilgili endişeyi arttırdığı saptandı.

Yine Çin'de yapılan bir çalışmada, katılımcıların yaklaşık yarısı tarafından, en belirgin duygusal sonucun 'kaçınma davranışı' olduğu bildirildi. Bilişsel kaçınmanın, COVID - 19'un yayılmasını önlemek için önlemlerin alınmasında bir gecikmeye sebep olduğunu belirtmek önemlidir. Bunun anlamı, halk; covid19 enfeksiyonu şüphesi durumunda toplumdaki soyutlanmamak için tıbbi yardımı aramakta gecikebilmekte ve karantina kurallarına uymamayı tercih edebilmektedir.⁸

Yapılan başka bir çalışmada, lisansüstü öğrencilerinin kaygı düzeyleri lisans öğrencilerine göre daha yüksekti.⁹

TARTIŞMA:

Yapılan çalışmalarda, Covid-19 pandemisi sırasında tıp öğrencilerinin 1/3'ten fazlasının anksiyete ve depresyon seviyelerinin yüksek olmasının sebebi; gelecekte hekim olacak bu grubun, hekimlerin iş yükünün ciddi arttığını ve bu yüzden tükendiklerini görmeleri olabilir. Başka bir sebebi ise, bu dönemde aksayan yüz yüze ve pratik dersler sebebiyle, yeterli yetkinlikte hekim olamama endişesi olabilir.

Yapılan çalışmalar sonucu, Covid-19 hakkındaki bilgi düzeyi, anksiyete seviyeleri ile ters orantılı olarak bulundu. Aynı zamanda, ders notu ortalaması yüksek olan tıp öğrencilerinin kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu bulundu. Bunun sebebi, tıp fakültesi öğrencilerinin ders çalışma motivasyonu sağlayarak kaygı düzeylerini azaltması olabilir.

Türkiye, Çin, Hindistan, İran, Avustralya gibi ülkelerde yapılan çalışmalarda, tıp öğrencileri ve sağlık çalışanları arasında, kadınların anksiyete ve depresyon seviyeleri erkeklere göre yüksek bulunmuştur. Bunun sebebi, hangi kültür olursa olsun toplumda belirli cinsiyet rolleri sebebiyle, yapılan anketlerde erkeklerin kaygı ve depresyon düzeyleri hakkındaki sorulara çekingen cevaplar vermesi olabilir. Bir başka sebebi, kadınların pandemi döneminde artan mesleki yüküne ek olarak, toplumsal cinsiyet rolleri açısından toplum ve aile içi rolünün fazla olması, endişelerini ve kaygı düzeylerini artırmış olabilir.

Covid-19 semptomları geçiren öğrencilerin kaygı seviyelerinin yüksek olmasının sebebi, sosyal medya ve kitle iletişim araçları vasıtasıyla yayılan paniğin yol açtığı ölüm korkusu olabilir.

Klinik öncesi öğrencilerin covid-19 ile enfekte olma kaygısı klinik öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksek olmasının sebebi, klinik öğrencilerin hastalarla temasının ve servislerdeki varlıklarının pandemi durumuna uyumu artırmış olmaları olabilir.

Türkiye'de yapılan bir çalışmada, ailelerinin aylık geliri asgari ücretten daha düşük olan öğrencilerin pandemi döneminde kaygı düzeylerinin daha yüksek olması, pandemiden dolayı getirilen kısıtlamalar sonucu ekonominin kötüleşmesi ve bu nedenle geçim kaygısı endişesinin artması olabilir.

Yapılan çalışmalarda lisansüstü öğrencilerinin kaygı düzeylerinin lisans öğrencilerine göre daha yüksek olmasının sebebi, iş arama ve mezuniyet için gerekli tezi tamamlama yönündeki artan baskıdan kaynaklanması olabilir.⁹

SONUÇ VE ÖNERİLER:

Özetle, Covid-19 pandemisi sırasında yürütülen çalışmalarda tıp öğrencilerinin üçte birinden daha fazlasında hafif-orta anksiyete düzeyleri belirlendi. Pandemi döneminde tıp öğrencileri arasında kadınların anksiyete ve depresyon seviyeleri anlamlı olarak erkeklerden daha yüksek bulundu. Covid-19 semptomlarını deneyimleyen öğrenciler, deneyimlemeyenlere göre daha yüksek anksiyete seviyeleri gösterdiler. COVID-19 hastalarıyla doğrudan etkileşime girmeyen öğrencilerin, depresyon ve stres semptomlarına sahip olma olasılıklarının daha düşük olduğu bulundu. Benzer şekilde, aile ve arkadaşlarda COVID-19 hastalarının olmaması stres seviyelerinde azalma ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Covid-19 salgınından önce tıp öğrencileri arasında en sık görülen depresif belirtiler ağlama, kendini eleştirme ve ceza duygusu olduğu, pandemi sırasında; uyku düzenindeki değişiklikler, enerji kaybı ve konsantrasyon zorluğu en sık görülen

depresif semptomlar olduğu ve bu da salgın sırasında somatik semptomlara kayma olduğunun göstergesi olarak görüldü. Klinik öncesi öğrencilerin covid-19 ile enfekte olma kaygısı klinik öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Bu sonuçlara bakıldığında, tıp fakültesi öğrencilerinin eğitim müfredatlarına Covid-19 enfeksiyonu hakkında bilgilendirici dersler eklenmelidir. Aynı zamanda salgınla mücadelede tıp öğrencilerine bazı roller verilerek bu grubun özgüveni ve motivasyonu artırılabilir. Bu rollerden biri topluma doğru bilgiyi ulaştırmak olabilir, bunun için öğrenciler pandemi konusunda donanımlı hale getirilmelidir. Pandemi döneminde sağlık çalışanlarına çok ciddi iş yükü verilmesi, geleceğin hekimlerini mesleklerini yapma konusunda endişelendirebilir. Sağlık çalışanlarına destek olma konusunda toplum bilinçlendirilmeli, bu şekilde sağlık çalışanlarının iş yükü hafifletilmelidir. Özellikle son sınıf tıp öğrencilerine her türlü koruyucu donanım sağlanmalıdır, böylelikle öğrencilerin enfekte olma endişesi azaltılabilir. Bu öneriler dikkate alındığında, tıp fakültesi öğrencilerinin anksiyete ve depresyon seviyeleri önemli ölçüde kontrol altına alınabilir.

KAYNAK:

1. Lasheras I, Gracia-García P, Lipnicki D ve ark. Prevalence of Anxiety in Medical Students during the COVID-19 Pandemic: A Rapid Systematic Review with Meta-Analysis. *Int J Environ Res Public Health* 2020;10;17(18):6603.
2. Nakhostin-Ansari A, Sherafati A, Aghajani F, Khonji M, Aghajani R, Shahmansouri N. Depression and Anxiety among Iranian Medical Students during COVID-19 Pandemic. *Iran J Psychiatry* 2020;15(3):228-235.
3. Pandey U, Corbett G, Mohan S ve ark. Anxiety, Depression and Behavioural Changes in Junior Doctors and Medical Students Associated with the Coronavirus Pandemic: A Cross-Sectional Survey. *J Obstet Gynaecol India* 2020;24;1-5.
4. Liu J, Zhu Q, Fan W, Makamure J, Zheng C, Wang J. Online Mental Health Survey in a Medical College in China During the COVID-19 Outbreak. In: *Frontiers in Psychiatry*[online]. Available at: <https://www.frontiersin.org/journals/psychiatry>. Accessed May 13,2020.
5. Torun F, Torun S. The psychological impact of the COVID-19 pandemic on medical students in Turkey. *Pak J Med Sci* 2020;36(6):1355-1359.
6. Lyons Z, Wilcox H, Leung L, Dearsley O. COVID-19 and the mental well-being of Australian medical students: impact, concerns and coping strategies used. In: *SAGE journals, Australasian Psychiatry* [online]. Available at: <https://journals.sagepub.com/home/apy>. Accessed Aug 10,2020.
7. Saraswathi I, Saikarthik J, Kumar K, Srinivasan K, Ardhanaari M, Gunapriya R. Impact of COVID-19 outbreak on the mental health status of undergraduate medical students in a COVID-19 treating medical college: a prospective longitudinal study. *PeerJ* 2020;16;8:e10164.
8. Lin Y, Hu Z, Alias H, Wong L. Influence of Mass and Social Media on Psychobehavioral Responses Among Medical Students During the Downward Trend of COVID-19 in Fujian, China: Cross-Sectional Study. *J Med Internet Res* 20;22(7):e19982.
9. Xiao H, Shu W, Li M ve ark. Social Distancing among Medical Students during the 2019 Coronavirus Disease Pandemic in China: Disease Awareness, Anxiety Disorder, Depression, and Behavioral Activities. *Int J Environ Res Public Health* 2020;14;17(14):5047.
10. Aker S, Özlem Mıdık Ö. The Views of Medical Faculty Students in Turkey Concerning the COVID-19 Pandemic. *J Community Health* 2020; 45(4):684-688.

SB-158

Ankara'da Bir Üniversite Hastanesine Başvuranların Mevcut Aile Hekimliği Sistemi ve Sevk Uygulaması Hakkında Düşünceleri

Enes Ahmet Güven¹, Sefer Aycan²

¹Sakarya İl Sağlık Müdürlüğü, Sakarya

²Gazi Üniversitesi tıp Fakültesi, Halk Sağlığı ana Bilim Dalı, Ankara

GİRİŞ

Alma-Ata Bildirgesine göre sağlık sorunlarının % 85-90'ı birinci basamakta çözülebilmektedir. Ayrıca basit laboratuvar tetkiklerinin yapılmasıyla bu sıklığın %96'ya çıktığı bildirilmektedir.^{1,2} Birinci basamakta verilmesi gereken sağlık hizmetinin ikinci ve üçüncü basamakta verilmesinin uygun olmadığı, hizmetin bu şekilde sunulmasının maliyeti artıracığı ve sürdürülebilir olmadığı söylenmektedir.³ Birinci basamak sağlık kurumunda çözümlenemeyen sağlık sorunlarının çözümü için var olan ikinci ve üçüncü basamak sağlık kurumlarının, sevk zinciri uygulamasının olmadığı durumlarda etkisiz, verimsiz ve gereksiz bir biçimde yoğun olacağı öngörülmektedir.⁴⁻⁸ Güçlü bir birinci basamak sağlık hizmet sunumuna sahip ülkelerin toplumun sağlık ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verebileceği, sağlıkta daha eşitlikçi bir hizmet sunumu sağlayacağı ve sağlık harcamalarını daha maliyet etkin sınırlarda tutacağı söylenmektedir.⁹⁻¹²

Sağlık Bakanlığı, 2003 yılında sosyalleştirmenin sağlık hizmetlerine yeterince yanıt vermediği ve birinci basamakta tedavi edilebilecek büyük bir hasta grubunun ikinci ve üçüncü basamak sağlık kurumlarına gittiği görüşü ile birinci basamakta aile hekimliği uygulamasına geçilmesine karar vermiştir.¹³ Birinci basamakta aile hekimliği uygulamasına ilk olarak 15 Eylül 2005 tarihinde pilot uygulama şeklinde Düzce'de başlanmış ve 2010 yılından itibaren de tüm illerde aile hekimliği uygulamasına geçilmiştir.¹⁴ Pilot uygulamanın sağlıklı bir şekilde yerleşmesini temin etmek ve sağlık hizmetlerine erişimi engellemek amacıyla bu süreçte aile hekimliği uygulamasına başlanan illerde sevk zorunluluğu olmayıp sevk işlemleri bu maddedeki diğer hükümlere göre yapılabilir ibaresi sayesinde özü sevk sistemine dayalı olması gereken aile hekimliği sistemi gerektiği gibi uygulanmamaktadır.¹⁵ Sağlık Bakanlığının 2015 yılında yayınladığı istatistiklere göre de birinci basamakta yapılan muayenelerin toplam muayeneler içerisindeki sıklığı %33'tür.¹⁶

Bugüne dek yapılan diğer çalışmalarda sistemden memnuniyetle ilgili aile sağlığı merkezinde çalışanlara ve aile sağlığı merkezlerine başvuranlara anket çalışmaları yapılmış ve sistemin olası aksaklıkları belirlenmeye çalışılmıştır.¹⁷⁻²¹ Ancak aile hekimliği sistemini kullanmadığı düşünülen kişilerin neden kullanmadığı, kullanmayanların hangi sağlık kuruluşlarına başvurduğu, sistemden memnuniyet durumları ve sevk sistemi hakkında düşünceleri ile ilgili yeterli çalışma yapılmamıştır. Bu yüzden üçüncü basamakta yoğun poliklinik hizmetinin verildiği ana branşlara başvuran hastaların aile hekimliği sistemi hakkında bilgi düzeylerini ve sistemle ilgili düşüncelerini öğrenmenin sağlık hizmetlerinin daha etkin sunulmasında yapılması gereken değişiklikleri ortaya koymak için iyi bir yöntem olacağı düşünülmüştür.

Bu çalışmada bir üniversite hastanesinin bazı polikliniklerine başvuran kişilerin aile hekimliği sisteminden memnuniyeti ve sevk sistemi ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Kesitsel olan bu araştırma Gazi Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Gazi Hastanesi'nin Genel Dahiliye, Kadın Hastalıkları ve Doğum, Genel Pediatri ve Sosyal Pediatri polikliniklerine başvuran 18 yaş üstü kişiler ve 18 yaş altındaki çocukların ebeveynlerinin katılımıyla yürütülmüştür. Araştırmanın yapılabilmesi için T.C Gazi Üniversitesi Etik Komisyonundan (11.11.2016 tarih ve 77082166-302.08.01 sayılı) onay ve T.C. Gazi Üniversitesi Sağlık Araştırma Ve Uygulama Merkezi Gazi Hastanesi Başhekimliğinden izin alınmıştır. Araştırmanın yapıldığı bir hafta içerisinde katılımcıların tamamına ulaşılmaya hedeflenmiştir. Polikliniklere başvuran toplam kişi sayısı 1519 olarak belirlenmiştir. Ulaşılan toplam kişi sayısı 1302 olup katılımcıların %85,7'sine ulaşılmıştır. Sosyal Pediatri polikliniği bazı hastanelerde sağlam çocuk takibi olarak da adlandırılan 0-5 yaş arası çocukların gelişimsel takiplerinin yapıldığı polikliniklerdir.

Anket katılımcılara yüzyüze **görüşme şeklinde uygulanmıştır**. Katılımcıların aile hekimine başvurmadan doğrudan ikinci ve üçüncü basamağa başvurmaları halinde ek katkı payı ödendiğini bilme durumları sorulmuş ve bilmediğini belirtenlere bu konuda bilgilendirme yapılmıştır. Genel olarak hastaneye gitmeden aile hekimine başvurmalarına en çok nelerin sebep olduğu ve aile hekimine gitmeden hastaneye başvurmalarına en çok nelerin sebep olduğu katılımcılara seçenek okunmadan sorulmuş ve gerekirse birden fazla yanıt işlenmiştir. Katılımcıların aile

hekimliği ve sağlık sistemi hakkında düşünce ve önerileri öğrenilmiştir. Bu sorular içerisinde akşam saatlerinde aile sağlığı merkezlerinin açık olması durumunda hizmet almayı tercih edip etmeyecekleri, kendi aile hekimlerini başkasına tavsiye edip etmeyecekleri, aile hekimliği sisteminin şu anki halinden memnuniyet durumları ve memnun olma veya olmama nedenleri sorulmuştur. Aile hekimliği sistemine sevk uygulamasının gelmesini isteme durumları ve istemeyen kişilerin niçin istemedikleri sorulmuştur.

Araştırma verisi SPSS 15.0 istatistik paket programı aracılığıyla değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler ortalama, sıklık dağılımı ve yüzde olarak sunulmuştur. Ortalamalar ortalama±standart sapma şeklinde sunulmuştur. İstatistiksel yöntem olarak Pearson Ki-Kare, Yates Düzeltmeli Ki-kare, lojistik regresyon testleri kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık değeri $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Bağımlı değişkenler için lojistik regresyon analizi yapılırken öncelikle tek yönlü analizlerde elde edilen sonuçlara göre p değeri 0.25'ten küçük olan değişkenler listelenmiştir. Daha sonra bu değişkenlerin birbiriyle korelasyonuna bakılmıştır. Birbiriyle korelasyon gösteren değişkenlerden literatürdeki diğer çalışmalarda anlamlılık gösteren değişkenler de dikkate alınarak yalnızca biri seçilmiştir. Bu elemelerden sonra kalan değişkenler Backward LR Conditional yöntemiyle analize alınmış ve çıkan son tablo sunulmuştur.

BULGULAR

Araştırmaya 1302 kişi katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması $36,7 \pm 13,1$ 'dir. Katılımcıların %30,0'i genel dahiliye polikliniğine, %23,1'i genel pediatri polikliniğine, %20,0'i kadın hastalıkları ve doğum polikliniğine, %15,3'ü gebelik takibi polikliniğine, %11,6'sı ise sosyal pediatri polikliniğine başvurmuştur.

Katılımcıların %34,2'si 18-29 yaş aralığında, %34,4'ü 30-39 yaş aralığındadır. Katılımcıların %72,7'si kadın, %79,3'ü evli, %33,6'sı lise mezunu, %39,5'i yüksekokul/üniversite mezunudur. Katılımcıların %35,9'u çalışan, %32,1'i ev hanımıdır. Katılımcıların %51,9'unun hanesinde yaşayan kişi sayısı üç veya dördür. Katılımcıların %30,3'ü 2601-3900 TL arası, %23,3'ü 1301-2600 TL arası aylık hane gelirine sahiptir. Genel Dahiliye polikliniğine başvuranların %50,3'ü erkek, Genel Pediatri polikliniğine başvuranların %40,2'si erkek, Sosyal Pediatri polikliniğine başvuranların %18,5'i erkektir. Katılımcıların %30,3'ünün kronik hastalığı vardır. (Tablo 1) Tüm kadınların %44'ü ev hanımıdır.

Katılımcıların %41,3'ü aile hekimine başvurmadan doğrudan diğer sağlık kuruluşlarına başvurduğunda katkı payı ödemediğini bilmemektedir. Katkı payı ödemediğini bilmeyenlerden %60,0'i bu durumun bundan sonra kendisini ilk olarak aile hekimine başvurmaya yönelteceğini belirtmiştir. Katılımcıların evlerinin kayıtlı oldukları Aile Sağlığı Merkezi (ASM)'ne uzaklıkları %36,2 ile yürüyerek 10-30 dakikalık mesafede, %34,6 ile yürüyerek 1-9 dakikalık mesafededir.

Katılımcıları hastaneye gitmeden evvel aile hekimine gitmeye yönelten en sık sebepler %42,6 ile hastanelerde yoğunluğun çok olması, %42,4 ile ASM'lerin evlerine yakın olmasıdır. Tüm katılımcıların %23,9'u ise aile hekimine başvurmadıklarını belirtmiştir. Katılımcıları aile hekimine gitmeden doğrudan hastaneye başvuruya sevk eden en sık sebepler ise %49,3 ile ASM'lerin teknolojik açıdan yeterli donanıma sahip olmaması, %48,3 ile aile hekimlerinin yeterli görülmemesidir.

Katılımcıların %46,4'ü aile hekimlerinin gündüz mesaisi dışında da hizmet vermesi durumunda akşamları aile hekimlerinden hizmet alabileceklerini belirtmiştir. Katılımcıların %58,1'i kendi aile hekimini başkalarına da tavsiye edebileceğini belirtmiştir. Aile hekimini başkasına da tavsiye edenlerin en çok tavsiye etme sebepleri sırasıyla; %57,9 ile istediklerini yerine getirmesi, %53,8 ile sorunlarını dinlemesi ve ilgilenmesi olmuştur. Mevcut aile hekimliği sisteminden memnun olanlar tüm katılımcıların %54,1'idir. Memnun olmayanların en çok belirttikleri sebep %78,4 ile ASM'lerin şartlarını yetersiz bulmasıdır. Mevcut aile hekimliği sisteminden memnun olanların en çok belirttikleri sebepler ise sırasıyla; %58,7 ile sıra beklenmemesi, %45,8 ile ASM'lere ulaşımın kolay olmasıdır. (Tablo 2)

Katılımcıların %60,1'i sevk sisteminin uygulanmasını istememektedir. Sevk sisteminin uygulanmasını istemeyenlerin en çok belirttikleri sebepler sırasıyla; %54,7 ile hekim seçme özgürlüğünün devam etmesi için, %40,4 ile sağlık sorunlarına çözüm bulunmasından yetersizlik olacağı için, %39,3 ile hastaneler daha kaliteli hizmet verdiği için şeklinde olmuştur. (Tablo 3)

Tablo 1. Araştırmaya Katılanların Bazı Tanımlayıcı Özelliklerinin Dağılımı

		Sayı	(%)*
Yaş Grupları			
	18-29 arası	445	34,2
	30-39 arası	448	34,4
	40-49 arası	172	13,2
	50-64 arası	175	13,4
	65 yaş ve üstü	62	4,8
Cinsiyet			
	Erkek	355	27,3
	Kadın	947	72,7
Medeni Durum			
	Evli	1032	79,3
	Bekâr	270	20,7
Öğrenim Durumu			
	Okuma Yazması Yok	26	2,0
	Sadece Okuma Yazması Var	23	1,8
	İlkokul Mezunu	141	10,7
	Ortaokul Mezunu	161	12,4
	Lise Mezunu	437	33,6
	Yüksekokul-Üniversite Mezunu	514	39,5
Çalışma Durumu			
	Çalışan	467	35,9
	Ev Hanımı	418	32,1
	Kendi İşinin Sahibi	147	11,3
	İşsiz/İş Arıyor	97	7,5
	Öğrenci	93	7,1
	Emekli	80	6,1
Aylık Toplam Hane Halkı Geliri			
	1300 TL Ya Da Daha Az	89	6,8
	1301 TL-2600 TL Arası	303	23,3
	2601 TL-3900 TL Arası	395	30,3
	3901 TL-5200 TL Arası	272	20,9
	5201 TL Ve Üstü	243	18,7

*Sütun yüzdesi

Tablo 2. Araştırmaya Katılanların Aile Hekimliği Sistemi Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı

		Sayı	(%)*
Aile Hekiminin Mesai Saatleri Dışında Hizmet Vermesi Halinde Başvuru Durumu (n=1302)			
	Başvurmam	421	32,3
	Başvururum	604	46,4
	Fikrim Yok	277	21,3
Aile Hekimini Başkasına Önerme Durumu (n=1302)			
	Önermem	211	16,2
	Öneririm	757	58,1
	Fikrim Yok	334	25,7
Aile Hekimini Başkasına Önerme Nedenleri (n=757) #			
	İsteklerimi Yerine Getirdiği İçin	438	57,9
	Benimle İlgilendiği ve Beni Dinlediği İçin	407	53,8
	Teşhis ve Tedavileri Doğru Olduğu İçin	159	21,0
Mevcut Aile Hekimliği Sisteminden Memnun Olma Durumu (n=1302)			
	Memnun Değilim	176	13,5
	Memnunum	705	54,2
	Fikrim Yok	421	32,3
Mevcut Aile Hekimliği Sisteminden Memnun Olmama Nedenleri (n=176) #			
	ASM'lerin Şartlarını Yetersiz Bulması	138	78,4
	Hekimlerin Daha Yetersiz/İlgisiz Olması	84	47,7
	Sorunlarının Çözülmemesi	50	28,4
	Çok Fazla Sıra Beklenmesi	16	9,1
	ASM'lere Ulaşımın Zor Olması	5	2,8
Mevcut Aile Hekimliği Sisteminden Memnun Olma Nedenleri (n=705) #			
	Sıra Beklenmemesi	414	58,7
	ASM'lere Ulaşımın Kolay Olması	323	45,8
	Sorunlarının Çözülüyor Olması	317	45,0
	Hekimlerin Daha İlgili Olması	186	26,4

*:Sütun yüzdesi #: Birden çok seçenek işaretlenmiştir. Yüzdeler cevap veren kişi sayısı üzerinden hesaplanmıştır. Seçenekler katılımcıya okunmamıştır.

Tablo 3. Araştırmaya Katılanların Aile Hekimliği ve Sevk Sistemi Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı

		Sayı	(%)*
Sevk Sisteminin Uygulanması Hakkındaki Görüşleri (n=1302)			
	Uygulanmasın	782	60,1
	Uygulansın	520	39,9
Sevk Sisteminin Uygulanmasını İstemeyenlerin Belirttikleri Nedenler (n=782) #			
	Hekim Seçme Özgürlüğünün Devam Etmesi İçin	428	54,7
	Sağlık Sorunlarına Çözüm Bulunmada Yetersizlik Olacağı İçin	316	40,4
	Hastaneler Daha Kaliteli Hizmet Verdiği İçin	307	39,3
	Aile Hekimliği Merkezlerinde Bekleme Süresi Artacağı İçin	57	7,3

*:Sütun yüzdesi #: Birden çok seçenek işaretlenmiştir. Yüzdeler cevap veren kişi sayısı üzerinden hesaplanmıştır. Seçenekler katılımcıya okunmamıştır.

Tablo 4. Sistemden Memnuniyet Durumunun Lojistik Regresyon Analizi

İncelenen Değişken	OR*	Güven Aralığı	P Değeri
Yaş	1,02	1,01-1,04	0,008
Aylık Toplam Hane Geliri 2601 TL ve üzerinde 2600 TL ve altında	- 2,26		0,001
Aile Sağlığı Merkezinin Eve Uzaklığı Yürüme mesafesinin dışında Yürüme mesafesinde	- 2,89	1,40-3,66 1,88-4,45	0,001
Direkt Olarak Hastaneye Başvuru Sebebi: Aile Hekimini Yeterli Görmeme Söyleyenler Söylemeyenler	- 2,32		0,001

*Tahmini Rölatif Risk %95 Güven Aralığında

ASM'nin eve uzaklığı, aylık toplam hane geliri, yaş, direkt hastaneye başvuru sebebi olarak aile hekimi yeterli görmeme durumu ile mevcut aile hekimliği sisteminden memnuniyet arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Buna göre evi ASM'ye yürüme mesafesinde olanlar, aylık toplam hane geliri 2600 TL ve altında olanlar, aile hekimi yeterli görmediğini söylemeyenler sistemden daha memnundurlar. Yaşın artması da memnuniyeti arttırmaktadır.

Tablo 5. Araştırmaya Katılanların Bazı Özelliklerine Göre Sevk Sistemi Uygulanmasını İsteme Durumlarının Dağılımı

	Sevk Sistemi Uygulanmasını İsteme Durumu				
	İstemiyor		İstiyor		
	Sayı	%*	Sayı	%*	
Araştırmanın Yapıldığı Poliklinikler (n=1294)					
Genel Dahiliye	245	62,8	145	37,2	
Genel Pediyatri	165	56,1	129	43,9	
Sosyal Pediyatri	89	59,3	61	40,7	
Kadın Doğum Genel Poliklinik	162	62,1	99	37,9	
Kadın Doğum Gebelik Takibi	121	60,8	78	39,2	
		$X^2=3,594$	$p=0,464$		
Aylık Toplam Hane Halkı Geliri (n=1294)					
1300 TL Ya Da Daha Az	47	54,7	39	45,3	
1301 TL-2600 TL Arası	194	64,0	109	36,0	
2601 TL-3900 TL Arası	225	57,0	170	43,0	
3901 TL-5200 TL Arası	164	61,0	105	39,0	
5201 TL Ve Üstü	152	63,1	89	36,9	
		$X^2=5,562$	$p=0,234$		
Çalışma Durumu (n=1294)					
Çalışan	358	58,8	251	41,2	
Çalışmayan	424	61,9	261	38,1	
		$X^2=1,306$	$p=0,253$		
Katkı Payı Ödeme Uygulamasını Bilme Durumu (n=1294)					
Bilmiyor	361	67,2	176	32,8	
Biliyor	421	55,6	336	44,4	
		$X^2=17,712$	$p=0,001$		
Direkt Hastaneye Başvurma Sebebi: Aile Hekimini Yeterli Görmeme (n=1168)					
Söylemeyenler	349	57,8	255	42,2	
Söyleyenler	378	67,0	186	33,0	
		$X^2=10,595$	$p=0,001$		
Direkt Hastaneye Başvurma Sebebi: ASM'nin Teknolojik Açından Yetersiz Oluşu (n=1168)					
Söylemeyenler	349	59,3	240	40,7	
Söyleyenler	378	65,3	201	34,7	
		$X^2=4,521$	$p=0,033$		

*Satır yüzdesi

Katkı payı ödeme uygulamasını bilme durumu, Direkt hastaneye başvuru sebebi olarak; aile hekimini yeterli görmeme, ASM'nin teknolojik açıdan yetersiz oluşu yanıtlarının söylenme durumu ile sevk sistemi uygulanmasını isteme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$). Çalışma durumu, araştırmanın yapıldığı poliklinikler ve aylık toplam hane geliri ile sevk sistemi uygulanmasını isteme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0,05$).

TARTIŞMA

Bu araştırmanın en önemli amacı mevcut haliyle aile hekimliği sisteminden memnuniyeti ve nedenlerini saptamaktır. Araştırmaya katılanların %54'ü sistemden memnun olduğunu belirtmiştir. En çok söylenen memnuniyet nedenleri sırasıyla; muayene olmak için sıra beklememek (%58), ASM'ye ulaşımın kolay olması (%45), sorunların çözülebilmesi (%45) ve hekimlerin daha ilgili olmasıdır (%26). En çok söylenen memnun olmama nedenleri; ASM'lerin fiziki ve teknik şartlarının yetersiz olması (%78), aile hekimlerinin yetersiz görülmesi (%47), sorunların çözülüyor olmasıdır (%28). Bununla birlikte kendi aile hekimlerini başkalarına da tavsiye edenler %58 olarak bulunmuştur. Mesai saatleri dışında hizmet veriyor olsa aile hekimime başvururum diyenler %46 olarak bulunmuştur. 2005 yılında Ankara'da bir tıp fakültesinin polikliniklerine başvuranlarda yapılan bir çalışmada sağlık ocağı sisteminden memnun olanlar %73 olarak bulunmuştur. Aynı çalışmada hastaneye gitmeden sorunların çözülebiliyor olması %60 olarak bulunmuştur.²² Aynı ilde oldukça benzer şartlarda 10 yıl arayla yapılmış iki çalışmanın sonucuna göre üniversite hastanesi polikliniklerine başvuranların birinci basamak sağlık sistemiyle ilgili düşünceleri daha iyiye gitmemiş gözükmektedir. ASM'lere ve sağlık ocaklarına başvuranlara yapılan çalışmalarda ise memnuniyet düzeyi daha yüksek bulunmuştur. 2009 ile 2014 yılları arasında birçok farklı ilde yapılan çalışmada aile hekimliği sisteminden memnuniyet düzeyi %79 ile %87 arasında bulunmuştur.^{20,23,24,25,26} Sağlık Bakanlığı'na göre sağlık hizmetlerinden genel memnuniyet 2003 yılında %40 iken, günümüzde %72 seviyesindedir.¹⁶ Ancak aile hekimliği sisteminin tüm Türkiye'de uygulanmaya başlamasından beri (2010 yılı) memnuniyet yüzdesinin artış göstermediği de dikkat çekmektedir.¹⁶ Lojistik regresyon analizinin sonuçlarına göre mevcut aile hekimliği sisteminden memnuniyeti azaltan durumlar; yaşın azalması, ASM'nin eve uzaklığının artması, aile hekimini yeterli görmediğini belirtme, gelirin artmasıdır. Literatürdeki sonuçlar ile bu çalışmadan elde edilen memnun olma veya olmama nedenlerine verilen cevaplar uyumlu gözükmektedir.

Birinci basamak sağlık sisteminin hasta bakımı haricinde başka fonksiyonları da vardır. Bunlar kişinin sağlığını izleme, sağlık eğitimi verme ve nüfusla ilgili gerekli sağlık kayıtlarının doğru tutulması gibi halk sağlığını yakından ilgilendiren işlemlerdir.²⁷ Kişilerin aile hekimine hiç gitmemesi, direkt olarak ikinci ve üçüncü basamak hastanelerdeki polikliniklere başvurması ve hatta acil servislere başvurması aile hekimliği sisteminin etkinliğini düşürmekle birlikte acil servislere ve polikliniklerde beklenenden fazla başvuruya yol açarak oralardaki işleyişi de bozmaktadır.⁴⁻¹² Bu araştırmanın önemli bir amacı da sevk sistemi hakkında toplumun düşüncelerini öğrenmektir. Sevk sistemi temel sağlık hizmetleri görüşünün de vazgeçilmez ilkelerinden biridir. Araştırmaya katılanların %39,9'u sevk sisteminin yeniden yürürlüğe girmesini istemektedir. Türkiye'de şu anda bu konu hakkındaki tek veri 2002'de %20'lerde olan birinci basamaktan sevk hızının son yıllarda %1'in altına düşmesidir.¹⁶ Şüphesiz bu istatistiğin ortaya çıkmasındaki sebep sevk zorunluluğun kalkmış olması ve sevk edilmesi gereken hastaların birinci basamağı atlayarak doğrudan hastanelere gitmesidir. Benzer bir bulgu da 2014 yılında Konya'da bir tıp fakültesine başvuranlarda yapılan çalışmaya göre hastaların yalnızca %3'ünün sevk ile hastaneye gelmiş olmasıdır.²⁸ Türkiye dışında yapılan diğer çalışmalarda da hastaların sevk isteğinin yüksek sevk hızıyla ilişkili olduğu ayrıca kırsal bölgelerde sevk hızlarının düşük olduğu bulunmuştur. Kırsalda sevk hızlarının düşük olması diğer sağlık kuruluşlarına erişimin zorluğuyla açıklanabilir. Hasta bu durumda sevk edilmek istemeyecek, ulaşabildiği ilk sağlık kuruluşunda sorununun çözülmesini isteyecektir.²⁹⁻³¹

Yapılan analizlerde katkı payı ödeme uygulamasını bilmeyenlerin, aile hekimini yeterli görmediğini belirtenlerin, ASM'leri teknik donanım açısından yeterli görmediğini belirtenlerin sevk sisteminin gelmesini daha çok istemedikleri görülmüştür. Sevk sisteminin doğru işlemesi için sistemi kullananların da bu konuya ikna olmaları gerekmektedir. Bu konuda İsveç'in sisteminden çarpıcı bir örnek verilebilir. İsveç'te kapıtutuculuk yani ilk başvuruların genel pratisyenlere yapılması zorunlu değildir ama toplumun çok büyük bir kısmı ilk başvuruyu genel pratisyenlere yapmayı ve onlar tarafından uzmana sevk edilmeyi tercih etmektedir.³² Bu durum birinci basamakta hizmet kapsamının geniş olmasına ve genel pratisyenlerin toplumdaki statüsüne bağlanabilir. Bu iki durum sağlanmadığı sürece hastalar acil servislere, özel hastanelere ve uzman hekimlere doğrudan ulaşmayı tercih etmektedir. Bunun sonucunda sağlıkta eşitsizlik ortaya çıkmaktadır. Kapıtutuculuk olarak adlandırılan katı bir sevk sistemi ancak birinci basamak sağlık hizmetleri yeterince güçlü ve sağlık sistemi birinci basamak yönelimli olan, hekimlerini de buna uygun eğiten ülkelerde düzgün olarak uygulanabilir sonucu ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak; Aile hekimliği sisteminden memnun olmayanların belirttikleri en önemli sebeplerden biri teknik donanımlarının yetersizliği olmuştur. Bu konuda kişileri ASM'ye başvurmaya sevk edebilmek adına ASM'lerde olmayan bazı gerekli ek işlemlerin aile hekimlerince isteği yapılarak hastanede yapılması ve sonuçların yine aile hekimince değerlendirilmesi sağlanabilir. Ayrıca aile hekiminden sevk ile hastanelere başvuranlara ayrıcalıklar getirilebilir. Aile hekimleri de sevk etmeden tedavi ettikleri hasta başına pozitif performans ile teşvik edilebilir. Aile hekimleri kadar ASM'lerin de kuruluş olarak itibar kaybettikleri görülmektedir. Katılımcıların %46'sı mesai saatleri dışında aile hekimlerinden hizmet almak istediklerini belirtmişlerdir. Esnek mesai uygulamasıyla birlikte ASM'lerin de mesai dışı poliklinik hastalarına hizmet verecek duruma getirilmesi bu uygulamanın denenmesini sağlayabilir.

SB-162 ABD, İzlanda ve İtalya'nın COVID-19 Önlemleri ve Konuttaki Kalabalık Nüfusun Salgına Etkisi

Tarık Özdemir ^{*1}, E. Didem Evcı Kiraz ²

¹Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çevre Sağlığı Disiplinlerarası Programı, Aydın

²Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Aydın

Özet

Giriş: Çin'in Wuhan şehrinde 31 Aralık 2019 tarihinde ortaya çıkan ve ciddi akut solunumu sendromuna neden olan bu hastalığı Dünya Sağlık Örgütü Yeni Tip Koronavirüs (SARS-CoV-2) olarak tanımlamıştır. Dünya çapında 900.000' den fazla onaylanmış vaka ve 2020' nin ilk üç ayında yaklaşık 50.000 ölümlü sonuçlanan yeni tip koronavirüs salgını, benzeri görülmemiş bir sağlık krizinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. 11 Mart 2020' de Dünya Sağlık Örgütü (WHO), bu salgınının dünyada çapındaki hızlı yayılımını resmen bir pandemi olarak ilan etmiştir. Bu çalışmada; OECD, BM ve AB'ye üye ülkeler arasında yer alan ve gelişmiş ülkeler kategorisinde bulunan ABD, İzlanda ve İtalya'nın pandemi düzeyindeki COVID-19 salgını ile mücadele kapsamındaki almış oldukları önlemleri ile bu ülkelerde yaşayan insanları COVID-19 riskine atan faktörleri belirlemek üzere, bu ülkelerin gelir eşitsizliği ve yoksulluk oranları, hane halkı kalabalık konut oranları, toplam nüfus ve yaşlı nüfus oranları, salgın nedeniyle vefat eden kişi sayıları gibi bir takım demografik ve sağlık göstergelerine göre ülkelerin karşılaştırmalarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Örneklem olarak alınan bu üç ülkenin, kişi başı gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH) oranlarının yüksek olması nedeniyle gelişmiş ülkeler kategorisinde yer almaları, Covid-19 salgının bu ülkeleri hangi düzeyde etkilediğini tespit etmek üzere, bu ülkelerin toplam nüfus ve yaşlı nüfus oranları, salgın nedeniyle vefat eden kişi sayıları, hane halkı kalabalık konut oranları, yoksulluk açığı ve gelir eşitsizliği gibi verilerin COVID-19 kapsamında ülke karşılaştırmaları yapılmıştır.

Bulgular: Çalışma sonucunda ortaya çıkacak veriler ışığında, salgın etkisinin daha çok hangi ülkede ve hangi unsurlar üzerinde etkilenime sebep olduğu sayısal verilerle karşılaştırılmış ve yorumlanmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Ekonomik olarak gelişmiş ülkelerin bile salgın kaynaklı pandemik olaylara karşı acil cevap verebilme kapasitelerinin zayıf olduğu görülmüştür. ABD; salgın kaynaklı acil durum sağlık planlarını tekrar gözden geçirmeli, zamanında ve yerinde doğru kararlar almalıdırlar. İtalya ise ülke genelinde konutlarda yaşayan kalabalık hane halkı için, daha rahat ve çok odalı evlerde yaşayabilmeleri için yeni bir konut reformları gerçekleştirilmeli, ayrıca; ülkedeki yoksulluk açığı ise ekonomik istikrarla kapatılmalıdır. İzlanda'nın ise koronavirüs kapsamında almış olduğu tedbirlerin zamanında ve yerinde alındığı görülmüş olup, diğer ülkelerin İzlanda'yı salgınla mücadele noktasında örnek alabilecekleri değerlendirilmektedir.

Ahtar Kelimeler: Konutta Nüfus, SARS-CoV-2, COVID-19, Dünya Sağlık Örgütü, ABD-İzlanda-İtalya

GİRİŞ

Yüzyıllar boyunca, grip gibi yeni virüs türleri, ülkelerde hastalık, ölüm ve bozulmayı artıran salgınlar üretmişlerdir (Akın ve Gözel, 2020:515) Günümüzde, insanları enfekte eden 7 tip koronavirüsün varlığı bilinmekte olup, bunların ölümcül etkileri olan türleri; MERS-CoV, SARSCoV ve yeni SARS-CoV-2 olarak bilinmektedir. 2003 yılındaki SARS salgınında hastalananların %10, 2012 ile 2019 yılları arasında ise MERS'e yakalananların %23'ü hayatını kaybetmiştir (Ak, 2020:17) Son olarak; 31 Aralık 2019'da, Çin'deki ulusal yetkililer, etiyolojisi bilinmeyen pnömonili hastaların varlığını, Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'ne bildirmişlerdir. Bu virüs resmi olarak koronavirüs çalışma grubu tarafından ciddi akut solunum sendromu koronavirüs 2 (SARS-CoV-2) olarak tanımlanmış ve koronavirüs ile ilişkili akut solunum yolu hastalığının mevcut salgını koronavirüs hastalığı 19 (COVID-19) olarak etiketlenmiştir (Hasöksüz vd., 2020:549) Dünya çapında 900.000'den fazla onaylanmış vaka ve 2020'nin ilk üç ayında yaklaşık 50.000 ölümlü sonuçlanan COVID-19 salgını, benzeri görülmemiş bir sağlık krizi olarak ortaya çıkmış, 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (WHO), koronavirüs hastalığının 2019'un (COVID-19) hızlı küresel yayılımını resmen bir pandemi olarak ilan etmiştir (Mandal vd., 2020:106).

Tüm bu genel veriler ışığında, COVID-19 salgının dünya ülkelerindeki hızlı yayılımı ve salgının insanlar üzerindeki ölümcül sonuçları, ülkelerdeki karar vericileri acil sağlık önlemlerini almaları noktasında harekete geçirmiştir. Çalışmamızda seçmiş olduğumuz üç ülkeden (ABD, İzlanda, İtalya) biri olan ABD’de pandemiyi başlangıcından bu yana COVID-19 salgını nedeniyle 248.581 kişi hayatını kaybetmiştir (TC. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi,2020) İtalya’da ise COVID-19 salgını nedeniyle, İtalya Sağlık Bakanlığı Yüksek Sağlık Enstitüsü verilerine göre 17 Kasım 2020 itibarıyla 46.464 kişinin vefat ettiği kayıtlara geçmiştir (Ministero della Salute - Istituto Superiore di Sanità, 2020). Diğer bir araştırma ülkesi olan İzlanda da ise koronavirüs tablosu çok farklı bir durumda. Pandemiye bu yana İzlanda’da onaylanmış 5.205 vaka tespit edilmiş ve salgın nedeniyle 25 ölüm olayı gerçekleşmiştir (Dünya Sağlık Örgütü [WHO], 2020).

Covid-19 salgının bu dengi hızlı yayılması ve ölüm oranlarının her geçen gün artması ile, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) başta olmak üzere, dünyadaki bir çok ülkelerin politik karar vericileri harekete geçmiş ve bir takım acil sağlık tedbirlerini almak zorunda kalmışlardır. Pandemi nedeniyle, insanların serbest dolaşımına bazı kısıtlamalar getirilmiş, sokağa çıkma yasağı, eğitim ve öğretime ara verilmesi, işletmelerin geçici olarak faaliyetlerine ara vermesi gibi bir takım tedbirler alınmıştır.

Ülkelerin ekonomik yönden gelişmişlik düzeylerini gösteren en önemli göstergelerin başında, bir ülkenin kişi başına düşen gayri safi yurtiçi hasıla (GSYİH) oranları gelmektedir. OECD verilerine göre ABD’nin kişi başı GSYİH oranı 65.143 (ABD/Kişi), İzlanda’nın kişi başı GSYİH oranı 60.180 (ABD/Kişi), İtalya’nın kişi başı GSYİH oranı ise 44.218 (ABD/Kişi)’dir (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü [OECD],2020). Çalışmamızda konu aldığımız ABD, İtalya ve İzlanda Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)’ne üye ülkeler arasında yer alırken aynı zamanda Uluslararası Para Fonu (IMF) kayıtlarında ekonomisi gelişmiş 39 ülke arasında da yer almaktadırlar Uluslararası Para Fonu [IMF],2020).

Bu çalışmada, gelişmiş ülkeler kategorisinde yer alan ABD, İzlanda ve İtalya’nın koronavirüse karşı almış oldukları önlemler ile bu ülkelerde yaşayan insanları COVID-19 riskine atan faktörleri belirlemek üzere, bu ülkelerin gelir eşitsizliği ve yoksulluk oranları, toplam nüfus ve yaşlı nüfus oranları, salgın nedeniyle vefat eden kişi sayıları gibi bir takım demografik ve sağlık göstergelerine göre ülkelerin karşılaştırmalarının yapılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışmada üç ülkenin (ABD, İzlanda, İtalya) COVID-19 kapsamında almış oldukları önlemleri tespit etmek ve karşılaştırması yapılacak olan bir takım demografik ve sağlık göstergelerine (nüfus, yaş, yoksulluk, gelir eşitsizliği vb.) ulaşmak amacıyla veriler, OECD, Dünya Sağlık Örgütü, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi uluslararası kuruluşların ve bu ülkelerin ilgili Sağlık Bakanlıklarının resmi internet sitelerinden elde edilmiştir. Çalışmada, literatür taraması ve verilerin toplanması sonucu elde edilecek bulgular sayısal olarak yorumlandığından, analiz yöntemi olarak nitel ve nicel araştırma teknikleri kullanılmıştır.

Nitel araştırma yöntemini, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlamak mümkündür (Karataş, 2015:63). Çalışmada gerekli literatür taraması yapılmış, dokümanlar incelenmiş ve nitel veriler analiz edilmiştir.

Nicel araştırma ise; olgu ve olayları nesnelleştirerek gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak ifade edilebilir bir şekilde ortaya koyan bir araştırma türüdür (Öztürk,2015:1). Gerekli literatür taraması ve doküman analizi sonucunda ülkelere ait elde edilen veriler sayısal rakamlarla yorumlanmıştır.

BULGULAR

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) belki de koronavirüs salgınından en fazla etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. Pandemiye ilanı birlikte birçok eyalette evde karantina süreçleri başlamıştır. Özellikle Çin, İran ve Avrupadan ülkeye yapılan uçuşlarda, yabancı uyruklu kişilerin ülkeye girişleri yasaklanmıştır. Üniversite ve okulların kapatılması veya açılması yerel sağlık otoritelerinin talimatları ile belirlenmiş, belirli bölgelerde ise eğitim-öğretim uzaktan eğitim şeklinde uygulanmıştır. Halka açık etkinlikler iptal edilmiş ve halka açık yerler kapatılarak birçok eyalette düzenlenecek olan toplantılar on kişi ile sınırlandırılmıştır. Sağlık sistemi önlemleri kapsamında 3 milyar doları aşan araştırmalarında, 2 milyar doları önleme ve müdahale kapsamında, 1 milyar doların üzerinde ise tıbbi malzemeler için acil durum paketi

ayrılmıştır. İşletmeler için vergi indirimleri, faiz oranlarının düşürülmesi, sosyal güvenlik primlerin ertelenmesi gibi birçok düzenleme yürürlüğe konulmuştur (OECD, 2020).

İtalya'da ise 21 Şubat 2020'den itibaren COVID-19 vakalarında hızlı bir artış gözlemlenmiştir. Çin'in dışındaki ülkelerde kişiden kişiye bulaş riski sınırlı sayıda olması beklenirken, İtalya'da bildirilen vaka sayılarındaki artış ülke genelinde tedirginliğe neden olmuştur. İtalyadaki sağlık otoriteleri, eğitim kurumları başta olmak üzere, alkollü işletmeleri kapatmış, ülkedeki spor etkinlikleri ve toplantıları iptal ederek ileriye dönük bulaş riskini önlemeyi acil bir takım tedbirler almışlardır (WHO/Europe, 2020).

İzlanda ise COVID-19 salgınından belki de en az etkilenen ve ölüm sayısının en az olduğu ülkelerin başında gelmektedir. Hükümet 16 Mart 2020 itibarıyla 100 kişiden fazla oluşan toplantıları yasaklamış, üniversite ve liseleri 4 hafta süreyle kapatmıştır. Halka açık toplantılar ve etkinlikler yasaklanmıştır. Uluslararası hava limanlarına genel yasaklar getirilmemiş, ancak buralarda enfeksiyon riskini azaltacak güçlü tedbirler alınmıştır. Salgın nedeniyle enfekte olmuş kişilerin izolasyonu ve risk taşıdığı düşünülen grupların karantinaya alınması gibi bir takım önlemler, baş epidemiyoloğun Sağlık Bakanına tavsiyesi ile ülke genelinde hızlı tedbirlerin alınmasına neden olmuştur (Government of Iceland, 2020).

Çalışmada karşılaştırması yapılan üç ülkenin bir milyon kişi başına toplam nüfus sayıları ve WHO (2020) verilerine göre COVID-19 nedeniyle gerçekleşen ölüm sayıları Tablo 1'de görüldüğü gibidir. Salgın nedeniyle en fazla ölüm vakası olan ülkenin ABD olduğu görülmektedir. İkinci sırada İtalya ve üçüncü sırada ise ölüm sayısının en az olduğu ülke olan İzlanda görülmektedir (OECD, 2020).

Tablo 1. Ülkelerin Toplam Nüfus Sayıları ve Ölümler

Ülke	Toplam, milyon kişi, 2018	COVID-19 Kaynaklı Ölümler (kişi)
İzlanda	0.353	26
İtalya	60.422	49.261
Amerika Birleşik Devletleri	327.167	252.460

Kaynak: <https://data.oecd.org/pop/population.htm#indicator-chart>

Tablo 2'de ise ülkelerin yaşlı nüfus yüzde oranları görülmektedir. COVID-19 nedeniyle risk altında bulunan yaşlı nüfus, 65 yaş ve üstü kategorisinde olan kişilerdir. En fazla yaşlı nüfusa sahip olan ülke İtalya olduğu görülmektedir. İkinci sırada ABD ve üçüncü sırada ise yaşlı nüfusun en az olduğu ülke olan İzlanda görülmektedir (OECD, 2020).

Tablo 2. Yaşlı Nüfus, Toplam Nüfusun Yüzdesi

Ülke	Toplam Nüfus, %, 2018
İzlanda	14.14
İtalya	22.68
Amerika Birleşik Devletleri	16.03

Kaynak: <https://data.oecd.org/pop/elderly-population.htm>

Tablo 3'de ise ülkelerin hane halkı konut aşırı kalabalık yüzde oranları verilmiştir. Avrupa Birliği'nin aşırı kalabalık tanımında, "bir hanede birden az oda varsa, o hane aşırı kalabalık koşullarda yaşıyor" denilmektedir. Hane halkının aşırı kalabalık konutlarda kaldığı ülkelerin başında İtalya gelmektedir. İkinci sırada İzlanda ve üçüncü sırada ise ABD görülmektedir (OECD, 2020).

Tablo 3. Konut Aşırı Kalabalık

Ülke	Hane Halkı Toplam, Yüzde, 2018
İzlanda	5.60
İtalya	18.90
Amerika Birleşik Devletleri	4.20

Kaynak: <https://data.oecd.org/inequality/housing-overcrowding.htm>

Tablo 4'de ise ülkelerin yoksulluk oranları verilmiştir. Yoksulluk açığı, yoksulların ortalama yoksulluk sınırlarının altına düştüğü orandır. Yoksulluk açığının en fazla olduğu ülkelerin başında İtalya gelmektedir. İkinci sırada ABD ve üçüncü sırada ise İzlanda görülmektedir (OECD, 2020).

Tablo 4. Yoksulluk Açığı

Ülke	Toplam, Yüzde, 2017
İzlanda	0.271
İtalya	0.404
Amerika Birleşik Devletleri	0.388

Kaynak: <https://data.oecd.org/inequality/poverty-gap.htm#indicator-chart>

Tablo 5’de ise ülkelerin gelir eşitsizlik oranları verilmiştir. Gelir eşitsizliğinin en fazla olduğu ülkelerin başında ABD gelmektedir. İkinci sırada İtalya ve üçüncü sırada ise İzlanda görülmektedir (OECD,2020).

Tablo 5. Gelir Eşitsizliği

Ülke	2017
İzlanda	0.257
İtalya	0.334
Amerika Birleşik Devletleri	0.390

Kaynak: <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm#indicator-chart>

TARTIŞMA

Çalışmanın sonuçlarına göre, virüs nedeniyle en fazla ölüm sayısı 252.460 kişi ile ABD’de görülmüştür. Bu sayıyı 49.261 kişinin öldüğü ülke İtalya izlemektedir. Salgın nedeniyle ölüm sayısının 26 olduğu ülke ise İzlanda’dır. Tablo 1’deki veriler ışında ABD’nin salgın önlemlerini geç ve yetersiz aldığı söylenebilir. İtalya’nın ise nüfus sayısının az olmasına rağmen, ölüm sayısının bu kadar fazla olması, önlemleri geç ve yetersiz aldığı ve hızlı vaka artışından kaynaklandığı söylenebilir. İzlanda’nın ise salgın tedbirlerini zamanında aldığı görülmektedir.

Salgından en fazla etkilenebilecek kişiler arasında yer alan yaşlı nüfus oranının yüksek olduğu ülkenin Tablo 2’deki veriler ışığında yüzde 22.68 ile İtalya’nın olduğu görülmektedir. Bu oranı 16.03 ile ABD ve 14.14 ile İzlanda izlemektedir. Salgın İtalya’da hızlı yayılımı ve COVID-19 salgınından en fazla etkilenebilecek kırılğan yaşlı nüfusun İtalya’da olduğu görülmektedir.

Koronavirüsün belki de en önemli bulaş riskinin yakın temas ve mesafe olduğunu söyleyebiliriz. Hane halkının kalabalık olarak konutlarda kalma oranının en fazla olduğu ülkenin Tablo 3’deki veriler ışığında yüzde 18.90 ile İtalya’nın olduğu görülmektedir. Bu oranı 5.60 ile İzlanda ve 4.20 ile ABD izlemektedir. İtalya’nın yüzde 18.90’nun evlerdeki oda sayılarının birden az olduğunun ve o hanelerin aşırı kalabalık koşullarda yaşadığı söylenebilir. Bu sonucunda ise İtalya’daki hanelerde yaşayan kalabalık nüfusun yakın temas ve mesafeden kaynaklanacak salgının ülke geneline hızlı yayılımında etkin rol oynadığı kanısına varılabilir.

Ülkedeki yoksulların ortalama sınırının da altına düşmesi ile yoksulluk açığı ortaya çıkmaktadır. Tablo 4’deki veriler ışığında İtalya’nın toplam yoksulluk açığı yüzde 0.404’dür. ABD’nin yoksulluk oranı 0.388, İzlanda’nın ise 0.271’dir. İtalya’ki yoksulluk açığının diğer ülkelere göre fazla olması, virüsün bu yoksul haneler üzerindeki etkisinin daha fazla olacağı söylenebilir.

Bir ülkede gelir eşitsizliğinin varlığı, o ülkedeki refah seviyesinin düşük olması ile yorumlanabilir. Gelir eşitsizliği 0.390 ile ABD birinci sıradadır. Bu sırayı 0.334 ile İtalya ve 0.257 ile İzlanda izlemektedir. Salgınla mücadelede herkesin eşit seviyede, salgına karşı kendini ve hane halkını koruyabilmesi ancak gelirin eşit ve adil bir şekilde dağılımı ile mümkündür. Bu nedenle ABD’deki karar vericiler, kişi başına gayri safi yurt içi hasılanın (GSYİH) ülke dağılımının adil bir şekilde dağılımını sağlayarak, gelir eşitsizliğini giderebilir ve herkesin salgınla mücadelede eşit önlemler almalarını sağlayabilirler.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, ekonomik olarak gelişmiş ülkelerin bile salgın kaynaklı pandemik olaylara karşı acil cevap verebilme kapasitelerinin zayıf olduğu görülmüştür. ABD; salgın kaynaklı acil durum sağlık planlarını tekrar gözden geçirmeli, zamanında ve yerinde doğru kararlar almalıdırlar. İtalya ise ülke genelinde konutlarda yaşayan kalabalık hane halkı için, daha rahat ve çok odalı evlerde yaşayabilmeleri için yeni bir konut reformları gerçekleştirilmeli, ayrıca; ülkedeki yoksulluk açığı ise ekonomik istikrarla kapatılmalıdır. İzlanda’nın ise koronavirüs kapsamında almış olduğu tedbirlerin zamanında

ve yerinde alındığı görülmüş olup, diğer ülkelerin İzlanda'yı salgınla mücadele noktasında örnek alabilecekleri değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Akın, L., Gözel, M.G. (2020), *Understanding dynamics of pandemics*, *Turkish Journal of Medical Sciences*, 50(SI-1),515-519.
2. Amit K.M., Dam, P., Franco, O.L., Sellami, H., Mandal, S., Sezgin, G.C., Biswas, K., Nandi, P.S., Ocsay, I. (2020). *Since January 2020 Elsevier has created a COVID-19 resource centre with free information in English and Mandarin on the novel coronavirus COVID-*, *Ann Oncol* (January): 19-21, *Covid-19, situation in Italy*.
3. *Demography - Elderly population - OECD Data* (2020). <https://data.oecd.org/pop/elderly-population.htm> (19 Kasım 2020).
4. *Demography - Population - OECD Data* (2020). <https://data.oecd.org/pop/population.htm#indicator-chart> (19 Kasım 2020).
5. Ak, Ö. (2020), *Covid-19 Salgını*, https://bilimteknik.tubitak.gov.tr/system/files/makale/12_covid.pdf (19 Kasım 2020).
6. *Edit/Review Countries* (2020). <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2020/October/select-countries?grp=110&sg=All-countries/Advanced-economies> (18 Kasım 2020).
7. *GDP and spending - Gross domestic product (GDP) - OECD Data* (2020). <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm> (18 Kasım 2020).
8. *Government of Iceland | Stricter measures to slow down the spread of COVID-19* (2020). <https://www.government.is/news/article/?newsid=8e737b9b-6535-11ea-9456-005056bc530c> (19 Kasım 2020).
9. Hasöksüz, M., Kılıç, S., Saraç, F. (2020). *Coronaviruses and sars-cov-2*, *Turkish Journal of Medical Sciences*, 50(SI-1), 549-56. <https://www.oecd.org/coronavirus/country-policy-tracker/> (18 Kasım 2020).
10. <https://www.oecd.org/coronavirus/country-policy-tracker/> (18 Kasım 2020).
11. <http://www.salute.gov.it/portale/nuovocoronavirus/dettaglioContenutiNuovoCoronavirus.jsp?lingua=english&id=5367&area=nuovoCoronavirus&menu=vuoto> (18 Kasım 2020).
12. <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm#indicator-chart> (22 Kasım 2020)
13. *Iceland: WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard | WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard* (2020). <https://covid19.who.int/region/euro/country/is> (18 Kasım 2020).
14. *Inequality - Housing overcrowding - OECD Data* (2020). <https://data.oecd.org/inequality/housing-overcrowding.htm> (19 Kasım 2020).
15. *Inequality - Poverty gap - OECD Data* (2020). <https://data.oecd.org/inequality/poverty-gap.htm#indicator-chart> (22 Kasım 2020).
16. Karatas, Z. (2015), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Manevi Temelli Sosyal Hizmet Arastirmalari Dergisi, 1 (1), 62-80.
17. Öztürk, H. (2020). *Nitel ve Nicel Araştırma & Farklar*, <https://haldunozturk.com/nitel-ve-nicel-arastirma-nedir-aralarindaki-farklar-nelerdir/> (18 Kasım 2020).
18. *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi* (2020). <https://corona.cbddo.gov.tr/> (18 Kasım 2020).
19. *WHO/Europe | Coronavirus disease (COVID-19) outbreak - Joint WHO and ECDC mission in Italy to support COVID-19 control and prevention efforts*. <https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/news/news/2020/2/joint-who-and-ecdc-mission-in-italy-to-support-covid-19-control-and-prevention-efforts> (19 Kasım 2020).

SB-172

Ortopedik Engelli Bireylerde Engelin Oluş Zamanı ve Engel Derecelerinin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi*

Tuncay Polat¹,Fevziye Çetinkaya²

¹Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO, Erzincan, Türkiye, tuncapolat04@gmail.com

²Erciyes Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD, Kayseri, Türkiye, fevcetin@erciyes.edu.tr

*Bu çalışma birinci yazar tarafından hazırlanan “ Fiziksel/Bedensel/Ortopedik Engelli Bireylerin Yaşam Kalitesi, Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Durumlarının Saptanması” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

Özet

Giriş ve Amaç: Bu çalışmada ortopedik engeli bulunan bireylerin engelin oluş zamanı ve engel derecelerinin bazı sosyo-demografik özelliklere göre incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma, Erzincan il merkezinde bulunan ortopedik engelli bireyler üzerinde Ocak 2018 ile Eylül 2019 tarihleri arasında yapılmıştır. Kesitsel tipte bir saha çalışmasıdır. Bu çalışmanın evrenini Erzincan il merkezinde ikamet eden ortopedik engelli 18 yaş ve üstü bireyler oluşturmuş ve araştırmaya gönüllü olarak katılan ortopedik engelli 316 birey dahil edilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler, SPSS 21.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Kategorik değişkenler için ki-kare testi kullanılmış, tüm istatistiksel analizlerde $p < 0.05$ değerleri anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Araştırma sonucunda çalışmaya dahil edilenlerin yaş, cinsiyet, engelin oluş zamanı, engelin oluşma şekli, alkollü kullanma durumu, kronik hastalık varlığı ve ruhsal hastalık tanısı alma ile engel dereceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p > 0.05$). Medeni durum, öğrenim durumu, çalışma durumu, gelir durumu, sağlık güvencesine sahip olma ve sigara içme ile engel dereceleri arasında ise istatistiksel olarak anlamlı derecede bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyet, öğrenim durumu, ruhsal hastalık tanısı alma, sigara içme ve vücudunda engelli olan bölge ile engelin oluş zamanı arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede bir fark olmadığı belirlenmiştir ($p > 0.05$). Yaş, medeni durum, çalışma durumu, gelir durumu, sağlık güvencesine sahip olma ve kronik hastalık varlığı ile engelin oluş zamanı arasında ise istatistiksel olarak anlamlı derecede bir fark olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$).

Sonuç ve Öneriler: Teknolojik ve özel eğitim sistemlerinden yararlanılarak yapılacak sistematik çalışmalarla engelli bireylerin eğitim seviyeleri yükseltilmelidir. Engelli bireylerin sosyo-ekonomik yönden desteklenmesi gerekmektedir. Engelli bireylerin iş yaşamlarına aktif olarak katılmaları sağlanmalı ve iş yaşamında engelli çalışan sayısı artırılmalıdır. Sosyal aktivitelere katılmak, iletişim becerileri, sosyal etkileşim ve duygusal gelişim gibi konularda engelli bireyler desteklenerek sosyal yaşamdan uzaklaşmaları önlenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Ortopedik-Fiziksel Engellilik, Engel Yüzdesi, Engel Oluş Zamanı

GİRİŞ

Ortopedik engellilik; sinir sisteminin zedelenmesi, hastalıklar, kazalar ve genetik problemler nedeniyle kas, iskelet ve eklemlerin işlevlerini yerine getirememesi sonucunda meydana gelen hareket ile ilgili yetersizlikler olarak tanımlanmaktadır¹. Engellilik tüm dünyada bir milyardan fazla insanı etkilemekte ve bunların arasında 200 milyonu fiziksel ve işlevsel engellere maruz kalmaktadır². Bir diğer ifadeyle Dünya nüfusunun yaklaşık %15'i bir tür engel, %2-4'ü ise işlevsel fonksiyonlarında önemli zorluklar yaşamaktadır. Nüfusun yaşlanması ve kronik hastalıkların hızla yayılmasının yanı sıra engelliliği ölçmek için kullanılan yöntemlerin gelişmesi nedeniyle de engel oranının arttığı söylenebilir³. Türkiye'de 2019 yılı verilerine göre engelli nüfusun toplam nüfus içerisindeki sıklığı %15.3 olarak belirtilmiştir⁴. Engelli bireyler, konutlarından başlayarak tüm mekânlarda ve bunlara ulaşma konusunda sayısız güçlüklerle karşılaşmaktadırlar⁵. Engelliler sosyal ilişkilerden, kültürel ve toplumsal faaliyetlerden, temel hizmetlere erişimden, yakın çevreden, iş ve ekonomik yapılarından uzak kalmaktadırlar. Bu durum ayrıca engellilerin sosyal yaşamdan da dışlanmasına neden olmaktadır. Engel derecelerinin yüksek olması sosyal kısıtlılığı da arttırmaktadır⁶. Yaşamın pek çok alanına yayılan bu sorunlar engelli bireylerin içinde yaşadıkları toplumla işlevsel bir bütünlük içinde yaşamalarını güçleştirmektedir⁷. Engelliler, yeterli ölçüde desteklenemedikleri için sosyal yaşamlarında çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Yaşam standartlarının iyileştirilmesine yönelik hizmetler sunmanın önünde birçok engel bulunmaktadır. Engellilerin hem sosyal hem de teknolojik imkânları kullanma konusunda sınırlılıklar yaşadığı gösterilmiştir⁸. Farkındalık eğitimi ve uygulamalarının engellilerin engellerini kaldırmak için stratejik eylemler haline gelmesi sosyal hayata katılımını artırmaya yönelik çalışmaların artması onların varlığını sosyal ortamlarda da artıracaktır⁹. Ortopedik engelli bireyler herhangi bir sebeple, kas, sinir ve iskelet sistemindeki bozukluklar sonucu bedensel işlevlerin çeşitli oranlarda yitirilmesi nedeniyle toplumun sosyal yaşamına uyum sağlama ve günlük ihtiyaçları karşılamada güçlükleri olan bakım, korunma, rehabilitasyon, destek ve danışmanlık hizmetlerine ihtiyaç duymaktadırlar^{10,11}. Ortopedik engelli bireyler, sosyal aktivitelerde sağlıklı insanlara göre daha fazla kısıtlama yaşamaktadırlar¹². Bu sebeple ortopedik engelli bireylerin engel durumlarının oluş zamanı ve engel dereceleri yaşam şekli belirleyici özellikleri sosyal yaşamları üzerinde olumsuz etki etmektedir.

Bu çalışmada ortopedik engeli bulunan bireylerin engelin oluş zamanı ve engel derecelerinin bazı sosyo-demografik özelliklere göre incelenmesi ve çözüm önerileri sunulması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışmaya başlamadan önce Erzincan Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan (25.05.2017 tarihli, 44495147-050.01.04-E.25331 sayı ve 04/03 protokol numarası) araştırmanın uygun olduğuna dair etik kurul izni alınmıştır. Ocak 2018 ile Eylül 2019 tarihleri arasında yürütülen bu çalışmanın evrenini Erzincan il merkezinde ikamet eden ortopedik engelli 18 yaş ve üstü bireyler oluşturmaktadır. Çalışmaya başlama tarihi itibarı ile Erzincan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne kayıtlı 3608 engelli birey bulunmakta ve Erzincan'da kayıtlı olan fiziksel/bedensel/ortopedik engelli birey sayısı TÜİK Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırmasına göre kayıtlı engellilerin oranları baz alınarak yaklaşık 317 kişi olduğu tahmin edilmektedir. TÜİK Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırmasına göre; kayıtlı olanların %29.2'si zihinsel, %25.6'sı süregen hastalık, %21.9 diğer, %8.8'i ortopedik, %8.4'ü görme, %5.9'u işitme, %0.2'si dil ve konuşma engeline sahiptir (TÜİK Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması, 2010). Bireylerin tümüne ulaşılması hedeflendiği için örneklem yapılmamıştır. Çalışmaya gönüllü olarak katılan ortopedik engelli 316 birey dahil edilmiştir. Araştırmada engelli bireylerin demografik özelliklerini ve engel durumlarını belirlemeye yönelik "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Kategorik değişkenler için ki-kare testi kullanılmış, Tüm istatistiksel analizlerde p<0.05 değerleri anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Araştırma Grubunun Bazı Demografik Özelliklerine Göre Engel Dereceleri

Özellikler	Gruplar	Engel Dereceleri (n=316)								X ²	P
		%80 ve üzeri		%60-79		%40-59		Toplam			
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Yaş	18-29	16	29.1	17	30.9	22	40.0	55	17.4	13,580	0,093
	30-39	15	20.0	16	21.3	44	58.7	75	23.7		
	40-49	23	21.9	23	21.9	59	56.2	105	33.2		
	50-59	7	12.7	14	25.5	34	61.8	55	17.4		
	60 ve üstü	9	34.6	9	34.6	8	30.8	26	8.2		
Cinsiyet	Erkek	50	22.8	52	23.7	117	53.5	219	69.3	0,643	0,725
	Kadın	20	20.6	27	27.8	50	51.6	97	30.7		
Medeni durum	Evli	24	13.6	40	22.6	113	63.8	177	56.0	23,542	0,000
	Bekar	46	33.1	39	28.1	54	38.8	139	44.0		
Öğrenim durumu	Okuryazar değil	17	48.6	10	28.6	8	22.9	35	11.1	28,970	0,000
	İlköğretim	32	26.2	31	25.4	59	48.4	122	38.6		
	Lise	13	13.5	26	27.1	57	59.4	96	30.4		
	Üniversite	8	12.7	12	19.0	43	68.3	63	19.9		
Çalışma durumu	Evet	9	6.5	29	20.9	101	72.7	139	44.0	47,666	0,000
	Hayır	61	34.5	50	28.2	66	37.3	177	56.0		
Gelir durumu	İyi	9	13.6	12	18.2	45	68.2	66	20.9	9,538	0,049
	Orta	40	22.3	49	27.4	90	50.3	179	56.6		
	Kötü	21	29.6	18	25.4	32	45.1	71	22.5		
Sağlık güvencesi	Var	37	14.8	64	25.6	149	59.6	250	79.1	39,704	0,000
	Yok	33	50.0	15	22.7	18	27.3	66	20.9		
Engelin oluşma zamanı	Doğuştan	18	17.6	28	27.5	54	54.9	102	32.3	1,862	0,394
	Sonradan	52	24.3	51	23.8	111	51.9	214	67.7		
Sigara içme	Evet	21	21.2	13	13.1	65	65.7	99	31.3	12,656	0,002
	Hayır	49	22.6	66	30.4	102	47.0	217	68.7		
Alkol kullanma	Hayır	64	24.0	68	25.5	135	50.6	267	84.5	4,424	0,110
	Evet	6	12.2	11	22.4	32	65.3	49	15.5		
Engelin oluşma şekli	Kazalar	19	21.3	22	24.7	48	53.9	89	28.2	4,336	0,362
	Felç veya hatalıklar	31	25.6	24	19.8	66	54.5	121	38.3		
	Doğuştan	20	18.9	33	31.1	53	31.7	106	33.5		
Kronik hastalık varlığı	Evet	37	21.3	37	21.3	100	57.5	174	55.1	3,865	0,145
	Hayır	33	23.2	42	29.6	67	47.2	142	44.9		
Ruhsal hastalık tanısı	Hayır	58	21.9	62	23.4	145	54.7	265	83.9	2,827	0,243
	Evet	12	23.5	17	33.3	22	43.1	51	16.1		
Toplam		70	22.2	79	25.0	167	52.8	316	100.0		

Tablo 1'de görüldüğü gibi çalışmaya dahil edilenlerin yaş, cinsiyet, engelin oluşma zamanı, engelin oluşma şekli, alkol kullanma durumu, kronik hastalık varlığı ve ruhsal hastalık tanısı alma ile engel dereceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$).

Tablo 2. Araştırma Grubunda Bazı Demografik Özelliklere Göre Engelin Oluş Zamanı

Özellikler	Gruplar	Engelin oluş zamanı (n=316)						X ²	P'
		Doğuştan		Sonradan		Toplam			
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Yaş	18-29	29	57.7	26	47.3	55	17.4	28,592	0,000
	30-39	31	41.3	44	58.7	75	23.7		
	40-49	32	30.5	73	69.5	105	33.3		
	50-59	8	14.5	47	85.5	55	17.4		
	60 ve üstü	2	7.7	24	92.3	26	8.2		
Cinsiyet	Erkek	67	30.6	152	69.4	219	69.3	0,927	0,336
	Kadın	35	36.1	62	63.9	97	30.7		
Medeni durum	Evli	42	23.7	135	76.3	177	56.0	13,456	0,000
	Bekar	60	43.2	79	56.8	139	44.0		
Öğrenim durumu	Okuryazar değil	16	45.7	19	54.3	35	11.1	6,998	0,075
	İlköğretim	30	24.6	92	75.4	122	38.6		
	Lise	33	34.4	63	65.6	96	30.4		
	Üniversite	23	36.5	40	63.5	63	19.9		
Çalışma durumu	Evet	55	39.6	84	60.4	139	44.0	6,033	0,014
	Hayır	47	26.6	130	73.4	177	56.0		
Gelir durumu	İyi	26	39.4	40	60.6	66	20.9	12,013	0,002
	Orta	65	36.3	114	63.7	179	56.6		
	Kötü	11	15.5	60	84.5	71	22.5		
Sağlık güvencesi	Var	74	29.6	176	70.4	250	79.1	3,928	0,047
	Yok	28	42.4	38	57.6	66	20.9		
Kronik hastalık varlığı	Var	69	39.7	105	60.3	174	55.1	9,639	0,002
	Yok	33	23.2	109	76.8	142	44.9		
Ruhsal hastalık tanısı	Evet	13	25.5	38	74.5	51	16.1	1,282	0,258
	Hayır	89	33.6	176	66.4	265	83.9		
Sigara içme	Evet	25	25.3	74	74.7	99	31.3	3,256	0,071
	Hayır	77	35.5	140	64.5	217	68.7		
Engelli olan bölge	Üst extremitte tek taraf	18	38.3	29	61.7	47	14.9	3,827	0,575
	Alt extremitte tek taraf	22	29.3	53	70.7	75	23.7		
	Alt extremitte çift taraf	13	28.3	33	71.7	46	14.6		
	Üst alt extremiteler	27	39.1	42	60.9	69	21.8		
	Vücudun tek tarafı	15	26.3	42	73.7	57	18.0		
	Omurga	7	31.8	15	68.2	22	7.0		
Toplam		102	32.3	214	67.7	316	100.0		

*pearson chi-square testi

Tablo 2 ye bakıldığında araştırmaya katılan bireylerin yaş, medeni durum, çalışma durumu, gelir durumu, sağlık güvencesine sahip olma ve kronik hastalık varlığı ile engelin oluş zamanı arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede bir fark olduğu bulunmuştur (p<0.05).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Çalışmamızda engelin oluşma zamanı ve engel derecelerinin bazı demografik özelliklere göre anlamlı farklılık oluşturduğu görülmektedir. Engelli nüfusun yaşam standartları ve onlara sunulan hizmetlerin kalitesi, ülkelerin sağlık, eğitim ve ekonomik kalkınma göstergelerine göre değişiklik göstermektedir¹³. Yapılan bir çalışma da yaş ilerledikçe engellilik sıklığının arttığı görülmektedir¹⁴. Engelli sıklığının ileri yaş grubunda daha fazla olduğu söylenebilir. Ülkemizde yapılan ve katılımcıların %80'inin ortopedik engellilerden oluştuğu bir çalışmada engellilerin yaklaşık %25'inin okur-yazar olmadığı, %60'ının engel durumunun sonradan oluştuğu bulunmuştur¹⁵. Ortopedik engel derecelerinin artması bireylerin

eğitim alma ve sosyal kısıtlılığını artırmaktadır⁶. Eğitimle bireyler farklılaşan yaşam koşullarına ayak uydurabilmeyi ve yenilikleri yakalayabilmeyi, edindiği bilgilerle kendisini ve çevresini tanımayı, yaşama farklı bir bakış açısıyla bakmayı ve çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurmayı öğrenmektedir¹⁶. Bu amaçla ortopedik engellilere yönelik uygun eğitim teknik ve metotları kullanılarak gerekli olan mental, sosyal, fiziki ve araç-gereç desteği sağlanarak eğitim seviyeleri yükseltilebilir. Yapılan bir çalışmada ortopedik engelli kadınların, engelli olmaları nedeniyle evlenmeyi düşünmedikleri belirlenmiştir¹⁷. Engel durumunun oluşu medeni durumu doğrudan etkileyebilmektedir. Bu durum özellikle toplum ve engelli bireyler tarafından bir tabu olarak görülmekte, toplum ve engelli bireylere uygun destek programları, eğitimler ve yönlendirmeler ile bu önyargı kırılmalıdır. Maddi gelir yetersizliğinin engelli bireylerde daha yaygın olduğu bilinmektedir¹⁸. Yapılan bölgesel bir çalışmada engellilerin %78.9'unun asgari ücretin altında bir gelire sahip olduğu görülmüştür¹⁹. Özel gereksinimi olan bireylerin bir işte çalışması; ekonomik olarak gelir elde etme, sosyal ve psikolojik olarak kimlik kazanma, özgüven duyma ve kendini kanıtlama açılarından büyük önem taşımaktadır²⁰. Yurt dışında yapılan bir çalışmada engelli kişilerin engelli olmayan kişilere göre istihdam edilme olasılıklarının çok daha düşük olduğu ve iş gücünde daha az yer edindikleri belirlenmiş, gelişmemiş ülkelerde bu durumun daha düşük seviyelerde olduğu bildirilmiştir²¹. Engelli çocuklar üzerinde yapılan bir çalışmada engel durumları hariç kronik hastalık bulunma sıklığı %27.5 olarak bulunmuştur²². Engelli bireylerin var olan engelleri dışında herhangi bir kronik hastalığa sahip olması günlük yaşamlarını her anlamda zorlaştırdığı sonucuna varılabilir. Yurtdışında gençler üzerinde yapılan bir çalışmada engelli olanların sigara, alkol ve psiko-sosyal bozuklukları yönelimlerinin daha fazla olduğu görülmüştür²³. Bu duruma engelli bireylerin sosyal alanlara erişimindeki zorluklar, sosyal dışlanmışlık ve sosyal-toplumsal bariyerlerin sebebiyet verdiği söylenebilir.

ÖNERİLER

Toplumsal aktivitelere katılmak, iletişim becerileri, sosyal etkileşim ve duygusal gelişim gibi konularda engelli bireyler desteklenerek sosyalleşmeleri sağlanmalıdır. Engelli bireylerin kapasite ve becerilerinin geliştirilmesi için akademik eğitimlerinin artırılmasının yanı sıra eğitim ortamında ve günlük yaşamlarında da gözetlenmeleri gerekmektedir. Engelli bireylerin sağlık hizmetlerinden yararlanmaları ücretsiz olarak sağlanmalıdır. Engelli bireylerin maddi anlamda desteklenerek refah seviyeleri artırılmalıdır. İş ve meslek edindirme kurslarından faydalanılarak engelli bireylerin iş yaşamına aktif olarak katılmaları sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. T.C Milli Eğitim Bakanlığı/Çocuk Gelişimi ve Eğitimi/Bedensel ve Süreğen Hastalıklar, Ankara, 2013; 1-10.
2. Sultan B, Malik NI, Atta M. Effect of Social Support on Quality of Life Among Orthopedically Disabled Students and Typical Students. *Journal of Postgraduate Medical Institute*, 2016;30(3):254-258.
3. https://www.who.int/disabilities/world_report/2011/report/en/. Accessed September 01, 2010.
4. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068. Accessed February 21, 2020.
5. Müftüoğlu U. Tekerlekli Sandalye Kullanan Bedensel Engellilerin Kentsel Mekanları Kullanım Olanaklarının Trabzon Kent Merkezi Örneği Üzerinde İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi*, 2006; Trabzon.
6. Sevinç İ, Çay M. Fiziksel Engelli Bireylerin Üniversite Eğitimi Sırasında Karşılaştıkları Sorunlar (Akdeniz Üniversitesi Örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 2017;13:219-238.
7. Subaşıoğlu F. Üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin "Engellilik Farkındalığı" Üzerine Bir Araştırma. *Bilgi Dünyası*, 2008;9(2):399-430.
8. Özdemir DK. Ortopedik engelli kadınların sorun ve beklentileri üzerine bir araştırma: Tuzla İlçesi Örneği. *Journal of Society & Social Work*, 2012;23(1):67-81.
9. Altınay Z, Saner T, Bahçelerli NM, Altınay F. The Role of Social Media Tools: Accessible Tourism for Disabled Citizens. *Journal of Educational Technology & Society*, 2016;19(1):89-99.
10. T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. Ortopedik Özürlüler, Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, Mattek Matbaacılık, Ankara, 2008:9-29.
11. Uskun E. Akkraba Evlilikleri. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 2001;10(2):54-56.
12. Rajati F, Ashtarian H, Salari N, Ghanbari M, Naghibifar Z, Hosseini SY. Quality of Life Predictors in Physically Disabled People. *Journal of Education and Health Promotion*, 2018;7:61.
13. Eres F. Special Education in Turkey. *Online Submission*, 2010;7(4):94-100.
14. Naçar M, Çetinkaya F, Baykan Z. Kayseri İl Merkezinde Özürlülük, Sakatlık ve Engellilik Prevalansı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 2012;11(1):71-80.
15. Kaya E, Sarı İ. Bedensel ve Görme Engelli Bireylerin Çeşitli Değişkenler Açısından Boş Zaman Tutumlarının İncelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2018;3(4): 19-31.
16. Gün A. İşitme Engelliler Ortaokulunda Okuyan Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Yönelik Tutum ve Değerlendirmeleri: Amasya ve Samsun Örneği. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2015;14(28):61-92.
17. Buz S, Karabulut A. Ortopedik Engelli Kadınlar: Toplumsal Cinsiyet Çerçevesinde Bir Çalışma. *Iğdır University Journal of Social Sciences*, 2015;(7): 25-45.
18. Besiri, A. Yoksulluk Ekseninde Engellilerin Eğitimi. *TBB Dergisi*, 2009;83:353-374.
19. Genç Y. Engellilerin Sosyal Sorunları ve Beklentileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2015; (35/2):65-92.
20. Güneş, N. ve Akçamete, G. Özel Gereksinimi Olan Bireylerin Mesleki İstihdamı: Çorum İli Örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2014;15(3):1-15.
21. Coleman, Nick, W. Sykes ve C. Groom (2013), *Barriers To Employment And Unfair Treatment At Work: A Quantitative Analysis Of Disabled People's Experiences, Equality and Human Rights Commission, Independent Social Research, Research Report no. 88, Autumn*.
22. Durduran Y, Bodur S. Engellilerin Engellilikleri Dışındaki Sağlık Sorunları: Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Selçuk Tıp Dergisi*, 2009;25(2):69-77.
23. 23. Anthony Hogan, Lyndall McLellan, Adrian Bauman. Health Promotion Needs of Young People with Disabilities-A Population Study. *Disability and Rehabilitation*, 2000;22(8):352-357.

SB-182

Türkiye'deki Bireylerin Sağlık Hizmetlerinden Faydalanma ve Memnuniyeti ile Etkileyen Faktörler

Mikail Özdemir¹, Hasret Yalçınöz Baysal²

¹Oğuzeli İlçe Sağlık Müdürlüğü, Gaziantep

²Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Erzurum

Giriş-Amaç: Hasta memnuniyeti, sağlık kurumlarında verilen hizmetin kalitesini değerlendirmede kullanılan temel kriterlerden biridir. Hizmetten memnun olan kişiler genel olarak sağlık personelinin önerilerine daha fazla dikkat etmektedir. Türkiye'de sağlık memnuniyeti ile ilgili yapılan en kapsamlı araştırma bu olmakla birlikte sonuçları analitik yöntemlere analiz edilmediğinden bu çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur. Çalışmamızda, Türkiye'deki bireylerin sağlık hizmetlerini kullanımı, memnuniyet düzeylerinin değerlendirilmesi ve memnuniyeti etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK) tarafından 2016 yılında yapılan Yaşam Memnuniyeti Araştırmasının verilerinin kullanıldığı kesitsel tipteki çalışmamızın evreni Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan hanelerdeki 18 ve üzeri yaşta T.C. vatandaşları ile yabancı uyruklu kişilerdir. Tüm Türkiye'yi temsil edecek düzeyde örneklem sayısına ulaşmak için Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi kayıtları baz alınarak katılımcılar randomize olarak seçilmiştir. TUIK tarafından uluslararası ölçeklerin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği yapılarak elde edilen anket soruları örnek hanehalkında yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmış ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Çalışma için Erzurum Atatürk Üniversitesinden etik kurul onayı alınmış, sonrasında TUIK'ten mikro verilerin kullanımı için izin alınarak analiz için gerekli değişkenler ayıklanmış ve SPSS 21.0 (IBM, USA) programı ile istatistiksel analizler yapılmıştır. Tek değişkenli analizlerde, nominal veriler karşılaştırılırken Ki-kare testinden faydalanılmıştır. Ana bağımlı değişken olan sağlık hizmetlerinden mutluluk düzeyi ordinal olduğu için etkileyen faktörler ordinal regresyon analizi ile çok değişkenli olarak analiz edilmiştir, p değeri <0,05 anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Araştırmamıza 4035 (%44,9) erkek ve 4946 (%55,1) kadın olmak üzere toplam 8981 kişi dahil edilmiştir. Ortalama yaş $44,5 \pm 16,4$ (yıl) ve ortalama eğitim süresi $7,4 \pm 4,8$ yıldır. Katılımcıların hastalandıklarında ilk başvurduğu sağlık kuruluşu %52,3 Devlet Hastanesi daha sonra %31,7 ile Aile Hekimliği ve %11,4 ile Özel Hastanelerdir. Katılımcıların %72,9'u kendilerini hayatta en çok mutlu eden şeyin 'Sağlık' olduğunu belirtmiştir. Sağlık hizmetlerinden memnun olanların oranı %76,2'dir. Memnuniyeti etkileyen faktörler ordinal regresyon ile çok değişkenli olarak analiz edildiğinde; eğitim süresi arttıkça memnuniyet olasılığı 0,938 kat düşmektedir (%95 G.A 0,923-0,952) ($p<0,001$), erkeklerin sağlık hizmetlerinden memnuniyet olasılığı ise kadınlara göre 1,211 (%95 G.A 1,064-1,379) kat yüksektir ($p:0,003$). Bununla birlikte çalıştığı kurum doktorunu tercih edenlere göre ASM ve Devlet Hastanesini tercih edenlerin sağlık hizmetlerinden memnuniyet olasılığı sırasıyla 1,627 ve 1,608 kat artmaktadır (%95 G.A 1,084-2,441 ve 1,078-2,398) ($p:0,019$ ve $p:0,020$).

Sonuç ve Öneriler: Sağlık hizmetlerinde birinci basamak sağlık kuruluşları yüksek oranda tercih edilmemesine rağmen hizmetlerden memnuniyet iyi seviyededir. Toplumun çoğunluğu sağlık hizmetlerinden memnun olmasına rağmen özellikle birinci basamak sağlık kuruluşlarına yönelik memnuniyetin ve hizmet kalitesinin geliştirilebilmesi için niteliksel çalışmalar ile araştırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: aile hekimliği, memnuniyet, sağlık hizmetleri, TUIK

Giriş

Hasta memnuniyeti, sağlık kurumlarında verilen hizmetin kalitesini değerlendirmede kullanılan temel kriterlerden biridir. Hizmetten memnun olan kişiler genel olarak sağlık personelinin önerilerine daha fazla dikkat etmektedir. Sağlık hizmetlerinin kalitesini ve etkinliğini değerlendiren çok sayıda ölçek hazırlanmış, ancak hizmet sunanlar, finanse edenler ve hizmet alanlar ölçek seçiminde görüş birliğine varamamışlardır. Hasta memnuniyeti, algılanan kalite ile beklenen kalitenin bir fonksiyonudur. Buna göre, bir hastanın hizmeti almadan önce bazı beklentileri olmakta ve hizmetin sunumundan sonra geçirdiği deneyime dayalı olarak belli algılara sahip olmaktadır. Hasta, algıladığı kalite ile beklediği kalite arasında yaptığı kıyaslama sonucunda tatmin olup olmadığına karar vermektedir (1). Ek olarak, sağlık sistemlerinin uluslararası karşılaştırmalarının bir yönü olarak memnuniyet ölçütleri giderek daha fazla kullanılmaktadır. Bu tür karşılaştırmalar, sağlık politikasındaki değişiklikleri bilgilendirmek için muazzam bir potansiyele sahip olsa da, aynı zamanda yanlış yorumlanma ve uygunsuz politika yanıtlarına yol açma riski de taşımaktadır.

Hastalar bakımlarıyla ilgili genel kaniya, beklentileriyle yaşadıkları deneyimleri karşılaştırarak ve kişisel izlenimlerine dayanarak varmaktadır. Bu yargılar, hasta tatmin ölçümlerini gerçekleştirmek için yeterli sayılmaktadır. Hasta tatmin ölçümlerinin, hasta yaşantılarına odaklanarak düzenlenmesinin, sorunları çözümleneceği kabul edilmektedir. Hastaların, özellikle yakından ilişki kurdukları birim ve kişilerle ilgili (doktor/hemşire davranışı, ulaşım, temizlik, hizmete erişim hızı vb.) parametreler, tatminin oluşumunda önemli noktaları oluşturmaktadır (2). Sağlık hizmet kalitesinin ve hasta memnuniyetinin artırılması için hizmetin verildiği kurumlarda hijyen, teknolojik alt yapı, zamanlılık gibi hizmetin fiziksel özelliklerinin modern tıbbi bakımın gerektirdiği optimal sağlık hizmetlerine uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Çalışan personelin hastaların beklentileri doğrultusunda iletişim kurabilmesi, kişilik haklarına saygılı davranabilmesi ve güvenilir olması önemlidir.

TUİK tarafından yapılan ülke genelini yansıtan Yaşam Memnuniyeti araştırması, bireylerin kamu hizmetlerinden memnuniyetini ölçmek, memnuniyet düzeylerinin zaman içindeki değişimini takip etmek amacıyla, 2003 yılından itibaren düzenli olarak gerçekleştirilmektedir. Bu çalışma ile Türkiye'deki bireylerin sağlık hizmetlerinden memnuniyet düzeylerinin değerlendirilmesi ve memnuniyeti etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem:

Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) tarafından 2016 yılında yapılan Yaşam Memnuniyeti Araştırmasının verilerinin kullanıldığı kesitsel tipteki çalışmamızın evreni Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan hanelerdeki 18 ve üzeri yaşta T.C. vatandaşları ile yabancı uyruklu kişilerdir. Tüm Türkiye'yi temsil edecek düzeyde örneklem sayısına ulaşmak için Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi kayıtları baz alınarak katılımcılar randomize olarak seçilmiştir. TUİK tarafından uluslararası ölçeklerin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği yapılarak elde edilen anket soruları örnek hanehalkında yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmış ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Çalışma için Erzurum Atatürk Üniversitesinden etik kurul onayı alınmış, sonrasında TUİK'ten mikro verilerin kullanımı için izin alınarak ham data temin edilmiştir. Veriler Excell (Microsoft, USA) programında ön inceleme ve sadeleştirmeden geçirilerek SPSS 21.0 (IBM, USA) programına aktarılmış ve istatistiksel analizler yapılmıştır. Tek değişkenli analizlerde, nominal veriler karşılaştırılırken Ki-kare testinden faydalanılmıştır. Ana bağımlı değişken olan sağlık hizmetlerinden memnuniyet düzeyi ordinal olduğu için etkileyen faktörler ordinal regresyon analizi ile çok değişkenli olarak analiz edilmiştir, p değeri <0,05 anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular

Araştırmamıza 4035 (%44,9) erkek ve 4946 (%55,1) kadın olmak üzere toplam 8981 kişi dahil edilmiştir. Ortalama yaş $44,5 \pm 16,4$ (yıl) ve ortalama eğitim süresi $7,4 \pm 4,8$ yıldır. Araştırmaya katılanların %74,2'si evli iken, %42,1'i herhangi bir işte aktif olarak çalışmakta ve %86,4'ünün sosyal güvencesi bulunmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Sosyodemografik dağılım

		n	%
Cinsiyet	Erkek	4035	(44,9)
	Kadın	4946	(55,1)
Yaş (yıl)*		44,59±16,48	43 (18-96)
Eğitim Seviyesi (yıl)*		7,42±4,86	5 (0-20)
Medeni durum	Hiç Evlenmedi	1431	(15,9)
	Evli	6666	(74,2)
	Boşandı	273	(3,0)
	Eşi Öldü	611	(6,8)
Okuma yazma bilme**	Evet	487	(34,4)
	Hayır	929	(65,6)
Çalışma Durumu	Çalıştı	3779	(42,1)
	Çalışmadı fakat işi ile ilgisi devam ediyor	31	(0,3)
	Çalışmadı	5171	(57,6)
SGK Kaydı	Yok	1221	(13,6)
	Var	7760	(86,4)
Toplam		8981	(100,0)

*n yerine ortalama ± ss ve % yerine medyan (min-max) verilmiştir

**Hiç eğitim almayanlar arasında

Bireylerin refah düzeyi 0 ile 10 arasında puanlamaları istendiğinde ortalama $5,34 \pm 1,89$ bulunmuştur. Araştırmamızda

katılımcıların %14,0'ı son bir yıl içerisinde ciddi bir sağlık sorunu yaşadığını beyan etmiştir. Katılımcıların hastalandıklarında ilk başvurduğu sağlık kuruluşu %52,3 Devlet Hastanesi daha sonra %31,7 ile Aile Hekimliği ve %11,4 ile Özel Hastanelerdir. Katılımcıların %72,9'u kendilerini hayatta en çok mutlu eden şeyin 'Sağlık' olduğunu belirtmiştir. Sağlık hizmetlerinden memnun olanların oranı %76,2'dir. Memnuniyeti etkileyen faktörler ordinal regresyon ile çok değişkenli olarak analiz edildiğinde; eğitim süresi arttıkça memnuniyet olasılığı 0,938 kat düşmektedir (%95 G.A 0,923-0,952) ($p<0,001$), erkeklerin sağlık hizmetlerinden memnuniyet olasılığı ise kadınlara göre 1,211 (%95 G.A 1,064-1,379) kat yüksektir ($p:0,003$). Bununla birlikte çalıştığı kurum doktorunu tercih edenlere göre ASM ve Devlet Hastanesini tercih edenlerin sağlık hizmetlerinden memnuniyet olasılığı sırasıyla 1,627 ve 1,608 kat artmaktadır (%95 G.A 1,084-2,441 ve 1,078-2,398) ($p:0,019$ ve $p:0,020$) (Tablo 2).

Tablo 2. Sağlık hizmetlerinden memnuniyeti etkileyen faktörlerin çok değişkenli analizi

	p	OR	%95 G.A (Alt Sınır)	%95 G.A. (Üst sınır)
Eğitim Süresi (yıl)	<0,001	0,938	0,952	0,923
Yaş (yıl)	0,347	1,003	1,008	0,997
Erkek	0,003	1,211	1,379	1,064
SGK Olmaması	0,279	0,884	1,105	0,707
Özel Sektörde Çalışmak	0,491	0,939	1,119	0,789
Aile Hekimliği	0,019	1,627	2,441	1,084
Devlet Hastanesi	0,020	1,608	2,398	1,078
Üniversite Hastanesi	0,134	1,496	2,535	0,883
Özel Sağlık Kuruluşları	0,496	1,151	1,730	0,765

Tartışma

Ülkemizde sağlık alanında son yıllarda çok ciddi atılımlar ve iyileştirmeler yapılmıştır. Özellikle aile hekimliği sistemine geçiş, hastanın kendi hekimini seçebilmesi, acil sağlık hizmetlerinin ücretsiz hale getirilmesi, özel hastanelerle SGK arasında yapılan anlaşmalar ve hastaların eczanelerden rahatça ilacını almaya başlaması memnuniyet üzerinde olumlu faktörlerdir. Bunun yanı sıra geçmişte yapılan bir takım hataların da (bıçak parası vb.) günümüzde önüne geçilmesi bunu pekiştirmiştir. Araştırmamızda Türk halkının büyük bir çoğunluğunun sağlık hizmetlerinden memnun olduğu saptanmıştır. Yapılan araştırmalar yaş ilerledikçe sağlık hizmetlerinden memnuniyetin arttığı (3,4), bazı çalışmalarda ise yaşın sağlık hizmetlerinden memnuniyete etkisi olmadığı saptanmıştır (5). Ülkemizde yapılan bir araştırmada ise genel olarak yaş küçüldükçe beklenti düzeyinin yükseldiği görülmüştür (6). Yaşın ilerlemesiyle birlikte beklentinin azalması ve geçmiş döneme göre hizmet kalitesindeki belirgin artış bunda etkili olabilmektedir. Bizim araştırmamızda da yaş ile memnuniyet düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bu konuda yapılan çoğu araştırmada eğitim düzeyi arttıkça sağlık hizmetlerinden memnuniyetin azaldığı gösterilmiştir (5,7). Eğitim düzeyi yükseldikçe hastaları bilgilendirme düzeylerinden duydukları tatminin de azaldığı belirtilmektedir (8). Ülkemizde yapılan bir araştırmada, genel olarak eğitim düzeyi yükseldikçe beklenti düzeyinin de arttığı raporlanmıştır (6). Beklenti düzeyinin artmasıyla memnuniyet de azalmaktadır. Bizim araştırmamızda da literatürle uyumlu bir şekilde eğitim düzeyi artışı sağlık hizmetlerinden memnuniyette düşüşle ilişkili bulunmuştur.

Ayrıca çalışmamızda aile hekimi ve devlet hastanesi seçen hastaların diğer sağlık kuruluşlarına göre memnuniyeti yüksek bulunmuştur. Aile hekimi ve devlet hastanelerini seçen vatandaşların gelir seviyesi ve eğitim seviyesinin daha düşük olması beklentinin daha düşük olması ile açıklanabilir. Ayrıca aile hekimlerinin kişileri yakinen tanınması ve hastaların isteklerine (rapor, ilaç vb.) daha kolay ulaşmaları bir diğer etken olabilir. Geçmiş yıllarda yayınlanan bir raporda ise şimdiki aile hekimliği sisteminin selevi niteliği taşıyan sağlık ocakları ve devlet hastaneleri hastaların en düşük memnuniyet oranlarına sahip sağlık kuruluşları olarak bulunmuştur. Bu kuruluşlardaki ciddi iyileştirmeler memnuniyetin artmasında asıl faktör olarak düşünülmektedir.

Sonuç

Sağlık hizmetlerinde birinci basamak sağlık kuruluşları yüksek oranda tercih edilmemesine rağmen hizmetlerden memnuniyet iyi seviyededir. Ayrıca eğitim seviyesi artışı ile memnuniyet seviyesindeki düşüş yaşandığı gözlenmiştir.

Bu memnuniyetsizliğin nedenleri ayrı bir çalışma ile araştırılması gereken önemli bir konudur. Toplumun çoğunluğu sağlık hizmetlerinden memnun olmasına rağmen özellikle birinci basamak sağlık kuruluşlarına yönelik memnuniyetin ve hizmet kalitesinin geliştirilebilmesi için niteliksel çalışmalar ile araştırılmalıdır.

Referanslar

1. Berry LL, Zeithaml VA, Parasuraman A. Quality counts in services, too. *Business Horizons* 1985;51:29-37.
2. Yılmaz M. Sağlık bakım kalitesinin bir ölçütü: hasta memnuniyeti. *C. Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2001;5:69-74.
3. Öztürk A, Balcı E, Gün İ. Sağlık ocağına başvuranların sağlık sistemi ve aile hekimliği ile ilgili bilgi ve düşünceleri. 9. Halk Sağlığı Günleri bildiri özel kitabı, Ankara 2005; 468.
4. Türköz YT, Aksoy A, Perçin AP. Hasta tatmininin sosyodemografik değişkenler tedaviye özgül değişkenler yönünden incelenmesi. Sağlık yönetiminde devamlı kalite iyileştirme. Haberal Eğitim Vakfı. Ankara 1998; 33-43.
5. Balcı E. Kayseri il merkezinde çalışan öğretmenlerin sağlık hizmetleri hakkındaki görüşleri ve sağlık hizmetlerinden memnuniyetleri. Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı. Tıpta Uzmanlık Tezi, Kayseri 2005.
6. Bostan S, Acuner T, Yılmaz G. Hastane işletmelerinde müşteri (hasta) beklentileri araştırması. Sağlık ve hastane yönetimi 2. Ulusal kongresi bildiriler kitabı. Ankara 2005; 186-194.
7. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). Yaşam Memnuniyeti Araştırması 2003. Ankara 2004; 40.
8. Esatoğlu AE, Ersoy K. Hasta tatmin ölçülmesi. Sağlık hizmetlerinde toplam kalite yönetimi ve performans ölçümü. Haberal Eğitim Vakfı. Ankara 1997;61-72.

ÖZET METİN SÖZLÜ BİLDİRİLER

SB-001**Türkiye’de COVID-19 Verilerinin Bölgelere Göre İncelenmesi**

*Cavit Işık Yavuz, Özge Yavuz Sarı
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı*

Giriş: Ocak ayının ilk haftasından itibaren adı konan ve hızla tüm dünyaya yayılan SARS CoV-2 pandemisi Türkiye’de dokuzuncu ayını tamamlamıştır. Salgın özellikle Eylül ayından itibaren dikkat çekici bir yükseliş eğilimine girmiştir ve bu yükseliş resmi istatistiklerle de ortaya konabilmektedir.

Pandemide Türkiye’de verilerle ilgili tartışmalar süregelmektedir ve İl ve ilçe düzeyinde açıklanan bir veri bulunmamaktadır. Haziran ayı sonunda itibaren Sağlık Bakanlığı “Günlük ve Haftalık Durum raporu” yayınlamaya başlamıştır. Bu raporlarda rakamlar TÜİK İBBS bölge sınıflamasına göre verilmektedir. Bu çalışmada Sağlık Bakanlığı Haftalık Durum Raporu üzerinden hasta ve ölüm sayılarının bölgesel dağılımı beş bölge üzerinden incelenmiş ve bu beş bölgenin çeşitli özellikleri değerlendirilmiştir.

Gereç ve Yöntem: Bu tanımlayıcı çalışmada hasta ve ölüm verileri Kasım ayı sonu itibarı ile Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilgilendirme Sayfası’nda yayımlanan son haftalık durum raporu olan ve 19-25 Ekim 2020 tarihlerini kapsayan “Sağlık Bakanlığı COVID-19 Haftalık Durum Raporu 19/10/2020 – 25/10/2020 Türkiye” başlıklı dokümandan elde edilmiştir. Bölgelere ilişkin çeşitli sosyo-ekonomik ve sağlık istatistikleri ile ilgili veriler TÜİK veri tabanlarından, Sağlık Bakanlığı 2018 İstatistik Yıllığı’ndan ve TNSA 2018’den elde edilmiştir. Veriler kamuya açık olduğundan çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir.

Bulgular: 25 Ekim tarihli toplam hasta sayılarının %78,3’ünün ölümlerin de %74,7’si beş İBBS-1 bölgesinde yer almaktadır. Bu beş bölgede 29 il yer almakta ve nüfusun yaklaşık olarak %60’dan fazlasını barındırmaktadır. Bu bölgeler İstanbul, Batı Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Doğu Marmara ve Ege bölgeleridir. Toplam hastaların %38,5’sini ölümlerin ise %33,2’si İstanbul’dadır. Hasta sayılarında İstanbul’u Batı Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Doğu Marmara ve Ege takip ederken ölüm sayılarındaki sıralama benzer görünmekte ancak sıralamada Ege bölgesi Doğu Marmara’nın önüne geçmektedir. Ekonomik ve sağlık göstergeleri incelendiğinde bölgeler arası benzer oranlar yanında farklılıklar da dikkati çekmektedir.

Sağlık hizmeti altyapıları yönünden incelendiğine, tüm sektörlerde 10.000 kişi başına düşen hastane yatağı Batı Anadolu’da 33,2, Ege’de 28,8, İstanbul’da 26.1, Doğu Marmara’da 25,5 ve Güneydoğu Anadolu’da 23,2’dir. Yine tüm sektörlerde 10.000 kişi başına düşen yoğun bakım yatağı sayılarına bakıldığında, Güneydoğu Anadolu’da bu sayının 5,1, İstanbul’da 4,8, Batı Anadolu’da 4,8, Doğu Marmara’da 4,1, Ege’de 4,0 olduğu görülmüştür. 10.000 kişi başına düşen Sağlık Bakanlığı yoğun bakım yatağında İstanbul 1,4 ile en düşük orana sahiptir.

Sonuç ve Öneriler: SARS CoV-2 pandemisi ile ilgili ülkemizde sınırlı sayıda veri açıklanmakta ve salgının gerçek boyutunu verilere dayalı değerlendirilmesi mümkün olamamaktadır. Hasta sayılarının %78’i ve ölümlerin de yaklaşık %75’i 29 ili kapsayan beş İBBS-1 bölgesindedir. Bölgelerin çeşitli sosyo ekonomik göstergelerinin ve sağlık göstergelerinin değerlendirilmesi salgın dinamikleri hakkında bilgi sağlayarak salgın yönetiminde müdahale olanaklarını geliştirebilir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, İBBS, sağlık hizmetleri

SB-002

COVID-19 Bilgi, Tutum ve Davranış Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirliği

Serol Deveci¹, Celalettin Çevik², Hakan Baydur³, Fatih Önsüz⁴, Selma Tosun⁵, Alp Ergör⁶

¹Manisa Şehzadeler İlçe Sağlık Müdürlüğü

²Bahkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Ab.D.

³Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

⁴Osmangazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ab.D

⁵İzmir Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Kliniği

⁶Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ab.D.

Amaç: Araştırmanın amacı Covid-19 hakkında çalışanların bilgi, tutum ve davranışlarını değerlendirecek bir ölçek geliştirilmesi, geçerlilik ve güvenilirliğinin test edilmesidir.

Gereç-Yöntem: Metodolojik tipteki araştırma, Ağustos-Kasım 2020 tarihleri arasında, gözlem altında, organize sanayi bölgelerinde mavi ve beyaz yakalı Manisa'da 735 kişinin çalıştığı bir işletmede 349 kişiden (%47.49), Eskişehir'de 405 kişinin çalıştığı iki işletmede 194 kişiden (%47.90) olmak üzere 543 çalışandan toplanmıştır. Literatüre dayalı geliştirilen Covid-19 bilgi, tutum ve davranış ölçeğinin bilgi düzeyi için 27, tutum düzeyi için 25 ve davranış düzeyi için 20 olmak üzere toplamda 72 madde havuzu oluşturulmuştur. Araştırmada bilgi düzeyi bulaş bilgisi ve korunma bilgisi olmak üzere iki boyutta, tutum için sağlık inanç modelinin algılanan duyarlılık, ciddiyet, yarar ve engel olmak üzere dört boyutta ve davranış için doğru davranış arama ve kaçınma olmak üzere iki boyutta sınıflandırma ve çözümlenme yapılmıştır. Araştırmanın verisinin çözümlenmesinde tanımlayıcı bulguların yanı sıra iç tutarlılık katsayısı Cronbach'ın alfa değeri, madde-toplam korelasyonları, yapı geçerliliği için doğrulayıcı faktör analizi ve korelasyon analizi yapılmıştır. Analizlerde SPSS 25.0 ve Jasp 0.14 ile Lisrel 9.1 programları kullanılmış, Sağlık Bakanlığından ve İzmir Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesi Etik kurulundan izin alınmıştır (2019/247).

Bulgular: Araştırmaya katılanların %83.1'i erkek, yaş ortalaması 37.4±8.0, %76.1'i evli, %49.4'ü lise mezunudur. Katılımcıların %13.1 kronik hastalığı olduğunu ve %84.9'u Covid-19 ile ilgili bilgisinin yeterli olduğunu bildirmiştir. Covid-19 ölçeğinin bilgi bölümü 10 madde ve iki boyuttan oluşmaktadır. Covid-19 bilgi bölümü Cronbach alfa değeri toplamda 0.86, bulaş bilgisi boyutu 0.71 ve korunma bilgisi boyutu 0.84'tür. Covid-19 tutum bölümü sağlık inanç modeli çerçevesinde sınıflandırılmış 4 ve 13 maddeden oluşmaktadır. Tutum bölümü ile algılanan duyarlılık, ciddiyet, yarar ve engel alt boyutlarının Cronbach alfa değerleri sırasıyla 0.77, 0.75, 0.73, 0.56 ve 0.70'dir. Covid-19 davranış bölümü yedi madde ve doğru davranış arama ve kaçınma alt boyutlarından oluşmaktadır. Toplam ve boyutlarının Cronbach alfa değeri sırasıyla 0.76, 0.76 ve 0.64'tür. Ölçeğin her bir bölümü için ayrı ayrı doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Özet uyum iyiliği değerleri bilgi, tutum ve davranış bölümleri için sırasıyla RMSEA değerleri 0.05, 0.03 ve 0.04; CFI değerleri 0.98, 0.98 ve 0.99; GFI değerleri 0.97, 0.97 ve 0.99'dur. Ölçeğin bilgi, tutum ve davranış bölümlerinin iş sağlığı ve güvenliği farkındalık ölçeği toplamı ile korelasyonu sırasıyla $r=0.319$, $r=-0.312$ ve $r=0.226$ düzeyindedir ($p<0.001$).

Sonuç ve Öneriler: Çalışanlar üzerinde yürütülen Covid-19 bilgi, tutum ve davranış ölçeğinin iç tutarlılığının yüksek ve uyumlu, geçerlilik bulgularının yeterli olduğu belirlenmiştir. Ölçek Covid-19 bilgi, tutum ve davranış ölçmek üzere uygulanabilir bir araç olarak önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, geçerlilik, güvenilirlik, sağlık inanç modeli, bilgi-tutum-davranış

SB-003

65 Yaş ve Üstü Kişilerde İnfluenza, Pnömonokok, Herpes Zoster ve Tetanoz Aşılarını Bilme ve Yaptırma DüzeyleriAlpay Medetalibeyoğlu¹, Elif Ezirmik²¹*İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, İstanbul*²*İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul*

Giriş-Amaç: Günümüzde yaşlılarda bağışıklama uygulamalarının en önemli gerekçesi mortalite ve morbidite sebebi olan durumlardan kişiyi korumaktır. İnfluenza, Pnömonokok hastalıkları, Tetanoz, Herpes Zoster yaşlıları etkileyebilecek aşı ile önlenebilir hastalıklardandır. Bu çalışmada 65 yaş ve üzeri bireylerde Dünya Sağlık Örgütü'nün önerdiği aşılarından influenza, pnömonokok, herpes zoster ve tetanoz aşılarını bilme ve yaptırma düzeyi ile bunu etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu çalışma 01.09.2020-01.10.2020 tarihleri arasında İstanbul'da bir tıp fakültesi hastanesi iç hastalıkları polikliniğine başvuran 65 yaş ve üzerindeki 147 kişi ile yapılmış tanımlayıcı tipte bir çalışmadır. Çalışmada 21 soruluk anket formu yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Form yaşlıların sosyodemografik, sosyoekonomik ve kişisel özelliklerini sorgulayan sorular, aşıları bilme ve aşılama durumu ile ilgili bilgileri içermektedir. Aşı yaptırma durumu çalışmanın bağımlı değişkeni iken; aşı bilgisi, sosyoekonomik, sosyodemografik ve kişisel özellikler ise çalışmanın bağımsız değişkenleridir. Çalışmanın etik kurul izni alınmıştır. Verilerin analizinde kategorik veriler sayı ve yüzdelerle birlikte sunulmuş; kategorik verilerin karşılaştırılmasında Ki-Kare ve Fisher's Exact test kullanılmıştır. Tek değişkenli analizde anlamlı çıkan bağımsız değişkenlerle lojistik regresyon analizi yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık %95 güven aralığında, $p<0,05$ anlamlı kabul edilmiş ve analizlerde SPSS 21.0 paket programı kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların; yaş ortalaması $72,58\pm 6,43$ idi, üçte ikisi 65-74 yaş aralığında, %53,1'i kadın, %72,1'i evliydi. % 91,8'i sigara içmiyor, %95,2'si alkol kullanmıyordu ve %89,1'inin bilinen kronik hastalığı vardı. Yaşlıların %87,1'i doktoru önerirse bu aşıları yaptıracaklarını ifade etmişti. %85,7'i son 3 ay içinde aile sağlığı merkezine, %81,6'i üniversite hastanesine, %61,9'u devlet hastanesine başvurmuştu. Katılımcıların %60,3'ü bir sağlık kuruluşu ya da doktor tarafından aşılama hakkında bilgi almamıştı. Yaşlıların %53,7'si bu aşılarından en az birini yaptırmıştı. İnfluenza aşısı en fazla bilinen (%56,5), tetanoz aşısı ise en fazla yaptırılmış olan (%32,7) aşıydı. Aşı yaptıran ve yaptırmayan grupların; yaş grupları, aşı hakkında bilgi alma durumu ve kronik hastalık varlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($p=0,003$, $p=0,003$, $p=0,003$). 65-74 yaş grubu referans alındığında aşılanmama; 75 yaş ve üstü olanlarda 2,56 kat (CI, 1,20-5,44; $p=0,014$), aşı hakkında bilgi almış olanlar referans alındığında; bilgi almamış olanlarda 2,48 kat (CI, 1,19-5,18; $p=0,016$), kronik hastalığı olanlar referans alındığında; kronik hastalığı olmayanlarda 6,30 kat (CI, 1,60-24,85; $p=0,009$) yüksek olup bu değişkenler yaşlılarda aşı yaptırmayı etkileyen faktörler olarak belirlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Yaşlı nüfusun bu aşıları yaptırmada, sağlık çalışanlarının kişileri bilgilendirmesi ve aşıları tavsiye etmesi önem taşımaktadır. Özellikle 75 yaş ve üzeri kişilerin bağışıklanması konusunda yeni düzenlemeler yapılmalıdır. Aile hekimlerinin bu yaş grubunun bağışıklanma durumunu özel olarak takip etmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, İnfluenza aşısı, Pnömonokok aşısı, Herpes Zoster aşısı, Tetanoz aşısı

SB-004

0-5 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Aşıya Yönelik Tutumu: Ölçek Geliştirme Çalışması

Emel Doğan¹, Fatimatüzzehra Genç², Emine Kaya³, Adnan Kan⁴, Naile Bilgili⁵, Yeter Kitiş⁵

¹Selçuk Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Konya

²Necmettin Erbakan Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Konya

³T. C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara

⁴Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara

⁵Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara

Giriş-Amaç: Bulaşıcı hastalıkların önlenmesi ve sağlığın sürdürülmesi konusunda en önemli halk sağlığı uygulaması aşılama. Ebeveynler; eksik ya da yanlış bilgi ve inanışlar nedeniyle çocuklarını aşılattırmamakta ya da geç aşılattırmaktadır. Bu çalışmada 0-5 yaş çocuğu olan ebeveynlerin aşıya yönelik tutumlarını ölçmek için bir ölçek geliştirilmesi ve geliştirilen ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırma 0-5 yaş çocuğu olan; farklı yaş, eğitim ve meslek gruplarından oluşan, çalışmaya katılmaya gönüllü 691 ebeveynle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya başlamadan önce etik kurul izni alınmıştır. Ölçeğin geliştirilmesinde teknik, içerik ve dil boyutunda alanında uzman bireylerden görüş alınmıştır. Araştırma dahil edilme kriterlerine uyan 0-5 yaş çocuğu olan ebeveynlere kişisel bilgi formu ve ölçek maddeleri iletilerek yüz yüze görüşme ve web tabanlı olarak gerçekleştirilmiştir. Taslak ölçeğin yapı geçerliliği için açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi, güvenilirliğini değerlendirmek için Cronbach alfa ve test- tekrar test yöntemleri kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmacılar tarafından aşıya ilişkin tutumları değerlendiren 38 madde geliştirilmiş olup, uzman görüşlerinden sonra taslak ölçek %83.8'i kadın, %53.3'ü 30-50 yaş aralığında, %35'i lisans mezunu, %33'ü memur, %36.3'ü 2500-5000 TL aylık gelire ve %47.9'u tek çocuğa sahip olan katılımcı grubuna uygulanmıştır. Elde edilen verilere uygulanan açıklayıcı faktör analizinde öz değeri 1 den büyük olan 4 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Faktördeki yükü 0.40 dan maddeler ile faktör yükü 0.40'ın üzerinde olduğu halde iki ya da daha fazla faktöre yük veren ve bu faktörlerdeki yükleri arasındaki fark 0.20'den az olan maddeler (toplam 10 madde) çıkarılmıştır. Maddeler çıkarıldıktan sonra tekrarlanan faktör analizinde 28 madde öz değeri 1'den büyük 2 faktör altında toplanmıştır. Maddelerin faktör yükleri 0.43 ile 0.87 arasında değiştiği, doğrulayıcı faktör analizinde maddelerin t değerlerinin 8.23 ile 20.31 arasında değiştiği görülmüştür. Faktörlerin ölçeğe ilişkin açıkladığı toplam varyansın %62.47 sini açıkladığı ve ölçeğin Cronbach alfa değerinin 0.97 olduğu bulunmuştur. Birinci faktörde ilk uygulamada bireylerin aldığı puanlarla ikinci uygulamada bireylerin aldığı puanlar arasındaki ilişki 0.95, ikinci faktörde 0.86, ölçeğin genelinde ise 0.94'dür.

Sonuç ve Öneriler: Yüksek iç tutarlılık katsayısına ve Kaiser-Meyer-Olkin değerine sahip, 0-5 yaş çocuğu olan ebeveynlerin aşıya yönelik tutumunu ölçmede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı elde edilmiştir. Araç, ebeveynlerin aşıya yönelik tutumunu ölçmede ve ölçüm sonucuna göre birinci basamak hizmetlerin yönünü belirlemede rehber niteliğinde olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Aşı, tutum, geçerlik, güvenilirlik

SB-006**Covid-19 Pandemisine Bağlı Ölüm Hızı ile İlişkili Faktörlerin Ekolojik İncelenmesi**

Güliz Aydemir Acar
Niğde İl Sağlık Müdürlüğü

Giriş-Amaç: Covid 19 pandemisi Dünya üzerinde milyonlarca kişinin ölümüne yol açmaya devam etmektedir. Epidemiyolojik veriler yaşlılarda, birden fazla komorbid hastalığı olanlarda ölüm hızının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Araştırmanın amacı Covid 19'a bağlı ölüm hızı ile ilişkili faktörleri belirleyebilmektir.

Gereç-Yöntem: Ekolojik tip araştırmadır. Verilerin derlenmesinde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 2020 Sağlık İstatistikleri Raporu'ndan, DSÖ tarafından belirlenen ülkelerin sağlık sistemleri performansı indeksinden, <https://www.worldometers.info/> sitesinden yararlanılmıştır. Araştırmada 194 ülkeye ait veriler incelenmiştir. Araştırmanın bağımlı değişkeni 09.11.2020 tarihinde DSÖ bildirilen nüfus başına düşen kümülatif binde ölüm sayısıdır. Bağımsız değişkenler nüfus yoğunluğu, kişi başı GSYH, sağlık sistemi performansı indeksi, doğumda beklenen yaşam süresi, 65 yaş üstü nüfus yüzdesi, sigara içiciliği sıklığı, obezite sıklığı, diyabet yüzdesi, yüksek kan basıncı, kronik hastalıklara bağlı ölüm oranıdır.

Verilerin analizinde SPSS 15 programı kullanılmıştır. Ölüm hızı ile ilişkili nicel veriler Pearson ve Spearman korelasyon analizi ile incelenmiştir. Covid 19'a bağlı ölüm hızı ile ilişkili bağımsız faktörleri belirlemek için lineer regresyon analizi yapılmıştır. $p < 0,05$ anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Covid 19'a bağlı ölüm hızı doğumda yaşam beklentisi ($r=0,437$, $p < 0,001$), ülkelerin sağlık sistemi performansı ($r=0,386$, $p < 0,001$) ile pozitif yönde orta düzeyde ilişkilidir. Kronik hastalıklara bağlı ölüm oranı ($r=-0,383$, $p < 0,001$), yüksek kan basıncı sıklığı ($r=-0,370$, $p < 0,001$) ile negatif yönde orta düzeyde korelasyon göstermektedir. Ölüm hızı sağlık harcamalarına ayrılan pay ($\rho=0,500$, $p < 0,001$), kişi başına düşen GSYH ($\rho=0,459$, $p < 0,001$), altmış beş yaş üstü nüfus ($\rho=0,484$, $p < 0,001$), obezite sıklığı ($\rho=0,331$, $p < 0,001$) ile pozitif yönde orta düzeyde korelasyon göstermektedir. Sigara içme sıklığı, diyabet sıklığı, nüfus yoğunluğu ile Covid 19 pandemisine bağlı ölüm hızı arasında ilişki bulunmamıştır.

İleri analizlere göre Covid 19'a bağlı ölüm hızı, sağlık harcamalarına ayrılan pay (Unstandardize beta =0,011, SH=0,004, $p=0,012$) ve obezite (Unstandardize beta=0,005, SH=0,002, $p=0,009$) ile pozitif yönde ilişkili, kronik hastalıklara bağlı ölüm oranı ile (Unstandardize beta=-0,009, SH=0,004, $p=0,015$) negatif yönde ilişkili bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Covid 19'a bağlı ölüm hızı sağlık harcamalarına ayrılan pay ve obezite sıklığı arttıkça, kronik hastalıklara bağlı ölüm oranı azaldıkça artmaktadır. Ancak araştırma bulguları hem ekolojik çalışmaların sınırlılıkları hem de ülkelerin vaka bildirimindeki varyasyonları göz önüne alınarak yorumlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: pandemik, obezite, bulaşıcı olmayan hastalıklar

SB-007

Bir Üniversite Hastanesi Sağlık Çalışanlarının Bağışıklanma Durumu ve Etkileyen Etmenler

Hanım Kumbul, Özgür Önal

Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Isparta

Giriş-Amaç: Sağlık çalışanlarının maruz kaldıkları ortam faktörleri arasında biyolojik etkenler önemli bir yer tutar. Sağlık çalışanlarının hastalarla doğrudan ya da dolaylı teması sonucu enfeksiyon hastalıklarına yakalanma riski toplum geneline göre daha fazladır. Ülkemizde Sağlık Bakanlığı tarafından sağlık çalışanlarına mevsimsel influenza, hepatit B, kızamık-kızamıkçık-kabakulak (KKK), tetanoz-difteri (Td/Tdap), suçiçeği ve hepatit A aşılarının uygulanması önerilmektedir. Araştırmanın amacı Süleyman Demirel Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi (SDÜAUH) sağlık çalışanlarının bağışıklanma durumlarını ve bağışıklanma durumlarıyla ilişkili olabilecek etmenleri değerlendirmektir.

Gereç-Yöntem: Kesitsel analitik tipte planlanan bu araştırma Ekim 2019-Temmuz 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini SDÜAUH'nde görev yapan 1827 sağlık çalışanı oluşturmuştur. Örnek büyüklüğü %50 bilinmeyen prevalans, %95 güven düzeyi, %5 hata payı, 1.25 desen etkisi ile 397 olarak hesaplanmıştır. Çok aşamalı örnek seçim yöntemi kullanılmıştır. Çalışanlar farklı meslek gruplarına göre tabakalanarak listelenmiş ve bu tabakalı listelerden kişiler basit rastgele yöntemle seçilmiştir. Bağımlı değişkenler; influenza, hepatit B, KKK, tetanoz, suçiçeği ve hepatit A aşılılarıyla bağışıklanma durumudur. Bağımsız değişkenler; sosyodemografik özellikler, sağlık durumu ve sağlık davranışı özellikleri, mesleksi özellikler, aşılarda tutum ve davranışlardır. Veri analizinde SPSS 24.0 programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı bulgular sayı, yüzde, ortalama±standart sapma biçiminde sunulmuştur. Analitik değerlendirmede ki-kare, Fisher'in kesin testi, Mann Whitney U testi, bağımsız gruplarda t testi, lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ kabul edilmiştir. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı alınmıştır.

Bulgular: Araştırmada 382 (%96.2) sağlık çalışanına ulaşılmıştır. Çalışanların; %6.3'ü influenza aşısını, %62.3'ü tetanoz aşısını, %67.5'i hepatit B aşısını, %20.1'i hepatit A aşısını, %28.8'i suçiçeği aşısını, %39.5'i KKK aşısını yaptırmıştır. Çalışanların çoğunluğu mesleğini bulaşıcı hastalıklar açısından riskli (%85.6) ve mesleğinde aşılama gerekli (%76.4) bulunduğunu belirtmiştir. Hekimler; 9.4 kat daha fazla influenza aşısı, 3.5 kat daha fazla hepatit B aşısı, 2.8 kat daha fazla KKK aşısı yaptırmıştır (sırasıyla $p=0.002$ $GA=2.278-38.520$, $p<0.001$ $GA=1.827-6.807$, $p=0.002$ $GA=1.464-5.205$). Hekim dışı yardımcı sağlık çalışanı olmanın suçiçeği aşısıyla aşılama 2.8 kat arttırdığı bulunmuştur ($p=0.018$ $GA=1.190-6.510$). Çocuk sahibi olanlar 3.4 kat daha fazla tetanoz aşısı yaptırmıştır ($p<0.001$ $GA=1.764-6.527$). Aşı yaptıranların %91.6'sı kendini korumak, %51.3'ü ailesini korumak için aşılama; %54.1'i sağlık çalışanı olduğu için aşılama olduğunu belirtmiştir. İnfluenza, hepatit A, hepatit B ve tetanoz aşılı için aşıyı gerekli görmeme; suçiçeği ve KKK aşılı için bu hastalıkları geçirmiş olma en sık aşılama nedeni olarak saptanmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Sağlık çalışanlarına yönelik düzenlenecek aşı programları, eğitim ve farkındalık çalışmaları ile aşılama oranlarında artış sağlanabilir. Girişimlerin içeriği her aşı için farklı olmalı ve meslek gruplarının özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Aşı ile önlenir hastalıklar, aşılama, bağışıklanma, sağlık çalışanı

SB-008

Youtube Videoları Kızamık-Kızamıkçık-Kabakulak Aşısı Hakkında Neler Söylüyor?Ömer Ataç¹, Gamze Ergün², Hatice Çetintürk², Sümeyye Düzcan², Şule Bülbül², Tuba Dişçi², Osman Hayran¹¹*İstanbul Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, İstanbul*²*İstanbul Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul*

Giriş-Amaç: Aşılama faaliyetleri, etkililiği kanıtlanmış koruma uygulamaları arasında olup aşılama sayesinde milyonlarca ölüm ve engellilik önlenmiştir. Son yıllarda giderek artan aşı tereddüdü ve aşı karşıtlığı nedeniyle bazı ebeveynler çocuklarına önerilen aşılama bir kısmını veya tamamını reddetmektedir. Aşı tereddüdü ve karşıtlığı 2019 yılında Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından küresel sağlığa yönelik 10 tehditten biri olarak tanımlanmıştır. Bu olumsuz durumun yayılmasında sosyal medyanın rolü büyüktür. Yapılan çalışmalarda sosyal medya uygulamaları insanların en sık başvurduğu bilgi kaynakları arasında üst sıralarda yer aldığı gösterilmiştir. Kızamık-Kızamıkçık-Kabakulak (KKK) aşısı otizm neden olduğu iddiasının doğru olmadığı yapılan çalışmalarla gösterildiği halde ret ve tereddüdün en sık karşılaşıldığı aşılarından biridir. Bu çalışmanın amacı, Youtubeda KKK aşısıyla ilgili videoların içeriklerinin değerlendirilmesidir.

Gereç-Yöntem: Niteliksel türde yapılan bu içerik analizi çalışmasında ilk olarak Youtubeda 7 Eylül 2020 tarihinde “mmr vaccine” ve “measles vaccine” anahtar kelimeleriyle arama yapıldı. İki farklı arama sonucunda çıkan ilk 100'er video incelenip, kabul kriterlerini karşılayan 120 video çalışmaya dahil edildi. Videolar, tıp fakültesi son sınıf öğrencisi iki farklı araştırmacı tarafından izlendi. Gözlemciler arası tutarlılık için Cohen kappa katsayısı hesaplandı ($\kappa=0,638$). Videoların görüntülenme, beğenilme ve yorum sayıları, video kaynağı ve türü, tuttuğu taraf gibi tanımlayıcı özellikleriyle Video Power Index (VPI) ve Global Quality Scale (GQS) puanları analiz edildi. Online erişime açık veriler kullanılarak yapılan bir çalışma olduğu için etik kurul izni alınmadı. Bulgular: Videoların tanımlayıcı özelliklerine ait ortanca değerleri sırasıyla görüntülenme sayısı 2.345,00, beğenilme sayısı 10,00, beğenilmeme sayısı 8,00, yorum sayısı 6,00 ve videonun süresi (saniye) 135,50 idi. VPI puanı ortancası 1,38, GQS puanı ortancası ise 2,00'dir. En sık video türleri haber (%40,8) ve röportajdır (%39,2). Videoların %60,0'i televizyon/haber kanalları tarafından, %33,3'ü ise sağlık kuruluşları veya sağlık profesyonelleri tarafından yayınlanmıştır. Videoların %74,2'si aşı destekçisi olup, aşı karşıtı video tespit edilmemiştir. Videolarda en sık yer alan argümanlar otizm (%43,3) ve sürü bağışıklığıdır (%20,8). Belgesel türündeki videoların (%10,8) görüntülenme sayısı, yorum sayısı, GQS ve VPI puanları diğer video türlerine göre istatistiksel olarak önemli düzeyde yüksektir (sırasıyla $p=0,017$, $p=0,025$ $p=0,004$ ve $p=0,024$).

Sonuç ve Öneriler: Çalışmamızda incelenen videolar arasında hiçbir aşı karşıtı videonun yer almaması, Youtube'un aşı destekçisi videoları öncelikli gösterme algoritmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Üst sıralarda yer alan videoların kaynaklar arasında DSÖ gibi kuruluşların yer almaması dikkat çekicidir. Aşı tereddüdü ve karşıtlığıyla mücadelede doğru bilgi kaynaklarının yaygınlaşması gerekmektedir. İnternet ve sosyal medya araçları yoluyla yayılan bilgi kirliliğinin önlenmesi için Youtube'un aldığı önlemlerin benzerleri diğer sosyal medya araçları tarafından alınabilir. Bilimsel açıdan güvenilir olan içerikleri izlenme sayılarının artırılması için yeni çözümler üretilmelidir.

Anahtar Kelimeler: aşı karşıtlığı, aşı tereddüdü, kkk aşısı, otizm, Youtube

SB-010

Eğitimin Öğretmenlerin Besin Alerjisi ve Anafilaksi Yönetme Öz-Yeterliğine Etkisi

Atiye Yıldırım, Meryem Öztürk Haney

Dokuz Eylül Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Besin alerjileri günümüzde giderek artan önemli bir halk sağlığı sorunudur ve görülme sıklığı çocuklar arasında giderek artmaktadır. Besin alerjisi yaşamı tehdit eden anafilaktik reaksiyonlara sebep olabilmektedir. Anafilaksin en çok geliştiği yerler olan, okullarda öğrencilerin % 18'i en az bir kez alerjik reaksiyon geçirmektedir. Bu nedenle okul sağlığı hemşiresinin bulunmadığı okullarda çocuklarla sürekli temas halinde bulunan öğretmenlerin besin alerjisi ve anafilaksi yönetimi konusunda gereken bilgi ve donanıma sahip olması şarttır. Sağlık profesyonellerince gereken eğitim ve uygulamaların öğretmenlere kazandırılarak, öğretmenlerin bu konudaki öz yeterliliklerinin artırılması önceliklidir. Bu araştırmanın amacı, besin alerjisi ve anafilaksi yönetme eğitiminin, öğretmenlerin besin alerjisi ve anafilaksi yönetme öz-yeterliğine etkisini incelemektir.

Gereç-Yöntem: Çalışma tek gruplu ön test-son test tasarım modelli, yarı deneysel araştırma tipindedir. Araştırma Mayıs-Eylül 2019 tarihleri arasında İzmir il merkezinde bulunan ilkokullar ve ortaokullarda çalışan 90 öğretmen ile yürütülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmenlere "Öğretmenler İçin Okullarda Besin Alerjisi ve Anafilaksi Yönetme Eğitimi" verilmiştir, eğitim öncesi ve sonrası "Okul Çalışanları İçin Besin Alerjisi ve Anafilaksi Yönetme Öz-Yeterlik Ölçeği" kullanılarak veriler toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler ve bağımlı gruplarda t testi kullanılmıştır. Tüm değerlendirilmelerde $p < 0.05$ değeri anlamlı olarak kabul edilmiştir. Çalışmanın yapılabilmesi için üniversitenin etik kurulundan ve Milli Eğitim Bakanlığından izin alınmıştır.

Bulgular: Eğitim öncesi öğretmenlerin, öğrencilerin besin alerjisini yönetmek için bireysel bakım planı oluşturma, anafilaksi semptomlarını fark etme, şiddetli ve ani reaksiyon geçiren bir öğrenciye ilaç (ör: adrenalin oto-enjektör) uygulama konusunda daha düşük öz-yeterliğe sahip oldukları belirlenmiştir. Eğitimden sonra öğretmenlerin besin alerjisi olan öğrenciler için güvenli bir okul ortamı sağlama, besin alerjisini yönetmek için bireysel bakım planı oluşturma, besin alerji riski olan bir öğrenciyi yönetme, anafilaksi semptomlarını fark etme, okulda besin alerjisi yönetimi için diğer profesyoneller ve ailelerle birlikte çalışma, alerjenlerden kaçınmayı yönetme, öğrencinin tüm okul aktivitelerine tam katılımını garanti etme, anafilaksi semptomlarını fark etme, şiddetli ve ani reaksiyon geçiren bir öğrenciye ilaç (ör: adrenalin oto-enjektör) uygulama konusunda öz-yeterliği artmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Çalışma bulguları, öğretmenler için okullarda besin alerjisi ve anafilaksi yönetme eğitiminin öğretmenlerin besin alerjisi ve anafilaksi yönetme öz-yeterliliklerini anlamlı derecede arttırdığını ortaya koymuştur. Okullarda, tüm okul personeline düzenli aralıklarla besin alerjisi ve anafilaksi yönetme eğitimlerinin verilmesi, okullarda meydana gelebilecek anafilaktik reaksiyonlara karşı koruma ve önleme politikalarının geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Besin alerjisi, Anafilaksi, Öğretmenler, Öz-Yeterlik, Okul Hemşiresi

SB-011

İntihar Girişimi Olan Ergenlerde Periferik İnflamasyon Parametrelerinin DeğerlendirilmesiAziz Kara¹, Zafer Bağcı²¹Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Afyonkarahisar²Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Konya

Giriş-Amaç: Hematolojik parametreler, psikopatoloji ve inflamasyon arasındaki ilişkiyi göstermek için kullanılabilen periferik inflamasyon belirteçleridir. Çocuk ve ergen yaş grubunda bu konu hakkında yapılan mevcut çalışmalar da otizm, obsesif kompulsif bozukluk, dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu ve depresyon gibi diğer psikopatolojilerle ilişkilidir. İntihar girişiminde bulunan bireylerde hemogram parametreleri ile ilgili yapılmış çalışmalar gözden geçirildiğinde, bu çalışmaların sadece erişkin yaş gruplarını içerdiği görülmüştür. Ergenlerde bu konu hakkında yapılmış çalışma bulunmamaktadır. Ergenlerde sık görülen bir psikopatoloji olarak karşımıza çıkan intihar girişimi sebepleri ve klinik görünümleri açısından yetişkinlere göre farklılık gösterebilmektedir. Bu çalışma ile intihar girişiminde bulunan adölesan yaş grubundaki hastaların hematolojik parametrelerinin kontrol grubu ile karşılaştırılması amaçlanmıştır. Çalışma, bu konuda yapılan ilk çalışmadır.

Gereç-Yöntem: Ekim 2018-Mart 2020 tarihleri arasında Çocuk Acil Servisine başvuran 765 ergenin hemogram kayıtları geriye dönük olarak değerlendirildi. Kontrol grubu, benzer yaş ve cinsiyet özelliklerine sahip, yukarıda belirtilen dönemde çocuk hastalıkları polikliniğinde muayene edilen, organik veya psikopatolojik herhangi bir tanısı olmayan ergenlerin hemogram kayıtlarından oluşturuldu. Dışlama kriterleri uygulandıktan sonra intihar girişimi olan 95 vaka ve 95 kontrol grubu çalışmaya dahil edildi. Toplamda intihar girişimi olan 95 ergen hasta 3 ana gruba ayrılmıştır. Bu gruplar depresyon ek tanısı olanlar (33 kişi (%34,7)), depresyon dışı psikiyatrik hastalık ek tanısı olanlar (32 kişi (%33,7)) ve psikopatoloji saptanmamış olanlardır (30 kişi (%31,6)). Vaka ve kontrol grupları istatistiksel olarak nötrofil/lenfosit oranı (NLR), trombosit-lenfosit oranı (PLR), monosit/lenfosit oranı (MLR), ortalama trombosit hacmi (MPV) ve eritrosit dağılım genişliği (RDW) parametreleri açısından karşılaştırıldı.

Bulgular: İntihar girişimi olan ergenlerde NLR ve MLR değerleri kontrol grubuna göre anlamlı olarak yüksek saptandı (sırasıyla $p < 0,001$ ve $p = 0,044$). Diğer parametreler açısından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmadı. NLR ve MLR parametreleri açısından ek psikiyatrik tanılara göre ayrılan olgu grubunun üç alt grubu arasında istatistiksel olarak fark yoktu. Ancak NLR, bu üç alt grupta kontrol grubuna göre anlamlı olarak daha yüksek bulundu ($p < 0,001$).

Sonuç ve Öneriler: İntihar girişiminde bulunan ergenlerin NLR ve MLR parametreleri kontrol grubuna göre daha yüksek saptandı. Bu çalışma ergen yaş grubu intiharlarında hematolojik parametreleri inceleyen ilk çalışma olması, intihar etiyojisinde inflamatuvar süreçlerin rol oynadığını göstermesi sebebiyle güçlü bir çalışmadır. Ayrıca intihar girişimi olan kişilerin çocuk psikiyatristi tarafından değerlendirilerek tanısının konmuş olması, dışlama kriterlerinin fazla olması çalışmanın diğer güçlü yanlarıdır. İntihar girişimi olan ergenlerde herhangi bir psikopatoloji saptanmasa bile etiyojinin inflamatuvar bir süreçle ilişkili olabileceği akılda tutulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: adolescent, hemogram, NLR, suicide attempt

SB-012

CDPQOL (Celiac Disease Specific Pediatric Quality of Life) Ölçeğinin Türkçe Geçerlilik-Güvenilirliği

Cemal Koçak¹, Semih Sandal², Meltem Çöl¹, Aydan Kansu Tanca², Zarife Kuloğlu², Ceyda Tuna Kırsaçhoğlu²
¹Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara
²Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Çocuk Gastroenteroloji Bilim Dalı, Ankara

Giriş ve Amaç: Çölyak, glutenle tetiklenen otoimmün enteropatidir. İnsidansı %0,5-7,0'dir. Hastalarda yaşam kalitesini ölçmek için yetişkinlerde CDQOL, çocuk/ergenlerde CDDUX ve CDPQOL vardır. CDPQOL, 2013 yılında, Jordan tarafından geliştirilmiştir. 8-12 yaş ölçeği olumsuz duygular (7 madde), okul (4 madde), aktiviteler (2 madde); 13-18 yaş ölçeği sosyal (7 madde), belirsizlik (3 madde), izolasyon (3 madde), sınırlamalar (4 madde) boyutlarından oluşmaktadır. Türkiye'de çölyak yaşam kalitesi aracı bulunmaması bu çalışmayı doğurmuştur.

Gereç ve Yöntem: Metodolojik çalışma olup, Temmuz 2019- Temmuz 2020'de Ankara Üniversitesi Cebeci Hastanesi Çocuk Gastroenteroloji Polikliniği'nde yürütüldü. Polikliniğe son 6 ayda 271 çölyak hastası başvurmuştu. Güven aralığı: %95, hata payı: %5, prevalans: %50 alınarak EpiInfo 7.0 programında örneklem 160 hesaplandı. Ölçek çalışmalarında, madde sayısının en az 5 katı örneklem önerildiğinden 8-12 yaş ölçeğine $13 \times 5 = 65$; 13-18 yaş ölçeğine $17 \times 5 = 85$ kişi düşüyordu. Neticede 2 koşul da sağlanarak 8-12 yaş 81 çocuk, 13-18 yaş 111 çocuk alındı. Ölçeği geliştirenlerden ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu'ndan izin alındı. Ölçekler, bilingual iki İngilizce öğretmeni tarafından önce İngilizce'den Türkçe'ye, sonra çeviriler değiştirilerek Türkçe'den İngilizce'ye çevrildi. Araştırmacılar ve çevirmenler dil yönünden Türkçe çevirinin geçerli olduğuna kanaat getirdi. Katılımcılar ölçeğin her maddesinden 0-4 arasında bir puan aldı ve böylece boyutların ve ölçeğin toplam puanı hesaplandı. Güvenilirlik, madde analizi/iç tutarlılık (Cronbach alfa katsayısı) ile gösterildi. Yapısal geçerlilik, AFA (açıklayıcı faktör analizi) ve DFA (doğrulayıcı faktör analizi) ile değerlendirildi. DFA'da; CFI (karşılaştırmalı uyum indeksi), RMSEA (yaklaşıklık hataları ortalamasının karekökü) hesaplandı. Analizlerde SPSS 22.0, Amos kullanıldı.

Bulgular: 8-12 yaş ölçeği puan ortalamaları; olumsuz duygular boyutunda $9,53 \pm 8,24$, okul boyutunda $6,44 \pm 5,47$, aktiviteler boyutunda $1,79 \pm 2,35$ 'di. Cronbach alfa; olumsuz duygular boyutunda 0,92, okul boyutunda 0,88, aktiviteler boyutunda 0,74, toplam puanda 0,86'ydı. AFA'da; KMO: 0,698, Bartlett küresellik testi anlamlıydı ($p < 0,001$). Açıklanan varyans %75,8'di. DFA uyum göstergelerinden X^2/sd (ki-kare/serbestlik derecesi): 3,26, RMSEA: 0,068, CFI: 0,962, GFI: 0,963'tü. 13-18 yaş ölçeğinin puan ortalamaları; sosyal boyutunda $13,00 \pm 7,21$, belirsizlik boyutunda $5,00 \pm 3,86$, izolasyon boyutunda $3,73 \pm 3,28$, sınırlamalar boyutunda $7,72 \pm 4,25$ 'di. Cronbach alfa; sosyal boyutunda 0,87, belirsizlik boyutunda 0,84, izolasyon boyutunda 0,78, sınırlamalar boyutunda 0,83, toplam puanda 0,89'du. AFA'da; KMO: 0,684, Bartlett testi anlamlıydı ($p < 0,001$). Açıklanan varyans %68,6'ydı. DFA uyum göstergelerinden X^2/sd : 3,78, RMSEA: 0,061, CFI: 0,961, GFI: 0,934'tü.

Sonuç ve Öneriler: Sonuçta; iki grupta toplam ve boyutlara ait Cronbach alfa değerleri 0,70'in üzerinde bulundu. Örnek büyüklüğü açısından KMO değerleri 0,5'in üzerinde, değişkenler arası korelasyonlar açısından Bartlett testleri anlamlı, modelin uyumu açısından RMSEA değerleri 0,08'in altında, CFI ve GFI değerleri 0,95'in üzerindeydi. Ölçekler geçerli-güvenilir bulunmuştur ve Türkiye'de kullanılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çölyak hastalığı, yaşam kalitesi, CDPQOL ölçeği

SB-013

Antakya'daki Ortaöğretim Öğrencilerinde Obezite Sıklığı ve Sağlıklı Yaşam Biçimi DavranışlarıMeryem Kabacaoğlu Bilgin¹, Evrim Arslan²¹Başiskele İlçe Sağlık Müdürlüğü, Kocaeli²Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Hatay

Giriş-Amaç: Obezite çağımızın en önemli sorunlarından biri olup, adolesan sağlığını etkileyen en önemli sorunlardan biridir. Çocukluktan yetişkinliğe geçişte önemli bir süreç olan adolesan dönem, bütün hayatı etkileyebilecek riskli davranışların ortaya çıkması açısından özellikle üstünde durulması gereken bir dönemdir. Bu dönem yaşam boyu sürdürülmesi gereken sağlıklı yaşam biçimi davranışları kazanmak ve obezitenin adolesan dönemdeki bedensel ve ruhsal sonuçlarının önüne geçmek ve gelecekte ortaya çıkabilecek kronik hastalıkları önlemek bakımından oldukça kritiktir. Bu çalışmada Hatay ili Antakya ilçesi ortaöğretim öğrencilerinde obezite sıklığını belirlemek ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarıyla ilişkisini araştırmayı amaçladık.

Gereç-Yöntem: Kesitsel nitelikteki bu çalışma 2016-2017 öğretim yılında Antakya'daki ortaöğretim öğrencilerinde yapıldı. Çalışmanın evreni Hatay ili Antakya ilçesindeki 38 ortaöğretim okulu ve öğrenim gören toplam 26954 öğrenci olup, çalışmanın örneklemini çok aşamalı örnekleme yöntemi ile seçilen 1088 öğrenciydi. Katılımcılara sosyodemografik özellikler, bazı alışkanlıkları ve Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği II (SYBDÖ) bölümlerinden oluşan anket uygulanarak, boy ve kiloları ölçüldü. Analizlerde Ki-Kare, normal dağılıma uyan verilerde Student t testi, One Way ANOVA, normal dağılıma uymayan verilerde Mann Whitney-U, Kruskal Wallis ve lojistik regresyon testleri kullanılarak $p<0,05$ önemli kabul edildi. Etik kurul onayı alındı. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırmalar Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 16719 proje numarası ile desteklenmiştir.

Bulgular: Çalışmaya alınan öğrencilerde fazla kilolu olma sıklığı %17,6, obezite sıklığı %5,8 olarak bulundu. Obezite erkek öğrencilerde, özel liselerde, 9. Sınıfta okuyanlarda, 14 yaşındakilerde, ebeveynleri obez olanlarda, ebeveynlerinden birinde kronik hastalık bulunanlarda, öğle yemeği yemeyenlerde, haftalık bilgisayar/tablet/televizyon başında geçirilen süre fazla olanlarda daha sık görüldü ($p<0,05$). Erkeklerde sağlıklı yaşam biçimi davranışları, egzersiz, beslenme, sağlık sorumluluğu alt ölçek puanları daha yüksek bulundu ($p<0,05$). Sağlıklı yaşam biçimi davranışları toplam puanı ebeveynlerinin eğitim düzeyi yüksek olanlarda, okula yürüyerek ulaşanlarda, kendi sağlığını iyi olarak değerlendirenler ve kendini zayıf ve normal olarak değerlendirenlerde daha yüksek bulundu ($p<0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Obezite adolesanlarda çok yaygın görülen bir halk sağlığı sorunudur. Çevresel, kültürel, genetik birçok değişkenle ilişkilidir. Adolesanlarda obezitenin erken dönemde tanınıp, gerekli müdahalelerin derhal yapılması ve sağlıklı yaşam biçimi davranışları kazandırılması toplumun sağlık düzeyinin yükseltilmesinde oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Adolesan Sağlığı, Obezite, Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları

SB-014

Ebeveynlerin Cilt Kanseri ve Kendi Kendine Deri Muayenesini Bilme Durumları ile Çocuklarını Güneşten Korumaya Yönelik Davranışlarının Belirlenmesi

*Eylül Kaya, Şerife Zehra Altunkürek
SBÜ Gülhane Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Ankara*

Giriş-Amaç: Deri kanseri son yıllarda güneş ışınlarının zararlı etkilerinden dolayı dünya genelinde büyük bir halk sağlığı problemidir. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre dünyada her yıl 2-3 milyon melanom dışı, 132.000 malign melanom tipi deri kanseri vakası görülmektedir. Ülkemizde deri kanseri 0-14 yaş grubu arasında görülen kanser türleri arasında dördüncü sırada yer almaktadır. Deri kanseri erken dönemde teşhis edildiğinde hastalığın seyri ve tedavisi daha kolay olabilmektedir. Erken tanı ve tedavi için bireylerin deri kanseri bilgi durumları, kendi kendine deri muayenesi (KKDM) yapmaları ve güneşten korunma davranışlarına sahip olmaları oldukça önemlidir. Çalışmanın amacı ortaokul dönemi çocuk sahibi olan ebeveynlerin deri kanseri hakkında bilgi düzeyleri, KKDM bilme durumları ve çocuklarını güneşten korumaya yönelik davranışlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma kesitsel tipte olup, Kasım 2018-Kasım 2019 tarihleri arasında Ankara Keçiören İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı 17 ortaokulda yürütülmüştür. Çalışmanın örneklemini 2018-2019 eğitim öğretim yılında bu ortaokullarda bulunan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 1004 ebeveyn oluşturmuştur. Veriler, ilgili literatürlerden yararlanılarak araştırmacı tarafından geliştirilen tanıtıcı bilgi formu, KKDM Formu ve Deri Kanseri ve Güneş Bilgi Ölçeği (DKGBÖ) ile toplanmıştır. İstatistiksel analiz, IBM SPSS Version 18.0 (Armonk, NY: IBM Corp.) kullanılarak yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler için ortalama±SS, minimum ve maksimum değerler, normallik analizi için Kolmogorov-Smirnov testi, Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U testleri kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak belirlenmiştir. Araştırma için Ankara Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve SBÜ Gülhane Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan gerekli izinler alınmıştır. Katılımcıların sözlü ve yazılı onamları alınmıştır.

Bulgular: Ebeveynlerin yaş ortalaması $38,80\pm 5,76$ ve % 82,5'i kadındır. Ebeveynlerin %53,7'si deri kanseri ve KKDM hakkında bilgi sahibi değildir ve %76'sı çocuğuna KKDM yapmamaktadır. Ebeveynlerin %61,3'ü çocuğunun güneşte durmasına engel olmakta, %68,3'ü çocuklarının açık renkli giysiler giymesine dikkat etmekte, %56,1'i çocuğuna güneşten koruyucu krem uygulamamaktadır. DKGBÖ toplam puan ortalaması $13,16\pm 3,03$ 'tür. Ölçek toplam puanı ile ebeveyn cinsiyeti, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, ekonomik durumu, güneş kremi kullanma durumu, güneş kremi uygulama sıklığı, açık renkli giysi giyme durumu, güneşte durmasına engel olma, dışarıda güneş gözlüğü kullanma, deri kanseri ve KKDM bilme durumları ve erken dönemde deri kanseri tespit etme bilme durumları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Çalışma sonucunda ebeveynlerin deri kanseri ve güneşin zararlı etmenleri hakkında bilgi düzeylerinin ve KKDM bilgi eksikliğinin, güneşten korunma davranışlarını etkilediği görülmüştür. Orta derecede bilgi düzeyine sahip olmalarına rağmen güneşten korunma davranışlarının uygulamasında yetersizlikler belirlenmiştir. Ebeveynlerin büyük bir çoğunluğu deri kanseri erken tanısı hakkında yeterli bilgiye sahip değildir. Ebeveynlerin deri kanseri, KKDM ve güneşten koruyucu davranışlar hakkında bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Çocuklara olumlu sağlık davranışları kazandırılmasında ebeveynlerin rolü büyüktür. Bu nedenle deri kanseri ve KKDM ile ilgili okullarda verilecek sağlık eğitimlerine ebeveynlerin de dahil edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Deri Kanseri, Ebeveynler, Güneşten Korunma Davranışları, Kendi Kendine Deri Muayenesi

SB-015

İstanbul İli Yenidoğan İşitme Kaybı PrevalansıAbdullah Emre Güner¹, Pelin Şavlı Emiroğlu², Petek Eylül Taneri³¹İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanlığı²İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanlığı Ruh Sağlığı Birimi³Bahçeşehir Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Her 1000 yenidoğanın 1-6'sı işitme kaybı tanısı alabilmekteyken; ailede kalıtsal işitme kaybı, düşük doğum ağırlığı, hiperbilirübinemi, ototoksik ilaç kullanımı, sepsis, menenjit ve düşük APGAR skoru gibi risk faktörlerinin varlığında bu oran artmaktadır. İşitme desteği alabilecek bebeklerin belirlenebilmesi ve gerekli müdahalelerin erken yapılabilmesi açısından işitme taramaları önemli halk sağlığı hizmetlerindedir. Ülkemizde 2007 yılında "Yenidoğan İşitme Tarama Programı" (YİTP) yürütülmeye başlanmıştır. Bu çalışmanın amacı 2019 yılı içerisinde İstanbul ili sınırlarında doğan bebeklerdeki işitme kaybı tanılarının sıklığının saptanmasıdır.

Gereç-Yöntem: İstanbul ilinde yürütülen YİTP ile 2019 yılında taranan ve tanı alan bebeklere ilişkin veriler YİTP sistemi üzerinden retrospektif olarak elde edilmiştir. Tanımlayıcı tipteki bu çalışmada 01.01.2019-31.12.2019 tarihleri arasında İstanbul il sınırlarında doğan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı 171.505 bebeğin işitme tarama sonuçları değerlendirilmiştir.

Bulgular: Yapılan işitme taramaları sonucunda 698 (% 0,406) yenidoğan tanı için sevk edilmiştir. Sevk sonrasında 576 yenidoğanın işitmesi normal kabul edilmiş, 31 bebeğin takip edilmesine karar verilmiş, 15 bebeğe de işitme kaybı hariç başka bir tanı konulmuştur. Tarama yapılan tüm yenidoğanların % 0,34'ü (n=59) çift taraflı işitme kaybı, % 0,10'u (n=17) tek taraflı işitme kaybı tanısı almıştır. Toplamda 76 yenidoğan (% 0,44) işitme kaybı tanısı alırken, 33'üne (% 0,19) işitme cihazı verilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: İlimizde YİTP başarıyla yürütülmektedir. Yenidoğan bebekler tarama laboratuvarlarında taranmakta, bilgilerine YİTP web uygulaması üzerinden ulaşılmakta ve tarama sonucu şüpheli çıkan bebekler ilgili sevk merkezlerine yönlendirilmektedir. Çalışmamızın sonucunda İstanbul ili genelinde doğan her 10.000 bebekten 4'ünün işitme kaybı tanısı aldığı bilgisine ulaşılmıştır. İşitme kaybı olan bebeklerin yaşlarına uygun sosyal ve duygusal gelişimi erken tanı ve rehabilitasyon ile sağlanabilmektedir. Bu nedenle tarama programının başarı ile uygulanması ve tarama sonucu şüpheli çıkan bebeklerin ilgili merkezlere hızla yönlendirilmesi oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: işitme kaybı, tarama programı, yenidoğan

SB-016

Çocuk ve Ergenlerde Disabkids Astım Modülünün Geçerlilik ve Güvenilirliği

Pınar Özdemir Deniz, Filiz Abacıgil, Pınar Uysal
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi

Giriş-Amaç: Astım, çocukluk veya ergenlik çağında başlayabilen, erişkinlik döneminde devam eden, dolayısıyla çocuğun yaşamının her aşamasında etkisi olabilecek kronik bir hastalıktır. Türkiye’de astım prevalansı çocuklarda %6-15 arasında değişmektedir. Çalışmanın amacı, astımlı çocuklarda yaşam kalitesini ölçen “DISABKIDS Astım modülü”nü Türkçe’ye uyarlamaktır.

Gereç-Yöntem: Metodolojik tipteki çalışma, Kasım 2019-Kasım 2020 tarihlerinde Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi Pediatrik Allerji ve İmmünoloji Polikliniği’ne başvuran 8-16 yaş aralığındaki, son bir yılda astım tanısı alan, ek kronik hastalığı olmayan çocuklar ve ebeveynleriyle (n=110) görüşülerek yürütülmüştür. DISABKIDS Astım modülü, etki (6 soru) ve endişe (5 soru) olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Çocuk ve ebeveynler için iki ayrı form olarak tasarlanmıştır. Analizlerde çocuk formu esas alınmıştır. Geçerlilik analizlerinde yapısal geçerlilik (açımlayıcı (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA)), eş zaman geçerliliği, birleşim ve ayrışım geçerliliği; güvenilirlik analizlerinde iç tutarlılık (Cronbach alfa değeri), eşdeğer formlar analizi (Astımlı Çocuklarda Yaşam Kalitesi Ölçeği (AÇYKÖ)) ve yarıya bölme analizi yapılmıştır. Analizlerde SPSS ve AMOS paket programları kullanılmıştır. Çalışmaya tüm gerekli izinler alınarak başlanmıştır.

Bulgular: Çocukların %56,4’ü erkek (n=62), yaş ortancası 10 (25-75p, 9-13)’dur. Ebeveynlerin %78,2’si kadın (n=86), yaş ortancası 38 (25-75p, 34-42,75), %50,9’unun geliri giderine eşit, %70,8’inin iki çocuğu vardır. Ölçeğin iki boyutunda taban ve tavan etkileri <%10’dur. AFA için KMO 0,76, Barlett küresellik testi $p<0,001$ ’dir; özdeğeri>1, kümülatif varyansı %62,8 olan iki faktörlü yapı saptanmıştır. Ölçeğin orjinalinden farklı olarak iki madde endişe boyutuna aktarılmıştır (etki 4, endişe 7 soru). DFA uyum göstergeleri kabul edilebilir sınırlar içinde değildir ($X^2/sd =4,33$, RMSEA=0,17; GFI=0,81; CFI=0,79; SRMR=0,09). Model düzeltme önerileri doğrultusunda etki boyutundan iki madde çıkarılmıştır (etki 3, endişe 6 soru). Çıkarılan maddelerden ilki etki boyutunda olup, endişe boyutundaki bir soruya çapraz yüklenmekte; ikincisi endişe boyutunda olmasına rağmen etki boyutuna yük vermektedir. Düzeltme işlemleri sonucunda uyum göstergeleri ($X^2 =2,05$, RMSEA=0,09; GFI=0,90; CFI=0,93; SRMR=0,06) kabul edilebilir sınırlardadır. DFA ile belirlenen faktörler birleşim ve ayrışım geçerliliği kriterlerini sağlamaktadır ($CR>0,70$, $AVE>0,5$ ve $AVE>MSV$, $AVE>ASV$). DFA sonrası Cronbach alfa değeri etki boyutunda 0,84, endişe boyutunda 0,85, toplamda 0,86’dır. DISABKIDS astım modülü ile eş zamanlı uygulanan AÇYKÖ puanları arasında olumlu yönde, güçlü düzeyde, anlamlı korelasyon vardır ($r=0,550$, $p<0,001$). Spearman-Brown değeri 0,82, Guttman Split-half değeri 0,80 bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: DISABKIDS astım modülü Türkçe versiyonunun psikometrik özellikleri, iyi ve kabul edilebilir düzeydedir. Ölçeğin kısa olması avantaj olup; mevcut astım ölçeklerine göre poliklinik şartlarında daha uygulanabilir. Ölçek, astımı çocuğun kendi ve ebeveyninin gözünden ayrı ayrı değerlendirmek, izlemek ve yaşam kalitesini arttırmak için müdahalede bulunmak açısından umut vericidir.

Anahtar Kelimeler: astım, DISABKIDS, güvenilirlik ve geçerlilik, yaşam kalitesi

SB-017

Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ve İlişki Etmenlerin Değerlendirilmesi

Seval Çalışkan Pala¹, Didem Oktar¹, Zeynep Demirtaş², Didem Arslantaş¹, Alaettin Ünsal¹, Murat Eyüboğlu³, Damla Eyüboğlu³

¹Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

²Ünye İlçe Sağlık Müdürlüğü, Ordu

³Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları

Giriş-Amaç: Okullarda ciddi boyutlara ulaşan önemli bir tehdit olarak görülen akran zorbalığı, sosyal ve ruhsal yönden depresyon, anksiyete gibi birçok soruna neden olmaktadır.Çalışmada, Eskişehir genelinde öğrenim görmekte olan lise öğrencilerinde akran zorbalığı sıklığının ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Çalışma Eylül-Ekim 2019 tarihleri arasında Eskişehir il merkezi ve yarı-kırsaldaki liselerde öğrenim gören iyi,orta ve kötü sosyoekonomik durumlarına göre kümelenen 9,10,11 ve 12. sınıf öğrencilerinde gerçekleştirilen kesitsel tipte bir araştırmadır.Çalışma için gerekli etik ve idari izinler alınmıştır.Çalışmada örneklem büyüklüğü, güven aralığı %99, hata payı %3, akran zorbalığı görülme sıklığı %50 ve desen etkisi 2 alınarak 3574 olarak hesaplandı. Kura ile belirlenen dokuz okulda 4470 öğrenciden 4066'sına ulaşıldı.Anket formun birinci bölümü sosyodemografik özelliklere ilişkin 11, akran zorbalığıyla ilişkili olduğu düşünülen 10, ikinci bölümü ise Hastane Anksiyete ve Depresyon Ölçeği'ne(HADÖ) ilişkin 14 soru içermekteydi.HADÖ Zigmund ve Snaith tarafından geliştirilmiş, ergenlerde Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Erkan tarafından yapılmıştır.HADÖ dördümlü Likert tipte olup(Çoğu zaman:0-hiçbir zaman:3) maddelerinin yedisi(tek sayılar) anksiyeteyi,diğer yedisi(çift sayılar) depresyonu ölçmektedir.Kestirim değeri anksiyete alt alanı için 10, depresyon için yedi olarak belirlenmiştir.Veriler IBM SPSS(v15.0) paket programında değerlendirildi.Verilerin değerlendirilmesinde Ki-kare analizi ve çoklu lojistik regresyon analizi kullanıldı.

Bulgular: Çalışma grubununun 2240'ı(%55.1) erkek, 1826'sı(%44.9) ise kadındır. Yaşları 14-19 arasında değişmekte olup,ortalama 15.5±1.11 yıldır.Çalışmada, akran zorbalığı sıklığı ise %21.0(n=855), akran zorbalığına maruz kalanların sıklığı ise %28.4(n=1148) olarak bulundu.Öğrencilerin %46.3'ünde yüksek anksiyete, %47.1'inde ise yüksek depresyon düzeyi tespit edilmiştir.Yapılan tekli analiz sonucunda zorbalık ile ilişkili olduğu tespit edilen bazı faktörlerle(cinsiyet, yaş, sosyoekonomik düzey, okul takımı ile spor aktivitelere katılma durumu, günlük ortalama cep telefonu/bilgisayar kullanım süresi, sınıf tekrarı yapma durumu, kesici alet ile kendine zarar verme durumu, depresyon ve anksiyete) oluşturulan lojistik regresyon modeli sonucuna göre akran zorbalığı sıklığı erkeklerde kadınlara göre 1.77(%95 GA=1.46-2.16), yaş gruplandırılırken dörde ayrılmış olup(yaş grupları:14-15,16,17,18-19) 17 yaşında olanlarda 15 ve altında olanlara göre 1.56(%95 GA=1.25-1.95), okul takımı ile spor aktivitelere katılanlarda katılmayanlara göre 1.60(%95 GA=1.32-1.92), günlük ortalama cep telefonu kullanma süresi gruplandırılırken üçe ayrılmış olup(0-1, 2-3, >3 saat) 3 saat üzeri olanların 0-1 saat olanlara göre 2.13(%95 GA=1.61-2.82), kesici alet ile kendine zarar verme öyküsü olanlarda olmayanlara göre 2.68(%95 GA=2.02-3.56),anksiyetesi olanlarda olmayanlara göre 1.70(%95 GA=1.41-2.06) kat daha fazla saptandı.

Sonuç ve Öneriler: Akran zorbalığı sıklığı %21 ile önemli bir sorundur.Diğer yandan öğrencilerin %46.3'ünde yüksek anksiyete, %47.1'inde ise yüksek depresyon düzeyi tespit edilmiştir.Öğrencilerin ruhsal ve bedensel sağlığını tehdit edebilecek akran zorbalığı ve bunun sonucunda meydana gelen mağduriyetten korunmak için öğrencilere yönelik rehberlik birimi destekli müdahaleler planlanmalı, gerekli durumlarda uzman hekimlere yönlendirme sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Akran zorbalığı, Lise öğrencileri, Anksiyete, Depresyon

SB-018

COVID-19 Pandemisi Evde Kal Döneminde Çocukluk Çağı Obezitesine Etkisi Olan Bazı Risk Faktörlerinin Belirlenmesi

Şule Özdemir¹, Şeyma Genç², Hatice Nilden Arslan², Özlem Terzi², Elif Nur Gülen³, Cihad Dündar²

¹Samsun İl Sağlık Müdürlüğü

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Samsun

³Samsun Canik İlçe Sağlık Müdürlüğü

Giriş-Amaç: COVID-19'un yayılmasını önlemek amacıyla alınan önlemlerin başında yer alan okulların kapanması ve eve kapanma, özellikle küçük apartmanlarda yaşayan kentsel alanlardaki çocuklarda obezite riskini arttırmaktadır. Birçok çalışma, çocuklardaki sağlıklı beslenme davranışları ve hareketli yaşamın benimsenmesi konusunda ebeveyn davranışlarının ve ev ortamının önemli olduğunu vurgulamakta, hatta en etkili yol olarak göstermektedir.

Çalışmamızda COVID-19 pandemisindeki evde kal döneminde, ebeveyn davranışları ve ev ortamının çocukluk çağı obezitesiyle ilişkisini değerlendirmek amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Kesitsel olarak planlanan çalışmanın verileri, 15 Mayıs-15 Haziran 2020 tarihlerinde, kullanıma açık sosyal ağlarda, 6-13 yaş arası çocuğu olan, gönüllü ebeveynlerden elde edildi. Online doldurulan ankette ebeveyn ve çocukların sosyo-demografik özellikleri ve pandeminin obeziteye etkisini belirlemeye yönelik 23 soru vardı. Ayrıca ebeveyn davranışları ve ev ortamının çocuklarının obezitesine etkisini belirlemek amacıyla "Aile Beslenme ve Fiziksel Aktivite (ABFA) Ölçeği" kullanıldı. 20 sorudan oluşan ABFA ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması Özdemir ve ark. tarafından yapılmıştı. Ölçek puanı 20-80 arasında olup ve alınan düşük puanlar çocuklarda obezitenin ortam için risk oluşturabilecek ebeveyn uygulamalarını ve çocuk davranışları arasındaki ilişkinin yüksek olduğunu göstermektedir. Araştırma için etik kurul izni ve katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alındı. Toplanan veriler SPSS 21.0 ile analiz edildi, $p < 0,05$ anlamlı olarak kabul edildi.

Bulgular: Araştırmaya katılan 405 ebeveynin % 78,8'i kadın olup, ebeveynlerin yaş ortalaması $38,8 \pm 5,2$ yılıdır. Ebeveynlerin %70,1'i üniversite ve üstü mezunu iken, %27,4'ünün çalışmadığı saptandı. Ebeveynlerin ve çocuklarının COVID-19 pandemisi sırasında vücut kitle indeksi (VKİ) değerlerinin (sırasıyla $25,9 \pm 4,0$ ve $19,5 \pm 4,8$), pandemi öncesine (Mart 2020'den öncesine) göre istatistiksel düzeyde arttığı belirlendi (her ikisi için $p < 0,001$). Ayrıca pandemide çocukların %56,3'ünde fiziksel aktivitenin ve %45,7'sinde fast-food tüketiminin azaldığı, %38,3'ünde meyve-sebze tüketiminin ve %78,5'inde ekran süresinin arttığı saptandı. Ebeveynlerin ABFA ölçek puan ortalaması $57,9 \pm 6,6$ olup, çocukların kilosu ($r = -0,23$, $p = 0,000$) ve VKİ'leri ($r = -0,27$, $p = 0,00$) arasında anlamlı korelasyon olduğu bulundu. Çocuklarda fast-food tüketimi artanlarda, meyve-sebze tüketimi azalanlarda ve abur cubur tüketimi artanlarda ebeveynlerin ABFA ölçek puanının istatistiksel düzeyde düşük olduğu belirlendi (sırasıyla $p = 0,012$, $p = 0,001$ ve $p < 0,001$).

Sonuç ve Öneriler: COVID-19 pandemisi sürecinde çocuklardaki obezite durumuyla, ebeveyn davranışları ve ev ortamı arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin çocuklarındaki azalan fiziksel aktivite ve artan ekran sürelerini dikkate alarak, ev içi hareketli oyun etkinlikleri planlamalarının veya benzer davranış kalıpları geliştirmelerinin pandeminin eve kapanma sürecinde obeziteden korunmak için fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Benzer şekilde ebeveynlerin fast-food ve abur cubur tüketiminin azaltılması ve meyve-sebze tüketimini artırılmasında çocuklarına uygun rol model olabileceği kanaatindeyiz.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk çağı obezitesi, COVID-19 pandemi dönemi, beslenme, fiziksel aktivite

SB-019

Aile Hekimlerinde Koronavirüs Anksiyetesi

Ayşe Seval Palteki¹, Ayşe Hümeysra Öz², Berna Koç², Necla Arusoğlu², Sara Fatma Dağtekin², Mehmet Akif Sezerol³,
Osman Hayran¹

¹*Istanbul Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul*

²*Istanbul Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul*

³*Üsküdar İlçe Sağlık Müdürlüğü, İstanbul*

Giriş-Amaç: Ülkemizde birinci basamak hizmetlerinin sunulmasında önemli bir role sahip olan aile hekimleri, rutin hizmetlerin sürdürülmesi ve pandemi sürecindeki uygulamalara destek vermeleri sırasında, Covid-19 hastalarıyla karşılaşabilmektedir. Bu çalışmanın amacı İstanbul Üsküdar'da hizmet vermekte olan aile hekimlerinin Covid-19 ile karşılaşma ve koronavirüs anksiyetesi durumlarının belirlenmesidir.

Gereç-Yöntem: Kesitsel, tanımlayıcı tipteki bu çalışmanın evrenini İstanbul Üsküdar ilçesinde çalışmakta olan aile hekimleri (n=168) oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri, Kasım 2020'de katılımcıların demografik ve iş ile ilgili özellikleri, Covid-19 ile temas durumları ve "Koronavirüs Anksiyete Ölçeği Kısa Formu" sorularını içeren online bir anket aracılığı ile toplandı. Ölçekten ≥ 9 puan alanlar disfonksiyonel anksiyeteli olarak kabul edildi. Kategorik değişkenler için sıklık ve yüzde, sürekli değişkenler için ortalama \pm standart sapma hesaplanarak veriler özetlendi. İstatistiksel önemlilik düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilerek, gruplar arası farklılık durumu, bağımsız gruplarda t testi kullanılarak değerlendirildi. Çalışmanın Sağlık Bakanlığı ve etik kurul izinleri alındı.

Bulgular: Çalışma kapsamında %74,3'ü pratisyen, %57,1'i erkek olan 105 kişiden veri toplandı. Aile hekimlerinin %37,1'i en az bir kronik hastalığı olduğunu belirtirken, yaş ortalamaları ise $44,55 \pm 8,83$ olarak bulundu. Günde ortalama baktıkları hasta sayısı $47,43 \pm 22,68$, izlem listesinden günlük ortalama aradıkları kişi sayısıysa $31,57 \pm 16,44$ olarak hesaplandı. %52,4'ü Covid-19 hastası ile yakın temaslı olduğunu belirtirken, %10,5'i Covid-19 geçirdiklerini belirtti. Katılımcıların %54,3'ü koronavirüs anksiyetesi açısından disfonksiyonel anksiyeteli olarak sınıflandırılırken; kadınların ($10,38 \pm 4,61$) erkeklere ($7,97 \pm 3,79$) ($t = -2,84; p = 0,005$); kronik hastalığı olanların ($10,46 \pm 4,88$) olmayanlara ($8,69 \pm 4,03$) kıyasla koronavirüs anksiyetesi skorlarının daha yüksek olduğu yönünde istatistiksel olarak önemli fark bulundu. Covid-19'a yakalananlarla, yakalanmayanlar arasında koronavirüs anksiyetesi açısından istatistiksel olarak önemli fark tespit edilmedi ($t = 0,367; p = 0,714$).

Sonuç ve Öneriler: Araştırma sonucunda, aile hekimleri arasında koronavirüs anksiyetesine sahip olanların, olmayanlardan daha fazla olduğu ve kadın aile hekimleri ile kronik hastalığı olan aile hekimlerinin diğerlerine kıyasla bu anksiyete düzeyinin daha yüksek olduğu bulundu. Bu durumu tetikleyen faktörlerin belirlenmesine yönelik kapsamlı çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Aile Hekimi, Anksiyete, Koronavirüs

SB-020

Ülkelerin COVID-19 Salgın Göstergelerinin Kümeleme Analizi ve Gelir Düzeyi Grubu ile İlişkisi

Caner Baysan¹, Seher Palanbek Yavaş², Meltem Çöl¹
¹Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi / Halk Sağlığı / Epidemiyoloji
²İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi / Halk Sağlığı / Çevre Sağlığı

Giriş-Amaç: İlk COVID-19 vakası 2019 yılının Aralık ayında Çin'de tanımlanmıştır. Hastalık kısa sürede Çin'in yakın komşuları ve daha sonra tüm dünyaya yayılmış, pandemi halini almıştır. Araştırmamız her ülkenin ilk vaka tespitinden sonraki 180. günü durumunu küme analizi yaparak değerlendirmek ve elde edilen kümelerin ülkelerin gelir düzeyi grubu ile ilişkisini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Gereç-Yöntem: Ekolojik tipte tasarlanan çalışmamızın evrenini dünyada yer alan 97 ülke oluşturmaktadır. "Our World Data" web sitesinden alınan ülkelerin ilk vaka tespitinden sonraki 180. güne ait milyon kişide vaka sayısı, milyon kişide ölüm sayısı, şehirleşme oranı ve nüfus yoğunluğu verileriyle kümeleme analizi yapılmıştır. Kümeleme analizinde, Akaike Bilgi Kriterine (AIC) göre en az bilgi kaybının olduğu küme sayısına ve kümeye ulaşılmıştır. Elde edilen kümenin tutarlılığını ve sınıflandırma düzeyini değerlendirmek için Silhouette ölçüsü kullanılmış olup 0.5 üzeri iyi sınıflama sınırı olarak kabul edilmiştir. Kümelemede yer alan değişkenlerin önemi (predictor importance) 0-1 arasında değerlendirilmiş olup sayı 1'e yaklaştıkça değişkenin önemi ve kümelemeye uyumu artışı olarak yorumlanmıştır. Kümeleme analizi sonucu elde edilen küme ile dünya bankası kriterlerine göre belirlenen ülkelerin gelir düzeyi grupları (yüksek, üst-orta, alt-orta ve düşük) arasındaki uyum değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı veriler frekans, ortalama±standart sapma, ortanca (IQR) olarak sunulmuştur. İstatistiksel analiz SPSS 25.0 veri paket programı kullanılarak yapılmıştır.

Bulgular: Araştırmayı oluşturan ülkelerin 36'sı (%37,1) yüksek, 32'si (%) üst-orta, 22'si alt-orta, 7'si alt gelir düzeyi grubunda yer almaktadır. Ülkelerin milyon kişideki toplam vaka sayısı ortalaması 5609,9±6661,5, ortancası 3584,5 (1104,5-7330,0), milyon kişideki toplam ölüm sayısı ortalaması 155,4±195,1, ortancası 78,5 (21,2-198,4), nüfus yoğunluğu ortalaması 247,6±835,9, ortancası 85,1(39,5-205,1), şehirleşme yüzdesi ortalaması 66,8±20,2, ortancası 70,7 (52,8-82,5) olarak tespit edilmiştir. Ülkelerin milyon kişideki vaka sayısı, ölüm sayısı, nüfus yoğunluğu ve şehirleşme yüzdesi değişkenleri ile yapılan kümeleme analizinde AIC 154,19 olarak tespit edilmiş olup 4 küme elde edilmiştir. Oluşan kümelerdeki ülkelerin sayısı sırasıyla 4 (%4,1), 35(%36,1), 18 (%18,6), 40 (%41,2) olarak tespit edilmiştir. Elde edilen kümenin Silhouette ölçüsü 0,6 (iyi) olarak tespit edilmiştir. Değişken önemi açısından milyon kişideki toplam ölüm sayısı 1,00, şehirleşme 0,90, milyon kişideki toplam vaka 0,42 ve nüfus yoğunluğu 0,25 olarak tespit edilmiştir. Kümeleme analizi sonucu elde edilen kümelerin ülkelerin gelir düzey grupları ile ilişkisini karşılaştırdığımızda değişken önemi değeri düşük tespit edilmiş olup 0,19 çıkmıştır.

Sonuç ve Öneriler: COVID-19 pandemisini ülkelerin 6. ayındaki durumları üzerinden değerlendirdiğimiz çalışmamızda elde ettiğimiz kümeler ile ülkelerin gelir düzeyi grupları arasındaki uyum çok düşük düzeyde tespit edilmiştir. Bu çalışmanın sonuçları pandeminin ölüm ve vaka sayıları üzerindeki etkilerini öngörmede ve sınıflamada gelir düzeyi yüksek ya da düşük ülkeler bazında değerlendirilemeyeceğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Küresel Sağlık, Gelir Düzeyi, Kümeleme Analizi

SB-023

Evaluating the WHO's Role on Global Health Security - A Comparative Analysis of PHEIC Declaration Processes

Muhammed Yusuf Özdemir

Istanbul University Istanbul Faculty of Medicine, Department of Public Health, Istanbul

Introduction and Purpose: The WHO's approach to global health security was changed in a revolutionary fashion with the revised International Health Regulations in 2005. However, since its implementation (2007), both the theoretical and practical sides of the new regulations have been criticised. As its main operational component, the Public Health Emergency of International Concern declarations were at the centre of the associated criticisms. The recent decision on COVID-19 on 30 January 2020 reawakened these discussions.

This study Aims:

- To clarify, compare and analyse the PHEIC processes through their 13-year history
- To reveal the possible factors affecting WHO decisions
- To shed light on possible improvements to global health security.

Materials-Methods: A comparative analysis has been conducted in four steps:

- The events and practical procedures of six previous PHEIC declarations have been summarised.
- The previous declarations were evaluated according to epidemiological markers (r_0 , CFR, asymptomatic case ratio, number of people and countries affected, number of deaths).
- The same declarations were analysed according to seven designated socio-political indicators (first case in US/EU, disease novelty, spreading season, the way of transmission (risk perception), average IHR Core Capacity scores, existence of conflict in country of origin, unnecessary trade/travel restrictions). To determine the indicators, a literature review was conducted.
- Three non-declared health events which were discussed in EC meetings were analysed according to the same epidemiological and socio-political markers. IHR criteria meeting levels have also been assessed.

Finding: Higher r_0 values and asymptomatic case rates, the confirmation of first US case, disease novelty, airborne transmission and higher IHR Core Capacity scores (of the country of origin) were found to be correlated with faster declarations. On the other hand, lower number of deaths and lower CFRs were correlated with slower declarations.

There was no clear correlation for number of countries or people affected, spreading season, existence of conflict or unnecessary restrictions (after previous PHEIC declarations).

R_0 values and asymptomatic case rates also were found to be correlated with non-declared PHEIC events (lower values, no declaration).

Results and Recommendations: Delays in the declared PHEICs and non-declared events overshadow the capabilities of the IHR. The scope of the decisions is narrow and not coherent with IHR definitions. Application of the IHR criteria are inconsistent among events. The steps and evidence-base of the PHEIC declarations are not clear or standardised. Political, social, and economic factors clearly affect the WHO processes more than expected. Improvements and amendments are suggested for all steps with public health perspective.

Keywords: pheic, who, pandemic, covid-19, international health regulations

SB-024

Uluslararası Öğrencilerin Sağlık Okuryazarlığı Düzeyleri ve Covid-19 Hakkındaki Bilgi ve Bakış Açıları

Nergiz Sevinç¹, Burcu Korkut²

¹Karabük Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı A.D

²Karabük İl Sağlık Müdürlüğü

Giriş-Amaç: Yeni koronavirus hastalığı (COVID-19) ilk olarak Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıktı ve ardından tüm dünyaya yayılarak ve küresel bir halk sağlığı sorunu oluşturdu. Bu çalışmada; COVID-19'un tüm dünyada küresel krize dönüşmesi ile birlikte pandemi ilanından sonra, ülkelere dönemeyen uluslararası öğrencilerin sağlık okuryazarlıklarını ve COVID-19 hakkındaki bilgi durumlarını ve bakış açılarını belirlemeyi amaçladık.

Gereç-Yöntem: Kesitsel olan bu çalışma Karabük Üniversitesinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler ile Mayıs-Haziran 2020 yılında yapıldı. Çalışma sonucunda; 322 öğrencinin verileri analiz edildi. Veriler; 48 sorudan oluşan anket formu ile toplandı. İlk kısımda, yaş, cinsiyet, uyruk, ekonomik durum, kaldığı yer gibi sosyodemografik özellikleri içeren 13 soru vardı. İkinci kısım literatür doğrultusunda hazırlanan; katılımcıların Covid-19 hakkındaki bilgi, tutum ve davranışlarını değerlendirmek amaçlayan, Covid-19'un kliniği, bulaş süresi, bulaş yolları, önleme ve korunma yollarını ve maske kullanımını içeren birden fazla alt seçeneği olan 12 sorudan oluştu. Üçüncü kısmı ise 23 sorudan oluşan yetişkin sağlık okuryazarlığı ölçeği oluşturdu. Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanıldı. Kategorik veriler frekans ve yüzde dağılımı olarak gösterildi. SOY puanlarının normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov H testi ile test edildi. Katılımcıların yaş ve sağlık okuryazarlığı ölçek puanları normal dağılıma uymamaktaydı ($p < 0.05$). Nicel veriler ortanca ve min-max olarak gösterildi. Gruplar arası karşılaştırmada Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis H testi kullanıldı. Yaş ile ölçek puanları arasındaki korelasyon spearman korelasyon testi ile değerlendirildi. P değerinin $p < 0.05$ olması anlamlı olarak kabul edildi. Çalışma için Karabük Üniversitesi'nden 2020/230 sayılı etik kurul onayı alınmış olup aynı zamanda Sağlık Bakanlığının da izni alındı.

Bulgular: Çalışmaya 322 yabancı uyruklu öğrenci katıldı; bunların 274'ü(85.1) erkek, 48'i(14,9) kadın olup yaş ortalaması 22 ± 3.47 idi. Öğrencilerin 220'si (% 68.3) Afrika uyruklu iken 102'si (%31.7) Asya kökenli idi. Öğrencilerin sağlık okuryazarlığı skoru maximum 23 puan üzerinden 10 (3-19) olarak saptandı. Yaş gruplarına ve cinsiyete göre sağlık okuryazarlığı puanları arasında fark yoktu ($p < 0.05$). Katılımcılar Covid-19 aşısının olmadığını, sabunla el hijyeninin sağlanmasının ve korunmada maske kullanımının önemli olduğunu farkındaydı (sırasıyla% 87,5,% 92,5 ve% 90,1); Öte yandan kuluçka dönemi, yaygın semptomlar ve yakın temasla bulaşma hakkında çok az şey biliyorlardı (sırasıyla % 9,6,% 28,2 ve% 30,1).

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışma, uluslararası öğrencilerin COVID-19 ile ilgili bakış açısı ve bilgi düzeylerinin yetersiz olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca sağlık okuryazarlığı da düşüktü. Çalışmamız Covid-19 pandemisi gibi küresel halk sağlığı problemlerinde; yabancı uyruklu öğrenciler gibi sağlık hizmetlerine ulaşmada problem yaşayan gruplara ve sağlık okuryazarlığı yetersiz olan bireylere sürekli sağlık eğitim desteğinin sağlanması gerektiğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası öğrenci, sağlık okuryazarlığı, covid-19

SB-025

COVID-19 Pandemi Sürecinde Ebe ve Hemşirelerde Depresyon ile Psikolojik Dayanıklılık, Tükenmişlik, Stres ve Sosyodemografik Faktörler Arasındaki İlişki: Kesitsel Bir ÇalışmaSelda Yörük¹, Döndü Güler²¹Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü²Sakarya Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Giriş-Amaç: Çalışmanın amacı, Türkiye’de COVID-19 salgını, birinci dalga sonunda ebe ve hemşirelerde depresyon ile psikolojik dayanıklılık, tükenmişlik, stres ve sosyodemografik faktörler arasındaki ilişkiyi belirlemektir.

Gereç-Yöntem: Kesitsel olarak planlanan bu çalışmada, örneklem seçimi yapılmamış olup, olasılıksız örneklem ile 377 ebe, hemşire katılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni depresyon puanı, bağımsız değişkenleri sosyo-demografik özellikler, stres algısı, tükenmişlik puanı, psikolojik dayanıklılık puanıdır. Veriler; Tanımlayıcı Formu, Beck Depresyon Envanteri(BDE), Algılanan Stres Ölçeği(ASÖ), Maslach Tükenmişlik Ölçeği(MTÖ), Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği(YİPDÖ) ile değerlendirildi. ASÖ, yaşanan stresin düzeyini, yanıtlayıcının yaşamını ne ölçüde kontrol edilemez ve aşırı yüklü değerlendirdiğini ölçmek üzere geliştirilmiş bir kendini değerlendirme ölçeğidir. BDE; öz-bildirim ile depresyon riski ölçüm aracıdır. Toplam puanlar 0 ile 63 arasında değişmekte ve toplam puanın yüksek olması depresyon şiddetinin yüksekliğini gösterir. MTÖ; tükenmişliği duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı olarak üç alt boyutta değerlendirmektedir. YİPDÖ, bireylerin psikolojik dayanıklılıklarını ölçmek için geliştirilmiştir. COVID-19 pandemiden dolayı veriler Google Form aracılığıyla online anket haline dönüştürülerek birinci dalganın sonunda (30.05.2020-13.06.2020) toplandı. Analizde pearson’s korelasyon analizi, ki-kare analizi, bağımsız gruplarda t testi ve lojistik regresyon analizi yapıldı. Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan (Tarih:29.05.2020,No:304) etik onay alınmıştır.

Bulgular: Sağlık çalışanlarının yaş ortalaması 32.20±8.11, %9.3 COVID-19 yoğun bakımda, %3.7’si COVID-19 servisinde çalışmaktadır. Ebe ve hemşirelerin %5.3’ü yeni koronavirus hastalığı tanısı aldığını belirtmiştir. Ebe ve hemşirelerde depresyon prevalansı 31.8%’dir. Tek değişkenli analizde; ebe ve hemşirelerin çalıştığı kurum ve çalıştıkları servise göre depresyon riski arasında anlamlı ilişki izlenmedi. Kendisinin COVID-19 enfekte olma kaygısı yüksek sağlık çalışanlarında 2.95 kat, ailesinin enfekte olacağından yüksek kaygı duyan ebe ve hemşirelerde depresyon riski 1.80 kat anlamlı olarak yüksek saptanmıştır. COVID-19 tanılı hastaya bakım veren ebe-hemşirelerde depresyon riski 1.35 kat anlamlı olarak yüksektir. Depresyon riski ebelerde, 35 yaşın altında olan, haftalık çalışma saati 49 saat ve üzeri olan, sağlık durumunu kötü/orta olarak değerlendiren, ekonomik durumunu düşük/orta olarak değerlendiren sağlık çalışanlarında anlamlı olarak yüksektir. Lojistik regresyon analizinde, ebelerde depresyon riski hemşirelere göre 1.92 kat fazladır. Algılanan stres puanının artması depresyon riskini 1.16 kat, duygusal tükenme puanının artması depresyon riskini 1.11 kat arttırmaktadır. Psikolojik dayanıklılık puanının yüksek olması depresyon riskine karşı koruyucu bulunmuştur(<0.05).

Sonuç ve Öneriler: Ebe ve hemşirelerin üçte birinde depresyon semptomlarının olduğu belirlendi. Stres düzeyi ve duygusal tükenmişliği yüksek olan ve ebe unvanı olan sağlık çalışanlarında depresyon riski yüksek izlendi. Psikolojik dayanıklılık depresyon semptomlarından koruyucu önemli bir faktördür. Sağlık çalışanlarına koruyucu ruh sağlığı hizmetlerinin sunumu gerekmektedir. Depresyon riski açısından sağlık çalışanlarının izlenmesi gelecekte ruh sağlığı sorunlarının gelişimi açısından önemli olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Depresyon, tükenmişlik, stres, COVID-19, psikolojik dayanıklılık

SB-026

Dünyada COVID-19'un Sosyal Belirleyicilerinin Analizi

Selva Dilan Gölbaşı, Muhammed Fatih Önsüz, Emrah Atay, Selma Metintaş
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı

Giriş-Amaç: Ülkeler arasında COVID-19'un insidans ve mortalite hızları açısından önemli farklılıklar görülmüştür. Pandeminin sosyo-ekonomik etkilerinin olması yanında oluşturduğu sonuçların sosyo-ekonomik parametrelerle ilişkisi üzerinde de çalışılmaktadır. Literatürde COVID-19 ve sosyo-ekonomik eşitsizliklerle ilgili çelişkili sonuçlar verilmektedir. Çalışmada, seçilmiş ülke örnekleminde COVID-19 insidans hızı, ölüm hızı, vaka ölüm oranı ile insani gelişmişlik indeksi (İGİ) ve sağlık hizmet ölçütleri arasındaki ilişkinin analiz edilmesi amaçlandı.

Gereç-Yöntem: Çalışma, ekolojik bir çalışmadır. Veriler, Kasım 2019'da John Hopkins, Dünya Sağlık Örgütü, Dünya Bankası, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü, Our World In Data, Merkezi İstihbarat Teşkilatı, Birleşmiş Milletler veri tabanlarından alındı. Etik ve idari izinler alındı. Belirlenen kriterlere göre altı Dünya Sağlık Örgütü bölge grubundan en fazla nüfusa sahip ülkeler alındı. Ülkelerden hiç ölüm bildirmeyenler çıkarılarak analiz 53 ülke üzerinden yapıldı. Çalışmada, COVID-19 insidans hızı, mortalite hızı ve vakada ölüm oranı (CFR) bağımlı değişkenler olarak alındı. Bağımsız değişkenlerde toplumda sosyal eşitsizliği vurgulamak için İGİ, tarım-dışı işlerde çalışanlarda beyaz yakalılarının yüzdesi, işsizlik yüzdesi ve ülkelerin gelir düzeyi grubu sosyal belirleyiciler olarak alındı. Sağlık hizmeti göstergelerinden kişi başına düşen sağlık harcamaları, her 1000 kişi için hekim, hemşire ve hastane yatağı sayıları modele dahil edildi. Analiz için %95 güven aralığı, %5 anlamlılık düzeyinde değişkenler arası ikili korelasyon ve çok-değişkenli regresyon modeli kullanıldı.

Bulgular: Çalışma grubunda kümülatif doğrulanmış COVID-19 vakaları 50.829.856, ölümleri 1.237.869(%1,9) kişi, CFR %2,4'tü. İnsidans hızı en yüksek Amerika Birleşik Devletleri'nde milyon kişide 37089,84, mortalite hızı Peru'da milyon kişide 1080,95; CFR Meksika'da %9,71 olarak hesaplandı. Küresel COVID-19 insidans hızı ($p<0,001$), mortalite hızı ($p=0,002$) ve İGİ arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulundu. CFR ile İGİ arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamadı ($p=0,776$). Tarım-dışı işlerde çalışanlarda beyaz yakalılarının yüzdesi alınarak yapılan korelasyon analizinde COVID-19 insidans hızı ($p=0,102$) ile arasında ilişki bulunamadı ancak mortalite hızı ($p=0,002$) ve CFR ($p=0,016$) ile ilişki bulundu. İşsizlik yüzdesi ile CFR ($p=0,007$), mortalite hızı ($p=0,018$) arasında ilişki bulundu. COVID-19 insidans hızı ile işsizlik oranı arasında ilişki bulunamadı ($p=0,091$). Çoklu lineer regresyon modelinde COVID-19 insidans hızı ile İGİ ile pozitif, hemşire sayısı ile negatif ilişki vardı. COVID-19 mortalite hızı ile İGİ arasında pozitif, hemşire ve hasta yatağı sayısı ile negatif ilişki saptandı. CFR ile hiçbir değişkenin ilişkisi bulunmadı.

Sonuç ve Öneriler: COVID-19 insidans ve ölüm hızı ile İGİ arasındaki ilişki dikkat çekicidir. İGİ kadar etkili diğer belirleyiciler, sağlıkta insan gücü ve hasta yatağı sayılarıdır. COVID-19 insidans ve ölüm hızlarının yüksek olduğu bölgelerde hastalığın yükünü azaltmak için sağlığın sosyal belirleyicilerini dikkate alan kanıt düzeyi yüksek araştırmalar yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Ekolojik çalışma, COVID-19, sağlık eşitsizlikleri, sosyo-ekonomik sağlık göstergeleri

SB-027

Meslek Hastalığı Sürecinin Kalitatif Değerlendirilmesi

*Ali Erkin Kahraman, Bülent Kılıç, Arif Hikmet Çımrın
Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi*

Giriş-Amaç: Meslek hastalıkları için modern zamanların “sessiz salgını” ifadesi de kullanılmaktadır. Ülkemizde meslek hastalıkları açısından gerek tanı gerek sürveyans sisteminde ciddi bir açık olduğu birçok yayında vurgulanmaktadır. Bu araştırmanın amacı, Dokuz Eylül Üniversitesi İş ve Meslek Hastalıkları Kliniği’nde meslek hastalığı tanısı almış kişilerin, tanı öncesi, tanı ve tanı sonrası süreçlerdeki duygu, düşünce, gözlem ve deneyimlerinin saptanması ve değerlendirilmesidir.

Gereç-Yöntem: Bu araştırma kalitatif tipte bir araştırmadır. Dokuz Eylül Üniversitesi İş ve Meslek Hastalıkları Kliniği’ne, görüşmelere başlanma zamanına göre, son 6 ay içerisinde başvurmuş, meslek hastalığı tanılı çalışanlardan, amaca uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiş 12 çalışanla anlatı görüşmesi yapılmış, görüşmelerde alınan ses kayıtları transkripte edilerek tematik içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Triangülasyonun sağlanması amacıyla, aynı klinikten kıdem ve deneyim düzeyine göre, 1 akademisyen, 1 uzman, 2 yandal uzmanlık öğrencisi ve 1 personelle de derinlemesine görüşme yapılmıştır. Ayrıca İSG alanında yayınlanmış ulusal ve uluslararası rehber dokümanlardan seçilenler ise doküman analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Çalışma için gerekli etik kurul onayı alınmıştır.

Bulgular: Görüşülen 12 katılımcının 2’si kadın 10’u erkektir. Katılımcılar 31-58 yaş aralığında olup, madencilik, inşaat ve çeşitli imalat işkollarından olanlar mevcuttur. Mevcut tanılarını incelendiğinde bazılarının birden fazla tanısı olup, solunum sistemi ve nöromuskuler sistemin hastalıkları ayrıca işitme kayıpları ağırlıktadır. Transkripte edilmiş metinlerdeki ifadelerden oluşturulan alt kodlar, kognitif ve psikolojik, sosyokültürel, sosyoekonomik ve iş yeri alanlarında kategorize edilmiş ve fen ve sosyal bilim literatürü eşliğinde temalar oluşturulmuştur. Ortaya çıkan temalar “Göç ve Katastrofi”, “Proleterleşme”, “Alt Sosyokültürel Örgütlenme ve Gettolaşma”, “Geleneksel Çalışma Kültürü ve Örgütlenmeleri”, “Prekarizasyon ve Prekaryöz Davranışlar”, “Kötü Muamele ve İş yeri Zorbaları”, “Travma ve Benlik Krizi”, “İfşa ve Yüzleşme”, “İfşa ve İnsandılaştırılma”, “Yeni benlik ve Uzlaşma” olarak son halini almıştır. Bu temalar altında en sık tekrar eden kodlar iş güvencesizliği, yoksulluk, eğitimsizlik, hemşehricilik, damgalanma, korku ve kaygıdır. Anahtar kişilerin meslek hastalıklarıyla ilgili en çok tekrar eden kodları ise tanı koyma süreci ve sonrasına yönelik karşılaştıkları durumlar, hekimlerin farkındalık eksikliği, tetkik ve konsültasyon süreçlerinde uzamalar, meslek hastalığı tanısı sonrası süreçlerin ağır işlemesi ve sağlık profesyonellerinin yaşadıklarını ifade ettikleri vicdani ikilemler olmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Sonuçta araştırmanın odağında olan ve meslek hastalığı olarak algılananın, sadece tıbbi bir tablo veya tanı değil, dar bağlamda iş yerindeki, geniş bağlamda ise bu iş yerinin sadece küçük bir temsili olduğu uluslar ötesi alandaki çalışma hegemonisinin, yayılım gösterdiği ve kırımlar yaptığı farklı ortamlardan biri olan çalışanın bedeninde kendisini açığa vuran (ifşa olan) bir fenomen olduğu ve böyle izlendiği değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Damgalanma, İş güvencesizliği, Kalitatif araştırma, Meslek hastalıkları, Yoksulluk

SB-028

Hidroelektrik Enerji Santrali Çalışanlarında Gürültü Üzerine Bir Çalışma: Artvin Örneği

Elif Işık¹, Yavuz Özoran², Gamze Çan³

¹Artvin Çoruh Üniversitesi

²Avrasya Üniversitesi

³Karadeniz Teknik Üniversitesi

Giriş-Amaç: Hidroelektrik enerji santralleri (HES), yenilenebilir olmaları açısından ve temiz enerji sağlayıcıları olarak son yıllarda en çok tercih edilen enerji kaynağı olmuştur. Fakat santrallerde türbinlerin çalışması esnasında gürültü meydana gelmektedir. Gürültü, çalışanların sağlığını etkileyen önemli bir fiziksel risk etmenidir. Bu çalışma, Artvin ilinde bulunan işletme halindeki HES'lerde çalışan kişilerde gürültü ile ilgili değişkenlerin tespit edilmesi amacıyla kesitsel bir araştırma olarak yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Çalışmanın yürütülmesi için kurum izni veren HES'lerde, çalışmaya katılmayı kabul eden 110 kişi oluşturulmuştur. Araştırma 2018 sonbahar aylarında HES'lerin tam en az iki türbinle çalıştıkları zamanda yapılmıştır. Araştırmanın verileri, kişisel bilgi formu ve kişisel gürültü ölçümlerine dayanmaktadır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizi, SPSS 23 istatistik paket programında, sayı, ortalama, yüzde, Kruskal - Wallis H analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. Artvin Çoruh Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan etik kurul izni ve HES'lerin bağlı olduğu elektrik üretim şirketlerinden resmi yazı ile izin istenmiştir.

Bulgular: Örneklemin kişisel gürültü düzeyi ölçüm ortalaması 72.3 ± 0.8 dB(A) olarak belirlenmiştir. Kişisel gürültü düzeyi incelendiğinde, gürültü düzeyi normal olan bireylerin gürültü ölçüm ortalaması 69.2 ± 0.5 dB(A) iken yüksek düzeyde gürültüye maruz kalan grubun ortalaması 87 ± 1.040 dB(A) olarak belirlenmiştir. Çalışanların görevlerine göre gürültüye maruz kalma puan ortalamaları incelendiğinde en düşükten en yükseğe doğru sırası ile yönetici, güvenlik personeli, kumanda operatörü, iç hizmet personeli ve teknik personel şeklinde sıralanmaktadır. Çalışanların görevlerine göre gürültüye maruz kalma ortalamaları birbirinden farklı olmakla birlikte aradaki farkın istatistiksel olarak anlamsız olduğu görülmektedir ($p>0.05$). Bu bulguya göre çalışanın yaptığı işe göre gürültüye maruz kalma derecesi anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Sonuç ve Öneriler: HES'ler elektrik üretiminde ülkemiz açısından büyük önem taşır ve genellikle çevresel etkenleri açısından değerlendirilmiştir. Oysa çalışanları da etkileyen birçok yapı içermektedirler. Bu çalışmanın sonucuna göre; örneklemin kişisel gürültü ölçüm değerleri ortalaması, çalışanların gürültüden korunmasına dair yönetmeliğe göre normal sınırlarda çıkmıştır. Bu durum HES çalışanlarını oluşabilecek meslek hastalığından (işitme kaybı) koruduğu gibi, iş kazalarının önlenmesinde, iş verimliliğinin artırılmasında ve çalışanlar açısından devamlılığın sağlanması bakımından da önemli bir etkenidir. Ayrıca, çalışanların eğitim durumunun yüksek olması ve işle ilgili eğitim almasının gürültüden korunmada önemli bir etken olduğu belirlenmiştir.

HES'ler de çalışanları etkileyen diğer etkenler açısından da çeşitli çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Not: Bu çalışma, birinci yazarın ikinci ve üçüncü yazar danışmanlığında hazırladığı 'Hidroelektrik Enerji Santrallerinin Çalışanlar Üzerine Psikososyal Etkilerinin Araştırılması' isimli doktora tezinden üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: HES, gürültü, iş sağlığı

SB-029

Mevsimlik Tarım Çalışanlarının Covid-19 Hakkındaki Bilgi, Tutum ve Davranışları

Mahmut Kılıç¹, Sevda Yaman²¹Yozgat Bozok Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı Yozgat²Yozgat Bozok Üniversitesi Akdağmadeni Sağlık Yüksekokulu, Yozgat

Giriş-Amaç: Tarımsal üretimde sürekli ya da gezici olarak görev yapan mevsimlik tarım çalışanları ülkemizde tarımsal istihdamın yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. Literatürde mevsimlik tarım çalışanları ile Covid-19 pandemisi ile ilgili doğrudan yapılan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın amacı, mevsimlik tarım işçilerinin COVID-19 pandemisi hakkındaki bilgi, tutum ve davranışlarını belirlemektir.

Gereç-Yöntem: Bu araştırma, tanımlayıcı nitelikte kesitsel bir araştırmadır. Araştırma 2020 yılı Ağustos-Ekim aylarında Yozgat ilinde mevsimlik olarak çalışan 18 yaş ve üzeri tarım işçileri arasında yapılmıştır. Mevsimlik tarım çalışanlarının sayıları belirli olmadığı için örneklem büyüklüğü hesaplaması, bilinmeyen evren büyüklüğü, bilgi düzeyi $p=0,5$, $\alpha=0,05$, p sapma $d=0,05$ alınarak 384 kişinin araştırmaya katılması hesaplanmıştır. Yozgat Valiliği'nden kurumsal izin ve Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Komisyonunun 19/18/2020 tarihli ve 12/19 sayılı Etik Kurul izni alınmıştır. Veriler, araştırmaya gönüllü onam vererek katılmayı kabul eden 739 işçiden yüz yüze anket yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Veriler istatistik paket programı ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılanların %49,5'i kadın, yaş ortalaması 32,9, %45,3 okur-yazar değil, %97,8'i evli, %68,7'si 3 ve daha fazla çocuğa sahiptir. Hiç birinin sosyal güvencesi yokken, sağlık hizmetlerine ulaşmada sorun yaşamadıklarını belirtmiştir. Araştırmaya katılanların tamamı Covid-19 hakkında yetersiz bilgiye sahip olduğunu, bilgi kaynakları olarak daha çok eş-dost (%100,0) ve televizyon (%93,6) olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılanların tamamı Covid-19'un hapşırık, öksürük, doğrudan kişilerle temas, cansız yüzeylerden ve hava yolu ile bulaştığını doğru olarak bilmektedir. Araştırma grubunun tamamı Covid-19'un belirtilerinden olan ateş, öksürük, boğaz ağrısı ve nefes darlığını, %95,3'ü ishali doğru olarak bilmektedir. Araştırma grubunun tamamı temastan kaçma, el yıkama, maske takma, temiz olmayan elle göz-yüze temas ettirmemek, öksürme-hapşırma sırasında ağız ve burnu kapatmak, sebze-meyve ve proteinden zengin gıdaları tüketme, bol sıvı alma ve belirti olduğunda sağlık kuruluşlarına başvurulması gerektiğini doğru olarak bilmektedir.

Araştırma grubunun %44,9'u çalıştığı ve konakladığı yerdeki önlemleri hiç yeterli bulmamakta, %69,7'si beraber çalıştığı kişilerin aldığı önlemleri hiç/ biraz yeterli bulmakta, %73,6'sı hastalığın bulaşmasından fazla korkmakta ve %44,9'u virüsün kendisine veya ailesine mutlaka bulaşacağını belirtmiştir.

İşçilerin tamamı maske taktığını, %91,1'il sosyal mesafeye uyduğunu, %85'i genellikle ellerini yıkadığını, %83,5'i sosyal ilişkilerini kısmen kısıtladığını, %6,6'sı kolonya/ dezenfektan kullandığını ve tamamı eldiven kullanmadığını, koruyucu amaçlı ilaç ve besin almadığını belirtmiştir. İşçilerin %93,4'ü koruyucu malzemelere çok zor ulaştığını veya satın alabildiğini, tamamı bu dönemde harcamalarının kısmen de olsa arttığını belirtmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Mevsimlik işçilerin tamamına yakını Covid-19'un bulaşma yollarını, belirtilerini, alınacak önlemleri doğru olarak bilmekte ve gerekli önlemlere uymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, mevsimlik tarım işçileri, bilgi, tutum, davranış

SB-030

Çağrı Merkezi Çalışanlarının Genel Ruhsal Durumları ve İş Yaşam Kalitesi

Muhammed Akif Sami Toker¹, Nuran Güler²

¹Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Suşehri Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Sivas

²Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Sivas

Giriş-Amaç: Çağrı merkezleri, aşırı iş yükü, karmaşık ve belirsiz iş ortamı, hedefe ulaşma isteği, yapılan işlerin değişiklik göstermemesi, kişinin düşüncelerini dışlayan görev şekli, kişinin becerilerinin sadece bir bölümünden faydalanma ve iş denetiminin düşük olması çeşitli ruhsal problemleri ortaya çıkarmakla birlikte iş yaşam kalitesini etkilemektedir.

Bu araştırma, çağrı merkezi çalışanlarının genel ruhsal durumları ve iş yaşam kalitesini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı türde olan araştırmanın evrenini ve örneklemini Sivas Alonet Çağrı Merkezinde çalışan işçiler(200) oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından literatür taranarak oluşturulan Kişisel Bilgi Formu, Genel Sağlık Anketi-28 ve Çalışanlar için Yaşam Kalitesi Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Veri toplama araçları çalışanlara 01.12.2018–31.12.2018 tarihleri arasında araştırmacının gözetiminde mola sırasında uygulanmıştır. Araştırmaya başlamadan önce üniversitenin Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan etik onay ve Alonet Çağrı Merkezinden çalışma izni alınmıştır. Ayrıca araştırma hakkında iş yeri yönetimine bilgi verilerek, araştırmaya katılacak çalışanlardan sözlü ve yazılı onamları alınmıştır. İstatiksel değerlendirmede tanımlayıcı testler, Pearson Momentler Çarpımı korelasyon analizi, t testi, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis H testi ve Dunnett T3 Post Hoc testi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular: Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, çalışanların %61.6'sı kadın, %54.2'si 20-29 yaş grubunda olup yaş ortalaması 29.76±4.524 ve %71.2'sinin üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir. Çalışanların genel sağlık anketi toplam puan ortalaması 5.34±5.60, çalışanlar için yaşam kalitesi ölçeğinin mesleki tatmin alt ölçeği puan ortalaması 36.07±9.88, tükenmişlik alt ölçeği puan ortalaması 14.40±7.74 ve eş duyum yorgunluğu alt ölçeği puan ortalaması 13.89±9.31 olarak saptanmıştır. Aile tipi, fiziksel aktivite, spor yapma, mesleğini isteyerek seçme, mesleğini kendine uygun bulma ve mesleğinden memnun olma durumu ile genel ruhsal durum ve iş yaşam kalitesi arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (p<0.05).

Sonuç ve Öneriler: Çağrı merkezi çalışanlarının yaklaşık % 45.8'i ruhsal açıdan riskli grupta yer aldığı, çalışanların genel olarak mesleki tatminlerinin orta düzeyde, tükenmişlik ve eş duyum yorgunluğu düzeylerinin ise düşük olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çağrı merkezi, iş yaşam kalitesi, ruhsal durum

SB-031

Bir Kamu Üniversite Hastanesinde Pandemi Sürecinin İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerine Etkisi

Mustafa Bamsı Tür, Sabriye Özcan, Tuğba Demirel Derkuş, Sema Çeliker, Seyyare Kurt, Sema Yıldız, Mehmet Cevat Boz, Nazire Gökşen Ekim, Turan Durar, Özlem Yazıcıoğlu, Yücel Demiral, Osman Alparslan Ergör
Dokuz Eylül Üniversitesi Hastanesi, İşyeri Sağlık Güvenlik Birimi, İzmir

Giriş ve Amaç: Üçüncü basamak hastaneler çok tehlikeli grupta değerlendirilen, ağır ve tehlikeli işlerin yürütüldüğü hizmet alanlarıdır. Bu kurumlardaki çalışanlarının korunması yapısal ve işlevsel açıdan güçlü işyeri sağlık ve güvenlik örgütlenmeleri ile yürütülebilir. Çalışma uzun süredir iş sağlığı ve güvenliği (İSAGÜ) hizmeti sunan bir birime sahip, üçüncü basamak bir hastanede İSAGÜ hizmetlerinin pandemi sürecinden nasıl etkilendiğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma, bir kamu üniversite hastanesinde pandemi sürecinin iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerine etkisini incelemek için tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Çalışmanın gerçekleştirildiği üniversite hastanesi işyeri sağlık ve güvenlik birimi (İSGB) 2006 yılında kurulmuştur. İSGB işlevleri etkin ve düzenli bir kayıt sistemi ile izlenmektedir. Çalışma kurum işyeri sağlık ve güvenlik biriminin günlük işlevleri sırasında ve bu işlevlere dayalı yürütüldüğü için etik kurula başvurulmamıştır. Çalışmada kullanan tüm alanlara ulaşılması hedeflendiği için ayrıca örneklem yapılmamıştır. Pandemi öncesi ve sırasındaki veriler karşılaştırılarak olağan üstü durumun rutin hizmeti nasıl etkilediği değerlendirilmiştir. İSGB işlevleri ulusal ve uluslararası düzenlemeler ile kullanılarak belirlenen başlıklar altında incelenmiştir. Bu başlıklar düzenli risk değerlendirme, durum saptama, iş kazası izlemi, iş hijyeni ölçümleri, periyodik bakı, işe giriş ve işe dönüş muayenelerini kapsamaktadır. Çalışanlara yönelik muayeneler tek başlık altında toplanmıştır. İSAGÜ hizmetinin karşılaştırılması için 1 Ocak – 31 Aralık 2019 “ilk dönem”, 11 Mart 2020 – 1 Kasım 2020 “Pandemi Dönemi” olarak tanımlanmıştır.

Bulgular: İşyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı, işyeri hemşiresi, çevre sağlığı teknikeri, sekreter, personel, halk sağlığı araştırma görevlisi ve öğretim üyesi olmak üzere on üç kişiden oluşan İSGB ekibi ilk dönemde ayrıntılı 40 risk değerlendirmesi tamamlamış, 37 sorun odaklı durum saptama gerçekleştirilmiş, 547 iş kazası değerlendirmesi tamamlanmış, 2266 muayene yapılmış, 31 iş hijyeni ölçümü tamamlamıştır. Pandemi Döneminde ise dar kapsamlı ve hızlı olarak Covid-19 odaklı 130 risk değerlendirmesi, 803 birim ziyareti, 64 sorun odaklı durum saptama yapılmıştır. Pandemi Döneminde periyodik muayeneler, genel İSAGÜ eğitimleri gibi rutin hizmetler askıya alınmış, buna karşın 2398 muayene yapılmış, 313 iş kazası incelemesi tamamlanmıştır. Bu dönemde temaslı yada minör semptomları olan sağlık çalışanlarına hizmet sunabilmek için Pandemi Sağlık Çalışanı Polikliniği oluşturulmuştur. Covid-19 tanısı alan sağlık çalışanlarından 25 çalışan meslek hastalığı tanısıyla SGK bildirilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Pandemi Dönemi daha kısa bir zaman aralığı olmasına karşın İSGB hizmet hacmi belirgin olarak artmıştır. Pandemi Dönemi sağlık çalışanının sağlığına yönelik rutin hizmetleri belirgin biçimde aksatmış, etkinlikler kurum çalışanlarını enfeksiyondan korumaya odaklı bir yaklaşım üzerinden yürütülmüştür.

Pandemi sürecinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin aksamadan yürütülmesi temel bir zorunluluktur.

Anahtar Kelimeler: Sağlık çalışanının sağlığı, işyeri sağlık ve güvenlik birimi, pandemi

SB-032

Tersane Çalışanlarının İş ile İlgili Sağlık Sorunları

Mustafa Çakır¹, Ekrem Aktuğ², Selim Yüksel³, Faruk Demirhan³

¹*Istanbul Medeniyet Üniversitesi Tıp Fakültesi*

²*Yenilikçi Eğitim OSGB*

³*Kocaeli Sağlık Müdürlüğü*

Giriş-Amaç: Bu çalışmada tersane çalışanlarının iş ile ilgili sağlık sorunlarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Gereç-Yöntem: Araştırma kesitsel tipte bir çalışma olup, Kasım-Aralık 2019 tarihlerinde Kocaeli'de üç tersanede 283 çalışan ile yürütülmüştür. Araştırmada anket formu kullanılmıştır. İstatistiksel analizde, tanımlayıcı bulgular kısmında kategorik değişkenler sayı, yüzde ve sürekli değişkenler ise ortalama \pm standart sapma ve ortanca (en büyük, en küçük değer) ile sunulmuştur. Etik kurul onayı alınmıştır. Tüm analizlerde istatistiksel olarak anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

Bulgular: Çalışmada katılımcıların %97,5'i (n=276) erkek; %31,4'ü (n=89) 30 yaş altında, %30,7'si (n=87) 31-40 yaş grubunda olup yaşları ortalaması $37,0 \pm 10,5$ 'tir. Çalışanların %71,0'i evli (n=201); %33,6'sı (n=95) lise mezunu, %28,6'sı (n=81) ilkokul mezunu; %6,7'sinin (n=19) kronik hastalığı olduğu, %49,5'inin (n=140) sigara içtiği ve çalışanların çalışma süresi ortalaması $33,2 \pm 51,2$ aydır. Araştırmaya katılanların %4,6'sının (n=12) çalışma süresince işle ilgili hastalık geçirdiği; %13,1'inin (n=34) çalışma süresince iş kazası geçirdiği ve geçirilen iş kazalarının %67,6'sı (n=23) göze sıvı-cisim sıçraması, %55,8'i (n=19) kesik-çizik ve kayma-takılma-düşme olarak saptanmıştır. Çalışmaya katılanların %79,7'si (204) yaptığı iş için aldığı eğitimin yeterli olduğunu düşünmektedir.

Sonuç ve Öneriler: Çalışanların yaklaşık %5'inin işle ilgili hastalık, %13'ünün iş kazası geçirdiği saptanmıştır. Çalışanlara hastalıklar ve iş kazasıyla ilgili eğitim verilmesi ve çalışma alanlarında koruyucu uygulamaların gözden geçirilmesi ve kontrol edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tersane çalışanları, işle ilgili sağlık sorunları, iş kazası

SB-033**Tersane Çalışanlarında Kas İskelet Sistemi Sorunları**

Mustafa Çakır¹, Ekrem Aktuğ², Faruk Demirhan³, Selim Yüksel³, Ahmet Akalan³

¹*Istanbul Medeniyet Üniversitesi Tıp Fakültesi*

²*Yenilikçi Eğitim OSGB*

³*Kocaeli Sağlık Müdürlüğü*

Giriş-Amaç: Bu çalışmada tersane çalışanlarında kas iskelet sistemi sorunlarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Gereç-Yöntem: Araştırma kesitsel tipte bir çalışma olup, Ekim-Aralık 2019 tarihlerinde Kocaeli'de üç tersanede 280 çalışan ile yürütülmüştür. Araştırmada anket formu (sosyodemografik özellikler ve Genişletilmiş Nordic kas iskelet sistemi anketi) kullanılmıştır. İstatistiksel analizde, tanımlayıcı bulgular kısmında kategorik değişkenler sayı, yüzde ve sürekli değişkenler ise ortalama \pm standart sapma ve ortanca (en büyük, en küçük değer) ile sunulmuştur. Etik kurul onayı alınmıştır. Tüm analizlerde istatistiksel olarak anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak alınmıştır.

Bulgular: Çalışmada katılımcıların %97,1'i (n=272) erkek, %31,1'i (n=87) 30 yaş altında olup yaşları ortalaması $37,1\pm 10,5$ 'tir. Çalışanların %71,4'ü evli (n=200); %33,6'sı (n=94) lise mezunu, %28,9'u (n=81) ilköğretim mezunu; %37,1'inin (n=104) beden kitle indeksi 25-29,9 arasında; %5,7'si (n=16) vardiyalı çalışmaktadır.

Araştırmaya katılanların %17,9'unun (n=50) boynunda, %16,1'inin (n=45) omzunda, %18,2'sinin (n=51) sırtında, %22,1'inin (n=62) belinde son bir yılda ağrı olduğu saptanmıştır. Çalışanların %10,7'sinin (n=30) bel ağrısı, %6,4'ünün (n=18) diz ağrısı, %5'inin (n=14) boyun ağrısı, %3,2'sinin (n=9) sırt ağrısı nedeniyle ev/iş hayatının etkilendiği belirlenmiştir. Çalışmaya katılanların %6,1'inin (n=17) bel ağrısı, %3,9'unun (n=11) diz ağrısı nedeniyle rapor aldığı saptanmıştır. Çalışmada vardiyalı çalışanlarda bel ağrısı 5,8 kat, egzersiz yapmayanlarda sırt ağrısı 7,7 kat fazla saptanmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Araştırmada çalışanlarda önemli oranlarda kas iskelet sistemi sorunları olduğu saptanmıştır. Çalışanların çalışma ortamlarının incelenerek, çalışma alanlarının ergonomik hale getirilmesinin sağlanması, egzersiz ve sağlıklı çalışma pozisyonlarıyla ilgili eğitim verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tersane, Kas-iskelet sorunları, çalışan

SB-034

Bir Üniversite Hastanesinde Çalışanlarda Psikososyal Risk Etmenlerine Maruziyetin İş Kazalarına Etkisi

Özge Aksoy, Osman Alparslan Ergör

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir

Giriş-Amaç: Sağlık çalışanları iş kazaları ve psikososyal etmenler açısından riskli bir gruptur. Amaç, bir üniversite hastanesinde iş kazası açısından yüksek riskli birimlerde çalışanlarda psikososyal risk etmenlerine maruziyetin iş kazalarına etkisini belirlemektir.

Gereç-Yöntem: Kohort tipinde olan araştırma, 01.09.2017-28.02.2018 tarihleri arasında bir üniversite hastanesinde çalışan 269 yüksek riskli çalışan(iş kazası sıklık hızı 9.0 ve üzeri olan birimler) ile gerçekleştirilmiştir. Etik kurul onayı ve bilgilendirilmiş gönül onam formu alınmıştır. Örnek büyüklüğü hesaplanmış(n=244) ancak red oranının yüksek olabileceği düşünülerek evrenin tamamına ulaşılmıştır(Yanıtlanma oranı: %76.2). Bağımlı değişken 6 aylık izlem süresince iş kazası geçirir. Temel bağımsız değişken, psikososyal risk etmenlerine maruziyet olup Kopenhag Psikososyal Risk Değerlendirme Ölçeği-3(KOPSOR-3) standart form kullanılarak değerlendirilmiştir. Diğer bağımsız değişkenler, yaş, cins, eğitim durumu, medeni durum, görev, çalışılan birim, haftalık çalışma saati, mesai düzenidir. Çözümleme Pearson Ki-Kare testi, Fisher'in Kesin testi ve Kaplan-Meier sağkalım analizi ve Cox regresyon analizi kullanılmıştır. Çok değişkenli analizde bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasındaki ilişki yaş ve cinse göre düzeltilmiştir. p değerinin 0.05'in altında olması istatistiksel anlamlılık olarak kabul edilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların yaşlarının ortalaması 34.5 ± 7.3 olup haftalık çalışma sürelerinin ortalaması 44.6 ± 7.5 saattir. Çalışanların çoğunluğunu kadınlar(%86.6), üniversite ve üzeri mezunu olanlar(%92.9), evliler(%68.8), hemşireler(%82.2), rutin dışı çalışanlar(%86.2), yoğun bakım ünitesinde çalışanlar(%34.5) oluşturmaktadır. Ortalama izlem süresi 174.1 ± 27.9 gündür. İş kazası sıklığı %10.0'dır(n=27). En sık iş kazası türü kesici-delici alet yaralanmasıdır(%77.3). Kan almada, servis, acil ve yoğun bakım ünitelerine göre iş kazası sağkalımı anlamlı olarak daha kısadır(sırasıyla $p=0.034$; 0.038 ; 0.001) ve yoğun bakım ünitelerine göre anlamlı olarak daha fazla iş kazası geçirilmiştir($p=0.024$). Yüksek liderlik eksikliği olanlarda, düşük olanlara göre anlamlı olarak daha fazla iş kazası görülmüştür($p=0.032$). Yüksek işte özgürlük eksikliği olan grubun iş kazası sağkalımı, düşük olanlara göre anlamlı olarak daha kısadır($p=0.016$). Düzeltme öncesi ve sonrası kan almada çalışma(cHR:5, %95 GA 1.4-17.5; aHR: 7.8, %95 GA 1.9-32.5) ve yüksek işte özgürlük eksikliği(cHR: 4.1, %95 GA 1.2-14.4; aHR: 4.3, %95 GA 1.2-15.4) ile iş kazası geçirme arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir(sırasıyla $p=0.012$; 0.005 ; 0.027 ; 0.024).

Sonuç ve Öneriler: Ülkemizde birçok araştırmacı tarafından(%17-55) değişen sıklıklarda iş kazası sıklığı tespit edilmiştir. Bu araştırmaların çoğunluğu kesitsel nitelikte ve beyana dayalı değerlendirmelerdir. Araştırmamız ileriye yönelik kurgusu ve bildirilmiş iş kazalarının alınması açısından güçlüdür. Ancak bildirilmeyen iş kazaları değerlendirilememiştir. Olasılıkla belirlenen iş kazası sıklığı(%10.0) gerçek sıklığının altındadır. Örneğin küçüklüğü nedeniyle psikososyal risklerle iş kazaları arasındaki ilişki tam olarak ortaya koyulamamış olabilir. Büyük örnek ve iş kazalarının bildirimini artırılması ile planlanacak yeni araştırmalar söz konusu ilişkiyi daha net ortaya koyabilir.

Anahtar Kelimeler: iş kazası, psikososyal riskler, sağlık çalışanlarının sağlığı

SB-035

**Sağlık Çalışanlarında COVID-19 Temas Riskinin Değerlendirilmesi için Bir Matris Önerisi:
Teknik Not**

*Seyfi Durmaz, Raika Durusoy
Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir*

Giriş-Amaç: Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi (EÜTF) Hastanesi'nin sağlık çalışanlarına yönelik COVID-19 temaslı sürveyans çalışmalarını Çalışan Sağlığı, Hakları ve Güvenliği Birimi (ÇASAGÜB) yürütmektedir. Hastanede ilk PCR pozitif tanısı 18 Mart 2020 tarihinde konulmuş ve o günden itibaren TC Sağlık Bakanlığı'nın rehberleri doğrultusunda temaslı tespiti yapıp, algoritmaya uygun sınıflandırma gerçekleştirilmiştir. Sürveyans çalışma grubu temaslı sağlık çalışanları sınıflandırmasında 18 Mart – 5 Nisan 2020 tarihlerinde Sağlık Bakanlığı'nın o dönemki rehberlerine uygun olarak “Yakın temaslı / Temaslı”, 6 Nisan – 23 Ağustos 2020 tarihlerinde Sağlık Bakanlığı'nın güncel rehberlerine uygun olarak “Yüksek / Orta / Düşük riskli” tanımlarını kullanmıştır. Süreç içinde rehberlerin kapsayıcılığının sınırlı kaldığı fark edilmiştir. 1 Haziran 2020 tarihinden itibaren yeni normalleşme sürecinin ardından temas öyküleri çeşitlenmeye başladıkça sürveyans grubu güncel rehberler ile değerlendirme yapmada zorlanmıştır. Riskli temasların tespit edilmesi ve COVID-19 vakalarıyla temas halinde olan sağlık çalışanlarının erken izolasyon ve enfeksiyonun yayılmasını sınırlama olasılığını artıracaktır. Bu teknik notun amacı, COVID-19 hastaları olan sağlık hizmeti çalışanlarının temas takibi riskini doğru şekilde sınıflandıran güvenilir, hızlı adaptasyonu olan ve kullanımı kolay bir matris önermektir.

Gereç-Yöntem: Araştırmacılar tarafından Sağlık Bakanlığı rehberleri, Dünya Sağlık Örgütü ve CDC önerileri merkezinde literatür desteği ile bir matris geliştirilmiş ve 17 Ağustos tarihinden itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Temaslı tespit çalışmalarında yer alan yedi hemşire, iki iş güvenliği uzmanı, iki tıp doktorunun onayına sunulan ilk taslak matris öneriler doğrultusunda güncellenip 24 Ağustos tarihinde uygulanmaya başlamıştır. Birinci ay sonunda matris tekrar sürveyans ekibine ve 7 uzman (2 halk sağlığı, 2 mikrobiyolog, 2 enfeksiyon uzmanı, 1 epidemiyolog) görüşüne sunulmuş, onay olarak uygulamaya devam edilmiştir.

Bulgular: Matris, iki aylık bir süre boyunca (24 Ağustos - 23 Ekim 2020) 1169 riskli temas görüşmesinde etkin bir şekilde kullanılmıştır. Matris, sürveyans ekibi tarafından ortalama 8.6/10 (min: 8.2, max: 9.0) puan ile kabul görmüş, yeni sürveyans ekibi üyeleri tarafından hızla adapte olunmuş ve kullanımı kolay bulunmuştur. Sağlık çalışanı temas riski sınıflandırmasında üç ana başlık öne çıkmıştır: 1. Ortamın havalandırılmasından kaynaklanan farklılıklar: İç mekan, iyi havalandırılmış iç mekan, dış mekan. 2. Doğrudan temas veya malzeme paylaşımı. 3. Aerosol üretme prosedürü (AGP). Bu matris, COVID-19 olguları ile birçok farklı teması olan sağlık çalışanları Yüksek / Orta / Düşük Riskli olarak sınıflandırmaya ve farklı müdahale seçenekleri ile enfeksiyon hızını azaltmaya olanak tanımıştır.

Sonuç ve Öneriler: Farklı temas riski kategorileri arasındaki ayrım, farklı önleyici tedbirler anlamına gelir: Bu matrisler, yaygın kullanımlarında, yüksek riskli durumlar için daha fazla koruma sağlarken, daha düşük risk durumlarını tespit ederek sağlık hizmeti sunumunun sürdürülebilirliğini sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık çalışanları, COVID-19, temaslı izlemi, temaslı değerlendirme, matris

SB-036

Samsun İlinde Hava Kirliliğinin Sağlık Kurumlarına Başvuru ve Ölümler Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi

Feyza Nur Topçu Yenerçay¹, Ahmet Tevfik Sünter²

¹Ordu İl Sağlık Müdürlüğü

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Samsun

Giriş-Amaç: Bu çalışmanın amacı Samsun ili merkez ilçelerinde, 2018 yılındaki hava kalitesi ölçüm verileri ve meteorolojik parametreler ile aynı dönem içerisinde 2. ve 3. Basamak hastanelere solunum sistemi hastalıkları, kardiyovasküler hastalıklar, nörolojik ve psikiyatrik hastalıklar tanılarıyla yapılan başvuruların ve hastane yatışlarının ilişkisini değerlendirmektir. Buna ek olarak, çalışmada PM10 ölçüm verilerinin ölüm sayıları ile ilişkisini değerlendirmek ve AIR Q+ programı ile önlenebilir ölüm sayılarını hesaplamak amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırma ekolojik tiptedir. Araştırmada Samsun ilinde bulunan 7 hastanenin kayıtları incelenmiştir. 2018 yılında bu hastanelerde ICD-10 tanı kodlarından I00-I99, J00-J99, F00-99, G00-99 arası herhangi birini alan tüm başvuru ve yatışlar dâhil edilmiştir. Hava kirliliği T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Hava Kalitesi İzleme İstasyonları Web Sitesi'nden alınan PM10 ölçümleri ile değerlendirilmiştir. Meteorolojik parametrelerden günlük ortalama basınç, rüzgâr hızı, sıcaklık, nem verileri Samsun Meteoroloji Müdürlüğü'nden alınmıştır. AIR Q+ programı ile önlenebilir ölüm sayılarını hesaplamak amacıyla ölüm verileri Türkiye İstatistik Kurumu'ndan elde edilmiştir. Hastane başvuru ve yatışları ile PM10 ve meteorolojik parametreler arasındaki ilişkileri açıklamak için korelasyon analizleri ve sayma verili regresyon modellerinden Negatif Binomial regresyon yöntemi kullanılmıştır. $p < 0,05$ tüm testler için istatistiksel anlamlılık düzeyi olarak belirlenmiştir.

Bulgular: Araştırmada Samsun ili merkez ilçelerine ait PM10 yıllık ortalaması $50,4 \pm 19,3 \mu\text{g}/\text{m}^3$ olarak bulunmuştur. PM10 ile değerlendirilen tüm hastalıkların günlük başvuru sayıları arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır. PM10 ile yatış sayıları arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, solunum sistemi hastalıkları ve kardiyovasküler hastalıklar arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuş ancak nörolojik ve psikiyatrik hastalıklar ile anlamlı ilişkiler bulunmamıştır. Meteorolojik parametrelerden ortalama sıcaklık ve ortalama nem ile PM10 arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Çalışmada PM10 ile hastalıkların başvuru ve yatışları arasında yapılan regresyon analizlerinde pozitif yönlü ilişkiler gözlenmiş olup PM10 düzeyindeki her $10 \mu\text{g}/\text{m}^3$ artışta solunum sistemi hastalıklarından başvuruların %3, kardiyovasküler hastalıklardan başvuruların %2, nörolojik ve psikiyatrik hastalık başvurularının %1 ve solunum sistemi hastalıklarından yatışların %2 oranında arttığı belirlenmiştir. AIR Q+ programı kullanılarak yapılan hesaplamalarla, 2018 yılında Samsun il genelinde PM2.5 ortalaması $31,8 \mu\text{g}/\text{m}^3$ olarak bulunmuştur. Samsun il genelinde 2018 yılında hava kirliliğine atfedilebilir 30 yaş üstü doğal ölüm sayısı 835 (%12,3), risk altındaki 100000 kişiye atfedilebilir tahmini ölüm sayısı 111,8 olarak bulunmuştur (RR:1,14).

Sonuç ve Öneriler: Hava kirliliğine bağlı olarak hastane başvuruları, yatışlar ve ölümler artmaktadır. Hava kirliliği ve meteorolojik parametreler sağlık üzerine olan etkileri nedeniyle önemli çevresel faktörlerdir. Özellikle kış dönemlerinde artan hava kirliliğinin, belirlenen sınır değerlere düşürülmesiyle pek çok ölüm ve olumsuz sağlık etkisi önlenebilir.

Anahtar Kelimeler: Samsun, hava kirliliği, PM10, AIR Q+

SB-037**Ankara'daki Eğitim Araştırma ve Devlet Hastanelerinde Su Yönetimi**

Derya Çamur¹, Gamze Ketrez¹, İbrahim Sefa Güneş¹, Fatma Sena Konyalıoğlu¹, Hüseyin İltir², Murat Topbaş³

¹Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Ankara

²Ankara İl Sağlık Müdürlüğü, Gölbaşı Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi, Ankara

³Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Trabzon

Giriş-Amaç: Hastanelerin işlevlerini yerine getirebilmeleri için su vazgeçilmez bir unsurdur. Bu nedenle hastanelerde suyun planlı bir şekilde temini, dağıtılması ve kullanılması yani su yönetimi son derece önemlidir. Bu çalışmada su kaynaklarının gittikçe azaldığı günümüzde, suyun büyük miktarlarda kullanıldığı hastanelerde su yönetimi kapsamında yapılan çalışmaların (suyun temini, kullanımı, atık suların bertarafı gibi) ortaya konulması amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Çalışma tanımlayıcı tiptedir. Çalışma için Etik Kurul Onayı, Ankara İl Sağlık Müdürlüğü ve hastane yönetimlerinden izin alınmıştır. Araştırmanın evrenini Ankara ilindeki 30 eğitim araştırma ve devlet hastanesi oluşturmaktadır. Örneklem seçilmemiş, hastanelerin tamamına ulaşılması hedeflenmiş, 23 hastane (13 devlet, 10 eğitim araştırma hastanesi) çalışmaya katılmayı kabul etmiştir (%76,6). Araştırmacılar tarafından oluşturulan 32 soruluk anket formu ile 2020 yılı Temmuz-Ekim ayları arasında veri toplanmıştır. Anketler hastanelerin idari, mali işler ve teknik hizmet müdür ya da müdür yardımcıları tarafından doldurulmuştur. Verilerin değerlendirilmesinde sayı ve yüzde dağılımları kullanılmıştır.

Bulgular: Hastanelerde aylık tüketilen su miktarı ortancası 1400,0 (60-197350) m³'tür. Dört hastanede sıhhi tesisat konusunda eğitilmiş personel, iki hastanede hiç sensörlü musluk bulunmamaktadır. İçme kullanma suyu olarak tüm hastanelerde şebeke suyu, dört hastanede ayrıca kuyu suyu kullanılmaktadır. On hastanede yıl içerisinde su kesintisi olduğu, sadece bir hastanede içme suyu deposu olmadığı ifade edilmiştir. Tüm hastanelerin su depoları temizlenmekte ve içme-kullanma suyu analizleri yapılmaktadır. Depo temizliği 14 hastanede, içme kullanma sularının analizi 11 hastanede yılda iki kez yapılmaktadır. 17 hastanede tesisattaki su kaçaklarını saptamak için günlük izlem yapılmaktadır. Bu görev 15 hastanede sıhhi tesisatçılar tarafından yürütülmektedir. 16 hastanede su akış şeması; 22 hastanenin acil ve afet durumları için eylem planı bulunmakta, 17 planda içme-kullanma suyu, 10 planda atık suların bertarafı ile ilgili bölüm yer almaktadır. Dokuz hastanede laboratuvar, 8 hastanede radyoloji ünitesi, 3 hastanede nükleer tıp ünitesi ve 3 hastanede kemoterapi ünitesinden kaynaklanan atık suların genel kanalizasyona verildiği ifade edilmiştir. Son bir yıl içerisinde kanalizasyon sisteminde patlak/sızıntı meydana gelen 5 hastanenin 2'si bahsedilen dört ünite kaynaklı, 1'i radyoloji ünitesi kaynaklı atık sularını bu kanalizasyona vermektedir. Anketi dolduran 15 yönetici 'içme-kullanma suyu sağlanması' işi hastane yönetiminin 1. öncelikli işi olmalıdır derken; 13 yönetici 'hastanemizde içme kullanma suyunun sağlanması' işi hastane yönetiminin 1. öncelikli işidir, yanıtını vermiştir. Şebeke suyu 17 hastanede bahçe sulamasında kullanılmaktadır.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmanın yapıldığı hastanelerde içme suyu ve atık su yönetiminde sorun alanları olduğu görülmektedir. Bu konuda bilgi ve farkındalık artırılmalı, hastanelerdeki su yönetimi eğitilmiş bir ekip tarafından profesyonel bir yaklaşımla yürütülmelidir. Bunun için personel eğitimleri, denetimler ve ilgili mevzuatta düzenlemeler yapılmalıdır. Bu kurumlarda suyun tasarruflu kullanımı konusundaki uygulamalar yaygınlaştırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: atık su, hastane, içme suyu, su yönetimi

SB-038

Hava Kirliliğinin Kardiyovasküler Sağlık Üzerindeki Etkisi

Gülay Ekinci¹, İhsan Bakır²

¹*Istanbul Sabahattin Zaim University Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü*

²*Istanbul Tıp Fakültesi Kalp, Damar ve Göğüs Cerrahisi Anabilim Dalı*

Amaç: Hava kirliliği çeşitli partiküllerle karakterize önemli bir çevresel sağlık tehdididir. Literatürde yapılan çalışmalar, partikül maddeye maruziyetin kardiyovasküler hastalıklarla ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu çalışma ile Türkiye'de hava kirliliği ile Kardiyovasküler hastalık yükü arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır.

Materyal-Metod: Çalışmada Türkiye'nin 1990 - 2017 yıllarına ait Kişi Başı Kardiyovasküler Hastalık Yükü ile Kişi Başı hesaplanmış PM 2,5 ile Non-methane Volatile Organic (NMVOC) Bileşik verileri kullanılarak yapılmıştır. OECD Data'da yer alan hava kirleticilerin kişi başı kilogram cinsinden hesaplanan değerleri ile Global Hastalık Yükü çalışmasında Türkiye'nin kardiyovasküler hastalıklara ait DALY (Disability-Adjusted Life Years-Engelliliğe Göre Ayarlanmış Yaşam Yılları) cinsinden hesaplanan Kardiyovasküler hastalık yüküne ait veriler değerlendirmeye alınmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler panel veri metodoloji ile EVIEWS programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Türkiye'de kişi başı PM 2,5 ortalama 6,46 kg (min: 4,64; max:10,48) olup; 28 yılda ortalama %56 azalmıştır. Yine kişi başı NMVOC ortalama 17,81 kg (min: 13,38; max:25,07) olup; 28 yılda ortalama %17 azalmıştır. Kişi başı Kardiyovasküler Hastalık Yükü ortalama 0,041 (min: 0,035; max:0,050) olup; 28 yılda ortalama 0,27 azalmıştır. Çalışmada Nedensellik açısından yapılan analizde PM 2,5'ten Kişi Başı Kardiyovasküler Hastalık Yüküne doğru tek yönlü; Kişi Başı Kardiyovasküler Hastalık Yükü ile NMVOC arasında çift yönlü Granger Nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.

Sonuç: Çalışmadan elde edilen sonuçlar, hava kirletici partiküllerin Kardiyovasküler Hastalık Yükleri üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Hastalık yükleri ile hava kirleticiler arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmanın; çevre ve sağlık ilişkili literatüre katkı sağlayacağı öngörülmektedir

Anahtar Kelimeler: Hava kirliliği, Hastalık Yükü, Kalp Sağlığı, PM2, 5

SB-039

2012-2019 Yılları Arasındaki Kırklareli İl Merkezinde Partikül Madde (PM₁₀) Düzeylerinin İncelenmesiHamza Demirbilek¹, Yeliz Mercan²¹Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Kırklareli.²Kırklareli Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Sağlık Yönetimi Bölümü, Kırklareli.

Giriş ve Amaç: Partikül maddelerin neden olduğu yüksek morbidite ve mortalite, yol açtığı iş gücü kaybı ve ekonomik boyutları nedeniyle önemli bir halk sağlığı sorunu olmaya devam etmektedir. Bu çalışmada, Kırklareli Merkez ilçede 2012-2019 yılları arasındaki partikül madde (PM₁₀) düzeylerinin Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği (HKDYY), Avrupa Birliği (AB) ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) limit değerlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu araştırma Kırklareli Merkez ilçede Temmuz 2019- Aralık 2020 tarihleri arasında retrospektif olarak yürütülmüştür. 01.01.2012-31.12.2019 tarihleri arasında tek bir istasyonda ölçümü yapılan veriler, Ulusal Hava Kalite İzleme Ağından elde edilmiştir. PM₁₀ düzeylerinde yeterli ölçüm yapılan günlerin (%75 doluluk) 24 saatlik ölçüm ortalamaları (µg/m³) kullanılmıştır. Verilerin çözümlemesinde tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Araştırma için etik kurul onayı alınmıştır.

Bulgular: PM₁₀ için oluşturulan 2920 günlük zaman serisinin 2674 gününde yeterli ölçüm yapılmıştır. 2012-2019 yılları arasında yapılan yeterli ölçümlerde PM₁₀'un yıllık ortalamaları 46 µg/m³ ile 74 µg/m³ arasında değişmiş, 2016 yılında en yüksek düzeye ulaşmıştır (Ort±ss: 74,00±28,97 µg/m³, Min: 1,25, Max: 169,92). PM₁₀'un yıllık ortalamaları incelendiğinde: HKDYY'ne göre 2016- 2019 yılları arasında; AB (40 µg/m³) ve DSÖ (20 µg/m³) göre **tüm yıllarda** limit değerler aşılmıştır. PM₁₀'un günlük ortalamaları incelendiğinde: HKDYY'ne göre sekiz **yıllık** zaman serisinin %18,9'unda (504 gün), AB ve DSÖ'ye göre %50,0'sinde (1336 gün) limit değerler aşılmıştır. 2012-2019 yılları arasında PM₁₀'un günlük ortalamaları her bir yıl için ayrı ayrı incelendiğinde: HKDYY'ne göre yılların %2,7-%36,4'ünde limit değerler aşılmış ve en uzun süre 2019 yılında (123 gün) aşım gözlenmiştir. AB ve DSÖ limit değerlerine (50 µg/m³) göre ise yılların %32,1-%82,7'sinde limit değerler aşılmış ve en uzun süre 2016 yılında (287 gün) aşım gözlenmiştir. PM₁₀'un günlük ortalamalarının DSÖ, AB ve HKDYY'de insan sağlığının korunması için günlük ortalamasının bir yılda 35 kezden fazla aşılmaması gereken sınır değerleri, HKDYY'ne göre 5 yıl (2015-2019 yılları arası), AB ve DSÖ'ye göre 8 yıl boyunca aşıldığı bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: PM₁₀ **düzeylerinin yıllık ortalamaları**, HKDYY'ne göre sekiz yıllık zaman serisinin yaklaşık beşte birinde, AB ve DSÖ'ye göre yarısında insan sağlığının korunması için belirlenen limit değerlerin üzerindedir. Her bir yıl ayrı değerlendirildiğinde bu yükseklik daha dikkat çekici düzeydedir. PM kirliliğini önlemeye yönelik sanayi faaliyetlerinde denetimlerinin sıklığı ve niteliği artırılmalı, kaliteli yakıt kullanımı teşvik edilmeli, bölgesel düzeyde sektörlerarası işbirliği yapılmalı, motorlu taşıtların emisyon ölçümleri sıklaştırılmalı ve toplum sağlığını korumaya yönelik farkındalık faaliyetleri yürütülmelidir. Kırklareli'nde PM_{2,5}'in ölçülen parametreler arasında yer alması için gerekli girişimler başlatılmalıdır. PM kirliliğine yönelik acil eylem planları oluşturulmalı, yerel yönetimlerin ve toplumun hazırlıklı olunması sağlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: Partikül madde, Hava kirliliği, Limit değer, Yeterli ölçüm

SB-040

Covid 19 Pandemisi Kapsamında Alınan Önlemlerin Kütahya Hava Kalitesine Etkisi

Muammer Yılmaz

Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Kütahya

Giriş-Amaç: Hava kirliliği önemli bir halk sağlığı sorunudur. Her yıl 3,7 milyon ölüm, dış ortam hava kirliliğine atfedilmektedir. Kütahya hava kirliliğinin yaşandığı şehirlerimizden biridir. Hava kirliliği ısınma, trafik ve sanayi kaynaklıdır. Kütahya Merkezde ısınmada doğalgaz kullanım oranı % 63'tür. Covid-19'un yayılmasını durdurmak için birçok Dünya ülkesi tarafından şehirlerde nüfusun hareketliliğini sınırlanması ve neredeyse tüm önlenebilir faaliyetlerin yasaklanması da dahil bir dizi hızlı ve katı karşı önlem alınmıştır. Kütahya'da da Covid-19'un yayılmasını durdurmak için nüfus ve ekonomik faaliyetlerin kısıtlanmasına dair önlemler uygulanmıştır. Kütahya'da kısıtlama daha çok trafik ve küçük ölçekli imalat yapan işyerlerinde uygulanırken, büyük ölçekli sanayi tesisleri faaliyetlerine devam etmiştir. Bu çalışma; bu uygulamaların hava kirleticilerinin konsantrasyonlarını nasıl etkilediğini değerlendirmek için yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu tanımlayıcı araştırmanın verileri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na ait www.havaizleme.gov.tr sitesinden alınan 11 Mart-25 Mayıs 2019 ve 11 Mart-25 Mayıs 2020 tarihleri arasındaki PM10, PM2.5 ve SO2 değişkenlerine ait ölçüm değerleridir. İstasyonlarda her bir kirletici için günlük yapılması gereken 24 adet ölçümden en az %75'i (18 ölçüm) gerçekleştirilen günlere ait ölçümlerin ortalaması alınarak, günlük ortalama ölçüm değerleri hesaplanmıştır. PM10, PM2.5 ve SO2 değerlerinin ortalamalarının karşılaştırmasında student t testi kullanılmıştır.

Bulgular: 2019 yılında PM10 ortalaması 62.17 ± 33.36 , PM2.5 ortalaması 11.34 ± 10.43 , SO2 ortalaması 18.18 ± 13.98 , hava sıcaklığı ortalaması 11.14 ± 4.58 'dir. 2020 yılında PM10 ortalaması 42.25 ± 26.20 , PM2.5 ortalaması 16.69 ± 8.77 , SO2 ortalaması 6.93 ± 5.36 , hava sıcaklığı ortalaması 13.27 ± 6.00 'dir. PM2.5 değerleri 2019 ve 2020 yılının mart ($12,21 \pm 13,69-21,87 \pm 11,69$), nisan ($13,84 \pm 10,22-7,55 \pm 6,43$) ve mayıs ($7,69 \pm 5,94-10,84 \pm 3,91$) aylarında artmıştır. ($p=0,020$, $p<0.001$, $p=0.040$). PM10 değerleri 2019 ve 2020 yılının mart ($70,50 \pm 36,82-55,89 \pm 24,82$) nisan ($70,52 \pm 35,11-36,76 \pm 28,18$) ve mayıs ($48,49 \pm 24,99-35,17 \pm 18,38$) aylarında azalmıştır. ($p=0,163$, $p<0.001$, $p=0.062$). SO2 değerleri mart ($30,41 \pm 11,60-13,15 \pm 6,77$) nisan ($16,70 \pm 8,96-4,78 \pm 2,07$) ve mayıs ($5,34 \pm 2,10-4,49 \pm 1,67$) aylarında azalmıştır. ($p=0,002$, $p=0.041$, $p=0.258$). Hava sıcaklığı 2020 mart ayında $8,39 \pm 4,27$ iken 2019 mart ayında ölçülmemiştir. Hava sıcaklığı 2019 nisan ayında $7,84 \pm 3,97$ 2020 nisan ayında $12,42 \pm 2,94$ ($p<0.001$) iken 2019 mayıs ayında $13,51 \pm 3,40$ 2020 mayıs ayında $18,85 \pm 5,92$ ($p=0,001$) bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Kütahya'da hava kirletici konsantrasyonları önceki yıl aynı dönem ile karşılaştırıldığında PM10 ve SO2 konsantrasyonlarında azalma olduğu görülürken PM2.5 konsantrasyonlarında artış görülmektedir. PM10 ve SO2 konsantrasyonlarında azalma sıcaklığın bir önceki yıla göre artış göstermesine ve kısıtlamalara bağlı gerçekleşmiş olabilir. Ancak özellikle merkeze yakın yerleşimli büyük ölçekli sanayilerin kısıtlamaların dışında olması ve şehirlerarası trafik PM2.5 konsantrasyonlarını olumsuz etkilemiş olabilir. Basınç ve nem gibi hava kalitesini etkileyen meteorolojik parametreler bu çalışmada değerlendirilmemiştir. Bunların yanında şehirdeki ana hava kirletici kaynaklarının hangisi olduğu, büyük imalat sanayi üretimine, küçük imalat sanayi üretimine, konut ısıtmasına sırayla bir süre ara verilmesi ve ile tespit edilerek öncelikli önlemlerin belirlenmesi sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Pandemi önlemleri, hava kalitesi, SO2, PM10, PM2.5

SB-041

**Analysis of The Natural Disasters Occured in The Last Century and
The People Who Were Consequently Displaced**

Seher Palanbek Yavaş¹, Caner Baysan², Ayşe Emel Önal¹

¹Department of Public Health, Division of Environmental Health, University of İstanbul and Medicine Faculty, İstanbul, Turkey

²Department of Public Health, Division of Epidemiology, University of Ankara and Medicine Faculty, Ankara, Turkey

Introduction and Purpose: Natural Disasters are complex events which expose people to various risks and dangers. Those who get affected by a disaster, encounter death, physical injuries, psychological effects, financial loss, and displacement. In this study, we wanted to make an assessment of natural disasters which has occurred in the world and people who were consequently displaced.

Materials-Methods: The data for our research, which was designed to be a descriptive one, was obtained from EM-DAT (The International Disasters Database) and IDMC (Internal Displacement Monitoring Centre) database. Target population of our study consists of 287.913.123 people who were displaced in consequence of 15.406 natural disasters which occurred in the world between the years of 1920 (January) - 2020 (August) and natural disasters which occurred between the years 2008 (January) - 2019 (December). Disasters and displacements that were observed at different times and places, have been grouped on the basis of disaster sub-groups, years (in decades), continents, and countries. The data have been presented as frequency distributions and calculated using SPSS 25.0 package software.

Finding: 39,1% of natural disasters are hydrological (n=6025), 31,8% meteorological (n=4894), 11,2% geophysical (n=1732), 10,2% biological (n=1577), and 7,6% climatological (n=1178). It was determined that in the 5 continents examined (Africa, America, Asia, Europe, Oceania), there has been a rapid growth in hydrological and meteorological disasters after the year 1980. Moreover, it was determined that, in comparison to other continents, geophysical disasters occur more in Asia and biological disasters occur more in Africa. On the other hand, with regards to displacements due to disasters, when the weather-related disaster sub-groups, which had the highest rate (n=253.199.368; 87,9%), were examined; flood (56%) and storm related (41,3%) disasters were determined to cause displacement more than others. When we examined geophysical displacement, it was determined that it was mostly earthquake (n=33381177; 96,2%), and then volcanic eruption (n=1208515; 3,5%) related. It was determined that the country where the disasters occur the most is America (1,019) and the country where the greatest number of displaced people were observed is China (n=81672141).

Results and Recommendations: Ultimately, the natural disasters related to the climate change have increased over the years and caused displacement, death, and financial damage. In particular, we must reenforce our endurance with regards to disasters, and be more attentive to urban environment in structuring of cities.

Keywords: Natural Disasters, Displacement People, Climatological Disasters

SB-042

Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID 19) Sürecinde Türkiye’de Halk Sağlığı Uzmanlarının Eğitim İhtiyaçlarının Değerlendirilmesi

Ferda Özyurda¹, Dilek Aslan²

¹Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara

²Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara

Giriş-Amaç: Halk sağlığı epidemisi ve pandemi yönetiminde en önemli tıpta uzmanlık alanıdır. Bu alanın Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) sürecinin yönetimine katkıları uzmanlık eğitiminin içeriğinin yeterliliği ile ilişkilidir. Bu çalışmada, COVID-19 pandemi sürecinde halk sağlığı uzmanlık öğrencilerinin ve uzmanlarının eğitim gereksinimlerinin ve uzmanlık eğitimi müfredatının pandemide karşılaşılan sorunlara yanıt verebilirliği açısından değerlendirilmesi, süreçle ilgili mevcut sorunların saptanabilmesi ve çözüm önerilerinin üretilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Çalışma, Halk Sağlığı Yeterlik Kurulu izleme ve değerlendirme çalışmaları kapsamında, 12-31 Mayıs 2020 tarihleri arasında “survey monkey”® sistemi üzerinden oluşturulan bir veri toplama formu aracılığıyla tıpta halk sağlığı uzmanlık öğrencilerine ve alanda çalışan uzmanlara ulaşılmıştır. Çalışmaya toplam 170 halk sağlığı uzmanı ve/veya uzmanlık öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların 57’si uzman ve 133’ü uzmanlık öğrencisidir. Gönüllü olanların tamamladığı formun doldurulması sırasında herhangi bir kişisel bilgi alınmamıştır.

Bulgular: Katılımcıların %67,6’sı kadın, %32,4’ü erkektir. Yaş ortalaması 31,7±6,7’dir. Pandemi sürecinde araştırmaya katılanların %89,4’ü pandemi ile ilgili kurumlarda fiilen görev aldıklarını belirtmişlerdir. Pandemi sürecinde fiilen çalışanların %71,8’i (n=109) herhangi bir zorlukla karşılaşmıştır. Karşılaşılan zorluklar içinde ilk üç sırada tükenmişlik (n=59), hastalığın kendisine bulaşma kaygısı (n=58) ve hastalığı başkasına bulaştırma kaygısı (n=48) yer almıştır. Belirtilen zorluklarla baş etme yöntemi olarak 89 hekim kişisel çözüm üretme zorunda kaldığını, 22 hekim kurumsal yapı içerisinde çözüm üretebildiğini belirtmiştir. Hekimlerin 110’u pandemi sürecinde davranış değiştirdiğini belirtmiştir. Evinde kalma, sosyal mesafeye dikkat etme en sık değişen davranışlar arasındadır. Katılımcıların %48,2’si pandemi konusunda bir uyum eğitimi almıştır. Eğitim alanların %36,6’sı aldığı eğitimi yeterli bulmuştur. Uzmanlık eğitimi sırasında alınan eğitimin pandemi sürecinde yeterliliği konusunda da görüşler alınmıştır. Alınan uzmanlık eğitimi katılımcıların %26’sı yeterli bulmuştur. Katılımcıların pandemi sürecindeki deneyimlerine dayanarak, uzmanlık eğitimi içeriğinde %71,7’si salgın yönetimi (salgın analizi, surveyans ve fiyasyonun ayrıntılı incelenmesi, pandemi planı hazırlama ve uygulama, acil durum eylem planı yapma, salgın eğrisi değerlendirme, salgında kriz yönetimi) konularının uygulamalı, senaryolar üzerinden ve simülasyon teknikleriyle ele alınmasını beklemektedirler. Uzmanlık öğrencileri ve uzmanlığını tamamlamış olan katılımcıların uzmanlık eğitimi içeriğine dair görüşlerinde farklılıklar bulunmaktadır. Halen öğrenci olan katılımcıların eğitim içeriğini “yeterli” bulma yüzdesi halk sağlığı uzmanlarına göre daha düşüktür. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p=0,04).

Sonuç ve Öneriler: Halk sağlığı yeterlik kurulu olarak halk sağlığı uzmanlık eğitimine destek olmak amacıyla pandemi sürecinde konunun uzmanlarının katılımıyla webinar şeklinde halk sağlığı uzmanlarının/uzmanlık öğrencilerinin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması daha sonrası için de sürekli eğitim ve mesleki gelişim kapsamında eğitimlerin yaz, kış okulları, kongre kursları şeklinde sürdürülmesi uygundur. Eğitim yöntemi olarak katılımlı, görsel, senaryo ve simülasyonlara dayalı salgın kontrolü eğitiminin yapılması etkili bir eğitim sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Halk Sağlığı, Tıpta uzmanlık eğitimi, Yeterlik

SB-043**Halkın Yaşlı Bakımında Robot Kullanımıyla İlgili Tutumları**

Duygu Çelik Seyitoğlu¹, Oytun Güneş², Serdar Gürpınar³, Gülsen Güneş³

¹Bitlis İl Sağlık Müdürlüğü

²Bilkent Üniversitesi Elektrik Elektronik Mühendisliği

³İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD

Giriş-Amaç: Yaşlı nüfus ile beraber akut ve kronik hastalıklar artmış, bu durum sağlık hizmetlerinin kullanımını ve maliyetini arttırmıştır. Ayrıca bakım işgücünün artan yaşlı bakım taleplerini karşılamada yetersiz kalması nedeniyle, farklı bakım stratejilerinin geliştirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Destekleyici robot teknolojilerinin kullanılması; artan yaşlı bakım hizmet talepleri gibi sorunlar karşısında anahtar bir çözüm olarak sunulmaktadır. Bu teknolojilerin kullanılması için halkın bilgi, görüş, tutumları da önemlidir. Bu nedenle çalışmamızda, 40 yaş üstü bireylerin yaşlı bakımında robotların kullanımı konusunda tutum ve düşüncelerini saptamak amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Mayıs – Haziran 2018’de yapılan bu çalışma kesitsel nitelikte bir araştırmadır. Araştırmaya başlamadan önce yaşlı bakımında robot kullanımı konularında literatür taraması yapılmıştır. Araştırmamızın evreni bir aile hekimliği bölgesinde bulunan 40 yaş üstü yetişkinlerden oluşmaktadır. Minimum Örneklem büyüklüğü %95 güven aralığında %80 güçle 206 kişi olarak hesaplanmıştır. Desen etkisi 1.5 alınarak 315 kişiye yüz yüze anket uygulanmıştır. Ankette kişilerin yaşlı bakımında robot kullanımı konusundaki fikirlerini belirleyeceğimiz sorular yer almaktadır. Araştırmamızın bağımsız değişkenlerimiz sosyo-demografik özelliklerin yanında kişinin teknoloji kullanım durumuyken, bağımlı değişkenimiz yaşlı bakımda katılımcıların tutum ve düşünceleri olacaktır.

Verilerin analizinde (SPSS)programı kullanılmıştır. Önemlilik testleri olarak Student t-testi ve Ki-kare testleri kullanılmıştır. İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu’ndan yazılı izin alınmıştır.

Bulgular: Çalışma grubunun yaş ortalaması 53,52±10,54’dür. Katılımcıların % 47,3’ ü kadın, %52,7’si erkektir. Çalışmaya katılanların % 49,2’si ilkökul ve altı eğitime sahiptir. Robotların ilaçları hatırlatma konusu 3,72±1,19 ortalama ile en yararlı olacağı düşünülen alan olmaktadır. Bunun tam tersi 2,97±1,34 ortalama ile kişisel bakıma yardım etmede robotların en az yararlı olacağı düşünülmektedir.

Katılımcıların dörtte birlik kısmı robot hasta bakıcıları duymuş olup, robotların insan bakımında kullanıldığını beşte iki katılımcı bilmektedir. Katılımcıların sadece üçte biri, yaşlı sağlık bakımını bir robot tarafından almak istediğini belirtmiştir. Kadınlar 3,60 ortalama ile robotların temizlik yaparak yaşlılara yararlı olacağını düşünürken, erkeklerde bu oran 3,20’ dir (p<0,05). Bunun yanında “ağrıyı kontrol etmek ve gerekirse yardım çağırarak ve tıbbi öneride bulunmak” konularında kadınlar erkeklere göre anlamlı olarak robotların yararlı olacağını düşünmektedir.

Daha genç yaş grubundakiler, yaşlı bakımında robotların yardım etmesi konusunda ileri yaş grubuna göre anlamlı olarak daha olumlu tutum içindedir.

Sonuç: Araştırmaya katılanların yaşlı bakımında robot kullanımı konusunda bilgileri yetersizdir. Araştırmaya katılanlar robotların en çok ilaçları hatırlatmak konusunda yararlı olacağını düşünmektedir. Teknolojik çalışmalar bu alanda yoğunlaştırılmalıdır. Bu konuda yapay zeka ve makine öğrenmesi teknolojilerinden faydalanılabilir. Yaşlı bakımında robot kullanımında kadınlar, genç yaş grubu daha olumlu tutum içindedirler.

Katılımcıların eğitim durumları ve internet kullanım oranı düşüktür. Kişilerin teknoloji kullanım durumları iyileştirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı bakımı, robot kullanımı, tutum

SB-044

Adölesanlarda İnternet Bağımlılığı Prevalansı ve Etkili Faktörler: Erzurum İli Örneği

Edanur Köyceğiz, Serhat Vançelik, Sinan Yılmaz
Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Erzurum

Giriş-Amaç: Son yıllarda internet, adölesanların eğitim ve sosyal yaşamları için giderek daha önemli ve gerekli hale gelmektedir. Adölesan çağın özellikleri göz önüne alındığında adölesanların internetin olumsuz etkilerine karşı savunmasız ve internet bağımlılığı açısından oldukça duyarlı bir grup oldukları bilinmektedir. Bu çalışmada, adölesanların internet bağımlılığı düzeylerinin belirlenmesi ve etkili faktörlerin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı kesitsel nitelikte planlanan çalışmanın etik ve idari izinleri alındı. Çalışma evrenini Erzurum'un merkez ilçelerindeki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 23794 adölesan oluşturmaktaydı. Prevalans %14, hata payı %4 ve desen etkisi 2 kabul edilerek, %97 güven düzeyinde örneklem sayısı 699 olarak hesaplandı. Çalışmada, %15 örneklem düzeltmesi ile 804 öğrenciye ulaşılması hedeflendi. Gönüllülük esasına göre yürütülen çalışmaya toplam 798 öğrenci dahil edildi. Verilerin toplanması amacıyla, literatür taranarak oluşturulan kişisel bilgi formu ve Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği kullanıldı. Ölçekten 50 ve üzeri puan alanlar patolojik internet kullanıcısı olarak değerlendirildi. Araştırma verileri ortalama, standart sapma ve yüzde olarak sunuldu. İnternet bağımlılığı üzerine etkili risk faktörlerini belirlemek üzere lojistik regresyon analizi uygulandı. Analizlerde anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edildi.

Bulgular: Çalışmada katılımcıların yaş ortalaması 15.86 ± 1.27 yıl idi. Katılımcıların %53.0'ı kadın olup cinsiyete göre yaş dağılımları benzerdi. Katılımcıların %18.9'u (Kadın: %20.6, Erkek: %17.1) patolojik internet bağımlısıydı. Katılımcılar interneti en sık film/video vb. izleme (%16.9), sosyal medya (%16.1) ve eğitim ve/veya araştırma (%15.6) amaçlı kullanıyordu. Öğrenciler arasında sigara içme sıklığı %17.0 olup, günlük ortalama internet kullanımı 3.3 ± 2.5 saattir. Lojistik regresyon analizinde internet bağımlılığı riskini anlamlı etkileyen bağımsız risk faktörleri olarak günlük internet kullanım süresi, öğrencinin kendisine ait cep telefonu bulunma durumu ve aile ilişkileri ön plana çıktı (sırasıyla 1.4, 1.9 ve 1.9).

Sonuç ve Öneriler: Çalışmada yaklaşık her beş öğrenciden birisinde patolojik internet kullanımı tespit edilmesi nedeniyle Erzurum'daki adölesanlar arasında internet bağımlılığının önemli boyutlarda olduğu söylenebilir. Bu konuda kır/kent farklılıklarını ortaya koyacak şekilde kapsamlı çalışmalar yapılmasına ve saptanan risk faktörlerine yönelik acil müdahalelere ihtiyaç bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Adölesan, internet bağımlılığı, ortaöğretim, risk faktörleri

SB-046

Bir Klinikte Tedavi Gören Fizyoterapi Hastalarının Bakıcılarının Bakım Yükü ile Depresyonu Arasındaki İlişkiRamazan Cihad Yılmaz¹, Gülsen Güneş²¹Iğdır Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Iğdır²İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Malatya

Giriş-Amaç: Bir fizyoterapi kliniğinde yatarak ve ayakta tedavi gören hastaların bakıcılarının yaşamış oldukları bakım yükü, depresyon ve bunlarla ilişkili faktörleri belirlemek amacıyla yapıldı. Bakım vericilerin yaşadıkları yükün azaltılması ve buna bağlı psikolojik sağlık durumlarının iyileştirilmesine yönelik uygulamaların hayata geçirilmesine katkı sunmak amacıyla yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Gereç-Yöntem: Çalışma tanımlayıcı kesitsel bir araştırmadır. Hastaneden ve etik kuruldan araştırma izinleri alınmıştır. Katılımcılara bilgilendirilmiş onay formu imzalatıldı. Veriler 1 Mart 2018 - 1 Mart 2019 tarihleri arasında toplandı. Örneklem, power analizi ile 129 kişi olarak belirlendi. Olgu seçim kriterlerine uyan hastalara ve yakınlarına, araştırmacı tarafından, yüz yüze görüşme yöntemi ile formlar uygulandı. Hastalara sosyo-demografik veriler için hasta bilgi formu; hasta yakınlarına ise bakım verici bilgi formu, Zarit Bakım Verici Yükü Ölçeği (ZBYÖ), Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) uygulandı. Araştırmada elde edilen verilerin analizleri SPSS-22 paket program kullanılarak yapıldı. SPSS programı sonucunda elde edilen analizlerin açıklanması için elde edilen verilerin frekans dağılımları, aritmetik ortalamaları, standart sapmaları alınmış, Student-T testi, tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. ZBYÖ ve BDÖ ölçeği puanları kolmogorov smirnof testiyle normal dağılıma uygunluk testi yapıldı. Normal dağılıma uygun bulundu. İkili gruplar için Student-T testi, üçlü ve daha fazla gruplar için tek yönlü ANOVA testi yapıldı. ANOVA'da farkı yaratan gruplar için LSD testi yapıldı. Korelasyon analizi içinde Pearson korelasyon testi kullanıldı.

Bulgular: Bakım verenlerin bakım verme yükü puan ortalaması 38.48 ± 12.68 , depresyon puan ortalaması 13.68 ± 9.41 olarak bulunmuştur. ZBYÖ'den alınan puanlar ile BDÖ'den alınan puanlar arasında pozitif yönde anlamlı bir korelasyon olduğu belirlenmiştir ($r: 0.782$, $p < 0.001$). Araştırmada yaş, medeni durum, yakınlık derecesi, gelir düzeyi, bakım verme zaman dilimi, yardım alma durumu, bakıma ara verme durumu vb. faktörlerin bakım yükünü etkiledikleri saptanmıştır. Cinsiyet, medeni durum, yakınlık derecesi, gelir düzeyi, çalışma durumu, bakım verme zaman dilimi, yardım alma durumu, hasta ile birlikte yaşama durumu, bakıma ara verme durumu, bakım vericinin kronik hastalığının varlığı vb. faktörlerin depresyon düzeyini etkiledikleri saptanmıştır. Hastanın uykusuzluk, yürüyememe, idrar/gaita sorunu, bakımdan memnun olma hali, tedavi alış şekli ve yardımcı araç kullanımı gibi faktörlerin de bakım yükü ve depresyon puanlarını etkilediği görülmüştür ($p < 0.05$).

Sonuç ve Öneriler: Bakım yükü arttıkça depresyon düzeyinin arttığı belirlenmiştir. Bakım yükü ile depresyon arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bu çalışmanın bulguları ışığında, halk sağlığı alanında elzem olan kronik hastalara bakım verenler için temel sağlık ve destek programlarının planlanması, geliştirilmesi ve uygulanmasına ihtiyaç duyulduğunu gözlemlemek mümkün olabilir.

Anahtar Kelimeler: Bakım verici, bakım yükü, depresyon, fizik tedavi

SB-047

İstanbul' da bir Üniversitenin Eğitim ve Araştırma Hastanesi Asistan Hekimlerinin Tükenmişlik Seviyelerinin İncelenmesi

Miray Sancaktar Demiröz¹, Selin Davun¹, Seyhan Hıdıroğlu¹, Ayşe Şeval Demir², Hamisi Mwinyi Makungu², İrem Direk², Şeyma Erman²,

Nimet Emel Lüleci¹

¹Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul

²Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul

Giriş-Amaç: Bu çalışmada bir üniversite hastanesinde çalışan asistan hekimlerin Covid-19 salgını sırasında tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipteki araştırmanın evreni İstanbul Anadolu yakasında bir devlet üniversitesi hastanesindeki asistan hekimlerdir. Evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır, araştırmaya katılmayı kabul eden 243(%40,5) asistan hekimle araştırma yapılmıştır. 7.09.2020-29.10.2020 tarihleri arasında uygulanan online anket 3 kısımdan oluşmaktadır. İlk kısmında asistan hekimlerin sosyodemografik bilgilerini, ikinci kısımda Covid-19 ve tükenmişlik ilişkisini gösterebilecek sorular yöneltilmiştir. İlk iki bölümde 9 açık uçlu, 7 evet-hayır, 3 çoktan seçmeli soru bulunmaktadır. Üçüncü kısımda; 22 adet 5'li likert tipi sorudan oluşan Maslach Tükenmişlik Ölçeği uygulanmıştır. Veriler Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U testleriyle değerlendirilmiş, p<0.05 istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Etik Kurul onayı ve kurum izni alınmıştır.

Bulgular: Katılımcıların %58,4'ü kadındır, %53,1'i 28 yaş ve üstüdür. Hekimlerin %20,6'sı temel bilimlerde, %64,2'si dahili bilimlerde, %15,2'si cerrahi bilimlerde çalışmaktadır. Süre olarak, %59,3'ü 2 yıldan az süredir asistanlık yapmaktadır. Hekimlerin %88,9'u pandemi ile ilgili bir bölümde görev almıştır. Pandemiyle ilgili bir bölümde 3 aydan fazla çalışanların oranı %55,6'dır. Hekimlerin %91,4'ünün kronik hastalığı bulunmamaktadır. Hekimlerin 51'i(%21) devletin pandemi sürecinde aldığı önlemleri yeterli bulmuştur, %65,8'i son 6 ayda çalışma saatlerinde artış olduğunu belirtmektedir. Koronavirüse yakalanma korkusu ortalama 6,12/10'dir. Maslach tükenmişlik anketinin 3 alt ölçeği olan duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı ortalamaları 5 üzerinden sırasıyla 3,45, 2,44 ve 2,81'dir. Duygusal tükenme ve duyarsızlaşma düzeyi 28 yaş altı hekimlerde daha fazladır(p=0,006; p=0,024). Kadınlarda duygusal tükenme düzeyi erkeklere göre daha fazladır(p=0,001). Evlilerde duyarsızlaşma düzeyi daha fazla iken bekarlarda kişisel başarıda azalma düzeyi daha fazladır(p=0,034; p=0,010). Uzmanlık alanına göre değerlendirildiğinde; temel bilimlerde çalışanların kişisel başarıda azalma düzeyi daha fazla iken, cerrahi bilimlerde çalışanların duyarsızlaşma düzeyi daha fazladır(p=0,003; p=0,003). Duygusal tükenme düzeyi 2 yıldan daha kısa süredir asistanlık yapan hekimlerde daha yüksektir(p=0,013). Kronik hastalığı olan hekimlerin duygusal tükenme ve duyarsızlaşma düzeyi daha fazladır(p=0,002; p=0,047). Pandemi ile ilgili bir bölümde çalışan asistan hekimlerin duygusal tükenme ve duyarsızlaşma düzeyi daha fazladır(p=0,008;p=0,002). Koronavirüse yakalanma korkusu ortalama değeri ile kişisel başarı, duygusal tükenme ve duyarsızlaşma arasında anlamlı ancak zayıf korelasyon olduğu saptanmıştır(üç alt ölçek için de p=0,000), (r=0,236; r=0,384; r=0,249). Alt ölçekler değerlendirildiğinde kişisel başarı ile duyarsızlaşma arasında zayıf(p= 0,001; r= 0,219), duygusal tükenme ile duyarsızlaşma arasında orta düzeyli bir ilişki saptanmıştır(p=0,000; r=0,476).

Sonuç ve Öneriler: Pandemide çalışan hekimlerin, çalışmayanlara göre duygusal tükenme ve duyarsızlaşma düzeyleri daha yüksektir. Tükenmişlik düzeyleri iş yükü arasında anlamlı bir ilişki saptanmaktadır. Tükenmişlik düzeyinin azaltılması için çalışma ortamındaki koşulların düzeltilmeli, çalışma saatleri ve nöbet sayıları azaltılmalı, hekimlerin motivasyonlarını yükseltecek uygulamalar yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Asistan, Tükenmişlik, Duyarsızlık, Kişisel Başarı, Maslach Tükenmişlik Ölçeği

SB-048

**Bir Aile Sağlığı Merkezine Başvuranların Akılcı İlaç Kullanımı
Konusundaki Tutum ve Davranışları**Serdar Gülpınar¹, Gülsen Güneş²¹Yeşilyurt Devlet Hastanesi, Malatya²İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD, Malatya

Giriş-Amaç: Akılcı İlaç Kullanımı, Dünya Sağlık Örgütü'nün 1985 yılında Nairobi'de tanımlamış olduğu şekliyle "Kişilerin klinik bulgularına ve bireysel özelliklerine göre uygun ilacı, uygun süre ve dozajda, en uygun maliyetle ve kolayca sağlayabilmeleridir". DSÖ'nün tahminlerine göre, tüm hastaların yarısı ilaçlarını doğru şekilde kullanamamaktadır. Bu çalışmada, birinci basamak sağlık kuruluşuna başvuran hastaların akılcı ilaç kullanımı ile ilgili bilgi düzeyleri, tutum ve davranışlarının saptanması amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırmamız tanımlayıcı nitelikte bir çalışmadır. Çalışmamızın evrenini Malatya Yeşilyurt ilçesinde bir Aile Sağlığı Merkezi'ne dahil olan 18-65 yaş arası toplam 2186 kişi oluşturmaktadır. Ulaşılması gereken minimum örneklem büyüklüğü, evreni bilinen örneklem formülü ile yapılan hesapta 319 olarak bulunmuştur. Veriler İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu ve Malatya İl Sağlık Müdürlüğü kurumlarından izin alındıktan sonra, Mayıs-Haziran 2017 tarihlerinde yüz yüze anket uygulaması ile toplanmıştır. Anket formu hazırlanırken Sağlık Bakanlığı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu'na ait Akılcı İlaç Kullanımı resmi sitesinden yararlanılmıştır. Ankette, başvuranların sosyodemografik özellikleri ve ilaç kullanımına ait tutum ve davranışlarını gösteren 35 soru bulunmaktadır. Veriler sayı ve yüzdelerle verilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılanların yaş ortalaması 41.51 ± 13.35 'tir. Yüzde 24.5'i 29 yaş ve altında, %44.8'i erkek, %55.2'si kadın, %44.8'i ilköğretim ve ortaokul mezunu, %36.1'i ev hanımı ya da işsizdir. "Tedavi sonrası kalan ilaçları ne yaparsınız?" sorusuna araştırmaya katılanların %42'si "saklarım", %23.8'i "sağlık kuruluşuna veririm", %25'i "çöpe atarım" diye cevaplamıştır. "Evinizde hiç kullanılmamış/yarım kalmış ortalama kaç kutu ilaç vardır?" sorusuna %56.4'ü 1-5 arası, "Evinizde her yıl ortalama kaç kutu ilaç; kutusu bile açılmadan son kullanma tarihi geçtiği için atılmaktadır?" sorusuna %47.6'sı 1-3 ilaç şeklinde cevaplamıştır. Yüzde 71.2'si normal ilaçları oda sıcaklığında sakladığını %32.3'ü verilen ilaçları zamanından önce bıraktığını ifade etmiştir. Yüzde 85.5'i evde bulunan ilaçları tekrar kullanırken son kullanma tarihine baktığını ifade etmiştir. "İlaç alırken, reçetede yazan ilaç olup olmadığını kontrol eder misiniz?" sorusuna %48'i evet şeklinde cevaplamıştır. Yüzde 20.7'si hekime muayene olmadan ilaç aldığını, %21.6'sı komşu ya da tanıdıklarının tavsiyesi ile ilaç kullandığını belirtmiştir. "Grip, nezle, soğuk algınlığı gibi şikayetleriniz üzerine muayene olmadan antibiyotik kullanır mısınız?" sorusuna %11.9'u evet cevabı vermiştir.

Sonuç ve Öneriler: Sonuç olarak çalışmamızda hastaların önemli bir bölümü akılcı olmayan ilaç kullanımını davranışında bulunuyorlardı. Sağlık çalışanlarının çevrelerine akılcı ilaç kullanımı konusunda daha doğru bilgiler vermeleri beklenmektedir. Televizyon, internet gibi iletişim araçlarının kullanımıyla akılcı ilaç kullanımı konusunda halk bilinçlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Akılcı ilaç, Birinci basamak, Sağlık kuruluşu

SB-049

Evaluation of Socio-Economic Fragility Index Against Disasters: Example Turkey Provinces

Ünal Yaprak¹, Turgut Şahinöz², Saime Şahinöz²

¹Gümüşhane University

²Ordu University

Introduction and Purpose: SFI (Socio-Economic Fragility Index) is represented by indicators of poverty, human insecurity, addiction, illiteracy, social inequality, unemployment, inflation, dependency, debt and environmental degradation. The aim of this study is to determine the fragility and susceptibility of our country against the increasing natural, technological and man-made disasters with the help of index system and to reveal the deficiencies.

Materials-Methods: The study is a semi-quantitative study, and the index calculation method is used by weighting from a series of sub-indicators. The SFI consists of 8 sub-factors and the index value is between 0 and 1. Classification of index values was done according to international standards as follows; between 0-0.20 as low, between 0.20-0.40 as medium, between 0.40-0.80 as high and between 0.80-1.00 as very high. The study covers the 2015-2017 period, which includes the most up-to-date data. It was applied to all provinces of Turkey.

Finding: When the index averages of the provinces were examined for the 2015-2017 period, the first four provinces with the highest index value were Şırnak, Batman, Siirt and Mardin. In addition, no province was included in the low index category while 26 provinces were in the high category. The remaining 55 provinces were in the middle level. Accordingly, 32% of our provinces were in the high index category, while 68% were in the middle index category.

Results and Recommendations: It is observed that provinces with high SFI values are generally concentrated in the East and Southeast regions. Additionally it is remarkable that provinces with high index values generally have problems such as unemployment, income inequality, dependence on agricultural growth, deprivation of basic health facilities and under-5 malnutrition. The studies to be carried out in the recommended areas for the provinces will help to reduce the socio-economic vulnerability of the provinces against disasters.

Keywords: Disaster, Risk, Socio-Economic Fragility, Vulnerability

SB-050

**2015'ten Bugüne Avrupa Birliği Üye Ülkelere İhraç Edilerek Reddedilen
Gıda Ürünlerinin İncelenmesi**

Ayşenur Beyazıt Üçgün, Cavit Işık Yavuz

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Çevre Sağlığı Yan Dal Eğitim Programı ANKARA

Giriş-Amaç: Türkiye tarım ülkesi olma iddiasını sürdürmektedir. Son yıllarda gıda güvenliği ile ilgili çalışmalar yoğunlaşmakta ve ülkeler kendi mevzuat limit düzeylerine göre değerlendirmeler yapmaktadır. Avrupa Birliği (AB) üye ülkelere ihraç edilerek mevzuat limitlerine göre uygunluk kriterlerini sağlamayan gıdalar üye ülkelere kabul edilmemekte ve ret gerekçesine ilişkin bilgiler halka açık şekilde paylaşılmaktadır. Buna karşılık ülkemizde gıda güvenliği ile ilgili düzenli olarak geniş kapsamlı şekilde kamuya açık paylaşım yapan bir sistem bulunmamaktadır. Reddedilen gıdaların ülkemizdeki akıbeti ile ilgili bilgiye ulaşılamamaktadır. Bu çalışmada ülkemizde gıda güvenliğinin durumu için veri sağlamak amacıyla Avrupa'ya ihraç edilerek reddedilen gıdaların ret gerekçeleri ve genel özelliklerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu tanımlayıcı çalışmada 01.01.2015-31.10.2020 tarihleri arasında Türkiye'den ihraç edilerek AB üye ülkelerince reddedilen gıda maddelerinin içerikleri, ret gerekçeleri, yıllara göre reddedilen gıda sayısının değişimi ve reddeden ülkeler incelenmiştir. Veriler Gıda ve Yem İçin Hızlı Uyarı Sistemi Portalı'ndan (Rapid Alert System for Food and Feed- RASFF) elde edilmiştir. Bu veri tabanı, Avrupa Birliği'nde, üye ülkelere ihraç edilerek mevzuat limitlerine göre uygunluk kriterlerini sağlamayan gıda, yem ve gıda ile temas eden madde listesini içermekte ve kamuya açık erişim sağlamaktadır. Çalışmada elde edilen veriler JASP 0.14 programı ile tanımlayıcı istatistikler (sayı ve yüzde) hesaplanarak analiz edilmiştir. Halka açık çevrim içi olarak yayımlanan verilerin değerlendirilmesi amaçlandığından etik kurul onayı alınmamıştır.

Bulgular: Çalışma ile Türkiye'den ihraç edilen gıda maddelerine ilişkin 01.01.2015- 31.10.2020 tarihleri arasında AB üyesi 27 ülkeden 1410 ret tespit edilmiştir. Ret bildirimlerinin %16,5'i 2015'te, % 16,2'si 2016'da, % 19,0'u 2017'de, % 18,4'ü 2018'de, % 17,5'i 2019'da ve % 12,4'ü 2020'nin ilk on ayında yapılmıştır. Ret bildirimlerinin yarısından fazlası üç ülkedendir ve en sık ret bildirimini yapan ülkeler sırasıyla Bulgaristan, Almanya ve Fransa'dır (Sıklıkları sırasıyla % 36,3, % 14,4 ve %10,0'dur). Reddedilen gıda çeşitlerinin % 68,9'unu meyve ve sebzeler, % 28,2'sini kuruyemişler oluşturmaktadır. En sık ret gerekçelerinin arasında %46,9 ile mikotoksin (aflatoksin ve okratoksin) tespiti ve %35,2 ile çeşitli türlerdeki pestisit kalıntıları yer almaktadır.

Sonuç ve Öneriler: RASFF verilerine göre reddedilen gıda ürünleri için ret gerekçeleri ülkemizde gıda güvenliği açısından bir ipucu sağlayabilir. Buna göre Avrupa ülkelerince reddedilen meyve ve sebzeler ile kuruyemişlerde daha sık olmak üzere mikotoksin ve pestisit kalıntıları başlıca sorunlardır. Reddedilen gıdaların akıbetleri ile ilgili halka açık bilgi paylaşımına ve ülke içinde gıda güvenliği ile ilgili şeffaf yaklaşımlara gereksinim duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: gıda güvenliği, gıda sağlığı, pestisitler

SB-051

The Popularity of the Dietary Supplements and Functional Foods in The Coronavirus Pandemic: A Perspective From Google Trends

Elif Günalan¹, İrem Kaya Cebioğlu², Özge Çonak³

¹Department of Nutrition and Dietetics, Istanbul Health and Technology University, Faculty of Health Science, Istanbul, Turkey.

²Department of Nutrition and Dietetics, Yeditepe University, Faculty of Health Science, Istanbul, Turkey.

³Program of Medical Documentation and Secretariat, Istanbul Esenyurt University, Vocational School of Health Service, Istanbul, Turkey.

Introduction and Purpose: Coronavirus pandemic is the global concern due to reach to alarming level of infected patients in worldwide. Maintenance of social isolation and hygiene are the main ways for protection against infections. However, some researchers, media and internet have encouraged to additional measures in supporting the well-functioning immune system. In this context, herbs, functional foods, vitamins, minerals and other supplements can be the subject in google search engines during the outbreak. Therefore, this retrospective infodemiological study focus on the relative search volume (RSV) of dietary supplements and functional foods (n= 24) which have the highest RSV score in the pandemic and may be related to coronavirus. To evaluate and compare the actual search trends of functional foods and dietary supplements in certain countries and make a prediction about the search trends for future periods are aimed in the study.

Materials-Methods: The search category, period and regions were selected as “health”, “15 January – 15 May 2020”, in USA, UK, Germany, Italy and France, respectively in the Google Trends. The mostly searched dietary supplements and functional foods (n=32) in the pandemic were determined from keywords pool (n=1286) based on their RSV scores within last 5 years. Spearman’s rho correlation analysis was applied between coronavirus related parameters (RSVs of coronavirus and COVID-19, daily confirmed case number and cumulative case number) and keywords’ RSVs (n=32) for each country. According to correlation analysis, potential related keywords (n=24) were analysed by using gtrendsR package in R program. ggplot2 package was used to visualize the data, prophet package was used to estimate the time series analysis of the data, and dplyr package was used to create the data frame.

Finding: Significantly strong positive correlations were determined between RSVs of “black seed”, “vitamin C”, “zinc” and “quercetin” with search queries of “coronavirus” and “COVID-19” in USA (correlation coefficient> 0.8, p<0.000). The predicted search trends of “Acerola”, “Andrographis”, “Astragalus”, “Beta-Glucan”, “Black Seed”, “Cinchona”, “Elderberry”, “Echinacea”, “Monolaurin”, “Oregano Oil”, “Propolis”, “Vitamin C” and “Zinc” decrease for the same period of the next year when compared with the beginning of the pandemic. On the other hand, the predicted search queries of “Comfrey”, “Garlic”, “Ginger”, “Lemon”, “Niacinamide” and “Sumac” tend to relatively increase.

Results and Recommendations: Google Trends can be beneficial tool for following of public interests in the outbreak. The scientific researches, authorities’ statements and media have potential role in management of internet searches.

Keywords: coronavirus, functional foods, immunity, supplements

SB-052**Covid-19 Kısıtlamalarında Yaşlı Bireylerde Malnütrisyon Riski ve Önleme Yaklaşımları**

*Gonca Yıldırım, Eda Parlak, Özlem Özpak Akkuş, Betül Gülşen Atalay
Toros Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Mersin*

Giriş-Amaç: Farmakolojik tedavi ve aşı çalışmaları devam ederken, Covid-19 pandemisini kontrol altına almada en etkili yaklaşım halk sağlığı önlemleri olmuştur. Bu önlemler kapsamında sokağa çıkma yasakları, toplanma alanlarının kapatılması gibi sosyal etkileşimi azaltacak yöntemler ülkemizde ve dünyada farklı düzenlemelerle uygulanmaktadır. Vaka/ölüm oranının yüksek olması ve hastalığın şiddetli seyrinden ötürü 65 yaş üzeri bireyler bu tedbirlerin sıklıkla kapsadığı bir grup olmuştur. Ancak bu uygulamaların hali hazırda risk grubu olan bu bireylerde malnütrisyonu destekleyecek sonuçları olabilir. Tam veya kısmi kısıtlamalar boyunca yaşlı bireylerde beslenme durumunun korunması hem bireylerin genel sağlığı hem de sağlık sistemindeki yükün artışının önlenmesi açısından önemlidir. Bu nedenle bu derlemede Covid-19 kısıtlamaları süresince yaşlılarda malnütrisyonu neden olabilecek durumlar ve çözüm önerilerini özetlemek amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırma verileri 27 Ekim-30 Kasım 2020 tarihleri arasında, PubMed ve Web of Science veritabanlarına ek olarak sağlık ve beslenme otoritelerinin (WHO, FAO, EFAD vb.) rehberleri ve web siteleri, bu web sitelerinde önerilen bağlantılar ve arama motorları üzerinden (1) Covid-19, (2) yaşlılar ya da 65 yaş üstü bireyler, (3) önlem ya da tedbir ya da kısıtlama (4) beslenme ya da malnütrisyon anahtar kelimeleri kullanılarak kartopu arama yöntemleriyle elde edilmiştir. Yetişkinleri, çocukları ve hospitalize edilmiş veya Covid-19 hastalığı olan 65 yaş üstü bireyleri kapsayan dokümanlar dahil edilmemiştir. Yayınlar, tüm yazarlar tarafından uygunluk ve özgüllük açısından değerlendirildikten sonra derlemeye dahil edilmiştir.

Bulgular: Mevcut bulgular, Covid-19 kısıtlamaları süresince besine erişimdeki kesintilerin, fiziksel inaktivitenin ve mental sağlığın bozulmasının yaşlılarda beslenme durumuna etki eden faktörler olduğunu göstermektedir. Besine ulaşmadaki zorluklar besin tedarigi sağlayacak birinin olmaması ya da tedarik kaynağının ortadan kalkması (lokanta, restoranların kapanması), toplu taşıma kısıtlamaları, beslenme çevresinin değişmesi, gıda fiyatlarındaki artış ve hane halkı gelirinin düşmesi gibi sosyal, ekonomik ya da çevresel nedenlere bağlanmıştır. Hane içinde geçen zamanın artmasıyla fiziksel aktivitenin sınırlanması sonucu yaşlılarda kas kütlesi ve gücünün kaybının artabileceği bildirilmiştir. Sosyal izolasyonun, yaşlılarda anksiyete ve depresyonla sonucu iştah kaybına ve besin alımında azalmaya neden olabileceği çalışmalarda vurgulanmıştır. Bu psikolojik durumların düşük kaliteli protein içeren yüksek enerjili gıdaların tüketiminin artmasına neden olarak kas kütlesi kaybını artırabileceği de öne sürülmüştür.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmalar, Covid-19 kısıtlamalarının yaşlı bireylerde yetersiz beslenme riskini artırabileceğini göstermektedir. Besine erişimde zorlanan yaşlı bireyler dahil risk gruplarını kapsayan gıda yardımları ve beslenme durumu taramaları ulusal politikaların arasında yer almalıdır. Fiziksel aktiviteyi artırmak adına yaşlı bireylerin hane içinde yapabilecekleri egzersizler için eğitim videoları iletişim araçlarında paylaşılmalıdır. Sosyal izolasyonun mental sağlık üzerindeki etkilerini önlemek adına kontrollü sosyal hayat yaklaşımlarında yaşlı bireylere özgü düzenlemeler geliştirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, yaşlı bireyler, beslenme, malnütrisyon

SB-053

Beslenme Diyetetik ile Tıp Öğrencilerinin Sürdürülebilir Beslenme Bilgileri ve Besin Tüketimleri

Gülsena Akay¹, Lütfi Saltuk Demir²

¹Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Konya

²Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Konya

Giriş-Amaç: Sürdürülebilir beslenme, doğal kaynakların aşırı kullanımı ile bozunumundan kaçınarak şimdiki ve gelecek nesillerin yeterli ve dengeli beslenmelerinin sağlanmasıdır. Bu kapsamda besin sistemleri sürdürülebilir olmalı, hayvansal besin tüketimi sınırlandırılmalıdır. Çalışmada Tıp ile Beslenme ve Diyetetik öğrencilerinin sürdürülebilir beslenme ve çevre bilgi durumları ile besin tüketim tercihlerini değerlendirmek amaçlandı.

Gereç-Yöntem: Kesitsel tipteki araştırma, 2018-2019 Bahar Yarıyılında Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde gerçekleştirildi. Evreni, Tıp 3. ve 6. sınıf öğrencileriyle Beslenme ve Diyetetik 1, 2, 3 ve 4.sınıftaki 860 öğrenci oluşturdu. Evrenin tamamına ulaşmak hedeflendi. Çalışmaya 687 öğrenci (%79,80) katıldı. İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay ile fakülte dekanlıklarından araştırma izinleri alındı. Katılımcılar anket başlangıcındaki açıklamayla bilgilendirildi. Literatür taramasıyla oluşturulmuş anket formuyla, seçilen besinlerden oluşan son aydaki besin tüketim sıklık anketi yüz yüze görüşme tekniğiyle uygulandı. Sürdürülebilir beslenme kavramını duyum, besinlerin çevresel etkileri ile beşli likert tipte sorgulanan besin tercihleri anket formunu oluşturdu. Analizde SPSS 18.0 kullanıldı. Tanımlayıcı bulgularda sayı ve yüzde, istatistiksel analizde ki-kare testi kullanıldı. $p < 0,05$ anlamlı kabul edildi.

Bulgular: Katılımcıların %59,10'unun sürdürülebilir beslenme kavramını duymadığı saptandı. Beslenme ve Diyetetik öğrencilerinin sürdürülebilir beslenme kavramını duymaları Tıp öğrencilerinden yüksekti ($p < 0,001$). Tıp öğrencilerinin %35,40'ıyla Beslenme ve Diyetetik öğrencilerinin %38,00'i besinlerin sera gazı artışını etkilediğini belirtti. Tıp öğrencilerinin %20,50'siyle Beslenme ve Diyetetik öğrencilerinin %20,80'i yüksek oranda yağ ve şeker içeren besinlerin sera gazı etkisinin yüksek olduğunu belirtti. Besinlerin su kaynaklarını etkilediğini düşünenler Tıp Fakültesi'nde %61,70; Beslenme ve Diyetetik Bölümü'nde %81,40'tı. Tıp öğrencilerinin %32,00'si yüksek oranda yağ ve şeker içeren besinlerin, Beslenme ve Diyetetik öğrencilerinin %45,30'u meyve ve sebzelerin su kaynaklarına yüksek etkide bulunduğunu belirtti. Yerel besin tüketimine Tıp öğrencilerinin %43,60'ının ara sıra, Beslenme ve Diyetetik öğrencilerinin %39,10'unun sık sık dikkat ettiği saptandı ($p = 0,004$). Organik besin tüketimine Tıp öğrencilerinin %37,10'u ara sıra, Beslenme ve Diyetetik öğrencilerinin %39,40'ının sık sık dikkat ettiği saptandı ($p < 0,001$). Mevsim dışı besinleri iki bölümde öğrencilerin %63,10'unun ara sıra tükettikleri saptandı ($p = 0,087$). Haftada en az 3-4 kez kurubaklagil tüketimi Beslenme ve Diyetetik öğrencilerinde %30,00; Tıp öğrencilerinde %22,80'di. Her gün taze sebze tüketimi Beslenme ve Diyetetik öğrencilerinde %53,30; Tıp öğrencilerinde %31,50'yd. Tıp öğrencilerinin %32,00'siyle Beslenme ve Diyetetik öğrencilerinin %31,80'inin haftada 3-4 kez taze meyve tükettiği saptandı.

Sonuç ve Öneriler: Öğrencilerde besinlerin ekolojik etkileri hakkında bilgi eksiklikleri saptandı. Besinlerin yerel, mevsiminde ve organik olmasına dikkat edilme sıklığının düşük olduğu saptandı. Öğrencilerin bitkisel besin tüketim sıklıklarının yeterli olmadığı saptandı. Sürdürülebilir beslenme konusu ders programlarına eklenebilir. Sürdürülebilir besin tercihleri hakkında alışveriş ve yemek alanlarına bilgilendirici afişler hazırlanabilir. Sürdürülebilir menüler geliştirilebilir.

Anahtar Kelimeler: beslenme, çevre, öğrenci, sürdürülebilir beslenme

SB-054

**Determining the Association of Using Social Media on Eating Attitudes
Among University Students**

Melis Keküllüoğlu, İrem Kaya Cebiöglü

Department of Nutrition and Dietetics, Yeditepe University, Istanbul Turkey

Introduction and Purpose: Young people use social media applications excessively in this critical period of their lives may cause health problems such as obesity and even affect their future health status. The study aims to investigate the effects of social media applications on the eating attitude of university students.

Materials-Methods: The study was planned within 6 months in 2019 and conducted with 509 participant. The universe of this cross-sectional study consists of 16450 private university students. The sample size was calculated as a minimum 370 when the confidence level accepted as 95% in a sample whose population was known and whose distribution was assumed to be heterogeneous. Young's Internet Addiction Test (s-IAT) was used to identify internet addiction. Bergen Social Media Addiction Scale (BSMAS) used for identify social media addiction, Eating Attitudes Test (EAT-40) was used to determine irregular eating attitudes, and Body Mass Index (BMI) was to determine obesity status. The data were collected online and in face-to-face interviews using a questionnaire. All data analyzed with SPSS 21.0 statistical program. The independent variables of the study were BSMAS, s-IAT, spending time on social media, sex and BMI. Dependent variable was the EAT-40 score. Shapiro Wilk-W test was used to control the distribution of normality. Since none of the parameters distributed normally, non-parametric tests used to analyze the significance of the differences between parameters. While for quantitative parameters, the Mann-Whitney U and Kruskal Wallis tests used, the chi-square test used for qualitative parameters. To determine the possible relationship between two quantitative parameters, Spearman's rank correlation coefficient calculated. Ethical approval taken from a private university with the decision numbered 54022451-050.05.04- dated 16.04.2019. Data collection was initiated by obtaining consent forms from the students after the approval of the ethics committee.

Results: The results of the study it was showed that social media addiction was associated with age, gender, accommodation status, and frequency of the use of social media. It found that the sub-dimensions of EAT-40 differed according to gender, BMI, the effect of social media on eating attitude, visuals encountered in social media, and application of the recipes seen in social media. BMI varied according to gender and EAT-40 sub-factors.

Conclusions and Recommendations: Social media addiction may lead to obesity and its risk factors and individuals exposed to posts and comments that may lead to unhealthy eating attitudes on the applications used. There is need to increase awareness being conscious social media user.

Keywords: University students, Social Media, Eating Attitude Test, Bergen Social Media Addiction Scale, Young's Internet Addiction Test-Short Form

SB-055

Üniversite Öğrencilerinin Fast Food Tüketimleri ve Slow Food Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Merve Kağmıçoğlu, Lütfi Saltuk Demir
Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi

Giriş-Amaç: Slow food geleneksel gıdaların üretilmesi ve tüketilmesini desteklerken biyoçeşitliliği ve sürdürülebilirliği de temel almaktadır. Bu kavram işlenmiş gıdaya, endüstriyel tarıma ve küresel pazar kurallarına karşı durmaktadır. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin fast food tüketimlerini ve slow food bilgi düzeylerini değerlendirmek amaçlandı.

Gereç-Yöntem: Kesitsel tipteki araştırma 2019-2020 Güz Yarıyılında Selçuk Üniversitesi'nde okuyan KYK Ali Ulvi Kurucu Erkek Öğrenci Yurdu ve KYK Beyhekim Kız Öğrenci Yurdu'nda kalan 509 öğrenci üzerinde gerçekleştirildi. Yurt müdürlüklerinden yazılı izinler ile Meram Tıp Fakültesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alındı. Literatür taraması sonucu anket formu oluşturuldu. Anketler öğrencilere dağıtılıp yanıtlandıktan hemen sonra toplandı. Fast food tüketimleri ve slow food bilgi düzeyleri cinsiyet, diyet programı varlığı ve etiket okuma alışkanlığı gibi değişkenlerle karşılaştırıldı. Tanımlayıcı istatistiklerde kategorik veriler için yüzde, sayısal veriler için ortalama±standart sapma; karşılaştırmalar içinde ki-kare analizi kullanıldı. Verilerin analizi SPSS 16.0 programı ile yapıldı. Alfa 0,05 düzeyinde kabul edildi.

Bulgular: Katılımcıların %84,90'ının fast food gıdaları tükettiği saptandı. Erkek öğrencilerin fast food gıdaları her gün iki-üç porsiyon tüketme durumları kız öğrencilerden yüksek bulundu ($p<0,001$). Diyet programı uygulayan öğrencilerin haftada birden az fast food gıdaları tüketimleri uygulamayanlardan yüksek bulundu ($p<0,001$). Öğrencilerin %32,42'si slow foodun sürdürülebilir yeme üzerine kurulu olduğunu bildirdi. Öğrencilerin %42,80'i slow food restoranların organik malzemeler kullanması gerektiğini, %27,32'si ise yerel ürünler kullanılması gerektiğini belirtti. Kız öğrencilerin slow foodu sağlıklı bulma ve organik ürün kullanımından dolayı slow food restoranların pahalılığı düşüncesi erkek öğrencilerden yüksek bulundu (p değeri sırasıyla $<0,001$; $<0,001$). Etiket okuma alışkanlığı olan ve diyet programı uygulayan öğrencilerin slow foodu sağlıklı bulmaları diğerlerinden yüksek bulundu (p değeri sırasıyla 0,003; 0,019). Hızlı hazır yiyecekleri her gün iki-üç porsiyon tüketenlerin slow food restoranların pahalılığı düşüncesine katılmama durumları diğerlerinden istatistiksel olarak yüksek bulundu ($p=0,002$). Slow foodu sağlıklı bulan katılımcıların her gün iki-üç porsiyon hızlı hazır yiyecekleri tüketim durumları sağlıklı bulanlardan istatistiksel olarak yüksek bulundu ($p<0,001$).

Sonuç ve Öneriler: Sonuçta katılımcıların çoğunun hızlı hazır yiyecekleri tükettikleri belirlendi. Öğrencilerin yarısına yakını slow foodun sürdürülebilir yeme üzerine kurulu olduğunu düşündüğü tespit edildi. Öğrencilerin çoğunluğunun slow foodun nasıl geliştirileceğini bilmedikleri saptandı. Üniversite çevrelerinde slow food restoranlara daha çok yer verilebilir. Üniversitelerde ders programlarına sürdürülebilir beslenme dersleri eklenebilir. Halkı bu konuda bilgilendirmek amacıyla daha çok reklam yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Biyoçeşitlilik, hazır gıdalar, yeme tercihleri

SB-056

Covid-19 Salgını Döneminde Afyonkarahisar Sağlıklı Hayat Merkezine Başvuran Yetişkin Bireylerin Beslenme Alışkanlıkları Ve Fiziksel Aktivite Durumları

Pınar Ersoy

Afyonkarahisar İl Sağlık Müdürlüğü

Giriş-Amaç: Koronavirüs hastalığı 2019 (Covid-19)'dan korunmak için yeterli ve dengeli beslenme ile düzenli fiziksel aktivite yapmak önemlidir. Covid-19 salgını sırasında sağlıklı bir diyet ve düzenli fiziksel aktivite yapmak kronik hastalıklardan koruduğu gibi koronavirüs hastalığına yakalanma olasılığını da düşürür. Bu doğrultuda Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), salgın dönemi için yetişkin sağlıklı beslenme önerileri yayımlamıştır.

Araştırmamızda Covid-19 salgını döneminde Sağlıklı Hayat Merkezine başvuran bireylerin beslenme ve fiziksel aktivite durumları ile DSÖ beslenme önerilerine uyum düzeylerini inceledik.

Gereç-Yöntem: Kesitsel tip çalışmamız, 01.09.2020 ile 31.10.2020 tarihleri arasında Sağlıklı Hayata Merkezine başvuran 18-64 yaş kişilerin tamamına (n=91) anket uygulanarak yapıldı.

Anket temelli araştırmamızda kişilerin sosyo-demografik özellikleri, fiziksel aktivite ve beslenme alışkanlıkları ile DSÖ'nün 12 maddelik beslenme önerilerine uyumu sorgulandı. Beslenme önerilerine uyum yüzdesi (olumlu cevap sayısı/toplam soru sayısı*100) formülü ile hesaplandı. Amacımız bireylerin 12 öneriden yüzde kaçına uyduğunu saptamaktır.

Araştırmanın bağımlı değişkenleri; fiziksel aktivite uyumu ve DSÖ pandemi dönemi beslenme önerileri uyum yüzdesiydi. Bağımsız değişkenleri cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, çalışma durumu, beden kitle indeksi (BKI), sigara ve alkol kullanımıydı.

Araştırma verileri, SPSS paket programı ile değerlendirildi. Verilerin normal dağılıma uygunluğu için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerine bakıldı. Çalışmamız tanımlayıcı istatistik analizleri (ortalama, standart sapma ve yüzde dağılımı), ki-kare testi, t testi ve Mann Whitney-U testleri kullanılarak yapıldı.

Araştırma için Sağlık Bakanlığından, Afyonkarahisar İl Sağlık Müdürlüğünden ve Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan (2020/461) izinler alındı.

Bulgular: Araştırma grubunun yaş ortalaması $35,15 \pm 11,34$ idi. Kişilerin %81,3'ü kadın, %38,5'i ilköğretim mezunu, %70,3'ü evli, %79,1'i çalışmıyordu. BKİ ortalamaları $31,70 \pm 5,84$ idi. Grubun %85,7'si sigara, %94,5'i ise alkol kullanmıyordu (Tablo1). %29,7'si DSÖ fizik aktivite önerilerine uymaktaydı (Şekil 1). Beslenme önerilerine uyum ortancası ise %33,3 (min=%8,3 max=%100) idi (Tablo2).

Katılımcıların %68,1'inin öğün atladığını saptadık. %82,3 ile en sık öğle yemeği atlanıyordu. Öğün atlayanlarda beslenme önerilerine uyum anlamlı olarak daha düşüktü ($p=0,001$).

Yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, BKİ, medeni durum, sigara/alkol kullanımı ve çalışma durumu ile fizik aktivite uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamadı (tümü için $p>0,05$).

Sigara kullanmayanlarda beslenme önerilerine uyum daha yüksek saptandı ($p=0,007$). Yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, BKİ, medeni durum, alkol kullanımı ve çalışma durumunun beslenme önerilerine uyumu istatistiksel olarak etkilemediği görüldü (tümü için $p>0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Araştırmamız sonucunda Covid-19 pandemi döneminde Sağlıklı Hayat Merkezine başvuran bireylerin %29,7'sinin önerilen düzeyde fiziksel aktivite yaptığını saptadık. Beslenme önerilerine uyum ortancası ise %33,3 bulundu.

Salgın dönemi hastalıktan korunmada sosyal önlemlere ek olarak düzenli fiziksel aktivite yapmanın ve dengeli beslenmenin önemi akılda tutulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Beslenme, Covid-19, Fiziksel Aktivite

SB-058

Bir Meslek Grubunda Polimeraz Chain Reaction Testi ile COVID-19'a Yönelik Toplum Taraması Deneyimi

Ahmet Önder Porsuk
Lüleburgaz İlçe Sağlık Müdürlüğü

Giriş-Amaç: Çalışmamızda, Yeni Korona Virüs Hastalığı (Covid19) pandemisi sırasında yapılan bir meslek grubu taramasının sonuçları paylaşarak, ilerleyen dönemlerde yapılacak çalışmalara bilimsel bir kaynak oluşturulması amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Çalışma, Covid19 pandemisi nedeniyle faaliyetlerine ara verilen ve normalleşme sürecinde Mayıs, 2020'de yeniden faaliyete geçme öncesi polimeraz chain reaction (PCR) yöntemiyle toplum taraması yapılan berber ve kuaförlerle yapılmıştır. Numune alınan kişilerin onamları alınarak anket formları verilmiş ve kendileri tarafından doldurulmuştur. Katılmayı kabul edenler örneklem seçilmeksizin çalışmaya dahil edilmiştir (N=464). Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler ve ki kare testleri kullanılmış ve $p \leq 0,05$ anlamlı kabul edilmiştir. Çalışma için yasal izinler alınmıştır.

Bulgular: Katılımcıların %36,6'sı kadın (n=170), %63,4'ü (n=294) erkektir ($p < 0,001$). Yaş ortalaması kadınlarda $33,8 \pm 10,3$ (min 16, max 63), erkeklerde $36,9 \pm 12,2$ (min 15, max 74) hesaplanmıştır. Eğitim durumunda frekansı en yüksek grup %53,9 (n=250) ile ilköğretimdir. Katılımcıların %48,5'i (n=225) kendi işyerlerini işletmektedir. Katılımcılardan %1,5'i (n=7) son üç ay içerisinde yurtdışında bulunmuş, %2,6 (n=12) yurtdışından gelen kişilerle temas etmiş, %3,4'ü (n=16) yurtiçinde seyahat etmişlerdir. %12,9 (n=60) katılımcı en az bir kronik hastalığı olduğunu bildirmiştir. Katılımcılardan %6,9'u (n=32) son 14 gün içerisinde kendisinde ya da yakın çevresinde Covid19'un ateş, öksürük gibi semptomlarının görüldüğünü ve %2,6 (n=12) bu nedenle sağlık kuruluşuna başvurduklarını bildirmişlerdir. COVID-19 hastalığı konusunda dikkat etmeniz gereken konularda yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz sorusuna %86,4 (n=401) oranında evet cevabı verilmiştir. PCR test sonuçlarının tamamı negatif olarak bildirilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Çalışma grubumuzda, Covid19 hastalığı açısından yurtdışıyla veya semptomları olan kişilerle temas, seyahat öyküsü gibi risk faktörü olabilecek özellikleri olan kişiler de olmasına karşın tüm katılımcıların PCR test sonuçlarının negatif bulunması, PCR testinin toplum taraması için uygunluğu hakkında geniş çalışmalar yapılması gerektiğini düşündürmüştür. Ulusal düzeyde yapılan bunca bilgilendirme kampanyasına rağmen, bireylerle yakın temas halinde hizmet eden bir meslek grubunun kendi bilgi düzeyini yeterli bulma oranının %86,4 olması nedeniyle, topluma yönelik yapılacak bilgilendirme faaliyetlerinin artırılarak ve kesintisiz sürdürülmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid19, PCR, Toplum Taraması, Berber, Kuaför

SB-059

**Interaction Between Clinical Medical Students and The Pharmaceutical Industry:
A Descriptive Study**Ayşe Nilüfer Özaydın¹, Anıl Çifter², Berk Bozdoğan², Nergis Kıcı², Batuhan Erdir², Senem Aslan², Can Iğın¹¹Marmara University School of Medicine Department of Public Health²Marmara University School of Medicine

Introduction and Purpose: Drug companies allocate large budgets for pharmaceutical promotions, training/organization sponsorships or promotional gifts given to physicians. In order to reach more physicians, medical students have also become a target of pharmaceutical promotion/marketing activities. Thus, the interaction between physicians and the pharmaceutical industry begins during physicians' studentship and continues throughout their medical career. Although students frequently encounter pharmaceutical representatives during their education, there are only a few studies that examine this widespread phenomenon. The objective of this study was to investigate the interaction and relationship between clinical medical students and the pharmaceutical industry.

Materials-Methods: This descriptive study was conducted with 5th and 6th grade students (N=450) studying at X-University School of Medicine during the 2020-2021 academic year. Ethical approval was obtained (02.10.2020/09.2020.1066). The data were collected using an online questionnaire containing 52 questions. By using the "Skepticism and Appropriateness Scales", "skepticism scores" ranging from 0 (not skeptical) to 1 (skeptical), and "appropriateness scores" ranging from 0 (promotions are appropriate) to 1 (promotions are inappropriate) were calculated. Chi-square, Fisher's Exact test, Spearman-correlation, Student-t, and Mann-Whitney U tests were performed using the SPSS-11.0 program. Statistical significance level was considered as $p < 0.05$.

Finding: Of the 106 medical students, 61.3% were women and 74.5% were 6th grade students. The rate of those, who encountered a pharmaceutical representative at least once during their medical training was 91.5%, while those, who had their first encounter in the pre-clinical phase was 55.6%. The most commonly accepted gifts were non-educational gifts (35.8%), promotional brochures (34.0%) and sponsored lunch (27.4%). While 22% stated that the gifts/sponsorships given by pharmaceutical companies may affect their own prescribing decisions, 34% believed that decisions of their friends/colleagues will be affected ($p < 0.001$). The students' median score for skepticism was 0.5. The mean score for appropriateness was 0.35 ± 0.23 . The skepticism score increased as students' monthly income decreased ($r = -0.246, p = 0.011$). Whereas women's appropriateness score (0.39 ± 0.21) was higher than men's (0.28 ± 0.23) ($p = 0.021$), their skepticism scores were similar (female: 0.52 ± 0.16 , male: 0.49 ± 0.18) ($p = 0.664$). There was no relation between the received gifts and the two calculated scores.

Results and Recommendations: Clinical medical students, who frequently interact with pharmaceutical companies, have limited awareness of their own susceptibility to their strategies. This situation makes future physicians more vulnerable/likely to be influenced while prescribing a medication. Therefore, designing interventions to raise awareness about pharmaceutical marketing strategies and the importance of rational prescribing is crucial. Policies concerning the medical student-pharmaceutical industry relationship should be developed in Turkey just as in international level, and these subjects should be incorporated into the medical school curriculum.

Keywords: conflict of interest, drug industry, medical student, promotion

SB-060

Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Zorunlu Aşı Uygulamalarına İlişkin Tutumları: Karşılaştırmalı Bir Araştırma

Erkan Pehlivan¹, Burak Mete², Ceren Kanat², Esra Mete²
¹İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı
²Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre küresel bağışıklama yılda üç milyon civarında bulaşıcı hastalık kaynaklı ölümü engellemektedir. Son yıllarda aşı ile önlenbilir hastalık vaka sayılarında artış olmaktadır. Türkiye’de 2011 yılında çocuklarına aşı yaptırmayan aile sayısı 183 iken, 2018 yılında 23 bine ulaşmıştır. Giderek yaygınlaşan aşı reddi karşısında hekimlerin toplumda ikna edici çabalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmanın amacı aşı reddi konusunda tıp eğitimine yeni başlamış ve bitirmekte olan öğrencilerinin bu konudaki görüş ve kanaatlerini (tutumlarını) saptamaktır.

Materyal-Metod: Bu kesitsel çalışma 478 tıp fakültesi öğrencisini kapsamaktadır. İnönü Üniversitesi Etik Kurulundan onay alınmıştır. İnönü Üniversitesi tıp fakültesine devam eden birinci ve 6. Sınıf öğrencilerine 2020 yılı ocak ve şubat aylarında online anket Google grupta paylaşarak uygulanmıştır. Birinci sınıftan 241 (%90) 6. Sınıftan 149(%71) olmak üzere 390 öğrenci anketi yanıtlamışlardır. Anket öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ile Dünya sağlık örgütünün 8 başlık altında topladığı aşı karşıtlarının dile getirdiği iddiaları kapsamıştır:(1-Aşı otizme neden olabilir, 2-Çocukların bağışıklık sistemi bu kadar çok aşığı kaldıramaz, 3-Aşı uygulaması başlamadan önce hastalıklar zaten yok oluyordu, 4-Hastalananların çoğu zaten aşı olanlardır, 5-Büyük ilaç şirketleri ticari çıkarları için aşı pazarlıyor, 6-Ülkemizde bu hastalık tamamen ortadan kalktığı için aşıya ihtiyacımız yok, 7-Aşılar güvenli olmayan toksinler içeriyor, 8-Aşı bir Batı komplosu). Bu karşıt görüşler 7’li likert haline dönüştürülerek öğrencilere soru olarak yöneltilmiştir. Verilerin analizinde Mann Whitney U, Kruskal Wallis testleri kullanılmış. Yanılma düzeyi p=0,05 olarak seçilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin 199’u(%51,2) erkek, 190’i kadındı(%48’8). Öğrencilerin annelerinin %%29’u, babalarının %72’si yüksek öğrenimlidir. Annelerinin %73’ü ev kadını ve babalarının ise %49’u kamu görevlisidir. Tüm öğrencilerin aşı reddi konusundaki görüşlerinin skor ortalaması 5,27±1,17(Medyan:5,37(1-7))’dir. Bu skor, karşıt görüşlere “kısmen katılmıyorum” ile “katılmıyorum” skalası ortasına tekabül etmektedir. Dönem 1 öğrencilerinin en yüksek oranda (%59,2) ile “aşı uygulaması başlamadan önce hastalıklar zaten yok oluyordu” görüşüne katıldıklarını bildirmişlerdir. “Büyük ilaç şirketleri ticari çıkarları için aşı pazarlıyor” görüşü %33,6 olarak bildirilmiştir. Bu durum, dönem 1 öğrencilerinin aşı reddi konusunda önemli ölçüde tereddütlerini göstermektedir. Araştırma sonuçları öğrencilerin cinsiyete, mezun olduğu lisenin türüne, anne/baba eğitimi ve mesleklerine göre farklılık göstermemekteydi(p>0,05). Birinci sınıflar için medyan skoru 5,0 ile olumsuz (kısmen katılmıyorum) iken, son sınıf öğrencilerinde medyan skoru 6,0 ile olumlu değerlendirilmiş (Katılmıyorum); sonuç anlamlı derecede farklılık göstermiştir(p<0001).

Sonuç ve öneriler: Bu çalışma, aşı reddini destekleyen görüşlerin tıp eğitimine yeni başlayan öğrenciler arasında anlamlı derecede taraftar bulduğunu, öğrenciler son sınıfa gelince, bu tereddütlerin ortadan kalktığını göstermektedir. Ancak, giderek yaygınlaşan aşı karşıtlığına karşı hekimlerin toplumsal rol üstlenmeleri konusunda bilinçlendirilmeleri önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: aşı reddi, öğrenci, tutum

SB-062

İntörn Hekimlerin Mesleki Gelecek Konusunda Kaygı Nedenleri ve Düzeylerinin İncelenmesiCihad Dünder, Özlem Terzi*Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Samsun*

Giriş-Amaç: Tıp öğrencileri altı yıllık uzun eğitim dönemi boyunca zorlu sınavlar, hastalıklar ve ölümle karşılaşma gibi olumsuz sonuçlar ve tıpta uzmanlık sınavına (TUS) hazırlanmanın stresi ve kaygısı içindedirler. Yaygın görülen bu ruhsal bozuklukların kronikleşme eğiliminin yüksekliği, tedaviyi de güçleştirmektedir. Bu nedenle koruma ve kontrol önlemlerine yol gösterici olarak çalışmamızda XXXXXX Üniversitesi Tıp Fakültesi (XÜTF) intörn hekimlerinin gelecekle ilgili mesleki kaygı nedenlerinin ve düzeylerinin saptanması amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu tanımlayıcı araştırma 1 Temmuz 2019-30 Mart 2020 tarihlerinde XÜTF’de yürütüldü. Covid-19 pandemisi nedeniyle yüzyüze eğitimin kısıtlandığı Mart ayına kadar Halk Sağlığı stajına gelen toplam 184 intörn hekimden sözel onam veren 148’i çalışmaya alındı. Veriler sosyodemografik ve mesleki gelecek kaygısına ilişkin 33 soruluk anket ile toplandı. Mesleki gelecek kaygısı soruları, ülkemizde yürütülmüş benzer çalışmaların soruları temel alınarak araştırmacılar tarafından oluşturuldu. Kaygı nedenlerinin “hiç kaygı duymuyorum” ve “çok yüksek kaygı duyuyorum” arasında 5’li likert ölçek üzerinden puanlanması istendi. SPSS version 22.0 istatistik programı kullanılarak sürekli değişkenler aritmetik ortalamaya±standart sapma, kesikli değişkenler ise frekans ve yüzde dağılımları ile sunuldu. Kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında kıkare testi kullanıldı. İstatistiksel anlamlı farklılık düzeyi p<0,05 olarak kabul edildi. Araştırma izinleri XÜ Rektörlüğü ve XÜTF Dekanlığından, etik onay ise XÜ Klinik Araştırmalar ve Etik Kurulu’ndan alındı.

Bulgular: Yaş ortalaması 23,9±1,0 yıl olan 148 intörnün %43,9’u erkekti. Tıp fakültesini seçme nedenleri sırasıyla iş garantisi olması (%39,9), tıba ilgi duyma (%23,0), ailesinin isteği (%18,3) ve arkadaş/öğretmen/mezun tavsiyesi (%10,1) idi. “Yüksek” ve “Çok yüksek” olarak bildirilen kaygı nedenleri sıralamasında “TUS’a hazırlanamama(%68)” ve “TUS’u kazanamama(%58)” kaygıları en üst sırada yer almaktaydı. Bunları “istenmeyen bir yerde çalışmak” (%57), “mesleki yetersizlik” ve “malpraktis’e ilişkin kaygılar (%41-%49) izlerken; her üç intörnden biri “asistan olarak çalışma”yı yüksek derecede kaygı verici olarak nitelendirmişti. İntörnlerin en az kaygı duyduğu alan ise “işsizlik(%13)” idi. Kız öğrencilerin mesleki kaygılarının erkeklere göre daha yüksek olduğu; “istenmeyen bir yere tayin olunması” ile “tanı-tedavi” ve “malpraktis’e ilişkin kaygılarının erkeklerden anlamlı düzeyde yükseklik gösterdiği saptandı (p<0,05).

Sonuç ve Öneriler: İntörnlerin uzmanlığı önceleme, hasta ile baş başa kalmaktan ve acil hastaya müdahale etmekten yüksek derecede kaygı duyması, toplumun temel sağlık sorunları ve bunlardan korunma ve tedavi yollarının öğretilmesinde eksiklikler olduğunu düşündürmektedir. Tıp fakülteleri eğitim programlarını hazırlarken öğrencilerinin mesleki kaygılarını bilmek ve TUS tabanlı bir program yerine, ülkenin hizmet gereksinimleri ile uyumlu, toplum tabanlı programlar geliştirmek zorundadırlar. Ayrıca, yüksek kaygı saptanan konularda kaygının nedeni ve çözümüne ilişkin analitik ve/veya müdahale tipi epidemiyolojik çalışmalar yapılması gerek toplum sağlığının, gerekse hekim adaylarının ruh sağlığının korunmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: İntörn, kaygı, tıp eğitimi

SB-063

Samsun'daki İlkokul Öğrencilerinde Obezite Sıklığı ve Ebeveynlerin Obezite Hakkındaki Bilgi Düzeyleri

Özlem Terzi, Nilden Hatice Arslan, Cihad Dünder
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Samsun

Giriş-Amaç: Çocukluk çağı obezitesi, 21. yüzyılın en ciddi halk sağlığı sorunlarından biridir. Ülkemizde ilkokul çocuklarının %14,6'sı fazla kilolu ve %9,9'u obezdir. Obezite genetik, metabolik, sosyoekonomik ve yaşam tarzı gibi birçok faktörden etkilenmekle birlikte, pediatrik obezitenin çoğunluğu vücudun kullandığından daha fazla enerji tüketilmesinin bir sonucudur. Ebeveynler, çocuklarının beslenme alışkanlıklarını, yiyecek ve fiziksel aktivite seçimlerini çeşitli yollarla şekillendirerek çocuklarının fazla kilolu ve obez olma durumlarını etkilemektedirler. Bu çalışmada 2015-2016 yıllarında Samsun ili ilkokul öğrencilerinde obezite sıklığının ve velilerin obezite hakkındaki bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Gereç-Yöntem: Kesitsel tipteki araştırmanın verileri Samsun İl Sağlık Müdürlüğü, Milli Eğitim Müdürlüğü ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi iş birliğinde yürütülen "Ağaç Yaşken Eğilir Projesi"nden elde edildi. Araştırma evrenini Samsun il ve ilçelerindeki tüm kamu ve özel ilkokulların 70.660 öğrencisi oluşturuyordu. Minimum örneklem büyüklüğü $\alpha=0,05$ ve $d=0,01$ alındığında 8724 olarak hesaplandı olası veri kayıpları dikkate alınarak %20 artırımla en az 9596 öğrenci ve velisine ulaşılması hedeflendi. Öğrenciler çok aşamalı tabakalı örneklem yöntemiyle seçildi. Gerekli kurum izinleri ve etik onay(OMÜ KA EK:2015/2070) alındı ve çalışma 08.10.2015-30.05.2016 tarihleri arasında yürütüldü.

Araştırmacıların hazırlandığı ankette, ebeveynin sosyo-demografik özellikleri, kendi beyanlarıyla boy-kilo değerleri ve obezite nedenleri ve sonuçlarına ilişkin üç seçenekli (evet/hayır/fikrim yok) bilgi soruları yer alıyordu. Anketler öğrencileri tarafından ebeveynlerine gönderildi ve geri toplandı. Öğrencilerin boy-kilo ölçümleri kendi sınıflarında sağlık personeline yapıldı. Veriler sayı(%) ve ortalama±standart sapmayla verildi. İstatistiksel karşılaştırmalarda ki kare ve t testi kullanıldı. Anlamlılık düzeyi $p<0,05$ kabul edildi.

Bulgular: Çalışmadaki 9786 öğrencinin yaş ortalaması $8,2\pm 1,2$ yıldır ve % 51,1'i erkekti. Obezite prevalansı erkeklerde %12,5, kızlarda %8,9 olmak üzere toplam % 10,5'di. Tüm yaş gruplarında obezitenin erkek çocuklarda daha yüksek olduğu saptandı($p<0,05$).

Anketi 6855(%70,0) veli yanıtladı. Ebeveynlerin %75,0'i öğrencinin annesi, %18,3'ü babası, %6,7'si diğer akrabalarıydı ve yaş ortalaması $37,4\pm 7,6$ yıldır. Ebeveynlerin %56,5'i ilkokul mezunu ve %10,7'si üniversite mezunuydu ve %38,6'sı fazla kilolu, %19,5'i obezdi. Fazla kiloluluk erkeklerde, obezite kadınlarda yüksek orandaydı ancak istatistiksel fark yoktu($p>0,05$).

Toplam 12 obezite bilgi sorusunda doğru yanıtların ortalaması kadınlarda $8,7\pm 2,9$ ve erkeklerde $8,5\pm 3,1$ 'di ve aralarında istatistiksel anlamlı fark vardı($p=0,005$). En sık bilinen önerme "Şekerli ve bol yağlı yiyecekler obeziteye yol açar"(%91,7) en az bilinen "Öğün atlamak obeziteye yol açar"(%45,4)'di. Sekiz ve üstü soru bilen ebeveynlerde obezite sıklığı istatistiksel anlamlı düzeyde düşüktü($p=0,0001$). Çocuğu fazla kilolu/obez olan ebeveynlerin bilgi puanları diğerlerine göre düşüktü($p=0,04$).

Sonuç ve Öneriler: Samsun'da ilkokul çocuklarının obezite prevalansı görece yüksekti. Obezite sorularını erkek ebeveynler ve obezitesi olanlar daha az biliyordu. Ebeveynlerin bilgi düzeyini artırmaya yönelik toplantı, broşür, birebir görüşme gibi eğitim faaliyetlerin çocukluk çağı obezitesinin azaltılmasına katkı sağlayacağını düşünüyoruz.

Anahtar Kelimeler: çocukluk çağı obezitesi, ebeveyn, bilgi düzeyi, ilkokul

SB-064**Yenidoğan Tarama Programını (NTP) Reddinin Nedenlerinin Betimlenmesi**

Rukiye Duygu Kurt¹, Hakan Baydur², Gülten Uçan²

¹*İzmir İl Sağlık Müdürlüğü*

²*Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü*

Giriş-Amaç: Koruyucu sağlık hizmetleri içerisinde sunulan Yenidoğan Tarama Programı (NTP) bazı aileler tarafından çeşitli gerekçelerle reddedilmekte, bireyler sunulan sağlık hizmetinden yararlanmak istememektedir. Bu araştırmanın amacı, birinci basamak sağlık kurumlarında sunulan koruyucu sağlık hizmetleri kapsamında yer alan NTP'nin reddedilme nedenlerinin betimlenmesidir.

Gereç-Yöntem: Araştırma fenomenolojik tipte niteliksel bir çalışmadır. Örneklem, İzmir İlinde sağlıklı doğum yapmış ve NTP'yi reddetmiş 15 kadından oluşmaktadır. Veriler, katılımcıların ikamet adreslerinde yapılan, açık uçlu ve yarı yapılandırılmış görüşme sorularının kullanıldığı derinlemesine görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Şubat-Mayıs 2018 tarihleri arasında doyma noktasına ulaşana kadar toplanan veriler, Maxqda programı ile tematik içerik analizine tabi tutularak incelenmiştir. Katılımcıların sağlık davranış ve tutumu, atif kuramı, sağlık inanç modeli ile ekolojik sistem yaklaşımı çerçevesi içinde değerlendirilmiştir. (Bildirinin hazırlandığı teze ait etik kurul kararı bulunmaktadır.)

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması 30,2'dir. NTP'yi reddeden 15 katılımcının çoğunluğunu ev hanımları oluşturmaktadır; 1'i öğretmen, 2'si tezgahtar, 2'si Kur'an kursu öğreticisi olarak çalışmaktadır. 5'i ortaokul, 5'i lise, 4'ü üniversite, 1'i ise yüksek lisans mezunudur. Görüşmeler sonucunda annelerin NTP'yi reddetme nedenlerinin ekolojik sistem yaklaşımı içerisinde içsel ve dışsal atıflar ile sağlık inanç modeli kapsamında ele alınması gerektiği anlaşılmıştır. NTP'yi reddeden katılımcıların genel olarak bebeklerinin zarar göreceği inancına sahip, kaygı düzeyi yüksek anneler olduğu görülmüştür. Red davranışının ortaya çıkmasında dini inançların, geleneklere aşırı bağlı muhafazakar tutumun, takıntı düzeyindeki sağlıklı ve doğal yaşama arzusunun etkili olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda benlik saygısı düşük annelerin, NTP'ye karşı olan yakın çevrelerinin görüşlerine göre hareket edebildikleri tespit edilmiştir. Sağlık personelinin NTP ile ilgili yeterli bilgi vermediği, etkili, ikna edici iletişim kurmadığı durumlarda kaygı düzeyi yüksek annelerde red davranışının ortaya çıkabileceği kanaatine varılmıştır. NTP'ye katılmak istememe gerekçelerinin oluşturan içsel ve dışsal atıfların, kanıtı dayalı bilgi yerine olumsuz kişisel deneyimlerden etkilendiği, aile ve akrabalarından oluşan yakın çevrenin görüşleri ve medyanın aktörü olduğu informal sağlık iletişimi kaynakları tarafından biçimlendirildiği görülmüştür. Bu süreçte sağlık profesyonellerinin kullandığı formel ve teknik dilin annelerin sağlık davranışını değiştirmek konusunda yetersiz kaldığı belirlenmiştir. Ekosistem yaklaşımı çerçevesi içinde bireyi çevresi içinde değerlendirebilen, farklı ihtiyaç ve sorunlarına uygun çözümler üretebilen iletişim becerileri yüksek sağlık personelinin NTP reddini önlemek konusunda etkili olacağı anlaşılmıştır.

Sonuç ve Öneriler: NTP reddini azaltmak için hedef kitlenin ve yakın çevresinin sağlık inançlarını değiştirmeyi amaçlayan, medyanın aktif biçimde kullanılacağı sağlık iletişimi kampanyaları geliştirilmelidir. Sağlık çalışanlarının annelerin kaygılarını anlama, etkili iletişim kurma ve sorun çözme becerilerini geliştirmeye yönelik hizmet içi eğitimler düzenlemelidir. Bu çalışmalarda birey ve aileyi kendi çevresi içinde ele alan sosyal hizmet disiplini, anahtar bir rol üstlenebilir.

Anahtar Kelimeler: Koruyucu sağlık hizmeti, sağlık hizmeti reddi, sağlık inançları, sosyal hizmet, Yenidoğan Tarama Programı

SB-065

Sağlık Çalışanlarının Riskli Gebelikler Eğitimi Etkinliğinin Değerlendirilmesi

Uğurcan Sayılı¹, Çiğdem Özgür², Öznur Bulut Gazanfer³, Abdullah Solmaz⁴

¹T.C. Sağlık Bakanlığı, Karaköprü İlçe Sağlık Müdürlüğü, Şanlıurfa, Türkiye.

²T.C. Sağlık Bakanlığı, Viranşehir İlçe Sağlık Müdürlüğü, Şanlıurfa, Türkiye.

³T.C. Sağlık Bakanlığı, Şanlıurfa İl Sağlık Müdürlüğü, Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanlığı, Şanlıurfa, Türkiye.

⁴Harran Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Şanlıurfa, Türkiye.

Giriş-Amaç: Sağlık çalışanlarının bilgi ve uygulamaları, hastalarının sağlığıyla ilgili davranışlarında bilinen bir role sahiptir. Bu çalışma riskli gebeliği olan kadınlara eğitim verecek olan sağlık personellerinin riskli gebelik ve süreçleri eğitimi öncesi ve sonrası bilgi düzeylerinin karşılaştırılarak gerçekleştirilen eğitimin etkinliğinin değerlendirilmesidir.

Gereç-Yöntem: Bu çalışma 2020 yılında Şanlıurfa'da, Şanlıurfa İl Sağlık Müdürlüğü ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) iş birliğinde gerçekleştirilen "Suriyeli Sığınmacı ve Türk Vatandaşı Kadınlarda Riskli Gebeliklerin Tanı ve Takibi (Diagnosis and Follow-up of Risk/High Risk Pregnancies of Women in Syrian and Host Communities)" projesi kapsamında yürütülen bir eğitim müdahale çalışmasıydı. Çalışmanın evrenini Şanlıurfa ilindeki 13 İlçe Sağlık Müdürlüğünden seçilen 52 sağlık çalışanları oluşturmaktaydı. Covid-19 pandemisi nedeniyle çalışma sonunda 41 sağlık çalışanına eğitim verilmiş ve eğitim öncesi ile sonrası anketler uygulandı; araştırma örnekleminin %78.8'ine ulaşıldı. Uygulanan anket formu eğitimleri gerçekleştiren uzman tabip, tabip ve yardımcı sağlık personelleri tarafından anlatılacak içeriklere göre belirlenerek oluşturuldu. Bu çalışmanın yürütülmesi için Harran Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan 13.07.2020 tarih ve HRU/20.13.13 karar numarası ile etik kurul onayı alındı. Çalışmaya katılmayı kabul edenlerden aydınlatılmış onam formu alındı. İstatistiksel analizler için IBM SPSS v21.0 istatistik paket programı kullanıldı. Verilerin değerlendirilmesi için tanımlayıcı istatistikler ve Mc-Nemar testi uygulandı. İstatistiksel anlamlılık değeri $p < 0.05$ olarak alındı.

Bulgular: Katılımcıların %43.9'u (n:18) doktor, %41.5'i (n:17) ebe, %14.6'sı (n:6) hemşire olarak görev yapmakta; katılımcıların meslekteki tecrübe ortancası 2 yıldır (min:3 ay- max:28 yıl). Çalışmamıza katılanların %31.7'si mesleki eğitimi boyunca riskli gebelik konusunda eğitim almadığını belirtti. Mezuniyeti sonrasında eğitim aldığı belirtenlerin oranı ise %12.2'ydı. Çalışmaya katılan sağlık çalışanlarının %90.2'si (n:37) riskli gebelik için Gebe Sınıfı Eğitiminin gerekliliğine katıldığını, %78.0'i (n:32) ileride tekrar riskli gebelikler eğitimine katılmak istediğini belirtti. Otuz sorudan 22'sinde doğru yanıtlarda istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artış görüldü ($p < 0.05$). Bilgi düzeyinde anlamlı düzeyde artış görülen sorular şu konulardaydı: gebelik fizyolojisi ve doğuma hazırlık, doğum sonu bakım, gebelikte tehlike işaretleri, bağışıklama, ilaç kullanımı, gebelik takibi, emzirme ve anne sütü. Sekiz soruda ise istatistiksel olarak anlamsız bulunsa da doğru yanıtlarda %10-20 arasında artış görülmektedir ($p > 0.05$). Anlamsız düzeyde artış görülen sorular: Aile planlaması soruları, doğum sürecinde 2 soru, bağışıklama bir soru, rutin testlerden bir soruydu.

Sonuç ve Öneriler: Sağlık çalışanlarının riskli gebelikler eğitimi sonrasında bilgi düzeyinde 30 sorunun 22'sinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artış, 8'inde ise anlamlı olmayan artış bulundu. Bu çalışmada uyguladığımız eğitimsel müdahale sağlık çalışanlarının bilgi ve becerilerini artırmaktadır. Gebe sınıfı eğitimlerini gerçekleştirecek birinci basamak sağlık ekiplerine yönelik verilecek eğitimlerle sağlık profesyonellerinin bilgi, beceri ve uygulamalarını geliştirmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Etkinlik, Riskli Gebelik, Sağlık Çalışanı

SB-066

**İstanbul'da Bir Üniversitede Öğrenim Gören Tıp Fakültesi Öğrencilerinin,
COVID-19 ile İlgili Bilgi, Tutum ve Enfeksiyon Kontrol Önlemlerine Uyumları**

*Ayşe Gül Yücesan, Vildan Sena Ateş, Yeşim Yasin, Figen Demir
Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul*

Giriş-Amaç: Bu araştırmada tıp fakültesi öğrencilerinin COVID-19 pandemisi ile ilgili algı, bilgi, tutum ve alınan önlemlere uyumlarını ve ilişkili faktörleri değerlendirmek amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipte gerçekleştirilen araştırmada 3 bölümden oluşan veri toplama formu 19 Ağustos -14 Eylül tarihleri arasında, Google Formlar aracılığıyla öğrenciler ile paylaşıldı. Birinci bölümde demografik bilgiler, ikinci bölümde öğrencilerin COVID-19 pandemisi ile ilgili farkındalıkları, kişisel risk algıları ve endişe durumları, üçüncü bölümde ise değişen davranışları sorgulanmaktadır. Araştırma evrenini Tıp Fakültesi'nde öğrenim gören öğrenciler (n=475) oluşturmaktadır. Araştırma için Tıp Fakültesi Dekanlığı'ndan, T.C. Sağlık Bakanlığı Bilimsel Araştırmalar Platformundan (7 Temmuz 2020 tarihli) ve Etik Kurul'dan (sayı ATADEK 2020/15) izin alınmıştır. Veri SPSS 23.0 kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Çalışmaya katılan 245 öğrencinin yaş ortalaması $21,8 \pm 1,6$, %58,0'ı (n=142) kadın, %48,9'u (n=120) klinik öncesi (1-2-3 sınıflar) dönem öğrencisidir. Öğrencilerin %18,8'inin (n=46) düzenli ilaç kullanmasını gerektirecek bir hastalığı vardır ve %84,9'u (n=208) bu enfeksiyona karşı aşı bulunursa aşı olacağını ifade etmiştir. Öğrencilerin %27,8'inde (n=68) ailesinde veya yakın çevresinde COVID-19 hastalığını geçiren kişiler olmuştur. Öğrencilerin %97,6'sı (n=239) SARS-CoV-2'nin damlacık yolu ile bulaştığını bilmekte, %39,6'sı (n=97) aşının pandemiye durduracağına inanmakta ve %60,8'i (n=149) pandemi nedeniyle kendini her zamankinden daha endişeli ve gergin hissetmektedir. Öğrencilerin %99,2'si (n=243) dışarı çıktığında maske, %9,8'i (n=24) eldiven kullandığını, %85,0'ı (n=210) fiziksel mesafeye dikkat ettiğini belirtmektedir. Bu dönemde 137 öğrenci (%55,9) toplu taşıma kullanmadığını, 211 öğrenci (%86,1) kalabalık yerlerden, 131 öğrenci (%53,5) ise hastanelere gitmekten kaçındığını belirtmiştir. Öğrencilerin %35,9'u (n=88) dışarı çıktığında solunum maskesi (N95,FFP2,FFP3) kullandığını belirtmiştir. Kendinin her zamankinden daha endişeli ve gergin olduğunu ifade eden kişilerde güvensiz hissetme nedeniyle fazla sayıda maske, dezenfektan, eldiven gibi malzemeler alma ($p < 0,001$);), eskisine göre ellerini daha uzun süre yıkama ($p = 0,04$), dışarıda el dezenfektanı/kolonya taşıma ($p = 0,04$), toplu taşıma kullanmaktan kaçınma ($p = 0,006$), Covid-19 ile ilgili güncel rehberleri takip etme ($p < 0,001$) sıklığı diğerlerine göre anlamlı olarak daha fazladır. Etkin bir aşı bulunduğunda aşı olmayacağını ifade eden öğrencilerin olmak istememe nedenlerinden bazıları şu şekildedir; "Bu kadar kısa sürede bulunacağına inanmıyorum", "Pek çok kesitsel araştırmalar yapılmasını beklerim", "Enfeksiyonla bağışıklık kazanırım kendime güveniyorum"

Sonuç ve Öneriler: Öğrencilerin Covid-19 hastalığı ile ilgili bilgi ve enfeksiyon kontrol önlemlerine uyumu yüksek düzeyde bulunmuştur. Eskisinden daha endişeli ve gergin olduğunu ifade eden katılımcıların enfeksiyon kontrol önlemlerine uyma ve güncel rehberleri takip etme sıklığı anlamlı olarak daha yüksektir. Öğrencilerin çoğu etkin bir aşı bulunduğunda aşı olacaklarını belirtmiştir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, enfeksiyon kontrol önlemleri, tıp fakültesi öğrencileri

SB-067

Öğrencinin Güvenliğinde Üniversitenin Sorumluluğunu Genişletmek: Bir COVID-19 Vaka Kümesi İncelemesi

Hüseyin Küçükali¹, Ayşe Zülal Tokaç¹, Zeynep Bilge Orhan², Batula Taghiyeva², Seher İrem Duman², Şeyma Kapçık²,
Osman Hayran¹

¹*İstanbul Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, İstanbul*

²*İstanbul Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul*

Giriş-Amaç: 2019 yılı sonunda Çin'de başlayan COVID-19 salgınının dünyaya yayılması sonucunda her sektörde salgını önleyici tedbirler alınmaya başlanmış, üniversitelerde de uzaktan eğitime geçilmiştir. Pandeminin devam etmesine rağmen uzaktan eğitimden gereken verimin alınamaması ve uzaktan sınavlarda ölçme ve değerlendirmenin yeterince adil olmaması ihtimaliyle bazı üniversitelerde eğitim ve/veya sınavlar gerekli önlemler alınarak yeniden yüz yüze yapılmaya başlanmıştır. Bu vaka sunumunda, bir tıp fakültesinde bir aylık süre zarfında tespit edilen bir vaka kümesinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırma için bir tıp fakültesinin ilk beş sınıfında 20 Ekim 2020 - 19 Kasım 2020 tarihleri arasında ortaya çıkan COVID-19 vakaları ve temasları üniversitenin rutin HES kodu kontrollerine ait kayıtlardan retrospektif olarak analiz edilmiştir. Vaka veya temaslı olduğu tespit edilen kişilerle telefon aramasıyla iletişime geçilmiş, araştırmaya dair bilgilendirme yapılmış, katılmayı kabul edenlerden varsa hastalık öyküsü, tanı ve iyileşme tarihleri toplanmıştır. Araştırmanın başlangıcı olan 20 Ekim 2020 tarihinin 14 gün öncesinden itibaren gerçekleşen yüz yüze sınavların tarihleri analiz edilmiştir. Araştırma, araştırmacıların üniversitesindeki etik kurulun onayıyla yürütülmüştür.

Bulgular: İncelenen tıp fakültesinin ilk beş sınıfında toplam 978 öğrenci bulunmaktadır. Araştırma dönemi içerisinde 26 kişi vaka veya temaslı olarak tespit edilmiştir. Bunlar içinden PCR testi ile vaka olarak tespit edilmiş kişi sayısı 10'dur. Vakalardan 4'ünün evinde kendinden önce COVID-19 olan bir kişi bulunmaktadır. Kalan 6 vakanın ise aynı sınıfta öğrenci olduğu ve aynı tarihte yüz yüze bir sınava girdiği tespit edilmiştir. Araştırma başlangıcının 14 gün öncesinden itibaren uygulanan sınavlar incelendiğinde 9 tane yüz yüze sınav gerçekleştiği görülmüştür. Söz konusu 6 kişi dışında yüz yüze yapılan bir sınavdan sonraki 14 gün içerisinde tanı alan başka vaka bulunamamıştır. Yapılan filyasyon sonucunda 6 vakanın da aynı vaka kümesi içerisinde olduğu ve sınav çıkışında birlikte yemek yedikleri, yakın temasta vakit geçirdikleri, ayrıca bazılarının aynı evde yaşadığı anlaşılmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Yüz yüze eğitim ve sınavlar için üniversitelerde yapılacak düzenlemelerin, COVID-19 bulaş riskini en aza indireceği düşünülmektedir. İncelenen tıp fakültesinde de temizlik önlemleri yanında yoğunluğun azaltılması için sınav salonlarının artırılması, öğrencilerin en az 1,5 metre mesafe ile oturması gibi tedbirler uygulanmaktaydı. Araştırma sürecini kapsayan bir aylık dönemde tespit edilen 10 vakanın hiçbiri doğrudan üniversite şartları ile ilişkilendirilememiştir. Ancak üniversite kampüsünün düzenlenmiş şartları dışındaki maruziyetler de öğrencilerin sağlığı açısından risk oluşturabilir. Söz konusu vaka kümesi, üniversitenin sorumluluk alanı dışında gözükmesine rağmen sosyal bağlam da göz önünde bulundurulmalıdır. Öğrencilerin önleyici davranışlardaki bireysel eksiklikleri durumu açıklamakta yeterli değildir. Bu araştırma pandemi döneminde üniversitelerin, öğrencilerinin yalnızca eğitim değil sosyal ihtiyaçlarını da güvenli bir şekilde karşılayabilecekleri imkanlar sunmanın yenilikçi yolları üzerinde çalışması gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, uzaktan eğitim, üniversite, vaka kümesi, yüz yüze eğitim

SB-068

Bir Üniversite Hastanesinde Temaslı Sağlık Çalışanlarının COVID-19 Maruziyeti ve Risk Faktörlerinin Belirlenmesi

Filiz Abacıgil¹, Didem Evcı Kiraz¹, Pınar Okyay¹, Tolga Ünüvar², Güneş Özçolpan³

¹Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD, Aydın

²Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları AD, Aydın

³Adnan Menderes Üniversitesi Tıbbi Mikrobiyoloji AD, Aydın

Giriş-Amaç: Sağlık personeli, hastalık yükünün fazla olduğu bir iş kolunda çalışmalarını sebebiyle, COVID-19 maruziyeti açısından risk altındadırlar. Bu çalışmanın amacı bir üniversite hastanesinde takip edilen temaslı sağlık çalışanlarının sağlık hizmeti kaynaklı COVID-19 maruziyeti ve ilişkili risk faktörlerinin saptanmasıdır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu çalışmada, 31 Mart- 31 Ağustos 2020 tarihleri arasında bir üniversite hastanesinde takip edilmiş olan 216 temaslı sağlık çalışanına ait veriler incelenmiştir. Pandemi polikliniğine temas öyküsü nedeniyle başvuran veya kliniklerde olası/kesin vaka ile temas öyküsü olan personel ile telefon ile görüşülerek, T.C. Sağlık Bakanlığı COVID-19 temaslı izlemi ile ilgili formları üzerinden bilgi toplanmıştır. Çalışma için Başhekimlik oluru ile etik kurul izni alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde ve ki-kare analizleri kullanılmıştır.

Bulgular: Temaslı sağlık çalışanlarının %68,9'u kadın, %36,1'i erkek olup, %21,4'ü hekim, %56,7'si hemşire, %21,9'u personeldir. Temaslı personelin %51,1'i temizlik personeli olup geri kalanı klinik personeli, teknisyen, yemekhane ve güvenlik personelidir. Temasta bulunan vakaların %17,1'i olası, %47,2'si kesin vakadır. 77 çalışan temasta bulunan vakanın tipini tanımlayamamıştır. Sağlık çalışanlarının %40,7'si kesin tanı almış sağlık çalışanı ile temas ettiği belirlenmiştir. Temas süresi bakımından %46,3'ü olası/kesin vaka ile 15 dakikadan uzun süre temas etmiş, temas tipi bakımından %22,7'si korunmasız (her iki taraf maskesiz) temas tariflemiştir. Temaslıların %34,7'si düşük, %20,4'ü orta, %24,5'i yüksek risk kategorisinde saptanmıştır. Hekim grubunda yüksek risk kategorisi %9,7 iken, hemşire grubunda %34,7, personel grubunda %43,3 olarak saptanmıştır ($p<0,05$). Kesin tanılı sağlık personeli ile temas edenlerin %48,8'i yüksek riskli temas kategorisinde iken, sağlık çalışanı dışı olası/kesin vaka ile temas edenlerin %12,8'i yüksek risk kategorisinde iken ($p<0,01$). Kesin tanılı sağlık personeli ile temas eden sağlık çalışanları, özellikle sosyal ortamlarda (yemek yeme, molalarda birliktelikler gibi) kendi içlerinde koruyucu önlemlere uymaksızın temasları olduğunu belirtmiştir.

Sonuç-Öneriler: Kurum yöneticileri, sağlık çalışanlarının sosyal ortamlarda da kurallara uymalarını sağlamak için gerekli farkındalığı sağlamalı, yemek ve molalar için yönetsel düzenlemelerle (dönüşümlü ara uygulamaları gibi) temasın önlenmesini sağlamalıdır. Çalışmanın yapıldığı kurumda çalışan sağlığı birimi olmakla birlikte, sağlık çalışanlarında gerekli farkındalığın sağlanmasında bu birimlerinin daha aktif olmaları, periyodik olarak personel gözlemleri ve eğitimleri yapmaları önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık personeli, COVID-19, temaslı, risk faktörleri

SB-069

Bir Köydeki Covid 19 Salgını ve Sosyal Toplantılarla İlişkisinin Retrospektif Olarak İncelenmesi

Leyla Karaoğlu¹, Tahsin Gökhan Telatar¹, Zeynep Kırdı Harbawi⁴, Asuman Okur², Mehmet Halit Baykal³, Demet Karagöz¹, Hızır İlyas Hatipoğlu¹, Seda Mercan Alpdoğan¹, Alp Güray¹, Atakan Öztürk¹, Hüseyin Burak Tomakin¹, Seçkin Karaoğlu³

¹Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

²T.C. Sağlık Bakanlığı Rize İl Sağlık Müdürlüğü

³T.C. Sağlık Bakanlığı Rize İl Sağlık Hizmetleri Başkanlığı

⁴T.C. Sağlık Bakanlığı Rize Merkez Toplum Sağlığı Merkezi

Giriş-Amaç: Büyük çaplı sosyal toplantılar SARS-CoV-2 bulaşması yönünden yüksek risk oluşturmaktadır. Bu tür aktivitelerde uyulması gereken kurallar medya aracılığıyla halka duyurulmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, Rize'nin bir köyünde Ağustos ayında yaşanan Covid 19 salgınının retrospektif olarak incelenmesi ve bayram, düğün, gezi gibi sosyal etkinliklerle nedensel ilişkisinin saptanmasıdır.

Gereç-Yöntem: Bu çalışmada, üç yüz kişilik bir köyde, HSYS kayıtlarında vaka veya temaslı olarak kaydedilen 69 kişinin epidemiyolojik özellikleri tanımlanmış, vaka-kontrol analizi ile salgının nedenleri ve risk faktörleri incelenmiştir. Bağımlı değişken, aynı zamanda vaka grubunu oluşturan 21 Ağustos -11 Eylül tarihleri arasındaki kesin veya olası 39 Covid 19 vakasıdır. Kontrol grubu, test negatif saptanan 30 temaslıdır. 31 Temmuz-19 Ağustos tarihleri arasında bayram, kına, düğün, yayla etkinliklerine katılma durumu ve sosyo-demografik özellikler bağımsız değişkenlerdir. Kayıtlara ek olarak, katılımcılara telefon edilerek anket uygulanmıştır. Veri analizi SPSS programıyla yapılmıştır. Ki-kare testi kullanılmış, OR ve güven aralığı hesaplanmıştır. Epidemiyolojik harita çizilmiş, vaka ağacı hazırlanmıştır. Rize İl Sağlık Müdürlüğü'nden izin, Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulundan etik onay alınmıştır.

Bulgular: Daha önce vaka görülmeyen köyden 21 Ağustos'ta bir kesin vaka ve 11 temaslı bildirilmiştir. Vaka ve ailesi bayramda kurban dağıtımını yapmış, 01 Ağustos'ta kına gecesine katılmıştır. 02 Ağustos'ta kapalı düğün salonunda düğün yapılmış, her iki etkinlikte horon oynanmıştır. Kına ve düğüne başka köy ve şehirlerden katılım olmuştur. İndeks vaka, gelinin annesi olup ilk vakanın komşusudur. Anne ile birlikte, 14 Ağustos'ta semptomları başlayan, 24 Ağustos'ta pozitifliği doğrulanan gelinin babası, salgının kaynaklarıdır. İndeks vaka ve ilk vakanın akrabaları 10 Ağustos'tan itibaren yaylaya çıkmış, ortak etkinliklerde bulunmuşlardır. 10 Ağustos'ta semptomları başlayan indeks vaka hekime başvurmamıştır. 15 Ağustos'tan itibaren yaylada rahatsızlananlar hekime başvurmuş, numune alınmamış, tedavi verilmemiştir. Halsizlik, tat alamama, baş ağrısı, eklem ağrısı en çok bildirilen semptomlardır. Köyde rahatsızlananların 112'yi çağırması üzerine, 20 Ağustos'ta filyasyon uygulaması başlamıştır. Katılımcıların %55.1'i pozitif, %44.9'u negatif saptanmıştır. Vaka grubunda, 65 yaş üzerinde olanlar (%72.0), yukarı mahallede oturanlar (%85.7), yaylaya gidenler (%80.0) kontrol grubuna kıyasla daha yüksek sıklıktadır (p<0.05). Vaka grubunda yaylaya gitme, kontrole kıyasla 5.3 kat daha fazladır (güven aralığı: 1.7-16.6). Vakaların %62.3'ü, 21-27 Ağustos arasındaki ilk bir hafta içinde doğrulanmıştır. Vaka grubunda, ilk bir hafta içinde doğrulananlar arasında, sosyal aktivitelere katılanların sıklığı (%71.0), kontrol grubuna kıyasla (%33.3) 4.9 kat daha fazla bulunmuştur (p=0.03, OR=4.9, güven aralığı:1. 2-20.4).

Sonuç ve Öneriler: Salgına ortak sosyal etkinlikler neden olmuş, ciddi sonuçlar doğurmuştur. Pandemi kurallarına uymama, başvuruda gecikme salgına bireysel ihmaller, filyasyonda ve tanıda gecikme örgütsel kusurlar olarak değerlendirilmiştir. Halk eğitimi ve salgın yönetiminde araştırma bulgularından faydalanılması önerilmiştir.

Ahtar Kelimeler: bayram, Covid 19, düğün, sosyal toplantı

SB-070

Üniversite Öğrencilerinin Duygu Durumu İle Pozitiflik Tutumları ve COVID-19 Pandemisi Hakkındaki Tutum ve Davranışları Arasındaki İlişki

Mahmut Kılıç¹, Nursel Üstündağ Öcal², Güllü Uslukılıç³

¹Yozgat Bozok Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı Yozgat

²Yozgat Bozok Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Yozgat

³Yozgat Bozok Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Hastanesi, Yozgat

Giriş-Amaç: Ülkemizin Covid-19 salgını ile mücadele ettiği bu dönemde salgının ne zaman biteceğine yönelik bir bilgi bulunmamakta ve belirsizliğini korumaktadır. Bu belirsizlik kişilerin kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin artmasına neden olmaktadır. Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin Covid-19 salgını dönemindeki duygu durumu ile pozitiflik tutumları ve de salgın hakkındaki tutum ve davranışları arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Gereç-Yöntem: Kesitsel tipte olan bu araştırma, online olarak 30 Nisan-10 Mayıs 2020 tarihlerinde üniversite öğrencileri arasında yapılmıştır. Veriler, Covid-19 salgını ile ilgili tutum ve davranışlar, Pozitiflik Ölçeği ve Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği kısa formu (DASS21) ile toplanmıştır. Araştırmaya 2153 kişi katılmıştır. Araştırmanın etik kurul izni, Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Komisyonundan 15.04.2020 tarih ve karar no: 08/06 sayılı onayı ile alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ki-kare, korelasyon ve Binary Lojistik Regresyon (BLR) analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılanların %72.4'ü kadın ve %66.9'u lisans öğrencisidir. Covid-19 salgını evde kal sürecinin, öğrencilerin %35.3'ü aile ilişkilerini, %81.2'si sosyal ilişkilerini ve %32.7'si mesleki eğitimlerini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Öğrencilerin %15.4'ü aile veya çevresindeki kişilerden Covid-19 tanısı alan olduğunu, %72.9'u hastalığın kendine veya aile bireylerine bulaşacağından fazlaca kaygı duyduğunu, %62.8'i evde kal uygulamasına tam olarak uyduğunu, %59.9'u salgın sonrasında yaşamın daha kötü olacağını ifade etmiştir. Araştırma grubunda orta ve üzerinde depresyon, anksiyete ve stres belirtileri gösterenlerin oranı sırasıyla; %40.6'sı, %24.6 ve %22.5 olup, %13.1'i üçünü de birlikte göstermektedir. Bu belirtilerin görülme riski, pozitif tutum içinde olmayanlarda, kadınlarda, Covid-19 virüsü bulaşma endişesi olanlarda, aile ve sosyal ilişkiler ile mesleki eğitimlerinin olumsuz etkilendiğini belirtenlerde, salgın sonrası yaşam endişesi fazla olanlarda daha yüksektir.

Sonuç ve öneriler: Üniversite öğrencilerinin pandemi döneminde depresyon belirtileri gösterme sıklığı artarken anksiyete ve stres belirtileri gösterme sıklığında önemli bir değişiklik olmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Üniversite öğrencileri, Depresyon, Anksiyete, Stres

SB-071

Pandemi Döneminde Sağlık Çalışanlarının Yeni Coronavirüs Maruz Kalımı Risk Düzeylerinin Değerlendirmesi

Elif Boncukçu Eren, Neslişah Şiyve, Buket Yıldırım Üstüner, Ecem Başoğlu Şensoy, Salih Keskin, Edanur Sezgin, Saadet Göksu Çelik,

Ahmet Furkan Süner, Eylül Altaş, Ahmet Naci Emecen, Yücel Demiral
Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Sağlık çalışanları, enfeksiyon hastalıkları açısından topluma göre daha fazla risk altındadır. Sağlık bakımı verirken etkene maruz kalımın değerlendirilmesinde yapılması gereken risk değerlendirmesi uluslararası ve ulusal rehberlerde tanımlanmıştır. Fakat sağlık çalışanlarının birbirleri arasında, gerek aynı çalışma ortamını paylaşırken gerekse sosyal ortamlarda olabilecek riskli temasları halinde nasıl bir değerlendirme yapılması gerektiğine dair yol gösteren algoritma bulunmamaktadır. Bu çalışmada, COVID-19 pandemisi süresince Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Araştırma ve Uygulama Hastanesi'nde SARS-CoV-2 maruz kalımı olan sağlık çalışanlarının geliştirilen algoritma ile belirlenen risk düzeylerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Araştırma ve Uygulama Hastanesi'nde ilk vakanın görüldüğü tarihten bu yana COVID-19 tanısı alan sağlık çalışanlarının ve yüksek riskli temaslı olan sağlık çalışanlarının karantinada takibi ve işe geri dönüş işlemleri Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nda kurulan filyasyon ve sürveyans ekibi ile İşyeri Sağlık ve Güvenlik Biriminin beraber çalışmasıyla yürütülmektedir. Sağlık Bakanlığı'nın güncel sağlık çalışanı teması izlem algoritması temel alınarak, enfekte sağlık çalışanı ve diğer sağlık çalışanları (SÇ-SÇ) arasındaki sosyal temas kaynaklı maruz kalım durumunun değerlendirilmesi için yeni bir algoritma geliştirilmiştir. SÇ-SÇ kaynaklı kümelenmelerdeki temaslı sağlık çalışanları yeni oluşturulan algoritma ile değerlendirilmiştir. Sağlık çalışanı olmayan kesin vaka ve sağlık çalışanı (hasta-SÇ) arası temaslar ise Sağlık Bakanlığı algoritmasına göre değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı tipteki bu çalışma 19.03.2020-01.11.2020 tarihleri arasındaki temaslı 1985 sağlık çalışanının sürveyans verilerini içermektedir. Etik kurul onayı Dokuz Eylül Üniversitesi Etik Kurulu'ndan alınmıştır (No:2020/17-19).

Bulgular: Hastane içinde, kesin vaka ile temasın bildirildiği toplam 170 sağlık çalışanı kümesi incelenmiştir. Bu kümelerin 108'i (%63.5) SÇ-SÇ kümesi, 62'si (%36.5) hasta-SÇ kümesidir. Toplam 1831 maruz kalımın 1073 (%58.6) SÇ-SÇ kaynaklı, 758 (%41,4) hasta-SÇ kaynaklıdır. Bu temas sayısına, hastane dışı kesin vaka (ev içi, yakın akraba, arkadaş vb.) ve sağlık çalışanları arasındaki (toplum kaynaklı vaka-SÇ) 154 temas da eklendiğinde çalışma süresi boyunca toplam 1985 temaslı sağlık çalışanı maruz kalım riskinin değerlendirilmesi amacıyla bildirilmiştir. 1985 kişinin 84'üne (%4.2) risk değerlendirmesi yapılamamış, 157 (%7.9) kişi de risksiz bulunmuştur. Geriye kalan 1744 temasının 681'i (%34.3) düşük riskli, 505'i (%25.5) orta riskli, 558'i (%28.1) yüksek riskli olarak değerlendirilmiştir. Temas sonrası planlanan 7. gün PCR takipleri ile 59 enfekte sağlık çalışanı saptanmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Erken dönemde sağlık çalışanları arasındaki temasa yönelik genişletilmiş bir algoritmanın olması temaslı izleminde bir standart getirmiştir. Bulgular, hasta ve sağlık çalışanı temasının yanı sıra sağlık çalışanlarının kendi arasında riskli temasları da SARS-CoV-2 bulaşı için önemli risk oluşturduğunu düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, sağlık çalışanı, sürveyans

SB-072

**Social Attention Based Interpretation of Top-100 Articles About Covid-19 Pandemic:
An Altmetric Study**

Mehmet Dokur¹, Nuket Guler Baysoy², Betül Borku Uysal³, Mehmet Karadağ⁴, Mahmut Demirbilek¹

¹Department of Emergency Medicine, Biruni University Faculty of Medicine, Istanbul, Turkey.

²Department of Public Health, Biruni University Faculty of Medicine, Istanbul, Turkey

³Department of Internal Medicine, Biruni University Faculty of Medicine, Istanbul, Turkey

⁴Department of Medical Biostatistical and Informatics, Mustafa Kemal University Faculty of Medicine, Hatay, Turkey

Introduction and Purpose: Altmetrics, or alternative-metrics, have recently emerged as a web-based metrics measuring the impact of an individual article in social media accounts with an emphasis on the public attention/engagement with the research output. Aim of this study is to perform mid-2020 altmetric analysis of top-100 articles about Covid-19 that provoked the most online attention.

Materials-Methods: This web-based study does not necessitate approval by an ethics committee because authors performed a secondary analysis of the published articles. But “The Altmetric Explorer” web database used in this study is available on a site license basis, so approval was gained from its original organization in United Kingdom. Altmetric Explorer search was performed in 03.06.2020; all articles are ranked by their Altmetric Attention Score (AAS:an automatically calculated weighted count of all of the attention a research output has received in social media), articles that are not related by Covid-19 were excluded and the first 100 articles were analyzed. Variables evaluated are (1)AAS, (2)dimentions-badge (interactive visualizations that showcase the citation data origins for individual publications) (3)month of publication (4) level of evidence (decided using SIGN-Criteria) (5)Web-of-Science Q-categories. Descriptive and correlational statistics were performed. Kruskal-Wallis test was used for altmetric and dimentions-badge value comparisons while post-hoc analyses were performed by Dunn test. Spearman correlation co-efficients were calculated to detect linear relationship between numerical variables. Analyses were performed by SPSS-23.0 and $p<0.05$ was considered statistically significant.

Findings: Most (74%) of the disseminated articles were published in Q1 scientific journals while evidence levels of articles were mostly level-4 ($n=47$) and level-3 ($n=38$). Content of the first 3 articles was about the impact of non-pharmaceutical interventions, origin of Covid-19 and chloroquine usage, respectively. There was no significant difference between AAS of articles in different months ($p=0.673$) but dimentions-badges in January are significantly higher compared to other months ($p<0.05$). There was a weak positive correlation between AAS and dimentions-badge ($r=0.250$; $p=0.017$).

Results and Recommendations: Dimentions-badge and AAS results reveals that in the first month of pandemic, academia discussed and cite about Covid-19 much more, but then interests continue parallely in academia and other platforms, including public. Thus, dissemination of important scientific knowledge about Covid-19 in social media platforms may be a good tool for public health professionals who wants to affect public’s knowledge and attitudes. Their interpretation and public-messages might also be critical, given the fact that only 15% of discussed Covid-19 articles was in level-1/level-2 evidence.

Keywords: altmetric, covid-19, knowledge dissemination, public health, social attention

SB-074

COVID-19 Tanısı İçin Çekilen Toraks Bilgisayarlı Tomografilerinde İnsidental Saptanan Bulgular

Şeyma Genç¹, Özlem Terzi¹, Aslı Tanrıvermiş Sayıt², Barış Genç², Cihad Dündar¹
¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Samsun
²Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi, Radyoloji Anabilim Dalı, Samsun

Giriş-Amaç: Tüm dünyada pandemiye yol açan ciddi akut solunum sendromu koronavirüs-2 (SARS-CoV-2)'nin neden olduğu COVID-19 enfeksiyonu, primer olarak solunum sisteminin tutulumuyla seyreden, özellikle yaşlı ve kronik hastalığı olanlarda ölüme neden olabilen bulaşıcı bir hastalıktır. Tanısı kombine orofaringeal nazofaringeal sürüntüden alınan gerçek zamanlı ters transkriptaz polimeraz zincir reaksiyonu testiyle (RT-PCR) konulmaktadır. Ancak test sonuçlanmasının zaman alması ve testlere ulaşım kısıtlılığı nedeniyle, yüksek vaka sayısı olan merkezlerde toraks bilgisayarlı tomografisi(BT), COVID-19 tanısında tercih edilen yardımcı tanı yöntemi hâline gelmiştir. Bir çalışmada hastalığın erken döneminde RT-PCR için %71'ken, toraks BT'nin %98 bulunmuştur. Biz bu çalışmada COVID-19 tanısı ve takibinde ülkemizde de çok yaygın kullanılan toraks BT'nin sekonder bir fayda sağlayarak, başka hastalıkların erken dönemde tespitinde etkisi olup olmadığını incelemeyi amaçladık.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipteki çalışma Radyoloji ve Halk Sağlığı AD ile ortak yürütüldü.OMÜ Tıp Fakültesi Hastanesi COVID-19 polikliniğine 01.09.2020-01.10.2020 tarihlerinde başvuran hastalarının tamamının toraks BT raporları retrospektif olarak değerlendirildi. Rapor bulguları COVID-19 pnömonisi, insidental(tesadüfi) pulmoner bulgu ve extrapulmoner bulgu olarak sınıflandırıldı. İnsidental bulgu saptananların ilk tespit (yeni) olup olmadığı belirlendi. Veriler SPSS 22.0 paket programına aktarıldı.Tanımlayıcı istatistikler ortalama \pm standart sapma ve sayı (%) ile ifade edildi.Çalışma için başhekimlik izni ve etik onay(OMUKAEK) alındı.

Bulgular: Çalışmada 1248 hastanın toraks BT raporu değerlendirildi. Hastaların %47,2 si kadın ve %52,8 i erkekti. Kadınların yaş ortalaması 40,7 \pm 15,8 (18-105) yıl, erkeklerin 41,6 \pm 15,4 (18-87) yılı.Toraks BT'lerin %12,7'sinde COVID-19 pnömonisi ve %5'inde şüpheli COVID-19 pnömonisi saptandı. İnsidental olarak 202 (%16,2) hastada pulmoner, 74 (%5,9) hasta ise extrapulmoner bulguya rastlandı.İnsidental pulmoner bulguların %78,2'si (n:158) kitlesel akciğer patolojileri, %21,8'i (44) kitlesel olmayan akciğer patolojileriydi (geçirilmiş tbc, COVID-19 dışı pnömoni, KOAH, interstisyel akciğer hastalığı vs.). Kitlesel akciğer patolojilerinin %86,1'inde benign ve %13,9'unda(22) ise malignite şüphesi vardı. Malignite şüpheli olanların 13 (%59,1)'ünde bulgularının yeni tespit edildiği, 9(%40,9) hastanın ise önceden takipli olduğu saptandı.İnsidental extrapulmoner bulgularda en sık böbrek (14), karaciğer (13), safra kesesi (13), meme (12) patolojilerine rastlandı.Ayrıca akciğer dışı metastaz (2),liposarkom (1),pankreas, özefagus, sürrenal bez patolojileri de vardı.Meme patolojisi saptananların 4'ü takipteki hastayken, 8'inin yeni tespit olduğu görüldü. Yeni tespit meme patolojisi olanlardan biri erkekti.

Sonuç ve Öneriler: COVID-19 pnömonisini tespit amacıyla çekilen BT'lerle, erken tespit edildiğinde hastanın sağkalımını arttıracakı öngörülen akciğer malignitesi, akciğer metastazı veya memede kitle gibi patolojilerin saptanabildiği belirlenmiştir. COVID-19 değerlendirmesi dışında BT'lerin detaylı incelenmesinin yapılması ve gerekli görüldüğünde hastaların ilgili bölümlere sevkini sağlanarak tedavi ve takiplerinin sağlanması önemlidir. Çok yüksek sayıdaki BT görüntüleme işleminin maliyeti dikkate alındığında bu tür faydalanımların sağlık ekonomisine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, insidental bulgular, toraks bilgisayarlı tomografisi

SB-075

Öğrenciler İçin Okul Sağlığı Hizmetleri Değerlendirme Ölçeği GeliştirmesiAşkın Kurt¹, Jülide Gülizar Yıldırım Duman²¹Bursa Şehir Hastanesi, Bursa²İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı, İzmir

Giriş-Amaç: Okul sağlığı hizmetleri; çocukların, ailelerin ve hatta bazı durumlarda tüm toplumun tıbbi bakımdan, öğretim ve diğer profesyonel uygulamalar ile sağlığını geliştiren ve iyi olmalarını sağlayan hizmetlerdir. Dünya Sağlık Örgütü'nün desteklediği ve Türkiye'de Sağlık Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın işbirlikleriyle sunulan bu hizmetleri değerlendirecek geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı bulunmamaktadır. Araştırmanın amacı, okul temelli sağlık hizmetlerini değerlendirme, yönetme, denetleme ve gereksinimlerini saptama süreçlerinde kullanmak için okul sağlığı hizmetleri değerlendirilmesi ile ilgili öğrenciler için geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı geliştirmektir.

Gereç-Yöntem: Metodolojik olarak yürütülen araştırmanın evrenini İzmir Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı bir ilkokul, bir ortaokul ve bir lisede okuyan öğrenciler oluşturmuştur (S=1880). Okullardan kaç öğrenci seçileceğine tabakalı örnekleme yöntemi ile tabaka ağırlığı hesaplanarak, hangi öğrencilerin seçileceğine ise basit rastgele örnekleme yöntemi ile karar verilmiştir. Eşit dağılım açısından her sınıftan (3-12.sınıf arası) 75 kişi alınması hedeflenmiştir. Hedeflenen örneklem sayısı 750 olarak belirlenmiş, veri kayıpları olabileceği düşünülerek 900 kişilik bir örneklem oluşturulmuştur. Çalışma, 11 öğrencinin anket sorularını eksik cevaplama nedeniyle 889 öğrenciyle tamamlanmıştır. Araştırma da öğrencilere ait kişisel bilgiler için veri toplama aracı olarak "Tanımlayıcı Soru Formu" kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından, okul sağlığı hizmetleri alanında yapılan çalışmalar, araştırmalar, projeler, programlar, yasa ve yönetmelikler incelenmiş ve on altı boyuttan oluşan "Öğrenciler İçin Okul Sağlığı Hizmetleri Değerlendirme Ölçeği" geliştirilmiştir. İlk geliştirildiğinde 75 maddeden oluşan taslak ölçek, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonrasında 72 maddelik son halini almıştır. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları kapsamında kapsam geçerliliği analizi, açılımlayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi, ki-kare uyum testi, bartlett testi, iç tutarlılık testi, hotelling's T testi, kolmogorov-smirnov testi, spearman brown katsayısı ve guttman split-half coefficient testi uygulanmıştır.

Bulgular: "Öğrenciler İçin Okul Sağlığı Hizmetleri Değerlendirme Ölçeği" nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması kapsamında yapılan analizlerde, kapsam geçerlilik indeksi 0.99, bartlett testi $\chi^2=41826.44$, $df=2628$, $p=0.000$, Kaiser-Meyer-Olkin indeksi 0.976 olarak hesaplanmıştır. Ölçekte, elde edilen 72 madde için 10 alt boyuttan oluşan model doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Buna göre; χ^2 7207.17, χ^2/sd 2.89, GFI 0.79, AGFI 0.78, CFI 0.99, SRMR 0.05, RMSEA 0.05, NFI 0.98, NNFI 0.98 ve ECVI 9.74 bulunmuş olup iyi bir model olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçeğe ait Cronbach alfa katsayısı 0.97 iken, ölçeğin 10 alt boyutuna ait Cronbach alfa değerleri 0.523 ile 0.937 arasında bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Elde edilen bu bulgular doğrultusunda "Öğrenciler İçin Okul Sağlığı Hizmetleri Değerlendirme Ölçeği"nin 72 maddelik ve 10 faktörlü geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu görülmüştür. Sahada kısa formunun çalışılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: hizmet değerlendirme, okul sağlığı, öğrenci, ölçek geliştirme

SB-076

0-12 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Akılcı İlaç Kullanım Tutumlarının İncelenmesi

Çiğdem Kuloğlu¹, Emine Ekici²

¹Beykent Üniversitesi

²Üsküdar Üniversitesi

Akılcı olmayan ilaç kullanımı (AOİK) kronik hastalıklar ve çocukluk çağı hastalıklarında mortalite ve morbiditenin artmasına neden olmaktadır. Çocuklarda AOİK'nın önlenmesinde ebeveynlerin yanlış bilgi, davranış ve inançlarının belirlenmesi önemlidir.

Amaç: Bu araştırma 0-12 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin akılcı ilaç kullanım (AİK) tutumlarını belirlemek ve bu tutumları etkileyen tanıtıcı özellikleri incelemek amacıyla yapıldı.

Gereç ve Yöntemler: Çalışma İstanbul'da bir ilköğretim okulunun velileri ile gerçekleştirildi. Kesitsel-tanımlayıcı tipte yapılan araştırmanın evrenini, 0-12 yaş çocuğu olan 1038 ebeveyn oluşturdu. Örneklem seçimi yapılmadan, çalışmaya gönüllü tüm ebeveynler (bir çocuk için bir ebeveyn) örnekleme alındı (n=719). Veriler Tanıtıcı Özellikler Formu ve Akılcı İlaç Kullanımına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği (AİKİYETÖ) ile toplandı. Ölçeği geliştiren yazardan izin, Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik onay, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alındı. Çalışmaya katılan ebeveynlere bilgilendirilmiş gönüllü olur formu uygulandı. Veriler SPSS 22.0 programıyla değerlendirildi. Independent Sample T testi, One Way Anova, Hochberg, Games Howell, Gabriel, Man Whitney U testleri kullanıldı. Bulguların anlamlılık seviyesi, güven aralığı %95 (p<0,05) kabul edildi.

Bulgular: Ebeveynlerin AİKİYETÖ puan ortalaması 174.96±17.77, doğru ve bilinçli ilaç kullanım puan ortalaması 132.36±14.35, etkili ve güvenli ilaç kullanım puan ortalaması 42.59±8.20 olarak bulundu. Ebeveynlerin uzun süre yaşadığı yer, aile tipleri, gelir durumları, eğitim durumları, çocuk sayıları, çocuklarının yaşları, çocuk cinsiyetleri, hastalık durumlarında başvurdukları yer ve reçetesiz ilaç kullanma durumları ile AİKİYETÖ puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu bulundu (p<0.05). Ebeveynlerin en uzun süre yaşanan yer, aile tipleri, gelir durumları, eğitim durumları, çocuk sayıları, çocuklarının yaşları, çocuk cinsiyetleri, hastalık durumlarında başvurdukları yer durumlarına göre doğru ve bilinçli ilaç kullanımı alt ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulundu (p<0.05). Ebeveynlerin çocuk sayıları, hastalık durumlarında başvurdukları yer ve reçetesiz ilaç kullanma durumlarının etkili ve güvenli ilaç kullanımı alt ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu bulundu (p<0.05).

Sonuç: Ebeveynlerin AİK tutum puan ortalamaları yüksektir. Ancak çocuk sayısı fazla olan, yenidoğan çocuğu olan, kız çocuğa sahip olan, reçetesiz ilaç kullanan, düşük gelirli, geniş ailede yaşayan, en uzun yaşadığı yer ilçe ve köy olan ebeveynlerin AİKİYETÖ puan ortalamaları düşük olduğundan, AİK konusunda planlanacak eğitim programlarında bu sonuçların dikkate alınması önerilir.

Kaynaklar

1. Çelebi A(2018) Akılcı İlaç Kullanımına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı. Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
2. World Health Organization(2012) The Pursuit of Responsible Use of Medicines: Sharing and Learning from Country Experiences march [https://www.who.int/medicines/areas/rational_use/en/] erişim tarihi:8.03.2019.
3. World Health Organization(2002) Promoting Rational Use of Medicine: Core Components WHO Policy Perspectives on Medicines, Geneva, September. no:5

Anahtar Kelimeler: Akılcı ilaç kullanımı, çocuk, ebeveyn, tutum

SB-077

Çıraklık Eğitimine Devam Eden Çalışan Adolesanların Madde Kullanım Profilleri ve Risk Faktörleri

Fatma Doğan Sabaz, Filiz Abacıgil

Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Aydın

Giriş-Amaç: Sağlık açısından riskli davranışlar sıklıkla adolesan dönemde kazanılmakta ve erişkinlik dönemine uzanarak mortalite ve morbidite oranlarında artışa sebep olmaktadır. Çalışan çocuklarda alkol, sigara ve diğer bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımının aynı yaş grubuna göre daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Çalışmanın amacı, çalışan adolesanların bağımlılık yapıcı madde kullanım durumu ve risk faktörleri ile öz yeterliliklerinin belirlenmesidir.

Gereç-Yöntem: Kesitsel olan bu araştırmanın evrenini iki Mesleki Eğitim Merkezi'ndeki toplam 987 öğrenci (yanıtlanma oranı%81) oluşturmaktadır ve tamamına ulaşmak hedeflenmiştir. Madde kullanımı ile ilgili literatür doğrultusunda oluşturulan anket formu ile adolesanın maddeden kaçınma ve şiddetten kaçınma eğilimini, okul ve aile hayatından memnuniyetini, geleceğe dönük hedef ve ideallerinin olup olmadığını ve sosyal uyumunu değerlendiren 11-20 Yaş Öğrencilerde Sosyal Eğilimler Anketi kullanılmış, yüz yüze anket yöntemiyle veriler toplanmıştır. İstatistiksel analizler için SPSS 21.0 programı kullanılmış, tanımlayıcı istatistikler, Mann Whitney U, Ki-kare testleri ve Binary Logistik Regresyon analizi yapılmıştır.

Bulgular: Çalışmaya 801 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin yaşam boyu en az bir kez sigara içme oranı %66,8, halen sigara içme oranı %51,3'tür. Yaşam boyu alkol içme oranı %60,8 olup haftada en az bir kez veya hemen hemen her gün içenlerin oranı %13,4'tür. Öğrencilerin %7'si yaşam boyu en az bir kez psikoaktif madde kullanmıştır ve en sık kullanılan psikoaktif madde esrardır. Öğrenciler psikoaktif maddeleri ilk kez kullandığında, en sık bir arkadaşından temin etmiş ve arkadaş ortamında kullanmıştır. Öğrenciler tüm bağımlılık yapıcı maddelere en sık merak nedeniyle başladıklarını belirtmiştir. Öğrencinin arkadaşlarında sigara kullanımının olması; sigara kullanımını 4,5 kat, alkol kullanımının olması; alkol kullanımını 7,9 kat, psikoaktif madde kullanımının olması; psikoaktif madde kullanımını 11,9 kat artırmaktadır ($p<0,005$). Ailesinde, akrabalarında bağımlılık yapıcı madde kullanan kişiler bulunanlarda, yetersiz/fazla uyuyanlarda, düzensiz beslenenlerde, tüm bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımını yüksektir ($p<0,05$). Öğrencilerin %46,1'i bağımlılık yapıcı maddelerin zararları hakkında bilgisinin olmadığını veya yetersiz olduğunu bildirmiş olup yalnızca %17'si bağımlılık yapıcı maddelerin zararları veya bağımlılık yapıcı maddelerden korunma konusunda yetkili kişilerden eğitim aldığını beyan etmiştir. Kendisine bağımlılık yapıcı madde teklif edildiğinde reddetmeyeceğini belirtenlerin oranı %41,8'dir. Öğrencilerin %58,2'si bağımlılık yapıcı maddelerle ilgili anne, baba veya öğretmenleriyle konuşabileceğini bildirmiştir. Sosyal Eğilimler Anketi'nde düşük puanlar alan öğrencilerde, sigara ve psikoaktif madde kullanım oranı yüksektir ($p<0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Çalışan adolesanlarda sigara, alkol ve diğer bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımı Türkiye verilerinden yüksektir. Bağımlılık yapıcı maddelerin zararları ve bağımlılık tehlikesi ile ilgili farkındalık eğitimlerine, arkadaş ortamının zararlı etkilerinden korumak amacıyla sağlıklı sosyalleşme imkanlarının sağlanmasına, bireyi tüm çevresiyle kapsayacak sosyal uyumunu ve iletişim becerilerini geliştirecek çok yönlü müdahalelere ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Adolesan, madde kullanımı, risk faktörleri, çalışan adolesan, mesleki eğitim merkezi

SB-078

Okul Çocuğunda El Hijyeni Değerlendirme Soru Formunun Türkçe Geçerlilik ve Güvenilirliği

Gülçin Uyanık¹, Şafak Dağhan²

¹İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı, İzmir
²Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı, İzmir

Giriş-Amaç: Primer enfeksiyon kontrol önlemi olan el hijyeni, okul çocuklarında bulaşıcı hastalıkların önlenmesi için önemlidir. Araştırmanın amacı Planlı Davranış Teorisine göre geliştirilen “Okul Çocuğunda El Hijyeni Değerlendirme Soru Formu”nun Türk diline ve kültürüne uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirliğinin test edilmesidir.

Gereç-Yöntem: İlkokul çocuklarında el hijyeni davranışını sorgulamak için kullanılan form Tai ve arkadaşlarının Planlı Davranış Teorisi bileşenlerini temel alarak geliştirdiği “Sağlık çalışanları için el hijyeni ve hastane enfeksiyonları soru formu”ndan yararlanılarak, Türk diline ve ilkokul yaş grubuna uyarlanmıştır. Soru formu 20 soru ve beş bölümden oluşmaktadır: El hijyeni için tutum, algılanan davranış kontrolü, öznel norm, niyet ve davranış. Beşli likert yapıda olan form için her bölümde likert seçeneklerin ifadeleri farklılaşmakta, 0-4 arasında puanlanmaktadır. Her bölümün toplam puanı öğrencinin o bölümde cevapladığı soru sayısına bölünerek bölüm puanı elde edilmekte, formun geneli için toplam puan alınmamaktadır. Soru formunun geçerliliği dil geçerliliği (çeviri-geri çeviri), kapsam geçerliliği (Davis tekniği) ve yapı geçerliliği (doğrulayıcı faktör analizi) ile sınanmıştır. Güvenilirlik ise iç tutarlılık ve değişmezlik analizleri ile sınanmıştır. Verilerin analizinde SPSS ve AMOS programları kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 263 3. ve 4. Sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmanın etik kurul izni Ege Üniversitesi Tıbbi Araştırmalar Etik Kurulu’ndan alınmıştır (Karar No: 19-6T/37).

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması $8,77 \pm 0,86$ olup, %52,1’i kızdır. Formun kapsam geçerliliği için yedi uzmanın değerlendirmesine göre hesaplanan Kapsam Geçerlik İndeksi 1’dir. Uzman görüşleri arasında istatistiksel anlamlı fark yoktur (Kendall’s $W=0,205$; $p=0,099$). Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre uyum iyiliği değerlerinin, kabul edilebilir uyum (RMSEA=,06; GFI=,90) ve iyi uyum (CMIN/DF=1,95; SRMR=,03) gösterdiği belirlenmiştir. İç tutarlılık için hesaplanan Cronbach Alpha katsayısı soru formunun toplamı için (20 soru) 0,853; PDT’nin beş bileşeni için hesaplanan Cronbach Alpha katsayıları ise 0,612-0,690 arasındadır. Hotelling T2 testine göre soru formunun maddelerinin birbirinden farklı olduğu, aynı şeyi ölçen birden fazla madde olmadığı belirlenmiştir (Hotelling T2= 16,7; $p=0,0001$). Değişmezlik analizi için iki hafta ara ile form 32 öğrenciye uygulanmış, formun değişmezlik ölçütünü sağladığı görülmüştür (Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı=0,751; $p<0,0001$).

Sonuç ve Öneriler: Türk dili ve kültüründe ilkokul çocukları için geçerli ve güvenilir olduğu belirlenen soru formu, okul çocuklarında el hijyeni davranışının belirlenmesinde kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: El hijyeni, Okul sağlığı, Planlı Davranış Teorisi, Geçerlilik, Güvenilirlik

SB-079

Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sosyotelizm Düzeyi ve Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi

Hatice Aygar¹, Mustafa Tözün², Alaettin Ünsal¹, Didem Arslantaş¹, Didem Otkar¹, Gökçe Dağtekin³

¹Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Eskişehir

²İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir

³Uşak İl Sağlık Müdürlüğü, Uşak

Giriş-Amaç: Sosyotelizm, bireyin başkaları ile iletişim halinde iken dikkatini akıllı telefona vermesi, akıllı telefonu ile ilgilenmesi ve algısını kişiler arası iletişimden kaçırmasıdır. Günümüzde her bireyin yaşadığı ama fark etmediği bir durum haline gelmiş olan sosyotelizm bağımlılık olarak tanımlanmakta ve sosyal bir davranış bozukluğu olarak değerlendirilmektedir. Özellikle öğrenim görmekte olan gençler arasında sık görülen sosyotelizm davranışının kişiler arası ilişkilere ciddi zararlar verdiği ve depresyon başta olmak üzere bazı ruhsal sorunlara yol açtığı bilinmektedir. Çalışmanın amacı tıp fakültesi öğrencileri arasında sosyotelizm düzeyi ve kişilik özelliklerinin değerlendirilmesidir.

Gereç-Yöntem: Çalışma, 2 Ocak-15 Şubat 2020 tarihleri arasında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen kesitsel tipte bir araştırmadır. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır. Çalışma grubunu 1216 öğrenci oluşturdu. Literatürden de faydalanılarak hazırlanmış olan bir anket form, gözlem altında öğrenciler tarafından doldurulmuştur. Sosyotelizm düzeyi Sosyotelizm Ölçeği ile kişilik özellikleri ise On Maddeli Kişilik Ölçeği ile değerlendirildi. Verilerin analizinde Mann Whitney U, Kruskal Wallis ve Çoklu Lineer Regresyon Analizi kullanıldı.

Bulgular: Çalışma grubunu oluşturanların yaşları 17-28 arasında değişmekte olup, ortalama 21.4±2.04 yıl idi. Öğrencilerin %50.6'sı kadındır. Sosyotelizm Ölçeğinden alınan puanlar 10-48 arasında değişmekte olup, ortalama 27.95±5.86 puandır. Yapılan çoklu hiyerarşik lineer regresyon analizi sonucunda sosyotelizm düzeyine etkili olduğu saptanan faktörler arasında cinsiyet, günlük telefon kullanım süresi, günlük akıllı telefon kullanma sıklığı, günlük uyku süresi, düzenli kitap-gazete okuma alışkanlığı ve telefonun hayattaki yerinin nasıl tanımlandığı vardı (F=56.435, R²=0.242, p<0.001). Diğer ilişkili değişkenlere göre düzeltme yapıldıktan sonra baskın kişilik özelliği ile sosyotelizm düzeyi arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Sonuç ve öneriler: Tıp Fakültesi öğrencileri arasında sosyotelizm düzeyinin yüksek olduğu bulundu. Gelecekte sağlık hizmeti sunucusu olacak olan tıp fakültesi öğrencilerinin iletişim sorunlarına yol açabilecek sosyotelizm düzeyinin değerlendirilmesi önemlidir. Sosyotelizmin iletişim ve sağlık alanındaki etkilerinin ortaya konması için ileri ve kapsamlı çalışmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: sosyotelizm, kişilik özellikleri, tıp fakültesi öğrencileri

SB-082

Ergenlerde Aile İletişimi ve Akran İlişkilerinin Siber Zorbalık-Mağduriyet ve İnternet Bağımlılığı İle İlişkisi

Özgenur Aytaç, Gülten Uçan, Hakan Baydur
Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Manisa

Giriş-Amaç: Gündelik yaşam içinde her alanda yaygınlaşan internet kullanımının olumlu ve olumsuz yönleri çeşitli tartışmalara konu olmaktadır. İnternet teknolojilerinin beraberinde getirdiği en önemli olumsuzlukların başında ise bağımlılık düzeyine gelen internet kullanımı ve zorbalığın sanal ortama taşınması gelmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar özellikle riskli grupta bulunan çocuk ve ergenlerin olumsuz yönde etkilenebileceğine dikkat çekmektedir. Bu araştırmada ergenlerde internet bağımlılığı ile siber zorbalık/mağduriyetin, ebeveynlerle iletişim, akranlarla ilişkiler ve diğer bazı sosyodemografik değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırmakesitsel modelindetasarlanmıştır. İzmir ilinde 4 farklı türde 8 lisede okuyan 14-19 yaş aralığındaki toplam 320 kişi katılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkenleri; internet bağımlılığı, siber zorbalık/mağduriyet iken bağımsız değişkenleri; ebeveynlerle iletişim, akranlarla ilişkiler ve katılımcının sosyodemografik özellikleridir. Araştırmada Bilgi Formu, Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri, Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Akran İlişkileri Ölçeği, Aile İletişim Kalıpları Ölçeği kullanılmıştır. Verileri içinsayı/yüzdedağılımları, korelasyon analizi, Kruskal Wallis, Mann Witney U testi kullanılmıştır. Araştırma için CBÜ/ Sağlık Bilimleri Etik Kurulu'ndan 21.12.2018 tarih/108607 sayı ile izin, İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğünden 03.01.2019 tarih/192134 sayılı ve 07.05.2019 tarih/8946787 kararı ile iki adet uygulama izni alınmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %50,1'i kız olup, yaş ortalaması 16,25±1,13'dir. Öğrencilerin %22,8'i 0-2 saat, %46,7'si 3-4 saat, %19,1'inin 5-6 saat, %11,4'ünün ise 7 saat ve üzerinde internet kullanmakta; %95,4'ü cep telefonu, %71,2'si bilgisayara sahiptir. Katılımcıların %40,2'sinin facebook, %87,2'sinin instagram, %91,5'inin youtube takipçisi olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %42,3'ünün internet kullanımları, %67,5'inin iletişim araçları ebeveynleri tarafından denetlenmektedir.

Erkeklerin öğrencilerin ve artan sınıf düzeyinin siber zorbalık puanları daha yüksektir. İnternet kullanımının denetlenmemesi siber zorbalığı, internet kullanım süresi siber zorbalık ve mağduriyeti arttırmaktadır ($p<0,05$). Ergenlerin internet kullanımlarının ebeveynleri tarafından denetlenmemesi siber zorba olmaları açısından risk oluşturmaktadır. Siber zorbalık ve mağduriyet ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönde düşük düzeyde (sırasıyla $r=0,313$ ve $r=0,318$ $p<0,01$), siber zorbalık ve mağduriyet arasında pozitif yönde yüksek düzeyde ($r=0,648$, $p<0,01$) korelasyon vardır. İnternet bağımlılığı ile akran ilişkileri birliktelik, çatışma, koruma ve yakınlık boyutu ile pozitif, aile iletişim diyalog boyutu ile negatif yönde anlamlı korelasyon vardır ($p<0,05$). Siber zorbalık ile akran ilişkileri akran ilişkileri çatışma boyutu arasında pozitif, aile ilişkileri diyalog boyutu ile negatif anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca siber mağduriyet ile akran ilişkileri birliktelik, çatışma ve koruma boyutu ile pozitif korelasyon vardır ($p<0,05$).

Sonuçlar: Siber zorbalık ve mağduriyet ile internet bağımlılığı arasında birliktelik vardır. Akran ilişkileri hem siber zorbalık ve mağduriyeti hem de internet bağımlılığını arttırırken, aile iletişimi diyalog boyutu siber zorbalık ve internet bağımlılığını azaltmaktadır. Araştırmada internet bağımlılığı gibi siber zorbalık ve mağduriyetin de ergenin içinde bulunduğu sosyal çevreden etkilendiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Siber zorbalık, siber mağduriyet, internet bağımlılığı, akranlarla ilişkiler, aile ile iletişim

SB-083

**İstanbul'da 2019 Yılında Neonatal Tarama Programı Kapsamında Taranan
Bebeklerin Değerlendirilmesi**

Pelin Şaylı Emiroğlu, Abdullah Emre Güner
İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü

Giriş: Yenidoğan taraması, bebekleri doğumda belirgin olmayan doğumsal bozukluklar açısından test eden hayati bir halk sağlığı programıdır. Amerikan Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi yenidoğan taramasını 10 büyük halk sağlığı başarısından biri olarak listelemiştir. Türkiye genelinde 25.12.2006 tarihinde Yenidoğan Tarama Programı ile yenidoğanların Fenilketonüri ve Konjenital Hipotiroidi yönünden taranması zorunlu hale gelmiştir. 2008 yılında panele Biotinidaz Eksikliği, 2015 yılı ocak ayından itibaren ise Kistik Fibrozis taraması eklenmiştir. Bu çalışmanın amacı 2019 yılı içerisinde İstanbul'da Neonatal Tarama Programı (NTP) kapsamında taranan ve İstanbul ikametli Türkiye Cumhuriyeti uyruklu tanı alan bebeklerde taranan hastalıkların prevalansı ve demografik verilerinin değerlendirilmesidir.

Gereç-Yöntem: İstanbul'da 2019 yılında taranan ve riskli olarak referans merkezlere yönlendirilen bebeklere ilişkin NTP Web Uygulaması üzerinden cinsiyet, doğum şekli, doğum kilosu ve ortalama doğum haftaları değerlendirilerek tanımlayıcı bir çalışma yürütülmüştür. İstatistiksel değerlendirmelerde SPSS 20.0 paket programı kullanılmış ve tanımlayıcı veriler için sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Çalışma için İstanbul İl Sağlık Müdürlüğünden izin alınmıştır.

Bulgular: İstanbul'da 2019 yılında NTP kapsamında 237.177 bebek taranmıştır. Taranan bebeklerden 231.740 bebek Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olup, 5437 bebek yabancı uyrukludur.

Türkiye Cumhuriyeti uyruklu ve İstanbul ilinde ikamet eden bebekler değerlendirildiğinde; 2414 bebek NTP kapsamında taranan hastalıklar açısından riskli olarak saptanmıştır. 2019 yılında 16 bebek Fenilketonüri, 402 bebek Konjenital Hipotiroidi, 257 bebek kısmi Biotinidaz Eksikliği, 41 bebek belirgin Biotinidaz Eksikliği ve 18 bebek Kistik Fibrozis tanısı almıştır.

Tanı alan bebeklerden %46,2'si (n=337) kız; %53,8'i (n=392) erkek ve 5 bebeğin cinsiyeti belirtilmemiştir. Tanı alan bebeklerin %43,2'si normal doğum ile %56,8'si sezeryan doğum ile doğmuş ve bebeklerin ort.doğum kiloları $3111 \pm 662,8$ gr'dır. Bebeklerin ortalama doğum haftası 38,0'dır. En küçük doğum haftası 25, en büyük 42 haftadır.

Sonuç ve Öneriler: İstanbul'da tarama laboratuvarında her bir hastalık için çalışılan kan sonuçlarına Yenidoğan Tarama Programı Web Uygulaması üzerinden ulaşılmakta ve tarama sonucu şüpheli çıkan bebekler ilgili kliniklere yönlendirilmektedir. Yenidoğan taraması, bebekleri doğumda belirgin olmayan doğumsal bozukluklar açısından test eden hayati bir halk sağlığı programıdır. Dünya çapında, yenidoğan tarama testleri büyük ölçüde farklılık göstermekte ve tarama panellerinde bakılan hastalık sayısı beş ile altmış arasında değişmektedir. Ülkemizde NTP kapsamında 4 hastalık ülke genelinde taranmaktadır. Bununla birlikte taranan hastalık sayısının artırılması, erken tanının artması dolayısıyla mortalite ve morbiditenin azalması açısından oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Neonatal Tarama Programı, İstanbul, Konjenital Hipotioidi, Fenilketonüri

SB-084

Bir Üniversite Hastanesinde Sağlık Çalışanlarının COVID-19 Tanılılar ile Yüksek Riskli Temasları: Kesitsel Bir Değerlendirme

Seyfi Durmaz¹, Aslı Ata Teneler², Aysun Cevhertaş¹, Nurdan Filis Özbay¹, Atalay Aktuna¹, Raika Durusoy¹
¹Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ad
²Giresun Merkez Toplum Sağlığı Merkezi

Giriş-Amaç: Bu çalışmada, pandemi sırasında Türkiye’de bir üniversite hastanesindeki sağlık çalışanlarının koronavirüs (COVID 19) pozitif hastalarla temaslarına bağlı risk düzeylerinin belirlenmesi ve sağlık çalışanları arasında yüksek riskli temasla ilişkili faktörlerin ortaya konması amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu kesitsel çalışma, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde 11 Mart - 31 Mayıs 2020 tarihleri arasında sağlık çalışanları ile COVID-19 hastaları arasındaki tüm temasları içermektedir. Riskli temas durumu (Yüksek/Orta/Düşük) bağımlı değişken olarak alınmıştır. Kişisel özellikler, iş sağlığı ve güvenliği verileri ve iletişim verileri zemininde bağımsız değişkenler tanımlanmıştır. Tüm tanımlayıcı değişkenlerin bağımlı değişkenle olan ilişkisi Ki-kare ve Student’s t testleri ile araştırılmıştır. Açıklayıcı değişkenlerin bağımlı değişken ile düzeltilmiş ilişkilerini belirlemek amacıyla lojistik regresyon analizi uygulanmıştır. Çalışma için gerekli izinler Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilimsel Araştırma Değerlendirme Komisyonu ve Ege Üniversitesi Araştırma Etik Kurulu’ndan alınmıştır.

Bulgular: COVID-19 pozitif hasta ile temas halinde olan 836 sağlık çalışanının toplam 1043 temas vakası çalışmaya dahil edilmiştir. Ortalama yaş $35,80 \pm 8,25$ yıldır; COVID-19’lu hastalarla temas kuran sağlık çalışanlarının % 57,43’ü kadın, % 24,95’i doktor, % 19,77’si hemşire ve % 29,27’si sağlık destek çalışanıdır. COVID-19 kliniklerini referans alındığında diğer klinikler ve hastane alanlarının sırasıyla 1,57 kat [% 95 GA: 1,10 - 2,22] ve 2,20 kat [% 95 GA: 1,22 - 3,96] daha yüksek COVID-19’a maruz kalma riski içerdiği bulunmuştur. Sağlık çalışanlarının birbirleriyle teması 5,78 kat (% 95 GA: 4,07 – 8,20) daha yüksek risk barındırırken, hastane dışı ortamlardaki temas 13,34 kat (% 95 GA: 5.24 - 33.96) daha yüksek risk oluşturmaktadır. Sağlık destek çalışanlarının COVID-19’a maruz kalma riski doktorlara ve hemşirelere göre 1,80 kat (% 95 GA: 1,27 - 2,56) daha yüksektir. İlk riskli teması gerçekleştiren sağlık çalışanlarının, mükerrer teması olanlara göre 1,56 kat (% 95 GA: 1,04 – 2,34) daha yüksek temas riskine sahip olduğu bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Yüksek riskli temasın, ön saflarda COVID-19 tedavi hizmeti sunan ve hasta bakımı sağlayan sağlık çalışanları arasında diğer çalışanlar ve ortamlara kıyasla daha az görülmesi, bu sağlık çalışanlarının pandeminin ilerleyen aşamalarında kişisel koruyucu ekipman kullanımı ve enfeksiyon kontrol önlemleri açısından kendilerini geliştirdiklerinin ve daha iyi durumda olduklarının bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık çalışanları, Koronavirüs hastalığı, temaslı izlem, yüksek riskli temas

SB-085

Vardiyalı Çalışanlarda Uyku Kalitesi ve İyilik Hali

Ayşe Seval Palteki¹, Zeynep Tekeli², Fatmatüz Zehra Eroğlu², Tarık Buğra Ersoy², Yasin Doğan², Aynur Türkan², Osman Hayran¹

¹*İstanbul Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul*

²*İstanbul Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul*

Giriş-Amaç: Uyku, insanların fiziksel, ruhsal ve sosyal iyilik halini idame ettirebilmesinin önemli bir parçasıdır. Gerek hizmet gerekse üretim sektörünün sürekliliği sağlayabilmek adına yararlandığı vardiyalı çalışma sisteminin, özellikle sürekli gece ya da değişken vardiyayla çalışanlarda; gündüz çalışanlara kıyasla başta insomni olmak üzere uyku bozukluklarına yol açtığına dair çalışmalar mevcuttur.

Bu araştırmanın amacı; değişken vardiyalı çalışma sisteminden yararlanan, İstanbul'da gıda üretimi yapan bir fabrikada, çalışanların uyku kalitelerini ve iyilik hallerini değerlendirmektir.

Gereç-Yöntem: Kesitsel, tanımlayıcı türde olan bu araştırmanın evreni, İstanbul'da bulunan bir gıda fabrikasında çalışan 109 kişiden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri; çalışanların demografik ve mesleki özellikleri, Pittsburgh Uyku Kalitesi İndeksi (PUKİ) ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 5-İyilik Hali İndeksini kapsayan 31 sorudan oluşan soru formu aracılığıyla, 10-15 Eylül 2020 tarihleri arasında yüz yüze olarak, fabrikanın anketörleri tarafından toplandı. Toplam PUKİ puanında 5, DSÖ - 5 İyilik Hali İndeks puanında ise 13 eşik değer olarak kabul edildi. Veriler SPSS 23.0 programında analiz edildi. Kategorik veriler sayı ve yüzde; sürekli değişkenler ortalama \pm standart sapma ile sunuldu. Gruplar arasında fark olup olmadığını tespit etmek için bağımsız gruplarda t testi ve ki-kare kullanıldı. İstatistiksel önemlilik düzeyi olarak, $p < 0,05$ değeri kabul edildi. Çalışmanın etik kurul izni alındı.

Bulgular: %40,6'sı gündüz, %59,4'ü değişken vardiyada çalışan 101 kişi soru formunu cevaplandırdı. Katılımcıların yaş ortalaması $34,11 \pm 9,10$ olup, % 91,1'i erkektir. Gündüz ve değişken vardiyalarda çalışanların iyilik durumlarında ($\chi^2=0,44$; $p=0,503$) ve uyku kalitelerinde ($\chi^2=0,24$; $p=0,622$) istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmadı. PUKİ'ye göre kötü uyku kalitesine sahip olanları iyilik hali indeksi puan ortalaması $13,80 \pm 4,79$; iyi uyku kalitesine sahip olanları ise $17,55 \pm 4,53$ 'tür. İyi ve kötü uyku kalitesine sahip olanlar arasında, iyilik hali indeks puanı açısından istatistiksel olarak önemli fark bulundu ($t=-3,99$; $p < 0,001$).

Sonuç ve Öneriler: Araştırma sonucunda, söz konusu gıda firmasında çalışanlarda gündüz vardiyasında ya da değişken vardiyada çalışmaya açısından uyku kalitesi ve iyilik hali açısından istatistiksel olarak önemli fark bulunmadı. İyi uyku kalitesine sahip olanların, iyilik hali indeksi puanının kötü uyku kalitesine sahip olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlendi. Araştırma, COVID-19 pandemi döneminde gerçekleştirilmiş, ancak bu dönemin uyku kalitesi ve iyilik hali üzerinde etkisi olup olmadığı dikkate alınmamıştır. Bu durum çalışmanın kısıtlılığı olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: İyilik Hali, Uyku Kalitesi, Vardiyalı Çalışma

SB-086

Balıkesir Atatürk Devlet Hastanesindeki Hekim Dışı Sağlık Çalışanlarının Kas İskelet Sistemi Rahatsızlıklarının Değerlendirilmesi

Serol Deveci¹, Celalettin Çevik², Hakan Baydur³, Melih Kaan Sözmen⁴

¹ Manisa Şehzadeler İlçe Sağlık Müdürlüğü

² Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Ab.D.

³ Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmetler Bölümü

⁴ İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ab.D

Amaç: Sağlık çalışanları kas iskelet sistemi hastalıkları açısından risk altında olan gruplardan olup kas iskelet sistemi hastalıklarının hekim dışı sağlık çalışanlarında iş yükü, iş organizasyonu, bireysel özellikler, çalışma ortamı ve koşulları ile ilişkisi yeterince irdelenmemiştir.

Çalışmanın amacı, Balıkesir Atatürk Devlet Hastanesinde görev yapan hekim dışı sağlık çalışanlarında kas iskelet sistemi rahatsızlıkları görülme sıklığı ve ilişkili etmenleri değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel tipteki çalışma Ağustos 2017-Ocak 2018 tarihleri arasında yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini hekim dışı sağlık çalışanları (N=672) oluşturmaktadır. Araştırmada örnek büyüklüğü hesaplanmamış, evrenin tümüne ulaşılmaya çalışılmış, araştırmaya kabul kriterlerine uyan, gidilen günlerde ulaşılabilen 621 kişiyle (%92) görüşülmüştür. Araştırmanın bağımlı değişkeni Cornell Kas İskelet Sistemi Sorunları Ölçeği, bağımsız değişkenleri sosyo-demografik özellikler, yaşam tarzına ilişkin değişkenler ve çalışma koşullarına özellikler ve İsveç İş yükü – Kontrol - Destek Ölçeği'dir. Veri araştırmacılar tarafında yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Çözümlemelerde tanımlayıcı ve tek değişkenli yöntemler kullanılmış, anlamlılık düzeyi $p<0.05$ kabul edilmiştir. Çok değişkenli çözümlenmeler, çoklu regresyon backward yöntemiyle yapılmıştır. Araştırma yürütülmeden önce İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Etik kurulundan izin (22.02.2017 tarih 34 sayı) ve Balıkesir İl Sağlık Müdürlüğünden kurum izni alınmıştır.

Bulgular: Katılımcıların %88.6'sı hemşire-sağlık memuru-ebe, diğerleri hizmetli-destek personeli olup; %70.9'u kadın, yaş ortalaması 32.2 ± 7.3 'tür. Katılımcılarda %22.9'unda omurga sorunu olup sekiz saatten uzun çalışma oranı %87.9, gece-hafta sonu çalışma oranı %90.7'dir. Ortalama çalışma süreleri 10.4 ± 6.9 (1-31) yıldır ve %4.3'ü mesai dışında ek iş yapmaktadır. Araştırmaya katılanların Cornell toplam puanını olumsuz yönde etkileyen değişkenler hasta bakımında ergonomik olmayan koşullar ($B=-0.102$, $p<0.01$), hasta bakımında araç ve personel desteği almama ($B=0.111$, $p<0.01$), artan BKİ ($B=0.224$, $p<0.001$), mesai dışı çalışma varlığı ($B=0.072$, $p<0.05$) ve omurga sorunu bulunmadır ($B=-0.099$, $p<0.01$). Cornell puanını olumlu yönde etkileyen etmenler işyerinde artan sosyal destek ($B=-0.095$, $p<0.01$), sportif etkinliklere katılma ($B=-0.353$, $p<0.001$) ve düzenli uykudur ($B=-0.215$, $p<0.001$). Bağımsız değişkenlerle Cornell Ağrı Skorları arasında yapılan, Spearman Korelasyon çözümlenmesi sonuçlarına göre; ağrı skorlarıyla bağımsız değişkenler arasında, pozitif ya da negatif yönde, güçlü ya da çok güçlü korelasyon bulunmamaktadır. Beden bölgelerine göre ağrı skorlarında, en sorunlu üç bölge sırasıyla bel, sırt ve boyundur.

Sonuç ve Öneriler: Kas iskelet sistemi rahatsızlıkları başlıca bireysel ve çevresel etmenlerden kaynaklanmaktadır. Çalışanların kas iskelet rahatsızlıklarından korunması için ergonomik koşullarına sağlanması, hasta bakımında araç gereç desteği kullanımı sağlanması, iş yerinde sosyal desteğin sağlanması, düzenli uyku ve spor desteğinin sağlanması önemlidir. Ergonomik düzenlemelerin yapılmasıyla, çalışanların sağlığı korunacak ve iş verimliliğinde artış sağlanacaktır.

Anahtar kelimeler: Hekim dışı sağlık çalışanları, ergonomi, kas iskelet sistemi rahatsızlıkları, iş yükü, Balıkesir.

SB-087

Çalışanlar İçin Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği'nin Türkçe Geçerlik ve Güvenirliği

Elif Ezirmik, Halim İşsever

İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul

Giriş-Amaç: Çalışma ortamı, erişkinlerin sağlığının sosyal belirleyicilerinden biridir ve sağlığın korunması, teşviki ve geliştirilmesi ile hastalıkların yönetimi konularında rol oynamaktadır. Bu nedenle işyerine özgü bir sağlık okuryazarlığı kavramının sunulması, gerek günlük hayatta gerekse çalışma hayatında sağlığın korunması ve hastalıkların yönetimi için son derece önemlidir. Bu amaçla 2019'da İranda 34 maddeden oluşan Çalışanlar İçin Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği geliştirilmiştir. Bu çalışmada da; Çalışanlar İçin Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği'nin psikometrik özelliklerinin sınanması, Türkçe geçerlik ve güvenirlilik analizlerinin yapılması amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırma, fırıncılık ve tekstil sektörlerinde çalışan 400 kişi ile gözlem altında cevaplama tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Örneklem hesabında ölçekte yer alan madde sayısının minimum 5-10 katı kadar kişiye ulaşılması yaklaşımı baz alınmıştır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve Çalışanlar İçin Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği Türkçe formu (34 madde) kullanılmıştır. Ölçeğin çevirisinde "çeviri-geri çeviri yöntemi" kullanılmıştır. 15 uzmanın görüşü alınarak Kapsam Geçerlik Oranı ve Kapsam Geçerlik İndeksi Lawshe tekniğine göre hesaplanmıştır. Ölçeğin madde-toplam puan korelasyonuna bakılmış, daha sonra açımlyıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Cronbach alfa, Guttman Split Half katsayısı ve test-tekrar test ölçümleri sonrası korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Ölçek toplam puanı ile ilişkili değişkenlerin değerlendirilmesinde Mann Whitney U, Kruskal Wallis testleri ve Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Verilerin çoklu analizinde lojistik regresyon analizi uygulanmıştır. E-posta yoluyla ölçek sahibinin izni alınmıştır. Araştırma için etik kurul izni ve araştırmanın yürütüldüğü fabrikalardan gerekli izinler alınmıştır.

Bulgular: Kaiser Meyer Olkin değeri 0,947; Barlett test sonucu anlamlı ($p<0,001$) bulunmuştur. Açımlyıcı faktör analizi sonrası faktör yükü 0,4'ün altında olan madde bulunmamaktadır ancak çift faktöre yüklenen ve faktörlere verdiği yükler arası fark 0,10 dan az olan 5 madde ölçekten çıkarılmıştır. Kalan 29 madde için oluşturulan beş faktörlü yapı varyansın %64,35'ini açıklamıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonrası uyum indekslerinde anlamlı yükselmeyi sağlayan üç adet kovaryans oluşturularak modelin uyum indekslerinin kabul edilebilir seviyelerde olduğu görülmüştür. Ölçeğin güvenirlilik analizlerinde test-tekrar test uygulaması sonucu iki ölçüm arası korelasyon katsayısı 0,864 olarak hesaplanmıştır. 29 maddelik son hali için Cronbach alfa değeri 0,949; Guttman Split Half katsayısı 0,841'dir.

Sonuç ve Öneriler: Çalışanlar İçin Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği'nin 29 maddeden ve 5 alt boyuttan oluşan Türkçe versiyonu uygulanmış olduğu popülasyon için geçerli ve güvenilir bulunmuştur. Ölçeğin bu şekliyle çalışanların sağlık okuryazarlığı ölçümlerinde kullanılması tavsiye edilmektedir. İlk etapta tanımlayıcı çalışmalar ile çalışanların sağlık okuryazarlığı düzeyinin ve risk faktörlerinin tespit edilmesi; ardından yapılacak müdahale programlarının ise buna göre planlanması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Okuryazarlığı, Çalışanlar İçin Sağlık Okuryazarlığı, İş Sağlığı Okuryazarlığı, Geçerlik, Güvenirlilik

SB-088

Hastanede Çalışan Sağlık Personeline COVID-19 Bulaşma Nedenlerinin Araştırılması

İzzettin Toktaş¹, İbrahim Vakit¹, Gülşen Yalçın¹, Celal Özcan¹, Süleyman Varsak²

¹Diyarbakır Çocuk Hastalıkları Hastanesi, Diyarbakır

²Bingöl Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Bingöl

Giriş-Amaç: Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 31 Aralık 2019'da Çin'in Wuhan şehrinde etiyolojisi bilinmeyen pnömöni vakalarını bildirmiştir. 7 Ocak 2020'de etken daha önce insanlarda tespit edilmemiş yeni bir koronavirüs olarak tanımlanmıştır. İnsandan insana bulaş özelliği kazanması nedeniyle kaynak COVID-19 pozitif kişilerdir. Sağlık çalışanları etkenle karşılaşma yönünden en riskli meslek grubudur. Bu çalışmanın amacı; hastanede çalışan sağlık personeline COVID-19 bulaşma nedenlerini araştırmak ve hastane içinde bulaşmayı önlemek amacıyla öneriler geliştirmektir.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu araştırma; Diyarbakır'daki bir dal hastanesinde çalışan ve 02 Nisan - 30 Eylül 2020 tarihleri arasında COVID-19 testi pozitif çalışanları kapsamaktadır. Araştırma için SBÜ Gazi Yaşargil EAH etik kurulundan onay (Karar No: 599;16.10.2020) alınmıştır. Hastane İSG Birimi kayıtlarına göre çalışanlarda ilk COVID-19 vakası 02 Nisan 2020 tarihinde saptanmıştır. COVID-19 pozitif ve çalışmaya katılmayı kabul eden 66 (%82,5) çalışanına izolasyon süreci bittikten sonra yüz yüze anket uygulanmıştır. Ankette; demografik özellikler, kişisel koruyucu ekipman kullanması ve bulaşa yönelik sorular bulunmaktadır. Veriler SPSS-21 bilgisayar programına yüklenerek ortalama ve yüzde değerleri hesaplanmıştır.

Bulgular: Araştırmaya, COVID-19 olduğu tespit edilen 66 sağlık çalışanı dahil edilmiştir. Çalışanların yaş ortalaması 39,1±8,3 (23-57) ve %71,2'si erkektir. Eğitim durumuna göre %59,1'i Üniversite mezunu, %24,2'si lise mezunudur. Çalışanların biri hastanede yatarak, diğerleri ise evde izolasyonda kalarak tedavileri yapılmıştır. Covid-19, en çok hemşirelerde (%33,3), güvenlik personeli (%16,7), temizlik personeli (%13,6) ve otomasyon personeline (%9,1) tespit edilmiştir. Çalışanların %78,7'si COVID-19 için belirlenmiş alanlarında hiç çalışmamıştır. Çalışanların %30,3'ü hastalığa yakalanmadan önceki 14 gün içerisinde hastanede COVID-19 pozitif olan başka çalışanla teması olduğunu, %19,7'si yaşadığı evdeki bireylerle %7,6'sı yaşadığı evin dışında teması olduğunu, %48,5'i kendisine bulaşmasından sonraki 14 gün içerisinde aynı birimde COVID-19'a yakalanan çalışan olduğunu belirtmiştir.

Hastane içerisinde çalışanların; %25,8'i görevini yaparken koruyucu ekipman nasıl kullanılacağı konusunda kısmen eğitim aldığını, %13,6'sı evden hastaneye maskesiz geldiklerini ancak hastaneye girerken maske taktığını, %40,9'ı aynı birimde diğer çalışanlarla arasında 1,5 metrelik mesafeye uymadığını, %6,1'i taziye, düğün gibi etkinliklere katıldığında maske ve mesafe kuralına uymadığını belirtmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Çalışanlar hasta ile temasta kişisel koruyucu önlemlerine dikkat etmelerine rağmen çalıştığı birimde ve hastane dışında koruyucu önlemlere dikkat etmediklerinden çalıştığı birimde ve yaşadığı evde enfekte birinin bulunması önemli bulaş kaynağıdır. Birim içerisinde mesafe konusunda gerekli düzenlemenin yapılması, periyodik olarak koruyucu ekipmanın nasıl kullanılması gerektiği ve başta temizlik personeli olmak üzere tıbbi atık bertarafı konusunda tüm çalışanlara eğitim verilmesi enfeksiyondan korunması açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Hastane, Sağlık çalışanları

SB-089**The Attitude of Health Care Workers Towards Safe Use of Sharp Medical Device**

Saliha Aminu, Hatice Bebiş, Kemal Elyeli
Yakın Doğu Üniversitesi

Introduction and Purpose: Sharp medical devices refer to sharp, penetrative and pointed devices which can cause injury by cutting, pricking the skin. The aim of this study is to understand the attitudes of the health care workers engaged in East University Hospital (NEUH) as it pertains to the safe use of sharp medical devices. Sharps includes such tools as needles, scalpels, syringes, lancet, autoinjector infusion set and connection needle/set.

Materials-Methods: This study type is cross sectional study. Research was done in NEUH, from November to January 2020. Medical personnel of NEUH are estimated to be about 250 (N=250) people. Convenience sampling technique was used and (n=200) voluntary participants were approached. The dependent variables of the study are the knowledge level of the individuals and the attitudes of health care workers towards safe use of sharp medical device scale. The scale consists of 25 straight-forward structured questions. To test the internal consistency of the measuring instrument, reliability test was performed. The Cronbach alpha value for this instrument is 0.80 which is very reliable. The independent variables of the study are the socio-demographic characteristics of the individuals. Demographic information form and attitudes of health care workers towards safe use of sharp medical device scale were used to collect data. The relationship between socio-demographic characteristics and attitude medical device injure had been analyzed using bimodal and Kruskal Wallis test. Bivariate logistic regression analysis was conducted to statistically examine which factors were associated with perceptions of attitude medical device injury. All analyses were performed using the SPSS 21.0. Ethical permission was obtained from the NEU Ethics Committee (YDU/2019/74-928), the permission of institution was obtained from the NEUH.

Finding: Nurses make up the largest part of the sample (42.5%). The participants have high knowledge on medical monitoring, some participants are unaware of importance of medical waste bin, (12%) leave themselves vulnerable to hepatitis B from patients. The participants have high awareness on hepatitis vaccination. The participants have high awareness level on in-service training. They also have high perception that blood splatter pose risk for transmission and on the risk of infection of blood. The participants have high attitude on safe handling of used gloves and needles and also high incident reporting culture. A significant difference was found between the attitude of healthcare workers towards safe use of sharp medical device scale and gender, education level. There was no significant difference found between the scale and place of living, profession, years of experience and work.

Results and Recommendations: In conclusion, participants have high knowledge on medical monitoring. Recommended that nurses assess risk among healthcare workers, increase awareness among at risk group and provide positive environment for incident reporting.

Keywords: Attitudes, Healthcare Workers, Medical Device

SB-090

Bir Üniversite Hastanesinde Çalışanların Gluteraldehit Maruziyetinin Tanımlanması

Sabriye Özcan, Seyyare Kurt, Tuğba Demirel, Mustafa Bamsı Tür, Sema Çeliker, Nazire Gökşen Ekim, Mehmet Cevat Boz, Turan Durar,

Sema Yıldız, Osman Alparlan Ergör

Dokuz Eylül Üniversitesi Hastanesi, İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi, İzmir

Hastanelerde mikroorganizmaların çoğalmasını önleyerek hasta güvenliğini sağlamak amacı ile dezenfeksiyon ve sterilizasyon işlemlerinde en yaygın kullanılan yüksek düzey dezenfektanlardan biri gluteraldehittir. Gluteraldehit, buharına maruz kalan sağlık çalışanlarında bronşiyal aşırı duyarlılık ile karakterize kronik bir durum astıma neden olabilmektedir. Yapılan çalışmalarda sağlık işkolunda tıbbi araç ve gereçleri dezenfeksiyon amacı ile gluteraldehit solüsyonunu sık ve korunmasız olarak kullanıldığı ve riskin yüksek olduğu bildirilmiştir.

Araştırmada; yüksek riskli olan gluteraldehit solüsyonu kullanımının, hastane birimlerinde kullanımı ve çalışanların maruz kalım düzeylerinin tanımlanması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Hastanede kesitsel/tanımlayıcı bir çalışmayla gluteraldehit solüsyonun (GAS) dezenfeksiyon amaçlı kullanımı ve maruz kalım süreçleri incelenmiştir. Çalışma kurum işyeri sağlık ve güvenlik biriminin günlük işlevleri sırasında ve bu işlemlere dayalı yürütüldüğü için etik kurula başvurulmamıştır. Bir kamu üniversite hastanesinde (ÜH) GAS kullanan tüm birim/alanlar tanımlanarak hepsinde, standart bir formla gözlem yapılmıştır. Gözlem ve sorgulama formunu oluşturmak için literatür ve ÜH alim belgelerinden yararlanılmıştır. Dezenfeksiyon amaçlı GAS kullanımı ve maruz kalım süreçleri belirleyecek değişkenlerin tanımlanmasından sonra DEÜH İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi tarafından tartışılarak forma son biçimi verilmiştir. Veriler 01.02.2019 ile 01.05.2019 tarihleri arasında GAS kullanılan tüm alanlar ziyarete dilerek toplanmıştır. Ziyaretlerde gözlemin yanı sıra birim ve alan sorumluları ile görüşülüp formun ilgili bölümleri doldurulmuştur.

ÜH içinde GAS, 43 birim ve 57 ayrı alanda kullanılmaktadır. Birimlerin %26'sının çok düşük, %18'sinin ise çok yüksek miktarda GAS kullandığı saptanmıştır. Alanda çalışanların %46,9'nun solüsyonu her gün kullandığı belirlenmiştir. GAS kullanma nedenleri sorgulandığında; %22,6 ambu, %23,8 blade, %8,5 oranında ise optik araçların dezenfeksiyonu için kullanıldığı öğrenilmiştir. Çalışma sonunda solüsyonun en fazla ameliyathanelerde kullanıldığı acil servis ve yoğun bakımların bunu izlediği belirlenmiştir. Birimlerin %60,9'unda GAS'ın genel çalışma alanında kullanması önemli sorunlardan biri olarak tanımlanmıştır. Yataklı servislerde, tedavi alanlarında da GAS kullanıldığı belirlenmiştir. GAS kullanılan alanlarının %96,5'inde yerel çekiş sisteminin olmadığı; hiçbir birim ya da alanda kimyasal maske kullanılmadığı; çalışanların büyük çoğunluğunun (%98,2) gözlük ve yüz siperi gibi kişisel koruyucu donanım kullanmadığı belirlenmiştir. GAS hazırlama sürecinin %81,5 sıklıkla görevlendirilmiş personeller tarafından hazırlandığı, dezenfeksiyon sürecinin %79,1'ini bu personellerin yaptığı, solüsyon kontrolünü %41,9'unu hemşirelerin yürüttüğü, solüsyon bertarafının %93 sıklıkla personeller tarafından gerçekleştirildiği saptanmıştır.

ÜH içinde GAS kullanılan birim ve alanlarda alınması gereken mühendislik, yönetsel ve kişisel koruyucu önlemlerin çok yetersiz olduğu saptanmıştır. Çalışanların tehlikeden korunma sürecinin yetersiz olduğu ve tehlikeye maruz kalımın yüksek olduğu gözlenmiştir. Ulusal ve uluslararası kurumların önerileri ve düzenlemeler doğrultusunda, GAS kullanılan alanlarda alınması gereken mühendislik ve yönetsel önlemlerin yaşama geçirilmesi için yönetim bilgilendirilmiş ve sorun İşçi Sağlığı ve Güvenliği Kurulu gündemine alınacak girişimler başlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gluteraldehit, sağlık çalışanı, dezenfeksiyon

SB-091**Hastane Temizlik İşçilerinde Mesleksi Kontakt Dermatit Prevalansı ve Risk Faktörleri**

Tuncay Aydın Taş¹, Nalan Akış², Hayriye Sarıcaoğlu³

¹Yıldırım İlçe Sağlık Müdürlüğü, Bursa

²Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Bursa

³Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi, Dermatoloji Anabilim Dalı, Bursa

Giriş-Amaç: Sağlık çalışanları ve temizlik işçileri mesleksi kontakt dermatit gelişimi için yüksek risk altındadırlar. Çalışmamızın amacı hastane temizlik işçilerinde mesleksi kontakt dermatitin (MKD) prevalansı ve risk faktörlerini; günlük yaşama olan etkilerini; psikososyal, tıbbi ve ekonomik sonuçlarını ortaya koymaktır.

Gereç-Yöntem: Kesitsel tipte olan araştırmamızda Şubat – Haziran 2017 tarihleri arasında Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde çalışmakta olan tüm 258 temizlik işçisine ulaşılmaya planlanmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden ve temizlik işçisi olarak çalışmakta olan 245 kişiye (evrenin %95,0'i) yüz yüze görüşme yöntemi ile anket uygulanmıştır. Bağımsız değişkenler olarak sosyo-demografik özellikler, özgeçmiş, mesleki yükü, mesleksi ve çevresel maruziyet, deriyle ilgili şikayetler, dermatitin günlük yaşama olan etkileri; psikososyal, tıbbi ve ekonomik sonuçları sorgulanmıştır. Aynı zamanda araştırmacı tarafından dermatolojik fizik muayene yapılmıştır. Dermatit ön tanısı konulanlara dermatolog tarafından fizik muayene ve gerekli görülenlere yama testi, deri biyopsisi, total IgE tetkikleri yapılarak kesin kontakt dermatit tanısı konulmuştur. Kontakt dermatitte olası mesleksi nedeni değerlendirme kriterleri olan Mathias kriterlerindeki 7 sorudan 4'ünde "evet" yanıtını karşılayan olgulara MKD tanısı konulmuştur. MKD varlığı bağımlı değişkendir.

Veriler SPSS 23.0 paket programında değerlendirilmiş, analizlerde tanımlayıcı istatistikler, ki-kare, fisher'in kesin testi, t testi ile ikili (binary) lojistik regresyon modeli uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

Çalışma için Uludağ Üniversitesi Etik Kurulu'ndan (2016-18/20) onay alınmıştır. Araştırmamız Uludağ Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonunun 2016-12 sayılı oturumunda alınan karar sonucunda OUAP(T)-2016/12 no.lu proje olarak yürütülmüştür.

Bulgular: Araştırmamıza 245 hastane temizlik işçisi (katılım oranı %95,0) katılmıştır. Katılımcıların %69,0'ı kadındır ve kadın/erkek oranı 2,22'dir.

Çalışmamızda kontakt dermatit prevalans hızı %25,0'dır (59 işçi) olarak bulunmuştur ve bunların %86,4'ünde kontakt dermatit meslek ile ilişkilendirilmiştir. MKD prevalans hızı %21,6'dır ve kadın işçilerde (%26,4) erkek işçilere (%11,0) göre anlamlı olarak daha yüksektir.

Mesleksi kontakt dermatit olgularının %78,4'ünde (40 olgu) el, %21,6'sında bilek-önkol, %17,6'sında ayak, %11,8'inde yüz kontakt dermatiti saptanmıştır. Mesleksi el egzaması prevalans hızı %16,9'dur.

Kadın cinsiyeti; düşük öğrenim düzeyi; tıbbi cihaz, monitör ve aksesuarlarının dış yüzeylerinin temizliği; temizlik ürünlerini karıştırarak kullanmak mesleksi kontakt dermatit için bağımsız risk faktörleri olarak bulunmuştur.

Mesleksi kontakt dermatit olgularının %41,2'si dermatit şikayetleri nedeniyle en az bir kez doktora başvurduğunu, %27,5'i dermatitin günlük aktivitelerine engel oluşturduğunu, %27,5'i dermatit nedeniyle uyku bozukluğu yaşadığını, %25,5'i duygudurum bozukluğu yaşadığını ve %3,9'u sosyal aktivitelerinin etkilendiğini belirtmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Araştırmamızda hastane temizlik işçilerinde mesleksi kontakt dermatitin yüksek oranda görüldüğü tespit edilmiştir. Temizlik sektöründe çalışanların sağlığının korunması ve geliştirilmesi ile birlikte; mesleksi kontakt dermatitin olumsuz psikososyal, tıbbi ve ekonomik sonuçlarının önlenmesi için risk faktörleri dikkate alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Hastane temizlik işçileri, Mesleksi kontakt dermatit, Risk faktörleri, Mathias kriterleri

SB-092

Bir Tıp Fakültesi İntörnlerinin Tek Sağlık Yaklaşımına Yönelik Tutumları

Ceren Varer Akpınar¹, Seyfi Durmaz²

¹Ordu İl Sağlık Müdürlüğü, Ordu

²Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, İzmir

Giriş-Amaç: Tek Sağlık yaklaşımı insan, hayvan ve çevre sağlığını birlikte ele almaktadır. Salgınlar tek sağlık yaklaşımının ve disiplinlerarası işbirliğinin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Tıp öğrencilerinin lisans hayatı boyunca tek sağlık kavramını ele almak ve tıp hekimlerinin farkındalıklarını arttırmak oldukça önemli olmakla beraber Türkiye’de tıp eğitim programı içerisinde hak ettiği yeri henüz bulamamıştır. Çalışmanın amacı Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi intörnlerinin tek sağlık yaklaşımına ait tutumlarını ve bu tutuma ait ilişkili faktörleri belirlemektir.

Gereç-Yöntem: Kesitsel tipte bir araştırmanın evreni, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi 2019-2020 eğitim dönemi intörnleridir. Çalışma, COVID-19 pandemisinden hemen önce gerçekleştirilmiştir. Tek Sağlık başlığı altında -Amerikan Tıp ve Veteriner Tıp Birliğinin oluşturdukları Tek Sağlık Girişimi Çalışma Grubu sonuç raporları ile Dünya Sağlık Örgütü, Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü, Gıda ve Tarım Örgütü’nün ortak çalışma grubu raporları incelenerek- yeni ve yeniden ortaya çıkan zoonotik hastalıklar, salgınlar ve erken uyarı sistemleri, antibiyotik direnci ve gıda güvenliği olmak üzere dört ana konu belirlenmiştir. Araştırmacılar tarafından literatürlerden yararlanılarak oluşturulan ankette sosyo demografik özellikler, sağlık durumu, alışkanlıklar ve tek sağlığa yönelik dört ana konu üzerinden tutum sorgulanmıştır. Her bir konu başlığı için 10 adet önerme hazırlanarak toplum sağlığı alanında yetkin üç tıp ve üç veteriner hekim olmak üzere altı uzmana gönderilmiştir. Uzmanlar tarafından 15 önerme ankete uygun bulunmuştur. Önermeler, Kesinlikle katılmıyorum (1) - Kesinlikle katılıyorum (5) olacak şekilde beşli skala ile puanlanmıştır. Araştırma için etik kurul onayı alınmıştır. Ortalamalar, 3,5 kesme noktası ile değerlendirilmiştir. Tek sağlık tutumunu değerlendirme yönelik oluşturulan önermelerin KMO değerleri, Cronbach’s alfa değerleri hesaplanmış, kıkare ve lojistik regresyon analizi yapılmıştır.

Bulgular: 316 (%89) gönüllü intörne ulaşılmıştır. Katılımcıların %47,8’i kadın, yaş ortalaması 23,6 ($\pm 1,2$)’dir. %40,2’si tek sağlık kavramını daha önce duymadığını belirtmiştir. Tek sağlığa yönelik eğitim aldığını beyan eden sadece 3 öğrenci olmuştur. Öğrencilerin ölçek maddelerine verdiği yanıtların boyutlara göre dağılımına bakıldığında en yüksek yüzdeye sahip %86,1 ile salgın, en düşük yüzdeye %77,2 ile antibiyotik direncidir. Toplamda %85,4’inin tek sağlık kavramına yönelik tutumu olumlu bulunmuştur. Tutumun yüksek olma olasılığı; okul başarı ortalaması yüksek olanlarda 5,03 (%95GA1,10-23,12) kat, hayvan sahibi olanlarda 4,08 (%95GA1,15-14,52) kat fazla bulunmuştur. Verilerin KMO değeri tüm ölçek için 0,924 bulunmuştur. Cronbach’s alfa değerleri dört boyut için 0,662-0,797 arasındadır.

Sonuç ve Öneriler: Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinde tek sağlık kavramına yönelik tutumun olumlu olduğu, ancak konu ile ilgili eğitim alınmadığı saptanmıştır. COVID-19 pandemisinin küresel bir halk sağlığı sorunu olarak karşımıza çıktığı bu zamanlarda tek sağlık kavramının detaylı olarak tıp fakültesi müfredatında yer alması faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Salgın, Tek Sağlık, Tıp Eğitimi, Zoonoz

SB-093

Çocuk Cinsel İstismarı Konusunda Ebeveynlerin Bilgi ve Tutumlarının Araştırılması

Bilgen Tecimer Bodur¹, Feyza Nazik², Gülsen Güneş³¹Malatya Yaygın ASM²Bingöl Üniversitesi³İnönü Üniversitesi

Giriş-Amaç: Çocuk cinsel istismarı; çocuk istismarları içerisinde sıklıkla rapor edilmeyen, küresel bir sorundur. Bu çalışmanın amacı ebeveynlerin cinsel istismar ve mahremiyet konusundaki bilgi düzeyi ve tutumlarını belirlemektir.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı- kesitsel tipte olan araştırmada veriler anket yoluyla toplanmıştır. Anket formu, Mayıs-Haziran 2017 tarihleri arasında Malatya Battalgazi Toplum Sağlığı Merkezi tarafından verilen mahremiyet eğitimlerine katılan 130 ebeveyne burada görevli aile hekimi tarafından uygulanmıştır. Araştırmacılar tarafından oluşturulan soru formu demografik özellikleri belirlemeye yönelik 6 soru ve mahremiyet ve cinsel istismar konularında bilgi ve tutumu değerlendirmeye yönelik literatürden faydalanarak araştırmacılar tarafından hazırlanan 13 sorudan oluşmaktadır. Veriler SPSS programı ile analiz edilmiş, Ki-kare testi kullanılmıştır. Araştırma için gerekli etik kurul izni alınmıştır.

Bulgular: Çalışma grubu 117 kadın/anne (%90) ve 13 erkekten/baba (%10) oluşmaktadır. Yaş ortalaması 35,9±7,22'dir. Ebeveynlerin %83,1'i (108 kişi) çalışmamaktadır. %34,6'sı (45 kişi) iki çocuğa sahiptir. Ebeveynlerin sahip olduğu ortalama çocuk sayısı 2,9±1.3'tür. İlkokul mezunu olma oranı %45,4 (59 kişi), ortaokul mezunu olma oranı % 16,9 (22 kişi)' dur. Ebeveynlerin % 7,7'si cinsel istismarla ilgili daha önce eğitime katılmışlardır.

Katılımcıların %63,1'i "Bizim kültürümüzde cinsel istismar vakaları yaşanmaz" ifadesini yanlış bulurken, %36,9'u doğru bulmuştur. "Çocukların yabancı kişilerden uzak durması, istismardan korunmaları için yeterlidir; aile içinde ve tanıdık insanların yanında her zaman güvendedirler" ifadesini doğru bulma oranı % 40'tır. Ebeveynlerin %86,2'si çocuklarının cinsel istismara uğradığından emin olurlarsa yetkili birimlere başvuracağını belirtmiştir. Okur-yazar ebeveynlerin %35,7'si "Bizim kültürümüzde cinsel istismar vakaları yaşanmaz" ifadesini doğru bulurken, üniversite mezunlarının %12,5'i doğru bulmuştur (p<0.05). "Aile büyükleri çocukların odasına izinsiz girebilir" ifadesini doğru bulma oranı eğitim düzeyi yükseldikçe azalmaktadır (p<0.05). "Bizim kültürümüzde cinsel istismar vakaları yaşanmaz" ifadesini 30 yaş ve altı ebeveynlerin %21,9'u doğru bulurken, 30 yaş ve üstü ebeveynlerin %41,8'i doğru bulmaktadır (p<0.05). Çalışan ebeveynlerin % 9,1'i, çalışmayan ebeveynlerin % 28,7'si "Aile büyükleri çocukların odasına izinsiz girebilir" ifadesini doğru bulmaktadır (p<0.05).

Sonuç ve öneriler: Katılımcıların yarıya yakınının cinsel istismarın bizim kültürümüzde yaşanmayacağını düşünmesi farkındalığın düşük olduğunu göstermektedir. Yaş, çalışma durumu ve eğitim düzeyi ebeveynlerin çocuk cinsel istismarı ile ilgili farkındalıklarını etkilemektedir. Ebeveynlerin farkındalıklarını artırmaya yönelik eğitimler planlanmalıdır. Bu eğitimlerde özellikle ebeveynlerin yaşı dikkate alınmalıdır. Çalışmayan ve düşük eğitim düzeyi olan ebeveynlere bu özellikleri göz önünde bulundurularak eğitimler planlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: çocuk istismarı, cinsel istismar, ebeveyn, tutum

SB-094

Sivas il Merkezinde 18 Yaş ve Üstü Bireylerde Rahatsızlık ve/veya Hastalık ile Baş Etmede Tamamlayıcı-Alternatif Tedavi Kullanımı ve İlişkili Sosyoekonomik Faktörler

Nagehan Ekici Koşaroğlu, Naim Nur

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Bu çalışma Sivas il merkezinde yaşayan 18 yaş ve üstü bireylerde rahatsızlık ve/veya hastalık ile baş etmede tamamlayıcı-alternatif tedavi (TAT) kullanımı ve ilişkili sosyoekonomik faktörleri ortaya koymak için yapılmıştır. SCÜ Etik Kurulu'ndan 2019-10/15 karar numaralı onay alınmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırma Sivas il merkezinde bulunan altı mahallede 01.11.2019-01.08.2020 tarihlerinde yürütülmüştür. Örneklem büyüklüğü 1.436 olarak hesaplanmıştır ($\alpha=0,98$ $d=\pm 0,03$ $p=0,60$ $q=0,40$ $t=1,96$), 1.293'üne ulaşılmıştır, cevap verme oranı %90,0 olmuştur. Sosyodemografik veri formunda bireylerin; yaş, cinsiyet, medeni durum, en uzun süre yaşanan yer, öğrenim durumu, meslek, gelir getiren bir işte çalışma durumu, eşin çalışma durumu, aylık hane geliri, sağlık güvencesi, sigara, alkol, uyuşturucu kullanımı, kronik hastalık varlığı, sürekli kullanılan ilaçlar, ağrı/rahatsızlık yeri, TAT kullanımına dair görüşleri ve son bir yıla ilişkin sağlık durumu sorgulanmıştır. Çalışmadan elde edilen veriler SPSS (ver 22.0) programına yüklenerek sayımla elde edilmiş verilerin değerlendirilmesinde 2x2 ve çok gözlü düzenlerde Ki-kare testi kullanılmıştır. Sosyodemografik verilerin Ki-kare analizinde anlamlı saptanan değişkenler regresyon analizine tabi tutulmuştur.

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması $38,5\pm 15,6$ olup %52,5'i kadın, %60,6'sı evli, %80,0'i lise ve üzeri öğrenim görmüş ve %53,8'i gelir getirici bir işte çalışmaktadır. Katılımcıların %50,6'sının kronik hastalığı, %52,4'ünün kronik ağrısı bulunmakta; %28,4'ü sürekli ilaç kullanmaktadır. Katılımcıların %34,1'i sigara, %10,1'i alkol, %0,9'u uyuşturucu kullanmaktadır. Katılımcıların %53,4'ü son bir yıldaki sağlık durumlarını iyi, %42,4'ü orta ve %4,2'si kötü olarak belirtmiştir. Katılımcıların %95,4'ü TAT yöntemlerini önceden duymuş olduğunu; %69,1'i arkadaş ve %60,3'ü internet vasıtasıyla duyduğunu bildirmişlerdir. Katılımcıların %57,9'u TAT yöntemlerinden en az birini kullanmıştır. Kullanıcıların %58,1'i kaplıca/ılıcaya, %34,1'i hacamata başvurmuştur. Çalışmada; 35 yaştan büyük, kadın, evli, en uzun süre şehir merkezinde yaşamış, lise ve üzeri öğrenim görmüş, gelir getiren bir işte çalışmakta olanların ve aylık hane gelirinin iyi olduğunu ifade edenlerin TAT yöntemlerini daha sık kullanması anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Bununla birlikte lojistik regresyon analizinde; 35 yaştan büyük olmak ([OR]:1,482, $p=0,007$), evli olmak ([OR]:0,713, $p=0,025$), en uzun süre şehir merkezinde yaşamış olmak ([OR]:0,576, $p=0,007$), lise ve üzeri öğrenim görmüş olmak ([OR]:1,660, $p=0,006$) ve gelir getiren bir işte çalışıyor olmak ([OR]:0,740, $p=0,025$) TAT kullanımında bağımsız faktörler olarak tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Evli, kadın ve yaşlı olan, daha çok şehir merkezinde yaşayan, daha eğitilmiş, gelir durumu daha iyi ve çalışan bireyler, sağlıklarını koruyup geliştirmek adına TAT yöntemlerine daha sık başvurmaktadır. TAT yöntemlerini daha fazla kullanmayı tercih eden bu bireyler, söz konusu yöntemlerin olası riskleri nedeniyle sağlık profesyonelleri tarafından daha yakından izlenip desteklenmelidir. Eğitimcilerin ve sağlık çalışanlarının işbirliği temelinde, TAT yöntemlerine ilişkin doğru bilgi ve farkındalığın artırılması için topluma yönelik çalışmalar planlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel tıp, Tamamlayıcı tedavi, Alternatif yöntemler

SB-095

Türkiye’de Gazete Manşetlerine Göre Pandeminin İlk 3 Ayı

Neslişah Şiyve¹, Ahmet Furkan Süner¹, Salih Keskin¹, Ahmet Can Bilgin²

¹Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, İzmir

²Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Ana Bilim Dalı, İzmir

Giriş-Amaç: Bilginin sunulması ve saydamlık, salgın döneminde önemli halk sağlığı etik ilkelerindedir. Toplumun bilgilendirilmesinde en önemli araçlardan biri ise kitle iletişim araçlarından gazetelerdir. Gazeteler, kitleyi etkilemek ve dikkat çekmek istedikleri haberler için manşetleri / sürmanşetleri kullanmaktadırlar. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de pandeminin duyurulduğu 11 Mart’tan başlayarak ilk üç ay içerisinde gazetelerin Covid-19 ile ilgili verdikleri haberlerin manşetlerinin ve sürmanşetlerinin içerik analizi yöntemiyle irdelenmesidir.

Gereç-Yöntem: Bu çalışma tanımlayıcı bir çalışmadır. Tirajı 9 - 15 Mart 2020 haftasında 100.000 ve üzerinde bulunan 8 gazete değerlendirmeye alınmıştır. Bu gazetelerin 11 Mart - 1 Haziran 2020 arasındaki manşetleri ve sürmanşetleri içerik analizi yöntemiyle irdelenmiştir. Bu dönem Türkiye’de ilk vakanın görüldüğü 11 Mart, sokağa çıkma yasağının duyurulduğu 10 Nisan, normalleşme ile ilgili ilk adımların atıldığı 11 Mayıs ve tam olarak normalleşmeye geçildiği 1 Haziran tarihleri temel alınarak 3 bölüme ayrılmıştır. Aynı gazeteyi ayrı ayrı iki kişi kodlamış, sonra araştırma grubu bu kodları gözden geçirip belirginleştirmişlerdir. Daha sonra bu kodlardan temalar oluşturulmuştur.

Bulgular: İçerik analiziyle kodlardan 25 tane tema elde edilmiştir. Bu temalardan en sık ortaya çıkanlar sırasıyla şunlardır: Coronavirüs bilgileri, Coronavirüs önlemleri, Coronavirüs yasakları, Normalleşme, Dünya’nın koronavirüsle mücadelesi, Türkiye’nin koronavirüsle mücadelesi, Sağlık hizmeti, Dayanışma, Yurttaş davranışları, Hükümet destek programları, Çalışma Yaşamı, Eğitim. Pandeminin 11 Mart-10 Nisan 2020 döneminde gazetelerde corona virüs ile ilgili bilgiler, mücadele yöntemleri, ekonomik destek paketleri, Türkiye’de ve Dünyadaki durum ele alınmıştır. 11 Nisan-10 Mayıs döneminde ise sokağa çıkma yasakları, kontrollü yaşam (maske, mesafe, hijyen), sağlık çalışanlarının özverileri, hastanelerin çalışması ve yeni hastanelerin açılması öne çıkmıştır. 11 Mayıs-1 Haziran döneminde ise “normalleşmeye geçiş”, “yeni normal” üzerinde durulmuştur. Gazeteler kendi anlayışlarını Covid-19 sürecine yansıtılmışlardır. Sabah, Takvim, Türkiye ve Yeni Şafak gazeteleri bu süreci açık biçimde Cumhurbaşkanı ve hükümetin başarısı olarak görmüştür. Türkiye’nin başarısı ve dünyanın başarısızlığı bu gazetelerde sıklıkla işlenmiştir. Hürriyet, Milliyet ve Posta gazetelerinde süreç Sağlık Bakanlığı ve sağlık hizmetleri açısından görülmüştür. Sözcü gazetesi ise “muhalif” bir tutum sergilemiş, Covid-19 süreci hükümetin başarısızlıkları üzerinden ele alınmıştır. Yeni Şafak sürecin başından beri Dünya-Türkiye ayrımı ve Türkiye’nin başarısı üzerinde durmuştur. Bu süreçte Cumhurbaşkanı ve Hazine ve Maliye Bakanını öne çıkarmış, Sağlık Bakanına neredeyse hiç değinmemiştir. Takvim gazetesi süreci magazinleştirmiş ve manşetleri sözcük oyunları ile sunmuştur. Sözcü gazetesi dışında tüm gazetelerde hükümetin ve devletin çabaları karşısında kontrollü sosyal yaşama uymayan yurttaş davranışları öne çıkarılmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Pandemi ile ilgili toplumun bilgilendirilmesi nesnel, saydam ve güvenilir olmalıdır. Bu çalışmada gazetelerin pandemi sürecini ele alış biçimlerinin birbirinden ayrı olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, gazete, manşet, sürmanşet

SB-096

Acil Sağlık Çalışanlarında COVID-19 Koruyucu Önlemleri Sağlık İnanç Modeli Ölçeği Geliştirilmesi

Seval Çalışkan Pala¹, Selma Metintaş¹, Muhammed Fatih Önsüz¹, Veli Görkem Pala²
¹Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Eskişehir
²Eskişehir 112 İl Ambulans Servisi Başhekimliği, Eskişehir

Giriş-Amaç: Sağlık çalışanlarının sağlıklarını korumaları ancak doğru bilgi ve yeterli beceriye sahip olmaları ile gerçekleşebilir. Pek çok sağlık probleminde başarıyla uygulanmış Sağlık İnanç Modeli (SİM), sağlığı koruyan ve geliştiren davranışların incelenmesinde sağlık sorunları ile baş etmede bireyleri motive eden ya da engelleyen faktörleri açıklamada ve ölçmede başarısı gösterilmiş etkin bir rehberdir. Çalışmada sağlık çalışanlarının sağlıklarını korumalarında etkili faktörlerin incelenmesine yönelik SİM kullanılarak bir ölçek geliştirmek amaçlandı.

Gereç-Yöntem: Çalışma, 1 Haziran-31 Ağustos 2020 tarihleri arasında Eskişehir İl Ambulans Servisi Başhekimliği'ne bağlı görev alan 316 (316/420:%75) kişide gerçekleştirilen metodolojik bir araştırmadır. Çalışmanın yapılabilmesi için etik izin alındı. Çalışmada kullanılan anket formun birinci bölümünde sosyodemografik özellikler (yaş, cinsiyet, medeni durum, vb.) ve COVID-19 konusunda sağlık inançları, ikinci bölümünde ise araştırmacılar tarafından oluşturulan COVID-19 Sağlık İnanç Modeli Ölçeği soruları yer almaktaydı. Ölçeğin hazırlanmasında bir SİM'inde yer alan; algılanan tehdit, yarar ve engel algıları, eyleme geçiriciler ile öz yeterlilik boyutlarını içeren 30 maddelik önerme havuzu oluşturuldu. Önermeleri 5'li Likert skalada(Kesinlikle katılıyorum-Kesinlikle katılmıyorum) cevaplamaları istendi. Her ölçek önermesinin uygunluğu ve anlaşılabilirliği için uzman görüşü alındı ve önerme çıkarılmadı. Ölçeğin kapsam geçerlik oranları 0.8 ile 1.0 arasında değişmekte olup ve kapsam geçerlik indeksi 0.94 olarak bulundu. Testin geçerliliğinin belirlenmesinde, COVID-19'a yönelik tüm koruyucu önlemleri alanlarda ölçekten alınacak puanın daha yüksek olacağı öngörüsünde bulunuldu. Varimax rotasyonu ile Temel Bileşen Analizi yapıldı. Faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin: 0.844, Barlett's test sonucunda $p<0.001$ idi. Yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi(AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi(DFA) kullanıldı. Güvenilirliğini belirlemek için, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplandı.

Bulgular: Çalışma grubunun yaş ortalamaları 32 ± 6.9 , çalışma sürelerinin ortalamaları 15 ± 7.0 yıl olup, %63'ü kadındı. AFA sonucunda ölçek dört alt boyutta (Algılanan tehdit, Engel algısı, Yarar Algısı, Eyleme geçiriciler ve Öz yeterlilik) toplandı. Yapılan analizlerde iki önermenin faktör yükleri, sekiz önermenin ise madde korelasyonları uygun olmadığından ölçekten çıkarıldı. Kalan 20 önermenin faktör yükleri 0.44-0.89 arasında değişmekteydi. DFA ile elde edilen modelin uyum indeks değerleri kabul edilebilir bir uyumun olduğunu gösterdi. Cronbach alfa katsayısı 0.85 olarak bulunan ölçek toplam varyansın %57.8'ini açıklamaktaydı. Geçerliliğin test edilmesinde kullanılan karşılaştırmada, COVID-19'a yönelik tüm koruyucu önlemleri alanlarda ölçekten alınan puan, önlem almayanlara göre daha yüksek bulundu($p<0.001$). Tek değişkenli analiz sonucuna göre COVID-19'dan koruyucu önlemler Sağlık İnanç Modeli Ölçeği'nden alınan puanlar, salgın sırasında kaygı düzeyi artanlarda($p:0.001$), COVID-19 testi yaptıranlarda($p:0.037$) ve COVID-19'un bir yıldan uzun süreceğini düşünenlerde($p:0.014$) daha yüksek bulundu.

Sonuç ve Öneriler: Ölçek, SİM temel bileşenlerinin ortaya konulmasını belirlemede kullanılacak, geçerlilik ve güvenilirliği yapılmış bir ölçek olma özelliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık çalışanı, COVID-19, Sağlık İnanç Modeli, Geçerlik-Güvenirlik

SB-097

Sağlık Kuruluşlarına Başvuranlarda Tamamlayıcı Tedavilere Yönelik Tutum ve Sağlık Okuryazarlığı

Seval Çalışkan Pala, Ece Elif Öcal, Didem Otkar, Muhammed Fatih Önsüz, Selma Metintaş
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Eskişehir

Giriş-Amaç: Dünya genelinde kullanımı giderek artan Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp (GETAT) kullanımını etkileyen faktörlerin başında GETAT yöntemlerine yönelik tutum ve bireylerin kişisel sağlıkları üzerinde daha fazla kontrole sahip olma istekleri gelmektedir. Bireylerin, sağlık okuryazarlığının GETAT kullanımında belirleyici faktörlerden biri olması beklenir. Çalışmada, sağlık kuruluşlarına başvuran bireylerde GETAT tedavilerine yönelik tutumlar ve sağlık okuryazarlığı ilişkisini incelemek amaçlandı.

Gereç-Yöntem: Çalışma, Ocak-Nisan 2019 tarihleri arasında sağlık kuruluşlarına başvuran 18 yaş ve üzeri erişkinlerde gerçekleştirilen kesitsel analitik bir araştırmadır. Örneklem hacmi, GETAT'a olumlu tutum %60, hata payı %3, %95 güven aralığı alınarak ve desen etkisiyle 2048 olarak hesaplandı. Çalışma için gerekli etik ve idari izinler alındı. Çalışma her basamaktan başvuru sıklıkları dikkate alınarak rastgele örnekleme seçilen altı sağlık kuruluşunda gönüllü hastalarla yüz yüze anket görüşmesiyle gerçekleşti. Araştırmada kullanılan anket form, sosyodemografik özellikleri, hastalık ve risk faktörlerine ilişkin öyküleri, GETAT kullanımı ile ilgili soruları, Bilge ve ark. tarafından Türkçe geçerlik ve güvenilirliği yapılan Tamamlayıcı Tedavileri Kullanmaya Yönelik Tutum Ölçeği (TTTÖ)'ni ve Eyüboğlu ve ark. tarafından Türkçe geçerlik ve güvenilirliği yapılan Chew'in Sağlık Okuryazarlığı Tarama Anketi(CSOY) sorularını içermektedir. TTTÖ puanı artması olumlu tutumu, CSOY puanı artması SOY düzeyinin azaldığını göstermektedir. Verilerin analizinde normal dağılıma uygunluk testlerinden sonra Mann Whitney U ve Kruskal Wallis analizleri yapılmış, ölçek puanlarının logaritması alınarak normal dağılıma uygun hale getirildikten sonra etki eden değişkenleri belirlemede hiyerarşik lineer regresyon analizi kullanıldı.

Bulgular: Çalışmaya katılan 2177 kişinin yaş ortalaması±SD 40.7±14.4 yıl idi, %57.7'si kadındı. TTTÖ toplam puanları 0-39 arasında değişmekte olup, ortalama 15.1±6.4 idi. CSOY'dan aldıkları puanlar 3.0-15.0 arasında değişmekte olup, ortalama 6.1±2.3 idi. Çalışmada TTTÖ ve CSOY puanları arasında çok zayıf düzeyde pozitif bir ilişki saptandı($r=0.043, p=0.046$). TTTÖ toplam puanı, tek değişkenli analizde hastaların yaş grupları, cinsleri, başvurdukları sağlık kuruluşları, gelir düzeyleri, aile yapıları, sigara kullanma özelliklerine göre değişim göstermezken, ilköğretim mezunu olanlarda, genel sağlık durumunu orta düzeyde bildirenlerde, GETAT kullananlarda, doktora gitmeden önce GETAT kullananlarda, hekim tarafından reçete edilmesini, sağlık kuruluşlarında ve sigorta kapsamında olmasını isteyenlerde daha yüksek bulundu. Çoklu analizde, GETAT'a karşı olumlu tutum erkek cinsiyet($p:0.048$), düşük öğrenim düzeyi($p:0.005$), ailesinde GETAT yöntemi kullanımı olması($p:0.019$) ve GETAT yöntemlerinin hekim tarafından reçete edilmesini($p:0.001$) ve sağlık kuruluşu bünyesinde olmasını isteme($p:0.003$) ile ilişkili bulundu.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmada sağlık hizmeti almak için sağlık kuruluşlarına başvuran bireylerde GETAT yöntemlerine karşı olumlu tutumların yüksek olması dikkat çekicidir. Bireylerin tamamlayıcı sağlık yaklaşımlarının yerinde ve yeterli ölçüde kullanılmaları için toplumun sağlık okuryazarlık seviyesi yükseltilmeli ve bu konuda yapılacak müdahale yöntemlerini belirlemek için ayrıntılı çalışmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Tamamlayıcı tedavi, sağlık okuryazarlığı, tutum

SB-098

Acil Sağlık Hizmetleri Kullanımında Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirliği

Seval Çalışkan Pala¹, Ece Elif Öcal¹, Didem Otkar¹, Uğur Bilge², Veli Görkem Pala², Selma Metintaş¹
¹Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Eskişehir
²Eskişehir il Sağlık Müdürlüğü, Eskişehir

Giriş-Amaç: Sağlık hizmetlerinin aksamadan yürütülmesinde önem arz eden acil ambulans hizmetlerinin uygunsuz kullanımı genellikle bireylerin karşılaştıkları durumun aciliyetini tam olarak kavrayamamaları ve acil ambulans hizmetlerinin kullanımlarına ilişkin sağlık okuryazarlıklarının(SOY) düşüklüğünden kaynaklanmaktadır. Çalışmada, hastane öncesi acil sağlık hizmetleri sağlık okuryazarlığının belirlenmesine yönelik Acil Sağlık Hizmetleri Sağlık Okuryazarlığı(ASHSOY) ölçeği geliştirilmesi, geçerlilik ve güvenilirliklerinin test edilmesi amaçlandı.

Gereç-Yöntem: Çalışma, Mart - Nisan 2019 tarihleri arasında Eskişehir ilinde birinci basamak sağlık kuruluşlarına başvuran birbirini takip eden 20 iş gününde başvuran çalışmaya katılmaya gönüllü 604 erişkinde yapılan metodolojik tipte bir araştırmadır. Çalışma için etik ve idari izinler alındı. Çalışmada kullanılan anket form bazı sosyodemografik özellikler(yaş, cinsiyet, medeni durum, vb.), araştırmacılar tarafından ayrıntılı literatür taraması dahilinde oluşturulan ASHSOY ölçeği ve Chew Sağlık Okuryazarlığı(CSOY) ölçeği sorularından oluşmaktaydı. ASHSOY ölçeği için öncelikle literatür taraması yapılarak 10'u ters olmak üzere toplam 23 önermeden oluşan bir madde havuzu oluşturuldu. Uzman görüşü alınarak ölçek maddelerinin kapsam geçerlik oranları 0.7-1 arasında, ölçeğin kapsam geçerlik indeksi 0.81 olarak hesaplandı. Önermeleri "doğru, yanlış ve bilmiyorum" şeklinde düzenlendi. SOY düzeyi, ASHSOY ölçeğinden alınan puan arttıkça, Chew ölçeği puanı azaldıkça artmaktadır. Testin geçerliliğinin belirlenmesinde, ASHSOY ölçeği ile CSOY ölçeği arasında negatif yönde bir ilişki olacağı öngörüsünde bulunuldu. Faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin:0.77, Barlett's testi:p<0.001 idi. Yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi(AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi(DFA) kullanıldı. Güvenirliğini belirlemek için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplandı.

Bulgular: Çalışma grubunun yaş ortalamaları 41.2±14.8(min:18-maks:82) olup %50.3'ü(n:304) kadındı. Yapılan analizlerde altı önermenin faktör yükleri uygun olmadığından ölçekten çıkarıldı. Kalan 17 önermenin faktör yükleri 0.33-0.54 arasında değişmekteydi. AFA sonucunda ölçek tek alt boyutta toplandı. DFA ile elde edilen modelin uyum indeks değerleri kabul edilebilir bir uyumun olduğunu gösterdi(RMR:0.034,RMSEA:0.08,PNFI:0.500,GFI:0.87).Madde toplam korelasyon değerleri 0.22-0.38 arasında değişmekteydi. Cronbach alfa katsayısı 0.73 olarak bulunan ölçek toplam varyansın %20'sini açıklamaktaydı. Geçerliliğin test edilmesinde kullanılan karşılaştırmada, ASHSOY ölçeği ile CSOY ölçeği arasında zayıf da olsa negatif yönde bir ilişki bulundu(r:-0.306; p:0.001). Tek değişkenli analiz sonucuna göre ASHSOY ölçeğinden alınan puanlar 65 yaş üzeri(p:0.001),düşük aile gelir düzeyi(p:0.001) ve sürekli ilaç kullanımı olanlarda(p:0.001) daha düşük iken,üniversite ve üzeri öğrenim düzeyine sahip olanlarda(p:0.001), ciddi şikayetleri olduğunda 112 ye başvuranlarda(p:0.001), evli olanlarda(p:0.009), çalışanlarda(p:0.016), sağlık durumu daha iyi olanlarda(p:0.001), sağlık güvencesi olanlarda(p:0.001), sürekli ilaç kullanımı olmayanlarda, daha önce 112'i aramış olanlarda(p:0.005) ve bilgilendirme yapılanlarda(p:0.001) daha yüksek saptandı.

Sonuç ve Öneriler: ASHSOY Ölçeği, analiz sonuçlarına göre acil sağlık hizmetleri konusunda sağlık okuryazarlığını belirlemede yeterince güvenilir ve geçerli bir ölçektir. Ölçeğin başka gruplarda da çalışılması ve değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Acil sağlık hizmetleri, sağlık okuryazarlığı, geçerlik, güvenirlilik

SB-099

Kadınlarda Kanser Damga Düzeyi ve Kansere İlişkin Beden AlgısıÇağla Susuz¹, Şevkat Bahar Özvarış²¹Sorgun İlçe Sağlık Müdürlüğü, Yozgat²Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara

Giriş-Amaç: Kanser damgası sağlıklı kişilerin kanser taramalarına katılımında engel oluşturmakta, kansere ilişkin olumsuz beden algısı ise kanser tedavisine uyumu olumsuz etkilemektedir. Bu araştırmada; Kanser Erken Teşhis ve Tarama Merkezine (KETEM) tarama yaptırmak için başvuran kadınlarda Kanser Damga Ölçeği'nin (Cancer Stigma Scale-CASS) geçerlik ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi, katılımcıların kanser damga düzeyi, kanser ve risk faktörleri hakkında bazı bilgileri, kansere ilişkin bazı beden algıları ve bunlarla ilişkili faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırmanın yürütülebilmesi için etik kurul onayı ve kurum izni alınmıştır. Araştırma iki aşamadan oluşmakta olup, ilki metodolojik, ikincisi tanımlayıcı tipte epidemiyolojik araştırmadır. Orijinal ölçek altı boyuttan, toplamda 25 maddeden oluşmaktadır. Araştırmada örneklem seçilmemiştir. Ölçekte bulunan madde sayısının 20 katı olan 500 katılımcı ile araştırma yürütülmüştür. Veriler 2 Aralık 2019-26 Ocak 2020 tarihleri arasında KETEM'de, katılımcılardan yazılı onam alınarak yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama formunda Kanser Damga Ölçeği ile birlikte katılımcıların sosyodemografik özelliklerini, kanser ve risk faktörleri hakkında bazı bilgileri ile kansere ilişkin beden algılarını öğrenmeye yönelik sorular yer almaktadır. Ölçeğin güvenilirliği Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ile, kapsam geçerliği Davis tekniği, yapı geçerliği Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile değerlendirilmiştir. Diğer verilerin analizinde Ki-Kare, Mann-Whitney U veya Kruskal-Wallis testi kullanılmış olup, istatistiksel anlamlılık değeri %95 güven aralığında $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular: Türkçeye uyarlanan ölçekte madde sayısı aynı kalmıştır. Ölçeğin güvenilirlik analizlerinde hesaplanan Cronbach alfa değeri 0,659 olup, alt boyutlarındaki 0,408-0,625 arasında değişmektedir. Test-tekrar test güvenilirlik analizi sonucunda, iki uygulama arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=0,488$, $p < 0,001$). Ölçeğin altı faktörlü yapısı birinci ve ikinci düzey DFA ile doğrulanmış, standart uyum değerlerinin "kabul edilebilir uyum" ile "mükemmel uyum" arasında değiştiği görülmüştür. Böylece ölçeğin "oldukça güvenilir, geçerli" bir ölçek olduğu kabul edilmiştir. Araştırmamızda eğitim düzeyi yüksek, ailesinde sağlık çalışanı olan, geçmişte kanser taraması yaptırmış ve olumsuz kanser beden algısına sahip olan katılımcıların kanser damga puanı istatistiksel anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Katılımcıların yaklaşık üçte birinin kanser korkusu veya kaygısı nedeniyle tarama yaptırmayı ertelediği saptanmıştır. Katılımcıların çoğunun kanser ve tedavisine bağlı bedenlerinde meydana gelen, başkaları tarafından görünen, estetik açıdan olumsuz olan değişimler karşısında, olumsuz kanser beden algısına sahip oldukları ve kansere karşı koruyucu olan Hepatit B, HPV aşısı hakkında bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Kanser Damga Ölçeği'nin Türkiye'de kanser taraması yaptırmak için KETEM'e başvuran kadınlarda kanser damga düzeyinin tespitinde ve takibinde kullanılabileceği sonucu çıkarılmıştır. Kanserden korunma yolları, erken tanı ve tedaviye uyum konularında toplumun bilgilendirilmesi, kanser damgası ve olumsuz beden algısını kırmak için müdahale programları geliştirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kanser Beden Algısı, Kanser Damga Ölçeği, Kanser Risk Faktörleri, Kanser Taraması, KETEM

SB-100

Obesity and Cardiovascular Outcomes: Data from Noncommunicable Diseases and Risk Factors Study of Turkey, a Six-year Cohort

Erdem Erkoyun¹, Elif Boncukçu Eren², Belgin Ünal²

¹*Izmir Provincial Health Directorate*

²*Dokuz Eylül University Faculty of Medicine Department of Public Health*

Introduction: Cardiovascular diseases (CVD) are the leading cause of disease burden across the world. Obesity and overweight are common risk factors for CVDs with increasing prevalence in recent years. This study aims to determine the six-years incidence of coronary heart disease (CHD), stroke and cardiovascular mortality and their association with overweight and obesity in Turkey.

Methods: Noncommunicable Diseases and Risk Factors Survey of Turkey based on a simple random sample of over 15 years population in 2011. Two adults were selected from each family physician (FP) list and data on risk factors and anthropometric measurements were registered by the FPs. Obesity and overweight were defined as body mass index ≥ 30.0 and ≥ 25.0 kg/m², respectively. Data on disease outcomes were collected by linking the database with national health information systems and cause of death statistics of MoH until 2017. Disease status was defined based on ICD-10 codes; CHD (I20-I25), stroke (I60-69) among initially healthy population (n=16,297 and n=16,483). CVD mortality was death from either cause among individuals with the initial anthropometric measurement available (n=16,853). Poisson Regression Model fitted for the association between risk factors and the outcomes adjusted for age-group and educational level. Ethical approval was obtained from the Dokuz Eylül University Non-Invasive Clinical Research Board (2019/01-74).

Results: The six-year incidence of CHD is 5.5% and stroke incidence is 1.2%. Six year incidence of CHD for overweight people is %6,4 and for obesity is %9,4. Also incidence of stroke for overweight people is %1,5 and for obesity is %1,7. There were 181 cardiovascular deaths (0.9%). Obesity and overweight were both associated with increased CDH among men and women (RR for women=1.4, 95% confidence interval (CI): 1.2-1.7) and RR for overweight =1.6, 95% CI: 1.2-2.0). Both of the risk factors were not significantly associated with stroke incidence. Overweight is preventive against cardiovascular mortality (RR=0.6 (0.4-1.0)).

Conclusion: This six-year cohort from Turkey showed that obesity and overweight are associated with CHD but not with stroke. On the other hand the risk factors were found to be preventive for cardiovascular mortality among women. Decreasing the burden of obesity may contribute to lowering the burden of CHD. On the other hand the inverse association between cardiovascular mortality and obesity among women should be further studied.

Keywords: coronary disease, stroke, mortality, cohort studies, cardiovascular diseases

SB-101

Cut-off Recommendations for Anthropometric Measurements in Association with Cardiovascular Outcomes in Turkey: Results from Six-Years Follow-Up of Noncommunicable Diseases and Risk Factors StudyErdem Erkoyun¹, Elif Boncukçu Eren², Belgin Ünal²¹Izmir Provincial Health Directorate²Dokuz Eylül University Faculty of Medicine Department of Public Health

Introduction and Purpose: Obesity is associated with adverse cardiovascular outcomes that contributes to a major part of the global disease burden in recent decades. Several anthropometric measurements are used to define obesity with different cut-off values suggested across communities. This study aims to determine the cut-off points for anthropometric measurements and compare their predictivity for coronary heart disease (CHD), stroke and cardiovascular mortality outcomes in a six-year cohort in Turkey.

Materials-Methods: Turkey Noncommunicable Diseases and Risk Factors Survey recruited two ≥ 15 adults from the list of each family physician in 2011 using simple random sampling (n=18,477). Family physicians filled the questionnaire and performed the anthropometric measurements. The participants of the 2011 survey were followed up electronically using national ID linked with the electronic health records for CHD and stroke (ICD 10 codes I20-I25 and I60-I69, respectively) until 2017. Cardiovascular mortality was defined as death from CHD/stroke between 2011-2017. Anthropometric measurements were body-mass index (BMI) (kg/m²), waist circumference (WC) (cm), waist-to-hip ratio (WHR) and waist-to-height ratio (WHtR). Initially healthy individuals for CHD/stroke with anthropometric measurements were included (n=16,057).

Receiver operating characteristic curves were fitted and areas under curve (AUC) were compared to assess the predictivity of each anthropometric measurement for the outcomes. Cut-off points of anthropometrics were determined only for CHD using Youden Index. The protocol was approved by Dokuz Eylül University Non-Invasive Clinical Research Board (2019/01-74).

Finding: The study group included 9,729 (52,7%) women and 8,748 (47,3%) men. Mean age of women was 41.6 \pm 17,3 and 41,1 \pm 17,7 years in men. The six-year incidence of CHD and stroke was 5.5% and 1.2% respectively and CVD mortality was %0,7. The AUC was the highest for WHtR in both men and women for all outcomes (i.e. AUC for CHD in men 0.69, in women 0.72). The lowest AUC were for BMI (i.e. for mortality in men 0,50, in women 0,57). The cut-off values predicting the CHD incidence for BMI was 24.6 kg/m² in men, 27.9 kg/m² in women, for WC 94.5 cm in men and 93.5 cm in women, for WHR 0.90 in men and 0.82 in women and for WHtR 0.56 in men and 0.59 in women.

Results and Recommendations: In this cohort design, WHtR seems a better predictor than BMI, WHR and WC measurements for all three CVD outcomes. The suggested cut-off points of anthropometric measurements are close to the cut-off points suggested in the literature.

Keywords: area under curve, anthropometry, cardiovascular diseases, cohort studies

SB-103

Ulusal Yasa, Politika ve Programlar Toplumsal Şiddetin Azaltılmasında Belirleyici Bir Faktör müdür? Ekolojik Bir Çalışma

Güliz Aydemir Acar
Niğde İl Sağlık Müdürlüğü

Giriş-Amaç: Dünyada 15-44 yaş bireylerde dördüncü ölüm nedenini şiddet olayları oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı şiddet tipleriyle ilişkili politika, yasa ve önleme programlarının varlığının ve uygulanma düzeyinin şiddetin azaltılmasındaki rolünü belirleyebilmektir.

Gereç-Yöntem: Ekolojik tip araştırmadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından hazırlanan 2014 Şiddetin Önlenmesinde Küresel Durum Raporu'ndan 133 ülkeye ait veriler elde edilmiştir. Araştırmanın bağımlı değişkeni 2011 yılına ait ülkelerin bildirilen 100 binde şiddet sıklığıdır. Bağımsız değişkenler ülkelerin kişi başına düşen gayri safi milli hasılası, gelir grubu, gelir eşitsizliği düzeyi, alkol kullanım sıklığı, riskli alkol içiciliği düzeyi, yasal evlenme yaşı, şiddet tiplerine (kişiler arası şiddet, akran şiddeti, cinsel şiddet, partner şiddeti, çocuk ve yaşlı istismarı) yönelik eylem planları, programlar, yasaların varlığı ve uygulanma düzeyidir.

Verilerin analizinde SPSS 15 programı kullanılmıştır. Şiddet sıklığı ile ilişkili sıralı ve nicel veriler Spearman korelasyon analizi, iki kategorili veriler çift nokta korelasyon analizi ile incelenmiştir. $p < 0,05$ anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Ülkelerin şiddet sıklığı ortalaması yüz binde $7,40 \pm 12,53$ olarak bulunmuştur. Şiddet sıklığı, gayri safi milli hasıla ile orta düzeyde negatif yönde ($\rho = -0,338$, $p < 0,001$), gelir eşitsizliği ile orta düzeyde pozitif yönde ($\rho = 0,501$, $p < 0,001$), gelir grubu ile orta düzeyde negatif yönde ($\rho = -0,347$, $p < 0,001$), riskli alkol kullanım düzeyi ile orta düzeyde pozitif yönde ($\rho = 0,520$, $p < 0,001$) ilişkilidir. Alkol kullanım sıklığı ($\rho = -0,019$, $p = 0,834$), erkekte ($\rho = -0,087$, $p = 0,354$) ve kadında ($\rho = -0,046$, $p = 0,628$) yasal evlenme yaşı ile şiddet sıklığı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Çocuklara fiziksel ceza vermeyi yasaklayan yasaların uygulanma düzeyi ile şiddet sıklığı negatif yönde zayıf düzeyde ilişkilidir ($\rho = -0,263$, $p = 0,004$). Suç örgütlerine üyeliğin ve okula silah getirmenin yasaklanmasıyla şiddet sıklığı negatif yönde ilişkilidir. ($\rho = -0,213$, $p = 0,02$, $\rho = -0,303$, $p = 0,001$). Cinsel şiddet ile ilgili yasaların uygulanma düzeyiyle şiddet sıklığı orta düzeyde negatif yönde ilişkilidir. Çocuk istismarını önlemeye yönelik ev ziyareti programları ile şiddet sıklığı negatif yönde zayıf düzeyde ilişkilidir ($\rho = -0,193$, $p = 0,035$). Akran zorbalığını önlemeye yönelik rehberlik programlarının uygulanma düzeyiyle şiddet sıklığı negatif yönde zayıf düzeyde ilişkilidir ($\rho = -0,194$, $p = 0,031$). Toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi programları ile şiddet sıklığı pozitif yönde orta düzeyde ilişkilidir ($\rho = 0,300$, $p = 0,001$). Yaşlı şiddetini azaltmada halkı bilgilendirme programları ile şiddet negatif zayıf düzeyde ilişkilidir ($\rho = -0,198$, $p = 0,030$). Çocuk koruma hizmetleri ile şiddet negatif yönde zayıf düzeyde ilişkilidir ($\rho = -0,180$, $p = 0,047$).

Sonuç ve Öneriler: Ülkelerin gelir eşitsizliği, riskli alkol kullanım düzeyi arttıkça, gelir düzeyi azaldıkça şiddet sıklığı artmaktadır. Okula silah getirmenin yasaklanması, cinsel şiddete yönelik yasaların uygulanması arttıkça şiddet azalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: ekolojik, şiddet, önleme, yasa

SB-104

Manisa'da Seçilen Aile Hekimliği Birimleri'nde 18 Yaş ve Üzeri Kişilerde Baş Ağrısı Sıklığı ve İlişkili Faktörler

*Zeynep Ceyda Buran, Fatma Merve Gezginci, Pınar Erbay Dünder
Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Manisa*

Giriş-Amaç: Baş ağrısı yaygın rastlanılan, sağlık hizmeti kullanımını ve maliyetini etkileyen, birey ve ülke ekonomisine yük getiren önemli bir halk sağlığı sorunudur. Yaşamları boyunca en az bir kez baş ağrısı yaşayanlar %90'ın üzerindedir. Çalışmanın amacı Manisa'da kentsel ve yarıkentsel iki bölgede 18 yaş ve üzeri kişilerde baş ağrısı sıklığı, ilişkili faktörler ve baş ağrısının uyku kalitesiyle ilişkisinin araştırılmasıdır.

Gereç-Yöntem: Çalışma için Manisa Celal Bayar Üniversitesi etik kurulundan onay alınmıştır. Kesitsel tipteki çalışmanın evrenini Mimar Sinan ve Nurlupınar Aile Sağlığı Merkezleri'nde iki Aile Hekimliği Birimi'ne kayıtlı 18 yaş ve üzeri 5007 kişi oluşturmaktadır. Örnek büyüklüğü Epi-info StatCalc programıyla %95 güven, %50 prevalans, desen etkisi 1, %5 hata payıyla 357 olarak hesaplanmış, 360 kişiye ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırma grubuna küme örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Araştırmanın katılım oranı %84.44'tür (n=304). Çalışmanın bağımlı değişkeni son 1 ay ve 1 yıldaki baş ağrısı, bağımsız değişkenler sosyodemografik özellikler, yaşam biçimi özellikleri, baş ağrısının başlama yaşı, sıklığı, şiddeti, buna neden olabilecek faktörler gibi baş ağrısıyla ilgili değişkenlerden oluşmaktadır. Uyku kalitesinin değerlendirilmesinde Pittsburgh Uyku Kalite İndeksi (PUKİ) kullanılmıştır. Veri analizinde tanımlayıcı istatistikler, kategorik verilerde Ki-Kare testi, çoklu analizlerde lojistik regresyon analizi yapılmış ve tip 1 hata 0.05 olarak belirlenmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılanların yaş ortalaması 41.2±15.2'dir. Katılımcıların %71.7'si kadın, %43.1'i kronik hastalığa sahip, %46.7'si fiziksel aktivitede bulunmadığını belirtmiştir. Kişilerin %46.8'i baş ağrısı olduğu zaman aile hekimine başvurduğunu, ifade etmiştir. PUKİ'ye göre uzun dönem uyku rahatsızlığı olanlar katılımcıların %15.8'ini oluşturmaktadır. Baş ağrısı prevalansı son bir yılda %86.2'yken son bir ayda %72.9 bulunmuştur. Kadınlarda, alkol kullananlarda, fiziksel aktivitesi az olanlarda, mevsimsel değişiklikten etkilenenlerde, stresli olanlarda, uzun dönem uyku bozukluğu olanlarda son 1 ayda ve 1 yılda baş ağrısı sıklığı anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Çok değişkenli analize göre; kadınlarda (2.14 (%95 GA, 1.02-4.50)), fiziksel inaktivite durumunda (2.9 (%95 GA, 1.13-7.03)), mevsim değişiklikleri yaşayanlarda (4.2 kat (%95 GA, 1.76-9.72)) son bir ayda baş ağrısı yaşama riski artmaktadır. Son 1 yılda baş ağrısı yaşama riski mevsim değişiklikleri yaşayanlarda (4.5 kat (%95 GA, 1.39-14.66)) arttırmakta, haftada bir fiziksel aktivite yapmak (0.09 (%95 GA, 0.01-0.82)) ise koruyucu bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Baş ağrısının son bir ay ve son bir yıldaki prevalansları %72.9 ve %86.2 ile toplumda yaygın görülen bir sorun olduğu görülmektedir. Baş ağrısı nedeniyle araştırma grubunun yaklaşık yarısı aile hekimine başvurmuştur. Fiziksel aktivitenin artırılması ve uyku bozukluğunun düzeltilmesi bu yaygın sorunun giderilmesinde etkili olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Baş Ağrısı, PUKİ, Uyku Bozukluğu

SB-105

Sağlık Çalışanlarında COVID-19'un Seri Aralığı Ve Inkübasyon Periyodu

Ahmet Naci Emecen, Ecem Başoğlu Şensoy, Edanur Sezgin, Buket Yıldırım Üstüner, Salih Keskin, Neslişah Şiyve, Saadet Göksü Çelik,

Gamze Bayrak, Nurcan Şentürk Durukan, Ayşe Coşkun Beyan, Belgin Ünal, Gül Ergör
Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir

Giriş-Amaç: Enfeksiyon hastalıklarında tanı süreci hastaların şikayetlerinin olması sebebiyle sağlık hizmetine başvurmaları ile başlar. Bu süreçte alınan izolasyon önlemleri ikincil vakaların oluşmasını engelleyebilir. SARS-CoV-2'nin, asemptomatik kişiden veya presemptomatik dönemdeki bir hastadan bulaşabilmesi salgın kontrolünü zorlaştırmaktadır. Yüksek riskli temas sonucu SARS-CoV-2'ye maruz kalmış sağlık çalışanlarının olası bulaştırıcılık dönemlerini karantinede geçirmesi hastane içi enfeksiyon kontrol önlemlerinin etkinliğini artırır. Genel popülasyonda bildiklerimiz dışında, sağlık çalışanlarında SARS-CoV-2 bulaş dinamiklerinin anlaşılması sürveyans ve filyasyon çalışmalarına yön verecektir. Bu çalışmada kesin bulaştırıcı-bulaşan çiftlerde bulaş özelliklerinin değerlendirmesi ve seri aralığı ile inkübasyon periyodunun hesaplanması amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Araştırma ve Uygulama Hastanesi'nde COVID-19 olan sağlık çalışanlarının sürveyans ve filyasyonu, Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nda kurulan sürveyans ve filyasyon ekibi ile İşyeri Sağlık ve Güvenlik Biriminin beraber çalışmasıyla yürütülmektedir. Bu çalışmada 19 Mart 2020-1 Ekim 2020 tarihleri arasında SARS-CoV-2 RT-PCR testi pozitif saptanmış sağlık çalışanlarının olası bulaş kaynaklarına yönelik bilgileri, varsa kesin vaka ile temas tarihleri ve semptom tarihleri incelenmiş; 22 kesin bulaştırıcı-bulaşan çift çalışmaya dahil edilmiştir. Seri aralığı ve inkübasyon periyodunun hesaplanması için parametrik hızlandırılmış başarısızlık modelleri oluşturulmuştur. En iyi uyum gösteren modele göre median, %2.5 ve %97.5 persentil değerleri, bootstrap %95 güven aralıkları ile hesaplanmıştır. T.C Sağlık Bakanlığı Bilimsel Araştırma Platformu'na kayıt yapıldıktan sonra çalışmanın etik kurul onayı, Dokuz Eylül Üniversitesi Etik Kurulu'ndan alınmıştır (No:2020/11-40).

Bulgular: Yirmi iki çiftin 10'unda (%45.5) birincil vaka bir aile bireyiydi, yine 10'unda (%45.5) ise birincil vaka hastane içindeki bir sağlık çalışanıydı. Bir çiftte (%4.5) birincil vaka sağlık çalışanı olmayan bir hasta; diğer bir çiftte (%4.5) ise aile üyesi olmayan birisiydi. Median seri aralığı 3.79 gündü (95% GA: 2.88-4.91). Semptomatik vakaların %97.5'inin semptomları, birincil vakaların semptom başlangıcından sonraki 13.16 (95% GA: 8.48-18.49) gün içinde başlamıştı. Median inkübasyon periyodu 3.96 gündü (95% GA: 3.02-5.24). Semptomatik vakaların %97.5'inin semptomları, enfeksiyon sonrası 10.97 (95% GA: 6.88-15.64) gün içinde başlamıştı.

Sonuç ve Öneriler: Sağlık çalışanlarının kendi arasındaki bulaştırıcılığını önlemeye yönelik enfeksiyon kontrol önlemleri artırılmalıdır. Çalışmamızda seri aralığı ve inkübasyon periyodu literatüre göre daha kısa bulunmuştur. Seri aralığının daha kısa hesaplanmış olması izolasyon ve karantina müdahalelerine bağlı olabilir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, inkübasyon periyodu, seri aralığı

SB-106

**COVID-19 Hastalarında 28 Günlük İzlemede Kritik Hastalığa İlerlemeyle İlişkili Faktörler:
İstanbul'daki Bir Üçüncü Basamak Hastanesinden Sonuçlar**

Uluhan Sili, Pınar Ay, Ahmet Topuzoğlu, Hüseyin Bilgin, Elif Tükenmez Tigen, Buket Ertürk Şengel, Dilek Yağcı Çağlayık, Baran Balcan, Derya Kocakaya, Şehnaz Olgun Yıldızeli, Fethi Gül, Beliz Bilgili
Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul

Giriş-Amaç: Koronavirüs hastalığı 2019 (COVID-19) dünya çapında hızla yayıldı ve bir pandemi haline geldi. Bu çalışma, başvuru sonrası 28 gün içinde kritik hastalık gelişiminin yordayıcılarını tanımlamayı amaçlamaktadır.

Gereç-Yöntem: 12 Mart - 12 Mayıs 2020 tarihleri arasında İstanbul'da bir üçüncü basamak hastanesine kabul edilen 477 PCR-pozitif COVID-19 hastasını içeren prospektif bir kohort çalışması yürüttük. kabul sonrası hastalar 28 gün boyunca takip edildi. Demografik özellikler, komorbidite sayısı, DSÖ ölçeğine göre başvuru sırasındaki hastalık şiddeti, yaşamsal bulgular, laboratuvar bulguları ve hastaneye yatış süresi bağımsız değişkenlerdi. Cox orantılı risk analizi yapıldı ve C-indeksi hesaplandı. Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik kurulundan etik onay alındı. Sağlık Bakanlığı'ndan araştırma onayı alındı.

Bulgular: Grubun medyan (IQR) yaşı 55.0 (44.0-67.0) yılı ve% 50.1'i erkekti. En sık görülen semptomlar öksürük, nefes darlığı ve yorgunluktu. Genel olarak, hastaların% 65,2'sinde en az bir komorbidite vardı. Hastaların% 99.2'sine hidroklorokin verildi. 45 (% 9.4;% 95 CI:% 7.0-% 12.4) hastada kritik hastalık gelişti. Çok değişkenli analizde yaş (HR: 1.05, p <0.001), komorbidite sayısı (HR: 1.33, p = 0.02), prokalsitonin ≥ 0.25 $\mu\text{g} / \text{L}$ (HR: 2.12, p = 0.03) ve LDH ≥ 350 U / L (HR: 2.04, p = 0.03) bağımsız olarak kritik hastalık gelişimi ile ilişkilendirildi. Başvuru sırasındaki klinik durumu tanımlayan DSÖ ölçeği kritik hastalığın en güçlü öngörücüsüydü (HR: 4.15, p <0.001). Çalışma süresi içinde günler geçtikçe hastaların prognozları düzeldi (p <0.05). Modelin C-endeksi 0,92 idi.

Sonuç ve Öneriler: Yaş, komorbidite sayısı, WHO ölçeği, LDH ve prokalsitonin, kritik hastalık gelişimi ile bağımsız olarak ilişkilendirilmiştir. Pandemi ilerledikçe COVID-19'dan ölüm oranı azalıyor görünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, critical illness, mortality

SB-107

Türkiyede Covid-9 Salgını Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Araştırılması

Bekir Aktura¹, Nilüfer Aktura²

¹*İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı ABD; İstanbul Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği ABD*

²*İstanbul Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği ABD*

Giriş-Amaç: Aralık 2019 Çin'de başlayarak, tüm dünyaya yayılan covid-19 salgını ülkemizde etkisini artırarak devam etmektedir. Ülkemizde Türkiye İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması-(İBBS-1) na göre salgın kaynaklı risklerde farklılıklar göze çarpmaktadır. Çalışmamızda bu duruma etki eden sosyo-ekonomik faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Çalışmamız ekolojik bir çalışmadır. İstanbul Medipol Üniversitesi Etik Kurulundan ve Sağlık Bakanlığundan (Bakanlık) onay alınmıştır.

Bakanlıkça yayımlanan 25 Ekim 2020 tarihine kadar olan verileri içeren covid-19 durum raporunda İBBS-1 bazlı hasta ve ölüm sayıları, yaş ve cinsiyete göre mortalite sayıları ve hastalık ölüm oranı açıklanmaktadır. Bu verilerden yola çıkarak yaşa ve cinsiyete özgü vaka sayıları hesaplanmış, indirekt standartizasyon yöntemi ile nüfus ve yaş grubuna göre beklenen hasta sayısı, beklenen ölüm sayısı ve beklenen hasta sayısına göre beklenen ölüm sayısı hesaplanmıştır. Ayrıca gözlenen/ beklenen formülü ile standart vaka oranı (SVO), standart mortalite oranı(SMO), beklenen hasta sayısına göre standart mortalite oranı(BHSMO) hesaplanmıştır. Bu oranın 100 ün üzerine çıkması hasta ve mortalite açısından bölgesel risk artışını tam tersi bölgesel risk azalışını göstermektedir. SVO, SMO ve BHSMO nun aritmetik ortalamasının 100e bölünmesi ile bölgesel salgın riski(BSR) hesaplanmıştır.

Reidin firması aracılığı ile elde edilen sosyo-ekonomik verilerin bölgesel standart mortalite oranı ve standart vaka oranına etkisi incelenmiştir.

Verilerin analizinde paket program ile yapılmıştır. $p < 0,05$ olması anlamlı kabul edilmiştir. Verilerin Pearson korelasyonu ve multipl lineer regresyon yöntemi kullanılmıştır.

Bulgular: BSR İstanbul için 2,31, Güneydoğu Anadolu için 1,56 Batı Anadolu için 1,37 ile yüksek iken Doğu Karadeniz için 0,41 Akdeniz için 0,38 Batı Marmara için 0,33 olarak düşüktür. BSR 65yaş ve üzeri nüfus oranı($r = -0,699$ $p = 0,011$) dul nüfus oranı($r = -0,7$ $p = 0,011$) sağlık bakanlığına ait hastane yataklarının tüm sektörlere ait hastane yataklarına oranı($r = -0,682$ $p = 0,015.9$) ve sağlık bakanlığına ait yoğun bakım yataklarının tüm sektörlere ait yoğun bakım yataklarına oranı($r = -0,663$ $p = 0,019$) ile anlamlı negatif korele iken gini katsayısı($r = 0,606$ $p = 0,037$) çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hane halkı($r = 0,650$ $p = 0,022$)) km kareye düşen nüfus yoğunluğu($r = 0,743$ $p = 0,006$) ile pozitif koreledir.

Sonuç ve Öneriler: Nüfus yoğunluğunun düşük olduğunu bölgelerde BSR anlamlı olarak daha düşüktür. 65 yaş üzeri nüfus oranı beklentilerin aksine BSRyi azaltmaktadır. Bu durum ilgili yaş grubu ile ilgili alınan önlemlerle alakalı olabilir. Dul nüfus oranının artması ile BSR azalmaktadır. Bu durum dul nüfusun yaş ortalamasının yüksek olması ile açıklanabilir.

Gini katsayısının artışı gelir adaletsizliğini göstermektedir ve gelir adaletsizliği arttıkça BSR artmaktadır. Sağlık bakanlığına bağlı hastane hizmetleri oranı azaldıkça BSR artmaktadır. Bu durum özel hastanelerde sunulan sağlık hizmetinin kalitesi ile ilişkili olabilir.

Anahtar Kelimeler: covid-19, sosyo-ekonomik faktörler, yaş grubu, gini

SB-108

Rize İlinde Keratokonus Hastalığı İnsidansı ve Prevalansı

Mehmet Gökhan Aslan

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Göz Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Rize

Giriş-Amaç: Keratokonus (KK) ergenlik çağında asimetric başlangıç gösteren, korneanın dikleşme ve incelmesi ile karakterize, görme seviyesini etkileyen ilerleyici bir hastalıktır ve dünyada kornea naklinin en sık endikasyonudur. Geçmiş yıllarda toplumda prevalansı 1/2000 olarak bildirilmiştir ancak gelişen tanı yöntemleri ile son yıllarda farklı popülasyonlarda bu oranın çok daha yüksek seviyelerde olduğu gösterilmiştir. Ülkemizde ise hastalığın prevalansı ve insidansı üzerine yapılmış sistematik bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada Rize ilinde KK hastalığının insidansı ve prevalansının araştırılması amaçlanmıştır. Bu sayede hastalığın toplum sağlığına etkisinin objektif bir veriyle tanımlanması hedeflenmiştir.

Gereç-Yöntem: Bu retrospektif çalışmaya KK hastalığı için Rize ilinde referans kliniğe başvuran hastaların geçmiş kayıtları incelenerek ICD 10 kodlama sistemine göre KK ve diğer korneal bozukluklar tanıları almış ve Rize ilinde ikamet eden hastalar dahil edilmiştir. Çalışma öncesinde etik kurul onayı (40465587-102.01-255) ve il sağlık müdürlüğü çalışma izinleri alınmıştır. Hastaların tanısı korneal topografi cihazının veri tabanı ile doğrulandıktan sonra, demografik bilgileri ve göz parametreleri analiz için Microsoft Excel Office 365 ProPlus programına kaydedilmiştir. Elde edilen veriler tanımlayıcı istatistiksel yöntemler ile analiz edilmiştir. Yıllık insidans yeni tanı alan hastaların, o yıl açıklanan nüfusa oranlanması ile, prevalans ise 1 Ocak 2016-31 Aralık 2019 tarihleri arasında tanı almış ve hala aynı ilde ikamet eden hastaların, son nüfus verisine oranlanmasıyla hesaplanmıştır.

Bulgular: Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre Rize ilinin nüfusu 2017, 2018 ve 2019 yılları için sırasıyla 331.041, 348.648 ve 343.212 kişi olarak açıklanmıştır. Bu yıllarda sırasıyla 22, 32 ve 28 hastada yeni tanı KK saptanmış ve KK insidansı 6.64, 9.17 ve 8.15/100.000 olarak hesaplanmıştır. Üç yıllık ortalama insidans ise 7.98/100.000'dir. 1 Ocak 2020 tarihi itibarıyla Rize ilinde KK hastalığı prevalansı 115.96/100.000 olarak bulunmuştur. İlk tanı alan hastaların KK Krumeich evreleri; %37.80 Evre-I (n=31), %35.36 Evre-II (n=29), %23.17 Evre-III (n=19) ve %3.65 (n=3) Evre-IV olarak sınıflanmıştır. Ortalama ilk tanı yaşı 18.85 ± 3.52 ve bu hastaların maksimum korneal kırıcılık ortalamaları $50.47 \pm 3.92D$ 'dir.

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışmada Rize ilinin KK prevalans ve insidansları geçmiş yıllarda yayınlanan çalışmalara kıyasla 2-3.5 kat daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca ilk tanı alan hastaların sadece yaklaşık üçte bir kadarı ilk evrede saptanabilmiştir. KK progresyonu önlenemez bir hastalıktır ve özellikle erken tanı-uygun tedavi yaklaşımları ile iyi görme düzeylerinin elde edilmesi mümkündür. Son yıllarda tüm dünyada çeşitli etkinliklerle KK tanısı ve progresyonu hakkında toplumun ve aile hekimlerinin bilinçlendirilmesi hedeflenmektedir. Ülkemizde hastalığın genetik, çevresel ve bireysel risk faktörlerinin daha iyi tanımlanması için yeni çalışmalara ve KK farkındalığını artırmak adına halk sağlığı ve göz hastalıkları uzmanlarının iş birliğine ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: insidans, keratokonus, prevalans

SB-109

COVID-19 Pandemisi Pediatrik Kanser Hastalarının Hastane Başvurularını Etkiledi mi?

Özlem Terzi¹, Nilden Hatice Arslan¹, Mustafa Yasin Selçuk², Cihad Dündar¹

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Samsun

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı, Samsun

Giriş-Amaç: Tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisinde dünya genelinde, Kasım 2020 itibariyle 55 milyona yakın doğrulanmış vaka ve 1 milyondan fazla ölüm bildirilmiştir. Mevcut verilere göre yaşlı ve kronik hastalıkları olanlar morbidite ve mortalite açısından daha fazla risk altındadırlar. Çin'de yapılan bir çalışmada kanser hastalarında COVID-19 riski normal popülasyondan 3.5 kat daha fazla bulunmuştur. Çocuklarda bildirilen risk azdır ancak kronik kardiyovasküler ve akciğer hastalıkları olanlar, 1 yaşın altındaki bebekler ve immun sistemi baskılanmış kanser hastalarında şiddetli COVID-19 için daha yüksek risk vardır.

Pandemide kalabalık hastane ortamında enfekte olma endişesi nedeniyle, başvurularda önemli oranda düşüşler beklenmektedir. Ayrıca düzenli değerlendirmeye ihtiyaç duyan hastalar için sağlık hizmeti kaynaklarının yetersizliği nedeniyle yeterli düzeyde takip ve tedavi yapılamayacağı ifade edilmektedir. Çalışmada bir fakülte hastanesine pandemi döneminde başvuran pediatrik kanser tanılı hastaların bazı verilerini, bir önceki yıl aynı dönemle karşılaştırarak başvurulara ait değişimleri belirlemek amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipteki çalışma, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi hastanesi verileriyle Ekim 2020'de yürütüldü. Kurum izni ve etik kurul onay alındı. Hastane otomasyon sistemden 01.03.2020-31.09.2020 ile 01.03.2019-31.09.2019 tarihleri arasında hastaneye başvuran 0-18 yaş hasta verilerine ulaşıldı. ICD-10 kodlarına göre kanser tanısı olan hastaların verileri toplandı.SPSS.21 programında değerlendirilen veriler tanımlayıcı istatistiklerle sunuldu ve Ki kare ve Mann Whitney U testiyle değerlendirildi.Anlamlılık düzeyi $p<0,05$ 'di.

Bulgular: Mart-Eylül 2020 pandemi sürecinde pediatrik kanser tanılı 1071 hasta olduğu, bunların %9.1'ine bu dönemde yeni tanı konulduğu belirlendi. Hastaların %30'u 0-4 yaş aralığındaydı ve % 50,5' erkekti. Hastaların toplam 9366 başvurusu olduğu belirlendi. Hasta başına başvuru sayısı 8,7ydi. Toplam 12185 yatış günü, 1244 hasta yatışı vardı. Ortalama yatış süresi $9,8\pm 18,5$ (ortancası 4 (min:1-maks:143) gün olup, hasta başına 11,3 gün/hasta olarak hesaplandı. Mart-Eylül 2019 döneminde pediatrik kanserli 1517 hasta olduğu, bunların %31,2'si 0-4 yaş arasındaydı ve %46,4'ü erkekti. %9'1'inin yeni tanılı olduğu belirlendi. Toplam 10.157 başvuru ve 1396 hasta yatışı vardı. Hasta başına ortalama başvuru sayısı 6,7'di. Ortalama yatış süresi $7,1\pm 14,1$ (ortancası 4(min:1-maks:144) gün ve hasta başına 6,5 gün/hasta idi. İki dönem karşılaştırıldığında cinsiyetler arasında fark varken ($p:0,04$), yaş gruplarında ve ortalama yatış süresinde fark olmadığı belirlendi($p>0,05$).

Sonuç: Mart-Eylül2020 döneminde pediatrik kanser hastası sayısında bir önceki yılın aynı dönemine göre azalma vardı. Ancak hastaların defa kez başvurularına bağlı olarak hasta başına başvuru sayısının arttığı belirlendi. Pediatrik kanser hastalarındaki yüksek başvuru ve yatış süresi COVID-19 enfeksiyonuyla ilişkili olabilir. Yapılacak kapsamlı araştırmaların bu duruma ışık tutacağını düşünüyoruz. Diğer taraftan önemli bir husus olan kanser hastalarının sağlık kuruluşlarına başvurudan kaçınacakları beklentisinin gerçekliği düşük hasta sayısı ile bu çalışmada da gösterilmiştir.

Ahtar Kelimeler: pediatrik kanser, COVID-19, pandemi, hastane başvurusu

SB-110

Effect Modification by Chronic Pain on The Association Between Multiple Chronic Conditions and New Onset Alzheimer's Disease and Related Dementias: Findings from A Retrospective Cohort Study

Sumaira Khalid

Department of Epidemiology, School of Public Health, West Virginia University, West Virginia, United States

Introduction and Aim: Alzheimer's disease and related dementias (ADRD) is a group of serious neurodegenerative disorders primarily affecting older adults, and its rising prevalence is associated with escalated societal, healthcare, and economic burden. Mitigation of risk factors for ADRD has shown promising results in reducing the disease burden and progression. Evidence exists for multiple chronic conditions and increased ADRD risk, and is newly emerging for chronic pain. However, the modifying effect of chronic pain on association between multiple chronic conditions and ADRD risk remains understudied; the present study aims to address this gap.

Method: In this retrospective cohort study, we linked U.S. Medicare Current Beneficiaries Survey (MCBS) records and U.S. Medicare claims data from years 2001-2013, yielding multiple three-year cohorts. The study design comprised 1-year baseline and 2-year follow-up periods. Eligibility criteria included: non-institutionalized status; age 65 years or older; and ADRD-free baseline status. New onset ADRD was ascertained during follow-up using claims (International Classification of Diseases, Clinical Modification (ICD-9-CM) diagnoses codes for ADRD) and survey data. Baseline chronic pain and multiple chronic conditions (defined as >2 co-existing chronic physical health conditions) were ascertained using claims data. Logistic regression models were employed to carry out all analyses using SAS survey procedure and R Studio software. The present study was approved as an exempt protocol by the WVU Institutional Review Board, due to the deidentified nature of the data.

Results: Final study sample comprised 16,934 eligible participants with a mean baseline age of 74 ± 0.07 years. Baseline chronic pain and multiple chronic conditions (MCC) (vs. absence of chronic pain and MCC) were positively associated with new onset ADRD. Compared to participants with no chronic pain at baseline, those with concurrent chronic pain and MCC at baseline were more likely to be diagnosed with new onset ADRD during the follow-up years (OR=2.07, 95% CI 1.67, 2.55, $p<0.05$). Adjustment for potential confounders, including socio-demographics, other chronic conditions, and analgesic use diluted but did not eliminate this association (adjusted OR (AOR) = 1.72, 95% CI 1.38, 2.13, $p<0.05$).

Conclusion and Recommendations: MCC's association with new onset ADRD was amplified in the presence of concomitant chronic pain, suggesting that chronic pain may modify the effects of MCC on ADRD risk. Findings from this study may aid in targeting at risk populations, help further motivate interventions designed to reduce chronic pain and burden of MCC, and ultimately, inform public health strategies for decreasing ADRD risk.

Keywords: Alzheimer's disease, dementia, chronic pain, multiple chronic conditions, older adults

SB-111

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem 3 Öğrencilerinde Sosyal Ortamlardaki Gelişmeleri Kaçırma Korkusu

Belgin Oral¹, Aslı Şimşek², Oğuzhan Yıldız², Abrek Ural², Eren Bahadır Aras², Hasibe Mine Aslıtürk², Meltem Çöl³

¹SBU-AÜ İş ve Meslek Hastalıkları Yandali

²Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencisi

³Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı

Giriş-Amaç: Sosyal medya, bireylere sağladığı kolaylıkların yanında ‘Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu’ gibi ciddi bir sorunu da beraberinde getirmiştir. Bu durum, yoğun ders programı olan ve yeterli çalışmanın yapılmamış olduğu tıp öğrencileri için de önemlidir. Çalışmanın amacı tıp fakültesi dönem 3 öğrencilerinde ‘Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ve ilgili faktörleri belirleyerek, önlemlere katkı vermektir.

Gereç-Yöntem: Çalışma kesitsel olup, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 3. Sınıf öğrencilerinde 2020 yılı Mart ayında yürütülmüş, 405 öğrenciden, 336 öğrenciye ulaşılmıştır. Veriler 21 adet sorudan oluşan anket formu ve Przybylski tarafından geliştirilen; Türkçe geçerlilik-güvenilirliği yapılmış olan (Gökler ve ark.’ları) “Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği” (GKKÖ) ile gözlem altında anket yoluyla toplanmıştır. Ölçekte her madde, 1 ile 5 arasında puan almakta, toplam puan 10 ile 50 arasında değişmektedir. Herhangi bir kesim noktası olmayıp, puan arttıkça, sosyal ortamlardaki gelişmeleri kaçırma korkusunun da arttığını göstermektedir. Bağımlı değişken GKKÖ puanı olup, öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, uyruğu, ailenin gelir durumu, ebeveynlerinin öğrenim durumu, yaşam memnuniyeti, akıllı telefon ve sosyal medya kullanım özellikleri bağımsız değişkenlerdir. İstatistiksel değerlendirmelerde SPSS-17 Paket Programı kullanılmış ve tanımlayıcı istatistikler yanısıra analizlerde Pearson ki-kare, t-testi, tek yönlü Anova, Mann-Witney-U, Pearson ve Spearman korelasyonu kullanılmıştır. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı ve Öğrenci Araştırmaları Etik Kurulu izni ve öğrencilerin yazılı onamlarıyla çalışma uygulanmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin ortalama yaşı $20,9 \pm 1,5$ (min-max:19-40) yıl olup, %52,4’ü kadındır. Öğrencilerden %99,1’i akıllı telefon kullandığını, %76,5’i dizüstü bilgisayar, %24,7’si ise tableti olduğunu belirtirken, ortalama $6,4 \pm 3,2$ yıldır sosyal medya hesapları bulunmaktadır. Gün içinde internette geçirilen süre ortalama $4,0 \pm 1,9$ saattir ve derste telefonlarını kontrol etme sayısı ortalama $10,8 \pm 13,8$, en çok kullandıkları sosyal medya araçları WhatsApp(%82.7), Youtube(%79.5) ve Instagram(%53.9)’dır. Öğrencilerin GKKÖ puan ortalamaları $24,0 \pm 6,6$ (min-max:10-45) olup, cinsiyet, uyruk, ebeveynlerinin öğrenim düzeyi ve gelir durumu ile ilişkisizdir. Yaşamından memnun olanlarda ölçek puanları düşük; WhatsApp, Youtube, Instagram, Twitter ve Snapchat uygulamalarını kullananlarda ve bildirim geldiğinde hemen, uyumadan önce ve uyanır uyanmaz bakanlarda GKKÖ puanları anlamlı olarak yüksektir.

Sonuç ve Öneriler: Öğrenciler internette uzun süre geçirmekte, derslerde sıklıkla telefonlarını kontrol etmekte olup GKKÖ puanları; yaşamından memnun olanlarda düşük, çeşitli sosyal medya araçlarını kullananlarda, bildirimlerine fazla bakanlarda yüksek bulunmuştur. Eğitim programları içerisinde sosyal medya bağımlılığı hakkında farkındalık sağlanmalı, yaşam memnuniyetlerini artırıcı sosyal destek verilmeli, gereken durumlarda psikolojik danışmanlık ve yönlendirme yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Tıp Öğrencileri, Sosyal Ortam, GKKÖ

SB-112

COVID-19 Pandemisi Erken Döneminde Sağlık Çalışanlarının Genel Psikiyatrik Semptomların Değerlendirilmesi

Burak Mete¹, Fatma Kartal², Elif Dönmez³, Onur Acar¹

¹Çukurova Üniversitesi Halk Sağlığı AD.

²Malatya Eğitim Araştırma Hastanesi Psikiyatri Bölümü

³Sağlık bilimleri Üniversitesi Hamidiye Hemşirelik Fakültesi

Giriş-Amaç: Salgın dönemlerinde sağlık çalışanlarının mental sağlıklarında bozulmaların olabileceği belirtilmiştir. Bu çalışma ile Türkiye’de COVID-19 salgınının 47-49. günlerinde sağlık çalışanlarının genel psikiyatrik semptomlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu çalışma 2020 yılında Türkiye’de COVID-19 salgınının 47-49. günleri arasında yapılmış kesitsel tipte bir çalışmadır. Çalışma online anket çalışması olarak yapılmış Türkiye’den 65 ilden 1308 sağlık çalışanına telefon, internet gibi araçlardan ulaşılmıştır. Çalışmanın yapılabilmesi için Sağlık Bakanlığı Bilimsel Araştırma İzin Kurulundan ve Çukurova Üniversitesi Etik kurulundan izin alınmıştır (Etik kurul no:99). Genel psikiyatrik semptomların değerlendirilmesinde Kısa Semptom Envanteri, Durumluk (STAI FORM TX-1) ve Sürekli Kaygı Ölçeği (STAI FORM TX-2) kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson Ki-kare testi, Yates Ki-kare testi kullanılmıştır. $p < 0.05$ önemli kabul edilmiştir.

Bulgular: Sağlık çalışanlarının yaş ortalaması 33.9’dur. Çalışmaya katılan sağlık çalışanlarının % 3.8’i COVID-19 tanısı almıştır, meslek gruplarına göre ise hemşirelerin %6.9’u, doktorların %1.8’i, diğer sağlık çalışanlarının %3.7’si COVID-19 tanısı almıştır. Sağlık çalışanlarının tümünde genel psikiyatrik semptomların prevalansı %36.7 ile %51.6 arasında değişmektedir. Anlık anksiyete sıklığı %50’dir. Hemşirelerde genel psikiyatrik semptom sıklığı %50.2 ile %70.3, doktorlarda %31.4 ile %68.3, diğer çalışanlarda %37.5 ile %49.7 arasında değişmektedir. Meslek gruplarına göre genel psikiyatrik semptomlar karşılaştırıldığında; somatizasyon, obsesif kompulsif semptom, kişiler arası duyarlılık, depresyon, anksiyete, hostilite, fobik anksiyete, paranoid düşünce, psikotizm, yeme içme bozuklukları, uyku bozuklukları, ölüm ve ölüm üzerine düşünceler ve suçluluk duyguları alt boyutlarının prevalansı hemşirelerde anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Hemşirelerden sonra semptomların en fazla görüldüğü meslek grubu doktorlardır Genel psikiyatrik semptomlar, son 1 ay içinde COVID-19 belirtisi yaşayan kişilerde 1.50-3.46 kat, COVID-19 tanısı alan kişilerde 1.76-2.74 kat, yakın çevresinde COVID-19 tanısı almış olan kişilerde 1.77-2.25 kat, yakın çevresinde COVID-19’dan ölen kişilerin olduğu sağlık çalışanlarında 1.76-3.15 kat daha fazladır.

Sonuç ve öneriler: Türkiye’deki sağlık çalışanları COVID-19 salgınının erken döneminde psikolojik olarak etkilenmiştir. En çok etkilenen iki grup hemşireler ve doktorlardır. Travmatik süreç ve tehdit algısı genel psikiyatrik semptomları artırmıştır. Sağlık çalışanlarına psikolojik desteğin artırılması tavsiye edilebilir. Ruhsal sorunları önlemek için sağlık çalışanlarının dinlenmesi ve rahatlatılması için sistemler geliştirilmelidir. Kaygının stabilizasyonu ve gevşeme tekniklerini öğreten programlar, moral sağlayıcı aktiviteler, ödül ve takdir etkinlikleri yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Sağlık çalışanları, Akıl sağlığı

SB-114 Bir Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmaları ile Ego Savunma Mekanizmaları İlişkisi

Ömer Acat, Kemal Macit Hisar
Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Konya

Giriş-Amaç: Çocukluk döneminde fiziksel ve psikososyal gelişimi olumsuz yönde etkileyen stres verici davranışlar ve yaşantılarla karşılaşılması çocukluk çağı travmaları olarak kabul edilmektedir. Çocukluk döneminde istismara uğrayan bireylerin kaygı ve stres durumlarıyla başa çıkmada ilkel savunma mekanizmaları kullanımının yaygın olduğu belirtilmektedir. Bu araştırma, bir tıp fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çocukluk çağı travmaları ve ego savunma mekanizmaları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Veri toplama aracı olarak kullanılan ankette bireylerin sosyo-demografik özellikleri, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (ÇÇTÖ), Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formu (OMÖ-K) ve Savunma Biçimleri Testi-40 (SBT-40) yer almaktaydı. 1364 kişinin öğrenim gördüğü tıp fakültesinde en az %80'ine ulaşmak hedeflenmiştir. Gönüllülük esasına dayalı olarak sözel onamları alınan 1162 (%85,19) kişiye ulaşıldı. 45 anket uç değerler nedeniyle değerlendirme dışı tutuldu ve 1117 (%81,89) anket değerlendirildi. Verilerin analizinde SPSS 23.0 programı kullanılmıştır. Anket formundan elde edilen sosyo-demografik veriler çalışmanın değişkenlerini oluşturmaktadır. Ölçümle elde edilen verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov Smirnov testi ile incelenmiştir. Tanımlayıcı istatistikler aritmetik ortalama \pm standart sapma, medyan, minimum, maksimum ve sayımla elde edilen veriler % olarak gösterilmiştir. Sayısal verilerin birbirleriyle olan ilişkisi spearman korelasyon testi ile değerlendirildi. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak belirlenmiştir.

Bulgular: Çalışmaya 1117 kişi katıldı. Katılımcıların %54,2'si kadın (n=605) ve %45,8'i erkekti. Yaş ortalaması $21,13\pm 2,36$ (min:17, max:41)'ydi. Katılımcıların %94,6'sı herhangi bir psikiyatrik hastalıkları olmadığını belirtirken, %5,4'ü psikiyatrik hastalığı olduğunu bildirdi. Katılımcıların immatür savunma puanları ile duygusal istismar arasında zayıf ($r=0,283$) pozitif yönlü, duygusal ihmal ile zayıf ($r=0,194$) pozitif yönlü, fiziksel istismar ile zayıf ($r=0,184$) pozitif yönlü, fiziksel ihmal ile zayıf ($r=0,197$) pozitif yönlü, cinsel istismar ile zayıf ($r=0,210$) pozitif yönlü, çocukluk çağı ruhsal travmaları toplam puanı ile zayıf ($r=0,280$) pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edildi ($p<0,001$). Katılımcıların nevroitik savunma puanları ile duygusal ihmal arasında zayıf ($r=-0,130$) negatif yönlü, çocukluk çağı ruhsal travmaları toplam puanı arasında zayıf ($r=-0,070$) negatif yönlü ilişki olduğu tespit edildi ($p<0,001$). Katılımcıların matür savunma puanları ile duygusal istismar arasında zayıf ($r=-0,064$) ve negatif yönlü, duygusal ihmal ile zayıf ($r=-0,194$) ve negatif yönlü, fiziksel ihmal ile zayıf ($r=-0,079$) negatif yönlü, çocukluk çağı ruhsal travmaları toplam puanı ile zayıf ($r=-0,135$) ve negatif yönlü ilişki olduğu tespit edildi ($p<0,001$).

Sonuç ve Öneriler: İmmatür savunma biçimleri ile çocukluk çağı travmalarının tüm tipleri arasında zayıf da olsa ilişki tespit edildi. Bu nedenle çocukluk çağındaki olumsuz yaşantıları engellemek için önlemler alınması gerekmektedir.

Ahtar Kelimeler: Çocukluk Çağı Travmaları, Ego Savunma Mekanizmaları, Psikososyal gelişim

SB-115

Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Şiddete Maruz Kalma Düzeyinin BelirlenmesiSeçil Duran¹, Bekir Ertuğrul²¹Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Gümüşhane²Başkent Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Ankara

Giriş-Amaç: Son yıllarda intihar düşüncesi ve teşebbüsün artmasıyla birlikte duygusal şiddete maruz kalmanın bireylerin ruh sağlığını kötü etkilediği yaygın bir şekilde gösterilmiştir. Bu araştırma üniversite öğrencilerinin duygusal şiddete maruz kalma düzeyini tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu araştırma üniversite öğrencilerinin duygusal şiddete maruz kalma düzeyini tespit etmek amacıyla kesitsel tipte yapılmıştır. Araştırma bir vakıf ve devlet üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencileri ile Ocak 2020 tarihinde yapılmıştır. Araştırmayı kabul eden 570 öğrenci ile araştırma tamamlanmıştır. Veriler 2 bölümden oluşan “Anket Formu” ile “Duygusal Şiddete Maruz Kalma Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde sayı, ortalama, yüzde, standart sapma, dağılım, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis-H Testi kullanılmıştır. Araştırmanın yapılması için gerekli izinler ve etik onay alınmıştır. Katılımcılardan yazılı onam alınmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin %67,5’inin kadın, %68,6’sının vakıf üniversitesinde ve %49,1’inin 20-21 yaş grubunda olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin %42,5’inin duygusal şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Öğrencilerin duygusal şiddete maruz kalma ölçeği toplam puan ortalaması 47,37±17,57 olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin ölçek toplam puan ortalaması ile üniversiteye başlamadan önce ve başladıktan sonra psikolojik destek alma, kişilik yapısını nitelendirme şekli, geliri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir (p<0,05).

Sonuç ve Öneriler: Araştırmada üniversite öğrencilerinin duygusal şiddete maruz kalma düzeyinin, üniversiteye başlamadan önce ve başladıktan sonra psikolojik destek alma, kişilik yapısı ve geliri ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Halk sağlığı hemşiresi tarafından okul ve ruh sağlığı görevlerinden yola çıkılarak okulda ruh sağlığı taramaları yapılabilir. Öğrencilerin ruh sağlığının korunması ve sürdürülmesi amacıyla okullarda destekleyici programlar oluşturulabilir.

Anahtar Kelimeler: Duygusal Şiddet, Öğrenci, Üniversite, Halk Sağlığı Hemşiresi

SB-116

15-49 Yaş Kadınlarda Aile İçi Şiddet Ve Olası Depresyon Sıklığı Ve Bunları Etkileyen Faktörler

Damla Akman, Beyhan Özyurt

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Manisa

Giriş-Amaç: Aile içi şiddet her yaşta, toplumda, eğitim düzeyinde ve sosyoekonomik grupta meydana gelen yaygın bir problemdir. Çalışmanın amacı seçilen yarıkentsel bir bölgede 15-49 yaş aralığındaki kadınların aile içi şiddet sıklığı ve olası depresyon sıklığı ve diğer faktörlerle ilişkisini araştırmaktır.

Gereç-Yöntem: Bu çalışma Ağustos 2019'de Manisa'da yarıkentsel bir bölgede yürütülmüş kesitsel bir araştırmadır. Çalışmanın evrenini bölgede yaşayan bir aile hekimi birimine kayıtlı 15-49 yaşlarında 1040 kadın oluşturmaktadır. Çalışma için etik kurul onayı alınmıştır. Araştırmada örnek büyüklüğü kadınlarda şiddet prevalansı %32.9(B. Cengiz Özyurt,A.Deveci 2011), desen etkisi 1, %5 hata payı ve %95 güven sınırında 256 kişi olarak hesaplanmıştır, 249 kişiye ulaşılmıştır. Araştırmada küme örneklem yöntemi kullanılmıştır. Oluşturulan anket formu kadınların evlerinde yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Anket sosyodemografik özellikler, kronik hastalıklar, alışkanlıklar, kendisinde ve ailesinde psikiyatrik hastalık öyküsü, eşiyile, kendi ailesi ve eşinin ailesiyile ilişkileri, aile içi şiddetle ilgili sorular (sözel, fiziksel, ekonomik, cinsel şiddet) ve beck depresyon envanterinden oluşmaktadır. Araştırma grubunun beck depresyon envanterinden aldığı puana göre 17-63 puan aralığı olası depresyon olarak değerlendirilmiştir. Veriler tanımlayıcı istatistikler(sayı, yüzde vb), ki kare testi ve logistik regresyon analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. Tip 1 hata değeri 0.05'ten küçük ve eşit olanlar anlamlı kabul edilmiştir,

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması 34.42 ± 7.90 'dir; %90.4'ü evlidir; %53 ü ortaokul ve altı eğitim düzeyindedir; %36.1'i gelir getiren bir işte çalışıyordu. Katılımcıların %29.7'si şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Katılımcılardan, şiddet türleri için sorulan sorulardan en az birine, en az bir kere evet cevabını verenler o şiddet türüne uğramış kabul edilmiş olup katılımcıların sözel şiddete maruz kalanlar %45.8'ini, fiziksel şiddete maruz kalanlar %31.3'ünü, ekonomik şiddete maruz kalanlar %40.6'sini, cinsel şiddete maruz kalanlar %21.7'sini oluşturmaktadır. Katılımcıların %22.9'unda olası depresyona rastlanmıştır; sözel şiddete maruz kalanların %35.1'inde, fiziksel şiddete maruz kalanların %44.9'unda, ekonomik şiddete maruz kalanların %35.6'sında, ekonomik şiddete maruz kalanların %40.7'sinde olası depresyona rastlanmıştır. Yapılan tek değişkenli analizlerde anlamlı bulunan değişkenlerle oluşturulan çok değişkenli analizde şiddet riski; evlilik yaşı 21 ve altı olanlarda 3.7(%95GA 1.6-8.6), çocuklukta şiddet görenlerde 12.3(%95GA 5.0-30.6), çocuğu olmayanlarda 1-2 tane çocuğu olanlara göre 5.7(%95GA 1.5-22.5), eşin ailesiyile ilişkisi kötü olanlarda 5.2(%95GA 2.3-11.7), kadının kendi belirttiği eşle ilişki puanı 10 üzerinden 7 ve altı olanlarda 6.3(%95GA 2.5-16.1) kat artmaktadır.

Sonuç ve Öneriler: Araştırmada Türkiye'de olduğu gibi şiddet sıklığı yüksek bulunmuştur. Herhangi bir şiddet türüne maruz kalan katılımcıların en az üçte birinde olası depresyon görünmüştür. Beş katılımcıdan birinde olası depresyona rastlanmıştır.15-49 yaş kadın izlemlerinde ruh sağlığının sorgulanması ve depresyon semptomları gösteren bireylerde şiddet ipuçlarının aranması yararlı olacaktır

Anahtar Kelimeler: aile içi şiddet, depresyon, kadın

SB-117

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinde Aile İçi Şiddet Farkındalık Durumu

Fatma Söylemez
Bitlis Eren Üniversitesi

Giriş-Amaç: Dünya Sağlık Örgütü Covid-19 salgınından bu yana aile içi şiddet vakalarında artış olduğunu bildirmektedir. Aile içi şiddetin özellikle kadın ve çocuklar üzerindeki sağlık etkileri önemlidir. Bu çalışmanın amacı; sağlık alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinde aile içi şiddet farkındalık durumu ve ilişkili faktörleri saptamaktır.

Gereç-Yöntem: Bu araştırma kesitsel tipte olup araştırmanın evrenini Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören 2104 (1482'si kadın, 617'si erkek) öğrenci oluşturmaktadır. Covid-19 pandemisi nedeniyle uzaktan eğitim gören öğrencilere olasılıksız örneklem yöntemi uygulanarak web yoluyla anketler gönderilmiş ve anketi doldurmayı kabul eden 626 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için Bitlis Eren Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 11.11.2020 tarih ve 2020/10-I sayılı kararıyla etik kurul izni alınmıştır. Araştırmada sosyo-demografik soruların yanı sıra Aile İçi Şiddet Farkındalığı Ölçeği kullanılmıştır. 20 sorudan oluşan ölçekte alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan ise 60'dır. İstatistiksel analizlerde Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis varyans analizi kullanılmıştır. Tüm değerlendirmelerde $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi kabul edilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin 517'si (82.6) kadın, 109'u (17.4) erkektir. Katılımcıların yaşı minimum 17, maximum 45 olup yaş ortalaması 21.1 ± 3.9 'dur. Araştırmaya katılan öğrencilerin Aile İçi Şiddet Ölçeği toplam puanları; minimum 26, maximum 60 olup ortanca puan 55'dir. Ölçekte yer alan şiddetin aile büyüğünden gelmesine karşılık verilmemesi yönündeki soruya, kadınların %6.8'i tamamen, %23.2'si kısmen katılmaktadır. Kadınların %30.4'ü erkeklerin %56'sı aile içi şiddete dışarıdan müdahale edilmemesi gerektiğine, kadınların %36.8'i erkeklerin %60.6'sı şiddette yasal yolların en son çare olması gerektiğine, kadınların 30.2'si erkeklerin % 37.6'sı baskı ve korkutma olmadan ailenin devamlılığının sağlanamayacağına tamamen veya kısmen katılmaktadır. Aile İçi Şiddet Farkındalığı açısından kadınların ortanca puanları erkeklere göre, il veya ilçe merkezinde yaşayanların ortanca puanları köy veya kasabada yaşayanlara göre anlamlı olarak yüksektir ($p < 0.05$). Araştırmaya katılan öğrencilerin Aile İçi Şiddet Farkındalığı ile okudukları sınıf, gelir durumu, kiminle yaşadıkları, sağlık durumu, sigara kullanım durumu, anne ve baba eğitim durumu arasındaki fark anlamlı değildir ($p > 0.05$).

Sonuç ve Öneriler: Araştırma grubunda şiddet farkındalığı kadın öğrencilerde erkeklere göre, il veya ilçe merkezinde yaşayanlarda ise köy veya kasabada yaşayanlara göre yüksektir. Gelecekte sağlık hizmeti verecek ve şiddet konusunda önemli bir pozisyonda bulunacak olan öğrencilerin, hiçbir ayırım olmaksızın şiddeti tanınması ve şiddetin sonuçlarını bilmesi oldukça önemlidir. Şiddeti önlemeye ve farkındalığı arttırmaya yönelik; birinci basamak sağlık hizmetlerinde saha uygulamaları, kamu spotları, broşürler, eğitim çalışmaları, sanatsal faaliyetler, yasal haklara yönelik bilgilendirmeler gibi uygulamalar etkin bir şekilde yürütülmelidir.

Anahtar Kelimeler: Aile içi şiddet, şiddet, üniversite öğrencileri

SB-118

Doğu Karadeniz Bölgesindeki Kamu Hastanelerinin Afetlere Hazırlık Durumları

Murat Semerci¹, Saime Şahinöz²

¹Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

²Ordu Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Ülkemiz her türlü afet ve acil durumun yaşandığı bir konuma sahiptir. Günümüz teknolojsi ile birtakım tahminler yürütülebilse de bir afetin tam olarak ne zaman olacağı ne kadar alanı ve insanı kapsayacağı önceden bilinemeyeceğinden afetlerle mücadelede en kötü senaryolara hazırlıklı olmak önemlidir. Afet sırasında hastaneler hem afetzedelere temel tıbbi bakım sağlamada kritik rol oynamakta hem de mevcut sağlık hizmetini kesintiye uğratmadan sunmaya devam etmek zorundadır. Bu sebeple hastanelerin afetlere hazırlıklı olmaları gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı, herhangi bir afete cevap vermede hastanelerin hazırlık durumlarını belirlemektir.

Gereç-Yöntem: Çalışma kesitsel bir çalışmadır. Çalışmada Dünya Sağlık Örgütü'nün hazırlamış olduğu Hastane Acil Müdahale Kontrol Listesi isimli kılavuzdaki ifadeler Dünya Sağlık Örgütünden izin alındıktan sonra Türkçeye uyarlanıp anket oluşturulmuştur. Bir üniversitenin araştırma ve yayın etiği kurulundan 95674917-051.99-E.37162 sayı ve 03/12/2018 tarihli etik kurul onayı ve ilgili kurumlardan gerekli izinler alınmıştır. Veriler yüz yüze, telefonla ve online olarak 2019 yılında hastanelerin afet planlarını hazırlamaktan sorumlu personelinden anket yöntemi ile toplanmıştır. Doğu Karadeniz bölgesindeki kamuya bağlı 36 devlet hastanesinin evreni oluşturduğu çalışmada örneklem seçimine gidilmemiş, izin alınabilen 18 hastanede çalışma yürütülmüştür. Verilerin analizi IBM SPSS Statistics 22 programı kullanılarak yapılmıştır. Anket soruları 0, 1, 2 olarak puanlanarak verilen cevaplara göre toplam puan hesaplanmıştır. Puanlar 0-184 arasında değişmektedir ve puan arttıkça hastanelerin afete hazırlık durumları yükselmektedir. Verilerin analizinde sayı, yüzdelik, ortalama, standart sapma ve Kruskal Wallis-H Testi kullanılmıştır. Yazım aşamasında olan doktora çalışması kapsamında ilgili verilere diğer illerdeki verilerin eklenmesiyle Türkiye genelini kapsayan çalışmada veriler tekrar kullanılacaktır.

Bulgular: Araştırma kapsamındaki hastanelerin 3 tanesi (%16,7) A1 grubu, 5 tanesi (27,8) A2 grubu, 3 tanesi (%16,7) B grubu, 3 tanesi (%16,7) C grubu, 4 tanesi (%22,2) D grubu hastanelerden oluşmakta ve bu hastanelerin 7 tanesi 25-100, 5 tanesi 101-200, 6 tanesi ise 201 ve üzeri yatak kapasitesine sahiptir. Hastanelerin toplam puan ortalaması 150,38±30,70 idi. Yapılan analiz sonucunda hastanelerin sınıfı (p=0,294) ve yatak sayısı (p=0,502) ile toplam puan ortalaması arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Sonuç ve Öneriler: Sağlık Bakanlığınca hazırlanıp uygulamaya konulan Hastane Afet ve Acil Durum Planları Uygulama Yönetmeliği gereği hastanelerin yasal bir zorunluluk olarak afet planları yapması gerekmektedir. Hastanelere göre alınan puanlar anlamlı farklılık göstermese de hastaneler arasındaki puan farklarının azalması ve hastane personeli, halk ve tüm devlet kurumları ile koordineli olacak şekilde planlamaların yapılması, bütçe ve insan kaynağının ayrılması tavsiye edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Hastane, Hastane afet planları

SB-119

**Pandemi Döneminde Risk İletişimi Stratejilerinin Belirlenmesinde İpuçları:
COVID-19 ile İlgili İnternet Aramalarına İlişkin Verilerin Değerlendirilmesi**

Özge Yavuz Sarı, Cavit Işık Yavuz, Kerim Hakan Altıntaş
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Etkin bir risk iletişimi ve toplum katılımının sağlanması salgınla mücadelede temel müdahale alanlarından biridir. Yeni koronavirüs vakalarının görülmesi ile birlikte bir dizi önlem alınmış, yeni pek çok terim, uygulama ve tedbir ile karşılaşan kitleler için internet, aranılan bilgilere ulaşmada temel araçlardan biri olmuştur. Ülkemizde hanelerin %90,7'sinin ve 16-74 yaş arası bireylerin %79,0'unun internet erişimi bulunduğu ve en yaygın kullanılan arama motorunun "Google" olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada pandeminin başlangıcından itibaren COVID-19 ile ilgili yapılan aramaların değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırma "Google Trends" üzerinden sunulan erişime açık veriler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Değerlendirirken 01.01.2020-27.11.2020 tarihleri arasında COVID-19 konusunda yapılan aramalar incelenmiş, başlıkların aranma sıklıkları üzerinden aldıkları puanlara (0-100) göre oluşturulmuş olan karşılaştırmalı grafikler değerlendirilmiştir. Başlıklar belirlenirken en sık aranan terim ve bu terimlerin yer aldığı diğer başlıklar incelenmiş, amaçlar doğrultusunda farklı terimler eklenerek karşılaştırmalar zenginleştirilmiştir.

Bulgular: İnternet aramalarında hastalığı ifade etmek için en sık "Koronavirüs" terimi kullanılmıştır. Bu terimi içeren en popüler aramalar "koronavirüs tablosu" ve "koronavirüs belirtileri" şeklinde olmuştur. Süreç boyunca sık gündeme gelen el yıkama, maske, dezenfektan ve kolonya gibi ürünler içerisinde en fazla arama "maske" terimi ile yapılmıştır. Maske ile ilgili aramalar 19 Ocak tarihinden başlayarak artış eğiliminde olmuş, 8-14 Mart ve 5-11 Nisan arası dönemde artışlar yaşanmıştır. "Koronavirüs tedbirleri", "sosyal mesafe" ve "sokağa çıkma yasağı" başlıklarından "sokağa çıkma yasağı"nın en fazla arandığı, aramaların 15-21 Kasım tarihlerinde yeniden hız kazandığı görülmüştür. "Sosyal mesafe" başlığının, tedbirlerin hafifletildiği Haziran ayı başında en sık arandığı ve "sosyal mesafe cezası" ve "sosyal mesafe kuralı" şeklinde aramalar yapıldığı görülmüştür. "Koronavirüs tedbirleri" başlıklı aramalar en büyük piki 8-21 Kasım arası dönemde yapmış, en sık "yeni koronavirüs tedbirleri" kelimesi aranmıştır. "Karantina", "izolasyon", "filyasyon" terimlerinden en sık aranan büyük farkla "karantina" kelimesi olmuştur. Koronavirüsten korunma, test, belirtiler, bulaş yolları, tanısı ve tedavisi başlıklarından en çok aranan terimler, belirti ve testler olmuş, ve bu aramalar Ağustos ayı başından itibaren artış eğilimi göstermiştir. "Koronavirüs aşısı", "plazma tedavisi", "Favipiravir", "Klorokin", "Dornaz Alfa" terimlerinden en çok aranan sırayla "Dornaz Alfa", "Klorokin" ve "koronavirüs aşısı" olmuştur. "Kısa çalışma ödeneği", "sosyal yardım" ve "maddi yardım" başlıkları içerisinde en çok "sosyal yardım" başlığı (19-25 Nisan) aranmış, bunu "kısa çalışma ödeneği" izlemiştir. Her konu başlığı altında en çok aranan terimler karşılaştırıldığında, en fazla sayıda aramanın sırasıyla "maske", "sokağa çıkma yasağı", "koronavirüs" ve "sosyal yardım" başlıklarıyla ile yapıldığı görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler: Arama motorlarında yapılan aramalar merak edilen ve ihtiyaç duyulan konu başlıklarını işaret etmesi yönünden önemlidir. Aramalardaki artışların çoğu, alınan kararlar ve yapılan bilgilendirmeler ile zamansal bir uyum içerisindedir. İnternet üzerinden trendlerin izlenmesi daha etkili risk iletişimine yönelik ipuçları verecektir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, İnternet, Pandemi, Risk İletişimi, Yeni Korona virüs

SB-120

Sağlık Çalışanlarına Yönelik Fiziksel ve Sözel Şiddet Sıklığı ve İlişkili Faktörler

Gülay Sarb Karaca¹, Tacettin İnandı²

¹Kırıkhan İlçe Sağlık Müdürlüğü, Hatay

²Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Ata Sökmen Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Hatay

Giriş ve Amaç: Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet önemli bir halk sağlığı sorunudur. Sağlık personelinde depresyon, motivasyonda ve iş doyumunda azalma, sağlık hizmetlerinde verim düşüşü gibi önemli sorunlara neden olmaktadır. Öte yandan önlenebilir bir sorun olan şiddette risk faktörlerinin belirlenmesi önemlidir. Bu çalışmanın amacı, sağlık çalışanlarına yönelik şiddet sıklığını ve risk faktörlerini incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel nitelikteki bu çalışma 2019 yılında Hatay'da birinci (Aile Sağlığı Merkezleri ve 112 Acil Sağlık İstasyonları), ikinci (Devlet Hastaneleri ve Özel Hastaneler) ve üçüncü basamak sağlık kuruluşlarında (Üniversite Hastanesi) yapıldı. Çalışmanın evreni Hatay'da bulunan 9966 sağlık çalışanı olup, çalışmanın örnekleminde Openepi yazılımında %95 güven düzeyi, olayın görülme sıklığı %23, uygun görülen sapma %4, tasarım etkisi: 1.5 alınarak 612 kişi belirlenmiş, buna % 10 yanıtızlık eklenmiştir. Araştırmada basamaklara göre tabakalı, küme (servisler) ve sistematik örnekleme yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Katılımcılara sosyodemografik özellikler, fiziksel şiddet, sözel şiddet, şiddetle ilgili genel sorular, Empatik Eğilim Ölçeği, Beck Anksiyete Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği bölümlerinden oluşan anket yüzyüze uygulandı. Analizlerde Ki Kare, Man-Whitney U, Lojistik Regresyon, Spearman Korelasyon, Student T, One Way ANOVA ve Kruskal Wallis testleri kullanıldı ve $p < 0,05$ önemli kabul edildi.

Bulgular: Çalışmamızdaki toplam 672 katılımcının %50.0'si iş hayatı boyunca sözel veya fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Her iki şiddet türüne maruziyet ise %18,5'dir. Çalışma hayatı boyunca fiziksel şiddete uğrama sıklığı %18,8 iken sözel şiddete uğrama sıklığı %68,2 idi. Son 12 ayda ise fiziksel şiddete uğrama sıklığı %11,0 iken sözel şiddete uğrama sıklığı %57,9 olarak elde edildi. Acil serviste çalışmak, hekim olmak, hemşire olmak ve üçüncü basamak sağlık kuruluşlarında çalışmak sözel şiddet için risk faktörü oldu. Katılımcılara göre öfke, kaygı gibi kişilik faktörleri şiddetin en önemli nedenleri olarak görülür iken, güvenlik önlemlerinin artırılması şiddeti engellemek için en önde gelen tedbir olarak belirtildi.

Sonuç ve Öneriler: Sağlık çalışanlarının yarısı sözel veya fiziksel şiddete uğramıştır. Her beş çalışandan biri hem sözel hem fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Sözel şiddet fiziksel şiddetten daha yaygındır. Şiddeti önleme çalışmalarında acil servislere, hekimlere, hemşirelere ve üçüncü basamak kuruluşlarına öncelik verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık çalışanı, şiddet, empati, anksiyete, depresyon

Not: Yazarların bu çalışma ile ilgili olarak herhangi bir kurum ya da kuruluşla çıkar çatışması yoktur.

*Bu çalışma, Mustafa Kemal Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırmalar Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 19.U.004 proje numarası ile desteklenmiştir

SB-122

Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığının Sosyal Kaygı ve Dürtüsellik ile İlişkisi

Zeynep Özkan¹, Bilgehan Açıköz¹, Nehir Aslan Yüksel², Ferruh Niyazi Ayoğlu¹
¹Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı
²Edirne Uzunköprü İlçe Sağlık Müdürlüğü

Giriş-Amaç: Cep telefonları iletişim kurmanın yanında internete erişim gibi birçok farklı olanak sunarak günlük hayatımızın vazgeçilmezi olmuştur. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2016 yılı verilerine göre, mobil telefon kullanım oranı % 96,9'dur, büyük çoğunluğunu gençler oluşturmaktadır. Bu nedenle genç yaş grubu akıllı telefon ve internet bağımlılığı açısından riskli gruptur. Akıllı telefon kullanımının çok yaygın olması "alışkanlık mı, dürtü bozukluğu mu, bağımlılık mı?" sorusunu akla getirmektedir. Ayrıca sosyal ilişkilerde yüz yüze iletişimin azalması sosyal kaygı açısından da risk oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı tıp fakültesi öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığının sosyal kaygı ve dürtüsellik ile ilişkisinin değerlendirilmesidir

Gereç-Yöntem: Etik kurul izni alındıktan sonra başlatılan kesitsel tipteki araştırma 15.03.2018-15.05.2018 tarihlerinde, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencileri ile yapılmış (n=876) ve gönüllü 730 (%83) kişiye 116 soruluk anket formu uygulanmıştır. Ankette sosyo demografik özelliklerle ilgili sorularla birlikte 33 soruluk Akıllı Telefon Bağımlılık Ölçeği(ATBÖ),48 soruluk "Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği"(LSKÖ) ve 15 soruluk "Barret Dürtüsellik Ölçeği"(BTÖ) kullanılmıştır. 33 ile 198 arasında puan alınabilen ATBÖ'nin, 30-45 arasında puan alınan BTÖ'nin ve 24-96 arasında puan alınan LSKÖ'nin kesme puanı yoktur. Alınan yüksek puanlar olumsuz durumu göstermektedir. Elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış, gruplar arası karşılaştırılmalar Ki kare testi, Student's t-testi, One-Way Anova testi, Mann Withney-U testi ve Kruskal -Wallis testi ile yapılmıştır. Gruplar arası ilişki spearman-korelasyon analizi ile belirlenmiş, p<0,05 anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Yaş ortalaması 21,8±2,2(18-36) olan katılımcıların %59,3'ü(n=431) kadındır, %34,5'i(n=254) yalnız yaşamaktadır. Okul başarısını %6,1'i(n:44) kötü, %54'ü(392) orta, %39,9'ü(n=290) iyi olarak değerlendirmiş, %26,3'ü(n=193) sınıf tekrarı yapmıştır. Katılımcıların %70,6'sı(n=511) düzenli fiziksel aktivite yapmadığını, %89,6'sı(n=654) sosyal medya kullandığını belirtmiştir. Akıllı telefon günlük kullanım süresi ortalaması 3,4±2,3 saattir. Akıllı telefon kullanım süresi ortalaması kadınlarda(p<0,001), Tek yaşayanlarda(p=0,048), Sınıf tekrarı yapmayanlarda düşük bulunmuştur(p=0,003), Fiziksel aktivite yapmayanlar(p=0,014), Sosyal medya kullananların akıllı telefon kullanma süresi ortalaması daha fazladır(p=0,037). ATBÖ puan ortalaması 83,1±26,4'tür(33-190).Okul başarısı kötü olanların ATBÖ puanı, akıllı telefon kullanma süreleri yüksek bulunmuştur(p=0,024,p=0,043). 3. ve 6. sınıfların ATBÖ puanı diğerlerinden daha düşük bulunmuştur(p=0,033). Öğrencilerin LSKÖ puan ortalaması 43,8±24,7. BDÖ puan ortalaması 34,3±4,5'tir. ATBÖ puanı ile LSKÖ ve BDÖ puanı arasında ilişki bulunmuştur(p<0,05). ATBÖ puanı arttıkça LKSÖ ve BDÖ puanlarının da arttığı görülmüştür(r=0,309, r=0,189).

Sonuç ve Öneriler: Çalışmada okul başarısı kötü olanların, düzenli fiziksel aktivitede bulunmayan erkek bireylerin zamanlarının çoğunu telefonla geçirdikleri, kaygı ve dürtüsellik düzeyleri yüksek olan katılımcıların problemlili akıllı telefon kullanım düzeylerinin arttırdığı görülmüştür. Kontrollü akıllı telefon kullanımı için yaşam tarzı değişiklikleri etkili olabilir.

Anahtar Kelimeler: Akıllı telefon, bağımlılık, kaygı, dürtü

SB-123

Manisa'da Seçilen Aile Sağlığı Birimlerinde Erişkinlerde Kronik Hastalık Sıklığı ve Sağlık Hizmetinin Değerlendirilmesi

Damla Akman, Pınar Dünder

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Manisa

Giriş-Amaç: Yaşam süresinin uzaması ve toplumların giderek yaşlanması sonucunda, bulaşıcı olmayan hastalıklar artarak insan sağlığını etkilemektedir. Araştırmada erişkinlerde diyabet, hipertansiyon, obezite ve hiperkolestroneminin sıklığı ve PACİC (Kronik Hastalık Bakım/Hizmet Değerlendirme Ölçeği hasta anketi) ile kronik hastalık bakım ve hizmetinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu kesitsel araştırma Ekim 2019'da yürütülmüştür. Çalışmanın evrenin 2 ASB'ne kayıtlı erişkin 5445 kişi oluşmaktadır. Araştırmada örnek büyüklüğü; güven düzeyi %95, %50 prevalans ve desen etkisi 1 alınarak %5 hata payı ile 360 olarak hesaplanmıştır. Küme örneklem yöntemi kullanılmıştır. Küme başı haneler adres listelerinden rastgele belirlenmiştir. 36 asıl 4 yedek küme oluşturulmuştur. Her kümenin büyüklüğü 10 olarak alınmıştır. Hazırlanan anket formu yüz yüze görüşme tekniği ile 6.Sınıf öğrencileri tarafından uygulanmıştır. Araştırmada toplam 400 haneye ulaşılmıştır. Çalışmaya katılım oranı %78.5 olarak hesaplanmıştır.

Anket formu bağımsız değişkenler olan sosyodemografik özellikler (yaş, eğitim vb.), kronik hastalık varlığı (düzenli ilaç kullanmasını gerektiren hastalık olarak sorgulanmıştır.), alışkanlıklar, fiziksel aktivite düzeyi, boy, kilo bilgilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın bağımlı değişkeni PACİC üzerinden değerlendirilecek olan kronik hastalık bakım ve hizmetidir. PACİC, kronik hastalara sunulan sağlık hizmetlerinin hastalar tarafından değerlendirilmesine izin veren bir araçtır. Ölçek toplam puanındaki artış, kronik hastalık yönetiminin yeterli olduğunu gösterir. Analizlerde Student's T, varyans analizi, kruskal wallis, Mann Whitney U testleri kullanılmıştır. Analizler kronik bir hastalığa sahip olduğunu belirten 184 katılımcı üzerinden yapılmıştır. Çalışmanın etik kurul onayı alınmıştır.

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması $47,9 \pm 16,2$; %72,9'u kadındır. Katılımcıların %58,6'si herhangi bir kronik hastalığa sahipti. Katılımcıların %28,7'sinin tanıli hipertansiyonu, %10,5'inin tanıli hiperkolesteronemisi, %21,7'sinin tanıli diyabeti vardır. Katılımcıların kendi beyanlarıyla hesaplanan VKİ'ine göre %19,4'ü obezdir.

Kronik bir hastalığa sahip olduğunu belirtenlerin yaş ortalaması $54,4 \pm 15,5$ 'tür; %71,2'si kadın; %13,6'sinin sağlık güvencesi yok/yeşil karttır. %69,0'i ortaokul ve altı eğitime sahiptir ve %75,5'i alt sosyal sınıfa mensuptur.

Sağlık güvencesi olanların ($p=0,016$) ve lise ve üzeri eğitim düzeyinde bulunanların ($p=0,001$) hasta katılım boyutundan, kronik hastalık tanı yeri 2 ve 3. Basamak olanların ($p=0,015$) ve hiperkolestrolemisi 3. Basamakta izlenenlerin ($p=0,013$) karar verme desteği boyutundan, kronik hastalık tanı yeri 3. Basamak olanların ($p=0,010$), hiperkolestrolemisi 3. Basamakta izlenenlerin ($p=0,012$), amaç belirleme/rehberlik boyutundan, hiperkolestrolemisi 3. Basamakta izlenenlerin ($p=0,031$) problem çözme boyutundan, kronik hastalık tanı yeri 3. Basamak olanların ($p=0,008$), hipertansiyonu 3. Basamakta izlenenlerin ($p=0,021$), izlem/koordinasyon boyutundan daha yüksek puanlar aldığı saptanmıştır. Kronik hastalık tanı yeri 3. Basamak olanların ($p=0,017$), hiperkolestrolemisi ($p=0,010$) ve hipertansiyonu ($p=0,028$) 3. Basamakta izlenenlerin pacic toplam puanı daha yüksek saptanmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Kronik hastalıkların yönetimi açısından hasta katılımı dışında tüm alt boyutlarda 3. basamakta alınan sağlık hizmeti katılımcılar tarafından daha etkin bulunmuştur. Toplumda giderek yükü artan kronik hastalıklarda sağlık hizmeti açısından birinci basamak sağlık hizmetlerinin yeri sınırlı görünmektedir. Sağlık politikalarını yeniden değerlendirmek gereklidir.

Anahtar Kelimeler: PACİC, bulaşıcı olmayan hastalıklar, sağlık hizmetleri

SB-124

Elazığ İlinde Hipertansiyon Prevalansı ve Etkileyen Faktörler

Ufuk Acar¹, Yasemin Açık², Edibe Pirinççi², İbrahim Halil Akkuş³, Semiha Eren³, Tufan Nayır⁴,
Toker Ergüder⁴, Ferit Kaya⁵, İrem Bulut², Burcak Yakar⁶

¹Suruç İlçe Sağlık Müdürlüğü, Şanlıurfa

²Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Elazığ

³İl Sağlık Müdürlüğü, Elazığ

⁴Dünya Sağlık Örgütü Ofisi, Türkiye

⁵Adıyaman Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Adıyaman

⁶Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı, Elazığ

Giriş-Amaç: Hipertansiyon yüksek mortalite nedeniyle önemli bir halk sağlığı sorunudur. Böylesine ciddi hastalık ve ölümlerden sorumlu olan hipertansiyonun olumsuz taraflarından biri sıklığının yüksek olmasıdır. Bu nedenle erişkin nüfusun hipertansiyon sıklığını ve etkileyen faktörlerini bir kent (Elazığ) örneğinde araştırmak amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Elazığ ili merkez ve ilçelerinde yaşayan 18 ve üzeri yaş nüfusta hipertansiyon ve etkileyen faktörlerini saptamak amacıyla yapılan tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir prevalans çalışmasıdır. Çalışmanın evrenini Elazığ ilinde yaşayan 18 yaş ve üzeri tüm bireyler oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğü %95 güven aralığı, %3'lük sapma ile " $n = Nt2pq / d2(N-1) + t2pq$ " formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Elazığ genelinde bulunan 128.706 haneden gerekli örneklem büyüklüğü 1058 hane olarak hesaplanmıştır. Bu hanelere adrese dayalı nüfus kayıt sisteminden yararlanılarak bilgisayarda oluşturulan listeden sistematik örnekleme yöntemi ile ulaşılmıştır. Tekrarlayan ziyaretlerle 750 hanede 18 ve üzeri yaşlarda olan 1707 kişiye ulaşılmıştır. Gebe olan 28 kişi araştırma kapsamından çıkarılmış, tüm değerlendirmeler 1679 kişi üzerinden yapılmıştır. Araştırmaya katılanların üç kez tansiyonları ölçülmüş olup ortalaması alınmıştır. Araştırmanın saha çalışması, etik kurul onayı ve gerekli yazılı izinler alındıktan sonra 2015 yılı boyunca yapılmıştır. Anket formunun oluşturulmasında; Dünya Sağlık Örgütü'nün bulaşıcı olmayan hastalıklar ve risk faktörlerinin saptanması amacıyla üye ülkelere önerdiği "The WHO STEPwise approach to Surveillance (STEPS)" soru kağıdından yararlanılmıştır. Daha önce hipertansiyon tanısı almamış kişiler, ortalama SKB ≥ 140 mmHg veya ortalama DKB ≥ 90 mmHg üzerinde ise "hipertansiyonu var" olarak tanımlanmıştır. Daha önce hipertansiyon tanısı alan ve antihipertansif ilaç kullananlar, kan basıncı ölçümleri ne olursa olsun "hipertansiyonu var" olarak kabul edilmişlerdir. Daha önce hipertansiyon tanısı alan ve ilaç kullanmayanlar ise ortalama SKB ≥ 140 mmHg veya ortalama DKB ≥ 90 mmHg olduğunda "hipertansiyonu var" olarak tanımlanmıştır. Elde edilen veriler istatistik paket programına kaydedilerek değerlendirilmiş, istatistiksel analizlerde yüzde, ortalama, ki-kare testi kullanılmıştır. $p < 0.05$ anlamlı olarak değerlendirilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılanların yaş ortalaması 44.88 ± 16.57 yıldır. Araştırma popülasyonunda, kan basıncı ölçümü ve öyküden elde edilen sonuçlara göre kişilerin %35.6'sının hipertansiyon hastası olduğu tespit edilmiştir. Kişilerin %14.6'sı hipertansif olmasına rağmen tanısı yok ve bu yüzden tedavi almamaktadır. Yani hastalığının farkında değildir. %4.8'i hipertansiyon tanısı var fakat tedavi almamaktadır. %8.5'in de tanısı var ve tedavi almasına rağmen hipertansifdir. Araştırma popülasyonunda, hipertansiyon hastası olan ve kan basıncı kontrol altında olanların oranı %7.7'dir. Çalışmamıza katılanlarda kadınlarda hipertansiyon oranı %38.8 iken erkeklerde bu oran %31.4'dür ($p < 0.05$) 18-24 yaş grubunda %8.5 i hipertansif iken 75 ve üzeri yaş grubunda bu oran %82.0'dir ($p < 0.05$). Katılımcıların eğitim durumu ve aylık gelir düzeyi yükseldikçe, beden kitle indeksi ise düştükçe hipertansiyon prevalansı azalmaktadır.

Sonuç ve Öneriler: Araştırma grubunda hipertansiyon hastası olarak tespit edilen bireylerin yaklaşık beşte biri tedavi almamaktadır. Hipertansiyon prevalansı kadınlarda erkeklere göre daha yüksektir. Bu sonuçlar doğrultusunda; risk gruplarında hipertansiyonun erken dönemde saptanabilmesi için birinci basamak sağlık hizmet bölgelerinde hipertansiyon taramalarının yapılması, toplumsal bilinçlenme adına sağlık personelleri tarafından hipertansiyon eğitim programlarının süreklilik kazanması önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Hipertansiyon, Hane halkı, Prevalans

SB-125

Elazığ İli Erişkin Nüfusta Obezite Prevalansı

Edibe Pirinççi¹, Yasemin Açık¹, Burak Yakar², Semiha Eren³, İbrahim Halil Akkuş³, Tufan Nayır⁴, Toker Ergüder⁴, Ferit Kaya⁵, İrem Bulut¹, Ufuk Acar⁶, Süleyman Erhan Deveci¹

¹Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Elazığ

²Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı, Elazığ

³İl Sağlık Müdürlüğü, Elazığ

⁴Dünya Sağlık Örgütü Ofisi, Türkiye

⁵Adıyaman Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Adıyaman

⁶Suruç İlçe Sağlık Müdürlüğü, Şanlıurfa

Giriş-Amaç: Obezite ve fazla kilolu olma önemli bir halk sağlığı problemidir. Bu çalışma 18 yaş ve üzeri erişkin popülasyonda obezite prevalansı ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Elazığ ili merkez ve ilçelerinde yaşayan 18 ve üzeri yaş nüfusta obezite prevalansı ve obezite ile ilişkili faktörleri saptamak amacıyla yapılan tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir prevalans çalışmasıdır. Elazığ ili merkez ve ilçelerinde bulunan 128.706 haneden %95 güven aralığında %3'lük sapma ile 1058 hane evreni oluşturmuştur. Tekrarlayan ziyaretlerle 750 hanede 18 ve üzeri yaşlarda olan 1707 kişiye ulaşılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda gebe olan 28 kişi araştırma kapsamından çıkarılmış ve tüm değerlendirmeler 1679 kişi üzerinden yapılmıştır. Araştırmanın saha çalışması, etik kurul onayı ve gerekli kurumlardan yazılı izinler alındıktan sonra 2015 yılı boyunca yapılmıştır. Anket formunun oluşturulmasında; Dünya Sağlık Örgütü'nün bulaşıcı olmayan hastalıklar ve risk faktörlerinin saptanması amacıyla üye ülkelere önerdiği "The WHO STEPwise approach to Surveillance (STEPS)" soru kağıdından yararlanılmıştır. Araştırmaya katılanların boy ve kiloları ölçülmüş olup obezite prevalansı Beden kitle indeksi (BKİ) verilerine göre değerlendirilmiştir. BKİ= Ağırlık (kg)/Boy (m²) formülü ile hesaplanmıştır. BKİ'si 18.50'nin altında olanlar zayıf, BKİ 18.50 ile 24.99 arası normal kilo, 25.00 ile 29.99 arası fazla kilolu, 30.00 ve üzeri obez olarak sınıflandırılmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılanların yaş ortalaması 44.88±16.57 yıl olup, %44.1'i kadındır. Çalışma popülasyonunda fazla kilolu olma prevalansı %34.0, obezite prevalansı ise %31.7 idi. Kadınlarda fazla kilolu olma prevalansı %26.9, obezite prevalansı %40.9 iken bu oranlar erkeklerde sırasıyla %34.0 ve %31.7 idi. Evli olma (OR, 1.95; 95% CI, 1.34-2.85), ev hanımı olma (OR, 2.33; 95% CI, 1.49-3.64), sigara kullanmama (OR, 1.40; 95% CI, 1.05-1.87), eğitim düzeyinin düşük olması (özellikle okuma yazma bilmeme) (OR, 2.30; 95% CI, 1.27-4.14), yaşın artması özellikle 45-54 yaş aralığı (OR, 10.27; 95% CI, 5.91-17.83), hipertansiyon hastalığının olması (OR, 1.25; 95% CI, 0.25-0.40) fazla kilolu ve obezite için bağımsız risk faktörleri idi.

Sonuç ve Öneriler: Elazığ ilinde yaşayanların üçte biri fazla kilolu iken yaklaşık üçte biri ise obezdir. Kadınlarda obezite yüksek iken erkeklerde ise fazla kilolu olma oranı daha yüksektir. Toplumun sağlığının korunması ve iyileştirilmesi için fazla kilolu ve obezitenin önlenmesi ve kontrolü için gerekli önlemlerin alınması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Obezite, fazla kilolu, beden kitle indeksi, prevalans

SB-126

Manisa'da 18 Yaş ve Üzeri Bireylerde Santral Obezite Sıklığı ve İlişkili Değişkenler

Kübra Çiçek, Pınar Erbay Dündar

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Manisa

Giriş-Amaç: Santral obezite bel çevresi ya da bel/kalça oranı (BKO)'nın artması olarak adlandırılır ve kalp damar sağlığı açısından önemli bir risk faktörüdür. Bu çalışmada Manisa'da 18 yaş ve üzeri bireylerde santral obezite ile ilişkili değişkenleri belirlemek amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu kesitsel araştırmanın evrenini Manisa'da kentsel ve yarıkentsel bölgelerde bulunan iki Aile Sağlığı Birimi'ne kayıtlı 18 yaş ve üzeri 4782 kişi oluşturmaktadır. Örnek büyüklüğü Epi-info Statcalc programında %95 güven aralığı, %5 sapma ve Türkiye Diyabet, Hipertansiyon, Obezite ve Endokrinolojik Hastalıklar Prevalans Çalışması-II (TURDEP-II)'de santral obezite sıklığı olarak bulunan %53 prevalans ile 354 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada çok aşamalı küme örneklem yöntemi kullanılmış, 36 küme ve her küme için 10 haneye ulaşarak 360 kişilik bir çalışma grubu hedeflenmiştir. Araştırmanın katılım oranı %82.2'dir. Araştırmanın bağımlı değişkeni, bel çevresi ölçümü ile değerlendirilen santral obezite varlığıdır. DSÖ'ye göre kadınlarda bel çevresinin 88 cm ve üzerinde, erkeklerde ise 102 cm ve üzerinde olması santral obezite varlığını göstermektedir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri sosyodemografik ve yaşam biçimi özellikleri, beslenme bilgi düzeyi, alışkanlıklarıdır. Beslenme bilgi düzeyini belirlemek amacıyla 22 sorudan oluşan bir ölçek kullanılmış, kesme noktası olarak medyan değer kullanılmış, 17 ve altı puan alan katılımcıların beslenme bilgi düzeyi yetersiz kabul edilmiştir. Veri analizinde Student's t testi, Kikare testi, çok değişkenli analizde Lojistik Regresyon uygulanmıştır. Çözümleyici analizlerde tip 1 hata 0.05 olarak kabul edilmiştir. Manisa Celal Bayar ÜTF Etik kurulundan onay alınmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılanların yaş ortalaması 45.3 ± 14.4 'tür. Katılımcıların %74.0'ı kadın, %59.8'inin eğitim seviyesi lise ve üzeridir. Erkeklerin %29.7'sinin, kadınların %67.2'sinin santral obezitesi olduğu ve her iki cinsiyette de yaşın artmasıyla santral obezite riskinin anlamlı şekilde arttığı görülmüştür. Katılımcıların %65.2'sinin beslenme bilgi düzeyinin yetersizdir, beslenme bilgi düzeyi ile santral obezite arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Araştırmamızda ileri yaşta, kadınlarda, eğitimsizlerde, alt sosyal sınıfa dahil olanlarda, düzenli fiziksel aktivite yapmayanlarda, gün içerisinde 8 saat ve daha fazla süre oturanlarda, günde 3 dilim ve üzeri ekmek tüketenlerde, acıkmadan yemek yiyenlerde, sağlıksız atıştırmalıklar tüketenlerde santral obezite sıklığı anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$). Çok değişkenli analizde kadın olmak (OR= 2.76 %95GA: 1.28-5.92) ve gün içerisinde 8 saat ve daha fazla süre oturarak geçirmek (OR= 2.21 %95GA: 1.05- 4.64) ile santral obezite riski arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmamızda erkeklerin üçte birinde kadınların ise üçte ikisinde santral obezite vardır. Kadınlarda ve günü uzun süre oturarak geçirenlerde santral obezite riski yüksektir. Risk grubundaki kişilerin ölçüm ve takipleri düzenli yapılmalı; sağlıklı beslenme, gün içerisinde aktif geçirilen saatlerin artırılması için gerekli motivasyon sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: beslenme davranışı, santral obezite, obezite

SB-127

Kardiyometabolik Risk Düzeyinin Bel/ Boy Oranı Kullanılarak Değerlendirilmesi, Metodolojik Bir Çalışma

Asuman Okur¹, Leyla Karaoğlu²

¹T.C.Sağlık Bakanlığı Rize İl Sağlık Müdürlüğü

²Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Son yıllarda Beden Kitle İndeksinin (BKİ) vücut yağını ölçmede yetersiz kaldığı, bel çevresi ölçümünün ise cinsiyete ve ırk/etnik kökene göre değişmesi nedeniyle pratik olmadığı tartışılmaktadır. Bel/boy oranının, cinsiyet ve etnisite/ırk farkı olmaksızın, ya da kompozit indeksler geliştirmeksizin vücut yağ miktarı ve dağılımını ölçebileceği, kardiyometabolik hastalık riskini erken saptamada kullanılabilmesi önerilmektedir.

Bu çalışmanın amacı, üniversite çalışanlarında bel/boy oranının, beden kitle indeksi ve bel çevresi ölçümlerine göre geçerliliğini saptamak ve üniversite çalışanlarında bel/boy oranına göre kardiyometabolik risk düzeyini belirlemektir.

Gereç-Yöntem: Çalışmada Rize’de 2017 yılında etik kurul onayı ve resmi izinler alınarak tamamlanmış olan bir tez çalışmasındaki 348 üniversite çalışanın verileri kullanılmıştır. Tez çalışmasında beden kitle indeksi ve bel çevresi ölçümleri yapılmış ancak bel/boy oranı hesaplanmamıştır. Bel/boy oranının BKİ’ne göre geçerliliği ilk kez bu bildiriye sunulmaktadır. Metodolojik ve kesitsel tipteki çalışmada bel/boy oranının BKİ’ne göre sensitivite, spesifite, pozitif prediktif değer ve negatif prediktif değerleri hesaplanmıştır. Ayrıca üniversite çalışanlarının bel/boy oranına göre metabolik hastalık riski belirlenmiştir. Bel boy oranı, bel çevresinin boy çevresine bölünmesiyle elde edilmekte, cm cinsinden ölçülmektedir. Kardiyometabolik risk yönünden bel/boy oranı; <0.5 ise risk yok, >=0.5 ve <0.6 ise artmış risk, >=0.6 ise çok artmış risk olarak sınıflandırılmıştır. Beden kitle indeksinin 18.5 kg/m²’nin altı zayıflık, 18.5-24.99 kg/m² arası normal, 25.0- 29.99 kg/m² arası fazla kiloluluk, 30.00 kg/m² ve üzeri obezite (şişmanlık) olarak sınıflandırılmıştır. Bel çevresi; Erkeklerde <94 cm normal, 94-102 cm artmış risk, >102 cm çok artmış risk olarak tanımlanmıştır. Aynı değerler kadınlar için sırasıyla; <80 cm, 80-88 cm ve >88 cm’dir.

Bulgular: Çalışanların yaş ortalaması 35.6±0.4 yıldır, %63.5’i erkektir, %64.7’si evlidir, üniversitede ortalama çalışma süresi 6.0±0.3 yıldır. Bel/boy oranının BKİ’ne göre normalin üzerinde kiloda olma tanısı koymada sensitivitesi %97.6, spesifitesi %67.1 olarak bulunmuştur. Bel/boy oranının pozitif prediktif değeri %81.5, negatif prediktif değeri %94.9 bulunmuştur. Bel çevresi BKİ ile karşılaştırıldığında aynı değerler sırasıyla, %84.1, %78.6, %85.4 ve %76.9’dur.

Çalışanların %28.4’ünde bel/boy oranı <0.5, %71.6’sının >=0.5 saptanmıştır. Risk altında olma (>=0.5) cinsiyet, medeni durum ve yaş ile ilgili bulunmuştur (p<0.05). Erkeklerde %86.4, 50 yaş üzerinde %96.2, evlilerde %83.6 saptanmıştır. Kardiyometabolik risk yönünden çalışanların %28.4’ü risk yok, %52.3’ü artmış risk ve %19.3’ü çok artmış risk grubundadır. Bel çevresi yönünden çalışanların %41.1’i risk yok, %29.0’ı artmış, %29.9’u çok artmış risk sınıfındadır.

Sonuç ve Öneriler: Bel/boy oranı, BKİ’ne göre geçerliliği yüksek bir yöntemi olarak değerlendirilmiştir. Taramalarda antropometrik yöntemlere ek olarak ya da tek başına kullanılması, konuyla ilgili ileri araştırmalar yapılması ve bel/boy oranının eğitim yoluyla halka ve sağlık personeline tanıtılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bel/boy oranı, bel çevresi, BMİ, kardiyometabolik risk

SB-128

Sigara İçen ve İçmeyen Gebelerde Bebek Beslenme Tutumunun İncelenmesiEmine Gerçek Öter¹, Ayça Balmumcu², Filiz Abacıgil³, Dicle Filiz Yıldırım⁴¹Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Doğum, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Aydın²Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Söke Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, Evde Hasta Bakımı Programı, Aydın³Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Aydın⁴Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doğum, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı, Aydın

Giriş-Amaç: Sigara kullanımı küresel anlamda önemli halk sağlığı sorunlarından birisidir. Gebelik ve doğum sonrası dönemde sigaranın kullanılması fetal kayıplara, erken membran rüptürüne, prematür doğumlara, emzirmenin erken gerçekleşmemesi ya da bebeğin emmemesi gibi daha birçok soruna neden olmaktadır. Bu nedenle sigara kullanımının gebelerin bebek beslenme tutumlarına karşı oluşturduğu etkiyi incelemek toplum sağlığı açısından önemli bir noktadır. Çalışmanın amacı sigara içen ve içmeyen gebelerde bebek beslenme tutumunun incelenmesidir.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipte olan araştırma 20 Eylül 2019- 20 Ocak 2020 tarihleri arasında Aydın Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesine gelen, 14.gestasyonel hafta ve üzerinde olan 318 gebe kadın ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda oluşturulan “Bilgi Formu” ve Türkçe geçerlik-güvenirlik çalışması Ekşioğlu ve ark.(2016) tarafından yapılan “IOWA Bebek Beslenme Tutum Ölçeği” ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesi tanımlayıcı istatistikler (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma), ki-kare ve lojistik regresyon analizleri ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaya başlamadan önce Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan izin alınmıştır.

Bulgular: Gebelerin %33’ü 19-23 yaş aralığında, %26,7’si ilkökul ve altı eğitim düzeyine sahip, %37,7’sinin geliri giderinden az, %75,8’i ev hanımı idi. Araştırmaya katılan gebelerin %60.0’ünün (n=123) emzirme eğitimi aldığı, %68.3’ünün (n=140) bir önceki bebeği ile emzirmeye yönelik sorun olmadığı, %2,2’sinin (n=7) emzirmeyi düşünmediği saptanmıştır. Gebelerin %29.9’unun (n=95) emzirmeye yatkın, %68.9’unun (n=219) kararsız, %1.3’ünün (n=4) emzirmeye yatkın olmadığı (formül mama ile beslemeye yatkın) saptanmıştır. Araştırmada yaş, meslek, yerleşim yeri, sigara içme, gebelikte sigara içmeye devam etme ve bir önceki bebek ile emzirme sorunu yaşamayanın emzirmeye yatkınlığı etkilediği bulunmuştur. Genç anne yaşı 3.641 (95% CI [1.911-6.936]; p <0.001), ev hanımı olma 0.500 (95% CI [0.285-0.877]; p = 0.016) ve sigara kullanmanın 0.521 (95% CI [0.306-0.887]; p = 0.016) emzirmeye yatkın olmama riskini (formül mama ile besleme yatkınlığı) artırdığı saptanmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışmada, annenin yaşının genç olması, ev hanımı olması ve sigara kullanmasının bebek beslenme tutumunda emzirmeye yatkın olmama (formül mama ile beslenme) riskini artırdığı bulunmuştur. Hemşireler ve ebelerin gebelik döneminde verdikleri emzirme eğitimlerinde emzirmeye yatkınlığa engel olabilecek faktörleri göz önünde bulundurmaları önerilmektedir. Böylelikle ilk altı ay sadece anne sütünün verilmesi ve emzirmenin iki yıl ve daha uzun sürelerle sürdürülmesine katkı sağlanabileceği düşünülmektedir.

Ahtar Kelimeler: bebek beslenmesi, emzirme, sigara

SB-129 Türkiye’de Yirmi Beş Yıllık Süreç İçinde Adölesan Gebeliği

Elif Nur Yıldırım Öztürk¹, Mehmet Uyar²

¹Konya Akşehir Devlet Hastanesi

²Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Adölesan gebelikler (10-19 yaş arası) riskli gebelikler kapsamında değerlendirilmektedir. Adölesan gebeliklerin anne ve bebek sağlığını olumsuz etkilediği bilinmektedir. Dünya Sağlık Örgütü’ne göre son yirmi yıl içerisinde dünya çapında adölesan gebelik oranı, bölgeler arası ciddi farklılıklar bulunmakla beraber, %11,6’dır. Bu çalışmada Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 1993, 1998, 2003, 2008, 2013 ve 2018 bulgularına dayanarak adölesan gebeliklerinin zaman içerisinde gösterdiği değişimin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırma tanımlayıcı türdedir. Araştırmada veri kaynağı olarak kullanılan yayınlar tüm kamunun erişimine açık olduğundan, çalışmanın yapılabilmesi için etik veya resmi herhangi bir izin alınmamıştır. Araştırma 26.10.2020-08.11.2020 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmada veri kaynağı olarak TNSA 1993, 1998, 2003, 2008, 2013 ve 2018 kullanılmıştır. Bu araştırmalar Türkiye’deki 15-49 yaş arası kadınları temsil eden bir örnekleme gerçekleştirilmektedir. TNSA’lara internet arama motoru üzerinden ulaşılmıştır. Her bir TNSA’da araştırmanın konusu olan ‘Adölesan Doğurganlık ve Annelik’ başlığındaki verilerden TNSA’ların tamamında ortak olarak sunulanlar alınmıştır. Buna göre adölesan gebelik yüzdesi, yaş (15, 16, 17, 18, ve 19), yerleşke (kentsel ve kırsal) ve bölge (batı, güney, merkez, kuzey ve doğu) değerlendirilmiştir. Çalışmada primer verilerin sekonder değerlendirilmesi yoluna gidilmiş olup verilerin özetlenmesinde sayı ve yüzdeler kullanılmıştır. Kategorik veriler arası ilişkilerin değerlendirilmesinde ki-kare testinden faydalanılmıştır. İstatistiksel olarak $p < 0,05$ anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: TNSA-1993’te adölesan gebeliği %9,3; TNSA-1998’de %10,2; TNSA-2003’te %7,5; TNSA-2008’de %5,9; TNSA-2013’te %4,6 ve TNSA-2018’de %3,5 idi. Toplam altı TNSA’da yıllara göre adölesan gebelik yaşları arasında (15, 16, 17, 18 ve 19 yaş) ki-kare testi ile anlamlı farklılık belirlendi (Ki-kare=13,170; $p=0,001$). Altı TNSA’da yıllara göre adölesan gebelerin yerleşkesinde (kentsel ve kırsal) ve adölesan gebelerin bulunduğu bölgede (batı, güney, merkez, kuzey ve doğu) anlamlı fark bulundu (Sırasıyla Ki-kare=562,312; $p=0,001$ ve Ki-kare=40,807; $p=0,001$).

Sonuç ve Öneriler: Yıllar içerisinde adölesan gebelerin yaş, kentsel-kırsal yerleşke ve buldukları bölge özelliklerinde farklılaşma meydana gelmiştir. Hem anne hem de bebek sağlığını olumsuz etkilediği bilinen adölesan gebeliklerin azaltılması için ailelerin farkındalıklarının ve bilinç düzeylerinin artırılması ile yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Adölesan gebeliği, adölesan sağlığı, halk sağlığı, TNSA

SB-130

Samsun ili 2017-2018 Yılı Meme Kanseri Tarama Programı Verilerinin Değerlendirilmesi

Nilden Hatice Arslan¹, Muhammet Ali Oruç²¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Samsun²İl Sağlık Müdürlüğü, Samsun

Giriş-Amaç: Meme kanseri kadınlarda en sık görülen kanser türüdür. Meme kanserini erken evrede yakalayabilmek için, kanser mortalitesini azalttığı düşünülen ve etkinliği kanıtlanmış tarama yöntemleri kullanılmaktadır. Bu çalışmada Samsun il ve ilçelerindeki KETEM'lerde yürütülen meme kanseri tarama programı sonuçlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipte planlanan çalışmanın örneklemini 01.01.2017-31.12.2018 tarihleri arasında İlkadım, Atakum, Bafra, Çarşamba ilçelerinde hizmet veren KETEM'lere başvuran 40- 69 yaş arası 40.449 kadın oluşturmaktadır. Çalışma için Ondokuz Mayıs Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (OMUKAEK 2019/106) ve Samsun İl Sağlık Müdürlüğü'nden izin alınmıştır. Mamografi sonuçları Türkiye Ulusal Tarama Mamografisi Raporlama Merkezi'nden elde edilen Samsun'a ait kayıtlar incelenerek değerlendirilmiştir. Elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde SPSS 22.0 paket programı kullanılmış, veriler ortalama±SS ve sayı (%) olarak ifade edilmiş, Spearman korelasyon testi yapılmıştır.

Bulgular: 2017-2018 yıllarında meme kanseri tarama programına alınan 39.564 kadının yaş ortalaması 51,6±7,7 yıl bulunmuştur. Bu kadınlara mamografi çekimi yapılmış, ancak çekilen mamografilerin 28'i yetersiz bulunmuş ve 39.536 tarama mamografisi raporlanmıştır. Çekilen tarama mamografilerinin 1980'i (%5,1) BRADS 0 (ek tetkik gerekli), 37.261'i (%94,2) BRADS 1-2 (negatif veya benign bulgular), 184'ü (%0,4) BRADS 4 (şüpheli bulgular), 111'i (%0,3) ise BRADS 5 (yüksek olasılıkla malign bulgular) idi. Yaşa göre bakıldığında ise BRADS 0 kadınların 974'ü (%49,2), BRADS 1-2 kadınların 16.238'i (%43,6) 40-49 yaş grubunda, BRADS 4 kadınların 74'ü (%40,2), BRADS 5 kadınların ise 46'sı (%41,4) 50-59 yaş grubundaydı. Yaşla BRADS sınıflaması arasında anlamlı, pozitif yönlü ve kuvvetli ilişki vardı ($r=0,926$, $p<0.001$). Mamografi raporları meme yapısı açısından değerlendirildiğinde ise 3879'u A (%9,8) (tamamen yağlı), 18124'ü (%45,8) B (dağınık fibroglandüler dansite), 15.443'ü (%39,1) C (heterojen yoğun), 2090'ı (%5,3) D (aşırı yoğun) kategorisinde olduğu görülmüştür. Çalışma grubundaki kadınlardan ileri tetkik için yönlendirilerek ilimizde hizmet veren kamu hastanelerine başvuran 2320 (%5,8) kadından, 102'sine (%4,4) biyopsi yapılmış ve 66 (%2,8) kadın meme kanseri tanısı almıştır.

Sonuç ve Öneriler: Kansere mücadelede en etkili yöntemlerin başında kanser konusunda toplumda farkındalık sağlanması, toplum bilincinin geliştirilmesi ve hiç şüphesiz ki kanser taramaları gelmektedir. Kanser tarama programlarının etkinliğinin ve kapsama oranının artmasını sağlayarak, henüz klinik bulgular ortaya çıkmadan erken evrede iken bu hastalığı tespit etmek ve böylece meme kanserine bağlı mortalite hızını düşürmek gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kanser tarama programı, Mamografi, Meme kanseri

SB-131

Sağlık Alanında Eğitim Alan ve Dismenore Yaşayan Öğrencilerde Fonksiyonel ve Emosyonel Durum

Sebahat Hüseyinoğlu, Nisanur Polat, Ümüþ Ünal, Beyza Madalı, Derya Tekin, Didem Akşit, Sümeyye Mavi, Nazan Karahan
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara

Giriş-Amaç: Ağrılı adet görme olarak tanımlanan dismenore, kadın yaşamında sosyal ve ekonomik yükleri olan önemli bir halk sağlığı sorunudur. Özellikle primer dismenore genç kadınlar arasında oldukça yaygındır ve dünya genelinde genç kadınların %50-90'ını etkilemektedir. Primer dismenore, herhangi bir pelvik patoloji olmaksızın menstrüasyonun hemen öncesinde veya sırasında alt karın bölgesinde ortaya çıkan kramp tarzında ağrı olarak tanımlanır. Literatürde dismenorenin, akademik başarı, günlük işleri yapma, duygusal ve kişilerarası ilişkileri yönetme gibi işlevsel ve emosyonel durumları olumsuz etkilediği ve yaşam kalitesini bozduğu belirtilmektedir. Dismenorenin bu olumsuz etkileri ile baş edebilmek için, genç kadınların fonksiyonel ve duygusal olarak ne derece etkilediğini ve bu etkiyi artıran/azaltan faktörleri bilmek önemlidir. Bu araştırma, geleceğin sağlık çalışanı olarak hizmet edecek olan sağlık öğrencilerinde, dismenorenin fonksiyonel ve emosyonel etkilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipte yapılan araştırma, etik kurul izni alındıktan sonra bir kamu üniversitesinin, kız öğrenci yurdunda kalan 272 öğrenci ile yapılmıştır. Araştırmaya, katılmayı kabul eden, jinekolojik hastalığı olmayan (endometriozis, adenomyoz, pelvik inflamatuvar hastalık, vb.), yurtda kalan ve sağlık alanında eğitim gören, lisans ve önlisans öğrencileri dahil edilmiştir. Veriler öğrenci bilgi formu ve "Fonksiyonel ve Emosyonel Dismenore Ölçeği (FEDÖ)" kullanılarak online anket yöntemi ile toplanmıştır. Kıyaslamalar Kruskal Wallis, Mann Whitney U ve korelasyon analizleri ile yapılmıştır. Anlamlılık $p>0,005$ olarak alınmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması $20,03\pm 1,29$ ve menarş yaşı $13,10\pm 1,28$ 'tir. Öğrencilerin adet özellikleri incelendiğinde, %23,5'inin düzensiz adet olduğu, %44,9'unun her adette, %45,2'sinin zaman zaman dismenore yaşadığı belirlenmiştir. İlk adet yaşı ile FEDO arasında, ters yönlü zayıf düzeyde bir ilişki vardır ($r=-,124$ $p=0,042$). Buna göre ilk adet görme yaşı azaldıkça, olumsuz etkilenim artmaktadır Her adette ağrısı olanların olumsuz etkilenme oranı, zaman zaman ağrı yaşayanlara göre daha yüksektir ($z=-7,137$, $p=0,000$). BKİ'ye göre zayıf olanların, fazla kilolu ve obez olanlara göre daha olumsuz etkilendiği belirlenmiştir ($H=11,954$, $p=0,003$). Lisans ve ön lisans öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($z=-1,680$, $p=0,93$). Ebelik, tıp ve hemşirelik bölümlerinde okuyan öğrencilerin, dismenoreden fonksiyonel ve emosyonel olarak etkilenme düzeyleri daha düşüktür ($z=-2,920$, $p=0,003$).

Sonuç ve Öneriler: Çalışmanın en önemli bulgusu, müfredatında üreme sağlığına yönelik dersler olan ebelik, tıp ve hemşirelik bölümlerinde emosyonel ve fonksiyonel etkilenmenin daha az yaşandığının belirlenmesidir. Çalışmaya alınan tüm öğrencilerin sağlık alanında eğitim almasına karşın, üreme sağlığı konusunda eğitim almayan öğrencilerin dismenoreden etkilenme oranlarının yüksek olması düşündürücüdür. Bu sonuç başta sağlık eğitimi alan öğrenciler olmak üzere tüm üniversite öğrencilerinin eğitimleri sırasında "üreme sağlığı" eğitimi almasının önemine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: dismenore, üreme sağlığı eğitimi, adolesan, genç popülasyon, jinekolojik hastalıklar

SB-132

Doğum Öncesi Bakım Almak için Başvuran Kadınlarda İstenmeyen Gebelik Sıklığı ve Etkileyen Faktörlerin DeğerlendirilmesiHasan Ulubaşoğlu¹, Saime Şahinöz², Turgut Şahinöz³, Pınar Ulubaşoğlu⁴¹T.C. Sağlık Bakanlığı Ankara Şehir Hastanesi (Kadın-Doğum Hastanesi), Ankara²Ordu Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ordu³Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü, Ordu⁴T.C. Sağlık Bakanlığı Ankara İl Sağlık Müdürlüğü Kızılcahamam Devlet Hastanesi, Ankara

Giriş-Amaç: Karşılanamamış aile planlaması ihtiyacı ve buna bağlı olarak oluşan istenmeyen gebelikler gelişmekte olan ülkelerde oldukça yüksektir ve önemli bir halk sağlığı sorunudur. Son yıllarda Türkiye’de sağlık hizmetlerinde önemli gelişmeler olmasına rağmen, istenmeyen gebeliklerin oranı halen yüksektir. Bu çalışmada doğum öncesi bakım almak için başvuran kadınlarda istenmeyen gebelik sıklığı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu araştırma, hastaneye doğum öncesi bakım için başvuran evli 409 gönüllü kadın üzerinde yapılmış kesitsel bir araştırmadır. Araştırmaya başlamadan önce Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 30.10.2018 tarih ve 2018/8 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Veri toplamak için araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu yüz yüze görüşme tekniği ile kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni istenmeyen gebelik, bağımsız değişkenler ise yaş, eğitim, yaşanan yer, aile planlaması yöntemleri hakkında bilgi sahibi olmak, kullanılan aile planlaması yöntemi, toplam gebelik sayısı, toplam yaşayan çocuk sayısı, düşük yapma durumu, hayattan memnuniyet durumu, ekonomik durum, son iki gebelik arası süre, başka çocuk isteme durumu, eşinin başka çocuk isteme durumudur. Verilerin değerlendirilmesinde yüzde, ortalama ve ki-kare testi kullanılmıştır. p değeri $\leq 0,05$ (% 95 güven aralığı) anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: İstenmeyen gebelik oranı%23,2 olarak bulunmuştur. İstenmeyen gebelik oranı yaşla birlikte azalmaktadır. Kadının eğitim seviyesi yükseldikçe istenmeyen gebelik oranı azalmakta ve bu oran üniversite mezunlarında%18,5’e düşmektedir. Kadınların %99,8’inin herhangi bir aile planlaması yöntemini duyduğu, %62,6’sının gebelik öncesi bir aile planlaması yöntemi kullandığı ve yalnızca %21,8’inin etkili bir aile planlaması yöntemi kullandığı tespit edilmiştir. İstenmeyen gebelik oranının en yüksek olduğu grup, hayatından memnun olmayan kadınlardır. İstenmeyen gebelik oranlarının yüksek olduğu diğer gruplar sırasıyla; ekonomik durumu kötü olan kadınlar, hamilelik öncesinde geleneksel aile planlaması yöntemlerini kullanan kadınlar, başka çocuk istemeyen kadınlar, son iki gebeliği arasında iki yıldan az süre olan kadınlar ve eşi başka çocuk istemeyen kadınlardır.

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışmada istenmeyen gebeliklerin yüksek oranda bulunmasının (%23,2) nedeni, kadınların çoğunun aile planlaması yöntemi kullanmaması (%44,2) veya geleneksel aile planlaması yöntemlerini (%27,3) kullanmalarıdır. İstenmeyen gebelik oranının en yüksek olduğu risk grubunun genç (20 yaş altı) kadınlar olduğu tespit edilmiştir. Özellikle genç evli çiftlerde geri çekme yönteminin kullanım oranı yüksek olduğundan ve bu durum istenmeyen gebeliklere neden olabileceğinden çiftlere evlilik öncesi aile planlaması eğitimi verilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji, Aile Planlaması, Halk Sağlığı, Karşılanamamış Aile Planlaması İhtiyacı, İstenmeyen Gebelikler

SB-133

Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Depresif Belirti, Psikolojik Distres ve Etkileyen Faktörler, Bir İzleme Çalışması

Mehmet Rıfki Aktekin¹, Meltem Akdemir¹, Yeşim Şenol², Özge Baysal³, Sümer Mamaklı², Fırat Köse¹, Damla Sebhane Bozbay¹,
Kevser Uz¹, Yonca Sönmez¹, Erol Gürpınar²

¹Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Antalya

²Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi Ana Bilim Dalı, Antalya

³Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Antalya

Giriş-Amaç: Tıp öğrencilerinin depresif belirti ve psikolojik distres açısından eğitimlerinin ilk iki yılındaki değişimi ve ilişkili faktörleri belirlemektir.

Gereç-Yöntem: Araştırma, bir izleme çalışmasıdır. Evren 2017-2018 eğitim-öğretim döneminde Üniversitesi Tıp Fakültesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü ve Spor Bilimleri Fakültesine kayıt yaptıran 543 Dönem-I öğrencisidir. Farklı yapıları ve eğitim süreçlerine sahip iki fakülte kontrol grubu olarak seçilmiştir. Örneklem yöntemi kullanılmamış, eğitimlerine başladıkları ilk hafta uygulanan anketi yanıtlayan öğrenciler çalışmaya dahil edilmiştir. İkinci yılın ortasında anket aynı öğrencilere tekrar uygulanmıştır. Katılan öğrenci sayısı ilk yıl 541/543'dür (%99,6). İkinci yıl takip oranı 444/541'dir (%82,1). Anket formu sosyodemografik özellikler ve olası stresli yaşam olayları, Genel Sağlık Anketi (GSA-12), Beck Depresyon Envanteri (BDI) ve Young İnternet Bağımlılığı Testini içermektedir. Ölçeklerin geçerli ve güvenilir Türkçe versiyonları uygulanmıştır. GSA-12'de her madde 0-3 arasında puanlanmıştır. Ayrıca, 0-0-1-1 standart puanlama kullanılmıştır ve 2 puan ve üzeri psikolojik olarak riskli kabul edilmiştir. BDI'de her madde 0-3 arasında puanlanmıştır, 17 puan ve üzeri depresif olarak kabul edilmiştir. Stresli yaşam olayları 23 madde kullanılarak ölçülmüştür. Her madde, stresin derecesine göre 0-10 (stres hissetmeme-çok yüksek, sürekli stres) arasında puanlanmıştır.

Araştırmanın bağımlı değişkenleri; GSA-12 ve BDI puanıdır. Bağımsız değişkenleri; olası stresli yaşam olayları, cinsiyet, birinci yıl ortalama notu, düzenli fiziksel egzersiz yapma durumu, kronik hastalığı olma durumu, beden kitle indeksi, Young İnternet Bağımlılığı ölçek puanıdır.

Çalışma verileri SPSS 23.0 kullanılarak değerlendirilmiştir. Ortalama, standart sapma, sayı ve yüzde değerleri tanımlayıcı istatistikler için kullanılmıştır. Paired t testi, McNemar testi, ki-kare testi ve tek yönlü ANOVA kullanılarak veri analizi yapılmıştır. GSA-12 ve BDI puanları ile bağımsız değişkenlerin ilişkisi çok değişkenli analizlerle değerlendirilmiştir. P<0,05 olan değerler istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Araştırma... Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu (No:2017/280) tarafından onaylanmıştır.

Bulgular: GHQ-12 puan ortalaması tıp öğrencilerinde 11,19'dan 13,70'e yükselirken (p<0,001), kontrol öğrencilerinde istatistiksel olarak anlamlı bir artış gözlenmemiştir. Psikolojik distres prevalansı %53,8'den %61,8'e yükselmiştir (p=0,042). BDI skor ortalaması başlangıçta 8,04 iken ikinci yılda 10,10'a ulaşmıştır (p<0,001). Depresif belirti prevalansı %8,8'den %19,5'e yükselmiştir (p<0,001). Diğer fakülte öğrencilerinin BDI puan ortalamasında ve depresif belirti yaygınlığında anlamlı bir artış gözlenmemiştir. Tıp öğrencilerinde depresyon insidansı %15,9 bulunmuştur. Stresli yaşam olaylarından "sosyal aktivitelerden memnuniyetsizlik" hem GSA-12 (OR=1,245, %95 GA=1,105-1,402) hem de BDI (OR=1,271, %95 GA=1,109-1,457) üzerindeki en etkili değişken olarak bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışma, GSA-12 ve BDÖ puanlarının diğer fakülte öğrencilerinden farklı olarak sadece tıp öğrencilerinde eğitimin ilk yılında arttığını göstermiştir. Bu nedenle tıp eğitiminin ilk yılı öğrencilerin ruh sağlığını koruyacak şekilde planlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Depresif belirti, izleme çalışmaları, psikolojik distress, stresli yaşam olayları, tıp öğrencileri

SB-134

“Öğretmen Adaylarında Öğrenci Ruh Sağlığı Okuryazarlığı Ölçeği” Geliştirme Çalışması

Mehtap Canciğer Eltaş¹, Nazan Savaş²¹Hatay Altınözü İlçe Sağlık Müdürlüğü²Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD

Giriş-Amaç: Öğretmenlerin öğrenci ruh sağlığı okuryazarlığı; öğrencilerin iyi ruh sağlığını sağlaması, ruhsal bozukluklarını tanıması, yönetmesi ve doğru bilgi kaynaklarına ulaşabilmesi açısından mezuniyet öncesi kazanılması gereken bir beceridir. Araştırmamızda Öğretmen Adaylarında Öğrenci Ruh Sağlığı Okuryazarlığı Ölçeği (ÖRSO-ÖA) geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu metodolojik çalışma 2019’da Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi 4.sınıf öğrencilerinde yürütülmüştür. Araştırma için gerekli izinler Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Etik Kurulu’ndan (07.03.2019 tarihli Karar No:03) ve Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı’ndan alınmıştır (06.03.2019 tarihli Sayı: E.14466). Evrenin tamamına (559) ulaşılması hedeflenmiş, 510 (%91,2) öğrenci araştırmaya dâhil edilmiştir. Veri toplamada araştırmacılar tarafından oluşturulan anket formu ve 90 maddelik madde havuzundan uzman görüşü ile 50 maddeye düşürülen 5’li Likert tipinde ÖRSO-ÖA kullanılmıştır. İstatistiksel analizlerde; tanımlayıcı istatistikler, kapsam geçerlilik indeksi, madde, temel bileşenler, açımlayıcı faktör analizleri, Cronbach Alfa katsayısı, yarıya bölme yöntemi, Tukey’s test of additivity, Hotelling’s T-Squared, Interclass Correlation Coefficient, Kolmogorov-Smirnov, Mann Whitney-U ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmış, $p<0,05$ önemli kabul edilmiştir.

Bulgular: Öğretmen adaylarının %59,4’ü kadın olup, %68,6’sının anne eğitimi, %46,3’ünün baba eğitimi okuryazar değil/okuryazar/ilkokul mezunudur. %6,5’inin kendisinde ve %13,3’ünün yakın çevresinde doktor tanılı ruhsal hastalık bulunmaktadır. Madde elemesi analizleriyle 30 maddeye indirilen ÖRSO-ÖA’nın KMO:0,913, Bartlett Küresellik Testi $p<0,001$ ’dir. Ölçek 7 faktörden oluşmuş açıklanan toplam varyans %62,07’dir. Faktör1 “Ruh Sağlığı Bozukluklarını Tanıma”, Faktör2 “Pozitif Ruh Sağlığını Geliştirme ve Sürdürme”, Faktör3 “Yasal Durumları Yönetme”, Faktör4 “Sosyal Sorunları Yönetme”, Faktör5 “Zararlı Alışkanlıkları Fark Etme”, Faktör6 “Profesyonel Yardım”, Faktör7 “Ruh Sağlığı ile İlgili Doğru Bilgiye Ulaşma” olarak adlandırılmıştır. Cronbach Alfa katsayısı 0,908, Guttman Split-Half katsayısı 0,816, Spearman-Brown katsayısı 0,827’dir. Ölçek puanı toplanabilir özellikte değildir ve ölçmek istenilen özelliği ölçen, güçlü ve homojen bir ölçektir ($p<0,001$). Ölçek maddelerinin sıralanma şekli ve birbirleriyle uyumu uygundur ($p<0,001$). Faktör1-2-6-7 puanları kadınlarda, Faktör1-2-4-5-6-7 puanları sınıf öğretmenliği bölümünde okuyanlarda, Faktör5 puanı baba eğitimi ortaokul/lise/üniversite ve üzeri olanlarda, Faktör6 puanı ise ruhsal hastalık tanısı olmayanlarda daha yüksektir ($p<0,05$).

Sonuç ve Öneriler: ÖRSO-ÖA öğretmen adaylarının öğrenci ruh sağlığı okuryazarlığı düzeylerinin değerlendirilmesinde geçerli ve güvenilir bir araç olup, öğretmen adaylarının öğrenci ruh sağlığı okuryazarlığı düzeyini 7 alanda ölçmekte, toplam puanı bulunmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ruh Sağlığı Okuryazarlığı, Öğretmen adayı, Öğrenci, Ölçek, Geçerlilik-Güvenilirlik

SB-135

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Sağlık Çalışanlarının Ruh Sağlığı Nasıl Etkilendi?

Nazlı Görmeli Kurt

Ankara Şehir Hastanesi, Acil Tıp Kliniği, Ankara

Giriş-Amaç: COVID-19 salgınının global yayılımının ardından dünya çapında özellikle sağlık çalışanlarının arasında ciddi psikolojik bozukluklar yaşanmaya başlamıştır. Sağlık mensupları, hem virüslü hastalarla doğrudan temasları hem de bu salgının izolasyon boyutu nedeniyle daha şiddetli stres yüküyle karşı karşıyadır. Bu çalışmanın amacı COVID-19 kliniğinde çalışan sağlık çalışanlarında anksiyete, depresyon ve uyku bozukluğu gibi psikiyatrik bozuklukları incelemektir.

Gereç-Yöntem: Çalışmaya lokal bir komiteden etik onam alındıktan sonra, bir eğitim araştırma hastanesi acil servisinde çalışan 55 sağlık çalışanı ve COVID-19 hastalarına hizmet veren diğer bölümlerde çalışan 55 sağlık çalışanı olmak üzere 110 gönüllü dahil edildi. Katılımcılar arasında hekimler, hemşireler, hasta kayıt ve hasta nakil personeli mevcut idi. Grupları oluştururken bu profesyoneller doktorlar, hemşireler ve diğer personel olmak üzere üç gruba ayrıldı. Gönüllülere sosyodemografik veri formu ve Hastane Anksiyete Depresyon Ölçeği (HAD), Pittsburg Uyku Kalitesi İndeksi (PSQI) uygulandı. Veriler SPSS 16.0 yazılım paketi (SPSS Inc, Chicago, United States) kullanılarak analiz edildi. Kategorik veriler ki-kare testi kullanılarak yapıldı. Nicel veriler üzerinde ikili analiz gruplarında Student t testi kullanıldı. Lojistik regresyon analizi sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bulunan değişkenlere kovaryans analizi uygulanmıştır. Şiddetli anksiyete ve depresyon gelişimi için risk faktörlerini belirlemek için lojistik regresyon analizi yapıldı. Tüm analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi $P < 0.05$ kullanılmıştır.

Bulgular: HADS puanları arasında, katılımcıların yüksek bir kısmının 11 ve üzeri puan alması, şiddetli anksiyete ve depresyon varlığının göstergesi olarak dikkate değerdi. Bu bireylerin anksiyete ve depresyon alt ölçek puanları sırasıyla % 39,4 ve % 31,3 için 11 puanın üzerindedir. Potansiyel COVID-19 hastaları ile birincil ve ikincil karşılaşmalar açısından bakıldığında, potansiyel COVID-19 vakaları ile ilk karşılaşan grupta hem anksiyete hem de depresyon alt ölçeğine ilişkin puanların anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur ($P < 0.001$). Acil servis personeli arasında hem anksiyete hem de depresyon HAD puanlarının anlamlı olarak yüksek olduğu görüldü ($P < 0.001$). Birincil gruptaki katılımcıların algılanan stres düzeyleri ve PUKİ alt ölçek puanları, ikincil gruptaki katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksekti ($P < 0.001$). Kadın cinsiyette anksiyete gelişme riski erkeklere göre 12,4 kat daha fazla bulundu. Buna ek olarak, anksiyete gelişimi için rölatif risk, diğer meslek gruplarına göre hekimlerde 6,1 kat, hemşirelerde 5,2 kat daha yüksekti.

Sonuç ve Öneriler: COVID-19 pandemisi ile en ön safta mücadele eden acil servis çalışanlarının, aile hekimlerinin ve pratisyenlerin sistematik düzenli psikososyal destek mekanizmalarına ihtiyacı var. Diğer aile üyelerine bulaş korkusu nedeniyle çoğu sağlık çalışanı kendini ailelerinden izole etmek durumunda kalmıştır. Ancak unutulmamalıdır ki yalnızlık ve izolasyon sonucu kayıp aile bireylerinin duyguları depresyon riskini artırabilir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, anksiyete, depresyon

SB-136

**Loneliness and Perceived Stress Levels of Hypertension Patients:
Are Stress and Loneliness The Most Significant Feature of the COVID-19 Outbreak?**Ebru Öztürk Çopur¹, Fatma Karasu², Rabia Arpacı³¹Department of Public Health Nursing, Kilis 7 Aralık University, Faculty of Health Science, Kilis, Turkey.²Department of Public Health Nursing, Faculty of Health Science, Kilis, Turkey.³Department of Mental Health Nursing, Faculty of Health Science, Kilis, Turkey.

Background: Covid-19 that causes health problems such as acute respiratory syndrome (ARDS), arrhythmia, shock, acute kidney damage, acute heart damage, liver dysfunction has spread rapidly and has greatly affected the lives of societies and the world. Covid-19 disease is an infection that has high mortality and is rapidly transmitted from person to person by droplet and contact. People who have hypertension disease can increase their loneliness and perceived stress level in the Covid-19 outbreak.

Objective: This study was planned descriptively to determine the perceived stress and loneliness levels of hypertensive patients.

Method: The research was carried out on 135 hypertension patients who were accessed through the online platform between 18.05.2020 and 31.05.2020, who meet the inclusion criteria and accept to participate for the studying. Ethics Committee's Approval was received prior to initiating this study. The snowball method was used in the research. A digital questionnaire was created by the researchers to include the participants in the study, and the study was carried out using an online database. Sociodemographic data form, perceived stress and loneliness scale were used to collect data. Statistical analysis was performed on SPSS for Windows 21.0 software. The descriptive values of the data obtained were expressed as mean, standard deviation, number, and percentage frequencies. Regression analysis and pearson correlation was used to examine the relationship between loneliness and stress.

Results: A significant relationship was found between patients' fear due to Covid-19, affecting their mental health, taking into account warnings, being tested for themselves or their relatives, positive test results, having a healthcare worker at home, needing psychological support, UCLA loneliness and perceived stress.

Conclusion: The research found that hypertension patients had a high risk of loneliness and perceived stress during the Covid-19 outbreak. This situation is thought to affect the mental state of individuals. Therefore; the necessary psychosocial and mental health consequences of hypertensive patients should be addressed by mental health professionals.

Keywords: Hypertension, Covid-19, stress, loneliness

SB-137

Perimenopozal ve Postmenopozal Kadınlarda Depresyon, Sosyal Destek ve Yaşam Kalitesi

Seval Çalışkan Pala¹, Alaettin Ünsal¹, Ece Elif Öcal¹, Gökçe Dağtekin², Didem Arslantaş¹

¹Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

²Uşak İl Sağlık Müdürlüğü, Uşak

Giriş-Amaç: Menopoz “ovaryum aktivitesinin yitilmesi sonucunda menstrüasyonun kalıcı olarak sonlanması” olarak tanımlanmaktadır. Dünya çapında her yıl 45-55 yaş arası yaklaşık 500 milyondan fazla kadın menopoz süreci yaşamaktadır. Bu sayının 2030 yılına kadar 1,2 milyar olması beklenmektedir. Perimenopozal dönemdeki kadınlar arasında başta tekrarlayan ve şiddetli depresyon olmak üzere bazı ruhsal sıkıntılarının sıkça görüldüğü bilinmektedir. Bu dönemde yaşanan fiziksel ve özellikle de ruhsal bozuklukların kadınların yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilemesi olasıdır. Çalışmada Eskişehir yarıkırsalında perimenopozal ve postmenopozal kadınlarda depresyon sıklığının saptanması, ilişkili olduğu düşünülen bazı değişkenlerin incelenmesi, algılanan sosyal destek düzeyinin ve yaşam kalitesinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Çalışma, 01 Temmuz- 30 Ağustos 2019 tarihleri arasında Eskişehir yarıkırsalında yaşayan 40-60 yaş arası perimenopozal ve postmenopozal dönemdeki 827 kadın üzerinde gerçekleştirilen kesitsel tipte bir araştırmadır. Çalışmada depresyon değerlendirilmesinde Beck Depresyon Envanteri, sosyal destek düzeyinin belirlenmesinde Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve yaşam kalitesinin değerlendirilmesinde EUROHIS-QOL-8 yaşam kalitesi ölçeği kullanılmıştır. İstatistiksel analizler için Ki-kare testi, Lojistik Regresyon Analiz ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışma grubu oluşturanların yaşları 40-60 arasında değişmekte olup, ortalama 49.9±6.4 yıl idi. Çalışmamızda depresyon görülme sıklığı %23.1(n=191) olarak bulundu. Depresyon ile ilişkili olduğu saptanan değişkenlerle oluşturulan Lojistik Regresyon analizi sonucunda depresyon görülme sıklığının bekar/dul olanlarda (OR:3.043), B tipi kişilik yapısına sahip olanlarda (OR:1.663), çocuğunun yanında yaşayanlarda (OR:2.158) ve Hormon Replasman Tedavisi alanlarda (OR:1.922) daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ortaokul ve üzeri öğrenim düzeyine sahip olanlarda ise daha düşük olduğu saptanmıştır (OR:0.643). Depresyon saptananlar arasında algılanan sosyal destek düzeyinin daha düşük olduğu görülmüştür. Kadınların Beck Depresyon Envanteri ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu saptandı (r=0.383, p=0.001). Depresyon saptananların EUROHIS-QOL-8 yaşam kalitesi ölçeğinin tüm alt alanlarından aldıkları puanların depresyon saptananlara göre daha düşük olduğu bulunmuştur (her bir alt alan için; p<0.05). Beck Depresyon Envanteri ile EUROHIS-QOL-8 yaşam kalitesi ölçeğinden alınan puanlar arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır (r=0.405, p=0.001).

Sonuç ve Öneriler: Perimenopozal / postmenopozal dönemde kadınlar arasında görülen depresyon, daha fazla araştırılması gereken önemli bir sağlık sorunudur. Bu dönemde görülen depresyon için önemli risk faktörleri arasında ilköğretim ve altı öğrenim düzeyine sahip olmak, bekar olmak, B tipi kişiliğe sahip olmak, çocuğunun yanında yaşıyor olmak ve Hormon Replasman Tedavisi almış olmak vardı. Çalışma grubunda depresyon saptananlar arasında sosyal destek düzeyinin düşük olduğu ve yaşam kalitesinin daha kötü olduğu saptanmıştır. Kadınlara yönelik farkındalık yaratma çalışmalarının yapılmasının, depresyon için erken tanı ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin verilmesi yararlı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Menopoz, Depresyon, Sosyal Destek, Yaşam kalitesi

SB-138

Ten-Year, Population Based, Mammographic Breast Cancer Screening in Bahçeşehir /İstanbul

Ayşe Nilüfer Özyayın¹, Erkin Arıbal², Sibel Özkan Gürdal³, Beyza Özçınar⁴, Neslihan Cabioğlu⁴, Vahit Özmen⁴

¹Marmara University School of Medicine Department of Public Health

²Acibadem M.A.A. University Medical School

³Namık Kemal University, School of Medicine, Department of General Surgery,

⁴İstanbul University, Istanbul Faculty of Medicine, Department of General Surgery

Introduction and Purpose: Cancer is the second leading cause of death in the world, accounting for one in six deaths, in 2018. Breast, colorectal, lung, cervical and thyroid cancer are the most common cancers among women. Breast cancer incidence was 10.6% and mortality 4.7% in Turkey (2018, WHO) and the total number of cases is projected to increase from 22345(2018) to 32371(2040). Effective cancer control interventions may have reduced the cancer burden. Although the 70% coverage by population based screening has been targeted in National Breast Cancer Guide since 2004 in Turkey, 36.8% of women aged 40-69 could be screened in 2019.

It is objected that to present some results of ten-year Bahçeşehir project, which had been implemented in order to develop a model and to obtain country-specific data on population-based-mammographic breast cancer screening.

Materials-Methods: An ethical approval by Local Ethics Committee of İstanbul Medical Faculty of İstanbul University was obtained (App.no 2007/152, 24.01.2007/01). All women invited were informed, their written consent was obtained at the first attendance.

The target population was asymptomatic women, 40-69y, residents in Bahcesehir-Municipality(N:4257 women). The project was carried out in an independent screening center consisting 8 staff members. Two-view mammograms were obtained in every two years.

Mammography results were evaluated independently by two radiologists. If there was a need, further assessment was made by breast ultrasonography by the same radiologists. In case of suspicious abnormality, women were referred to the University Hospital to do histopathologic evaluation. Data were collected in the screening centre at the first and consequent attendances during ten-year with the project-specific software.

Finding: The five, four, three and two times attendance rates in ten years are 58.2%, 76.8%, 82.4% and 78.9%. One hundred thirty of 8758 women (38629 person-year) were diagnosed with breast cancer. The risk of having breast cancer is 3.36/1000 person-year. The age-specific rates for "40-49, 50-59 and 60-69" were 517.6/100.000, 657.1/100.000 and 910.2/100.000.

Eighty% of them were early-stage and 86.8% of all cases were invasive (only 13.2% DCIS). After early diagnosis, 79.2% of cases were treated with breast conserving surgery and only 17.7% of cases had a mastectomy done. Unfortunately 4 cases among 130 died. Average follow-up is 4.6 years and average survival time 8.9 years (95% CI 8.7-9.2)

Results and Recommendations: The ten-year population based experience presented that the population based breast cancer screening can be implementing successfully in Turkey. The model will be an effective guide for the low-middle-income countries.

Keywords: Prevention, early diagnosis, women, 40-69 year old, incidence

SB-139

15-49 Yaş Evli Kadınların Aile Planlamasına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi

Feyza Nazik¹, Şule Mumcu², Mehtap Sönmez³

¹Bingöl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği AD, Bingöl

²Bingöl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği AD, Bingöl

³Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Halk Sağlığı Hemşireliği AD, Kahramanmaraş

Giriş-Amaç: Aile planlaması hizmetleri, toplumun sağlık düzeyinin yükselmesinde rol oynayan önemli bir sağlık hizmetidir. İstenmeyen gebelikleri ve aşırı doğurganlığı önleyerek anne ve çocuk sağlığını geliştirir. Bireylerin aile planlamasına ilişkin tutumlarının olumlu olması onların yöntem kullanılabilirliğini artırır. Ayrıca, tutumun değerlendirilmesi ile yanlış inanışlar düzeltilebilir. Bu çalışmada, 15-49 yaş evli kadınların aile planlamasına ilişkin tutumlarının ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi amacı ile yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Araştırma için “Bingöl Üniversitesi Bilimsel Yayın ve Etik Kurulu”ndan izin alınmıştır. Bingöl ilinde yaşayan evli kadınlar araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Örneklemi belirlemek için, % 95 güven aralığında, aile planlaması kullanma sıklığı %70 alınarak evrendeki birey sayısı bilinmeyen örneklem yönteminden faydalanılmıştır. Bingöl ili kırsalında 323 kadın örneklemi oluşturmuştur. Ev ziyaretleri ile yüz yüze anket formu uygulanmıştır. Verilerin toplanmasında “Sosyo-demografik ve doğurganlık özelliklerini” belirlemeye yönelik soru formu ve “Aile Planlaması Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Aile Planlaması Tutum Ölçeği, Örsal ve Kubilay (2006) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek likert tipi olup 34 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki her bir ifade 1’den 5’e kadar puanlanmaktadır. Ölçek “Toplumun Aile Planlamasına İlişkin Tutumu”, “Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutum” ve “Doğuma İlişkin Tutum” olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanın yükselmesi, olumlu aile planlaması tutumunu göstermektedir.

Araştırma verilerinin istatistiksel analizi SPSS 15 programında yapılmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla ikili gruplarda t testi, çoklu gruplara ait verileri karşılaştırmak amacıyla varyans analizi uygulanmıştır. Bulgular: Kadınların “Aile Planlaması Tutum Ölçeği” puan ortalaması 109.1±18.7’dir. Toplumun Aile Planlamasına ilişkin tutumu, aile planlaması yöntemlerine ilişkin tutum ve doğuma ilişkin tutum alt ölçeklerinden alınan puan ortalamaları sırası ile 48.8±10.1, 35.1±6.5 ve 25.1±5.4’tür.

Okuma-yazma bilmeyen kadınların Aile Planlaması Tutum Ölçeği puan ortalamaları 100.2±19.0, üniversite mezunlarının 125.2±18.4’tür (p<0.05). Çekirdek aile yapısında olan kadınların puan ortalamaları 110.6±18.8, geleneksel aile yapısında olanların 101.8±16.8’dir (p<0.05). Hiç doğum yapmayan, spontan düşük hikayesi olmayan, aile planlaması konusunda herhangi bir yerden bilgi alan ve modern yöntem kullanan kadınlarda Aile Planlaması Tutum Ölçeği puanı yüksektir (p<0.05). İstenmeyen gebelik ve isteyerek düşük yapma ile Aile Planlaması Tutum Ölçeği puanı arasında anlamlılık yoktur (p>0.05).

Sonuç ve Öneriler: Toplumda aile planlamasına olumlu tutum geliştirilmesi için verilecek eğitimlerde; eğitim düzeyi düşük olan, geniş aile yapısına sahip olan, çocuk sayısı fazla olan ve aile planlaması konusunda bilgi almayan kadınlara öncelik verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: tutum, aile planlaması, kadın

SB-140

Bir Sağlık Evi Bölgesindeki Kilolu Kadınların Yaşam Kalitesi ve İlişkili Faktörler

Kemal Macit Hisar¹, Sabriye Uçan Yamaç², Filiz Hisar³

¹Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD., Konya

²Mehmet Akif Üniversitesi Bucak Sağlık YO Ebelik Bölümü, Burdur

³Necmettin Erbakan Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Konya

Giriş-Amaç: Bu çalışma bir sağlık evi bölgesindeki kilolu kadınların yaşam kalitesi ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Bu araştırma tanımlayıcı tiptedir. Çalışmanın evrenini Antalya Serik İlçesi Böğüş Sağlık Evi Bölgesindeki kilolu kadınlar oluşturmaktadır. VKİ 25 ve üzeri olan ve araştırmaya alınma kriterlerini karşılayan kadınların tamamı (n=245 kadın) çalışma kapsamına alınmış olup evrenin %82'sine (n=201) ulaşılmıştır. Veriler kişisel bilgi formu, Kilolu kadınlarda Yaşam Kalitesi Ölçeği ile 1 Nisan – 30 Haziran 2020 tarihleri arasında araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Araştırmaya Alınma Kriterleri; Kadınların VKİ 25 ve üzeri, okur-yazar olması; gebe olmaması; 18-65 yaş aralığında olması; herhangi bir ilaç kullanmaması; kanser öyküsünün, fiziksel hareketliliği kısıtlayan bir hastalığının, nörolojik ve psikiyatrik rahatsızlığının, romatizmal hastalıklarının, metabolik ve endokrin sistemi hastalıklarının, sindirim sistemi hastalıklarının olmaması gerekmektedir. Boy ve kilo ölçümleri, uygulama öncesi kalibrasyonu yapılan ölçü aletleriyle sağlık evinin bir odasında yapıldı. Veriler; sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, ortanca ve çeyreklik dilimler kullanılarak verilmiştir. Kilolu Kadınlar Yaşam Kalitesi Ölçeği'nin normal dağılıma uygunluğunda Kolmogorov Smirnow normallik testi sonuçları esas alınmıştır. Bu nedenle ikili gruplarda Mann Whitney U testi; üç ve üzeri gruplarda da Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi için $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir. Nicel veriler ile Kilolu Kadınlarda Yaşam Kalitesi Ölçeği'nin toplam puanları arasında spearman korelasyon analizleri yapılmıştır. Çalışma için Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurulu onayı (2020/2276) ve Antalya il Sağlık Müdürlüğünden yazılı izinler alınmıştır. Araştırma kapsamına giren tüm katılımcıların sözlü onamları alınmıştır.

Bulgular: Çalışmaya 201 kişi katılmıştır. Katılımcıların %41,8'i 36-51 yaş aralığında ve %50,2'sinin VKİ değeri 30 ile 49,2 (obez) değeri arasındadır. VKİ 25-29,9 arası olanlarla, VKİ 30-42,9 arası olanlar karşılaştırıldığında yaşam kaliteleri arasında anlamlı fark tespit edilmiş olup VKİ arttıkça yaşam kalitesi düşmektedir. Kilolu kadınların toplam ölçek puanı ile bazı değişkenlerin korelasyonlarına bakılmıştır. Kilo ile Kilolu Kadınlardaki Yaşam Kalitesi Ölçeği toplam puanı ($r=0.390$, $p=0.001$) arasında pozitif ve zayıf düzeyde ileri derecede anlamlı bir ilişki; bel çevresi ile Kilolu Kadınlardaki Yaşam Kalitesi Ölçeği toplam puanı ($r=0.277$, $p<0.001$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde ileri derecede anlamlı bir ilişki; VKİ ile kilolu kadınlardaki yaşam kalitesi toplam puanı arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki; genel sağlık durumu ve boy ile kilolu kadınlardaki yaşam kalitesi toplam puanı arasında negatif yönde çok zayıf bir ilişki bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışmada kilolu kadınların yaşam kalitesi düşük bulunmuştur. Kiloluluğunun önlenmesi ve kadınların yaşam kalitesini arttıracak çalışmaların yapılması ve bunlarla ilgili gereken tedbirlerin ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından alınması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Kadınlarda obezite, sağlıklı yaşam, yaşam kalitesi

SB-141

Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinde Bazı Sosyodemografik Özelliklerin ve Empati Düzeyinin Toplumsal Cinsiyet Algısı ile İlişkisi

Zekeriya Göktaş¹, Kevser Tarı Selçuk², Celalettin Çevik³

¹Balıkesir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, Balıkesir

²Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Bandırma, Balıkesir

³Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Balıkesir

Giriş-Amaç: Bu çalışmada spor bilimleri fakültesi öğrencilerinde bazı sosyodemografik özelliklerin ve empati düzeyinin toplumsal cinsiyet algısı ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipteki araştırma Ekim-Kasım 2020 tarihleri arasında Balıkesir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören, araştırmaya katılmayı kabul eden ve anketi tamamlayan 305 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmanın bağımlı değişkeni toplumsal cinsiyet algısı, bağımsız değişkenleri ise yaş, cinsiyet, medeni durum, anne-babanın öğrenim düzeyi, anne-babanın çalışma durumu, ailenin algılanan gelir durumu ve empati düzeyidir. Araştırmanın verileri öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin sorgulandığı kişisel bilgi formu, Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ile toplanmıştır. Empati düzeyi Lawrence ve arkadaşları (2004) tarafından geliştirilen, Kaya ve Çolakoğlu (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan, Sosyal Beceriler, Duygusal Tepki ve Bilişsel Empati olmak üzere 3 boyuttan ve 13 maddeden oluşan, beşli likert tipi Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği ile toplumsal cinsiyet algısı ise Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen, 25 maddeden oluşan, beşli likert tipi Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ile değerlendirilmiştir. Ölçekten alınabilecek puan 25-125 aralığında olup, yüksek puanlar toplumsal cinsiyet algısının olumlu olduğunu ifade etmektedir. Veriler toplanmadan önce Balıkesir Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır. Araştırmanın verileri pandemi süreci nedeniyle Google forms aracılığı ile toplanmıştır. Veriler SPSS 23.0 istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Veri analizinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, Student's t testi, Mann Whitney U testi, ANOVA testi ve çok değişkenli lineer regresyon analizi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak $p < 0,05$ değeri kabul edilmiştir.

Bulgular: Araştırma grubunun yaş ortalaması $21,29 \pm 2,99$ (Min:18, mak:48)'dur, %53,1'i 21 ve üzeri yaş grubundadır, %62,3'ü erkektir, %96,1'i bekar, %49,5'inin annesi, %30,8'inin babası ilköğretim ve altında öğrenim düzeyine sahiptir, annesi ve babası halen bir işte çalışanların oranı sırasıyla %24,3 ve %69,5'tir. Öğrencilerin %58,0'ı ailesinin gelirinin giderine eşit olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin Empati Düzeyi ölçeği Sosyal Beceriler, Duygusal Tepki ve Bilişsel Empati boyutları ve toplam puan ortalaması sırasıyla $14,14 \pm 3,39$, $15,54 \pm 3,67$, $19,00 \pm 4,24$ ve $48,69 \pm 9,93$ 'tür. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinden öğrencilerin aldıkları puan ortalaması ise $85,07 \pm 16,08$ 'dir. Tek değişkenli analizlerde bağımsız değişken kategorileri içerisinde yalnızca kadın cinsiyete sahip olan öğrencilerde toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamasının erkeklere kıyasla anlamlı olarak yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Sosyodemografik özelliklerin ve empati düzeyinin modele alındığı çok değişkenli lineer regresyon analizinde kadın cinsiyet ve empati düzeyindeki artışın pozitif toplumsal cinsiyet algısıyla ilişkili olduğu saptanmıştır. ($p < 0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışmada empati düzeyi arttıkça olumlu toplumsal cinsiyet algısının da arttığı belirlenmiştir. Bu doğrultuda geleceğin yetişkinleri olacak gençlerde empati düzeylerinin ve beraberinde olumlu toplumsal cinsiyet algısının artırılmasına yönelik eğitim programları düzenlenmelidir.

Ahtar Kelimeler: Cinsiyet, empati, toplumsal cinsiyet

SB-142

Doğum Yapan Kadınların Gebelikleri Sırasında Aldığı Doğum Öncesi Bakım Hizmetlerinin Kapsamı ve İlişkili Faktörler: Erzincan İlinden Hastane Tabanlı Bir AraştırmaÇiğdem Demir¹, Raziye Özdemir²¹Mengücek Gazi Eğitim Araştırma Hastanesi, Anestezi ve Reanimasyon Yoğun Bakım Ünitesi, Erzincan²Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Karabük

Giriş-Amaç: Doğum öncesi bakım (DÖB), anne ve fetüsün gebelik süresince belirli aralıklarla sağlık çalışanı tarafından izlenerek gerekli muayene, işlem ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesidir. DÖB hizmetlerinin anne ve çocuk sağlığının korunması ve geliştirilmesi açısından kritik önemi vardır. Bu araştırmanın amacı, Sağlık Bakanlığı DÖB Yönetim Rehberi temel alınarak Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Mengücek Gazi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde doğum yapan kadınların gebelikleri sırasında aldıkları bakımın niceliksel ve niteliksel açıdan yeterliliğinin ve ilişkili faktörlerin belirlenmesidir.

Gereç-Yöntem: Kesitsel tipteki araştırma, Karabük Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Çalışmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı (No: 6/25) ve hastaneden araştırma izni alındıktan sonra Ekim 2019-Ocak 2020 arasında gerçekleştirildi. Örnek büyüklüğü, Epi-İnfo StatCalc programında evren 1877 (2018'de hastane gerçekleşen toplam doğum sayısı), prevalans %93 (TNSA 2013'de Doğu Anadolu Bölgesi'nde DÖB alan kadınların sıklığı), hata payı %4 ve %95 güven aralığı kriterlerine göre 144 olarak hesaplandı. Bağımlı değişken, doğum öncesi bakımın niceliksel ve niteliksel açıdan yeterliliğidir. Bağımsız değişkenler ise sosyodemografik, obstetrik ve sağlık durumuna ilişkin özelliklerdir. Veriler, 29 soru içeren bir form kullanılarak yüz yüze görüşme yoluyla toplandı. Tanımlayıcı veriler yüzde dağılım ve ortalama±standart sapma biçiminde özetlendi. Analizlerde Ki-Kare testi uygulandı.

Bulgular: Çalışmada 156 kadına ulaşıldı. Kadınların ortalama yaşı 29,5±5,5, %32,1'i ilkökul mezunu, %53,2'sinin evine giren aylık geliri 2000 liradan azdır. Son gebeliklerin %37,8'i planlı olmayan gebeliklerdir ve %73,1'inin doğum şekli sezaryendir. Gebeliğinde izlenmeyen kadın yoktur. İzlem sayısı ortalaması 12,1±3,4'tür (kamu hastanesinde 7,3±2,8, ASM'de 4,0±1,8, özel hastanede 0,7±1,5). DÖB niceliksel açıdan %98,1 yeterli (<14. hafta tespit ve >=4 izlem), %1,9 yetersizdir (>=14 haftada tespit veya <4 izlem). Yalnızca iki gebeye (%1,2) ev ziyareti yapılmıştır. ASM'de hiç izlenmeyen yedi (%4,5), kamu hastanesinde bir (%0,6) kadın vardır. İzlemlerde kadınların %98,1'ine göğüs ve kalp oskültasyonu, %75,6'sına varis kontrolü, %63,4'üne ödem kontrolü, %9,0'ına ağırlık ölçümü, %3,2'sine kan basıncı ölçümü hiç yapılmamıştır. Tetanoza karşı hiç aşılınmayan 10 (%6,4), eksik aşılanan 13 (%8,3) kişi bulunmaktadır. Kadınların %44,2'i D vitamini, %47,4'ü demir prepatı, %44,9'u folik asit kullanmıştır. En fazla anne sütü ve emzirme (%54,5), en az aile planlaması (%13,5) hakkında bilgi verilmiştir. İzlem sayısı 10'un üstünde olanların düzeyi il merkezinde yaşayanlarda (%78,7), lise ve üstü öğrenime sahip kadınlarda (%85,5), hanede yaşayan kişi sayısı beşten az olanlarda (%78,5) ve son gebeliğinde komplikasyon geçirenlerde (%45,0) diğer gruplara göre anlamlı olarak yüksektir (p<0,05).

Sonuç ve Öneriler: Araştırma, doğum öncesi izlemler niceliksel açıdan yeterli iken niteliğinde ciddi sorunlar vardır. Doğum öncesi bakımda birinci basamağın işlevinin artırılmalı ve izlemlerin niteliksel açıdan geliştirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Doğum öncesi bakım, ilişkili faktör, nicelik, nitelik

SB-143

Bir Vakıf Bakım Evinde Yaşayanlarda Uyku Kalitesi ve Depresyon

Ayşe Seval Palteki¹, Enes Furkan Aykaç², Nur Hande Yükselen², Leila Mammadova², Yaşar Alp Çakırlı², Osman Hayran¹

¹*İstanbul Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul*

²*İstanbul Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul*

Giriş-Amaç: Dünyayla benzer şekilde, ülkemizde doğumda yaşam beklentisinin artmasıyla birlikte, 65 yaş üstü kişiler nüfus içerisinde daha büyük paya sahip olmaktadır. Bu kişilerin bir kısmı, kendilerine bakamayacakları duruma geldiklerinde, huzurevlerinde konaklamayı tercih etmektedir. Depresyon, 65 yaş üstü kişilerde görülen psikolojik sorunlar arasında önemli bir yere sahip olup, fiziksel düşüklüğü artırdığı yönünde bulgular söz konusudur. Aynı şekilde 65 yaş üstü bireylerde uyku kalitesinin düşük olması uyukuluk haline sebep olabileceğinden, bu yaş grubu için bir diğer önemli sorun olan düşme riskini artırabildiği belirtilmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye'nin en eski vakıf bakım evlerinden birinde yaşayan, 65 yaş üstü kişilerin uyku kalitesi ve depresyon durumlarının belirlenmesi amaçlandı.

Gereç-Yöntem: Kesitsel, tanımlayıcı tipteki bu araştırmanın evrenini, İstanbul'daki en eski bakım evlerinden birinde yaşamakta olan 149 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, 2019 yılı Aralık ayında dört görüşmeci tarafından bir soru formu aracılığı ile yüz yüze olarak toplandı. Soru formu, katılımcıların sosyodemografik özelliklerini, depresyon durumlarını (Geriatrik Depresyon Ölçeği 15 Kısa Form – GDÖ15) ve uyku kalitelerini (Pittsburg Uyku Kalitesi İndeksi-PUKI) belirlemeye yönelik soruları içermektedir. GDÖ15 toplam skoru 5'in üzerinde olan kişilerde depresyon, PUKI'de ise 5 ve üzeri değerlerde kötü uyku kalitesi olabileceği kabulüyle sonuçlar değerlendirildi.

Kategorik değişkenler, sayı ve yüzde olarak; sürekli değişkenler ise ortalama \pm standart sapma ile değerlendirildi. Gruplar arasında fark olup olmadığını tespit etmek için bağımsız gruplarda t testi kullanıldı. İstatistiksel önemlilik düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edildi. Araştırma ile ilgili etik kurul izni ve bakımevinden kurum izni alındı.

Bulgular: Araştırmada 107 kişiden veri toplandı. Katılımcıların yaş ortalaması $74,05 \pm 7,07$ 'dir. %58,8'i beş yıldan daha kısa süredir bakım evinde ikamet etmekteydi. %41,1'i ilkokul mezunu olup, %70,1'i en az bir bulaşıcı olmayan hastalıktan muzdaripti. Katılımcıların %57,7'si hiç ziyaret edilmediğini belirtirken, PUKI'ye göre uyku kalitesi kötü olanlar %51,4'lük bir orana; GDÖ15'e göre farklı düzeylerde depresyonda çıkanlar ise %29,0'luk bir orana sahipti. Kötü uyku kalitesine sahip olanların, depresyon puanı ortalaması $5,42 \pm 3,76$; iyi uyku kalitesine sahip olanlarınsa $3,02 \pm 3,03$ olarak bulundu. Buna göre iyi ve kötü uyku kalitesine sahip olan katılımcılar arasında, depresyon puanı açısından istatistiksel olarak önemli fark bulundu ($t = -3,64; p < 0,001$).

Sonuç ve Öneriler: Araştırma sonucunda kötü uyku kalitesine sahip olanların depresyon puanının iyi uyku kalitesine sahip olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlendi. Bakım evinde konaklayanların yarıdan fazlası kötü uyku kalitesine sahip olduğundan, bu durumun sebeplerine yönelik kurumda daha kapsamlı bir çalışma yapılması, olası sağlık sorunlarının önüne geçmede yardımcı olabilir.

Anahtar Kelimeler: Bakım Evi, Depresyon, Uyku Kalitesi

SB-144

65 Yaş ve Üstü Bireylerin Yaşam Kalitesi, Fonksiyonel Bağımsızlık Durumu ve İlişkili Faktörler

Celalettin Çevik¹, Hatice Şimşek Keskin², İbrahim Kayabek³, Geylan Doğan³, Gizem Kahveci³

¹Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Ab.D.

²Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ab.D.

³Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ab.D.

Giriş-Amaç: Yaşlanma ile oluşan fiziksel yetersizlikler, ağrılar, kronik hastalıklar, bilişsel düzeyde değişiklikler, sağlık hizmetine erişimde yaşanan güçlükler yaşlıların yaşam kalitesi ve fonksiyonel bağımsızlıklarını etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı, Balıkesir ilindeki 65 yaş ve üstü kişilerde yaşam kalitesi ve fonksiyonel bağımsızlık durumları ve ilişkili faktörleri saptamaktır.

Gereç-Yöntem: Kesitsel tipteki çalışma Ağustos 2019 – Temmuz 2020 tarihleri arasında Balıkesir il merkezinde belirlenen iki bölgede yüz yüze görüşülerek yürütülmüştür. Örnek büyüklüğü Open Epi programında evren 6580 kişi, prevalans %25, sapma %3, Tip-1 hata %5, desen etkisi 1.5 kabul edilerek 1071 hesaplanmış 1094 kişiye çok aşamalı örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkenleri yaşam kalitesi ve fonksiyonel bağımsızlık durumu, bağımsız değişkenleri sosyodemografik özellikler ve sağlık davranışlarıdır. Yaşam kalitesi; Türkçe uyarlaması Eser S. ve ark. tarafından yapılan WHOQOL-OLD Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği Yaşlı Sağlığı Modülü ile Fonksiyonel durum ise Barthel İndeksi ile değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı analizlerde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmış, normallik varsayımı sağlandığından tek değişkenli grup ortalamalarının karşılaştırılmasında ANOVA, t testi, kategorik verilerde ki-kare testi kullanılmıştır. İleri analizlerde lojistik ve lineer regresyon kullanılmıştır. Çalışma Balıkesir Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri birimi tarafından finanse edilmiş olup Balıkesir Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan izin alınmıştır.

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması 72.29±6.74, %51.8'i erkek, %82.1'i evli, %66.7'si kentsel bölgede yaşayan %38.8'i genel sağlık algısı kötü olan, %86.8'i en az bir kronik hastalığa sahip, %56.7'si ilk başvurduğu sağlık kuruluşu olarak devlet hastanesini tercih eden kişilerden oluşmaktadır. Lineer regresyon analizi sonucunda yaşam kalitesi özerklik boyutunu; medeni durum, eğitim durumu, meslek, kitap okuma durumu, sağlık durumu, kronik hastalık durumu, sağlıkla ilgili bilgi kaynakları, fiziksel aktivite yapma, sebze ve meyve yeme; sosyal katılım boyutunu yaşanan bölge, medeni durum, eğitim durumu, kitap okuma durumu, sağlık güvencesi, sağlık durumu, kronik hastalık durumu, son 1 ayda sağlık kuruluşuna başvuru durumu, sağlıkla ilgili bilgi kaynakları, fiziksel aktivite yapma, sebze ve meyve yeme etkilemektedir. Ölüm ve ölmek boyutunu; yaşanan bölge, eğitim durumu, meslek, kitap okuma durumu, kronik hastalık durumu, son 1 ayda sağlık kuruluşuna başvuru, sağlık bilgisini anlama, fiziksel aktivite yapma etkilemektedir (p<0.05). Lojistik regresyon analizine göre fonksiyonel bağımsızlık durumunu puanlarını yaş (OR:2.5; GA:1.5-4.1; p=0.001) eğitim durumu (OR:0.2; GA:0.1-0.5; p=0.001), sağlık eğitimi alma durumu (OR:0.2; GA:0.1-0.6; p=0.003), sağlık durumu (OR:0.2; GA:0.1-0.4; p=0.001), kullandığı ekmek türü (OR:0.5; GA:0.4-0.8; p=0.001) etkilemektedir.

Sonuç: Sağlıklı yaşam biçimine sahip olanlarda yaşam kalitesi yüksek iken; fonksiyonel bağımsızlık, sağlık durumu iyi olanlar, sağlık eğitimi alanlarda daha yüksektir. Yaşlılara yönelik sağlık bilgi kaynaklarına erişimin artırılması ve yaşlılara sağlıklı yaşam biçimi davranışları kazandırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Fonksiyonel bağımsızlık, yaşam kalitesi, yaşlı

SB-145

Yaşlılar için Sosyal Sağlık Ölçeğinin Türkçe Sürümünün Geçerlilik ve Güvenilirliği

Celalettin Çevik¹, Hakan Baydur², Raziye Özdemir³, Sait Sönmez⁴

¹Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Ab.D.

²Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

³Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Ab.D.

⁴Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ab.D.

Giriş-Amaç: Sosyal sağlık kavramı bireyin ve toplumun sosyal sağlığını içeren sosyal destek ve sosyal uyum bakımından ölçülebilen bir kavramdır. Türkçeye uyarlanmış yaşlıların sosyal sağlığını değerlendiren bir çalışma olmadığından bu çalışmanın yürütülmesine karar verilmiştir. Araştırmanın amacı yaşlılar için sosyal sağlık ölçeğinin uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirliğinin belirlenmesidir.

Gereç-Yöntem: Metodolojik tipteki çalışma Balıkesir ilindeki kentsel ve yarı kentsel iki mahallede yaşayan 60 yaş ve üzeri kişilerle Eylül - Kasım 2020 tarihleri arasında yürütülmüştür. Örnek seçiminde madde sayısının 10 katı olacak şekilde seçim yapılmıştır. Araştırmada üç boyut ve 25 maddeden oluşan yaşlılar için sosyal sağlık ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca WHO5 iyilik durum indeksi ve EQ-5D yaşam kalitesi anketi uygulanmıştır. Elde edilen bulguların çözümlenmesinde tanımlayıcı bulguların yanı sıra Cronbach Alfa değeri, Doğrulamalı faktör analizi, korelasyon analizi ve test-tekrar test için ICC analizi yapılmıştır. Analizde SPSS 25.0, Jasp 0.14 ve Lisrel 9.1 kullanılmıştır. Çalışma yürütülmeden önce Balıkesir Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik kurulundan onay (09.09.2020 tarih, 2020/154 sayılı karar), katılımcılardan sözlü onam alınmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılanların %52.8'i kadın, yaş ortalaması 68.3±6.2'dir. Katılımcıların %90.0'i evli, %57.6'sı ilköğretim mezunu, %8.0'i çalışan, %26.4'ünün kronik bir hastalığı vardır.

Araştırmada kullanılan yaşlılar için sosyal sağlık anketi sosyal destek, sosyal uyum, algılanan çevre kaynağı ve toplam puanları için Cronbach alfa değerleri sırasıyla 0.95, 0.63, 0.54 ve 0.89'dur. Ölçeğin doğrulamalı faktör analizi özet uyum iyiliği değerleri RMSEA 0.09, CFI 0.83 ve SRMR 0,09'dur. Ölçek yaşam kalitesi ve iyilik durumu ile $r=0.36$ ve $r=0.32$ düzeyinde anlamlı korelasyona sahiptir. Ölçeğin test-tekrar test korelasyon katsayısı boyutlar ve toplam için yukarıdaki sırasıyla 1.00, 1.00, 0.95 ve 0.99'dur.

Sonuç ve Öneriler: Araştırmada kullanılan yaşlılar için sosyal sağlık ölçeği Türk toplumu için geçerli ve güvenilir bir ölçek olarak belirlenmiştir. Yaşlıların sosyal sağlığının değerlendirilmesinde kullanılabilir psikometrik özellikleri barındırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, sosyal sağlık, iyilik, geçerlilik

SB-146

COVID-19 Pandemisi Döneminde Alınan Önlemlerin Hava Kirliliğine Etkisi- Türkiye/Adana Örneği

Burak Mete, Onur Acar, Ceren Kanat, Esra Mete
Çukurova Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Temiz hava, Dünya'daki tüm canlıların hayatta kalması ve gelişmesi için temel bir gerekliliktir. Hava kirliliği bir toplumun yaşamını etkiler ve hatta insanlığın hayatta kalmasını tehlikeye sokar. Günümüzde sanayileşmenin artması, özel araçların sayısındaki artış ve fosil yakıtların kullanılması nedeniyle, hava kalitesi giderek azalmakta ve hava kirliliği artmaktadır. Hava kirliliği, doğal veya insani faaliyetler nedeniyle atmosfere salınan zararlı miktarlarda gaz ve parçacıklar nedeni ile oluşur. Atmosferde SO₂, NO₂, CO₂, NO, CO, NO_x, PM_{2.5} ve PM₁₀ gibi birçok kirletici vardır. Hava kirliliği, atmosferdeki bu maddeler belirli bir konsantrasyonu aştığında, ekolojik sisteme ve insan varlığının ve gelişiminin normal koşullarına zarar vermeye başladığında oluşur. Bu çalışma ile Türkiye'nin Adana şehrinde COVID-19 pandemisi kapsamında alınan önlemlerin hava kirliliği parametrelerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Çalışma 2020 yılında Türkiye'nin Adana ilinde yapılmıştır(2020 yılı nüfus sayısı: 2.245.400).Çalışma tanımlayıcı tiptedir. Veriler Çatalan ve Valilik istasyonundan elde edilmiştir. Etik kurul onayı Çukurova Üniversitesinden alınmıştır.2019 ve 2020 yılları 1 Mart - 1 Mayıs tarihleri arasındaki (sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı dönem) ölçümler analiz edilmiştir. Analizlerde Mann Whitney U testi, Student t testi kullanılmıştır. Genel olarak, 'Cohen d' değeri d >= 1 çok büyük etki, 0.8 büyük etki, 0.5 orta etki, 0.2 küçük etki olarak yorumlanmıştır.

Bulgular: 2019 yılı 1 Mart- 1 Mayıs tarihleri ve 2020 yılı 1 Mart-1 Mayıs tarihleri arasında PM₁₀ dışındaki SO₂, CO, NO_x, NO, NO₂ ve O₃ parametrelerinde anlamlı azalma olduğu bulunmuştur. COVID-19 kapsamında alınan önlemlerin karbonmonoksit, azotoksitler ve ozon gazı değerlerinin azalmasında etkisinin çok büyük, kükürtdioksit değerlerinin azalmasında etkisinin ise küçük-orta düzeyde olduğu bulunmuştur. 2020 yılında aynı dönem için ortalama sıcaklığın 2019 yılına göre anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur. 2019 ve 2020 yılları aynı dönemler karşılaştırıldığında COVID-19 pandemisinden dolayı alınan önlemlerin, PM₁₀, SO₂, CO, NO_x, NO, NO₂, O₃ konsantrasyonlarında sırasıyla %0.35, %23.6, %84, %46.5, %34.5, %63.1 ve %68.4 azalmaya neden olduğu görülmektedir.2019-2020 yılları karbonmonoksit, azotoksit, kükürtdioksit ve ozon gazı ölçüm sonuçlarının 1 Mart-1 Mayıs tarihleri arasındaki günlük değerleri karşılaştırıldığında 2020 yılında genel olarak 2019 yılına göre emisyonların daha düşük seyrettiği görülmektedir. 23-26.04.2020 tarihleri 4 günlük sokağa çıkma yasağı ve 01-03.05.2020 tarihleri arasındaki 4 gün sokağa çıkma yasağı arasında (48-50. günler) yoğun bir insan faaliyeti olduğu ve emisyonlarda yükselmeler olduğu görülmektedir.

Sonuç ve öneriler: 2019 ve 2020 yıllarındaki aynı dönemler karşılaştırıldığında, insan faaliyetlerinin azaldığı 2020 yılında bütün emisyonlarda azalma olduğu görülmüştür. Hava kirliliğinin ana nedeninin insan kaynaklı olduğu görülmektedir. Fosil yakıtı dayalı ekonomik gelişme ve enerji üretiminin yerine alternatif enerji kaynaklarının ikame edilmesi, verimliliği artırıcı politikaların artırılması tavsiye edilebilir.

Anahtar Kelimeler: hava kirliliği, covid-19, pandemi, partiküler madde

SB-147

Covid-19 Pandemisinin ve Koronavirüs Hastalığı Korkusunun Yaşlılarda Kırılganlığa Etkisi

Burak Mete, Ferdi Tanır, Ceren Kanat, Esra Mete
Çukurova Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: COVID-19 hastalığıyla ilgili üstünde fikir birliği sağlanan en önemli konu yaşlıların en savunmasız grup olduğudur. Sosyal izolasyon yaşlı bireylerde hastalığın yayılımının önlenmesinde faydalı görünmekle beraber sürecin uzamasının bu bireylerde psikolojik ve fizyolojik olumsuz sonuçları olabilir. Yaşlılarda kırılganlık önemli bir morbidite ve mortalite nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Kırılganlığın birçok olumsuz sonucu olmasına rağmen önlenebilir ve iyileştirilebilir bir durumdur. Sosyal izolasyonun uzaması, hastalanma korkusu ve bu nedenlerle sağlık hizmetlerini ertelemenin yaşlılarda pandemi sürecinde kırılganlığı artacağını öngörmekteyiz. Bu çalışma ile pandemi nedeniyle yaşlı bireyler için alınan sosyal izolasyon önlemlerinin ilk 6 aylık döneminde yaşlı bireylerin nasıl etkilediği ve koronavirüs korkusunun kırılganlık düzeylerine nasıl etki ettiğinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Çalışma pandeminin 6. ayı sonunda yapılmış kesitsel tipte bir çalışmadır. Çalışmanın yapılabilmesi için Sağlık Bakanlığından ve Çukurova Üniversitesi Etik Kurulundan onay alınmıştır. Çalışmamızın evrenini 65 yaş üstü kişiler oluşturmaktadır. Çalışmamız 319 yaşlı üstünde yapılmıştır. Örneklem yöntemi olarak kolayda örneklem yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama formu; sosyodemografik form, FRAİL kırılganlık ölçeği ve Koronavirüs korkusu ölçeğinden oluşmaktadır. Verilerin analizinde Marjinal Homojenite testi, paired T testi, Wilcoxon testi, Binary lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Etki büyüklüğü analizlerinde 'Cohen d' değeri $d \geq 1$ çok büyük etki, $0.8 =$ büyük etki, $0.5 =$ orta etki, $0.2 =$ küçük etki olarak kabul edilmiştir. $p < 0.05$ değeri önemli kabul edilmiştir.

Bulgular: Çalışmamıza katılan 319 yaşlı bireyin yaş ortalaması 71.66 ± 6.17 (min:65-max:95)'dir. Çalışmaya katılanların %48.9'u erkek, %51.1'si kadındır. Pandeminin ilk 6 aylık döneminde prefrajil yaşlıların %4.7 frajil yaşlıların ise %6.6 arttığı bulunmuştur. Pandeminin yaşlı kırılganlığının artması üstünde etkisinin ilk 6 aylık dönem için küçük boyutta olduğu bulunmuştur (Cohen's d: 0.222). Kırılganlık riski COVID-19 korkusu arttıkça 1.03(OR:1.001-1.007) kat, diyabeti olanlarda 2.2 (OR:1.23-3.94) kat, kardiyovasküler hastalığı olanlarda 1.88 (OR:1.01-3.49) kat, rutin sağlık kontrollerini erteleyenlerde 2.15 (OR:1.07-4.34), var olan şikayetlerinde artma olanlarda 1.97(OR:1.10-3.51) kat, beslenme alışkanlığı değişenlerde 1.85 (OR:1.05-3.24) kat artmıştır. Yaşlılar için sosyal izolasyon uygulamaları sürecinde yaşlıların %72.4'ünün rutin sağlık kontrollerine gidemediği, %39.3'ünün kronik şikayetlerinde artma olduğu, %17.9'unda unutkanlık şikayetinin geliştiği veya arttığı, %13.8'inin ev içinde düştüğü bulunmuştur.

Sonuç ve öneriler: Pandemi kapsamında yaşlılar için alınan sosyal izolasyon önlemlerinin erken dönem sonuçları ve koronavirüs korkusunun yaşlılarda kırılganlığı artırdığını göstermektedir. Pandeminin ileri dönemlerinde yaşlı sağlığı değerlendirmeleri devam etmelidir. Yaşlıların kronik hastalıklarının rutin takipleri kolaylaştırılmalıdır ve frajilite artışına yönelik önlemler alınmalıdır. Pandemi korkusunun etkilediği yaşlılara psikolojik desteğin artması tavsiye edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Yaşlılar, Kırılganlık

SB-148

Yaşlı Bireylerde Ayak Sağlığı Sorunları, Ayak Bakımı Bilgi ve Davranışlarının BelirlenmesiFatimatüzzehra Genç¹, Emel Doğan², Suzan Yıldız³, Naile Bilgili⁴¹Necmettin Erbakan Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Konya²Selçuk Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Konya³Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Reşadiye Meslek Yüksekokulu, Tokat⁴Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara

Giriş-Amaç: Yaşlanma ile birlikte yaşanan fizyolojik değişimler, kronik hastalıkların artması gibi durumlar sonucunda yaşlılarda ayak sorunlarında artış görülmektedir. Ayak sağlığı sorunları ağrı, düşme riskinde artma, fonksiyonel engellilik ve sosyal problemlere neden olan önemli bir halk sağlığı sorunudur. Yaşlı bireylerde ayak sağlığı sorunlarını belirlemek ve uygun ayak bakım davranışları geliştirmek, yaşlı bireyler üzerinde biyopsikososyal olumlu bir etki oluşturmaktadır. Çalışma aile sağlığı merkezlerine başvuran ve huzurevinde yaşayan yaşlıların ayak sağlığı sorunları, ayak bakım bilgi ve davranışlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu çalışmanın evrenini, Konya'da Huzurevi'nde yaşayan ve basit rastgele yöntemle seçilen üç aile sağlığı merkezine başvuran bireyler oluşturmuştur. Dâhil edilme kriterlerine (60 yaş ve üstü olmak, iletişim kurmaya engeli bulunmamak, yatağa bağımlı olmamak, akıl ve ruh sağlığı yerinde olmak, diyabetes mellitus tanısı almamış olmak) uyan 352 birey ile 22.03-22.07.2019 tarihleri arasında çalışma gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında kişisel bilgi formu, ayak sağlığı sorunları formu, ayak bakım bilgi düzeyi formu ve ayak bakımı davranış ölçeği kullanılmıştır. Bireylerin ayakları araştırmacılar tarafından muayene edilerek, veriler ayak sağlığı sorunları formuna kaydedilmiş ve diğer veriler yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Veri toplama süresi ortalama 30-45 dk. sürmüştür Etik kurul onayı, huzurevi ve aile sağlığı merkezlerinden kurum izinleri alınmıştır. Katılımcılar araştırma konusunda bilgilendirildikten sonra sözlü ve yazılı izin alınmıştır. Veriler istatistiksel değerlendirilmesinde yüzde, ortalama, standart sapma, ortanca, minimum, maksimum değerleri ve Kolmogorov-Smirnov, Dunn, Kruskal Wallis, bağımsız gruplarda t testleri kullanılmıştır.

Bulgular: Yaşlı bireylerin %70,6'sı toplumda yaşamakta, %52,7'si kadın, %65,1'i 60-74 yaş, %48,9'u ilköğretim/ortaöğretim mezunu olup, %75'inin kronik hastalığı vardır. Bireylerin %24,7'si daha önce ayak muayenesi olmuş fakat sadece %7,7'si ayak sağlığına ilişkin eğitim almıştır. En sık görülen ayak sağlığı sorunları dermatolojik sorunlardır (%93,7). Bunların %82,4 tırnak sorunları, %20,6 halluks valgus, %26,9 dolaşım sorunları ve %30,5 his sorunlarıdır. Bireylerin %60,7'sinde ayak görünüm sorunları olup; sıklıkla çatlak (%32,1) ve tinea pedis (%22,8). Ayak hijyenine ilişkin sorunlar %14,6'dır. Yaşlı bireylerin %82,4'ünde tırnak sorunları mevcut olup, tırnakların yanlış kesilmesi (%54,1) ve kalınlaşmış tırnak (%53,3) en sık görülen sorunlar arasındadır. Sosyodemografik özelliklere göre ayak bakım davranışları ölçeği toplam puanı düzenli egzersiz yapma (p=0,01) ve eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir (p<0,001).

Sonuç ve Öneriler: Çalışmamızda yaşlı bireylerin ayak sağlığına yönelik bilgilerinin yetersiz olmasının yanında, ayak sağlığının ihmal edilen bir konu olduğu görülmüştür. Yaşlı bireylerde en sık görülen ayak sağlığı sorunları; tırnakla ilgili sorunları, halluks valgus, dolaşım sorunları, ayak/topukta çatlak, tinea pedis ve ayak hijyenine ilişkin sorunlardır. Özellikle birinci basamakta çalışan sağlık profesyonelleri yaşlı bireyleri kapsamlı değerlendirirken ayak sağlığı sorunlarını da göz önünde bulundurmalarıdır.

Anahtar Kelimeler: Ayak Bakımı, Ayak Sağlığı, Ayak Sorunları, Yaşlılık

SB-149 Covid 19 Pandemisinin Yaşlı Nüfusun Yaşam Kalitesine Etkisi

Emine Dünder Ahi¹, Hülya Şirzai²
¹Özel Medar Hastanesi Gölçük
²Liv Hospital Ulus

Giriş-Amaç: COVID-19 pandemisinin çok uzun süre evde kalan yaşlı popülasyon için en önemli sonuçları fiziksel ve psikolojik etkileridir. Sosyal izolasyonun fiziksel sonuçları: sarkopeni, düşme riskinde artış, kırılabilirlik, diabetes mellitus, hipertansiyon, kardiyovasküler hastalık riskinde artış iken, psikolojik etkileri: anksiyete, depresyon, demans, kognitif fonksiyonlarda bozulma, post travmatik stres bozukluğu olarak görülmüştür. Tüm bu nedenlerden dolayı yaşlı nüfusun evde kalma döneminde hayat kalitesinin ve psikolojik durumunun ne kadar etkilendiğini bilmek, ne kadar süreceğini bilmediğimiz pandemi döneminde alınacak önlemler açısından önem teşkil etmektedir.

Gereç-Yöntem: Araştırmanın onayı; İstinye Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan alınmıştır. Mini mental test skoru 21 ve üzeri olan 65 yaş üstü 226 bireyin pandemi öncesindeki ile şimdiki yaşam kalitesi Short Form-36 (SF-36) yaşam kalitesi ölçeği ile belirlenip karşılaştırılırken, pandemi sürecinin bu kişilerde depresyona yol açıp açmadığı ise geriyatrik depresyon ölçeği (GDÖ) ile hesaplanmıştır.

Pandemi öncesine göre pandemi sürecinde GDÖ ve SF-36 yaşam kalitesi alt ölçek puanlarında istatistiksel olarak anlamlı değişim olup olmadığı Bağımlı t testi ile değerlendirilmiştir. Sürekli sayısal değişkenlerin birbirleri arasında istatistiksel olarak anlamlı korelasyon olup olmadığı ise Spearman'ın sıra sayıları korelasyon testiyle araştırılmıştır.

Bulgular:Çalışmaya dahil edilen 226 katılımcının 125'i erkek, 101'i kadın olup, yaş ortalaması: 69,16 idi. Pandemi öncesi bireylerin ağırlık ortalaması 76,69 kilogram iken, pandemi döneminde 77,88 kilografa yükseldiği gözlenmiştir. Katılımcıların %13,3'ü (n=30) pandemi nedeni ile egzersiz yapamazken, %22,1'i (n=50) pandemiye rağmen egzersiz yapmaya devam etmiştir. Pandemi öncesine göre pandemi süresince SF-36 alt ölçeklerinin tümünde yaşam kalitesi skorlarının istatistiksel anlamlı olarak azaldığı görülmüştür (p<0.001).

Olguların %76.5'inde (n=173) pandemi öncesinde depresyon görülmezken pandemi sürecinde bu oran %54.9'a (n=124) gerilemiştir. Buna karşın pandemi öncesi muhtemelen depresyon tanısı alanların oranı %16.4'ten (n=37) pandemi döneminde %20.4'e (n=46), pandemi öncesi kesin depresyon tanısı alanların oranı ise %7.1'den (n=16) pandemi süresince %24.8'e (n=56) sıçramıştır (p<0.001).

Sonuç ve Öneriler: Pandemi öncesine göre pandemi dönemi yaşam kalitesi skorları anlamlı derecede azalmıştır. Pandemi; 65 yaş üstü popülasyonda muhtemel depresyon görülme sıklığını artırmış, kesin depresyon görülme sıklığını ise anlamlı derecede artırmıştır.

Pandemi süresince sokağa çıkma yasağı en fazla geriyatrik popülasyona uygulanmıştır. Onları koruma amaçlı yapılan bu uygulamanın ne yazık ki uzun vadede fiziksel ve psikolojik etkileri ağır olmuştur. Bu nedenle fiziksel izolasyon, sosyal izolasyon olarak algılanmamalıdır. Telefonla veya online uygulanabilen düzenli davranış terapileri, aile bireyleri ve akrabalarıyla yapacağı video görüşmeleri depresyonu düzeltmede yardımcı olabilir. Fiziksel kötü sonuçları azaltmak için ise ev içi yürüyüş gibi aerobik egzersizler, düşmeyi azaltmak için denge egzersizleri, sarkopeniyi azaltmak için güçlendirme egzersizleri uygun hastalara teletıp programı dahilinde reçete edilebilir.

Anahtar Kelimeler: covid-19 pandemisi, geriyatrik popülasyon, yaşam kalitesi, depresyon

SB-151

Ankara İli Servis ve Özel Halk Otobüsleri Sürücülerinin Sürücülük Davranışlarının Değerlendirilmesi

Dilek Yıldırım¹, Saide Mebrure Dağdaş Topal¹, Ahmet Kocager², Çağatay Baltacı², Ela Özdemir², Eldar Bakırov², Elif Gonca Doğan², Emre Aşiret², Feza Balcı², Furkan Kabukcu², Gamze Büşra Sarı², Hatice Hız², Hediye Büşra Ergün², Hüseyin Öztürk², İrem Nur Kübra Canpolat², Merve Dur², Mustafa İzci², Mustafa Kozan², Oğuzhan Kır², Sedef Nur Yeşil², Semih Toklu², Mahmut Saadi Yardım¹, Hilal Özcebe¹

¹ Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

² Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi

Giriş-Amaç: DSÖ verilerine göre, trafik kazaları 2016 yılında tüm dünyada 1,35 milyon insanın ölümüne neden olarak en sık 8. ölüm nedeni olarak belirlenmiştir. Ülkemizde de önemli bir halk sağlığı sorunu olan trafik kazalarını önlemeye yönelik her türlü girişim, gün geçtikçe artan kaza sayılarına bakıldığında, giderek önem kazanmaktadır. Çalışmada, seçilen bazı sürücülerin sürücülük davranışlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipte kesitsel çalışmanın evrenini Aralık 2019'da, Ankara Servis Aracı İşletmecileri Esnaf Odası ve Ankara Şehirçi Özel Halk Otobüsleri (ÖHO) Odası'na kayıtlı tüm sürücüler oluşturmuş, toplamda 176 (%51,5) servis, 166 (%48,5) ÖHO sürücüsü araştırmaya katılmayı kabul etmiştir. Araştırmanın yapılabilmesi için Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurul, H. Ü. Tıp Fakültesi Dekanlığı, Türkiye Şöförler ve Otomobilciler Federasyonu, Ankara Servis Aracı İşletmecileri Esnaf Odası ve Ankara Şehirçi ÖHO Odası'ndan yazılı izin alınmıştır. Veriler, 31 soru ve sürücü davranışları ölçeğinden oluşan anket formu ile gözlem altında toplanmıştır. Verilerin analizi SPSS 23.0 programı ile yapılmıştır. Ölçek, puanlama sonuçlarının ortanca değeri alınarak, ortanca değer altı ve üstü olarak 2 kategoride sınıflandırılmıştır. Ortanca değer üstünde puan alanların sürücü davranışları "çok riskli", altında puan alanların "az riskli" olarak gruplandırılmıştır. Gruplar arası kategorik verilerin karşılaştırılmasında ki-kare testi kullanılmış, p değeri için 0,05 altı anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Servis sürücülerinin %29,0'ı, ÖHO sürücülerinin %41,6'sı son üç yıl içinde trafik kazası yaşamıştır. Servis sürücülerinde bu kazalarda "50 ve üzeri kusurlu bulunma" yüzdesi %23,5 olup, ÖHO sürücülerinde %20,6'dır. Servis sürücülerinin mesleği en sık seçme nedenleri %55,4 ile ekonomik nedenlerdir ve bu gruptakiler sürücü davranışları ölçek puanına göre çok riskli grupta daha fazla yer almaktadırlar (%52,6, p=0,005). ÖHO sürücülerinde de mesleği en sık ekonomik nedenlerle seçmekte (%50) ve bu grubun %57,8'i çok riskli grupta yer almaktadır (p=0,013). Servis sürücülerinde günde 9 saat ve üzerinde çalışanların %69,2'si çok riskli davranışlar göstermektedir (p=0,005). ÖHO sürücülerinde günde 9 saat ve üzeri çalışanların ise daha fazla kaza yaptıkları saptanmıştır (%50,7, p=0,043). Servis sürücülerinde, araç kullanırken hiçbir zaman telefon kullanmayanların %26,6'sı ceza almaktayken, sıklıkla kullananların %52,9'unun ceza aldığı saptanmıştır (p=0,021). Benzer şekilde ÖHO sürücülerinde, araç kullanırken hiçbir zaman cep telefonu kullanmayanların %37,8'i ceza alırken, genellikle kullananların %73,3'ünün ceza aldığı saptanmıştır (p=0,031).

Sonuç ve Öneriler: Servis ve ÖHO sürücülerinin mesleği ekonomik nedenlerle seçme durumları, günlük çalışma süreleri, araç kullanırken cep telefonu kullanma sıklıkları artıkça çok riskli davranışlarda bulunma eğilimleri ve kaza yapma sıklıklarının arttığı saptanmıştır. Sonuçlar her iki sürücü grubunda da benzer bulunmuştur. Sürücülerin çalışma koşullarının ve sürelerinin makul sınırlarla belirlenmesi ve uygulanması, tüm toplumun güvenliği için faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sürücü, trafik, ceza, kaza, sürücü davranışları

SB-152 Pandemi Sürecinde Haber Kaynaklarında Yer Alan Sağlıkta Şiddet Olaylarının Değerlendirilmesi

Emre Akgül, Hatice Nilden Arslan, Cihad Dünder
Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Samsun

Giriş-Amaç: Sağlıkta şiddet, son yıllarda ciddi boyutlara ulaşarak sağlık çalışanları ve tüm toplum için önemli bir halk sağlığı sorunu haline gelmiştir. Türk Tabipleri Birliği'nin "Türkiye'nin Sağlığı-2019 Raporu"na göre ülkemizde 2018 yılında 15 bin 841 sağlıkta şiddet vakası yaşanmıştır. COVID-19 pandemisi sürecinde sağlık çalışanları kendi sağlıklarını riske atarak özveriyle bir şekilde çalışmaktadır. Bu araştırmada pandemi ilan tarihinden itibaren ulusal basında yer alan sağlıkta şiddet haberlerinin tanımlanması ve pandemi süreciyle ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlandı.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipteki araştırmada veriler, "Google" arama motoru kullanılarak, 11.03.2020-23.10.2020 tarihleri arasındaki haberler taranarak, 14 maddelik bir veri toplama formu ile elde edildi. Veri toplama formunda şiddete uğrayanın unvanı, çalıştığı kurum, bölüm, olayın yaşandığı şehir, zaman, şiddet uygulayanın unvanı, olayın nedeni, sonucu ve pandemi ilişkisi sorgulandı. Anahtar kelime olarak; "Sağlıkta şiddet, sağlık personeline şiddet, doktora şiddet, hemşireye şiddet, pandemi" kelimeleri kullanılarak ulaşılan tüm haberler incelendi. Veriler sayı/yüzde olarak ifade edildi. Araştırma online olarak ulaşılabilen kaynaklar üzerinden yapıldığı için etik izin alınmadı.

Bulgular: Araştırmada saptanan 167 haberden 59'u (%35.3) sağlıkta şiddet olarak değerlendirildi ve çalışmaya dahil edildi. Haber kaynaklarında verilen şiddet olaylarının en sık Marmara (%25,4, n:15), en az ise Doğu Anadolu (%5,0, n:3) bölgesinde gerçekleştiği görüldü. Olaylar en sık %15.2 (n:9) ile İstanbul, %8.4 (n:5) ile Samsun ve %8.4 (n:5) ile Gaziantep'te gerçekleşmişti. Zamana göre incelendiğinde en çok olay sonbahar aylarında (%44,0, n:26) en az olay ise yaz aylarında (%25,4, n:15) gerçekleşmişti. Haberler en sık acil servis (%35,5) ve COVID birimleri (%15,2) kaynaklı idi. Şiddet olaylarının 20'si (%33,9) birinci basamak, 20'si (%33,9) ikinci basamakta, 19'u (%32,2) ise üçüncü basamak sağlık kurumunda yaşanmıştı. Olayların 56'sı (%94,9) fiziksel/sözel şiddet idi ve ölümlü sonuçlanan şiddet olayı bildirilmemişti. Şiddet eylemi en çok hasta yakınları (%42,3) tarafından gerçekleşirken, 21'i (%35,5) doktorlara, 19'u (%32,2) ise yardımcı sağlık personeline karşı idi. Haberlerin 21'i (%35,5) pandemi süreciyle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkiliydi. Pandemi ilişkili şiddet eylemlerinin %52,4'ü pandeminin gerektirdiği koruyucu önlemlere/uyarılar uymamak, %19,0'u COVID-19 hastasının durumunun kötüleşmesi/ölmesi, %28,6'sı ise diğer nedenlerle ilgiliydi.

Sonuç ve Öneriler: Şiddet olaylarının yarısının acil servislerde ve COVID birimlerinde gerçekleştiği, COVID birimlerinde yaşanan olayların daha çok pandemi kurallarına uymamaktan kaynaklandığı görülmektedir. Bu da toplumda pandemi sürecinin getirdiği önlem ve kısıtlılıkların yeterince anlaşılmadığını düşündürmektedir. Pandeminin şiddetini artırdığı bugünlerde sağlık çalışanlarının güvenli bir ortamda çalışabilmeleri için gerekli önlemlerin alınması, toplumun bilinçlendirilmesi ve yapılacak mevzuat çalışmaları ile şiddetle mücadele desteklenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Sağlıkta şiddet, Sağlık personeli

SB-153

Manisa'da Yarı Kentsel Bir Bölgede Beş Yaş Altı Çocuklarda Ev Kazaları Sıklığı ve İlişkili Faktörler

Hülya Erten, Erhan Eser

Manisa Celal Bayar Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Türkiye'de çocuk ölümlerinin 1/3'ünü ev kazaları sebebiyle olmaktadır. Araştırmamız yarı kentsel bir aile sağlığı merkezinde kayıtlı beş yaş altı çocuk ev kazaları sıklığı, tipi ve ilişkili değişkenlerin belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırma 10-14 Şubat 2020'de kesitsel çalışma olarak yapılmıştır. Celal Bayar Sağlık Bilimleri Etik Kurulundan izin alınmıştır. Evren Horozköy 14 no'lu ASM bölgesine kayıtlı beş yaş altı 1500 çocuktur. Örnek büyüklüğü, önceki araştırmalardan elde edilen %30 ev kazası geçirme prevalansı, %5 hata payı ve %95 güven ile 266 olarak hesaplanmış, 300 çocuk hedeflenmiş, katılım oranı %88.3 olmuştur. Araştırmada "Sıfır-Altı Yaş Çocuklarda Annelerin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği" kullanılmıştır. Bağımlı değişkenler 1-4 yaş için herhangi bir zamanda, son 1 yılda, son 6 ayda; sıfır yaş grubu için herhangi bir zamanda ev kazası geçirmedi. Bağımsız değişkenler sosyodemografik özellikler, çocuğa bakan kişinin önlemleri alma düzeyi, kronik hastalık varlığı ve eve ait özelliklerdir. Veriler SPSS 23.0 programı ile değerlendirilmiştir. Sıfır yaş ve 1-4 yaş grubu ayrı analiz edilmiştir. Kategorik verilerde Ki kare; parametrik sürekli verilerde bağımsız gruplarda T Testi, Anova testi, nonparametrik testlerde Man Whitney U, Kruskal Wallis testi; çok değişkenli analizlerde lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Tip 1 hata değeri 0.05'den küçük ve eşit olanlar anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Sıfır yaş grubu ve 1-4 yaş grubu çocuklarda en az bir kez kaza geçirme prevalansı sırasıyla %28.3 ve %52.4'dür. Sıfır yaşta yapılan tek değişkenli analizlerde, ailede doğum sırası iki ve üzeri olan çocuklarda, evde önlemlerin yetersiz olduğu ve çocuğa bakan kişinin ev kazası güvenlik önlem puanının düşük olduğu durumlarda anlamlı olarak ev kazası sıklığı daha yüksek bulunmuştur. 1-4 yaş için lojistik regresyon modelinde en az bir kaza geçirmeyi açıklayan değişkenlerde; ısınmanın sobayla olması 1.91 (%95GA1.14-3.21) kat, yetersiz önlem almak 3.70 (%95GA1.44-9.49) kat riskli iken 30 ay ve üstü olmak 0.44 (%95GA0.26-0.72) kat, sağlık güvencesi varlığı 0.21 (%95GA0.82-0.56) kat koruyucu bulunmuştur. 1-4 yaş için son bir yıl içinde kaza geçirmeyi açıklayan değişkenlerde yetersiz önlem almak 4.68 (%95GA1.65-13.29) kat, gelirin giderden az olması 1.80 (%95GA1.01-3.21) kat riskli; sağlık güvencesi varlığı 0.24 (0.09-0.68) kat koruyucudur. 1-4 yaş için son 6 ay içinde kaza geçirmeyi açıklayan değişkenlerde çocuğa ait kronik hastalık varlığı 3.49 (%95GA1.47-8.27) kat, ısınmanın sobayla olması 1.96 (%95GA 1.08-3.54) kat, gelirin giderden az olması 2.65 (%95GA1.18-5.94) kat risklidir, çocuğun yaşı arttıkça risk 0.96 (%95GA0.94-0.98) kat azalmaktadır.

Sonuç ve Öneriler: 1-4 yaş çocukların ev kazası prevalansı %52.4 bulunmuştur, her iki çocuktan biri kaza geçirmektedir. Çocuğa bakım veren kişiler başta olmak üzere aile bireylerine bu konuda farkındalık kazandırılması, özellikle sosyoekonomik düzeyi düşük olan ailelere alınacak önlemler ile ilgili eğitimler verilmesi önerilir.

Anahtar Kelimeler: Anne, Çocuk, Ev kazası, Güvenlik

SB-154

Halk Sağlığı Uzmanlık Eğitiminde Afet Tıbbı Eğitimi Konusundaki Mevcut Durumun Saptanması ve Eğitimde Yer Alması Gereken Afet Tıbbı Konu Başlıklarının Delphi Yöntemi Kullanılarak Belirlenmesi

*Özge Yavuz Sarı, Kerim Hakan Altıntaş
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı*

Giriş-Amaç: Afetlerden ve olası etkilerinden korunmak için yapılacak çalışmaların çoğunu halk sağlığı müdahaleleri oluşturmaktadır. Türkiye’de halk sağlığı alanında en önemli akademik disiplin, tıpta uzmanlık dalı olarak halk sağlığı uzmanlığıdır ve uzmanlık eğitimi içinde afet tıbbı eğitimlerine yer verilmesi afet öncesi, sırası ve sonrası dönemde halk sağlığı hizmetlerinde önemli iyileşmeler sağlayacaktır. Bu çalışmada, afet tıbbının halk sağlığı uzmanlık eğitimindeki mevcut durumunu saptamak ve Delphi tekniği kullanılarak öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda uzmanlık eğitiminde ele alınması gereken afet tıbbı konularının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırmanın evrenini; durum tespiti çalışmasında, araştırmaya başlanan tarihte Yükseköğretim Kurulu Bilgi Yönetimi Sistemi’ne göre faaliyette olan 66 halk sağlığı anabilim dalının başkanları, Delphi çalışmasında ise anabilim dallarında görev yapmakta olan 238 öğretim üyesi oluşturmuştur. Evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiş, hazırlanan çevirim içi anketler e-posta yoluyla ulaştırılmıştır. Delphi çalışması kapsamında Uluslararası Afet Tıbbı Derneği tarafından belirlenen afet tıbbı konu başlıklarından oluşan 205 madde ve birinci turda öğretim üyeleri önerileriyle eklenen 11 madde (toplam 216 madde) değerlendirilmiştir. Üç Delphi turu sonunda uzlaşma kriterlerini sağlayan konu başlıkları tanımlanmıştır. Çalışma için H.Ü.Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan izin alınmıştır.

Bulgular: Durum tespiti çalışmasına 24(%36,4) halk sağlığı anabilim dalından anabilim dalı başkanı veya uygun gördüğü bir öğretim üyesi katılmıştır. Öğretim üyelerinin 15’i(%62,5) anabilim dalının olası bir afette görev üstlenebilecek bir ön hazırlığı olmadığını, 9’u(%37,5) kısmen bir ön hazırlıkları olduğunu ifade etmiştir. Anabilim dallarının 8’inde(%33,3) akademik çalışma alanı afetler ve afet tıbbı olan en az bir öğretim elemanı bulunmakta, 14’ünde(%58,3) uzmanlık eğitimi sırasında bu konuda ders verilmektedir. Delphi çalışmasının birinci turuna 40 farklı üniversiteden 90 öğretim üyesi katılırken, ikinci tura 33 üniversiteden 59, üçüncü tura 24 farklı üniversiteden 38 öğretim üyesi katılmıştır. Tıbbi bakım ana konu başlığı altında yer alan 119 konu başlığından 41’inin, halk sağlığı altında yer alan 29 konu başlığının tamamının, afet yönetimi başlığı altında yer alan 59 konu başlığının 55’inin ve afet tıbbında eğitim ve öğretim konu başlığının altında yer alan 9 konu başlığından tamamının halk sağlığı uzmanlık eğitiminde yer alması konusunda uzlaşmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Öğretim üyelerinin büyük çoğunluğu bu konuların uzmanlık eğitiminin bir parçası olduğunu düşünmektedir. Bir sonraki adım konu başlıklarının ağırlıklandırılması ve içeriklerinin belirlenmesi olmalıdır. Öte yandan, bu alanda eğitim almış veya deneyimi olan öğretim üyesi sayısı, bu eğitimleri tüm anabilim dallarında yakın standartlarda yürütmek için yeterli değildir. Uzmanlık eğitiminde yer alması gereken konu başlıklarının Delphi yöntemi ile belirlenmesi Türkiye’nin farklı bölgelerinden birçok görüşün temsil edilebilmesi yönüyle yararlı bulunmuş, katılımında gizliliğin sağlanmış olması görüşlerin özgür bir şekilde ifade edilebilmesine olanak tanımıştır.

Anahtar Kelimeler: Afet Tıbbı, Halk Sağlığı, Delphi Tekniği, Uzmanlık Eğitimi

SB-155

**112'de Çalışan Personelin Afete Hazırlık Düzeyinin İncelenmesi:
Gümüşhane İli Örneği**Yasemin Kocaman¹, Saime Şahinöz²¹Kadirli 2 No'lu Acil Sağlık Hizmetleri İstasyonu Kadirli, Osmaniye²Ordu Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ordu

Giriş ve Amaç: Türkiye bulunduğu konum nedeniyle afetlere sıklıkla maruz kalmaktadır. Afetlerin en az hasarla atlatılması için belirli kurum ve kuruluşlara görev düşmektedir. Bunların başında sağlık kuruluşları yer almaktadır. Sağlık kuruluşları herhangi bir afet sonrasında bile kesintisiz bir şekilde hizmet verebilmelidir. Bu çalışma Gümüşhane ilindeki 112 personelinin afete hazırlık düzeyini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma kesitsel bir araştırmadır ve yüksek lisans tezi olarak yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak Fatih Karabıyık'ın 2010 yılında tez çalışmasında geliştirdiği anket formu izin alınarak kullanılmıştır. Anket formu 2019 yılında Gümüşhane 112'de çalışan 150 personelden araştırmaya katılmayı kabul eden 125 personele uygulanmıştır. 20 anket formu bilgi yetersizliğinden geçersiz sayılıp 105 tane anket değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler SPSS programında analiz edilmiştir. İstatistiksel analizlerde bağımsız gruplarda t testi, tek yönlü varyans analizi ve Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Araştırmaya başlamadan önce Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği kurulundan 24. 04.2019 tarih ve 2019/5 sayılı izin alınmıştır. Veriler toplamak için gerekli kurum izni Gümüşhane İl Sağlık Müdürlüğünden alınmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan personelin afete hazırlık düzeyi ortalaması $3,09 \pm 0,75$ bulunmuştur. Bu da araştırmaya katılan 112 personelinin afete hazırlık düzeyinin orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Personelin afet planları ile ilgili bilgi düzeyinin cinsiyete göre ($p=0,588$) ve öğrenim durumuna göre ($p=0,598$) anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Araştırmaya katılan personelin afet eğitim ve tatbikatlarıyla ilgili bilgi düzeyinin daha önce afet eğitimi alma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği ($p=0,023$) ve afetle ilgili eğitim alan personelin bilgi puanı ortalamasının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan sağlık personelinin KBRN olaylarına ve tehlikeli maddelere müdahale ile ilgili bilgi düzeyi cinsiyete göre ($p=0,682$) ve mesleğe göre ($p=0,898$) anlamlı farklılık göstermemektedir. Çalışmaya katılan personellerin personel ve yöneticiler hakkındaki bilgi düzeyi ile liderlik, ekip yönetimi, çalışma ve stres yönetimi bilgi düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($p=0,0001$, $r=0,729$) tespit edilmiştir. Sağlık personelinin triaj, kayıtlar ve özel patolojiler bilgi düzeyi ile çevre sağlığı, ruh sağlığı ve toplum sağlığı bilgi düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,0001$, $r=0,743$).

Sonuç ve Öneriler: Sağlık personelinin afete hazırlığı orta düzeyde bulunmuştur. Eğitim alan sağlık personelinin eğitim almayanlara oranla afete hazırlık düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Personelin afet planları hakkında bilgi ve becerileri artırılmalıdır. KBRN olaylarında gerekli müdahalenin yapılabilmesi için yeterli düzeyde önlemler alınmalıdır. Afet bilinci oluşturmak için eğitimler verilmeli ve tatbikatlar yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Acil Durum, Afet Yönetimi, Afete Hazırlık

SB-156

Doğum Şeklinin Bebek Beslenmesi ve Hastalanma Sıklığı Üzerine Etkileri

Bayram Başdemir, Ali Ceylan, Günay Saka
Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD

Giriş-Amaç: Emzirme ulusal ve uluslararası düzeyde teşvik edilen bebek beslenme yöntemidir. Annenin ilk sütü kolostrum, bebeğin beslenmesinde önemli olup bebeğin fizyolojik ve psikolojik olarak gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır. İlk 2 yaştaki beslenmede anne sütünün yeri tartışılmazdır. Yaşamın ilk altı ayında, anne sütünün yerine geçebilecek başka bir besin maddesi yoktur.

Bu çalışmada;Bebeklerin anne sütünü 6 ay tam alma durumu ile hastalanma sıklığı arasındaki ilişkinin doğum şekline nasıl etkilendiği araştırıldı.

Gereç-Yöntem: Araştırma yeri Diyarbakır Kayapınar Tekel ASM bölgesidir. Dicle Üniversitesinden Etik onay alınmıştır. Kesitsel olan çalışmanın evreni 24 aylık 264 bebektir. 2019 yılında Anketle veriler toplandı. Ayrıca bebeklerin 0-24 ay arasında hastalıklarından dolayı kaç kez tedavi olmak amacıyla hekime gittikleri, e-Nabız ve SGK verileri üzerinden kontrol edilerek kayıt altına alındı.

İlk emzirme zamanı, İlk 6 ay sadece anne sütü verme bağımsız, İlk bir saat içinde kolostrum verme, 0-24 ay arası hastalanma sıklığı, doğum şekli bağımlı değişkenlerdir.

Bulgular: Doğumların 152'si(%57,6) sezaryen, 112 'si (%42,4) normaldi. Normal doğan bebeklerin %58'i, Sezaryenle doğanların %23'ü, Tüm bebeklerin %37,9'u doğduktan sonraki ilk bir saat içinde emzirilmişti. Doğum şekline göre ilk emzirmeye başlama zamanı arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edildi.

Normal doğan bebeklerin %94,7'si sezaryenle doğanların %82,9'u, tüm bebeklerin %87,9'u doğar doğmaz ilk gün kolostrumla emzirilmişti. ilk gün emzirilme ile doğum şekli arasındaki ilişki anlamlıydı ($p<0,05$)(tablo1).

Tüm bebeklerin %45,8'i, normal doğan bebeklerin %61,6'sı, Sezaryenle doğan bebeklerin % 34,2'si, 6 ay sadece anne sütü tam almıştı. İstatistiksel olarak aralarındaki fark anlamlıydı ($p<0,05$)(tablo2).Normal doğan bebekler 6 ay anne sütüyle tam olarak daha fazla besleniyordu.

6 ay tam emzirilmeyen bebeklerin ortalama 19,8 kez, 6 ay tam emzirilen bebeklerin 15,8 kez hastalandıkları görüldü. 6 ay tam emzirilme durumuna göre ortalama hastalanma sayıları arasındaki fark anlamlı bulundu($p<0,05$)(tablo3).

24 ayına kadar; normal doğan 6 ay tam emzirilen bebeklerin ortalama 14,3 kez, 6 ay tam emzirilmeyen bebeklerin 19,3 kez, sezaryenle doğan 6 ay tam emzirilen bebeklerin ortalama 17,1 kez, 6 ay tam emzirilmeyen bebeklerin 20,0 kez hastalandıkları görüldü.Aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu($p<0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Erken emzirme bebeğin doğduktan sonra yaşayacağı sağlık problemlerini en aza indirip yenidoğanın mortalitesi ve morbiditesinin önlenmesinde hayati önemi vardır.

Sezaryen doğum yapmış olmak emzirmeye erken başlamak açısından önemli bir risk faktörüdür. Bu bebekler kolostrumun koruyucu, besleyici ve gelişimi sağlayıcı etkilerinden daha geç faydalanmaktadır.

Normal doğan bebekler daha fazla 6 ay anne sütüyle tam emzirdiklerinden daha az hastalanmaktadır.Bu nedenle bebeklerin doğumdan altıncı ayın sonuna kadar tek başına anne sütü ile emzirilmesi teşvik edilmelidir.Bu sonuçlarla sezaryen doğumların azaltılmasına katkı sunulabilir

Anahtar Kelimeler: Emzirme, anne sütü, hastalanma sıklığı, doğum şekli, sezaryen

SB-157

18 Yaş Ve Üstü Kadınlarda Pcas (Birinci Basamak Değerlendirme Ölçeği) İle Sağlık Hizmetlerinin Değerlendirilmesi

Damla Akman, Erhan Eser

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Manisa

Giriş-Amaç: Birinci basamağın etkin bir biçimde hizmet verebilmesi için ilk önce hizmetin niteliğinin değerlendirilmesi gerekir. Bu çalışmanın amacı, 18 yaş üstü kadınların aldığı birinci basamak sağlık hizmetinin düzeylerinin değerlendirilmesidir.

Gereç-Yöntem: Bu kesitsel araştırmanın evrenini Aralık 2019'da kentsel bir bölgede 4 ayrı ASB'ye kayıtlı 18 yaş ve üstü 3061 kadın oluşturmaktadır. Örnek büyüklüğü % 36 ebe hizmet sürekliliği prevelansı, % 95 güven yüzdesi, desen etkisi 1.45, hata payı %7 alınarak 248 olarak hesaplanmış, katılmama olasılığı da dikkate alınarak toplam 300 kişiye ulaşılması hedeflenmiştir. Adres listelerinden çok aşamalı küme örneklem yöntemi ile rastgele seçilmiş 30 küme başı hane belirlenmiştir. Anket, yüz yüze görüşme tekniği ile Dönem 6 öğrencileri tarafından uygulanmıştır. 249 kişi anketi yanıtlamayı kabul etmiştir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri; kişinin sosyodemografik özellikleri, yaş, cinsiyet, eğitim durumu, kadının çalışma durumu, medeni durumu, evde kimlerle yaşadığı, aile tipi sağlık güvencesi ve hane halkında kronik hastalık varlığıdır. Birinci basamak sağlık hizmetlerini değerlendirmek için PCAS kullanılmıştır. Pcas 11 alt boyut, 7 boyut ve 2 özet boyuttan oluşmaktadır. Bulgular sağlık hizmetlerini en iyi tanımlayan ulaşılabilirlik, süreklilik, kapsayıcılık, eşgüdüm, hasta memnuniyeti, kişisel yaklaşım ve güven üzerinden verilmiştir. Analizler düzenli bir doktor tarafından takip edildiğini söyleyen 201 kişi üzerinden yapılmıştır. Tip 1 hata düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir. Student's T testi, Mann Whitney U, Tek yönlü ANOVA testleri kullanılmıştır. Tek değişkenli analizlerde anlamlı çıkan bağımsız değişkenlerle, boyut puanları medyandan kesilerek logistik regresyon analizi yapılmıştır. Çalışmanın etik kurul onayı alınmıştır.

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması $41,8 \pm 14,3$ 'tü, %58,7'sinin hanesinde ilaç kullanılmasını, düzenli doktora gitmesini gerektirecek kronik hastalığı vardır.

Ebe her zaman ulaşanlara göre ara sıra ulaşılabilenlerde ulaşılabilirlik 3 kat zor olmaktadır (%95GA 1,3-6,8). Vki'ye göre obez olanlara göre fazla kilolularda sürekliliği sağlamak 3,3 kat (%95GA 1,4-7,7), normallerde 6,4 kat zor (%95GA 1,4-7,7) olmaktadır. Ebe tarafından arananlara göre aranmayanlarda 2,1 kat (%95GA 1,1-4,4); ebe her zaman ulaşanlara göre ara sıra ulaşanlarda 3,4 kat (%95GA 1,4-8,6), hiç ulaşamayanlarda 5,2 kat (%95GA 2,0-13,1); genel sağlık durumunu iyi olarak değerlendirenlere göre kötü olarak değerlendirenlerde 4,8 kat (%95GA 1,9-12,0) kapsayıcılığı sağlamak zor olmaktadır. Genel sağlık durumunu iyi olarak değerlendirenlere göre kötü olarak değerlendirenlerde 2,4 kat (%95GA 1,1-4,9) hizmet memnuniyetini sağlamak zor olmaktadır. Eşgüdüm genel sağlık durumunu iyi olarak değerlendirenlere göre kötü değerlendirenlerde 2,9 kat (%95GA 1,1-7,3) zor sağlanmaktadır. Ebe her zaman ulaşanlara göre ara sıra ulaşanlarda 3,3 kat (%95GA 1,5-7,3), ulaşamayanlarda 3,2 kat (%95GA 1,5-6,9) kişisel yaklaşım kötüdür. Ebe her zaman ulaşanlara göre ulaşamayanlarda güven 2,5 kat (%95GA 1,1-5,4) zor sağlanmaktadır.

Sonuç ve Öneriler: Çoğu boyutta ebe ulaşabilmenin birinci basamak hizmet kalitesini olumlu etkilediği görülmüştür. Ebeler sadece gebe/çocuk/kadın izlemlerini yapmamalı hekimle eşgüdüm halinde çalışmalıdır.

Anahtar Kelimeler: kadın, Pcas, sağlık hizmetleri

SB-159 Hastalık Yüklerinin Ekonomi Üzerindeki Etkileri, Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir Değerlendirme

Gülay Ekinci
İstanbul Sabahattin Zaim University

Amaç: DALYs (Disability-Adjusted Life Years), kronik hastalığın etkilerinin en uygun ölçüsünün, hem erken ölüm nedeniyle kaybedilen zaman hem de hastalık nedeniyle sakat bırakılan zaman olduğu kabulüne dayanır. Dolayısıyla bir DALY, kaybedilen bir yıllık sağlıklı yaşam süresine eşittir. Bu çalışma Türkiye’de DALY cinsinden hesaplanan Hastalık yükleri ile Gayri Safi Yurt İçi Hasıla arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır.

Materyal-Metod: Çalışmada Türkiye’nin 1990 - 2017 yıllarına ait Kişi Başı Toplam DALY ile Kişi Başı Gayri Safi Yurt İçi Hasıla verileri kullanılarak yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler panel veri yöntemiyle analiz edilmiştir.

Bulgular: Türkiye’de kişi başı gelir ortalama 6750 SGP \$ (min: 2270 SGP \$; max:12519 SGP \$) olup; 28 yılda ortalama 2,7 kat artmıştır. Kişi başı DALY ortalama 0,30 (min:0,23; max:0,42) olup; 28 yılda ortalama %45 azalmıştır. Çalışmada Nedensellik açısından yapılan analizde Kişi Başı DALY ile Kişi Başı Gayri Safi Yurt İçi Hasıla arasında Granger Nedensellik ilişkisinin varlığı tespit edilmiştir.

Sonuç: Çalışmadan elde edilen sonuçlar, Kişi başı DALY ile Kişi başı Gayri Safi Yurt İçi Hasıla arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Hastalık yükleri ile GSYİH arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışma; sağlık ekonomisi perspektifinden sağlık sisteminde yapılacak düzenlemelerde hükümetlere ve sağlık yöneticilerine önemli kanıtlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: DALY, Hastalık Yükü, GSYİH, Ekonometrik Analiz, Türkiye

SB-160

Yükseköğretim Öğrencilerinin Son Bir Yıl İçinde Sağlık Hizmetleri Kullanım Durumlarının Değerlendirilmesi

Mehmet Doğan¹, Muhammet Bayraktar²

¹Erciyes Üniversitesi Halil Bayraktar Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Kayseri

²Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Niğde

Giriş-Amaç: Bireylerin sağlık hizmetlerini kullanım durumunu etkileyen faktörlerden biriside sağlık hizmetine olan ihtiyaç ve hastalıklarına dair algılarıdır. Bu çalışma sağlık hizmet meslek yüksekokulu öğrencilerinin son bir yıl içinde sağlık hizmetleri kullanım durumlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel nitelikteki bu çalışma Anadolu'da bulunan bir devlet üniversitesinin sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinde yapılmıştır. Çalışma 15 Ekim – 15 Kasım 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Anket formu, sosyo-demografik özelliklere ve sağlık hizmetlerini kullanımına yönelik 20 sorudan oluşmaktadır. Hazırlanan anket formları öğrencilere; COVID-19 pandemisi nedeniyle yüz yüze eğitim yapılamadığından dolayı bilgisayar ortamında dönüştürülerek çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Çalışma sonucunda 340 anket formu değerlendirilmeye alınmıştır. Çalışma için etik kurul izni alınmıştır. Veriler SPSS 15.0 programında değerlendirilmiş; analizlerde yüzde, frekans dağılımı, ortalama \pm standart sapma kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların %83,2'si kadın ve %82,4'ü ikinci sınıf öğrencisidir. Yaş ortalaması $20,26 \pm 2,03$ 'dür. Katılımcıların %32,9'u (ara sıra/her gün) sigara içerken, %11,2'si de ara sıra alkol kullanmaktadır. Hesaplanan Beden Kitle İndeksi (BKİ) değerlerine göre; katılımcıların %13,8'i (47 kişi) zayıf, %70,0'i (238 kişi) normal ve %16,2'si (55 kişi) hafif şişman ve üzeri kategoridedir. Katılımcıların kendi kilo değerlendirilmeleri; zayıf kategoride olanların %74,5'i (35 kişi), normal kategoride olanların %76,1'i (181 kişi), hafif şişman ve üzeri kategoride olanların %65,5'inde (36 kişi) BKİ değerleri ile uyumludur. Katılımcıların %65,9'u genel sağlık durumunun çok iyi/iyi, %31,8'i orta düzey olduğunu düşünmektedir. Son bir yıl içinde herhangi bir sağlık problemi yaşayanların oranı (83 kişi) %24,4'dür. Sağlık problemi yaşayanların (72 kişi) %86,7'si bir sağlık kurumuna başvurmuştur.

Katılımcıların %7,1'i (24 kişi) son bir yıl içinde hastanede yatarak tedavi görmüştür. En sık hastanede yatarak tedavi olmayı gerektiren şikayetler; %12,5 ile kalp damar hastalıkları (3 kişi) ve %12,5 ile solunum sistemi hastalıkları (3 kişi) ile ilgilidir. Hastaneye yatırılanların %54,2'si (13 kişi) ise ameliyat olmuştur. En fazla yapılan ameliyat, %15,4 (2 kişi) ile apendektomi ameliyatıdır. Katılımcıların %9,4'ü düzenli olarak reçeteli ilaç, %8,8'i de düzenli olarak reçetesiz ilaç kullanmaktadır. Katılımcıların %5,6'sı ise sağlık problemlerinin çözümü için geleneksel tıp ve ilaç uygulamalarını kullandığını ifade etmişlerdir. %47,4 ile bitki çayları en sık uygulanan geleneksel ilaç yöntemi, %21,1 ile hacamat en sık uygulanan geleneksel tıp yöntemi olmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Son bir yıl içinde yaklaşık her dört öğrenciden biri sağlık şikâyeti yaşamıştır. Sağlık şikâyeti yaşayanların büyük çoğunluğu sağlık kurumuna başvurmuştur. Bireylerin gerekli olduğu zamanda sağlık hizmetlerinin kullanmaları önemlidir. Sağlık hizmetlerinin yerinde kullanımı birey sağlığı, dolayısıyla da halk sağlığı açısından önemlidir.

Ahtar Kelimeler: Hizmet Kullanımı, Öğrenci, Sağlık, Yüksekokul

SB-161

Türkiye'nin Nitelikli Sağlıkta Ekonomik Değerlendirme Yayınlarının Bibliyometrik İncelenmesi

Ömer Faruk Tekin¹, Sabanur Çavdar², Çağrı Emin Şahin³

¹Özalp İlçe Sağlık Müdürlüğü, Van

²Ümraniye İlçe Sağlık Müdürlüğü, İstanbul

³Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Ankara

Giriş-Amaç: Modern uygulamalarda gün geçtikçe önemi artan ekonomik değerlendirme(ED) çalışmaları, kıt halk sağlığı kaynaklarının nasıl tahsis edileceğine kanıta dayalı olarak karar vermede önemli bir araçtır. Kanıt üretme sorumluluğu olan halk sağlığı profesyonellerinin bu araştırmaları etkin şekilde kullanılmadığı literatürde belirtilmektedir. Ülkemizde de geri planda kalmış alanlardandır. Çalışmanın amacı nitelikli uluslararası dergilerde yayınlanmış, Türkiye'de yürütülmüş ED araştırmalarının ve halk sağlığı uzmanlarının katkısının değerlendirilmesidir.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı nitelikteki bibliyometrik çalışmamız 15.10.2020-14.11.2020 tarihlerinde gerçekleştirildi. Anahtar kelimeler ED analizlerini kapsayacak şekilde literatürden yararlanılarak belirlendi. Verilere Web of Science(WoS) veritabanından ulaşıldı. WoS'ta arama 15.10.2020 tarihinde iki farklı komutla 148+80 yayına ulaşıldı. Mükerrerler kaldırıldığında 159 yayın kaldı.Başlık ve özet düzeyinde dahil etme-hariç tutma kriterlerine göre değerlendirildi. Yazarlarından biri Türkiye'deki kurumlara afiliye olan, Türkiye verisi içeren yayınlar dahil edildi. Afiliyasyonları başka ülkelerde veya sadece başka ülke verilerini içeren yayınlar;ED olmayanlar;sağlık dışı araştırmalar;kitap bölümleri;derlemeler;tam metin olmayanlar ve Küresel Hastalık Yükü araştırmaları hariç tutuldu.159 yayının 20'si sağlık dışı,41'i ED dışı,14'ü Türkiye afiliyasyonlu yazarı olmayan,8'i Türkiye verisi içermeyen,4'ü tam metni olmayan poster bildirisi,4'ü derleme,1'i kitap bölümü,7'si küresel hastalık yükü çalışmasıydı.Sonuçta 60 makalenin tam metni okunarak verisi toplandı.Makaleler, çalışmanın yapıldığı yer,tek/çok merkezli olma,ED türü,grubu(tam/kısmi),değerlendirilen hastalık kategorisi,halk sağlığı alanından yazar varlığı,derginin indeksi,yayın yılı,makalenin dili,finansman varlığı,atıf sayısı açısından değerlendirildi. Kamuya açık veriler olduğundan araştırmada etik kurul izni gerekmedi. Tanımlayıcı istatistiklere ilaveten ki-kare testi yapıldı.

Bulgular: Analize dahil edilen 60 yayının %63,3'ü(n=38) hastane tabanlı;%53,3'ü(n=32) tek merkezli araştırmaydı. %95'i(n=57) analiz çalışmasıydı.Yayınlara sadece %10'u(n=6) halk sağlığı alanından en az bir araştırmacı içeriyordu.%28,3'ü(n=17) tam ekonomik değerlendirme çalışmasıydı.Yayınlara %61,7'si(n=37) maliyet analizi çalışmasıydı.Ekonomik değerlendirmeye konu hastalıklar incelendiğinde,%30'unda(n=18) bulaşıcı hastalık/aşı,%11,7'sinde(n=7) romatolojik/ortopedik hastalık olduğu görüldü. Makalelerin %18,3'ü(n=11) 2010 ve öncesinde,%40'ı(n=24) 2011-2015 yılları arasında, %41,7'si(n=25) ise 2016 ve sonrasında yayınlanmıştı En eski makale 1999'da, sonraki ilk makale 2005 yılında yayınlanmıştı.En fazla makale 2019'da(n=12) yayınlanmıştı.Makalelerin %63,3'ü(n=38) 0-4 atıf;%21,7'si(n=13) 5-9 atıf;%15'i(n=9) 10 ve üzeri atıf almıştı. En fazla atıf alan makale 50 atıf; 2014 yılında yayımlanmış, halk sağlığı alanından araştırmacıların olduğu, 4 ülke verisi içeren, bir halk sağlığı müdahalesinin maliyet-etkililik analiziydi.Makalelerin atıfları dergilerin indekslerine göre değerlendirildiğinde, dergisi SCIE olan yayınların 5 ve üzeri atıf alma oranı diğer indekslerdekinden yüksek saptandı(p=0,007).SCIE'de yayınlanma oranı, toplum tabanlı/ulusal yayınlarda(%86,4) hastane tabanlılara(%60,5) göre daha yüksekti(p=0,035).Diğer değişkenlere göre SCIE'de yayınlanma oranı farklı değildi(p'ler>0,05).

Sonuç ve Öneriler: Ülkemizde yapılan ED çalışmalarının son yıllarda sayısal olarak arttığı; ancak halk sağlığı uzmanlarının çalışmalarının halen düşük olduğu;tek merkezli, hastane tabanlı çalışmaların ağırlıkta olduğu görülmektedir. ED alanında çalışan halk sağlığı uzmanlarının ulusal çapta, çok merkezli, tam ED çalışmaları planlamaları ilgili literatüre katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Değerlendirme, Sağlık Ekonomisi, Türkiye Yayınları, Web of Science

SB-163

Büyümekte Olan Bir Sorun: Üniversite Öğrencilerinde Çevrim İçi Alışveriş Bağımlılığı

Dilek Tunç Uğur, Egemen Ünal, Mehmet Enes Gökler, Salih Mollahaliloğlu
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Ankara

Giriş-Amaç: Tüm dünyada teknolojinin hızla gelişmesi sonucu bağımlılık kavramlarına bir yenisini daha eklenmiştir. Çevrim içi alışveriş bağımlılığı adı verilen bu klinik durumda bireyler kontrol edilemeyen satın alma davranışı ile çevrim içi alışverişe bağımlı olabilmektedirler. İnsanların çevrim içi alışveriş yapma ya da satın alma nedenleri arasında; arama kolaylığı, uygun fiyat, çeşitlilik, zaman gibi faktörler gösterilebilir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre internet üzerinden kişisel kullanım amacıyla mal veya hizmet siparişi veren ya da satın alan erişkin yaş grubundaki bireylerin oranı, 2018 yılı Nisan ayı ile 2019 yılı Mart aylarını kapsayan on iki aylık dönemde %34,1 olarak tespit edilmiştir. Benzer olarak çevrim içi alışverişlerin toplam harcamalar içindeki payı tüm dünyada özellikle pandemi döneminde hızla artmaktadır. Bu çalışmada Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (AYBÜ) Tıp Fakültesi öğrencilerinde çevrim içi alışveriş bağımlılığının tespiti ve mevcut durumun bazı sosyodemografik özelliklere göre özelliklerini incelemek amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipteki çalışma, AYBÜ Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nda Ocak-Mart 2020 tarihleri arasında yapıldı. Araştırma öncesinde AYBÜ Etik Kurulu'ndan ve fakülteden çalışma onayı alındı. Çalışmamızdaki veri toplama araçlarımız sosyodemografik özellikleri sorgulayan bölüm, Young İnternet Bağımlılığı testi ve Kompulsif Çevrimiçi Satın Alma Ölçeği'dir. Çalışma grubunu AYBÜ Tıp Fakültesi 1. ila 6. sınıf arasındaki 1335 (%60.8) öğrenci oluşturdu. Katılımcıların katılımı COVID-19 salgını nedeniyle çevrim içi olarak sağlandı. Veriler IBM-SPSS (Versiyon 22.0) programı kullanılarak değerlendirildi. İstatistik anlamlılık sınırı $p \leq 0,05$ olarak alındı.

Bulgular: Çalışmada yer alan 1335 öğrencinin yaş ortalamaları 21.42 ± 2.27 yıldır. Katılımcıların 506'sı (%37.9) erkek, 829'u (%62.1) kadındır. Çevrimiçi alışveriş yapma nedenleri incelendiğinde %41.3'ü Zevk/Psikolojik rahatlama, %84.4'ü Her aradığını bulma olanağı, %94.8'i Kolay olması, %68.0'i zaman bulamama, %80.4'ü ihtiyaç olması, %87.7'si çok çeşit olması nedenleri belirtilmiştir. Kompulsif Çevrimiçi Satın Alma Ölçeğinden alınan puanların ortalamaları kadınlarda ve gelir durumu iyi olanlarda daha yüksek olarak saptandı. Alınan puanların katılımcıların akademik başarılarına ($p=0.910$), ebeveynlerin öğrenim durumlarına ($p>0.05$), kronik hastalık varlığına ($p=0.466$), sigara içme durumuna ($p=0.629$) göre değişiklik göstermediği tespit edildi. Kompulsif Çevrimiçi Satın Alma Ölçeğinden aldıkları puanlar yaş, okunan sınıf, günlük ortalama uyku süresi ile korelasyon göstermezken ($p>0.05$), Young İnternet Bağımlılığı testinden alınan puanlar ile pozitif yönde bir korelasyon göstermekte idi ($r:0.359$; $p<0.001$).

Sonuç ve Öneriler: Günümüz teknolojisinin geldiği noktada ve pandemi koşullarında çevrim içi alışveriş kavramı, etki alanını ve pazar payını büyütürken hayatımızda da büyümekte olan bir tehlike olmaya devam edecektir. Ancak bu durumun toplumda bir çevrim içi alışveriş bağımlılığı sürecine dönüşmemesi adına çevrim içi alışveriş bağımlılığı kavramının detaylı irdelenmesi, bu yeni bağımlılık durumuna sağlığı koruyucu çözümler geliştirilmesi adına önemli olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Alışveriş bağımlılığı, çevrim içi, öğrenci, tıp fakültesi

SB-164

Oyun Forumlarına Üye Olan Gençlerde Oyun Bağımlılığı ve İlişkili Etmenlerin Değerlendirilmesi

Egemen Ünal¹, Mehmet Enes Gökler¹, Şenol Turan²

¹Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Ankara

²İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Psikiyatri Ana Bilim Dalı, İstanbul

Giriş-Amaç: Günümüzde teknolojinin gelişimi beraberinde oyun alışkanlıklarını da değiştirmiş, oyun sahalarını sokaklardan ekranlara taşımıştır. 8-18 yaş grubu çocuklar günde ortalama 4-7 saatlerini ekran karşısında geçirdiği bilinmektedir. Gençlerde oyun bağımlılığı konusunun ele alınması ve oyun bağımlılığının gençler üzerindeki etkilerinin ortaya konulması önem taşımaktadır. Çalışmada gençlerde oyun bağımlılığı sıklığının ve gençler üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Çalışma, 18-25 yaş arası grupta oyun bağımlılığı sıklığının ve bununla ilişkili değişkenlerin değerlendirilmesini amaçlayan tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Çalışma için etik kurul onayı alındı. Bir ön çalışmayla internet üzerinde en fazla oynanan oyun türleri saptandı. Bu türlere (First Person Shooter, Third Person Shooter, Role Playing Game, Massively Multiplayer Online Role Playing Game, Multiplayer Online Battle Arena, Real Time Strategy) ait forum sitelerinde kayıtlı toplam oyuncu sayıları tespit edildi. Literatürden faydalanılarak minimum örneklem 154 kişi ($1-\beta:0,95, \alpha:0,05$) olarak hesaplandı. Çalışmada minimum örnek sayısının 4 katı olacak şekilde 600 kişiye ulaşılması hedeflendi. Öncelikle oyun forumlarına (yaklaşık 100 oyun grubu) kaydolarak grup yöneticileri ile temasa geçildi. Ardından katılımcılara ulaşılarak onamları alındıktan sonra anket kendilerine iletildi. Anket formda İnternet Oyun Bozukluğu Ölçeği KF(kısa form), Güçler Güçlükler Ölçeği, Durumluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği ve araştırmacılar tarafından oluşturulan sosyodemografik veri formu bulunmaktadır. Elde edilen veriler IBM-SPSS(Versiyon 22.0) programında değerlendirildi.

Bulgular: 613 katılımcının %10.9'unda($n=67$) oyun oynama bağımlılığı olduğu belirlendi. Oyun oynama bağımlılığı olma ve olmama durumuna göre yaş, cinsiyet, gidilen okul, aile medeni durumu, ailenin aylık gelir, anne-baba eğitim ve oyun oynamaya sınır koyma durumu özellikleri arasında bir ilişki saptanmazken($p>0.05$), bağımlı olan bireylerde aile uyumunun, okul başarısının, sınıf arkadaşları ile ilişkisinin kötü olduğu, oyunlar üzerinden para kazanma davranışının yüksek olduğu, okuldan döndükten sonra oyun oynama isteğinin fazla olduğu, oyun nedeni ile yalan söyleme, oyun nedeni ile suça karışma durumunun ve oyun nedeni uykuyu erteleme varlığının daha sık olduğu belirlendi($p<0.05$). Bağımlı olan bireylerin yakın arkadaş sayısı ve dijital oyun oynamaya başlama yaşı düşük iken, Twitch veya Youtubeda oyun videoları izleme süresi, günlük ortalama oyun oynama süresi, oyuna harcanan para miktarı ve COVID-19 salgınından sonraki günlerde fazladan oynadığı oyun süresi yüksek olarak belirlendi($p<0.05$). Çalışmada oyun türlerine göre de bağımlı olanların daha fazla tercih ettikleri oyun türleri FPS ve MMORPG olarak izlendi. Kullanılan diğer ölçeklere göre yapılan gruplandırmalarda bağımlı olanların ölçeklerde yüksek riskli gruplara dâhil olduğu ve durumluluk-sürekli kaygı durumlarının bağımlı grupta daha yüksek olduğu saptandı($p<0.001$).

Sonuç ve Öneriler: Oyun bağımlılığı, özellikle genç popülasyon açısından yeni ve yükselen bir tehlike olarak ortaya çıkmaktadır. Oyun bağımlılığının tespiti, sağlıklı oyun oynama farkındalığının artırılması önemli halk sağlığı uygulamaları arasında olacaktır.

Anahtar Kelimeler: çevrim içi, gençler, oyun bağımlılığı

SB-165

Üçüncü El Sigara Dumanı Hakkında Farkındalık Ölçeği' nin Türkçeye Uyarlanması Geçerlik ve Güvenirliği

Özgür Önal, Fatma Yağmur Evcil, Hande Nur Eroğlu, Ahmet Nesimi Kişioğlu
Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi / Halk Sağlığı Anabilim Dalı, ISPARTA

Giriş-Amaç: Bu çalışma Üçüncü El Sigara Dumanı Hakkında Farkındalık Ölçeği'ni Türkçeye uyarlamak, geçerlik ve güvenirliliğini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Metodolojik türde olan bu araştırmanın evrenini 2019 yılı kasım ayında Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi polikliniğine başvuran, iletişim problemi olmayan, bekleme salonlarındaki 18 yaş ve üzerindeki hasta yakınları oluşturmaktadır. Yanlılığı önlemek amacıyla göğüs hastalıkları polikliniğine başvuran hasta yakınları çalışma dışında bırakılmış olup, çalışma katılma kriterlerini karşılayan 315 kişi ile yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu ve Üçüncü El Sigara Dumanı Hakkında Farkındalık Ölçeği kullanılmıştır. Güvenilirlik çalışmaları için madde analizi, Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerliliğini değerlendirmek için açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yöntemleri uygulanmıştır. Çalışmanın yapılabilmesi için Süleyman Demirel Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 304 sayılı etik kurul izni alınmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan bireylerin yaş ortalamaları 41.80 ± 13.90 olup, %52,1'i hiç sigara içmemiş, %14,6'sı sigarayı bırakmış ve %33,3'ü sigara içmekteydi. Ölçeğin KMO katsayısının 0.695 ve Bartlett testinin ki-kare değeri 661.77 ve sonucun anlamlı olduğu ($p < 0.001$) görülmüştür. Maddelerin faktör yüklerine bakıldığında 0.512 ile 0.829 arasında değişim göstermektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısının 0.71 olarak bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Yapılan geçerlik ve güvenirlilik analizleri sonucunda Üçüncü El Sigara Dumanı Hakkında Farkındalık Ölçeği'nin 9 madde ve 2 alt boyuttan oluşan Türk toplumu için geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sigara Dumanı, Sigara, Tütün

SB-166

Using Artificial Intelligence to Identify Tobacco-Related Contents in Social Media: A Scoping Review

Hüseyin Küçükali¹, İrem Küçükali², Noor Rakkad¹, Ayah Rakkad¹

¹Department of Public Health; School of Medicine; Istanbul Medipol University; Istanbul; Turkey

²Department of Design, Technology and Society; Graduate School of Social Sciences; Ozyegin University; Istanbul; Turkey

Background and aim: Influencer marketing activities of the tobacco industry on social media platforms like Twitter and Instagram have increased tremendously in recent years. Either sponsored or personal contents in social media can influence the behaviours of people. Yet primary prevention and health promotion strategies against them are absent. Difficulty in monitoring, and even detecting those contents is an important barrier. Emerging artificial intelligence (AI) research have promising results for handling such tasks that normally require human intelligence. This study aims to systematically review the current state of the art and future directions for artificial intelligence research on tobacco promoting social media contents.

Material and methods: This scoping review employed a search query which consists of keywords regarding artificial intelligence methods, tobacco product types and social media platforms. The search on PubMed and Web of Science databases yielded 220 unique publications by 09/02/2020. After being screened by independently two researchers according to predefined inclusion and exclusion criteria, 37 studies are included in the review.

Findings: Included studies have been published between 2011 to 2019. Objectives of studies were: detecting quantity and sentiment of tobacco-related contents, observing characteristics and networks of accounts that publish them, gaining insights about tobacco marketing trends and locations where they mostly get consumed in and identifying automated tweets related to tobacco companies. The most-studied social media platform was Twitter (n=27). Data is collected mostly through Twitter API (n=15). Studies utilized a minimum of 3200 and a maximum of 75,322,941 social media contents in types of tweets, posts and videos, and internet forums. The most applied algorithm was Support Vector Machines (n=9). Accuracy, precision, recall, and F-score were measures used for evaluating performance. Accuracies achieved in studies were ranging from 71% to 99.5%.

Conclusion: Studies confirm that AI can detect and classify tobacco-promoting contents with high performance. It may enhance tobacco control efforts of public health agencies. This study aggregates proven methods and indicates improvement areas for future research. Despite the abundance of descriptive studies, few embarked prescriptive data analysis approach. Despite fast-paced developments in machine learning algorithms in the last decade, most of the studies were using relatively old algorithms. Since text-based AI models are language-specific by nature, a model needed for every other (human) language. Researchers should address the ethical use of AI.

Keywords: artificial intelligence, machine learning, tobacco, smoking, social media

SB-167

The Lead up to Tobacco Plain Packaging Policy in Turkey

Melis Selamoğlu¹, Sally Fawkes², Ayşe Emel Önal³, Deborah Gleeson²

¹Monash University, Department of General Practice, School of Primary and Allied Health Care, Melbourne, Australia

²La Trobe University, Department of Public Health, School of Psychology and Public Health, Melbourne, Australia

³Istanbul University, Department of Public Health, Faculty of Medicine, Istanbul, Turkey

Introduction and Purpose: Research shows that tobacco plain packaging (TPP) is effective in reducing the attractiveness of tobacco products, effectiveness of tobacco packaging and increases the impact of health warnings. Since Australia introduced TPP in 2012, several other countries have adopted similar legislation, and more have begun preparations for introducing it. Turkey first announced its intention to proceed with TPP in 2011, however prior to the eventual passage of legislation in December 2018 there were many false starts and delays. Countries wanting to introduce TPP face many challenges and there have been few studies of the experiences in low and middle-income countries (LMICs). This study (conducted in 2018 before TPP legislation was passed in Turkey) aimed to explore the policy context in Turkey for the introduction of TPP, and barriers and facilitators to introducing legislation.

Materials-Methods: A qualitative single case study design was employed. Publicly available documents relevant to TPP in Turkey were analysed. Interviews with ten key informants from academics, bureaucrats in government ministries and non-government organisations (NGOs) were conducted in 2018. Thematic analysis was undertaken using Kingdon's (1984) Multiple Streams Framework for systematically analysing how issues reach the policy agenda. NVivo was applied to aid coding, thematic analysis and retrieval of quotes. The study was approved by both La Trobe University Ethics Committee (HEC18232) and Istanbul University, Faculty of Medicine Ethics Committee (1287).

Findings: In 2004, Turkey ratified the World Health Organization's (WHO) Framework Convention on Tobacco Control and was one of the first countries to have successfully implemented all six of the WHO MPOWER tobacco control strategies. Despite this early success, the introduction of TPP legislation proved to be more problematic. Political barriers such as changes to the government, tobacco industry opposition and the economic crisis appeared to contribute most to the delays in introducing TPP legislation in Turkey. Regardless of these barriers, a major facilitator of the policy process was the collaborative advocacy efforts of NGOs, academics, politicians, and the leadership of particular tobacco control advocates.

Conclusion and Recommendations: Turkey's experience provides lessons for the wider uptake of TPP, illustrating the critical importance of building effective coalitions and political support within government and raising public awareness. The insights from this case study may help other LMICs to successfully navigate the challenges involved in introducing TPP and thus, help to reduce the burden of tobacco-related disease in their populations and its social and economic impacts.

Keywords: tobacco plain packaging, tobacco control, health policy, public health, Turkey

SB-168

HIV Pozitifler En Çok Sağlık Kuruluşlarında ve Sağlık Çalışanları Tarafından Hak İhlaline Uğruyor!

Çiğdem Şimşek¹, Meryem Merve Ören², Selma Karabey²

¹Pozitif-iz Derneği

²İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı

Giriş ve Amaç: HIV ile yaşayan bireyler en çok sağlık alanında hak ihlaline uğramakta olup, tedavi reddi ve etik dışı uygulamalar sık karşılaşılan sorunlardandır.

Bu çalışmada sağlık çalışanlarında HIV konusundaki önyarguları azaltmak amacıyla çeşitli üniversitelerde eğitim görmekte olan hemşirelik, tıp, diş hekimliği öğrencilerine uygulanan eğitimlerin kazanımlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmamız eğitimsel bir girişim çalışması olup, katılımcılara uygulanan eğitim öncesi-sonrası sorularla çalışma kapsamında uygulanan eğitimin kazanımları ölçülmüştür. Eğitimler Kasım 2019- Mart 2020 tarihleri arasında, İstanbul'da üç tıp, bir hemşirelik ve İzmir'de bir diş hekimliği fakültesi olmak üzere toplam beş okulda, toplam 491 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Pozitif-iz Derneği'nde görevli ve alanında deneyimli bir eğitimci tarafından 60 dakika süreyle, etkileşimli yöntemlerle uygulanan eğitimlerde HIV/AIDS'le ilgili epidemiyoloji, iletişim, enfeksiyon kontrolü, sağlık çalışanlarının yükümlülükleri vb. konulara yer verilmiştir. Katılımcıların yazılı olarak bilgilendirilmiş onamları alındıktan sonra eğitimlerin öncesi ve hemen sonrasında uygulanan, ilgili bilgi (18 soru) ve tutumları ölçeği (2 soru) soru formları ile eğitimlerin kazanımları belirlenmeye çalışılmıştır. Kişilerden tekrarlayan formlara aynı rumuzu yazmaları istenmiştir. Eşleştirilmesi yapılamayan 43 katılımcının formları analiz dışında bırakılmış; toplam 448 kişinin verileri değerlendirilmiştir. Değerlendirmede bilgi sorularına verilen her doğru cevaba "bir" puan hesabıyla, toplam 18 puan üzerinden değerlendirme yapılmıştır. İstatistiksel analizlerde normal dağılım Kolmogorov Smirnov testi ile değerlendirilmiş; nonparametrik veriler için tekrarlayan ölçümlerin değerlendirilmesinde Wilcoxon testi kullanılmıştır.

Çalışma için İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Etik Kurulu'ndan, 2020-55468 karar numarası ile gerekli izin alınmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin 175'i (%39,1) erkek, %44,4'ü tıp, %32,1'i hemşirelik ve %23,4'ü diş hekimliği fakültesindedir. Bilgi düzeylerini yeterli bulup bulmadıklarına yönelik soruya eğitim öncesi yeterli/çok yeterli cevabını verenler %29 iken, eğitim sonrasında bu oran %89,5'e yükselmiştir.

Eğitim öncesi öğrencilerin %87,5'i HIV'in kötü davranışlar için bir ceza olmadığını, %86,2'si HIV ve AIDS'in aynı şey olmadığını ve %84,6'sı kişilerin uzun yıllar HIV pozitif olduğunu bilemeyebileceğini; bunun yanı sıra %80,4'ü HIV pozitiflerin durumlarını sağlık çalışanına söylemek zorunda olduğunu, %45,8'i ise 6 aydan uzun süredir viral yükü belirlenemez düzeyde olan ve ilaç kullanan HIV pozitiflerin cinsel yolla bulaştırıcılığı olduğunu, %80,8'i HIV pozitif kişilerin herkesle aynı haklara sahip olduğunu belirtmiştir. Bu oranlar eğitim sonrasında sırasıyla %98,4; %97,8; %98,2; %27,7; %14,7; %97,3 olmuştur.

Öğrencilerin eğitim öncesi aldıkları puan ortalaması 10 (0-18) iken eğitimden sonra 17 (5-18)'ye yükselmiş olup, bu artış istatistiksel olarak da anlamlıdır ($p < 0.001$).

Sonuç: Sağlık alanında eğitim gören gençlerin eğitim almadıkları durumda HIV konusundaki bilgilerinin düşük olduğu ve HIV ile yaşayan bireylere karşı önyargıları bulunduğu gözlemlenmiştir. Eğitim bilgi düzeyine ve tutumlara olumlu katkı sağladığından, HIV ve HIV ile yaşayan bireylere yaklaşım konularının sağlık mesleklerinin müfredatında mutlaka bulunması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ayrımcılık, Damgalama, Hak ihlali, HIV/AIDS, Sağlık hizmeti

SB-169

Türkiye'deki Hekimlerin LGBTİ+ Bakış Açısı; Web Tabanlı Bir Anket Çalışması

*İlkem Duman Kıymık, Türkan Sevgin Gümüşkaptan, Şennur Dabak
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Samsun*

Toplumların yıllardır süregelen eril yapısı ve heteronormatif tanımları, LGBTİ bireyleri toplumdan farklı olarak görmeye ve dışlamaya itmektedir. Dünya popülasyonunun yaklaşık %10'unun Lezbiyen, gey, biseksüel, trans, interseks ve diğer (LGBTİ+) cinsel yönelimdeki bireyler olduğu tahmin edilmektedir. LGBTİ+ bireyler birçok konuda olduğu gibi sağlık konusunda da ayrımcılığa maruz kalan bir gruptur. Sağlık konusundaki ayrımcılığın sonucu olarak, LGBTİ+ bireyler sağlık hizmetinden yoksun kalmakta ve psikososyal şiddete maruz kalmaktadırlar. Tıp eğitiminin her alanında halen daha çift cinsiyet üzerinden tanımlamalar yapılmakta ve tıp fakültesi mezunu olan bir birey LGBTİ tanımları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadan mezun olabilmektedir. Bu çalışma hekimlerin bakış açısını sorgulayarak, sağlıkta LGBTİ+ bireylerin sorunlarına dikkat çekmek adına yapılmış web tabanlı bir anket çalışmasıdır. Bu çalışma Türkiye'nin her tarafından ulaşılan 24-65 yaş aralığındaki hekimlere uygulanan web tabanlı bir anket çalışmasıdır. Çalışmada internet üzerinden hazırlanan 27 soruluk bir anket kullanılmıştır. Bu anket Ağustos 2018- Ocak 2019 tarihleri arasında aktif olmuştur. Çeşitli branşlardaki hekimlere sosyal iletişim aracılığı ile yollanmıştır. Katılımcıların isim ve soyisimleri gizli kalması amacıyla sorulmamıştır. Anket sorularının cevaplanması gönüllülük esasına dayandığından etik kurul onayı alınmamıştır. Sorular ilk başta 15 kişilik bir pilot grubunda uygulandıktan sonra hekimlere iletmeye başlanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS v22 paket programında analiz edilmiştir. Araştırma anketini 171 hekim cevaplamıştır. Cinsiyet belirten 169 kişinin %53,8'i (91) erkek, %46,2'si (78) kadındı. Hekimlerin %15,8'i LGBTİ+ birey olmayı hastalık olarak tanımlamışlardır. Kadınlarda bu oran %12,8 iken erkeklerde ise %18,7 idi. Hekimlerin %2,9 (5)'u LGBTİ+ bireylere sağlık hizmeti vermeyi reddedeceklerini belirtmişlerdir. Hekimlerin % 94,7 (162)'si LGBTİ+ bireyler konulu herhangi bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Eğitim almayan hekimlerin %35,2 (57) 'si eğitim almak istemeyeceklerini belirtmişlerdir. Hekimlerin %47,2 (59) 'si LGBTİ+ bireylere sağlık araştırmalarında cinsel kimlik ve yönelimlerini belirtme özgürlüklerini sağlamadıklarını belirtmişlerdir. Hasta-hekim ilişkinizde heteroseksüel bir dil kullandığınızı düşünüyor musunuz sorusuna hekimlerin %36,3'ü evet cevabını vermiştir. Heteroseksüel bir dil kullandığını düşünen hekimlerin %38,5'i günlük yaşamında heteroseksüel bir dil kullanmamaya dikkat etmediklerini belirtmiştir. LGBTİ+ 'lere girişimsel işlem uygulamaktan çekinir misiniz sorusuna 19 (%13,5) kişi evet cevabını vermiştir. Bizim çalışmamıza göre katılımcıların %15,8'i LGBTİ'yi bir hastalık olarak görmektedir. 1973 yılında Amerikan Psikiyatri Birliği Ruhsal Bozuklukların Tanı ve İstatistiksel El Kitabı-IV (DSM-IV) kapsamında ve 1992 yılında Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Uluslararası Hastalık Sınıflandırması (ICD) kapsamında eşcinselliğin ruhsal bir bozukluk olmadığı kararını almış ve bu kavramı hastalık sınıflandırmalarından çıkartmıştır. Hastalık sınıflandırılmasından çıkarılmasına rağmen hala hekimlerin hastalık olarak görmeye devam etmeleri eğitim eksikliği, kültürel farklılıklarından olabilir. Bu çalışmanın sonucu olarak bizler hekimlerin LGBTİ+ bireyler hakkında daha fazla mesleki eğitime ihtiyacı olduğunu düşünüyoruz.

Anahtar Kelimeler: LGBTİ+ birey, eğitim, sağlık hizmeti, web tabanlı anket, ayrımcılık

SB-170

Pandemi Döneminde Psikososyal Destek Hizmetleri: Sahadan Görüşler

*Mehmet Akif Sezerol, Yusuf Taşçı
Üsküdar İlçe Sağlık Müdürlüğü, İstanbul*

Giriş-Amaç: Günümüzde yaşanmakta olan Covid-19 pandemisi nedeniyle hem dünyada hem ülkemizde kişiler fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden olumsuz etkilenmektedir. Bu nedenle pandemiye hazırlık planlarında hizmet sunucularının insanlara psikolojik ve sosyal olarak destek vermesi gerektiği öngörülmüştür.

Ülkemizde ilk Covid-19 vakasının görülmesinden sonra Sağlık Bakanlığı tüm taşra teşkilatlarına il düzeyinde hazırlanan pandemi planlarının hayata geçirilmesini istemiştir. Bu talimatlar üzerine ilçe sağlık müdürlüklerinde çalışan psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve çocuk gelişimciler tarafından psikososyal destek hizmetleri vermeye başlanmıştır. Bu çalışmanın amacı İstanbul ilinde pandemi sürecinde sunulan psikososyal destek hizmetleriyle ilgili saha çalışanlarının görüşlerini değerlendirmektir.

Gereç-Yöntem: Çalışma kesitsel tipte olup araştırmanın evrenini kadrosu ilçe sağlık müdürlüklerinde bulunan 45'i sosyal hizmet uzmanı, 9'u çocuk gelişimci, 65'i psikolog olmak üzere 119 çalışan oluşturmaktadır. Örneklem seçimine gidilmeden tüm evrene ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışanlara elektronik ortamda sosyo-demografik bilgileri ile beraber 17 adet çoktan seçmeli soru ve 13 adet 5'li likert önermesinden ve bir açık uçlu sorudan oluşan anket uygulanmıştır. Araştırma 2020 yılı Ağustos ayında İstanbul'da yapılmıştır. SPSS 24.0 programıyla tanımlayıcı istatistikler için sıklık, yüzde, ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Çalışma için kurum izni Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğünden, etik kurul izni ise Zeynep Kamil Kadın ve Çocuk Hastalıkları E.A.H Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan alınmıştır.

Bulgular: Araştırmaya çalışanlardan 92 kişi (%77,3) katılmıştır. Katılımcıların %82,6'sı kadın, yaş ortalaması 28,3±3,56'dır. Cevap verenlerin %96,7'si psikososyal destek hizmetlerinde görev almakta olup çoğu (%73,9) ruh sağlığı birimlerinde çalışmaktadır. Katılımcıların %47,8'i psikolog, %42,4'ü sosyal çalışmacı ve geri kalan %9,8'i çocuk gelişimcidir. Her dört çalışandan üçü pandemi sürecinde rutin birim işlerine de devam etmiştir. Katılımcıların %90,2'si ilçe pandemi planlarının hazırlanmasında yer almamış, %69,6'sı ilçe planının kendisiyle paylaşılmadığını belirtmiştir. Afetlerde psikososyal destekle ilgili eğitim alan %43,5, Covid-19 ile ilgili eğitim alan %69,6'dır. İlçelerin çoğunda psikososyal destekle ilgili bir planlama (%71,7) ve önceliklendirme (%83,7) yapılmıştır. Kurum sosyal medya hesaplarından psikososyal destek hizmetleri hakkında sağlık çalışanlarına(%44,6) ve halka(%33,7) yönelik bilgi paylaşılmıştır.

Katılımcıların önermeler arasında en fazla katıldıkları "Birimde yürütülen rutin işler psikososyal destek hizmetlerini sekteye uğrattıyor." (%62,0) ve "Ruhsal destek ihtiyacı olan kişileri ilgili kurumlara yönlendirme noktasında sorun yaşamadım." (%60,8) önermeleri olmuştur. En az katıldıkları önermeler ise "Pandemi süresince psikososyal destek hizmetlerinin yeterli düzeyde tanıtımı yapıldı." (%23,9) ve "Psikososyal destek hizmetlerinin sunumu esnasında araç-gereç eksikliği yaşamadım." (%31,5) önermeleri olmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Pandemi döneminde psikososyal destek hizmetlerinde yerel düzeyde çalışabilecek personelin tamamına yakını görev almıştır. Hizmetlerin daha iyi sunulabilmesi için personel eğitimleri ve halka yönelik tanıtım faaliyetlerinin artırılması, ayrıca çalışanların rutin birim işlerinin azaltılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: pandemi, psikososyal, ruhsal destek

SB-171

Zihinsel Yetersizliğe Yönelik Tutumların Geliştirilmesi Eğitiminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi

Sevil Akbulut Zencirci¹, Selma Metintaş¹, Ferdi Köşger², Meral Melekoğlu³

¹Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Eskişehir

²Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Eskişehir

³Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Eskişehir

Giriş-Amaç: Sağlıkta eşitsizliklere maruz kalan duyarlı gruplardan biri Zihinsel Yetersizlik (ZY)'i olan bireylerdir. ZY'i olan bireylerin sağlık durumları genel topluma göre daha kötü olup, bazı ölüm nedenleri önlenebilir. ZY'i olan bireylerin sağlık hizmetlerini kullanırken yaşadıkları olumsuz deneyimlerin çoğunun, ZY'i olan bireylerle ilgilenen sağlık personelinin eğitim ve beceri eksikliğinden kaynaklandığı rapor edilmektedir. Çalışmada tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinde ZY'e yönelik tutumların geliştirilmesine yönelik eğitim programı düzenlenerek, etkinliğinin değerlendirilmesi amaçlandı.

Gereç-Yöntem: Çalışma, Mayıs 2019-Haziran 2020 tarihleri arasında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde yapılan bir müdahale araştırmasıdır. Çalışmanın yapılabilmesi için etik onay ve idari izin alındı. Çalışmada tip 1(α) hata %5 ve gücü($1-\beta$) %95 alındığında etki büyüklüğü 0.5 olarak kabul edildiğinde kontrol ve müdahale gruplarında en az 47'şer kişi olması gerektiği hesaplandı. Çalışma grubu halk sağlığı stajına gelen 30-35 kişilik gruplardan randomize edilerek iki grup müdahale($n=71$) iki grup kontrol grubu($n=68$) olarak seçildi. Çalışmanın ilk aşamasında kontrol ve müdahale grubundaki öğrencilere bir anket form uygulandı. Anket formu sosyodemografik özellikler ve Morin ve arkadaşları tarafından ZY'e yönelik tutumları ölçmek amacıyla geliştirilen, çalışma grubu tarafından Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği yapılmış, Zihinsel Yetersizliğe Yönelik Tutumlar Anketi-Kısa Form (ZYYTA-KF) sorularını içermekteydi. Anket tutumu bilişsel, duygusal ve davranışsal bileşenleriyle değerlendiren beş alt alandan oluşmakta, anketin alt alanlardan alınan puan arttıkça ZY'e yönelik olumsuz tutum düzeyinin arttığı kabul edilmektedir. Müdahale grubundaki öğrencilere "Zihinsel Yetersizliğe Yönelik Tutumların Geliştirilmesi" eğitim programı uygulandı. Eğitim programında seminer tarzı eğitimin yanında role-playler, örnek olgu tartışmaları, ZY'i olan bireylerle etkileşimler ve hastalık simülasyonu yapan ZY'i olan bireylerle anlatılan hasta değerlendirmeleri yer almaktaydı. Kontrol grubuna ise kolera salgınının konu edildiği bir video izletildi. Kontrol ve müdahale gruplarına uygulanan program sonrasında ve altı haftalık takip sonrası staj bitiminde aynı soruları içeren anket form uygulandı. Verilerin analizinde kıkare, t, Mann Whitney U ve Wilcoxon Eşleştirilmiş iki örnek testleri kullanıldı.

Bulgular: Müdahale ve kontrol grupları arasında müdahale öncesi sosyodemografik özellikler ve ZYYTA-KF alt alan puanları açısından fark bulunmadı($p>0.05$). Müdahale grubunda müdahale sonrasında öncesine göre tutumun tüm alt alan puanlarında olumlu yönde değişiklik bulundu($p<=0.05$). Takip sonrasında alt alanlardan davranışsal alan dışında tüm alt alanlarda olumlu yönde değişim bulunmaktaydı($p<=0.05$). Müdahale öncesi ve sonrasında puanlardaki değişim farkının değerlendirilmesinde tedirginlik, etkileşim, ZY nedenleri bilgi düzeyi alt alan puanlarında, müdahale öncesi ve takip sonrası ise duyarlılık ve şefkat alt alanı hariç tüm alt alanlarda müdahale grubundaki değişim kontrol grubuna göre olumlu yönde daha fazlaydı($p<=0.05$).

Sonuç ve Öneriler: Çalışmada eğitim programının öğrencilerin tutumlarında olumlu bir değişiklik sağladığı bulundu. Eğitim programının tıp fakültesi öğrencilerinin eğitiminde örnek olabileceği, gerektiğinde geliştirilerek müfredata eklenebileceği kanaatine varıldı.

Anahtar Kelimeler: Randomize kontrollü çalışma, tıp fakültesi öğrencileri, zihinsel yetersizliğe yönelik tutumlar

SB-173

Karpal Tünel Sendromu ile Akıllı Telefon Kullanımı ve Bağımlılığı İlişkisinin Değerlendirilmesi

Fatma Nur Karaçorlu¹, Ferhat Balgetir², Süleyman Erhan Deveci¹

¹Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Elazığ

²Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi, Nöroloji Ana Bilim Dalı, Elazığ

Giriş-Amaç: Akıllı telefonun aşırı kullanımının Karpal Tünel Sendromunun (KTS) risk faktörlerinden biri olabileceği literatürde farklı çalışmalarda vurgulanmıştır. Bu çalışmada KTS ile akıllı telefon kullanımı ve bağımlılığı ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Vaka-kontrol tipindeki bu araştırmanın evrenini Nisan-Ekim 2019 tarihleri arasında bir üniversite hastanesi Nöroloji Anabilim Dalı Elektronöromiyografi (ENMG) laboratuvarına başvuran hasta ve hasta yakınları oluşturmuştur. Araştırmaya katılmaya rıza veren ve akıllı telefonu olan kişilerden; KTS tanısı alan hastalar (202 kişi) vaka grubuna, el ve el bileği şikâyetleri dışında herhangi bir nedenle başvuran hastalar ve hasta yakınları (202 kişi) kontrol grubuna alınmıştır. KTS görülebilecek hastalıkları olanlar (Diabetes Mellitus, romatoid artrit, obezite vs.) ile eski el ve el bileği travması/yaralanması olan hastalar vaka grubuna dâhil edilmemiştir. KTS tanısı tek nörolog tarafından; anamnez, fizik muayene ve ENMG bulguları birlikte değerlendirilerek konulmuştur. Veri toplama aracı olarak katılımcı ile ilgili bilgi formu, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği (ATBÖ)'den oluşan anket yüz yüze görüşülerek doldurulmuştur. ATBÖ Kwon, Lee ve arkadaşları (2013) tarafından geliştirilen, Demirci ve arkadaşları (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanan, 33 maddelik, altı puanlık likert tipi ölçektir. Toplam puan 33 ile 198 arasında değişebilir. Ölçeğin bir kesme noktası olmayıp, ölçekten alınan puan arttıkça akıllı telefon bağımlılığı riski artmaktadır. Orijinal ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.967, Türkçe versiyonunun 0.947'dir. Araştırmaya etik kurul onayı ve resmi kurum izinlerinden alındıktan sonra başlanmıştır. Çalışmada elde edilen veriler SPSS 21.0 programına kaydedilerek, ortalamalar standart sapma ile beraber verilip (ort ± SS), ki-kare, t testi ve binary lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık p<0.05 düzeyinde değerlendirilmiştir.

Bulgular: Tüm katılımcıların %29.21'i (118 kişi) erkek, %70.79'u (286 kişi) kadın olup, yaş ortalamaları 39.74±11.60 (min=16, maks=75, median=39)'dir. Vaka grubunun el bileği semptomlarının ortalama süresi 2.42±2.73 (min=0.08 maks=15, median=2) yıldır. ATBÖ puanı, günlük akıllı telefon kullanım süresi ve akıllı telefon kullanım yılı vaka grubunda kontrol grubuna göre daha yüksektir (p<0.05). Vaka ve kontrol grupları arasında cinsiyet, yaş, meslek, sigara içme durumu ve ortalama sigara içme süresi değişkenleri açısından fark yoktur (p>0.05). Binary lojistik regresyon analizi sonuçlarına göre KTS görülme riskinin; günlük ortalama akıllı telefon kullanma süresindeki bir saatlik artış ile 1,292 kat, akıllı telefon kullanma süresindeki bir yıllık artış ile 1.068 kat, ATBÖ puanındaki bir birimlik artış ile 1.022 kat arttığı saptanmıştır (p<0.05).

Sonuç ve Öneriler: Akıllı telefon bağımlılığının, kullanım yılının ve günlük kullanım süresinin artışının KTS görülme sıklığını arttırdığı belirlenmiştir. Konuyu destekleyen longitudinal çalışmalar planlanarak, akıllı telefon kullananlara yönelik uyarıcı ve eğitimsel faaliyetlerin yapılması faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: karpal tünel sendromu, akıllı telefon, bağımlılık

SB-174

COVID-19 Hastalığında Yapay Zekanın Kullanımı: Bir Sistematik Derleme

Gözde Özsezer¹, Güleğül Mermer²¹Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Çanakkale²Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı, İzmir

Giriş-Amaç: Yapay zeka (AI) uygulamalarının COVID-19 enfeksiyonunun teşhis ve tedavisini kolaylaştırdığı bildirilmektedir. Bu çalışma, yapay zeka kullanımının COVID-19 hastalığından korunma, tanı ve tedavisine etkisini incelenmek amacıyla yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Sistematik derleme niteliğindeki bu çalışma için, araştırmalar Nisan-Mayıs 2020'de PubMed, Web of Science, Scopus ve Google Akademik veri tabanlarında tarama yapılarak elde edilmiştir. Çalışmaya COVID-19, yapay zeka ve artificial intelligence anahtar kelimeleri ile ulaşılan ulusal ve uluslararası 26 araştırma dâhil edilmiştir. Araştırmanın toplam örneklem hacmi 1495'tir. Derleme PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) rehberi doğrultusunda yapılmıştır. Çalışmalar incelenerek dahil edilme kriterlerine uymayan, derleme, editöre mektup, meta analiz çalışmaları, hayvan çalışmaları, konferans sunuları ve duplike çalışmalar dışlanmıştır.

Bulgular: 26 araştırmanın dokuzu retrospektif, 15'i retrospektif çok merkezli, biri kesitsel ve biri metodolojik çalışmadır. Araştırmaya dahil edilen çalışmaların onu Çin'de, ikisi Çin ve ABD'de, birinin Çin, Japonya, Güney Kore ve İtalya'da, birinin Brezilya'da, birinin İsviçre'de, birinin Mısır'da, birinin İtalya'da, birinin İspanya'da gerçekleştirildiği saptandı. Çalışmalarda AI uygulamalarından olan makine öğrenmesi (ML) ve derin öğrenme (DL) algoritmalarının kullanıldığı belirlendi. On çalışmanın ML, on altı çalışmanın DL algoritmaları ile yapıldığı saptandı. En çok uygulanan algoritmaların 8 çalışma ile "Convolutional Neural Network (CNN)" ve 5 çalışma ile "Support Vector Machine (SVM)" olduğu görüldü. 26 makalenin 17'sinin tanı koyma, ikisinin bulaşma yolu tahmini, ikisinin mortalite tahmini, ikisinin vaka artış tahmini, birinin şehirler arasında iletim dinamikleri ve pandemi bitiş zamanı tahmini, birinin pnömoni lezyonlarının dağılımı, yoğunluğu ve ciddiyetinin saptanması, birinin COVID-19 pozitif vaka sayısının belirlenmesi amacıyla yapıldığı belirlendi.

Sonuç ve Öneriler: AI uygulamalarının; COVID-19 tanısı, sınıflandırılması, epidemiyolojik tahminleri, bulaşma yolları, pnömoni lezyonlarının dağılımı, yoğunluğu, vaka artışı tahmini, mortalite/mortalite riski ve erken taramalarda etkili olduğu saptanmıştır. Günümüzde oldukça önem kazanan AI'nın, hemşireler dahil olmak üzere tüm sağlık profesyonelleri tarafından yararlanması ve karmaşık durumlar için algoritmalar geliştirilmesinin, önemli ve gerekli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, derin öğrenme, makine öğrenmesi, pandemi, yapay zeka

SB-175

Web Sitelerinde Yer Alan COVID-19 ile İlişkili Mitlerin İnfodemi Açısından Değerlendirilmesi

Selva Dilan Gölbaşı, Selma Metintaş, Muhammed Fatih Önsüz
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı

Giriş-Amaç: Yanlış bilginin yayılması anlamına gelen infodemi, COVID-19 salgını mücadelesinin merkezi konumuna yerleşmiştir. Arama motorları, bilgiye ulaşmanın yanında bilginin teyit edilmesinde bilgiye ulaşma ve bilginin teyit edilmesinde öncelikli tercih haline gelmiştir. Bundan dolayı infodemiyle mücadelede arama motorlarının incelenmesi ve değerlendirilmesi, ileriye dönük öneriler sağlanabilmesi için önem kazanmaktadır. Çalışmada, Dünya Sağlık Örgütü'nün COVID-19 pandemisinde en fazla mücadele ettiği mitlerle ilgili dijital medyada dolaşan bilgilerin bir arama motoru üzerinden araştırılarak bilgi düzensizliği spektrumu içinde gruplanması ve yorumlanması amaçlandı.

Gereç-Yöntem: Çalışma, 16.11.2020-22.11.2020 zaman aralığında Türkiye'de en sık kullanılan arama motoru olan Google üzerinden ulaşılabilen ve halka açık internet sayfaları incelenerek gerçekleştirilen kesitsel tipte bir araştırmadır. Çalışma için gerekli etik ve idari izinler alındı. COVID-19 ile ilişkili olarak seçilen 10 mit (karantina, maske, bulaşma yolu, ilaç, aşı, antibiyotik, çamaşır suyu, ultraviyole, beslenme, sigara), "COVID-19" kelimesine eklenerek anahtar kelime öbekleri oluşturuldu. Yanlış bilgi genel olarak kişinin doğru olduğuna inandığı ancak gerçeği yansıtmayan bilgi; "dezenformasyon/malinformasyon" ise bilginin yanlış olduğu bilinerek kasıtlı yayılması olarak kabul edildi. Oluşturulan veri toplama formu ile her bir anahtar kelime öbeği için ilk sırada çıkan 20 URL incelenerek toplamda 200 link tarandı. Türkçe web sitelerinin karakter özelliklerini, "bilgi düzensizliği" içeren cümleleri, yanlış bilgi ya da dezenformasyon/malinformasyon şeklinde gruplandırıldı. Verilerin değerlendirilmesi istatistik paket programı ile yapıldı. Tanımlayıcı özelliklerin sunumunda frekans dağılımı, verilerin karşılaştırılmasına Ki-kare testi kullanıldı.

Bulgular: Ulaşılan 200 web sitesinin %48,5'i dijital haber sitesi, %21'i sağlık hizmeti ile ilişkili kurumlar, %13,5'i sosyal medya ve %17'si diğer (sivil toplum kuruluşu, dernek, fon, oda, özel kurumlar, alışveriş siteleri, reklamlar) sitelerdir. Sitelerin 83(%41,5)'ü en az bir bilgi düzensizliği örneği içermekteydi. En fazla bilgi düzensizliği örneklerine %21,2 ile "COVID-19 takviye" grubunda rastlandı ($p<0,001$). Sağlık hizmeti ile ilişkili kurumların web sitelerinde (%16,7) diğerlerine göre daha az oranda bilgi düzensizliği içerdiği görüldü ($p=0,002$). Bu grupta incelenen 42 sağlık hizmeti ilişkili kurum web sitesinin sadece 1'inde dezenformasyon/mailinformasyon örneği görüldü. Ancak 21 özel sağlık kurumu web sitesinin %33,3'ünde bilgi düzensizliği örneği görülmesi dikkat çekiciydi. Bilgi düzensizliği örneklerinin toplam sayısı 168 olup 50(%29,8)'si dezenformasyon/malinformasyon grubundaydı. Bunların 26 tanesi uydurma/fabrikasyon, 18'i manipüle edici, 5'i taklit/sahte, 1'i sızıntı bilgi örneği idi.

Sonuç ve Öneriler: Sağlık hizmeti ile ilişkili kurumların web sitelerinde daha az bilgi düzensizliği örneği görülmesi, doğru bilgiye erişimin artırılması için bu web sitelerinin faaliyetlerini arttırmasına; sağlık hizmeti ile ilişkili özel kurumların web sitelerinde bilgi düzensizliği örneklerine rastlanması infodemi ve hatta pandemi yönetiminde denetimlerin ve "yanlış bilgiyi raporlama sistemleri"nin geliştirilmesine duyulan ihtiyaca işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Arama motorları, COVID-19, dezenformasyon, infodemi, yanlış bilgi

SB-176

Bir Üniversite Hastanesinin COVID -19 İzlem Merkezi Verilerinin Monitörizasyonu için Gerçek Zamanlı Bir Uygulama: KoVizit

Seyma Arslan¹, Selma Karabey², Meryem Merve Ören², Nuray Özgülner², Sevgi Canbaz², Ayşe Emel Önal²
¹Sağlık Bakanlığı

²İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: İstanbul Tıp Fakültesi bünyesinde COVID-19 tanısı alan bireylerin takiplerinin yapılması ve sunulmakta olan sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi amacıyla 28 Nisan 2020 tarihinden itibaren COVID-19 İzlem Merkezi hizmet vermeye başlamıştır. Merkezde Halk Sağlığı Anabilim Dalı tarafından da bireylerin psiko-sosyal durumları ve sağlık davranışları açısından izlemleri yapılmakta, psikolojik desteğe gereksinim duyan kişiler Psikiyatri Anabilim Dalı Konsültasyon Liyezon Psikiyatrisi (KLP) Birimi'ne yönlendirilmektedir. Salgın yönetiminin önemli bir basamağı elde edilen epidemiyolojik verileri anlaşılabilir ve analize hazır hale getirmek, otomatizasyon sistemlerine entegre olmasını sağlamak olmalıdır. Bu çalışmayla İTF COVID- 19 İzlem Merkezi Halk Sağlığı izlem verilerinin monitörizasyonu için Google bulut bilişim sisteminden yararlanılarak kurulan interaktif, web tabanlı "KoVizit" sistemini tanıtmak amaçlanmaktadır.

Gereç-Yöntem: KoVizit sistemi Nisan 2020'den bu yana İTF COVID- 19 İzlem Merkezi'nde kullanılmaktadır. Sistemde 4 ayrı basamak yer almaktadır: 1) hastaların değerlendirme formları, 2) hasta yanıtlarının analiz edilebilir hale getirilmesi, 3) analiz edilen verilerin grafik ve tablolarla anlık monitörizasyonu, 4) verilerin sistem sorumlularına ve KLP Birimi'ne iletiliminin otomatizasyonu basamaklarından oluşmaktadır.

COVID-19 İzlem Merkezi'nde Halk Sağlığı Anabilim Dalı'ndan bir asistan hekim web tabanlı bir form doldurmaktadır. Formda hastaların demografik ve sosyoekonomik özelliklerine ek olarak COVID-19 pandemisinde alınan önlemlere uyumları, bulaş kaynakları, sağlık hizmetlerine dair deneyimleri ve psikolojik destek ihtiyaçları gibi temel sorunlar sorgulanmaktadır. Günde 20-25 hastanın sisteme girişi gerçekleşmekte, her günün bitiminde sistem tarafından otomatize bir şekilde günlük veriler özet grafikler halinde sistem sorumlularına ve KLP Birimi'ne e-posta yoluyla iletilmektedir. Ayrıca formlara verilen yanıtlar takip edilerek ihtiyaç duyulan konularla ilgili formlarda geliştirme ve sistemsel aksaklıklara yol açan konularda iyileştirmeler yapılmaktadır. Çalışmanın etik kurul izni İTF Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan alınmıştır(Protokol no:2020/1516).

Bulgular: Kasım 2020 itibarıyla COVID-19 İzlem Merkezinde 3329 hasta ile yüz yüze görüşme yapılmıştır. KoVizit sistemi sayesinde psikolojik desteğe ihtiyacı olan hastaların iletişim bilgileri günlük olarak KLP Birimi'ne iletilmektedir. Birim tarafından desteğe ihtiyacı olan kişiler ile hızlıca irtibata geçilmekte ve gereken durumlarda psikiyatrik açıdan destek süreci başlatılmaktadır.

Yanısıra, KoVizit sistemi ile COVID-19 İzlem Merkezi verileri sürekli olarak monitörize edilebilmekte, fakülte ve üniversite yönetimine hızlıca analiz edilebilir bilgiler sunulabilmektedir.

Sonuç ve Öneriler: Toplumda COVID-19 salgını psikolojik etkilerini yaygın şekilde hissettirmektedir. Travmatik durumlarda erken müdahale kişilerin ruhsal iyilik hallerinin sürdürülmesinde önem teşkil etmektedir. KoVizit sistemi ile psikiyatrik desteğe ihtiyacı duyan bireylere hızla ulaşılması sağlanmaktadır.

Salgın gibi hızlı yanıt gereken durumlarda interaktif sistemlerin kurulması doğru ve hızla kararlar alınmasında önem teşkil etmektedir. COVID-19 İzlem Merkezi'nde kullanılmakta olan KoVizit sistemi, tüm klinik hizmetlerin anlık monitörizasyonunda kullanılacak geliştirmeye açık bir sistem olarak görülmelidir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, sağlık bilişim sistemleri, monitörizasyon

SB-177

Pandemide Türkiye'deki Bitkisel Ürünlere Eğilimin Google Trends Aracılığıyla İncelenmesi

Şeyma Genç, Türkan Sevgin Gümüşkaptan, Burçin Köroğlu, Özlem Terzi, Cihad Dündar
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Samsun

Giriş-Amaç: Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19), DSÖ tarafından ilk kez Çin'in Wuhan şehrinde 2019 Aralık ayının sonunda bildirildi ve tüm dünyaya yayıldı. Ülkemizde ise ilk vaka 11 Mart 2020'de görüldü. Günümüzde dünyadaki milyonlarca insan, sağlıkla ilgili bilgiler de dahil olmak üzere internet üzerinden arama motorlarını kullanarak sorunlarına çözüm aramaktadır. Bu nedenle toplumun sağlık eğilimleri hakkında online arama motorları değerli bir bilgi kaynağıdır.

Hem sağlığın korunması hem de sağlıkla ilgili sorunların çözümü açısından tıp dışı uygulamaları kullanma eğilimi son yıllarda artış göstermektedir. Ülkemizde de tamamlayıcı ve alternatif tıp (TAT) yöntemlerinin ve özellikle bitkisel ürünlerin sıklıkla kullandığı bilinmektedir. Çalışmamızda ülkemizdeki ilk vaka tespitinden önceki 1 ay ile sonraki 1 ay arasındaki dönemde bitkisel TAT yöntemlerin online olarak araştırılmasındaki eğilimin değerlendirilmesi amaçlandı.

Gereç-Yöntem: Veriler 25.11.2020 tarihinde "Google Trends" (G. Trends)'ten elde edildi. G.Trends kamuya açık, ücretsiz bir servis olup, Google arama motorunda aranan anahtar kelimelerin arama hacimlerini gösteren ve "arama ilgisi" olarak adlandırılan göreceli hacim çıktısı sağlar. Bu çıktı 0-100 arasında bir tam sayıdır. Araştırmacılar tarafından G.Trends'de "konum:Türkiye", "zaman dilimi:11.02.2020-11.04.2020" ve "kategori:tüm kategoriler" olarak ayarlanarak arama yapıldı. Anahtar kelime olarak "koronavirüs", "bağışıklık güçlendirici takviye", "koronavirüs koruyucu" ile literatüre göre ülkemizde sık kullanıldığı belirlenen bitkisel ürünlerden "propolis", "udi hindi", "sumak suyu", "kekik çayı", "zencefil", "karamürver" kelimeleri kullanıldı. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesi SPSS 21.0 paket programına aktarıldı. Arama ilgisi değerleri arasındaki ilişki Spearman korelasyon testi ile değerlendirildi. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edildi.

Bulgular: Yapılan değerlendirmede 11.02.2020 tarihinde "koronavirüs", "koronavirüs koruyucu", "bağışıklık güçlendirici takviye" anahtar kelimelerine düşük ilgi gösterildiği saptandı (arama ilgisi sırasıyla 1-0-0). Mart ayının sonlarına doğru ilginin arttığı ve tüm kelimeler için arama ilgisinin tepe değeri olan 100'e ulaştığı görüldü. 11.03.2020'den sonraki günlerde, gün geçtikçe anahtar kelimelerin görece arama hacminin arttığı saptandı. 11.02.2020 tarihinde zencefil'(55), kekik çayı'(29) 'propolis'(20), 'udi hindi'(14) 'karamürver'(0) ve 'sumak suyu'(0) anahtar kelimelerine de düşük ilgi saptandı. Mart ayının sonlarına doğru bu anahtar kelimelere ilginin arttığı ve tepe değere ulaştığı görüldü. G.Trend'de "koronavirüs" kelimesinin arama ilgisi değeriyle "koronavirüs koruyucu", "propolis", "udi hindi", "sumak suyu", "kekik çayı", "zencefil", "karamürver" arama ilgileri arasında pozitif yönde çok anlamlı korelasyon saptandı (sırasıyla $r:0,556 - 0,916 - 0,553 - 0,533 - 0,683 - 0,801 - 0,897$ ve tümü için $p < 0,001$)

Sonuç ve Öneriler: Çalışmamızda ülkemizde Şubat-Nisan 2020 ayları arasında Google Trends'de koronavirüs, 'koronavirüs koruyucu', 'bağışıklık güçlendirici takviye' gibi aramalara ilgi artarken, bitkisel yöntemlere de ilginin arttığını saptandı. Halkın bu eğilimlerini önceden farketmek halka verilen eğitimlerin konusunu belirlemede ve daha kapsamlı hazırlanmasında fayda sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Google Trends, COVID-19, Bitkisel ürün

SB-178

Karabük İli Birinci Basamak Sağlık Çalışanlarında Sağlıklı Yaşam Davranışları ve İlişkili Faktörler

Belgin Oral¹, Nergiz Sevinç², Burcu Korkut³

¹SBU Atatürk Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi

²Karabük Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı

³Karabük İl Sağlık Müdürlüğü

Giriş-Amaç: Sağlık hizmeti sunucularından birinci basamakta çalışanların toplumun her kesimine hizmet vermesi ve tüm bireylerin sağlığını koruma ve geliştirme adına üstlendikleri rolleri son derece anlamlıdır. Zira insanların sağlıklarını korumak ve hastalıklarının tedavisi için ilk başvurdukları, bilgi aldıkları kurum birinci basamaktaki sağlık kuruluşlarıdır. Bu çalışmanın amacı Karabük il merkezlerinde birinci basamaktaki sağlık çalışanlarının sağlıklı yaşam davranışlarını tespit etmek ve bununla ilişkili olabilecek bazı faktörleri belirlemektir.

Gereç-Yöntem: Kesitsel nitelikte olan bu çalışma Karabük il merkezinde birinci basamak sağlık hizmeti veren 334 sağlık çalışanından %93'ünün katılımıyla 2019 Ekim-Aralık ayları arasında tamamlanmıştır. Çalışmada sosyodemografik veriler için 27 soruluk anket formu ile Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği (SYBDÖ) uygulanmıştır. SYBDÖ, 1987 yılında Walker ve ark.'ları tarafından 48 soru olarak geliştirilmiş ve 1996'da 52 soru (SYBDÖ-II) şeklinde revize edilmiştir. Ülkemizde ölçeğin ilk versiyonu 1999'da Esin, ikinci versiyonu 2008'de Bahar tarafından geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır. SYBDÖ-II dörtlü likert tipindedir. Toplam puanlar 52-208 arasındadır. Ölçeğin kendini gerçekleştirme, sağlık sorumluluğu, egzersiz, beslenme, kişilerarası destek ve stres yönetimi olarak altı alt boyutu vardır. Ölçekten alınan puanların yükselmesi, bireyin belirtilen sağlık davranışlarını iyi düzeyde uyguladığını göstermektedir. Araştırma Karabük Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından uygun görülmüş ve araştırmaya katılan tüm katılımcılardan sözlü onamları alınmıştır. İstatistiksel analizlerde tanımlayıcı istatistikler ile ki-kare, Unpaired t ve tek yönlü ANOVA testi (posthoc Tukey) kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan 312 katılımcının yaş ortalaması 38,2±10,6 (min-max:18-62) yıl olup, %53,8'i kadındır. Katılımcıların 40 yaş ve altında olanların oranı %56,7 olup, %70,8'i evlidir. Öğrenim durumlarına göre %25'i lise mezunu, %63,8'i ön-lisans ve lisans mezunu iken %11,2'si yüksek lisans mezunudur. Meslek grupları açısından %10,9'u hekim, %25,0'i hemşire ve ebe, %16,7'si sağlık memuru/teknisyen iken %47,4'ü ise diğer çalışanları (şoför, temizlik görevlisi, yardımcı personel vb.) oluşturmaktadır. Sağlık çalışanlarının SYBDÖ toplam puanı 126,8±21,3 olarak bulunmuştur. Toplam ölçek puanı kadınlarda, sağlık durumunu iyi olarak tanımlayanlarda, sigara kullanmayan, düzenli beslenen ve egzersiz yapanlarda, beden görünüşünden memnun olanlarda yüksekti. Toplam ölçek puanı lise ve dengi mezunlarda, yaşamının büyük bir çoğunluğunu köy/kasabada geçirmiş olanlarda, uyku sorunu yaşayanlarda, BKT'sine göre şişman/obez olanlarda ve ekonomik durumunu kötü olarak ifade edenlerde düşüktü.

Sonuç: Çalışmamızda sağlık çalışanlarının sağlıklı yaşam davranışları puanları iyi bir düzeyde bulunmuştur. Özellikle erkeklerin, sigara kullananların, lise mezunlarının, obezlerin, beslenmesine ve fiziksel aktivitesine dikkat etmeyenlerin sağlıklı yaşam davranışları konusunda bilinçlendirilmeleri ve destek olunması gerekmektedir. Fiziksel aktivitenin önemi, düzenli ve dengeli beslenmenin faydaları, kilo kontrolü, uyku kalitesinin önemi gibi konularda farkındalık oluşturacak sosyal etkinliklerin düzenlenmesi, hizmet içi eğitimlerin verilmesi ile sigarayı bırakma programlarının yapılması faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: 1.Basamak, Sağlık-Çalışanları, Sağlıklı Yaşam Davranışlar

SB-179 COVID-19 Pandemisinin Bir Tıp Fakültesi İntörnlere Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi

Ahmet Alp Aker, Enes Hakyemez, Gonca Yıldırım, Uğur Ülgen, Çiğdem Çağlayan
Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı

Giriş-Amaç: COVID-19 pandemisi halen dünyada ve ülkemizde morbidite ve mortaliteye neden olmakta, sosyal yaşamı ve ekonomiyi etkilemeye devam etmektedir. Bu süreçte, üniversiteler de dahil olmak üzere okullarda eğitime ara verilmiştir. Çalışma, COVID-19 pandemisinin..... Üniversitesi Tıp Fakültesi intörn öğrencilerinin sağlık durumu, eğitim ve sosyal yaşantılarına olan etkilerini değerlendirmek ve uzaktan eğitim konusundaki düşüncelerini tespit etmek amacıyla yürütülmüştür.

Gereç-Yöntem: Araştırma tanımlayıcı tipte bir çalışmadır. Temmuz 2020 tarihinde gerçekleştirilen çalışmaya, son sınıfta olan 289 öğrenciden gönüllü olan 102 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir. Öğrencilerin, web tabanlı hazırlanan anket formunu internet üzerinden yanıtlamaları istenmiştir. Araştırmanın değişkenleri; cinsiyet, yaş, yaşadığı yer, anne ve babanın mesleği ve çalışma durumu, ailede ve kendisinde pozitiflik durumu, pandemi döneminde uyku düzeninde değişiklik, uzaktan eğitimde problem yaşam durumu, uzaktan eğitimde ders takip durumu. Ek olarak, pandemi döneminde önlemlere uyum, kişisel ve sosyal yaşantıdaki değişiklikler ile uzaktan eğitim süreciyle ilgili çoktan seçmeli ve likert tipi sorular yer almıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin (n=102) %67,6'sı kadın, yaş ortalaması 24.8 ($\pm 1,18$) idi. Fakültede eğitime ara verildikten sonra pandemi dönemini ailelerinin yanında geçiren öğrenci sayısı 81'di (%79,4). Pandemi nedeniyle ailesinde işsiz kalan kişi olan öğrenci sayısı 11'di (%10,8). Bu dönemde ailesinin gelirinde bir azalma olduğundan dolayı 18 öğrenci (%17,6) kişisel harcamalarını azaltmak zorunda kalmıştı. COVID-19 pozitif bir öğrenci ve vaka teması bir öğrenci vardı. İki öğrencinin anne, baba veya kardeşlerinde COVID-19 pozitifliği mevcuttu. 91 öğrencinin (%89,2) endişe düzeyi salgın öncesine göre artmıştı. Bunlardan 37'si (%36,2) endişe düzeyinin çok yükseldiğini bildirmiştir. Uyku düzeninde değişiklik olanların sayısı 70'di (%68,6). Pandemi döneminde hekimlik mesleği seçimi konusunda endişeye kapılanların sayısı 43 (%42,1) iken, hedeflediği uzmanlık dalını değiştirmeyi düşünenler 11 kişiydi (%10,7). Bu süreçte öğrencilerin uygulamada güçlük çektikleri halk sağlığı önlemleri arasında en sık dile getirilenler; eğitime ara verilmesi (%59,8), şehir dışına çıkış yasakları (%52,9) ve sokağa çıkma yasağı (%36,2) olmuştur. Doksan altı (%94,1) öğrencinin sosyal ilişki düzeyi azalmıştı. Pandemi nedeniyle yüz yüze derslere ara verilmesinin bir bütün olarak günlük yaşantısı üzerindeki etkisini olumsuz olarak değerlendiren öğrenci sayısı 65 (%63,7), okuldan ayrı olmanın eğitim sürecini olumsuz etkilediğini düşünen öğrenci sayısı 66'ydı (%64,7). Uzaktan eğitimle ders anlatımını genel olarak etkili bulanlar yalnızca 35 kişi (%34,4) olarak bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Pandemi dönemi; öğrencilerin alışkanlıklarını, duyu durumlarını ve geleceğe bakışını çok yönlü olarak değiştiren etkiler yaratmıştır. Öğrencilerin çoğunluğu, eğitimin uzaktan sürdürülmesinin günlük yaşantısını ve eğitim sürecini olumsuz etkilediğini bildirmiştir. Gerekli koruyucu önlemler alınarak, intörn öğrencilerin fakültede eğitime geri dönmelerinin, eğitimleri ve sosyal yaşantıları üzerinde olumlu etkileri olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: anksiyete, koronavirüs, uzaktan eğitim

SB-180**Knowledge and Awareness of Parents towards Human Papillomavirus Vaccination:
A Survey among Outpatient Visitors of A Primary Health Care Centre in Northern Cyprus**

Gulifeiya Abuduxike, Ozen Asut, Sanda Cali, Songul Vaizoglu
Near East University

Introduction and Purpose: Human papillomavirus (HPV) infections are the important public health problems worldwide although preventable by vaccination. The study assessed the knowledge and awareness towards HPV-related diseases and HPV vaccination among parents who visited a primary health centre in Nicosia.

Materials-Methods: A total of 277 parents with children under the age of 19, who visited the health centre participated with a response rate of 81.1%. A structured interviewer-administered questionnaire was used for data collection.

Results: About 42.7% of all participants stated that they had heard of HPV before; of these, 87.6% were aware that HPV was a virus. Out of all, 84.5% knew that HPV is sexually transmitted and 73.2% knew that HPV causes genital warts. Among those who declared that they had heard about HPV, 9.3% had the knowledge about HPV causes oral cancer in both sexes, 14.4% penile cancer in men, and 17.5% anal cancer in both women and men. Only 4.8% of the parents acknowledged that their children were vaccinated. The proportion of participants over the age of 35 who had heard of HPV was significantly higher than those under the age of 35 ($p < 0.001$) and considered vaccinating their children against HPV at significantly higher levels ($p = 0.008$). The willingness of participants to vaccinate their children was significantly higher among those with higher income levels compared to those with low and moderate economic status ($p < 0.001$).

Conclusion and recommendations: After providing information to the parents about HPV- related diseases, and the benefits of vaccination, parents' willingness towards vaccinating their children has doubled. The participants had substandard level of knowledge and awareness on HPV, related diseases, and HPV vaccination. The findings highlighted the importance of providing information to attendants about HPV infections, and the benefits of the vaccination in primary settings.

Keywords: Human Papilloma Virus (HPV), HPV vaccination, knowledge, awareness, Northern Cyprus

SB-181

Health Literacy Level in Seydişehir Vocational School Students and Relating Factors

İsmail Hakkı Tunçez, Muammer Kunt
Konya Provincial Health Directorate

Introduction and Purpose: Health literacy is generally known as a concept that defines the level of individuals' ability to access, comprehend, evaluate and use the health information they need to make the right health decisions. There are not enough studies on this topic, which has gained importance in our country, and in our study we aimed to determine the health literacy level of Vocational School students and relating factors.

Materials-Methods: We conducted this descriptive study in Necmettin Erbakan University Seydişehir Vocational School between October 1-December 1, 2019. We didn't use sampling methods and aimed to reach the entire population. After the approval of the ethics committee and necessary permissions were obtained, we applied sociodemographic information form prepared by the researchers and the Turkish adapted version of European Health Literacy Scale (ASOY-TR) to 296 students who accepted to participate in the study. ASOY-TR's validity-reliability study was conducted by Abacıgil et al. (2016) and it is a self-report scale developed to evaluate health literacy in individuals over the age of 15. Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis and Spearman correlation analysis were used together with descriptive statistics in data analysis. The analysis of data was made with IBM SPSS 22.0 computer program and the statistical significance level was accepted as $p < 0.05$ for all tests.

Findings: The median age of the participants was 20.0 (19.0-20.0) and 70.3% of them were male. 62.5% of the students were in first year, and 11.5% had a disease that requires regular medication. 63.5% of the participants rated their general health status as good or quite good, and 46.6% rated their social status as 6 or less out of 10. We found that 12.2% of the students insufficient, 34.1% problematic-limited, 42.2% sufficient and 11.5% have excellent health literacy levels. There were no significant differences in health literacy levels according to age, gender, class, social status and disease status ($p > 0.05$); However, as general health status improved, health literacy level was found to increase ($p < 0.001$).

Results and Recommendations: The higher health literacy levels of students who evaluate their general health status as better reveals the importance of health literacy on health of the individual. However, it is noteworthy that nearly half of the Vocational School students have insufficient or limited levels of health literacy. Since the universe of research consists of a single college students, it is the limitation of the study that results can only be generalized to this group.

Keywords: General health status, health literacy, vocational school

SB-183

**COVID-19 Salgınında Üniversite Öğrencilerinin Fiziksel Aktivite Düzeyi,
İnternet Bağımlılığı ve Depresif Belirtiler ile İlişkisi**Nazan Öztürk¹, Emine Gerçek Öter², Filiz Abacıgil³¹Aydın Adnan Menderes Üniversitesi,Söke Sağlık Hizmetleri MYO,Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü,Evde Bakım Hizmetleri Programı,Aydın²Aydın Adnan Menderes Üniversitesi,Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı,Aydın³Aydın Adnan Menderes Üniversitesi,Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı,Aydın

Giriş-Amaç: Covid 19 pandemi sürecinde karşımıza çıkan sosyal kısıtlama önlemleri öğrencilerin uzun süre evde kalmasını gerekli kılmıştır.Bu durum mental sağlık ve fiziksel aktivite üzerine olumsuz etkiler göstermekle birlikte uzun saatler internet başında zaman geçirilmesine neden olmuştur.Bu çalışmanın amacı, COVID 19 gibi salgın durumlarında sosyal izolasyona maruz kalan üniversite öğrencilerinde fiziksel aktivite düzeyi, internet bağımlılığı ve depresif belirtiler arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Gereç-Yöntem: Araştırma kesitsel tipte olup, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Söke Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu'nda öğrenim gören ön lisans üniversite öğrencileri katılmıştır.Toplam öğrenci sayısı 640 olup, 160 öğrenci mail yolu ile dönüş yapmıştır.Çalışma için Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Etik Kurul'dan onay alınmıştır.Öğrencilerin sosyo- demografik özellikleri,sosyal izolasyon döneminde alışkanlıklarındaki değişiklikler sorulmuş,Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu(YİBT-KF), Beck Depresyon Ölçeği, Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi Kısa Formu (IPAQ) anketleri mail yoluyla uygulanmıştır.YİBT-KF beşli likert tipinde olup,cronbach alfa=0,85,ölçekten alınan yüksek puanlar internet bağımlılığı düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir (min:12, maks:60).Beck depresyon ölçeği,dörtlü likert tipinde, yüksek puanlar depresif belirti düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir(min:0,maks:63).IPAQ'da fiziksel aktivite düzeyi MET yöntemiyle hesaplanmaktadır.Aktif ve çok aktif kategorisi dışında kalanlar inaktif olarak kategorilendirilmektedir.Yanıt alamama durumunda anketler mail yolu ile tekrar öğrencilere ulaştırılmış olup,çalışma Temmuz ayı içerisinde gerçekleştirilmiştir.Veri değerlendirmesinde, tanımlayıcı istatistiklerin yanısıra, spearman korelasyon analizi, Student's t testi kullanılmıştır. Normal dağılıma uygunluk analizleri kolmogorov smirnov testi ile yapılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması 20,1±1,3 yıl, %63,8'i kadın, %97,5'i ailesi ile birlikte yaşamakta olup, üniversitelerin kapanmasından itibaren ortalama 87,3±35,0 gündür evde olduklarını belirtmiştir. Kapanma döneminde öğrencilerin %78,1'inin cep telefonu kullanma alışkanlığında,%30,6'sının bilgisayar oyunu oynama alışkanlığında, %38,1'inin televizyon izleme alışkanlığında,%86,9'unun internet kullanımında artış olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin %65'inin uyku alışkanlığında,%66,3'ünün kilosunda değişiklik olduğu beyan edilmiştir. IPAQ anketine göre öğrencilerin %72'sinin düşük fizik aktivite düzeyi olduğu saptanmıştır. IPAQ, dakika/hafta, X±SS (min-maks), medyan değerleri 2448,2±3868,7 (130,5-31279,5), 1272; Beck depresyon ölçeği,X±SS (min-maks), medyan değerleri 8,8±6,6 (0-37), 8; Young internet bağımlılık testi, X±SS(min-maks),medyan 25,1±7,2(12-47),24 bulunmuştur. Öğrencilerin internet puanları ile depresyon puanları arasında pozitif yönde orta derecede anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (r=0,303; p<0,001).IPAQ'a göre aktif öğrenciler ile inaktif olanlar arasında depresyon ve internet bağımlılığı skorları arası fark bulunmamıştır (p>0.05).

Sonuç ve Öneriler: Sonuç olarak sosyal izolasyon döneminde üniversite öğrencilerinin sadece 28%'inin fiziksel aktif olduğu, %86,9'unda ise internet kullanımının arttığı görülmüştür.Buna karşın internet bağımlılığı ile depresyon arasında ortaya çıkan ilişki, öğrencileri bu bağımlılıktan uzaklaştırarak girişimlere ihtiyaç olduğunu göstermektedir.Bu çalışmada sosyal izolasyonun kısa vadede etkileri ortaya konmuştur.Uzun izolasyon döneminde ortaya çıkabilecek sonuçlar ile ilgili araştırmalara gereksinim olmakla birlikte, öğrencilerin bu süreçlerde aktivite düzeyini artırma yönünde yapılabilecek müdahaleler belirlenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Covid 19, Depresyon, Fiziksel aktivite, İnternet Bağımlılığı, Pandemi

SB-184

Erkek Üniversite Personelinin Erişkin Kanserler ve Kanser Taraması Hakkındaki Bilgi ve Farkındalık Düzeyi

Nergiz Sevinç¹, Burcu Korkut², Erkey Nacar², Erdal Öztürk¹

¹Karabük Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı A.D

²Karabük İl Sağlık Müdürlüğü

Giriş-Amaç: Kontrolsüz hücre çoğalmasıyla karakterize olan kanser hastalığı erken tanı ve tedavi stratejileri ile önlenebilir ve tedavi edilebilir hastalıklar arasında yer almaktadır. Dünyada her iki cinsiyette de kanser insidansı oranları artmaktadır. Bu çalışmada; erkeklerin hem kadınları hem de erkekleri etkileyen kanserler hakkındaki bilgi düzeyini belirlemek, aynı zamanda kanser tarama programları hakkındaki bilgi düzeylerini değerlendirmek amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Kesitsel tipte olan bu araştırma Haziran-Ağustos 2020 yılında Karabük Üniversitesinde yapılmış olup, akademik, idari ve sözleşmeli olarak çalışan 312 erkek çalışma kapsamına alındı. Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan 31 soruluk anket formu ile toplandı. Anket formunun ilk kısmı bireylerin yaş, cinsiyet, medeni durum, ekonomik durum gibi sosyodemografik değişkenlerini gösteren 12 sorudan oluştu. Çalışmanın ikinci kısmı; kadın ve erkeklerde en sık görülen kanserler, erken tanı için ilk yapılması gerekenler, kanserden korunmak için yapılanlar ve tarama yöntemleri gibi kanserler hakkında bilgi, tutum ve davranışlarını değerlendirmeyi amaçlayan 23 sorudan oluştu. Sorular evet/hayır şeklinde ve birden fazla şıkkın seçilebileceği sorulardan oluşurken bir soru eşleştirme idi. Araştırmacı tarafından üniversitedeki tüm kurumlar ziyaret edilerek çalışma hakkında ön bilgilendirme yapıldı ve sözlü onamları alındı. Araştırmaya katılmayı kabul eden erkeklere ile sosyal mesafe kuralına uyararak yüz yüze görüşme tekniği ile anket uygulandı. Araştırma için Karabük üniversitesi dekanlıklarından ve klinik araştırmalar etik kurulundan etik onay (2020/215) alındı. Veriler bilgisayar ortamında SPSS 22.0 paket programı yardımıyla değerlendirildi. Kategorik veriler frekans ve yüzde dağılım olarak gösterildi. Katılımcıların; yaşları 40 yaş altı ve üzeri, medeni durumları evli ve bekar, eğitim seviyesi 12 yıl ve üzeri, ailedeki kanser öyküsü var/yok şeklinde sınıflandırılarak çeşitli bağımlı değişkenlerle pearson ki kare testi ve aynı zamanda multiple logistik regresyon analizi karşılaştırıldı. $p < 0.05$ anlamlı olarak kabul edildi.

Bulgular: Çalışmamıza dahil edilen erkeklerin yaş ortalaması 40 (min-max; 19-64) idi. Katılımcıların % 39.7' si erkeklerde en sık görülen kanser türünün akciğer kanseri, % 80.4'ü kadınlardaki en sık kanser türünün meme kanseri olduğunu bilmişlerdi. Katılımcıların % 42.9' u Kanser Erken Teşhis ve Eğitim Merkezini (KETEM) duymuş ve sadece % 12.5'i kanser tarama testi yaptırmıştı. "KETEM' de hangi kanserler taranır?" sorusuna katılımcıların; % 55.8'i meme, % 35.6'sı serviks, % 31.1'i kolorektal ve % 26.0'ı prostat kanseri cevabını vermiştir. Mamografi tarama testleri içerisinde en iyi bilinendi (%51.9). Kolon, serviks ve prostat kanser tarama testleri üzerine bilgi seviyesinin yaşla birlikte arttığı görüldü ($p < 0.05$).

Sonuç ve Öneriler: Çalışmamıza katılan erkeklerin kanser ve kanser taramalarına ilişkin bilgi seviyeleri genel olarak orta düzeydedir. Eğitici ve bilgilendirici programlar hazırlanarak kanser ve kanser taraması hakkında erkeklerin bilgi düzeylerinin artırılması mümkün olabilir.

Anahtar Kelimeler: Bilgi düzeyleri, erkek, farkındalık, kanser, kanser taraması

SB-185**Ebeveynlerin Aşı Öncesi Kaygı Düzeylerinin Belirlenmesi**

Sıdıka Özlem Cengizhan, Esra Güney, Tuba Uçar
İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Ana Bilim Dalı, Malatya

Giriş-Amaç: Araştırma, 0-2 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin aşı öncesi kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla yapıldı.

Gereç-Yöntem: Kesitsel tipte yapılan araştırma, Mayıs-Eylül 2020 tarihleri arasında Adıyaman İl merkezine bağlı 15 No'lu Aile Sağlığı Merkezi'nde (ASM) yürütüldü. Araştırmanın örneklemine, araştırmanın yapıldığı tarihlerde ASM'ye kayıtlı 0-2 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin tamamı alındı (n=488). Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Durumluk Kaygı Ölçeği (DKÖ) ve Sürekli Kaygı Ölçeği (SKÖ) kullanıldı.

Bulgular: Araştırmaya katılan 488 ebeveynden %78.5'i (n=383) kadın ve %21.5'i (n=105) erkekti. Ebeveynlerin DKÖ puan ortalamasının kadınlarda 36.90, erkeklerde 36.50 olduğu (P>0.05); SKÖ puan ortalamasının kadınlarda 44.93, erkeklerde 38.74 olduğu saptandı (P<0.05). Araştırmada ebeveynler arasında 30 yaş ve üzerindeki (P=0.004), gelir düzeyi yüksek olanların (P=0.010) ve aşı konusunda kararsız olup yaptıranların (P<0.001) DKÖ puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlendi.

Ayrıca ebeveynler arasında okur-yazar olmayanların (P<0.001), gelir düzeyi düşük olanların (P<0.001), çocuğu sağlıklı olmayanların (P=0.008), çocuğunu 18. ayda aşıya getirenlerin (P=0.020), aşı konusunda kararsız olup yaptıranların (P=0.030) ve aşı konusunda bilgi sahibi olmayanların (P=0.026) SKÖ puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlendi.

Sonuç ve Öneriler: Araştırma sonuçları, aşılama öncesi anne ve babaların durumluk kaygı düzeylerinin benzer olduğu, annelerin yaşadığı sürekli kaygı düzeyinin babalardan daha fazla olduğunu gösterdi. Ayrıca ebeveynlerin durumluk ve sürekli kaygılarının bazı değişkenlerden etkilendiği belirlendi. Aşı öncesi kaygıyı azaltmak için ebeveynlerin endişelerini paylaşması sağlanmalı ve kaygılara yönelik sağlık profesyonelleri tarafından bilgi verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Aşı, Kaygı, Ebeveynler

POSTER BİLDİRİLER

P-001

Üniversite Öğrencilerinde Tütün Ürünleri Kullanım Sıklığı ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi

Ayşegül Mutlu, Sevil Aydoğan Gedik, Muhammed Fatih Önsüz, Selma Metintaş, Feyza Nehir Öznur Muz, Tuğçe Arslan Torba
Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Eskişehir

Giriş-Amaç: Tütün ürünleri kullanımı insan sağlığı üzerinde yaptığı etkilerden dolayı önemli ve önlenebilir bir halk sağlığı sorunudur. Üniversite öğrencileri, yaşadığı günlük problemler, evden ve aileden ayrılma, yeni bir çevre ile karşılaşma, bir mesleğe aday olma gibi bazı stresli durumlarda, bu olumsuz düşüncelerden uzaklaşmak için çeşitli tütün ürünlerinin kullanımına yönelmektedir. Çalışmada üniversite öğrencilerinde tütün ürünleri kullanımı sıklığı ve ilişkili olan faktörlerin değerlendirilmesi amaçlandı.

Gereç-Yöntem: Çalışma, Kasım-Aralık 2019 tarihlerinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (ESOGÜ)'nde öğrenim görmekte olan öğrenciler üzerinde yapılan kesitsel tipte bir araştırmadır. Çalışma için gerekli etik ve idari izinler alındı. Araştırmanın evrenini ESOĞÜ'de 2019-2020 eğitim öğretim yılında 4 yıl ve üzeri eğitim veren lisans programlarında örgün eğitim alan 26036 öğrenci oluşturmaktaydı. Ulaşılması gereken minimum öğrenci sayısı, üniversite öğrencilerinde sigara içme sıklığı %50 kabul edilerek %95 güven aralığı ve %2 hata payı ile 2198 kişi olacak şekilde hesaplandı. Tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak her bölüm ve sınıfın tabaka ağırlığı hesaplandı ve 2300 öğrenci araştırmaya alınacak şekilde planlanma yapıldı. İstatistiksel analizler SPSS (versiyon 15.0) istatistik paket programı kullanılarak, tanımlayıcı istatistikler, ki-kare testi ve ki-kare testiyle anlamlı çıkan değişkenlerle nargile ve e-sigara kullanımı ile ilişki faktörlerin belirlenmesi amacıyla lojistik regresyon analizi ile yapıldı. İstatistiksel anlamlılık değeri olarak $p <= 0.05$ kabul edildi.

Bulgular: Çalışmaya katılan 2477 öğrencinin %52.1'i erkek olup yaş ortalaması 21.2 ± 2.7 idi. Öğrencilerin %42.7'si ($n=1058$) klasik sigara, %15.6'sı ($n=387$) nargile, %2.1'i ($n=51$) e-sigara ve %0.7'si ($n=18$) diğer tütün ürünlerini kullanıyordu. Lojistik regresyon analizine göre, nargile kullanımı kadınlara göre erkeklerde 1.98 kat, klasik sigara kullanmayanlara göre kullananlarda 2.81 kat, elektronik sigara kullanmayanlarda kullananlara göre 6.95 kat daha fazla iken; e-sigara kullanımı kadınlara göre erkeklerde 2.16 kat, klasik sigara kullanmayanlara göre kullananlarda 7.35 kat, nargile kullanmayanlara göre kullananlarda 7.05 kat daha fazla bulundu.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmada öğrencilerin tütün ürünlerinin kullanım sıklığı yüksek bulundu. Hem nargile hem de e-sigara kullanımı erkeklerde ve sigara kullananlarda daha yüksekti. Tütün ürünlerinin kullanım sıklığı ve nedenleri konusunda daha ayrıntılı araştırmalar yapılması ve bu nedenlere yönelik eğitim başta olmak üzere müdahalelerin yapılması faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: bağımlılık, tütün ürünleri, üniversite öğrencisi

P-002

Tütün Ürünü Kullanan Üniversite Öğrencilerinin Nargile ve E-sigara Hakkındaki Düşünceleri

*Ayşegül Mutlu, Sevil Aydoğan Gedik, Feyza Nehir Öznur Muz, Tuğçe Arslan Torba, Muhammed Fatih Önsüz, Selma Metintaş
Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Eskişehir*

Giriş-Amaç: Tütün ürünlerine başlama yaşı genellikle ergenlik ya da genç erişkinlik dönemidir. Tütün ürünlerinden olan nargile ve elektronik sigaraların (e-sigara) da kullanımı özellikle son yıllarda gençler ve yetişkinler arasında hızla artmaktadır. Çalışmada tütün ürünü kullanan üniversite öğrencilerinin, nargile ve e-sigara hakkındaki düşüncelerinin değerlendirilmesi amaçlandı.

Gereç-Yöntem: Çalışma, Kasım-Aralık 2019 tarihlerinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (ESOGÜ)'nde öğrenim görmekte ve tütün ürünü kullanmakta olan öğrencilerde yapılan tanımlayıcı bir araştırmadır. Çalışma için gerekli etik ve idari izinler alındı. Çalışmada öncelikle ESOGÜ'deki fakültelere gidilerek tütün ürünü kullanan öğrenciler (n=1187) belirlendi. Sonrasında tütün ürünü kullandığını bildiren öğrencilere onayları alınarak anket form dağıtıldı. Verilerin analizinde SPSS (versiyon 15.0) istatistik paket programında tanımlayıcı istatistikler kullanıldı.

Bulgular: Çalışmada tütün ürünü kullanan öğrencilerin %63.9'u erkek olup, yaş ortalamaları 21.4 ± 2.4 idi. Tütün ürünleri kullanmaya başlama yaşları ortalama 16.6 ± 2.4 idi. Öğrencilerin %53.7'si tütün ürünleriyle arkadaş çevresi aracılığıyla tanışmıştı. Öğrencilerin %89.1'i klasik sigara, %32.6'sı nargile, %4.3'ü e-sigara kullanıyordu. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun nargile (%70.6) ve e-sigara (%69.8)'nin tadını ve kokusunu klasik sigaradan daha hoş buldukları tespit edildi. Öğrencilerin %12.1'i klasik sigaraya göre nargilenin, %38.3'ü ise e-sigaranın daha az zararlı olduğunu düşünmekteydi. Çevresindeki insanlara daha az zararlı oldukları düşüncesine ise nargile için %25.7, e-sigara için %43.8 katılıyorum cevabı verilmiştir. Öğrencilerin %34.1'i nargilenin sigara gibi bağımlılık yapıcı etkisinin olmadığını düşünüyordu. E-sigaranın toplum içinde klasik sigaraya göre daha rahat içildiğini düşünenler %41.5 idi. Nargilenin sigarayı bırakmaya yardımcı olacağı fikrine öğrencilerin %11.1'i, e-sigaranın yardımcı olacağı fikrine ise %29.7'si katılıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin %30.4'ü nargilenin, %20.1'i e-sigaranın sigara içme isteğini arttıracaklarını düşünüyordu. Yaklaşık yarısı (%49.3) nargilenin ağızlık kısmının değişmesinin bulaşıcı hastalık riskini azaltmayacağını biliyordu. Ayrıca önermelerin çoğu için öğrencilerin yaklaşık 3'te 1'inin kararsızım cevabı verdiği görüldü.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmada öğrencilerin çoğunun nargile ve e-sigara ile ilgili ifadeler konusunda kararsız olduğu görüldü. Gençleri bu konularda doğru bilgilendirmek amacıyla daha ayrıntılı araştırmalar yapılması, eğitimler verilmesi, farkındalık çalışmalarının yapılması faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: E-sigara, nargile, üniversite öğrencisi

P-003

Bir Aile Sağlığı Merkezine Başvuran Bireylerin Sigara Bağımlılık Düzeyleri ve Sigara Paketleri Üzerindeki Uyarılardan Etkilenme DurumlarıErdal Akdeniz¹, Selma Öncel²¹Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Kırşehir²Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı; Kumluca Sağlık Bilimleri Fakültesi, Antalya

Giriş-Amaç: Sigara kullanımı sağlığa zararlı olup, önlenebilir bir halk sağlığı sorunudur. Türkiye’de sigara paketi üzerindeki uyarılar ile ilgili çalışmalar çoğunlukla lise ve üniversite öğrencileri ile yapılmış, aile sağlığı merkezine gelen bireyler ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu gerçeklerden yola çıkarak insan sağlığını etkileyen sigarayla ilgili planlanan bu çalışmanın amacı, aile sağlığı merkezine herhangi bir nedenle başvuran bireylerde sigara içme sıklığını, bağımlılık düzeyini ve sigara paketleri üzerindeki yazılı ve görsel uyarılardan etkilenme durumlarını belirlemektir.

Gereç-Yöntem: Çalışma tanımlayıcı tiptedir. Çalışma Kırşehir merkezde yer alan ve basit rastgele örneklem yöntemi ile belirlenen bir ASM’de Kasım 2018-Nisan 2019 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmada örneklem hesaplanmasında Uysal ve ark (2016)’nın yaptığı sigara içme sıklığının %26.7 bulunduğu çalışma dikkate alınmış, evren 8000 kabul edilerek %95 güven aralığında ve 0.05 hata ile örneklem hesabı yapılarak 292 kişi olarak bulunmuştur. Veri kayıpları olabileceği düşünülerek çalışmaya 320 kişi alınmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkenleri; sigara içme durumu, bağımlılık düzeyi, sigara paketleri üzerindeki yazılı ve görsel uyarılardan etkilenme durumu iken bağımsız değişkenleri ise; sosyodemografik özellikler, sigara içme ile ilgili özelliklerdir. Veriler araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmada literatür göz önünde bulundurularak araştırmacı tarafından hazırlanmış üç bölümden oluşan soru formu ile geçerlik ve güvenilirliği Uysal ve ark. (2004) tarafından yapılan, Cronbach alfa değeri 0.56 bulunan Nikotin Bağımlılık Testi kullanılmıştır. Verilerin analizinde Ki-kare testi kullanılmış anlamlılık $p < 0.05$ alınmıştır. Çalışmaya başlamadan önce il sağlık müdürlüğünden kurum izni ve etik kurul izni alınmıştır.

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması 38.53 ± 14.21 ’dir. Katılımcıların %40.9’u sigara içmekte olup; %19.8’inin sigara bağımlılık düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Sigara paketleri üzerindeki uyarılardan katılımcıların %35.9’u etkilendiğini ifade etmiştir. Sigara içme durumu, daha önce sigarayı bırakma girişiminde bulunma ve görsel uyarıların dikkati çekme durumu ile sigara paketleri üzerindeki uyarılardan etkilenme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Katılımcıların bağımlılık düzeyleri ile yaş, eğitim düzeyi, sigara paketleri üzerindeki uyarılardan etkilenme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenmiştir. Çalışmada katılımcıların cinsiyetlerine göre sigara paketleri üzerindeki yazılı ve görsel mesajlardan etkilenme durumları karşılaştırılmış; “Sigara içmek spermlere zarar vererek doğurganlığı azaltır” ve “Hamile iken sigara içmek bebeğe zarar verir” yazılı ifadeleri erkekler tarafından kadınlara göre daha etkili bulunmuştur. Görsellerden yatakta oturur pozisyonda yan yana bulunan eşlerin bulunduğu görselin etkili olduğu bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Yaklaşık her üç kişiden biri sigara paketleri üzerindeki uyarılardan etkilenmiştir. Sigara paketlerinde bebek/çocuk ve cinsellikle ilgili uyarılara daha fazla yer verilerek cinsiyete özgü eğitimler (örneğin kadınlarda daha çok hamilelik ve bebek üzerinden, erkeklerde daha çok cinsellik üzerinden) verilebilir.

Ahtar Kelimeler: Bağımlılık, etki, sigara, sigara paketi uyarıları

P-004 Nargile İçiminin Sağlık Üzerine Etkileri

Vahide akmak
Demirci 3 Nolu Aile Sağlığı Merkezi, Demirci, Manisa

Nargile, Ortadoğu ve Güney Asya'ya özgü geleneksel bir tütün içme aracıdır. Geçtiğimiz yüzyılda neredeyse kaybolmaya yüz tutmuş olan bu alışkanlık günümüzde gençler başta olmak üzere yeniden yaygınlaşmaya başlamıştır. Dünya genelinde her gün 100 milyon insanın nargile kullandığı tahmin edilmektedir. Türkiye'de de son dönemde tütünün nargile şeklinde tüketimi önemli bir artış göstermektedir. Son yıllarda görülen bu artış, tütün kontrolü açısından dünyada yeni bir mücadele alanı ortaya koymaktadır.

Nargile dumanı, yüksek yoğunlukta karbon monoksit, nikotin, katran ve ağır metaller içerir. Bir nargile içicisi tek bir nargile içimi süresince 0.15-1.0 litre arası duman inhale etmekte ve bu değer ortalama bir sigara içimindeki duman miktarının yaklaşık 100 katı olmaktadır.

Nargile içiminin sağlık üzerine etkileri sigaraya benzemektedir. Son yapılan çalışmalarda nargilenin kullanımının çeşitli hastalıklar ile ilişkisi olduğu bulunmuştur. Bu etkilerden bazıları; akciğer kanseri, solunum sistemi hastalıkları, kalp hızı ve kan basıncında yükselme, düşük doğum ağırlıklı bebekler ve fertilitede azalma olarak sıralanabilir. Nargile kullanımının yaygınlaşmasını önlemek için toplumun bu konuda bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nargile, Sağlığa Etkileri, Toplum

P-005

“Sağlık Çalışanlarında COVID-19 ile İlgili Yayınların Bibliyometrik Analizi”

Didem Daymaz, Sümeyra Başpınar, İbrahim Günay, Tuğba Uğuz, Feyzanur Şahin, Candan Yeşim Yücel, Mehlika Gökdemir, Ayşenur Özbek, Sena Biçer, Furkan Urcan, Sevda Doğan, İrem Nur Yurtoğlu, Gülsüm Ertek, Hacer Kaplan, Betül İşçi, Ceren Karakaya, Fatma Sinem İtik, Fadime Bilgehan Alıcı, Halil İbrahim Batur, Meral Saygun
Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Kırıkkale

Giriş-Amaç: Çin'de ilk vakaların görülmesinin ve yeni bir virüs tipine bağlı pnömoni vakalarının bildirilmesi ardından Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 11 Mart'ta COVID-19 salgınına pandemi olarak ilan etmiştir. Pandeminin başından itibaren, sağlık çalışanları COVID-19 mücadelesinde ön saflarında yer almakta ve bu süreçte birçok tehlikeyle karşı karşıya kalmaktadır. Sağlık çalışanları, SARS COV 2 virüsüyle enfekte olma riskinin topluma göre çok daha yüksek olmasının yanında, çalışma koşullarındaki zorluklar, psikolojik problemler, stres gibi zorluklar yaşamaktadır. Occupational Safety and Health Administration (OSHA), sağlık çalışanlarını COVID-19 riski açısından çok yüksek ve yüksek risk grubuna dahil etmiştir. COVID-19 ile enfete kişilerin yaklaşık %10'unu sağlık çalışanlarının oluşturduğu belirtilmektedir. Bu çalışmayla COVID-19 ve sağlık çalışanlarına ilişkin Pubmed veri tabanında dizinlenmiş yayınların bibliyometrik olarak analiz edilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırma evrenini, Pubmed veri tabanında 10.08.2020 tarihi itibarıyla 'COVID-19', 'health care workers' anahtar kelimeleri ile tarandığında ulaşılan 1360 adet yayın oluşturmuştur. Yayınlarından 372'sinin konuyla alakalı ve çalışma amacına uygun olduğu tespit edilmiş daha sonra tam metin olarak ulaşılamayan yayınlar araştırma dışında bırakılmıştır. Sonuçta çalışmada 303 yayın değerlendirilmiştir. Kırıkkale Üniversitesi kütüphanelerinden ulaşılan ve erişime açık olan yayınlar incelendiği için herhangi bir kurumsal izin alınmamıştır. Araştırma tanımlayıcı özellikte bir epidemiyolojik araştırma olup yapılan değerlendirme sonuçları 15 soruluk (yayının adı, yayın tarihi, yazar sayısı ve kurumları, türü, içeriği, yapıldığı yer gibi) veri toplama formu aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizi SPSS 20.0 istatistiksel paket programı kullanılarak yapılmıştır.

Bulgular: Çalışma kapsamında değerlendirilen 303 çalışmanın, %75,9'unun makale, %9,2'sinin derleme, %8,6'sının editöre mektup, %1,3'ünün vaka sunumu/serisi olduğu, çalışmaların %5,0'inin de öneri, röportaj gibi diğer tipte yayınlarından oluştuğu tespit edilmiştir. Makale çalışmalarının (230) %52,8'inin tanımlayıcı tipte epidemiyolojik çalışma olduğu, yaklaşık yarısının (%49,6) haziran ve temmuz aylarında yayınladığı tespit edilmiştir. En çok yayın yapılan ülke 64 yayınlı (%21,1) Amerika Birleşik Devletleri olurken ikinci sırada 45 yayınlı Çin (%14,8) olduğu görülmektedir. Çalışmaların içeriği değerlendirildiğinde %71,6'sının durum tespiti, %23,8'inin koruma yönelik uygulamalar, %3,0'ünün tedavi, %1,3'ünün rehabilitasyona yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir. Yayınların %17,8'i (54 yayın) sağlık çalışanının ruh sağlığını değerlendiren, %15,5'i (47 yayın) kişisel koruyucu donanım uygulamaları ve sonuçlarını değerlendiren, %3,3'ü (10 yayın) sağlık çalışanlarında COVID-19 enfeksiyonu semptomlarını değerlendiren çalışmalar olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Konuyla ilgili ve tam metin olarak ulaşılan 303 yayın olduğu ve bunların dörtte üçünden fazlasının makale olduğu tespit edilmiştir. Yayınların sayısının pandemi sürecinin ilerlemesiyle arttığı görülmekte olup, bundan sonraki süreçte özellikle koruyucu ve rehabilite edici çalışmaların sayıca artması gerektiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Sağlık Çalışanları, Pandemi

P-006

COVID-19 Pandemisinde Yetişkinlerde Yanlış Bilgiye Sahip Olma ve Salgının Sonlanmasına İlişkin Görüşleri

Gülcan Demir Özdenk¹, Cüneyt Çalışkan², Hilal Özcebe³

¹Sinop Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Sinop

²Çanakkale Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi, Çanakkale

³Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD, Ankara

Giriş-Amaç: COVID-19 pandemisi ve etkileri hala devam etmekte olup ciddi bir halk sağlığı tehdidi oluşturmaktadır. Bu çalışma, Türkiye’de yaşayan katılımcıların COVID-19 hakkındaki yanlış bilgiye sahip olma durumlarını belirlemek, Türkiye’de ve Dünyada salgının sonlanmasına ilişkin görüşlerini öğrenmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipteki epidemiyolojik araştırmada, Türkiye’de yaşayan sosyal medya hesaplarını aktif olarak kullanan 18-65 yaş arası 694 kişiye bazı sosyo-demografik özellikler ile COVID-19 ile ilgili çeşitli soruları içeren bir anket uygulanmıştır. Çalışmanın yürütülebilmesi için Sinop Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu’ndan 25481574-900-E sayılı etik kurul izni alınmıştır.

Bulgular: Katılımcıların %67,4’ü kadın, %51,7’si 21 yaş ve üzerindedir. Çalışma durumlarına göre, %62,8’ini sağlık çalışanları/sağlık alanındaki öğrenciler, %24,0’ını sağlık sektörü dışında çalışanlar ve %13,4’ünü ise çalışmayanlar oluşturmaktadır. COVID-19 hakkındaki bazı söylentilerin yanlış olduğunu bilme durumu en yüksek “Yeni koronavirüs hastalığından sadece yaşlı ve kronik hastalığı (şeker hastalığı, yüksek tansiyon gibi) olanlar etkilenir (%87,2)” ve en düşük “Ağzı ve burnu düzenli olarak tuzlu su ile çalkalamak yeni koronavirüs hastalığını önler (%38,4)” ifadeleri şeklindedir. Sağlık çalışanları/öğrencilerinde COVID-19 ile ilgili yanlış bilgiye sahip olma diğer gruplara göre çok daha düşük düzeyde bulunmuştur ($p<0,05$). Çalışmaya katılanların COVID-19 hastalığından korunmak için aldıkları önlemler açısından ilk üç sırayı %98,0 ile el temizliğine dikkat etme, %87,2 ile hasta insanlarla temastan kaçınma ve %86,4 ile kalabalık yerlerde maske kullanma oluşturmaktadır. Sağlık çalışanlarının/öğrencilerin %43,6’sı, sağlık sektörü dışında çalışanların %37,1’i ve çalışmayanların %38,2’si ülkemizde COVID-19 için alınan önlemlerin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Ülkemizde “önlemlerin başarılı olacağı ve salgının sonlanacağına” ilişkin görüşe katılma her üç grupta da ilk sırada yer almaktadır (sağlık çalışanlarında %75,7, sağlık sektörü dışında çalışanlarda %74,1 ve çalışmayanlarda ise %73,4). Dünyada “önlemlerin başarılı olacağı ve salgının sonlanacağı” görüşüne katılma ise daha düşük seviyede olmuştur (sağlık çalışanlarında %30,0, sağlık sektörü dışında çalışanlarda %29,6 ve çalışmayanlarda ise %35,4).

Sonuç ve Öneriler: Çalışmaya katılanlar arasında yanlış bilgilerin yayılımı söz konusu olup, sağlık çalışanları/öğrenciler arasında da yanlış bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Bu nedenle toplumun tüm kesimlerine doğru bilgilerin ulaştırılabilmesi amacıyla mesajların sürekli ve şeffaf bir şekilde yapılması gerekmektedir. Korunma müdahalelerinin genel olarak uygulandığı ve salgının Türkiye’de başarılı bir şekilde sonlanacağına ilişkin olumlu görüş hâkimdir. Dünyayı tehdit eden salgında yanlış bilginin yayılma yollarının değerlendirilerek, gelecekte ortaya çıkabilecek olan halk sağlığı sorunlarına ilişkin önlemlerin alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Önlemler, Yanlış bilgi

P-008

Covid-19 Pandemisi “Evde Kal Uygulaması”: Toplumun Tutum ve Davranışları

Mahmut Kılıç¹, Güllü Uslu Kılıç², Şerife Ok²¹Yozgat Bozok Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı Yozgat²Yozgat Bozok Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Hastanesi, Yozgat

Giriş-Amaç: Çalışmanın amacı Covid-19 salgınına kontrol altına almak amacıyla ülkemizde yapılan “Evde Kal” uygulamasına yönelik toplumun tutum ve davranışlarını belirlemektir.

Gereç-Yöntem: Bu çalışma, elektronik ortamda online olarak “Evde Kal” uygulamasının başlangıç dönemi olan 2-6 Nisan 2020 tarihlerinde 18-64 yaş grubu arasında yapılmıştır. Araştırmaya 481 kişi katılmıştır. Veriler Binary Lojistik Regresyon (BLR) analizi ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın etik kurul izni, Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Komisyonundan 15.04.2020 tarih ve karar no: 08/06 sayılı onayı ile alınmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılanların %64.2’si kadın, %63.6’sı evli, %50.5’i lisans mezunu olup yaş ortalaması 33.7±9.6’dır. Araştırmaya katılanların %32.3’ü bu süre içinde evden dışarı çıkmadığını, %67.2’si ihtiyaçları için fırına-markete gittiğini, %5.6’sı yakın akrabaları ile bir araya geldiğini belirtmiştir. Evden çıkmak zorunda kalınması durumunda %64.4’ü sosyal mesafeye uyduğunu ve %47.6’sı maske taktığını belirtmiştir. Dışarıdan eve gelindiğinde %85.0’i ellerini yıkadığını, %76.7’si banyoya giderek kıyafetlerini çıkardığını, %41.2’si banyo yaptığını belirtmiştir. İş yerine gidenlerin yaklaşık yarısı iş arkadaşlarıyla (%47.9) ve iş yerine gelen diğer kişilerle (%48.5) sosyal mesafeyi koruduğunu, %35.2’si maske ve %26.7’si eldiven taktığını belirtmiştir. BLR analizine göre; evden çıkmama olasılığı kadınlarda ve çalışmayanlarda; maske takma olasılığı eğitim seviyesi düşük olanlarda ve çalışanlarda; sosyal mesafeye uyma olasılığı eğitim seviyesi yüksek olanlarda daha yüksek olarak saptanmıştır (p<0.05). Kişilerin %53’ü Covid-19 bulaşmasından fazlaca kaygılandığını ifade etmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler: Yetişkinlerin 1/3’ünün evden dışarı çıkmadığı, dışarı çıkanların yarısından biraz fazlasının korunma önlemlerine uyduğu saptanmıştır. Araştırma grubunun yarısı Covid-19 izolasyonuna uymaktadır. İzolasyonun önemi topluma daha iyi anlatılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, sosyal izolasyon, tutum, davranış

P-009

Evaluation of Clinical and Laboratory Characteristics of COVID-19 Patients with Acute Kidney Injury Admitted to The Intensive Care Unit

Nazlı Görmeli Kurt

Ankara Şehir Hastanesi, Acil Tıp Kliniği, Ankara, Türkiye

Introduction and Purpose: In this study we aim to determine the efficacy of epidemiological, clinical and laboratory characteristics of patients hospitalized with the diagnosis of COVID-19 accompanied by acute kidney injury (AKI) in terms of patient outcome.

Materials-Methods: In our study, as a single-center, retrospective cohort study. After the ethics committee application is made to ethical committee, we analyzed the data of 225 COVID-19 patients who were admitted to the intensive care unit with RT-PCR positivity after admission to Ankara City Hospital between March 20 and May 20, 2020. The comorbidities and clinical features of the patients, laboratory data and clinical follow-up were examined. The characteristics of patients with AKI were analyzed.

Finding: Our patients were divided into two groups according to their AKI comorbidity. AKI developed in 54 of 225 patients. The mean age of the patients who developed AKI was significantly higher ($p=0.005$). There was no significant difference between the two groups in terms of hospital stay ($p = 0.31$). The survival rate in patients with AKI was lower than the other group ($p < 0.001$). When the number of WBC in terms of hemogram parameters was examined in terms of chemical parameters, it was found to be significantly higher in patients with acute kidney injury ALT, AST, CRP, direct bilirubin, LDH, potassium ($p = 0.06$, $p = 0.01$, $p = 0.004$, $p = 0.005$, $p = 0.05$, $p < 0.001$, respectively). PH, potassium and bicarbonate in blood gas were found to be significantly lower in patients with AKI ($p < 0.001$). D-dimer and ferritin were significantly higher in patients with AKI ($p = 0.001$). While the presence of diabetes and chronic obstructive pulmonary disease (COPD) did not make any difference in terms of comorbidities, the presence of hypertension and coronary artery disease was significantly higher in patients with AKI ($p=0.002$, $p=0.003$). The use of diuretics, ACE inhibitors and clopidogrel in terms of drugs used was found to be significantly higher in patients with AKI ($p=0.001$, $p=0.02$, $p=0.003$, respectively).

Results and Recommendations: In our study, similar to the literature, the mortality rate in patients with AKI is higher. While hypertension and coronary artery disease were more common in the group with AKI, the frequency of diabetes did not make a statistical difference between the two groups. Many studies have shown that the use of ACE inhibitors is associated with better survival. In our study, ACE inhibitor use was more frequent in patients with AKI.

Keywords: COVID-19, Acute kidney injury (AKI), ACE inhibitor

P-010

Erişkin Aşılamaya İlişkin Bilgi ve Sağlık Okuryazarlığı Düzeylerinin DeğerlendirilmesiNihan Ak¹, Nur Baran Aksakal², Asiye Uğraş Dikmen²¹Atatürk Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim Araştırma Hastanesi, İş ve Meslek Hastalıkları Kliniği, Ankara²Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara

Giriş-Amaç: Yeterli sağlık okuryazarlığı düzeyi toplumun erişkin bağışıklama konusunda bilgi düzeyinin artması ve farkındalığının oluşması açısından oldukça önemlidir. Bu çalışmada Ankara ilinde bazı aile sağlığı merkezlerine başvuran 18 yaş üstü kişilerin erişkin aşılamaya ilişkin bilgileri ile sağlık okuryazarlığı düzeylerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Kesitsel-tanımlayıcı tipte olan araştırma Ankara ili Gölbaşı, Sincan, Etimesgut ve Yenimahalle ilçelerinde bazı aile sağlığı merkezlerine 1 Nisan-15 Mayıs 2017 tarihlerinde başvuran 18 yaş üstü bireylerle yürütülmüştür. Araştırmanın yapılacağı tarihten 1 hafta önce araştırma yapılacak sağlık kuruluşlarına başvuran 18 yaş üstü kişi sayısı öğrenilmiş, 2752 kişinin başvurduğu belirlenmiş, %50 bilinmeyen sıklık, %2 sapma, %95 güven aralığında 1283 kişiye ulaşılması hedeflenmiş, 1279 kişiye ulaşılmıştır. Araştırma sırasında muayene bekleyen ya da muayeneleri tamamlanmış kişilerden çalışmaya katılmayı kabul edenlerle görüşülmüştür. Veri kaynağı "Ankara İl Merkezinde Bazı Aile Sağlığı Merkezlerine Başvuran 18 Yaş Üstü Kişilerin Erişkin Aşılamaya İlişkin Bilgileri ile Sağlık Okuryazarlığı Düzeylerinin Değerlendirilmesi" anket formudur. Ankette katılımcıların demografik özellikleri, erişkin aşılamaya ilgili düşünceleri ve 5'li likert tipi 32 önermeden oluşan Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği yer almaktadır. Araştırmanın bağımlı değişkeni; TSOY-32'ye göre sağlık okuryazarlığı durumudur. Bağımsız değişkenleri; demografik özellikler, erişkin aşılamaya ilgili bilgi durumudur. Katılımcılara araştırmanın amacı ve içeriği açıklanarak sözel izin alınmıştır. Veri analizi SPSS 15,0 istatistik programıyla yapılmıştır. İstatistiksel yöntem olarak Ki Kare testleri kullanılmış, istatistiksel anlamlılık değeri $p < 0.05$ kabul edilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların %35,8'i 18-29 yaş grubunda, %55,2'si kadın, %58'i evlidir. Katılımcıların %39'u yükseköğretim mezunu, %42,3'ü çalışandır. Katılımcıların %30,4'ünün kronik hastalığı vardır. Katılımcıların %83,9'u çocukluk çağı dışında aşı yapılabileceğini, %74,0'i çocukluk çağı dışında aşı yapılması gerektiğini belirtmiştir. Çocukluk çağı dışında aşı yapılmasının gerekli olmadığını düşünenlerin % 50,3'ü daha önce olunan aşılardan koruyacağını düşündüğünü ifade etmiştir. Katılımcıların %54,5'i kronik hastalığı olanlara, %52,6'sı 65 yaş üstü kişilere çocukluk çağı dışında aşı yapılması gerektiğini düşünmektedir. Katılımcıların %41,8'i yetişkinlere aşı yapıldığını bilmediğini ifade etmiş, %41,5'i 18 yaşından sonra aşı yaptırdığını ve bu kişilerin %49,3'ü tetanoz aşısı, %34,1'i mevsimsel grip aşısı yaptırdığını belirtmiştir. Katılımcıların %40,9'unun sağlık okuryazarlık düzeyi yetersiz, %37,9'unun sorunlu-sınırlıdır. Yaş, medeni durum, öğrenim durumu, ekonomik durum ve kronik hastalığı olma durumu ile TSOY-32'ye göre sağlık okuryazarlığı durumu arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$). 18 yaşından sonra aşı yaptıranların %26,0'sinin TSOY-32'ye göre sağlık okuryazarlığı düzeyi yeterli-mükemmeldir, bu durum istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Toplumun sağlık okuryazarlığı düzeyinin beklenenin altında olduğu görülmektedir. Sağlık okuryazarlığını arttırmaya yönelik çalışmaların artması erişkin aşılamaya gibi bulaşıcı hastalıklarla mücadele konusunda halk sağlığı açısından önemli olan bir konunun toplum tarafından öneminin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Ahtar Kelimeler: Bulaşıcı hastalıklar, erişkin aşılamaya, sağlık okuryazarlığı

P-011

The state of the Cardiovascular System in Metallurgical Workers with Arterial Hypertension and COPD

Olha Boiko, Viktoriya Rodionova

Occupational diseases and clinical immunology, SI DMA, Dnipro, Ukraine

Introduction and Purpose: A complex of unfavorable production factors determines the development of pathological conditions in many body systems, primarily cardiovascular and bronchopulmonary. The risk of cardiovascular complications and mortality in patients with hypertension increases in the presence of comorbid diseases, such as COPD.

The aim of the study. To determine the features of the dynamics of blood pressure in metallurgical workers with hypertension and COPD on the basis of data from 24-hour blood pressure monitoring and echocardiographic examination of the heart.

Materials-Methods: 58 stable metallurgical workers with stage II arterial hypertension (LV H) 1-3 degrees were included in a prospective study. 26 patients had comorbid COPD categories A-D. Inclusion criteria: verified hypertension and COPD, informed consent of patients to participate in the study. Exclusion criteria: age > 80 years, cancer, history of myocardial infarction and stroke, severe rhythm disturbances, severe CKD. The patients were divided into two groups: group I included patients with hypertension and COPD (n=26), group II - patients with hypertension (n=32). Patients underwent daily monitoring of blood pressure using a portable apparatus-software complex with digital recording, monitoring of blood pressure and ECG (according to Holter) ("Inkar"). The patients underwent echocardiography. Parametric and nonparametric methods were used in "Statistica 10". Results: Group I consisted of 15 men and 11 women (p > 0.05), mean age - 57.0 (9.5) years. Group II consisted of 18 women and 14 men (p > 0.05), the average age was 51.0 (8.1) years. Heart rate in I group - 88,00 (82,0;92,0), in II group - 77,0 (70,0;85,0) b/min. (p = 0,01). Middle systolic blood pressure - 125,00 (113,0;140,0) mm Hg in group I, 136,0 (124,0;142,0) - in II group (p = 0,64). Middle diastolic blood pressure - 84,0 (81,0;88,0) mm Hg in group I and 84,0 (82,0;92,0) in group II (p = 0,75). Morning systolic blood pressure increase level was 39,0 (29,0;47,0) in I group and 28,5 (23,0;57,0) in II group (p = 0,04). Mean pulmonary artery pressure in group I - 33,0 (25,0;40,0) mm Hg, in group II - 22,5 (20,4;28,7) (p = 0,002). Left atrium in group I - 3,9 (3,4;4,4) cm, in group II - 3,5 (3,2;4,0) cm (p = 0,02).

Conclusions and recommendations. In metallurgical workers with hypertension, the development of comorbid COPD contributes to an increase in the average daily heart rate, an increase in morning systolic blood pressure. Patients with hypertension, the presence COPD leads to the development of pulmonary hypertension followed by dilatation of the left atrium and the formation of left ventricular systolic dysfunction. Patients with hypertension and COPD have an increased cardiovascular risk. Workers with hypertension and COPD need the earliest possible comprehensive assessment of the structural and functional state of central hemodynamics.

Keywords: arterial hypertension, COPD, cardiovascular system

P-013

COVID-19 Enfeksiyonu Olan Sağlık Çalışanlarında Devam Eden SARS-COV-2 RNA Pozitifliği ile İlişkili Faktörlerin İncelenmesi

Saadet Göksu Çelik, Ezgi Emli Alpay, Nurcan Şentürk Durukan, Osman Alpaslan Ergör
Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi

Giriş ve Amaç: Bir üniversite hastanesinde, mart ayından itibaren SARS-Cov-2 RT-PCR testiyle kesin vaka tanısı alan sağlık çalışanları izole edilmektedir ve ilk pozitif PCR testini takiben 7. ve 9. günlerde alınan 2 test sonucunun negatif olması ile sağlık çalışanlarının izolasyonları sonlandırılmaktadır. Bu kriterlere göre izlenen Covid-19 pozitif sağlık çalışanlarının, izlemleri esnasında pcr testlerinde negatifleşme süresinin uzadığı, özellikle güz döneminden itibaren 7. Gün alınan pcr testlerinde pozitifliğin devam ettiği gözlenmektedir. Bu gerekçeyle planlanan çalışmada, PCR testi pozitif olan sağlık çalışanlarında viral RNA yayılım süresini değerlendirerek işe dönüş kriterlerini yeniden gözden geçirmek ve devam eden SARS-Cov-2 RNA pozitifliği ile ilişkili faktörleri incelemek amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: İzmir’de bir üniversite hastanesinde çalışan, 20.03.2020-27.11.2020 tarihleri arasında pcr testi pozitif, 288 sağlık çalışanının dâhil edildiği kesitsel bir araştırmadır. Bağımlı değişken, ilk pozitif testi takiben yapılan SARS-Cov-2 RT-PCR sonucu, bağımsız değişkenler yaş, cinsiyet, hastalığın geçirildiği dönem(bahar/yaz/güz), semptom varlığı, hastalığın şiddeti, bulaş kaynağıdır(toplum/hastane). Değişkenlerin tanımlayıcı analizleri yapılarak bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkenler ile ilişkisini belirlemede sayımla belirtilen değişkenler için ki-kare, ölçümle belirtilen değişkenler için parametrik testler kullanılmıştır. Tüm analizler SPSS 24.0 programında yapılmıştır. Analizler sonucu $p<0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Etik kurul izinleri alınmıştır.

Bulgular: SARS-CoV-2 RNA pozitiflik süresinin medyanı(çeyrekler arası aralık), ilk pcr pozitifliğinden itibaren 12(7-14) gündür. COVID-19 enfeksiyonu olan sağlık çalışanlarının, 7. gün alınan pcr testlerinde pozitif sonuç görülme sıklığı %52’dir(Mart-Kasım). Pandemi süreci ilkbahar, yaz, güz dönemlerine ayrılarak incelendiğinde, ikinci pcr testi pozitif olan sağlık çalışanı prevalansının ilkbahar döneminden güz dönemine doğru anlamlı olarak arttığı gözlenmektedir($p<0.001$). Güz döneminde enfekte sağlık çalışanlarının %68’inde 7. gün pcr pozitifliğinin halen devam ettiği gözlenmektedir. Semptom gösterenlerde ve BT bulgusu orta şiddette olanlarda ikinci pcr testi pozitifliği istatistiksel anlamlı olarak daha fazladır($p<0.05$). İkinci pcr testi pozitifliği ile bulaş kaynağı, yaş, cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki yoktur.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmamızın bulguları, kesin COVID-19 tanısı alan bir sağlık çalışanında ilk pcr pozitifliğini takiben yapılan SARS-CoV-2 RT-PCR testinin 7. günden sonra yapılmasının insangücü ve kaynak açısından daha uygun olacağını düşündürmektedir. PCR testi pozitif sağlık çalışanları için, izolasyonun sonlandırılması açısından tüm hastaneleri kapsayan standart kriterlerin belirlenmesi ve semptomu devam eden, hastalığı daha şiddetli seyreden, ileri yaş sağlık çalışanlarında bu kriterlerin ayrı ayrı sınıflandırılarak değerlendirilmesi hastanelerde viral RNA yayılımının engellenmesi açısından fayda sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, işe dönüş, izolasyon, sağlık çalışanları, viral yayılım

P-014

Sağlık Çalışanlarında COVID-19 Hakkında Bilgi Düzeyi, Tutum ve Becerilerin Değerlendirilmesi

Seval Çalışkan Pala¹, Selma Metintaş¹, Muhammed Fatih Önsüz¹, Engin Özakin², Veli Görkem Pala³

¹Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Eskişehir

²Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Acil Tıp Anabilim Dalı, Eskişehir

³Eskişehir İl Sağlık Müdürlüğü, İl Ambulans Servisi Başhekimliği, Eskişehir

Giriş-Amaç: Sağlık çalışanları COVID-19'a yakalanma açısından önemli risk gruplarından. Sağlık çalışanları arasında bilgi eksikliği, hastalık tanısının gecikmesine, yayılmasına ve uygun olmayan enfeksiyon kontrol uygulamalarına yol açmaktadır. Bu durum, bilgi, tutum ve becerilerin standart, kabul görmüş ölçeklerle incelenmesinin problemlerin ortaya konulması, mevcut programların değerlendirmesi ve toplumda davranış değişikliği için etkili stratejilerin belirlenmesinde önemli olduğunu göstermektedir. Çalışmada, sağlık çalışanlarının COVID-19 hakkında bilgi, tutum ve becerilerinin değerlendirilmesi amaçlandı.

Gereç-Yöntem: Çalışma, Haziran-Ağustos 2020 tarihleri arasında Eskişehir'de hastane öncesi acil sağlık çalışanlarda yapılan kesitsel analitik tipte bir araştırmadır. Çalışma için gerekli etik izin alınmıştır. Çalışma grubuna hazırlanan anket form pandemi nedeni ile çevrimiçi uygulanmış, hedef kitlenin %74.8(307/410)'ine ulaşıldı. Anket form sosyodemografik özellikler, COVID-19 ile ilişkili bazı faktörler, sağlık çalışanlarına yönelik 'Sağlık Çalışanlarında COVID-19 Hakkında Bilgi Düzeyi, Tutum ve Becerilerin Değerlendirilmesi' ölçeği sorularından oluşmaktaydı. Çalışmada kullanılan ölçek, Saqlain ve arkadaşları tarafından 2020 yılında geliştirilmiştir. Ölçek, gerekli izinler alındıktan sonra, çeviri-geri çeviri metodunun ardından dil uzmanlarınca kontrol edildi. Türkçe formuna çevrilerek uygulanan ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.84 olarak tespit edildi. Ölçeğin, COVID-19 hakkında bilgi düzeyi ve beceri alt boyutları için kestirim değerleri bulunmakta olup kestirim değerlerinin üstünde değer alanların COVID-19 hakkında bilgi düzeylerinin daha yüksek ve becerinin daha iyi olduğu kabul edildi, tutum alt boyutunda ise alınan puan azaldıkça olumlu tutumu göstermekteydi. Çalışma verilerinin analizinde ki-kare, Mann Whitney U, Kruskal Wallis testi ve çok değişkenli analizlerde lojistik regresyon modelleri kullanıldı.

Bulgular: Çalışma grubunun yaşları 20-60 arasında değişmekte olup, ortalamaları ise 32.1±6.9 yıl idi. 192'si(%62.5) kadın, 115'i(%37.5) erkek olmak üzere 307 sağlık çalışanında yapıldı. Sağlık çalışanlarının en sık kullandığı bilgi kaynağı Sağlık Bakanlığı idi. Sağlık çalışanlarının COVID-19 hakkında %87'sinin iyi bilgi düzeyine, %90'ının iyi beceriye ve %54'ünün grup ortalamasına göre daha olumlu tutuma sahip olduğu tespit edildi. Sağlık hizmeti sağlarken COVID-19'dan korunmada algılanan engeller arasında aşırı kalabalıklaşma(%59,3), maske takmama(%57,7) ve el yıkamama(%57,3) gelmekteydi. Çoklu lojistik regresyon modeline göre COVID-19 hakkında yüksek bilgi düzeyinin üniversite ve üstü öğrenime sahip olanlarda 2,79(GA=1,23-6,33), salgının bir yılda biteceğini düşünenlerde 2,53(GA=1,26-5,10) kat daha yüksek saptandı. COVID-19 hakkında iyi beceri düzeyi ise COVID-19 nedeni bir yakını kaybetmeyenlerde 10,39(GA=1,30-82,82) kat daha yüksek olarak tespit edildi.

Sonuç ve Öneriler: Türkiye'de sağlık çalışanları iyi bilgi ve tutum düzeyine sahip olmakla birlikte, beceri düzeyleri daha düşüktür. Bu durum, enfeksiyon yayılmasını etkili bir şekilde kontrol etmek için, mevcut bilgilerini artırmak ve sağlık çalışanlarına yönelik iyi yapılandırılmış, sürdürülebilir güncel eğitim programları uygulanmasının gerekliliğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık çalışanları, COVID-19, Bilgi düzeyi, Tutum, Beceri

P-015

**Covid-19 Geç/ Uzun Dönem Komplikasyonları Hakkında Pubmed'de
Dizinlenmiş Yayınların Değerlendirilmesi**

Sümeyye Gürol Tepe, Didem Daymaz, Taner Akçay, Mounira İdrissa İssa Adamou, Bedia Yaman, Abdurrahman Ağırbaş, Oğuzhan Ölmez, Fatma Eke, Mehmet Talha Yılmaz, Kamil Baybaş, Zeynep Altunsaray, Meral Saygun
Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı

Giriş-Amaç: Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 31 Aralık 2019'da Çin'in Wuhan şehrinde etiyojisi bilinmeyen pnömoni vakalarını bildirmiş, 7 Ocak 2020'de ise etkenin daha önce insanlarda tespit edilmemiş yeni bir koronavirüs (2019-nCoV) alt tipi olduğu açıklanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü, COVID-19 salgınına 30 Ocak'ta "uluslararası boyutta halk sağlığı acil durumu" olarak sınıflandırmış ve 11 Mart'ta küresel salgın (pandemi) olarak ilan etmiştir. Hastalıkta görülen yaygın semptomlar ateş, öksürük, boğaz ağrısı, nefes darlığı, baş ağrısı ve kas-eklem ağrıları, ishal gibi belirtilerdir. COVID-19'un geç ve uzun dönem etkileri hakkında ciddi endişeler bulunmaktadır. Bu çalışma ile literatürde bildirilen COVID-19 sonrasında görülen geç ve uzun dönem komplikasyonlarının ve bildirildiği çalışmaların değerlendirilmesi, sistemlere göre sıklığının, mevcut komorbiditeler ile ilişkisinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Pubmed veri tabanında dizinlenmiş, 'Covid-19', 'late complication', 'longterm complications' anahtar kelimeleri ile tarandığında 08.09.2020 tarihine kadar yayınlanmış 280 adet yayın, araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Konu ile ilgisiz bulunan, dili İngilizce olmayan ve tam metne ulaşılamayan yayınlar çalışmadan çıkarılmış, kalan 35 çalışma araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmamız sistematik derleme özelliğinde bir epidemiyolojik araştırma olup, seçilmiş özellikteki yayınlanmış eserlerin değerlendirilmesi yapılmış ve 15 soruluk veri toplama formu aracılığıyla veriler kaydedilmiştir. Elde edilen verilerin sayı ve yüzde dağılımları tablo ve grafikler şeklinde sunulmuştur. Kırıkkale Üniversitesi kütüphanelerinden ulaşılan ve erişime açık olan yayınlar incelendiği için herhangi bir kurumsal izin alınmamıştır.

Bulgular: Çalışmada değerlendirilen makalelerin %66,6'sı tanımlayıcı, %16,6'sı kesitsel, %11,1'i kohort, %5,5'i vaka kontrol çalışmasıdır. Yayımlanan çalışmaların %28,5'inin Amerika Birleşik Devletleri kaynaklı olduğu görülmektedir. Toplam 1105 vaka değerlendirildiğinde en çok bildirilen komplikasyon trombositopeni olmuş, onu disosmi ve miyalji izlemiştir. Çalışmalarda nörolojik komplikasyonlar (miyalji, baş ağrısı, anozmi, hiposmi, kafa karışıklığı, svo, parestezi, bilinç bozukluğu, ataksi alzheimer, demiyelinizasyon, nörodejenerasyon, baş dönmesi, nöbet, ensefalit, inme, periferik nöropati) %31,3 ile en fazla bildirilmiş olup, ikinci olarak %13,9 ile kardiyolojik komplikasyonlar (perikardit, pulmoner efüzyon, tamponad, aritmi, myokardiyal hasar, hipotansiyon, kardiyak şok) bildirilmiştir. Yine aynı yüzde ile solunum sistemi komplikasyonları (burun tıkanıklığı, dispne, takipne, pnömoni, akut solunum sıkıntısı sendromu, ventilasyonda azalma, akciğer seslerinde azalma, tidal basınç azalması, hiperkapni, azalmış egzersiz kapasitesi, pulmoner fibroz, solunum sıkıntısı, öksürük) bildirildiği görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler: COVID-19 geçirip iyileşenlerde, ilerleyen dönemlerde enflamatuvar sistemik süreç yeni bilinmeyen komplikasyonların gelişmesine neden olabileceğinden iyileşen hastaların da semptomlar açısından aralıklı takibi faydalı olacaktır. Şiddetli COVID-19 formlarının uzun vadeli komplikasyon riski olabileceğinden, tedavide multidisipliner bir yaklaşım sergilenmelidir. Daha kapsamlı sonuçlar alınana kadar gebe kadınlar, ciddi komplikasyonlar açısından dikkatli izlenmelidir. COVID-19 hastalarında venöz tromboemboli (VTE) ihmal edilemeyecek boyutta olup, VTE'yi yönetmek için antitrombotik stratejiler konusunda hassas olunmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, geç komplikasyon, uzun dönem komplikasyon

P-016 COVID-19 ve Influenza

Sümeyye Kazancıoğlu

Ankara Şehir Hastanesi Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Kliniği

Giriş-Amaç: Solunum yolu virüsleri tüm dünyada morbidite ve mortaliteye sebep olmaktadır. İnfluenza, yıllık epidemilerle ve dönem dönem pandemiler ile seyreden, toplumu tehdit eden önemli bir halk sağlığı sorunudur. Koronavirüs hastalığı 2019 (COVID-19), pandeminin geldiği boyut ile insan sağlığını önemli oranda tehdit etmektedir. Bu çalışmada iki solunum yolu patojeni olan SARS-CoV-2 ve influenzayı değerlendirmek amaçlandı.

Gereç-Yöntem: COVID-19, SARS-CoV-2 ve influenza anahtar sözcükleri ile Pubmed taraması yapıldı.

Bulgular: COVID-19'un etkeni olan SARS-CoV-2 tanımlanmasından itibaren influenza virüsü ile kıyaslanmaya devam edilmektedir. Her iki virüsün inkübasyon periyodu, bulaş hızı (R0: reproductive number) ve ölüm oranları gibi konular, birçok platformda değerlendirildi ve çalışmalara konu olmaya devam etmektedir. 2019-2020 yılı ABD verilerine göre ölüm oranı COVID-19'da, influenzaya göre belirgin yüksek saptanmıştır (%5 vs. % 0.16). 2009 yılı H1N1 influenza pandemisinde hastanemizde takip edilen 113 hastada mortalite %2.7 olarak bulunmuş iken; bu dönemde takip edilen 191 COVID-19 hastasının mortalite oranı %10.5 olarak bulundu. Yine bu iki dönem hastaları yoğun bakım takibi açısından değerlendirildiğinde COVID-19 hastalarının yoğun bakım ihtiyacının daha yüksek olduğu görüldü (%24.1 vs. %5.3). Hastanemizde takip edilen 1022 COVID-19 hastasının %14.9'unun yoğun bakıma alındığı (n=152) ve bu hastalarda mortalitenin %4.9 (n=50) olduğu gösterildi. Yapılan istatistiksel modellemelerde R0, SARS-CoV-2 enfeksiyonunda influenzaya göre daha yüksek olarak bulunmuştur (2.2-4.5 vs. 1.4-1.6). COVID-19 seyrinde başka etkenler ile koenfeksiyon görülebilmektedir. İnfluenza A, koenfeksiyon etkenlerinden en sık karşılaşılan virüs olarak bulunmuştur. Aynı zamanda influenza varlığı solunum yolu örneğinde yanlış negatif SARS-CoV-2 sonucuna sebep olabilmektedir. Yatış oranlarında ve ayaktan başvuru sayılarındaki artış nedeni ile CDC tarafından aktivitesi yüksek sezon olarak değerlendirilen 2017-2018 influenza sezonunda hastanemize başvuran ve influenza benzeri hastalık tanımına uyan hastalarda en sık etken influenza (alt grup influenza A) virüsü olarak saptandı. CDC influenza surveyans verilerine göre son yıllarda İnfluenza A daha sıklıkla karşılaşılan alt tür olarak belirlenmiştir. İnfluenza A daha ağır hastalık tablosu ile seyredilemekte ve pandemiye yol açabilmektedir. Sağlık otoriteleri tarafından COVID-19 pandemisinde influenza sezonu boyunca uyanık olunması gerektiği vurgulanmaktadır. Özellikle sağlık çalışanları ve yaşlı kişiler gibi riskli popülasyonların aşılmasının önemi üzerinde durulmaktadır.

Sonuç ve Öneriler: Kuzey Yarımküre'de 2020-2021 yılı influenza sezonunun başladığı bu günlerde COVID-19 pandemisinde influenza seyri merak uyandırmaktadır. Etkili tedavi ve aşısı bulunan influenza virüsünün surveyansı COVID-19 pandemi döneminde de göz ardı edilmemeli ve surveyans verilerinin değerlendirilmesinin önemi üzerinde durulmalıdır. Yine aynı yollar ile bulaş söz konusu olduğundan el yıkama, maske kullanımı ve sosyal mesafe kurallarına uyum, iki virüsün yayılımını azaltmada son derece önemlidir. Halk sağlığı açısından çok önem arz eden bu iki virüsün epidemiyolojik verilerinin toplanması ve elde edilen sonuçların değerlendirilmesi toplum sağlığı açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, SARS-CoV-2, influenza, mortalite

P-017

Bir Üçüncü Basamak Hastanesinde Çalışan Sağlık Personelinin Mevsimsel İnfluenza Aşısı ile İlgili Bilgi, Tutumlarının ve Davranışlarının Belirlenmesi

*Şeyhmus Soysal, Bilal Yıldız, Ali Ceylan
Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Diyarbakır*

Giriş-Amaç: Bu araştırmanın amacı üçüncü basamak sağlık kuruluşlarında görev yapan sağlık çalışanlarının mevsimsel influenza aşısı hakkında bilgi, tutum ve davranışlarının belirlenmesidir.

Gereç-Yöntem: Araştırma için Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar bünyesindeki etik kurulundan 05.12.2019 tarihli ve 03 No' lu etik kurul izni alınmıştır. Kesitsel tipte olan bu çalışmada veri toplama aracı olarak yüz yüze anket uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini bir Tıp Fakültesi Hastanesinde görev yapan yaklaşık 420 araştırma görevlisi doktor ve diğerleri hekim dışı sağlık çalışanı olmak üzere 1000 sağlık çalışanı oluşturmaktadır. Araştırmaya sağlık çalışanlarının bir kısmının COVID-19 kliniğinde görevlendirilmeleri ve esnek çalışma uygulamasında olmaları nedeniyle 311 (%31,1) kişi katılmıştır. Veriler SPSS programı ile analiz edilmiş ve tanımlayıcı istatistikler (frekans, yüzde) kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılanların %67,20' sini yardımcı sağlık personeli oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan sağlık çalışanlarının büyük kısmının dahili birimlerde çalıştığı gözlenmiştir (%81,70). Bu çalışmada sağlık çalışanlarının % 51,40 'ü hiç yaptırmadım, düşünmüyorum ' cevabını vermiştir. Aşı yaptırmama nedenlerinde aşının koruyuculuğuna güvenmeme(% 23,60) en yüksek bulunmuştur. Bilgi sorularında en fazla oranda doğru yanıt verilen ifade influenzanın solunum yolu ile bulaşması(% 92)' dir. Bilgi puanlarını etkileyen bazı faktörler incelendiğinde yardımcı sağlık personelinde 9 puan ve altında doğru cevap verme oranı hekimlere göre 5.97 kat daha yüksek bulunmuştur (p=0,000 OR: 5.97 (3.28-10.87)).

Sonuç ve Öneriler: Üçüncü basamak sağlık çalışanlarında düzenli influenza aşısı yaptırma oranı genel koruyuculuk açısından düşük bulunmuştur. Bu oranı arttırmak adına tutum ve davranışları değiştirmeye yönelik çok yönlü etkinliklere ihtiyaç olduğu düşünülmektedir

Anahtar Kelimeler: Bağışıklama, İnfluenza, İnfluenza aşısı

P-018

İstanbul'un Bir İlçesinde Doğrudan Gözetimli Tedavi Gören Hastaların COVID-19'dan Etkilenimi

Şeyma Halaç¹, Muhammed Atak², Tansu Cengiz³

¹Eyüpsultan İlçe Sağlık Müdürlüğü, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Doktora Programı

²Eyüpsultan İlçe Sağlık Müdürlüğü, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü İstanbul Tıp Fakültesi

Halk Sağlığı Anabilim Dalı Doktora Programı

³Eyüpsultan Verem Savaş Dispanseri

Giriş-Amaç: Tüberküloz hastalarında COVID-19 enfeksiyonu ile ilgili deneyim sınırlı olmakla birlikte DSÖ, kişilerin tüberküloz tedavisine devam etmediği durumda kişilerde COVID-19 enfeksiyonunun daha kötü seyredeceğini tahmin etmekte ve COVID-19 ile etkili mücadelede tüberküloza ilişkin temel hizmetlerin ve ulusal programların sürdürülmesinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Çalışmamızın amacı, İstanbul'un bir ilçesinde 2020 yılında Verem Savaş Dispanseri (VSD) tarafından takip edilen ve doğrudan gözetimli tedavi (DGT) gören tüberküloz hastaların sosyodemografik ve hastalığa ilişkin durumlarını tanımlamak, COVID-19 pandemisinin sağlık hizmeti talep ve erişimlerine olan etkisini ortaya koymaktır.

Gereç-Yöntem: Araştırma, tanımlayıcı tipte kesitsel bir araştırma olup evrenini 01.10.2020 tarihi itibarıyla VSD'den takipli olarak DGT gören 51 hastadan oluşmaktadır. Tüm evrene ulaşmak hedeflenmiştir. Kişilerin sosyodemografik bilgileriyle birlikte hastalık durumları ve Covid-19 pandemisiyle ilişkili durumları ve tedbirleri hakkında 35 soruluk bir anket formu hazırlanmış olup kişiler ile telefonla görüşülerek anket uygulanmıştır. Çalışmanın istatistiksel analizi, SPSS V.24.0 programı ile yapılmıştır. Etik kurul ve kurum izni alınmıştır.

Bulgular: DGT gören hastaların 27'si (%55,1) erkek, 22'si (%44,9) kadındır. DGT uygulanan yer ve yöntem bakımında; 44 (%88,9) kişi video göndermekte, 4 (%8,2) Verem Savaş Dispanseri'ne 1 (%2,0) kişi de Aile Sağlığı Merkezi'ne gitmektedir. 3 (%6,1) hasta, COVID-19 geçirmiştir. 46 (%93,9) kişi, tüberküloz hastalığından dolayı COVID-19'a yakalanma açısından kendini daha riskli görmektedir. 46 hasta (%93,9) COVID-19 pandemisi döneminde ilaçlarına düzenli olarak devam etmiştir. 45 kişi (%91,8) COVID-19 pandemisi döneminde rutin kontroller için VSD'ye başvurmuştur. Rutin kontrol dışında bir sebeple VSD veya bir sağlık kurumuna başvuran 8 (%16,3) kişidir. Hastaların COVID-19'a ilişkin önlemlerine bakıldığında 47 kişi (%95,9) pandemi sürecinde izolasyona uyum, 39 kişi (%79,6) düzenli beslenme, 42 kişi (%85,7) düzenli uyuma önlemleri alırken 16 kişi (%32,7) vitamin, ilaç takviyesi almış, 48 kişi (%98,0) maske, yüz siperliği gibi koruyucu ekipmanlar kullanmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Yapılan bazı yayınlarda Covid-19 pandemisi nedeniyle kısıtlamaların yaşanması ve yaşanan endişe ve korkular sebebiyle hastaların ilaca erişiminde sorunlar yaşandığı ifade edilmektedir. Ancak bu çalışmamızda ulaşılan hastaların pandemi nedeniyle ilaca erişiminde herhangi bir sorun yaşanmadığı, DGT uyumunun yüksek olduğu, VSD ile kurmuş oldukları ilişkilerin pandemi nedeniyle sekteye uğramadığı görülmüştür. Çalışmamızda ulaşılan hastaların büyük çoğunluğu kendini COVID-19 açısından daha çok risk altında gördüğünü ifade etmiştir. Ancak hastaların büyük bir kısmının tüm kurallara uyumu ile ilgili eksikliklerin olduğu görülmektedir. DGT hastalarına yönelik salgın hastalıklardan korunma eğitimlerinin artırılması, VSD'ye ve ilaçlara erişimlerinin aksamasına mahal vermeyecek tedbirlerin alınması önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bulaşıcı hastalıklar, COVID-19 pandemisi, Doğrudan Gözetimli Tedavi, Tüberküloz

P-019

Yazılı Basında Aşılarla ilgili Yazıların İçerik Analizi, Kalitatif Bir Çalışma

Tahsin Gökhan Telatar¹, Arzu Bektaş², Ergin Şafak Dikmen³, Sarp Üner⁴

¹Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Rize

²Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

³Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Ankara

⁴Lokman Hekim Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara

Giriş-Amaç: Aşı reddi ya da aşı tereddütü (AR/T) kavramları önemli bir halk sağlığı sorunu haline gelen, bireysel ve toplumsal sağlığı olumsuz etkileyen olgulardır. Aşılar sayesinde elde edilen başarılar, toplumların korku ve tedbirle yaklaştıkları birçok bulaşıcı hastalığı kontrol altına almış, tehdidin ortadan kalkmasıyla birlikte toplumda bulaşıcı hastalıklara karşı rahatlama ve sahte bir güven hissine neden olmaya başlamıştır. İnançlar, güvenilir olmayan kaynaklardan edinilen bilgiler, farklı alanlarda aşıya olan güvensizlik, medya ve toplum liderlerinin etkileri, popülerite gibi faktörler AR/T nedenlerinden bazılarıdır. Ülkemizde 2017 yılında 23.000'e ulaşan ve giderek artan aşı reddinin bireysel ve toplumsal nedenleri anlaşarak, bu nedenlere özel müdahale programlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Bu araştırmada bireylerin ve toplumların sağlıkla ilgili karar alma süreçlerine büyük etkisi olduğu bilinen günlük gazetelerde yer alan haber ve yazılarda aşılar hakkındaki yönlendirici metinlerin içerik analizi yapılarak mevcut durumun tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Niteliksel içerik analizi tipindeki bu araştırma "Çocuk Aşılarında Artan Kararsızlık, Nedenleri Farklı Aktörlerin Gözünden Anlamak" isimli projenin AR/T'ye ilişkin yazılı basında yer alan haber ve yazıların içerik analizi bölümünü oluşturmaktadır.

Araştırmada 2014-2018 yılları arasında Türkiye'de baskı sayısı en yüksek üç gazetede olan Sözcü, Sabah ve Hürriyet gazetelerinde aşı ile ilgili yer alan haber ve yazılar içerik yönünden değerlendirilmiştir. Gazetelerde yer alan aşı ile ilgili metinler "haber", "sağlık yazısı" ve "köşe yazısı" olarak gruplanmıştır. Yazılar farklı özelliklerine göre aşı hakkında olumlu ya da olumsuz içeriğe sahip olmaları yönünden değerlendirilmiştir. Veriler iki araştırmacı tarafından elle kodlanmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular SPSS 18.0 programı aracılığıyla sayı ve yüzdelerle ifade edilmiş, gruplar arası karşılaştırmalarda ki-kare testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın sadece yazılı basını kapsaması ve üç gazeteyle sınırlı olması en büyük kısıtlılığdır.

Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan 27.02.2019 tarih ve 35853172 sayılı onay alınmıştır.

Bulgular: Toplamda 195 adet yazı değerlendirmeye alınmıştır. Yazıların %55,9'u haber, %7,2'si köşe yazısıdır. Yazıların %69,2'sinin başlığında aşı sözcüğü bulunurken, %81,0'ı aşılarla ilgili olumlu içeriğe sahiptir ve tüm yazıların %64,6'sında uzman görüşüne yer verilmiştir. Olumsuz içerik %76,9 ile en fazla haber türü yazılarda yer almaktadır ($p=0,046$) ve uzman görüşüne yer verilmeyen yazılarda olumsuz içerik daha fazladır ($p < 0,001$).

Sonuç ve Öneriler: Bir uzman görüşüne yer verildiği taktirde yazı içeriğinin belirgin biçimde aşı yaptırmayı destekleyici içeriğe sahip olduğu gösterilmiştir. Haber türü yazılar, aşılarla ilgili olumsuz içeriklerin en fazla bulunduğu yazı türleridir. Yazılı basında uzman görüşünün yer almasının artırılması ve basın mensuplarının haber içeriklerini hazırlarken uzman görüşü almaları, topluma sunulan içeriğin AR/T'yi azaltması ya da en azından AR/T'ye neden olmaması açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Aşı reddi, aşı tereddütü, içerik analizi, niteliksel çalışma, yazılı basın

P-020

COVID-19 Enfeksiyon Hastalığı Salgınına Biyoetik Açıdan Bakış

Yeşim Işıl Ülman

Acıbadem Üniversitesi Tıp Fakültesi

Enfeksiyon hastalıkları, hayvandan insana, insandan insana bulaşabilen, tanı konabilir, tedavi edilebilir, iyileştirilebilir ve önlenilebilir hastalıklardır. İnsanlarda hastalık, sakatlık ve ölüme neden olabildiklerinden, enfeksiyon hastalıklarıyla mücadele önemlidir. Tıp ve bilim tarihi açısından bakıldığında, insanlık, enfeksiyon hastalıklarıyla mücadelede bağışıklama yöntemiyle önemli başarılar elde etmiştir. 2019 Aralık ayında Çin'de ilk kez saptanan yeni koronavirüs (SARS-CoV-2), COVID-19 adı verilen akut solunum yolu enfeksiyon hastalığına yol açmış; kısa sürede dünya üzerinde yayılarak pandemiye dönüşmüştür, toplumsal ve ekonomik sorunlara yol açmıştır.

Salgınla mücadelede bilimsel olarak ne yapmak gerektiğini anlamanın yanı sıra bu mücadelenin “nasıl” yapılacağını, hangi tutum ve davranışlarla yönetileceğinin, bir başka deyişle, meselenin etik boyutunun sorgulanmasına ihtiyaç vardır. COVID-19 salgını ile mücadelede, kanıta dayalı bilimsel, tıbbi müdahale sürerken; biyoetik açıdan, gelişmelerin açıklık, şeffaflık ve gerçekçilikle kamuoyuyla paylaşıldığı; herkese eşitlikle muamele edildiği, karantina ve izolasyon durumlarında kişi özerkliğinden, toplum sağlığı adına orantılı, ölçülü fedakarlık beklendiği; insanlar, hastaneler, birimler ve ülkeler arasında dayanışma ve işbirliğinin desteklendiği; hükümetlerin hesap verilebilirlikle halkın ihtiyaçlarına cevap verebildiği, iktisadi hayatın karşılıklı işbirliği ve dayanışma ile desteklendiği, insan haklarına ve onuruna uygun; insani, çoğulcu, çevreye, biyosfere, biyoçeşitliliğe, gelecek nesillere saygılı ve sorumlu tutum ve davranışlarla salgın yönetimi önerilir. Bildirimizde ayrıca araştırmaları sürmekte olan COVID-19 aşılarda önceliklerin belirlenmesi hakkında öneriler yer alacaktır.

Anahtar Kelimeler: Etik, biyoetik, halk sağlığı, enfeksiyon hastalıkları, COVID-19 Pandemisi

P-021**KOAH Hastalarında Pulmoner Rehabilitasyon Tedavisine Beslenmenin Etkisi**Ayşegül Beykumul¹, Burak Mete², Gazi Gülbaş³¹İnönü Üniversitesi Fizyoterapi Departmanı²Çukurova Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı³İnönü Üniversitesi Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: KOAH'da malnutrisyon sık görülür.Yetersiz beslenme ve kas kaybı solunum mekanizmasının iyice bozulmasına neden olurken, ekstremitelerde kaslarındaki kayıp hastanın hareketliliğini azaltarak dispneye katkıda bulunur.Pulmoner rehabilitasyonun(PR) KOAH'lı hastaların günlük yaşamında dispneyi azalttığı, genel egzersiz kapasitesini artırdığı ve yaşam kalitesini iyileştirdiği gösterilmiştir.PR tedavisi alan hastalarda beslenme alışkanlıklarını değerlendirmek, beslenme rutinlerinin tedavi sonuçlarına etkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Çalışma non-randomize deneysel klinik çalışmadır.Çalışmanın yapılabilmesi için İnönü Üniversitesi etik kurulundan onay alınmıştır.Çalışmaya KOAH tanısı almış 30 hasta dahil edilmiştir.Tüm hastalara, ilk gün 10'ar dk'dan başlayarak, toleransına göre ilerleyen günlerde 20'şer dk olmak üzere, koşu bandında yürüme, yatay bisiklet, kol bisikleti, 10'ar tekrarlı ağırlık çalışması, denge ve güçlendirme egzersizleri, solunum egzersizleri, öksürme ve enerji koruma teknikleri eğitimi verildi. Programın sonunda hastaların sonuçları değerlendirildi. 30 hastayla rutin diyetisyen görüşmesi yapıldı, hastalar beslenme formuna ardışık 7 gün boyunca yediklerini kaydettiler. Besin içerikleri BeBis(beslenme bilgi sistemi) ile analiz edilmiştir.Günlük protein miktarı kg başına 1.2 gr altı ve üstü olarak değerlendirilmiştir.Bioempedans yöntemiyle egzersiz programının başında ve 16 seans sonunda vücut kütle analizleri yapılmıştır. Verilerin analizinde paired t testi, simple lineer regresyon modeli kullanılmıştır, iki grup için etki büyüklüğü değerleri (Cohen d) hesaplanmıştır. $p < 0.05$ önemli olarak kabul edilmiştir.

Bulgular: Çalışmaya katılan 30 KOAH hastasının yaş ortalaması 64.06 ± 7.02 'dir.Pulmoner rehabilitasyon öncesi ve sonrası SFT değerleri, günlük ortalama alınan protein miktarına göre değerlendirildiğinde günlük ortalama 1.2 gr/kg'ın üstünde protein alımı olan hastalarda FEV1, FVC ve FEF25/75 değerlerinde anlamlı artışın olduğu bulunmuştur. Günlük protein alımı 1.2 gr/kg'ın altında olan hastalarda yapılan tedavinin SFT değerlerine etkisinin küçük düzeyde olduğu görülmektedir. Günlük protein alımı 1.2 gr/kg'ın üstünde olan hastalarda yapılan tedavinin SFT değerlerine etkisinin FEV1 için orta boyutta olduğu diğer ölçümler için küçük boyutta olduğu görülmektedir. Hastalarda günlük ortalama protein miktarı 1.2 gr/kg'ın üstünde olan hastalarda en büyük etkinin FEV1 üstünde olduğu bulunmuştur. Pulmoner rehabilitasyon öncesi ve sonrası 6 dakika yürüme testi, kavrama testi sonuçları, günlük ortalama alınan protein miktarına göre değerlendirildiğinde; hastaların 6 dakika yürüme testinde istatistiksel olarak önemli artış olduğu bulunmuştur. Günlük alınan ortalama protein miktarı 1.2 gr/kg üstünde olan hastalarda artışın ve etki büyüklüğünün daha fazla olduğu görülmektedir.FEV1/FVC oranındaki değişimi (Δ FEV1/FVC) tahmin etmek için günlük kilogram başına alınan protein miktarı ile kurulan regresyon modelinde günlük kg başına alınan protein miktarında bir birimlik artışın Δ FEV1/FVC değerinde +5.33 birimlik değişime yol açacağı bulunmuştur. Δ FEV1/FVC'deki değişimin %15'i günlük kg başına alınan protein miktarı ile açıklanmaktadır.

Sonuç ve öneriler: Proteinden zengin beslenmenin PR tedavi sonuçların iyileştirdiği bulunmuştur. PR tedavisi alan KOAH hastalarına proteinden zengin diyet önerilmelidir.

Anahtar Kelimeler: KOAH, pulmoner rehabilitasyon, beslenme

P-022

Tip 2 Diabetes Mellituslu Hastaların Tedaviye Uyumlarını Etkileyen Faktörler

Evrin Arslan¹, Mehmet Melikşah Ertem²

¹Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Hatay

²Sağlık Bakanlığı Proje Danışmanlığı, Sıhhat Projesi Saha Koordinatörü, Ankara

Giriş-Amaç: Tip 2 Diyabet başlıca morbidite ve mortalite nedenlerinden biri olup, tedavisindeki ilerlemelere rağmen görülme sıklığı giderek artmaktadır. Kronik hastalıklarda hastanın tedaviye uyumu önemli sorun yaratmaktadır. Tedavinin başarısı, hastanın iyi eğitimiyle mümkündür. Diyabetik hastaların tedaviye uyumu glisemik kontrolü sağlayarak komplikasyonların oluşmasını geciktirir. Bu araştırmanın amacı da diyabetik hastalarının tedaviye uyumlarını etkileyen faktörleri araştırmaktır.

Gereç-Yöntem: Kesitsel tipteki çalışmanın örneklemini mart- haziran aylarında endokrinoloji polikliniğine başvuran 400 diyabet hastası oluşturdu. Sosyodemografik özellikler ve tedaviye uyumlarını etkileyebilecek sorulardan oluşan anket formu yüz yüze görüşme tekniğiyle uygulandı. Bağımsız değişkenler yaş, cinsiyet, eğitim durumu, yaşanılan yer, sosyal güvence, aile öyküsü, diyabet süresi, aile desteği, diyabet eğitimi alma durumu, bağımlı değişken ise tedaviye uyum durumudur. Veri tabanı oluşturulması ve analizlerde SPSS kullanıldı, istatistiksel olarak yüzde, ki kare, student t testi, lojistik regresyon analizi yapıldı. Etik kurul onayı alındı.

Bulgular: Yaş ortalaması 53.9±11,8 dir. Katılımcıların %67.8'i kadın, %53.2'si okuma yazma bilmemektedir. Ortalama hastalık süreleri 9.1 ±6.6 yıldır. Diyabetle ilgili eğitim almayanların oranı %42.5, haftada en az bir kez kan şekerini ölçenlerin oranı %35.5, normal kan şekeri düzeyini bilenlerin oranı %21.5, ek hastalığı bulunanların oranı %72.0, hastanede yatanların oranı %48.8 dir. En sık görülen komplikasyon retinopatidir.

Katılımcıların %57.3'ünün tedaviye uyumu iyi, %42.8'inin kötüdür. Tedaviye uyum durumu puanlarının ortalaması 50.29 dur. Eğitim düzeyi yüksek olanların, diyabet eğitimi alanların, il merkezinde yaşayanların, kan şekeri düzeyini bilenlerin, hastalık süresi uzun olanların, şeker ölçüm cihazı bulunanların, komplikasyonu olanların, bilgilendirmeleri yeterli bulan ve hekime rahat soru soranların tedaviye uyumu daha iyi bulunmuştur(p<0.05).

Sigara içenlerin oranı %82.0, fiziksel aktivite yapmayanların oranı %78.5, diyetisyenle görüşmeyenlerin oranı %36.5 dir. Hastaların %6.0'ı grip,%0.5'i pnömokok ve %13.2'si hepatit B aşısı yaptırmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Eğitim durumu, sağlık hizmetlerine ulaşım, diyabetle ilgili eğitim alma tedaviye uyumu önemli ölçüde arttırmaktadır. Sağlık hizmeti planlanması ve sunumunda bunlar göz önünde bulundurulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Diyabet, etkileyen faktörler, tedavi, uyum

P-023

Diyabet Bilgi Anketi-24 Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik ÇalışmasıAziz Soysal¹, Muhammed Fatih Önsüz²¹Gümüşhane Merkez Toplum Sağlığı Merkezi²Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Diyabet, gerek prevalansı gerekse sağlık sonuçları nedeniyle son yıllarda önemi gittikçe artan bir halk sağlığı sorunudur. Diyabet bilgi düzeyinin glisemik kontrol başta olmak üzere diyabetin sonuçları üzerinde etkili önde gelen faktörlerden biri olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmanın amacı Diyabet Bilgi Anketi-24 (DBA-24)'ün Türkçe geçerlik ve güvenilirliğinin belirlenmesidir.

Gereç-Yöntem: Çalışma Temmuz-Ağustos 2018 tarihlerinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Endokrinoloji polikliniğine kontrol için başvuran ve çalışmaya katılmayı kabul eden 240 tip 2 diyabet hastası ile yürütüldü. Çalışma için gerekli etik ve idari izinler alındı. Çalışmanın minimum örneklem hacmi anket formdaki soru sayısının 10 katı olacak şekilde en az 240 hasta olarak hesaplandı. Geçerlik-güvenirlik analizlerinin yapılabilmesi için gerekli olan 240 hasta sayısına ulaşıldıktan sonra veri toplama işlemi sonlandırıldı. Çalışmanın verileri DBA-24'ü içeren bir anket formu ile toplandı. DBA-24 Garcia ve arkadaşlarının oluşturulmuş olup 24 maddeden oluşmaktadır. Maddeler "Evet", "Hayır" veya "Bilmiyorum" şeklinde cevaplandırılmakta ve ölçekten alınabilecek puan 0-24 arasında değişmektedir. Puan yükseldikçe bilgi düzeyi artmaktadır. Veriler SPSS programında değerlendirildi. Yapı-kavram geçerliliği için faktör analizi, ölçeğin güvenilirliğini değerlendirmek için madde toplam puan korelasyonu, iç tutarlılık (Cronbach alfa) ve test-tekrar test analizleri kullanıldı.

Bulgular: Çalışma katılanların yaşları 29-86 arasında değişmekte olup, ortalama 61.14±9.48 yılı. DBA-24'ün kapsam geçerliğini test etmek ve değerlendirmek amacıyla 13 uzmandan alınan görüşler doğrultusunda yapılan KGO ve KGİ hesaplamalarında KGO oranları 0.69-1.00 arasında değişmekte olup, KGİ 0.95 olarak elde edildi. DBA-24'ün Cronbach alfa katsayısı 0,813 olarak saptandı. Çalışmada, DBA-24'de yer alan maddelerin madde toplam puan korelasyonları 0.22 ile 0.51 ve faktör yükleri 0.28 ile 0.60 arasında değişmekteydi. Ayrıca DBA-24'elde edilen test-tekrar test toplam puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r:0.912$; $p<0.05$) olduğu saptandı.

Sonuç ve Öneriler: Türkçe uyarlaması yapılan DBA-24, diyabetli hastaların diyabet bilgi düzeyini değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir araç olarak bulundu.

Anahtar Kelimeler: Diyabet, diyabet bilgi, geçerlik, güvenilirlik

P-024

Tip 2 Diyabetli Hastalarda Diyabet Bilgi Düzeyi, Sağlık Okuryazarlığı ve Diyabet Öz Yönetiminin Glisemik Kontrole Etkisinin Değerlendirilmesi

Aziz Soysal¹, Muhammed Fatih Önsüz²

¹Gümüşhane Merkez Toplum Sağlığı Merkezi

²Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Diyabet yönetiminde esas olan glisemik kontrol, diyabetin komplikasyonları gibi sağlık sonuçlarıyla da direkt ilişkilidir. Literatürde kötü glisemik kontrol ile ilişkili bulunan faktörler arasında diyabet bilgi düzeyi, diyabet öz yeterliği ve öz bakımı ile sağlık okuryazarlığı düzeyi de belirtilmektedir. Çalışmanın amacı, tip 2 diyabetli hastalarda sağlık okuryazarlığı, diyabet bilgi düzeyi ile diyabet öz yönetiminin glisemik kontrole olan etkisinin değerlendirilmesidir.

Gereç-Yöntem: Çalışma Kasım 2018-Haziran 2019 tarihleri arasında ESOGÜ Tıp Fakültesi Endokrinoloji polikliniğine kontrol için başvuran ve çalışmaya katılmayı kabul eden tip 2 diyabet hastalarıyla yürütüldü. Çalışmada örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında evrendeki birey sayısı bilinmediğinde gerekli örnek büyüklüğünün hesap edildiği “ $n=(t1-\alpha)2.(p.q)/S2$ ” formülü kullanılarak minimum örneklem hacmi 349 olarak tespit edildi. Çalışmamızda verileri literatürden faydalanılarak hazırlanan beş bölümlük bir anket formu toplandı. Anket formunun birinci kısmı hastaların sosyodemografik özellikleriyle ilgili sorulardan, ikinci bölümü diyabet ve tedavisi ile ilgili sorulardan, üçüncü bölümü DBA-24, dördüncü bölümü diyabet hastaları için geliştirilmiş olan Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği'nden, beşinci bölümü ise Diyabet Öz Yönetim Skalası'ndan oluşmaktaydı. Veriler SPSS programında tanımlayıcı istatistikler, Ki-kare testi, Mann-Whitney U, Kruskal Wallis testleri, Spearman korelasyon ve Lojistik Regresyon analizleri kullanılarak değerlendirildi ve $p \leq 0.05$ istatistiksel anlamlılık değeri olarak kabul edildi.

Bulgular: Çalışma katılan tip 2 diyabet hastalarının %55.1'i kadın olup, yaşları ortalama 61.25 ± 9.50 idi. Hastalarda risk faktörü olarak en çok (%48.9) obezite bulunurken, en çok (%52.3) bulunan kronik hastalık hipertansiyondu. Hastalarda kötü glisemik kontrol oranı %62.2 bulundu. Diyabetle ilgili en az bir komplikasyonu olanlarda ve son bir yılda en az bir kez diyabet ile ilişkili acil servis başvurusu olan hastalarda glisemik kontrol düzeyi daha kötü olarak saptandı. Çalışmada kötü glisemik kontrol ile düşük diyabet öz yönetimi ilişkili bulunurken, diyabet bilgi düzeyi ve sağlık okuryazarlığı ile anlamlı bir ilişki bulunamadı. Çalışmada yapılan çok değişkenli analiz sonucunda, erkek cinsiyet, glukometre varlığı, tedavi şekli kötü glisemik kontrol durumu için risk faktörleri olarak saptandı.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmaya katılan tip 2 diyabet hastalarının glisemik kontrol düzeyleri kötü olarak bulundu. Tip2 diyabet hastalarının özellikle öz yönetimleri konusunda bilgilendirilmeleri glisemik kontrollerinin uygun düzeyde olmasına yardımcı olacaktır. Konuyla ilgili daha geniş çapta çalışmaların yapılmasının da önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Diyabet, glisemik kontrol, bilgi düzeyi, sağlık okuryazarlığı, öz yönetim

P-025**Erzurum'da 2016-2018 Yıllarında NO₂ Değerlerinin Mortalite Üzerine Etkisi**Duygu Kavuncuoğlu¹, Zahide Koşan², Sinan Yılmaz²¹Hatay İl Sağlık Müdürlüğü²Atatürk Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: NO₂ insan sağlığını en çok etkileyen azot oksit türü olması nedeniyle önemli hava kirleticilerinden biridir. Trafik, ısınma ve sanayi bölgeleri en önemli NO₂ kaynaklarıdır. Bu çalışmada Erzurum ilinde 2016-2018 yıllarında NO₂'den kaynaklanan dış ortam hava kirliliğinin mortalite üzerine etkisinin araştırılması amaçlandı.

Gereç-Yöntem: Araştırma 2016-2018 yılındaki hava kirliliği parametreleri ve ölüm sayılarını inceleyen kesitsel bir çalışmadır. Erzurum ilinin 2016-2018 yılları nüfus ve ölüm verileri Türkiye İstatistik Kurumu'ndan e-mail yoluyla edinildi. Elde edilen ölüm istatistiklerinden dışsal yaralanma ve zehirlenmelere bağlı ölümler çıkartıldıktan sonra ilin nüfusuna bölünerek kaba ölüm hızı (yüz binde) hesaplandı. NO₂ düzeyi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Hava Kalitesi İzlem sitesinden istasyon bazında elde edildikten sonra; ilde mevcut ölçüm yapan istasyonların yıllık ortalamaları toplanıp, istasyon sayısına bölünerek hesaplandı. Programda yer alan DSÖ Avrupa Bölge Ofisi tarafından önerilen NO₂ sınır değeri için 20 µg/m³ kabul edildi. NO₂'den kaynaklı tüm ölümler için AIRQ+ programı rölatif risk katsayısı 1.041 (%95 Güven Aralığı: 1.040-1.189) olarak belirlendi.

Bulgular: Erzurum ilinde yer alan 5 hava ölçüm istasyonunun 2016 yılı NO₂ ortalamaları Erzurum istasyonunda 45.66 µg/m³; Aziziyede 38.51 µg/m³; Palandöken'de 11.78 µg/m³; Pasinler'de 7.51 µg/m³; Taşhan'da 57.48 µg/m³'tür. 2017 yılı için bu ortalamalar Erzurum istasyonunda 54.5 µg/m³; Aziziyede 38.49 µg/m³; Palandöken'de 12.78 µg/m³; Pasinler'de 5.72 µg/m³; Taşhan'da 69.37 µg/m³ şeklindedir. 2018 yılında ise Erzurum istasyonunda 59.46 µg/m³; Aziziyede 34.08 µg/m³; Palandöken'de 11.17 µg/m³; Pasinler'de 4.25 µg/m³; Taşhan'da 98.9 µg/m³'tür. NO₂'den kaynaklı hava kirliliğine atfedilen ölüm yüzdesi 2016 yılı için %4.71 (GA %95, RR:2.23-7.17), 2017 yılı için 6.23 (GA %95, RR:2.97-9.45), 2018 yılı için %8.09 (GA %95, RR:3.88-12.21) olarak saptanmıştır. 2016 yılında NO₂'den kaynaklanan hava kirliliğine atfedilen ölüm sayısı 180 (en düşük kişi sayısı 86- en yüksek kişi sayısı 275), 2017 yılında 247 (en düşük kişi sayısı 118-en yüksek kişi sayısı 374) ve 2018 yılında 318 kişi (en düşük kişi sayısı 152-en yüksek kişi sayısı 480) olarak hesaplanmıştır. Hava kirliliğine atfedilen mortalite hızı 2016 yılında yüz binde 23.68, 2017 yılında yüz binde 32.44, 2018 yılında yüz binde 41.43 olarak saptanmıştır.

Sonuç ve Öneriler: NO₂'ye bağlı hava kirliliğinin boyutu her geçen yıl artmakta ve ölümlerle sonuçlanabilen sağlık etkileri de bu duruma eşlik etmektedir. Bu nedenle NO₂ konsantrasyonlarını en alt seviyede tutmayı sağlayacak önlemler alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Hava Kirliliği, AIRQ+, NO₂

P-026

SARS-CoV-2 Pandemisinde Bir İzleme Aracı Olarak “Atıksu Sürveyansı”

*Tülin Çoban, Cavit Işık Yavuz
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara*

Derleme tipindeki bu bildiri hakemli dergilerden elde edilen literatür bilgileri doğrultusunda SARS-CoV-2 pandemisinde atıksu sürveyansı ile ilgili uygulamalar gözden geçirilmiştir. Atıksu sürveyansı, coğrafi ve zamansal eğilimler hakkında gerçek zamanlı verileri izleme potansiyeline sahip bir bilimsel disiplindir. Başta poliovirus olmak üzere bulaşıcı hastalıkların eliminasyon programlarında, yasadışı ilaç kullanımını takibi ve antimikrobiyal direnç sürveyansında başarıyla kullanılmaktadır.

COVID-19 pandemisinde de gündeme gelen atıksu sürveyansı, Hollanda, Fransa, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde rutin sürveyans paketinin bir parçası haline getirilmeye çalışılmaktadır. Çeşitli yöntemlerle atıksularda SARS-CoV-2 miktarı saptanarak potansiyel olarak enfekte olmuş birey sayısı tahmin edilebilmekte ve COVID-19 prevalansı hesaplanabilmektedir. Salgında tüm topluma test yapmak zor olduğundan hastalığın sıcak noktalarını saptayarak izolasyon ve tedavi çalışmalarını oralardan başlatmanın faydalı olabileceği ifade edilmektedir. Ancak dışkıyla atılan viral yük, dışkıda viral atılım süresi, viral RNA'nın dış ortamdaki yıkım hızı, prosedürler sırasında viral RNA kaybı gibi pek çok parametre henüz bilinmemektedir.

Literatüre göre COVID-19 için atıksu sürveyansının toplumu temsil etme potansiyeli, bireysel klinik testten daha kolay ve daha ucuz olması, gen sekanslaması imkanı sağlaması, erken uyarıda kullanılabilmesi, halk sağlığı müdahaleleri için karar alma süreçlerinde katkı sunabilmesi gibi avantajları bulunmaktadır. Bazı ülkelerde (Bangladeş, Avustralya, İtalya, Almanya, Fransa, ABD, Hindistan, İspanya, Japonya, Hollanda) atıksularda SARS-CoV-2 tespiti çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalarda vaka sayıları ile atıksuda saptanan virüs yükü arasında belirgin bir zamansal korelasyon bulunduğu; atıksu sürveyansına dayalı olarak yapılan vaka sayısı tahminlerinin, klinik kesin vakalardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. İstanbul'da gerçekleştirilen çalışmada numune alınan yedi atıksu arıtma tesisinin beşinden alınan tüm numunelerin pozitif olarak test edildiği belirtilmiş, 10 Temmuz'da yapılan açıklamada ise Haziran ayında atıksuda SARS-CoV-2'nin en yoğun olarak Konya ve İstanbul illerinde gözlemlendiği ifade edilmiştir. İspanya'da yapılan çalışmada ilk vakalar raporlanmadan önce SARS-CoV-2'nin toplumda dolaşmakta olduğu saptanmıştır. Kanada'da Temmuz ortasında COVID-19 prevalansındaki artıştan 3 gün önce atıksudaki viral sinyalde %580'lik artış görüldüğü raporlanmıştır.

Atıksudaki SARS-CoV-2'ye maruz kalımın bir sağlık riski oluşturduğuna dair görüşler bulunsa da araştırmalar, rutin dezenfeksiyon işlemlerinin virüsü saptanamayan düzeylere düşürdüğünü göstermektedir. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın yayınladığı raporda atıksu arıtma tesislerinin doğru şekilde çalıştırıldığından ve etkili dezenfeksiyon yapıldığından emin olunması gerektiği üzerinde durulmuştur. Atıksu arıtma tesislerinde çalışan insanlar için standart koruyucu önlemlerin (kişisel koruyucu ekipman kullanımı, sık el yıkama) SARS-CoV-2'ye karşı da yeterli koruma sağladığı belirtilmekte; atıksu ile doğrudan temastan, atıksuyu yutmaktan veya solumaktan kaçınılması önerilmektedir. Sürece ait belirsizlikler de göz önünde bulundurulduğunda ülkemizde, sınırlı olan kaynakların salgınla mücadelede işe yaradığı epidemiyolojik olarak kesin kanıtlanmış önlemler (el yıkama, maskenin etkili kullanımı) için kullanılmasının daha uygun olacağı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Atıksu, COVID-19, şiddetli akut solunum sendromu koronavirüs 2

P-027

Üniversite Öğrencilerinde Cep Telefonu Problemleri Kullanımının Yeme Bozuklukları ve Sosyal Anksiyete ile İlişkisi

Ayşe Gökçe¹, Ali Özer²¹Bingöl İl Sağlık Müdürlüğü²İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Cep telefonu problemleri kullanımı; cep telefonu kullanımının zararlarına rağmen kişinin bu durumu sınırlandıramaması olarak tanımlanır. Cep telefonu problemleri kullanımı genç yaş grubu olan üniversite öğrencilerinde daha sık olmakla birlikte, sosyal anksiyete ve yeme bozuklukları ile birbirlerine eşlik edebilirler. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinde cep telefonu problemleri kullanımının sosyal anksiyete ve yeme bozuklukları ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Ekim 2017- Kasım 2017 tarihleri arasında yapılan, kesitsel tipte olan bu çalışmanın evrenini bir üniversitede eğitim gören 28669 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmanın yapılabilmesi için bir üniversitenin bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulundan ve rektörlüğünden yazılı izin alınmıştır. Örneklem büyüklüğü; %95 güven aralığında %80 güçle, referans çalışmanın cep telefonu problemleri kullanım oranı %28,2 temel alınarak 308 kişi olarak hesaplanmıştır. Öğrenciler önce eğitim görülen fakülteye göre tabakalara ayrılmış daha sonra basit rastgele örnekleme metodu ile fakültelerden öğrenciler seçilmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul eden, 18 yaş üstü 319 öğrenci ile yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkenleri; PU, LSAÖ ve YTT' den alınan puanlar iken, bağımsız değişkenleri; yaş, cinsiyet, sosyoekonomik durum, yaşam boyu en uzun yaşanan yer, cep telefonu kullanım amacı ve cep telefonu kullanım süresi gibi değişkenlerdir. Çalışmada kullanılan anket formunda öğrencilerin sosyodemografik özellikleri, cep telefonu kullanımına ilişkin veriler, Cep Telefonu Problemleri Kullanım Ölçeği, Liebowitz Sosyal Anksiyete Ölçeği ve Yeme Tutum Testi yer almaktadır. İstatistiksel analizlerde Student t, One Way ANOVA, Spearman Korelasyon Testi ve Binomial Lojistik Regresyon Analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışma grubundaki öğrencilerde cep telefonu problemleri kullanım oranı %46,1'dir. Sigara kullanımı, günlük ortalama cep telefonu kullanım süresi ve cep telefonunu kullanım amacına göre Cep Telefonu Problemleri Kullanım Ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$). Yaş, cinsiyet, fakülte, gelir düzeyi, anne baba eğitim durumu ile Cep Telefonu Problemleri Kullanım Ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0,05$). Cep telefonu problemleri kullanımı; yaşam boyu en uzun ilçe ve köyde yaşayan öğrencilerde yaşam boyu en uzun ilde yaşayan öğrencilere göre 2,09 kat daha fazladır (CI %95, 1,245-3,548; $p=0.006$). Araştırmaya katılan öğrencilerin PU puanı ile LSAÖ puanı arasında pozitif yönde, zayıf, anlamlı bir ilişki vardır ($p=0.001$; $r=0.0187$).

Sonuç ve Öneriler: Cep telefonu problemleri kullanımının tek başına oluşturduğu zararların yanı sıra çalışmamızda da elde edildiği gibi sosyal anksiyete, yeme bozukluğu gibi durumların oluşumuna katkıda bulunabilmesi nedeniyle önemlidir. Öğrencilerin sık kullandıkları toplu taşıma, sinema, tiyatro, üniversite kampüsü içerisindeki afiş panolarına, ambalajlı su şişelerindeki etiketlere cep telefonu problemleri kullanımının yol açtığı fiziksel, psikolojik ve sosyal sorunları ifade eden dikkat çekici görsel materyaller eklenebilir.

Anahtar Kelimeler: Cep telefonu problemleri kullanımı, öğrenciler, sosyal anksiyete, yeme bozukluğu

P-028

**Bir Tıp Fakültesinde, Çocuk Hastalıkları Polikliniğine Başvuran
6 Ay-6 Yaş Arası Çocukların Uyku Özelliklerinin Belirlenmesi**

Hasan Küçükendirci, Güllü Eren, Mehtap Yücel
Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Konya

Giriş-Amaç: Uyku, insanın büyümesini, gelişmesini, öğrenmesini ve dinlenmesini sağlayan bir aktivitedir. Normal bir çocukluk ve sağlıklı bir yetişkin yaşamı için temel ihtiyaç olan uyku, özellikle bebeklik ve erken çocukluk döneminde önemlidir. 7 yaşına kadar kronik yetersiz uyku, daha sonraki çocukluk ve ergenlik dönemlerindeki fiziksel, ruhsal ve bilişsel sağlığı etkilemektedir. Bu çalışma 6 ay- 6 yaş arası çocukların uyku özelliklerinin tanımlanması ve bunun üzerine etkili olabilecek faktörlerin araştırılmasını hedeflemektedir.

Gereç-Yöntem: Kesitsel türdeki bu çalışma, Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniklerinde yürütüldü. Etik kurul onayı ve poliklinikte görevli hekimlerinden sözel izin alındı. Araştırma için, çocuğun ve ebeveynlerin sosyodemografik özelliklerini sorgulayan 16 soru ve çocuğun uyku özelliklerini (uyuma-uyanma saatleri, uyku öncesi alışkanlıkları, nerede ve kiminle uyuduğu vb.) sorgulayan 15 sorudan oluşan veri toplama formu geliştirildi. Araştırma için örnek büyüklüğü hesaplanmamış olup 01.02.2019-01.03.2019 tarihleri arasında polikliniklere başvuran ve katılmak için sözlü onam veren 263 ebeveyn üzerinde yapıldı. Her çocuk için tek ebeveyn çalışmaya katıldı. Verilerin analizinde SPSS17 paket programı kullanıldı. Sayısal verilerin özetlenmesinde ortanca(1. çeyreklik-3.çeyreklik), kategorik verilerin özetlenmesinde sayı(n) ve yüzde(%) kullanıldı. Kategorik veri analizinde ki-kare, sayısal değişkenlerin analizindeyse Mann-Whitney-U ve Kruskal-Wallis testleri kullanıldı. Kruskal-Wallis testi sonucu anlamlı olan gruplar arasında ikili karşılaştırmalar için posthoc testiyle Bonferroni düzeltmesi yapıldı. İstatistiksel anlamlılık için $p<0.05$ olarak kabul edildi.

Bulgular: Araştırmaya 6 ay-6 yaş arası, %57.8'i (n=152) erkek olan toplam 263 çocuk ve ebeveynleri dâhil edildi. Çalışmada 6-12 ay arası çocukların ortanca 11.0(9.0-12.0) saat, 12-36 ay arası çocukların ortanca 11.0(10.0-12.0) saat, 36-72 ay arası çocukların ortanca 11.0(10.0-12.0) saat uyuduğu belirlendi. Çalışmadaki çocukların, %77.2'si (n=203) günlük ortanca 1.0 (1.0-3.0) saat televizyon/tablet gibi ekranlardan video izlemekteydi. Çocukların %63.9'u (n=168) gündüz uyumaktaydı. Çocukların %25.5'i (n=67) uyumak için en fazla oyuncak, battaniye gibi bir nesneye veya anneyle temasa ihtiyaç duyuyordu. Çocukların %50.6'sı (n=133) ebeveynle aynı odada ve ayrı yatakta uyurken, %33.5'i (n=88) yüzüstü uyumaktaydı. Yüzüstü uyuyan çocukların yaş ortancası diğer pozisyonda uyuyanlara göre istatistiksel olarak anlamlı yüksek bulundu ($p=0.004$). Ayrıca erkek çocukların yüz üstü uyuma sıklığı kızlara göre daha yüksekti ($p<0.001$).

Sonuç ve Öneriler: Çalışmada, çocukların bir kısmının uyku alışkanlıklarının, uyku hijyenine uygun olmadığı görülmüştür. Bebek ve çocuklarda normal uyku rutinlerini bilmek, ebeveynlerin endişelerini ve kendi çocuklarının uykularına ilişkin sorunlarını değerlendirilmesi için gereklidir. Bu bağlamda, ebeveynler normalden farklı olan durumları anlayabilir ve çocuklarına sağlıklı uyuma/uyanma rutinlerini oluşturmada rehberlik ederek sağlıklı bireylerin yetişmesine katkı sağlayabilirler.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Uyku sorunu, Uyku Hijyeni, Uyku alışkanlıkları

P-029

Lise Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığı, Ruhsal Durum ve Uyku KalitesiHatice Aygar¹, Alaettin Ünsal¹, Didem Arslantaş¹, Damla Eyüboğlu²¹Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Eskişehir²Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Eskişehir

Giriş-Amaç: Akıllı telefon bağımlılığı, kesin olarak tanımlanmamakla birlikte çoğunlukla telefonda uzak kalamama, sık sık telefonu kontrol etme, aşırı akıllı telefon kullanımı nedeniyle uykusuzluk ve uyku kalitesinin bozulması gibi belirtilerle ortaya çıkmaktadır. Akıllı telefon, doğru kullanıldığında gündelik yaşamı kolaylaştırmakta, bilinçsizce ve aşırı şekilde kullanıldığında ise fiziksel ve ruhsal birtakım sağlık sorunlarına yol açabilmektedir. Özellikle gençler arasında sık görülen alkol, sigara ve madde bağımlılığı gibi üzerinde ciddiyle durulması gereken önemli konulardan biri de akıllı telefon bağımlılığıdır. Çalışmada lise öğrencileri arasında akıllı telefon bağımlılığı sıklığının saptanması, ilişkili olduğu düşünülen bazı değişkenlerin incelenmesi, ruhsal durum ve uyku kalitesinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Çalışma, 01 Aralık 2019 – 01 Haziran 2020 tarihleri arasında Eskişehir il merkezi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Araştırma Bölgesi'nde bulunan üç ilçede (Sivrihisar, Alpu ve Beylikova) öğrenim görmekte olan lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen kesitsel tipte bir araştırmadır. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır. Akıllı telefon kullanıcısı 4,088 öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışmanın amacına uygun olarak hazırlanan bir anket form gözlem altında öğrenciler tarafından doldurulmuştur. Akıllı telefon bağımlılığı, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonu ile; anksiyete ve depresyon, Hastane Anksiyete Depresyon Ölçeği ile; yalnızlık UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu ile; uyku kalitesi ise Pittsburgh Uyku Kalitesi İndeksi ile değerlendirilmiştir. Veriler ki-kare testi, Mann Whitney U testi ve çoklu lojistik regresyon analizi ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Çalışma grubundakilerin 1905 (%46.6)'i kadın, 2183 (%53.4)'ü erkekti. Yaşları 14-19 değişmekte olup, ortalama 16.07±1.17 yıl idi. Akıllı telefon bağımlılığı sıklığı % 44.2 (1805) olarak bulunmuştur. Akıllı telefon bağımlılığı saptananların en çok akıllı telefon kullanım nedeni sosyal medya kullanımı; en çok bildirdikleri sağlık şikayeti ise kas eklem ağrısı idi. Akıllı telefon bağımlılığı risk faktörleri arasında A tipi kişiliğe sahip olmak, parçalanmış aile tipine sahip olmak, günlük akıllı telefon kullanma sıklığının 50 ve üzerinde olması, boş zaman aktivitesi olmaması, gazete-kitap okuma alışkanlığı olmaması, anksiyete, depresyon, yalnızlık ve kötü uyku kalitesinin olduğu saptanmıştır.

Sonuç ve öneriler: Akıllı telefon bağımlılığı lise öğrencileri arasında önemli bir sağlık sorunudur. Akıllı telefon bağımlılığının nedenleri ve yol açtığı sonuçların ortaya konulması için daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç vardır. Öğrenciler, ebeveynler, öğretmenler ve okul yöneticilerine yönelik doğru akıllı telefon kullanımı ile ilgili eğitimlerle bağımlılığın önüne geçilebilmesi mümkün olabilir.

Anahtar Kelimeler: akıllı telefon bağımlılığı, ruhsal durum, uyku kalitesi, lise öğrencisi

P-030

İnspiratuar Kas Eğitimi Alan Astımlı Çocuklarda Üfleli Enstrüman İcra Düzeyinin İncelenmesi (Olgu Sunumu)

Özden Gökçek¹, Ufuk Yurdalan², Çiğdem El³

¹Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü/Hatay

²Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü/İstanbul

³Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Ata Sökmen Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları/Hatay

Giriş-Amaç: Astım, çocukluk çağı kronik hastalıklarından en çok görülen; öksürük, nefes darlığı ve hışıltılı solunum semptomları olan hava yolu inflamatuvar hastalığıdır. Astım hastalığında havayolu obstrüksiyonu ve ekspiratuar hava akımı kısıtlaması mevcuttur. Müzik eğitiminin çocuklarda sosyalleşmenin yanı sıra zeka gelişimine etkisi olarak konsantrasyon düzeyinde artış, karışık sembollerini okuyup algılama ve hafıza gelişiminde katkısı olduğu belirtilmektedir. Olgumuzda inspiratuar kas eğitiminin astımlı çocukta üfleli çalgı icra düzeyini incelemeyi amaçladık.

Metod: Bu olgu sunumu Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Ata Sökmen Tıp Fakültesi Etik Kurulundan onay almış olup hasta ebeveyninden de onam formu alınmıştır. Hastanın tedavi öncesi ve sonrası demografik bilgileri alındı. Tedavi önce ve sonrasında taşınabilir spirometre (miniSpir marka) ile solunum fonksiyon testi, Taşınabilir (micro RPM marka) elektronik ağız basınç ölçüm cihazı ile solunum kas kuvveti değeri, Modifiye Borg skalası ile dispne şiddeti, flüt çalarken göğüste sıkışma tarzı ağrı şikayeti Vizüel Analog Ağrı Skalasına göre kaydedildi. Tedavi öncesi ve sonrası, flüt çalma süresi, çalınan nota sayısı, flüt çalma sırasında dinlenme süresi ve dinlenme sayısı sorgulandı. Bu olguda, astım tanısı almış 6 hafta süre ile Threshold inspiratuar kas eğitim cihazı ile inspiratuar kas eğitimi verilmiştir.

Bulgular: On iki yaşındaki çocuk tedavi öncesi flütle müzik parçasının 1/3'lük kısmını derin soluklanma ihtiyacından dolayı zorlukla tamamlarken, tedavi sonrası Müzik parçasının tamamını bir problem yaşamadan sonuna kadar seslendirebildi. Olgumuzda tedavi öncesi Modifiye borg skalasına göre dispne şiddeti hafif (2) düzeyde iken tedavi sonrası zorlukla fark edilebilir düzeyde (0.5) olduğu, flüt çalma süresi tedavi öncesi on saniye iken tedavi sonrası yirmi bir saniye olduğu belirlendi. Çalınan nota sayısında da tedavi öncesine göre tedavi sonrasında olumlu gelişme olduğu görüldü. Tedavi sonrası flüt çalma sırasında dinlenme sayısı ve dinlenme süresinde düşüş olduğu belirlendi. Göğüste sıkışma tarzı ağrı düzeyinde de önemli ölçüde azalma olduğu tespit edildi. Solunum kas kuvveti ölçüm sonucunda tedavi öncesine göre tedavi sonrasında maksimum inspiratuar basınç ve maksimum ekspiratuar basınç değerlerinde artış olduğu belirlendi. Tedavi öncesi solunum fonksiyon testi sonucunda FVC% değeri 78, FEV1% değeri 83, FEV1/FVC% değeri 98, FEF25-75 % değeri 91 iken tedavi sonrası FVC% değeri 96, FEV1% değeri 94, FEV1/FVC% değeri 116, FEF25-75 % değeri 95 olduğu belirlendi.

Tartışma ve Sonuç: Olgu sunumumuzda solunum fonksiyon testlerinde iyileşmenin yanı sıra müzik dersinde öğretilen parçanın flüt ile çalınma süresinde artış olduğu görüldü. Medikal ve fizyoterapi tedavisi, çocukların genel sağlık durumunda iyileşme, yaşam kalitesi ve başarı duygusunun artmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk çağı astım, inspiratuar kas eğitimi, üfleli çalgı

P-032

14-18 Yaş Grubundaki Çocuklarda İlaç Bilgisi ve İlaç Kullanım Durumlarının Belirlenmesi

Sevil Çınar¹, Handan Boztepe², Hilal Özcebe³

¹Artvin Çoruh Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Artvin.

²Atılım Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Ankara.

³Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara.

Giriş-Amaç: İlaçlar, çocukların hayatında önemli bir rol oynamaktadır. Çocuklarda hem reçeteli hem de reçetesiz ilaç kullanımı yaygınlığı yüksektir. Çocukların hatalı ilaç kullanımının önlenmesine ve güvenli ilaç kullanımları ile hasta güvenliğinin geliştirilmesine gereksinim vardır. Bu çalışmanın amacı çocukların ilaçlarla ilgili bilgilerini, ilaç kullanım durumları ve bilgi kaynaklarını belirlemektir.

Gereç-Yöntem: Bu araştırma tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırma, Türkiye'nin başkenti olan Ankara İlindeki Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı farklı sosyoekonomik düzeyde olan (düşük, orta yüksek) üç okulda gerçekleştirilmiştir. Araştırma evrenini oluşturan öğrenci sayısı 1782'dir. Araştırmanın örneklemini seçilmiş olan okullardaki 9., 10., 11., 12. sınıflarında okuyan 14-18 yaş grubundaki toplam 1082 çocuk oluşturmuştur (Katılım oranı %60.7). Verilerin toplanmasında literatürden yararlanarak, açık ve kapalı uçlu veri formu oluşturulmuştur. Bu veri formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çocuğun sosyodemografik özellikleri ve ebeveynlerinin özellikleri ile ilgili sorular (22 soru), ikinci bölümde ilaçlarla ilgili bilgiler (12 soru), üçüncü bölümde ise çocuğun ilaçlarla ilgili uygulamaları ile ilgili sorular (24 soru) yer almaktadır. Araştırmanın yapılabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı'ndan yazılı izin alınmıştır. Ayrıca Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalardan (Etik kurul no:GO18/231-18) etik kurul izni alınmıştır. Araştırma verileri Mayıs-Kasım 2018 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırma verileri, SPSS 23.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma ve ki-kare analizleri kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya 14-18 yaş arası 1082 çocuk katılmıştır. Çocukların yaş ortalaması 15,9±1,18 ve %56,0'ı (n=606) erkektir. Çocukların %25,1'i kimyasal etken madde olarak ilacın tanımını yapmışlardır. Araştırmaya katılan çocukların %81,6'sı ağrı kesici ilaçları bildiğini ifade etmiştir; bu bilgiyi doktorlardan (%56,6), anne, baba, abi ve abladan (%48,6) aldıklarını ifade etmişlerdir. Çocukların %47,7'si antibiyotikleri bildiğini ifade etmiştir; bilgi kaynağı olarak çocukların %67,6'sı doktor, %29,3'ü anne, baba, abi ve abla, %10,5'i internet olarak belirtmiştir. Çocukların %74,8'inin hasta olduğunda doktor tavsiyesiyle ilaç aldığı, %62,3'ünün doktor ilaç verdiğinde ilacı kendisi kullandığı belirlenmiştir. Çocukların %12,2'sinin düzenli ilaç kullandığı, %22,2'sinin son 3 ay içinde hasta olmadan ilaç aldığı, %33,0'ının kendi kendine ilaç aldığı, %29,2'sinin hasta olduğunda eczaneden kendisinin ilaç aldığı ve %57,3'ünün okulda ilaç kullanılması gerektiğinde ilacı kullanabildiği belirlenmiştir. Kronik hastalığı olan ya da hastanede yatan çocukların, kronik hastalığı olmayan, hastanede yatmayan ve son altı ay içinde doktora gitmeyen çocuklara göre daha fazla ilaç bilgisine sahip olduğu bulunmuştur; aradaki bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0.000).

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışmanın sonunda çocukların ilaçlar hakkındaki bilgilerinin geliştirilmesine gereksinim olduğu belirlenmiştir. Sağlık profesyonelleri, çocukların ilaç kullanımını konusundaki bilgilerini artırmak ve güvenli ilaç uygulamalarını geliştirmek için aktif rol oynamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Bilgi, bilgi kaynağı, çocuklar, ilaç

P-033

Türkiye’de Yirmi Beş Yıllık Süreç İçerisinde Nüfus Bağımlılık Oranları

Mehmet Uyar¹, Elif Nur Yıldırım Öztürk², Lütfi Saltuk Demir¹, Yasemin Durduran¹, Hasan Küçükkendirci¹, Tahir Kemal Şahin¹

¹Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

²Konya Akşehir İlçe Sağlık Müdürlüğü

Giriş-Amaç: Bağımlı nüfus bir toplumda ekonomik açıdan üretken olmayan nüfus anlamına gelmektedir. Kendileri çalışmayıp, çalışanların ürettiklerini tüketen nüfus kitlesinin 15-64 yaş arası nüfusa oranına bağımlılık oranı adı verilir. Bu oran üretken olmayan 0-14 yaş arası ve 65 yaş üzeri nüfus için hesaplanabilmektedir. Nüfus bağımlılık oranı üretken nüfusun üstlendiği ekonomik yükü göstermektedir. Bu araştırmada Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 1993, 1998, 2003, 2008, 2013 ve 2018 bulgularına dayanarak genç, yaşlı ve genel nüfus bağımlılık oranlarının hesaplanması ve incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırma tanımlayıcı türde bir epidemiyolojik çalışmadır. Araştırmada veri kaynağı olarak kullanılan yayınlar tüm kamunun erişimine açık olduğundan, çalışmanın yapılabilmesi için etik veya resmi herhangi bir izin alınmamıştır. Araştırma 10.11.2020-17.11.2020 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmada veri kaynağı olarak Türkiye İstatistik Kurumu’na ait verilerin kullanılması düşünülmüş ancak 2011 öncesi verilere ulaşamamıştır. Bu nedenle TNSA 1993, 1998, 2003, 2008, 2013 ve 2018 verileri kullanılmıştır. TNSA’lara arama motoru üzerinden online olarak ulaşılmıştır. Her bir TNSA’da araştırmanın konusu olan ‘Hanehalkı Nüfusu ve Konut Özellikleri’ başlığındaki verilerden yararlanılarak genç, yaşlı ve genel nüfus bağımlılık oranları hesaplanmıştır. Genç nüfus bağımlılık oranının hesaplanmasında 0-14 yaş arası örneklemin 15-64 yaş arası örnekleme oranı; yaşlı nüfus bağımlılık oranının hesaplanmasında 65 yaş üzeri örneklemin 15-64 yaş arası örnekleme oranı ve genel nüfus bağımlılık oranının hesaplanmasında 0-14 yaş ve 65 yaş üzeri örneklemelerin toplamının 15-64 yaş arası örnekleme oranı kullanılmıştır. Çalışmada primer verilerin sekonder değerlendirilmesi yoluna gidilmiş olup verilerin özetlenmesinde yüzdeler kullanılmıştır.

Bulgular: Genç nüfus bağımlılık oranı TNSA 1993’te %53,5; TNSA 1998’de %50,3; TNSA 2003’te %45,4; TNSA 2008’de %41,6; TNSA 2013’te %39,8 ve TNSA 2018’de %37,4’tür. Yaşlı nüfus bağımlılık oranı TNSA 1993’te %9,2; TNSA 1998’de %9,4; TNSA 2003’te %10,7; TNSA 2008’de %10,3; TNSA 2013’te %12,0 ve TNSA 2018’de %15,2’dir. Genel nüfus bağımlılık oranı TNSA 1993’ten TNSA 2018’e sırasıyla %62,8; %59,7; %56,2; %51,9; %51,8 ve %52,7’dir.

Sonuç ve Öneriler: Türkiye’de yirmi beş yıllık süreç içerisinde genç ve genel nüfus bağımlılık oranlarının azalma, yaşlı nüfus bağımlılık oranının ise artma eğiliminde olduğu söylenebilir. Ayrıca genel nüfus bağımlılık oranı son beş yıl içinde artma eğilimindedir. Bu durum geçen yirmi beş yılda 0-14 yaş nüfusun azalışıyla ve 65 yaş üzeri nüfusun artışıyla yani hem doğum hem de ölüm hızlarının azalmasıyla ilişkili görünmektedir. Bağımlılık oranlarını azaltacak nüfus ve kalkınma politikalarının hayata geçirilmesi önemli görünmektedir.

Anahtar Kelimeler: demografi, halk sağlığı, nüfus bağımlılık oranı, TNSA

P-034

Türk Literatüründe Dezavantajlı GruplarUmut Otlu*Manisa Demirci İlçe Sağlık Müdürlüğü*

Giriş-Amaç: Dışlanmış gruplar, savunmasız gruplar olarak da adlandırılabilen dezavantajlı gruplar ekonomi, sağlık, eğitim gibi başlıklar bakımından önem arz eden gruplardır. Dezavantajlı grup kısaca “kendi kendine yeterli olma araçlarına ulaşma olasılığı olmayan ya da sınırlı olan” bireyler olarak adlandırılabilir.

Çalışmamızın amacı ülkemizde yapılan çalışmalarda dezavantajlı birey olarak kabul edilen kişilerin özelliklerini ortaya koymaktır.

Gereç-Yöntem: 1 Ekim 2020 tarihi itibarıyla Google akademik üzerinde kayıtlı olan ve Ocak 2012-Ağustos 2020 tarihleri arasında yapılmış olan yayınlar çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmamızda “dezavantajlı grup” ve “dezavantajlı gruplar” kelimelerini içeren 396 çalışma incelendi. Mükerrer çalışmalar dışlandıktan sonra 340* yayın incelendi. Dezavantajlı grup olarak belirtilen bireylerin özellikleri gruplandı.

Bulgular: Toplam 235 dezavantajlı grup tanımına ulaşıldı. Bu tanımlar 18 başlık halinde gruplandırıldı.

Ele aldığımız çalışmalar dezavantajlı gruplar kavramını literatürle uyumlu şekilde cinsiyet, yaş, hastalık-engellilik, ekonomik durum, yaşanılan yer, etnik köken bağlamında ele almıştır. Bunun sonucu olarak kadın/kız/ev hanımı, engelli, yoksul, çocuk-geç-yaşlı kesim ve farklı etnik kesimler dezavantajlı grupların %68 gibi büyük bölümünü oluşturmaktadır.

Çalışmamıza göre dezavantajlı bireylerin genelde bir özelliği ön plana çıkmıştır. Ancak bazen bu savunmasızlık durumlarının birden fazlasıyla karşı karşıya olduğumuz görülmektedir. Mülteci-sığınmacı, işsiz ve kırsalda yaşayan bireyler sadece bu özellikleriyle değil bu durumun getirdiği başka özellikler nedeniyle dezavantajlı hale gelmiştir.

Küçük çocuklu aile olmanın ve tüketici olmanın da dezavantajlı grup adı altında değerlendirilmesi bu tanımın ne kadar geniş ve özellikle dinamik olacağını göstermektedir.

Sonuç-Öneriler: Ülkemizde dezavantajlı bireylerin geniş dağılımı olduğu görülmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün bu bireylerle ilgili çalışmalar yaptığı bilinmektedir. Ancak dezavantajlı bireylerle ilgili sorunlar ve çözümler multidisipliner ve multisektöredir. Diğer taraftan soruna nereden yaklaştığımızı bağlı olarak dezavantajın tanımı değişmektedir. Bu yüzden ilgili bakanlık koordinasyonunda daha kapsamlı ve katılımlı çalışma yapılması ihtiyacı olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dezavantajlı gruplar, Dezavantajlı grup, savunmasız gruplar

P-035

Bilgi ve İletişim Teknolojisi Olarak Sosyal Medyanın Bulaşıcı Hastalıklarla Mücadelede Kullanımı

Merve Altınır Yaş¹, Nur Sema Kaynar²

¹*İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul*
²*Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Van*

Giriş-Amaç: Sosyal medya, bilgi paylaşımında en sık kullanılan iletişim teknolojilerinden birisi olup, dünyada 2020 yılında yaklaşık dört milyardan fazla insanın sosyal medyayı kullandığı bildirilmektedir. Sosyal medya, insanlar arasında hızlı bir iletişim ağı kurulmasını sağladığından dolayı halk sağlığına önemli katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, ani gelişen halk sağlığı tehditleri arasında yer alan ve milyonlarca insanın ölümüne yol açan bulaşıcı hastalıklar dünyada oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda, bulaşıcı hastalıkların küresel olarak başlangıcını ve yayılmasını izlemeye ve bu hastalıklarla ilgili bilgilerin paylaşımında sosyal medya kullanımını ön plana çıkarmaktadır. Bu derlemede de, sosyal medyanın bulaşıcı hastalıklarla mücadelede kullanımına ilişkin bir literatür incelemesi yapmak amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Derleme olarak tasarlanan bu çalışmada; Google Scholar, Pubmed, Türk Medline ve Ulakbim veri tabanlarında “social media, infectious disease, communicable disease, sosyal medya, bulaşıcı hastalıklar” anahtar kelimeleri kullanılarak yıl sınırlaması yapılmadan literatür incelemesi yapılmıştır.

Bulgular: Yapılan literatür incelemesinde; bulaşıcı hastalıkların sürveyansı, aşılarla karşı tutum, bulaşıcı hastalıklarla ilgili farkındalık oluşturma gibi konularda sosyal medyanın kullanımına ilişkin çalışmaların bulunduğu görülmektedir. Örneğin; Çin’de Influenza A (H7N9) salgınında, hastalığa sahip bireylerin Weibo’ya yüklediği kayıtlarla hastalığa ilişkin resmi bilgilere ulaşılmış ve hastalık izlenmiştir. Gebelere sosyal medya kullanılarak aşı bilgilendirmesinin yapıldığı bir çalışmada da, doğum sonrası aşı davranışlarının olumlu yönde etkilendiği belirtilmiştir. Sosyal medyanın bireylerin bulaşıcı hastalıklara yönelik koruyucu davranışları üzerindeki etkisinin incelendiği bir çalışmada ise; sosyal medya kullanımı ile bireylerin hastalık risk algısı arasında pozitif bir ilişki olduğundan dolayı sosyal medyanın bireylerde koruyucu davranışları geliştirmede etkili olabileceği bildirilmiştir. Çin’de yapılan bir çalışmada, Twitter kullanıcılarının COVID-19 pandemi sürecinde vaka artışı, hastalıktan korunma ve ekonomiyle ilgili kaygılı mesajlar paylaştığı, devlet ve sağlık yetkilileri tarafından paylaşılan düzenli uyarılar ve bilgilerin ise topluma güven verdiği belirtilmektedir. Diğer yandan, zika virüsü salgınında Facebook’ta paylaşılan sağlık bilgilerinin analiz edildiği bir çalışmada, doğru olmayan bilgilerin daha çok paylaşıldığı görülmüştür. Çalışmalarda, sosyal medya güvenli ve yararlı bir şekilde kullanıldığı takdirde salgınla ilgili önemli bilgilerin ve bilimsel bulguların hızla yayılmasına, teşhis, tedavi ve takip protokollerinin paylaşılmasına ve bununla birlikte farklı yaklaşımların küresel olarak karşılaştırılmasına katkı sağlayabileceği belirtilmektedir.

Sonuç ve Öneriler: Sosyal medya, bulaşıcı hastalıklara ilişkin sağlık bilgilerinin bireylere iletilmesine ve bireylerden bilgilerin toplanmasına, farkındalık oluşturulmasına, salgının neden olduğu paniğin azaltılmasına veya önlenmesine olanak sağlayabilir. Ayrıca bulaşıcı hastalıklara yönelik bireylerde koruyucu davranışların geliştirilmesinde de etkili bir araç olabilir. Ancak, doğru olmayan bilgilerinde hızla yayılma riski bulunduğundan sosyal medyanın yararlı ve güvenilir bir şekilde kullanımı için stratejilerin geliştirilmesine gereksinim vardır.

Anahtar Kelimeler: bulaşıcı hastalıklar, bilgi ve iletişim teknolojileri, sosyal medya

P-036**Fight Against COVID-19'in Uzbekistan - Bet on Innovative Approaches**

Abdumurat Sattarovich Babadjanov¹, Nurmat Sattiniyazovich Atabekov², Ikhtiyor Bosimovich Mamatkulov¹,
Kamoliddin Djumaevich Davlatov²

¹Tashkent pediatric medical Institute

²Service of sanitary and epidemiological welfare and public health of the Republic of Uzbekistan

Introduction and Purpose: The COVID-19 pandemic has become a dangerous challenge for all countries of the world. But it proved to be a particularly difficult test for developing countries, which include Uzbekistan. The Republic has not yet completed the reform of the health care system related to the transition from free medical care to partially paid and insured medicine. High technologies are being actively introduced, but there is a shortage of medical personnel. Serious institutional reforms are being implemented in the sanitary and epidemiological service. The pandemic has forced the government of Uzbekistan to pay even more attention to strengthening public health services. Currently, on behalf of the head of the country, an analysis of the effectiveness of measures to counteract the COVID-19 pandemic in Uzbekistan has begun. Objective: to study the nature and effectiveness of measures taken in the Republic of Uzbekistan to counteract the COVID-19 pandemic in 2020.

Materials-Methods: Statistical materials of The Agency for the protection of sanitary and epidemiological welfare of the Republic of Uzbekistan in the city of Tashkent with a population of more than 3.5 million people were analyzed. The effectiveness of measures was assessed by the level of compliance of the volume of trained medical care facilities with the needs of the population, the quality of care provided to patients during a surge in epidemic morbidity.

Finding: World experience shows that there are three types of response to an epidemic situation: passive, delayed, and anticipatory. In the hot climate of Uzbekistan, it was hoped that the pandemic would stop spreading under the influence of high ambient temperatures and insolation. However, the country's leadership chose to react ahead of time and this strategy turned out to be optimal. The pandemic is not over yet, but currently more than half of the covid-19 treatment beds are available, and Ambulance calls are made on time in 93-95% of cases. There is no shortage of antiviral drugs.

Results and Recommendations: This pandemic has been very severe and complex. It is still ongoing and it is too early to sum up the results. However, it is already possible to conclude that even for highly developed States in cases of such pandemics, the best strategy is to be proactive.

Keywords: pandemic, coronavirus infection, organization of specialized medical care

P-037

Kamu Çalışanlarında Obezite Sıklığı

Bükre Çıkman¹, Ayşegül Açıkgöz², Esra Kocamış Baş³, Serkan Öner⁴

¹Çankırı İl Sağlık Müdürlüğü, Halk Sağlığı Hizmetleri Birimi, Halk Sağlığı Uzman Doktor, Çankırı

²Çankırı İl Sağlık Müdürlüğü, Halk Sağlığı Hizmetleri Birimi, Hekim Doktora Öğrencisi

³Çankırı İl Sağlık Müdürlüğü, Halk Sağlığı Hizmetleri Birimi, Diyetisyen

⁴Çankırı Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Sportif Eğitim Uzmanı

Giriş-Amaç: Obezite dünyada önemli bir halk sağlığı sorunudur. Bu çalışmanın amacı kamu çalışanlarında obezite sıklığını saptamak, eğitim ve danışmanlık hizmeti sağlanarak obeziteyle ilgili farkındalık düzeyini yükseltmek ve davranış değişikliği sağlamaktır.

Gereç-Yöntem: Çalışmamız kesitsel tiptedir. Çalışmanın evreni 2018 yılı Mayıs-Haziran aylarında altı kamu kurumunda çalışan kişilerdir. Evren büyüklüğü bilinmediğinden uygun örneklem büyüklüğü hesaplama yöntemiyle ulaşılması gereken minimum kişi sayısı 255,8 olarak hesaplanmıştır. Olasılıksız gelişigüzel örnekleme yöntemi uygulanmış ve 306 kişiye ulaşılmıştır. Önceden belirlenen tarihlerde kamu kurumları tek tek ziyaret edilmiş, kişilerin yaş, cinsiyet ve çalışma tipi bilgileri toplanmış ayrıca kilo, boy ve bel çevresi ölçümü kalibre cihazlarla ölçülmüştür. Veriler SPSS programı 21.0 sürümüyle değerlendirilmiştir. Ölçümler alındıktan sonra çalışanlar için içerisinde hekim, diyetisyen ve spor eğitmeninin olduğu bir eğitim programı düzenlenmiştir.

Bulgular: Altı kamu kurumundan 306 kişi çalışmaya katılmıştır. Bu kişilerin %75,2'si erkek, %24,8'i kadındır. Yaş ortalaması 41,8'dir (minimum 18,0- maksimum 62,0 yaş). Çalışanların %69,0'unun masa başı görevi bulunmaktadır. Çalışanların %32,6'sı (kadınlarda %23,6; erkeklerde %35,9) obezdir. Erkeklerin obez olma durumu kadınlara göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur ($p=0,04$). Diyabet ve masabaşı çalışma ile obezite arasında anlamlı bir ilişkili bulunmamıştır ($p=0,85$, $p=0,79$). Yaş ile ağırlık arasında pozitif yönde anlamlı düşük düzeyde korelasyon mevcuttur ($p=0,00$, $r=0,26$). Kişiler yaş aldıkça ağırlıkları artmakta ve obezite riskleri artmaktadır.

Sonuç ve Öneriler: Kamu çalışanlarında obezite sıklığı %32,6 (kadınlarda %23,6; erkeklerde %35,9) bulunmuştur. Hem beslenme hem fiziksel aktivite konusunda bilgi düzeyinin yeterli olmadığı ve yanlış davranışsal kalıplar sergilendiği gözlemlenmiştir. Hem bilgi düzeyinin yükseltilmesi, farkındalık oluşturulması hem de kalıcı davranış değişiklikleri sağlanarak obeziteyle mücadele edebilmek için devamlı bir eğitim programı oluşturulması gerekliliği açıktır.

Not: Bu çalışmayla ilişkili olan kurum ve kuruluşlarla yazarlar arasında herhangi bir çıkar ilişkisi bulunmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Obezite, Fiziksel aktivite, Beslenme, BMI

P-038

**Bir Üniversite Hastanesinde Sağlık Çalışanlarında COVID-19
Kümelenmelerinin Epidemiyolojik İncelemesi**

Edanur Sezgin, Ecem Başoğlu Sensoy, Neslişah Şiyve, Buket Yıldırım Üstüner, Saadet Göksu Çelik, Salih Keskin, Gamze Bayrak, Nurcan Şentürk Durukan, Ayşe Coşkun Beyan, Ahmet Naci Emecen, Alp Ergör, Gül Ergör
Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, İzmir

Giriş-Amaç: Pandemi sürecinde sağlık çalışanlarında önemli oranda COVID-19 olgusu bildirilmiştir. Sağlık çalışanları gibi yüksek riskli gruplarda bulaş özelliklerinin ve olgu kümelenmelerinin belirlenmesi alınacak önlemler açısından önemlidir. Bu çalışmanın amacı Dokuz Eylül Üniversitesi Hastanesi'nde COVID-19 tanısı almış sağlık çalışanlarının hastane içinde oluşturduğu kümelerin saptanması, bu kümelerin epidemiyolojik olarak değerlendirilmesi ve bulaş özelliklerinin incelenmesidir.

Gereç-Yöntem: Kümelenmeleri gösteren bu olgu serisi 20.03.2020 ile 10.09.2020 tarihleri arasındaki COVID-19 tanılı sağlık çalışanlarının surveyans verilerinden elde edilmiştir. Takip sürecinde hastane içi bazı kliniklerde birden fazla çalışanın hasta olduğu görülmüş, 3 ve daha fazla olgunun bildirildiği durumlar kümelenme olarak kabul edilmiştir. Kümelerdeki olgular ikinci kez aranarak ek sorular sorulmuştur. Etik kurul onayı Dokuz Eylül Üniversitesi Etik Kurulu'ndan alınmıştır(No:2020/11-40).

Bulgular: Dokuz Eylül Üniversitesi Hastanesinde kümelenmelerde toplam 19 olgu vardır. Olguların 5'i (%26.3) pediatri yoğun bakım 4'ü (%21.1) beyin cerrahisi, 6'sı (%31.6) acil servis, 4'ü (%21.1) merkezi sterilizasyon ünitesindedir. Olguların 9'u erkek (%47.4), 10'u kadındır(%52.6); yaş ortalaması 35.6 (± 6.96) dır. Olgulardan 8'i (%42.1) doktor, 6'sı (%31.6) hemşire, 1'i (%5.3) temizlik personeli, 4'ü (%21.1) diğer meslek grubundadır. 13'ü semptomatik 6'sı asemptomatiktir.

Küme 1

15 Mart'ta Pediatri Yoğun Bakım'da COVID-19 şüpheli bir hasta ile teması olan bir sağlık çalışanının 20 Mart'ta PCR pozitif gelmesi ile başlayan ilk olgu serisi 20 Mart-14 Nisan tarihleri arasında birbirleriyle temaslı olan toplam 5 olgudan oluşmaktadır.

Küme 2

Beyin ve Sinir Cerrahisi Servisi'nde bir hastanın PCR sonucunun pozitif gelmesi üzerine hasta ile temaslı olan sağlık çalışanları değerlendirilmiştir. Birbirleriyle de temasları olan bu çalışanlardan 7-15 Nisan tarihleri arasında toplam 4 olgu bildirilmiştir.

Küme 3

Acil Servis'teki olgular 31 Mart-14 Nisan arasında 6 kişiden oluşmaktadır. Bunların dördünün COVID-19 şüpheli hastaya entübasyon öyküsü vardır. Sonrasında bu çalışanlar ile teması olan iki sağlık çalışanının daha örnekleri PCR pozitif sonuçlanmıştır.

Küme 4

Sterilizasyon Ünitesi'nde 4-10 Eylül tarihleri arasında birbirleriyle temasları olan 4 kişi PCR pozitif olarak bildirilmiştir. Yapılan değerlendirmede ilk olgunun şehir dışına gidip geldiği ve orada temaslı olduğu babasının COVID-19 tanısı aldığı öğrenilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Hastane ortamında sağlık çalışanlarında COVID-19 kümeleri görülmesi sağlık çalışanlarında bulaş için risk faktörlerini incelemek için önemli bir fırsattır. Bulaşın hastalardan, aile üyelerinden ve birlikte çalışılan diğer sağlık çalışanlarından olabileceği görülmüştür. Temas değerlendirmesinde bulaşın semptom başlangıcından önce ya da hafif semptomlar varken de olabileceği görülmüş, tüm bu süreçlerde halk sağlığı önlemlerinin uygulanmasının önemi anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, küme, sağlık çalışanı

P-040

Postmodern Dönemin İlk Pandemisi: Covid-19 Salgını ve Halk Sağlığı

Ahmet Furkan Süner, Bülent Kılıç

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, İzmir

Giriş-Amaç: Postmodernizm son 50 yıllık süreçte modernizme olan bir tepkiyi ifade etmiş ve tekillik, evrensellik gibi kavramları sorgulayıp bunların yerine otoritenin reddini, bireysel sorumluluğu, bireysel hakları, çeşitliliği, özerkliği ve çok sesliliği savunmuştur. Sağlık konusunda ise postmodern tutum daha çok bireysel sorumluluklara doğru kaymakta ve alternatif tıp gibi kavramları öne çıkarmaktadır. Bu çalışmada; covid-19 pandemisinin, postmodernizm dönemi içindeki yeri ve halk sağlığı yaklaşımıyla birlikte değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu çalışma bir derleme çalışmasıdır. PubMed ve Google Scholar üzerinden “postmodernizm”, “covid-19”, “tıp eğitimi”, “sosyal yaşam” ve “sağlık hizmeti” anahtar sözcükleriyle taranan makaleler değerlendirilmiştir. Toplam 73 makale derlemeye dahil edilmiştir.

Bulgular: Literatürde bulunan makaleler üç ana başlıkta incelenmiştir: “Covid-19 ve Tıp eğitimi”, “covid-19 ve sosyal yaşam”, “covid-19 ve sağlık hizmetleri”. Ocak 2020 tarihinde başlayan Covid-19 salgını Mart ayında küresel bir pandemiye dönüşmüştür. Literatürde bu pandeminin ilk postmodern pandemi olduğu ve aslında gerçek bir postmodern dönemin başlangıcı olabileceği görüşleri vardır. Pandeminin ilk etkilerinden birisi eğitim sistemine olmuştur. Tıp eğitiminde yüz yüze eğitim oldukça sınırlanmış, çevrim içi yöntemler ve dijital teknoloji ön plana çıkmıştır. Birçok fakülte bu değişime hızla uyum göstermiştir ancak bu sürecin senkron ve asenkron öğrenme, coğrafi sınırların ortadan kalkması gibi olumlu etkileri olsa da tıp eğitimine olan olumlu ve olumsuz yanlarının ancak ilerleyen süreçte anlaşılabilmesi ifade edilmektedir. Pandemi süreci sağlık sistemi üzerinde de aşırı baskı yaratmaktadır. Ancak bu dönemde gerek uluslararası kuruluşların gerekse ulusal sistemlerin kendilerini hızla gözden geçirdiği ve acil durumlara ve olası diğer pandemilere karşı daha hazır duruma geldiği görülmektedir. Sosyal yaşamda da sosyal mesafe, maske, izolasyon, karantina gibi kavramlarla insan ilişkilerinin zayıfladığı ve ileride olumsuz sonuçların görülebileceği öngörülmektedir. Halk sağlığı açısından bakıldığında ise postmodern dönemde aşı karşıtlığının artması ve bireyselliğin ön plana çıkması durumunun tam tersine döndüğü ve toplumda hem aşı desteğinin arttığı hem de bireysellik yerine toplumsallığın öneminin anlaşıldığı gözlenmektedir. Pandeminin birçok olumsuz yanı olmakla birlikte bu gelişme halk sağlığı hizmetleri açısından olumludur.

Sonuç ve Öneriler: Postmodernizmin önemli kavramlarından olan bireysellik ile bağdaştırılabilecek, kişisel sorumluluk alma gibi tavırların artık bir işe yaramadığı görülmektedir. Kamu ve aşı gibi kavramlar, bilimsel yaklaşım ön plana çıkmaktadır. Ancak diğer yandan toplumun bütün alanlarında olduğu gibi tıp eğitiminde, sosyal yaşamda ve sağlık hizmetinin sunumunda da ciddi aksaklıklar yaşanmaktadır. Sonuç olarak bu dönem literatürle uyumlu bir şekilde postmodernizmin olumlu ve olumsuz yanları olduğunu ve tümünden reddedilmesi veya kabul edilmesinin doğru olmadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, sağlık hizmeti, postmodernizm, sosyal yaşam, sağlık eğitimi

P-042

Üniversite Öğrencilerinin Sağlık Okuryazarlık Düzeylerinin ve İlişkili Bazı Faktörlerin Belirlenmesi

Aysun Güzel¹, Sevgi Turan², Sarp Üner³

¹Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Burdur

²Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi ve Bilişimi Anabilim Dalı, Ankara

³Lokman Hekim Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara

Giriş-Amaç: Sağlıkla ilgili konulara yönelik verilen kararlarda sağlıkla ilgili bilgiye ulaşma, anlama, değerlendirme ve uygulama konusunda bilgi, motivasyon ve yetkinlik sağlık okuryazarlığı olarak adlandırılmaktadır. Bireylerin sağlık okuryazarlıklarını belirlemek, genel sağlık okuryazarlığı, ağız ve diş sağlığı, diyabet, kanser, mental sağlık, beslenme ve e-sağlık gibi alanlarda kullanılan ölçeklerle mümkündür ve ülkemizde bu çalışmalar sıklıkla yapılmaktadır. Bu araştırmanın amacı bir üniversitede öğrenim gören öğrencilerin sağlık okuryazarlığı durumlarının ve ilişkili bazı değişkenlerin belirlenmesidir.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipteki araştırmanın evrenini, 1 Ocak - 11 Mayıs 2018 tarihlerinde bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi (1100 kişi) ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde (1300 kişi) öğrenimine devam eden toplam 2400 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmeyerek evrenin tamamı çalışma kapsamına alınmış ve ulaşılabilen toplam 882 öğrenciye (17 kişinin eksik bilgisi olduğu için toplam 865 öğrenci) anket uygulanmıştır. Araştırmaya katılım düzeyi %36'dır. Araştırmada, Okyay ve Abacıgil tarafından 2016 yılında Türkçe'ye uyarlanan TSOY-32 (Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği-32), Güzel, Turan ve Üner tarafından 2019 yılında Türkçe'ye uyarlanan ÇBSKOÖ Form A (Çok Boyutlu Sağlık Kontrol Odağı Ölçeği A Formu) ile öğrencilerin bazı sosyodemografik özelliklerini sorgulayan veri toplama aracı kullanılmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilere anket formları dağıtılmış ve anketleri doldurmaları süresince yanlarında kalınmıştır. Anket formlarının doldurulması 20-25 dakika sürmüştür. Veriler SPSS 22.0 programında yüzdelik, ortalama, tek yönlü varyans analizi, post-hoc testleri (Tukey HSD ve Games Howell çoklu karşılaştırma testi), bağımsız örneklem t-testi, korelasyon ve lojistik regresyon kullanılarak analiz edilmiş ve $p < 0,05$ olan değerler anlamlı kabul edilmiştir. Araştırma öncesinde, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Etik Kurul Birimi'nden Etik Kurul onayı (Toplantı No: 2017/11, Karar No: GO 2017/149) alınmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %72,4'ü kadın, %11,8'i kronik hastalığa ve %29,2'si görme sorununa sahiptir. Görme sorunu olanların olmayanlara göre sağlık okuryazarlığı toplam puanları istatistiksel olarak anlamlı biçimde düşük çıkmıştır ($p < 0,001$). Sağlık okuryazarlığı toplam puanlarının yeterli olma olasılığı; kadınlarda erkeklere göre 0,624 kat (%95 GA=0,440-0,885), kronik hastalığa sahip olmayanlarda kronik hastalığa sahip olanlara göre 1,778 kat (%95 GA=1,097-2,882), algıladığı sağlık durumu mükemmel olanlarda algıladığı sağlık durumu kötü olanlara göre 5,560 kat (%95 GA=1,359-22,753) fazla bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Katılımcıların sağlık okuryazarlığı düzeyleri düşük bulunmuştur. Cinsiyet, gelir durumu, kronik hastalık varlığı, algılanan sağlık durumu, aileden algılanan sosyal destek durumu, arkadaşlardan algılanan sosyal destek durumu, sağlık personelinin algılanan sosyal destek durumu ile ÇBSKOÖ Form A iç kontrol odağı öğrencilerin sağlık okuryazarlığı ile ilişkili olan bazı değişkenlerdir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenciler, sağlık kontrol odağı, sağlık okuryazarlığı

P-043

Çok Boyutlu Sağlık Kontrol Odağı Ölçeği B Formu Türkçe Geçerlik ve Güvenirliği

Aysun Güzel¹, Sevgi Turan², Sarp Üner³

¹Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Burdur

²Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi ve Bilişimi Anabilim Dalı, Ankara

³Lokman Hekim Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara

Giriş-Amaç: Bu araştırmanın amacı ÇBSKOÖ B Formu'nun (Çok Boyutlu Sağlık Kontrol Odağı Ölçeği B Formu) Türkçe geçerlik ve güvenirliliğinin belirlenmesidir.

Gereç-Yöntem: Metodolojik tipte planlanan epidemiyolojik araştırma, Örneklem 1, Örneklem 2 ve Örneklem 3 olarak tanımlanan üç ayrı veri grubunu kapsamaktadır. Örneklem 1 20-69 yaş grubundaki genel toplum içindeki bireylerden; Örneklem 2 18 yaş ve üstü üniversite öğrencilerinden ve Örneklem 3 18-69 yaş aralığındaki kronik hastalık sahibi bireylerden oluşmaktadır. Araştırma verileri 2016-2019 yılları arasında ve üç örneklem için ayrı ayrı toplanmıştır. Örneklem büyüklüğü Örneklem 1 için 275, Örneklem 2 için 360, Örneklem 3 için 275 kişi olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklem seçiminde olasılıksız örnekleme yöntemleri arasında yer alan kota örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın veri toplama aracı Örneklem 1, Örneklem 2 ve Örneklem 3 için; kişisel bilgi formu, İDKOÖ (İç Dış Kontrol Odağı Ölçeği) ve ÇBSKOÖ B Formundan oluşmaktadır. Katılımcıların, formu kendilerinin doldurması yaklaşık 20-25 dakika, yardımcı bir birey aracılığıyla doldurmaları yaklaşık 35-40 dakika sürmüştür. Örneklem 1, Örneklem 2 ve Örneklem 3 gruplarının test tekrar test aşamalarında, ilk örneklem grupları arasından seçilen ve tekrar örnekleme çıkan kişilere veri toplama aracı 2 hafta arayla ikinci kez uygulanmıştır. Araştırmada SPSS 22 ve LISREL programları kullanılmıştır. Bazı güvenirlilik (iç tutarlılık güvenirliliği/Cronbach α , paralel form güvenirliliği ve test tekrar test güvenirliliği) ve bazı geçerlik (doğrulamalı faktör analizi) hesaplamaları yapılmıştır. Araştırmalara başlamadan önce, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Etik Kurul Birimi'nden yazılı izin alınmıştır.

Bulgular: Örneklem 1, Örneklem 2 ve Örneklem 3 için ÇBSKOÖ B Formu alt boyut puanları Cronbach Alfa değerleri en yüksek 0,63 ve en düşük 0,02 olarak bulunmuştur. ÇBSKOÖ B modeli ile ilgili yapılan doğrulamalı faktör analizinde Örneklem 1 için $p < 0,05$, $\chi^2/sd=2,6$ RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) =0,07, SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) =0,08, GFI (Goodness of Fit Index) =0,87, AGFI (Adjusted Goodness of Fit Index) =0,84, NFI (Normed Fit Index) =0,56, NNFI (Non-normed Fit Index) =0,60, CFI (Comperative Fit Index) =0,66, PNFI (Parsimonious Normed Fit Index) =0,49 ve ECVI (Expected Cross-Validation Index) =1,58 olarak bulunmuştur. Örneklem 2 için $p < 0,05$, $\chi^2/sd=2,9$ RMSEA=0,07, SRMR=0,08, GFI=0,89, AGFI=0,86, NFI=0,68, NNFI=0,73, CFI=0,76, PNFI=0,59 ve ECVI=1,29 olarak bulunmuştur. Örneklem 3 için $p < 0,05$, $\chi^2/sd=7,9$ RMSEA=0,16, SRMR=0,14, GFI=0,69, AGFI=0,60, NFI=0,40, NNFI=0,34, CFI=0,43, PNFI=0,35 ve ECVI=4,30 olarak bulunmuştur. Üç faktörden oluşan model uyum istatistiklerinde (her üç örneklem grubu içinde) kabul edilebilir değerlere ve kabul edilebilir uyuma ulaşamamıştır.

Sonuç ve Öneriler: Literatürde kullanılabileceği önerilen üç örneklem grubunda çalışılan ÇBSKOÖ B Formu Türkçe geçerli ve güvenilir bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Çok Boyutlu Sağlık Kontrol Odağı Ölçeği B Formu, kronik hastalıklı bireyler, üniversite öğrencileri

P-045

Knowledge-Attitudes-Practice on the Female Genital Mutilation in Somali Female Students in Turkey

Bushra Mohamed Ismail, Ayşe Nilüfer Özyaydın
Marmara University, Public Health Department

Introduction and Purpose: Female Genital Mutilation (FGM) is defined as partial or total cutting of female external genitalia for non-medical reasons. It is a major public health problem and internationally recognized as a human rights violation. It is a traditional harmful practice with early and late complications on women's health. FGM is widely practiced in African countries; in Somalia, FGM is a universal practice with 99% prevalence among Somali women, whereas FGM is not practiced in Turkey. This study aimed to examine knowledge, attitudes, and practice towards FGM of Somali girls studying in Ankara and Istanbul during the 2019-2020 academic year and measure how the integration into the Turkish culture affects their attitudes regarding FGM continuation.

Materials-Methods: Ethical permission of this cross-sectional study was obtained from Marmara University Faculty of Medicine Clinical Research Ethical Committee, and the sample size was calculated as 315 students (N= 461 by YÖK). The sample was selected using the stratified-systemic-sample-selection method. Data were gathered from the Somali girls studying in Ankara and Istanbul through face-to-face interviews using a structured questionnaire containing sociodemographics, FGM's knowledge, attitudes, and support questions. To measure knowledge and attitudes scores, each question's correct answer was summed and mean calculated; participants who scored above the mean had good knowledge and unfavorable FGM attitudes. The data was analyzed by SPSS 11.0., Kolmogorov- Smirnov for normality and Chi-square tests were done.

Finding: Two hundred and eighty-six Somali female students aged 18 to 34 years (Median =23,0) participated in the study. The majority of them were never married (89,5%). Nearly half of them were undergraduate students (46,9%), and 39,5% were postgraduates, while 13,6% were studying Turkish preparatory course. The median length of residency in Turkey was 17,5 months. The prevalence of FGM among the participants was 83,6%. About 45,1% of them scored below the mean and had poor knowledge of FGM's complications. The major source of information was families (63,6%). Half of them had favorable attitudes towards FGM (54,9%). And about one- third supported FGM continuation (37,7%).

Results and Recommendations: The findings present many Somali female students in Turkey have insufficient knowledge of FGM's complications and support FGM practice continuation. School-based health education about FGM's health effects will improve Somali students' knowledge and attitudes about FGM, and it will reduce the prevalence of the practice when students become parents for future families.

Keywords: Women's rights, sexual and reproductive rights, women's violation, education in abroad

P-046

Ülkemizden Yayınlanan Tetanoz ile İlgili Tezler Üzerine Bibliyografik İnceleme

Canan Bulut Ayaz¹, Mustafa Yılmaz², Sevil Alkan Çeviker³

¹Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bakanlığı Evliya Çelebi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Halk Sağlığı Hemşireliği ABD

²Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Evliya Çelebi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji, Kütahya.

³Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı, Çanakkale, Merkez

Giriş-Amaç: Tetanoz yaygın immünizasyon çalışmaları ile görülme sıklığı azalmakla beraber, akut gelişen ve ileri yaşlarda ölümcül seyredebilen bir hastalık olup, halk sağlığı açısından halen önemini koruyan bir hastalıktır. Araştırmada ülkemizden yayınlanan tetanoz ile ilgili tezler üzerine bibliyografik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Gereç-Yöntem: Türkiye’de tetanoz ile ilgili yapılmış olan tezlere, Yüksek öğretim kurulu Ulusal Tez Merkezi internet sitesinden ulaşılabilen izinli tezlerden, 1971-2020 yılları arasında yapılmış tezler incelenmekte ve 41 tez araştırmanın çalışma evrenini oluşturmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi tekniği ile yapılan bu çalışma bibliyometrik araştırmalar şeklinde de adlandırılmaktadır. Bibliyometrik araştırmalar bilim dallarının kendi alanlarındaki yayın yeterliliğini; yayın sayısı, yayın niteliği, yayın yapılan dergilerin ait olduğu indekslerin seçimi gibi ölçütler ışığında değerlendirilerek geleceğe yönelik bilim politikalarının oluşturulmasına yardımcı olur. Bu çalışma ile tezler; tarih, tür,yeri, konu, kurum, örneklem büyüklüğü ve dizin şeklinde incelendi.

Bulgular: 41 tez çalışması incelendi. Örneklem büyüklüğü 13- 1292 arasında değişmekte idi. 28 farklı kurumdan yapılmış olan tezlerin, en fazla yapıldığı kurumlar; bu konuda ikişer tez ile Ege Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Mustafa Kemal Üniversitesi idi. Tezlerin 30’i (%73,1) tıpta uzmanlık tezi idi. 13(%31,7) Klinik Bakterioloji ve Enfeksiyon Hastalıkları, 10’u(%24,3) Mikrobiyoloji, 9’u (%21,9) Halk Sağlığı, üçü (%7,3) Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, birer tanesi ise; Anestezi, Aile Hekimliği, Ortopedi, Veterinerlik, Acil ve İlk Yardım, Kadın Hastalıkları ve Doğum bölümlerinde yapılmıştı. Bir rat ve 1 tayda yapılan çalışma mevcuttu. Diğerleri ise insan çalışması idi. 6 tanesi gebelerde; 2 tanesi yenidoğanlarda tez yapılmıştı. 10 tanesi antikor düzeyi, 3 tanesi tetanoz tedavisi,3 immunitite, 12 aşı, 3 seroprevelans çalışması mevcuttu.

Sonuç ve Öneriler: İncelenen yıllar içinde tetanoz alanında yurt içinde yapılan tezlerin büyük çoğunluğunun, 2001-2010 yılları arasında; tıpta uzmanlık düzeyinde ve Klinik Bakterioloji ve Enfeksiyon Hastalıkları branşında gerçekleştirildiği saptandı. En fazla oranda; antikor düzeyi, immunitite, aşı ve seroprevelans çalışması şeklinde olduğu ancak tedavi çalışması ve hayvan deneylerinin çok düşük düzeyde olduğu saptandı.

Bu çalışma 1971-2020 yılları arasında ülkemizde yapılan tezler ile sınırlıdır. Çalışmanın kapsamı genişletilerek daha ayrıntılı bilgi elde edilebilir. Bu tür karşılaştırmalı yapılması, bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara alandaki gelişmeler hakkında bakış açısı kazandırabilir.

Anahtar Kelimeler: Tetanoz, Tez, Bibliyografik İnceleme, Türkiye

P-047

Covid-19 Pandemisinde Etik SorunlarCemal Hüseyin Güvercin*Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik AD*

Giriş ve Amaç: Uygulamalı bir etik alanı olarak, tıp ve canlılık bilimlerindeki değer sorunlarını ele alan biyoetik, eylem ile bilgi arasındaki ilişkileri inceleyerek, “tümüyle olanaklı olan” eylemler ile “izin verilen” eylemler arasındaki sınırı çizer. Biyoetikte son yıllarda benimsenen ilkecilik kuramına göre, dört temel etik ilke bulunmaktadır; yarar sağlamak, zarar vermemek, özerkliğe saygı göstermek ve adalet ilkeleridir. Pandemiler, başta adalet ve özerkliğe saygı ilkesi bağlamında olmak üzere, halk sağlığı uygulamalarında önemli etik sorunları da beraberinde getirmektedir. Yarar sağlamak ve zarar vermemek ilkesi açısından, bu uygulamaların sağlayacağı yararlar yanında getireceği risklerin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bildiride Covid-19 pandemisinde ortaya çıkan etik sorunların irdelenmesi amaçlanmaktadır.

Bulgular: Halk sağlığı uygulamalarında etik sorunlar özellikle bireyin, toplum, devlet, yasalar, kurumlar ve gruplar ile olan ilişkisinde ortaya çıkmaktadır. Bireysel özgürlükler ile toplum yararı arasında var olan gerilim, pandemilerdeki kısıtlayıcı önlemler ile daha da belirgin hale gelmektedir. Karantina, zorunlu testler, tarama testleri gibi uygulamalarda, toplum sağlığı gerekçesiyle bireysel hakların ihlali haklı çıkarılabilir mi? Pandemilerde, bireyin özerk seçimlerinin diğer bireylerin sağlığı üzerinde belirleyici bir etkisi olması nedeniyle, bireyin bu seçimlerindeki sorumluluğu da ön plana çıkmaktadır. Yani kişi eylemleriyle başkalarına zarar verebilir, onların sağlığını ve yaşamlarını tehlikeye atabilir, başkalarından da bu yolla zarar görebilir. O halde herkesin sağlıklı ve güvenli bir yaşam sürdürebilmesi için, bireylerin özerk olduğu kadar, karşılıklı bağımlılık ilişkisini gözeterek rasyonel ve sorumlu davranması, önlemlere uyması öncelikle kendi yararını artıracaktır. Bireysel yararın artması toplumsal yarara da hizmet ederek ortak yararı sağlayacaktır.

Covid-19 pandemisi geniş bir yelpazede farklı etik konuların ortaya çıkmasına yola açmıştır. Bu bağlamda ele alınabilecek etik konular; sınırlı kaynakların dağıtılmasındaki ölçütler/öncelikler, sağlık çalışanlarının bakım verme ödevi, sağlık çalışanlarına yönelik riskler ve risklerin yönetimi, yaşlılar ve diğer savunmasız gruplara yönelik ayrımcı yaklaşımlar, bireysel özerklik, özel yaşamın ve kişisel gizliliğin korunması, stigmatizasyon, şeffaflık, infodemi ve bu dönemde yapılan araştırmalardaki etik sorunlardır.

Sonuç ve Öneriler: Sağlık çalışanlarının hizmet sunumunda ve karar verme süreçlerinde etik konulara duyarlı olmaları gerekmektedir. Pandemi sürecinde, tüm yaşamların eşit değerinde olduğunun kabulü ile herkese eşit saygı gösterilerek, adil, dürüst, şeffaf, bireysel hakları en çok koruyup en az ihlal edecek, kanıta dayalı, etkin ve orantılı uygulamalar yapılmalıdır. Bu uygulamaların risk ve yararları, toplumsal yarar ve bireysel haklar bağlamında da orantılı olmalıdır. Zorlayıcı uygulamaların gerekçesi, süresi ve beklenen yararları yanında olası zorlukları da dürüstçe açıklanmalı, en fazla olumsuz etkilenen kesimler desteklenmeli ve gerektiğinde uygulamalar bireysel haklara duyarlı olacak şekilde güncellenmelidir. Bireysel haklar ve toplum yararı ikileminin, karşılıklı bağımlılık ve ortak yararlar zemininde uzlaşıyla çözülmesi mümkün olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: bireysel haklar, biyoetik, covid-19 pandemisi, halk sağlığı, toplum yararı

P-048

Tip 2 Diyabetli Hastalarda Propolisin Glisemik Değerler Üzerine Etkisi: Randomize Kontrollü Çalışmaların Meta-Analizi

Didem Oktar, Sevil Aydoğan Gedik, Muhammed Fatih Önsüz, Selma Metintaş
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Diyabet, dünyada ve ülkemizde sıklığı gittikçe artan önemli bir halk sağlığı sorunudur. Çalışmada amaç, Tip 2 diyabetli bireylerde propolis desteğinin glisemik değerler üzerindeki etkinliğini konu alan randomize kontrollü çalışmaların meta-analizle değerlendirilmesidir.

Gereç-Yöntem: Pubmed, Scopus, Cochrane ve Web of Science veri tabanlarında İngilizce olarak Şubat 2020 tarihine kadar yayınlanmış makaleler 'propolis', 'diabetes', 'diabetic' ve 'diabetes mellitus' anahtar kelimeleri kullanılarak tarandı. Çalışmalar, ENDNOTE programında birleştirildi. Yineleyen ve dışlama kriterlerine uyan çalışmalar çıkartıldı. Çalışmaya dahil edilen makaleler çift kör olarak araştırmacılar tarafından okundu. Çalışmalarda Tip 2 diyabetli hastalarda propolisin kontrol grubuna göre etkisi, çalışmanın bağımlı değişkenleri HbA1c, açlık kan şekeri (AKŞ) ve 2. Saat postprandiyal kan şekeri değişkenleriyle değerlendirildi. Çalışma verileri, Open Meta Analyst programına girildi. Müdahale öncesinde deney ve kontrol grubunda heterojenite testi AKŞ, HbA1c ve 2.saat KŞ değerleri için homojenlik ($p>0.10$) göstermekte idi. Homojen gruplarda sabit etkiler modeli, heterojen gruplarda rastgele etkiler modeli uygulandı. Çalışmanın istatistiksel anlamlılık değeri $p<0.05$ olarak kabul edildi. Çalışma için etik kurul onayı alınmadı.

Bulgular: Literatür taramasında toplam 1082 makaleye ulaşıldı. Yineleyen 803 makale çıkartıldı ve 279 makale değerlendirmeye alındı ve özetleri okundu. Çalışma amacına uymayan 114, hayvan ve invitro üzerinde yapılan 116, tam metni açılmayan 11, randomize kontrollü olmayan 29 ve tam metni İngilizce olmayan 2 makale dışlandı. Çalışma grubu 7 makaleden oluştu. Çalışma sonucunda, propolis desteği alan grupta HbA1c ($\% -0.43$; $\%95GA(-0.80, -0.06)$) ve 2.saat postprandiyal kan şekeri ($-49.84mg/dl$; $\%95GA(-80.95, -18.74)$) değerlerinde müdahale sonrasında önemli azalmalar olduğu saptandı (HbA1c p değeri= 0.023, 2.saat postprandiyal kan şekeri $p<0.001$). Müdahale sonrasında AKŞ ($-7.98mg/dl$; $\%95GA(-19.74, 3.76)$) seviyelerinde ise anlamlı düşüş gözlenmemiştir ($p= 0.183$).

Sonuç ve Öneriler: Literatürde az sayıda değerlendirmeye uygun randomize kontrollü çalışmayla yapılan metaanaliz sonucuna göre Tip 2 diyabetli hastalarda propolis desteğinin glisemik değerlerin kontrolünde etkili olabileceği gösterilmiştir. Literatür çalışması sonucu propolisin etkinliğini değerlendirmek için daha kapsamlı randomize kontrollü çalışmaya ihtiyaç olduğu gözlemlendi.

Anahtar Kelimeler: Diabet, Propolis, Meta analiz, Randomize kontrollü çalışma

P-049

Dikmen Bölgesinde Yaşayan Yetişkinlerin Deri Kanseri ve Güneşten Korunmaya Yönelik Bilgisi ve Davranışı Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

Dilay Necipoglu, Kemal Elyeli, Hatice Bebiş
Yakın Doğu Üniversitesi

Giriş-Amaç: Bu çalışmada, Dikmen bölgesinde yaşayan yetişkinlerin deri kanseri ve güneşten korunma bilgisi ile güneşten korunma davranışı arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Gereç-Yöntem: Araştırma, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde bulunan Dikmen Merkezde, kesitsel tipte tanımlayıcı çalışma olarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, Dikmen Merkezde ikamet eden 18 yaş üstü yetişkin (N:970) oluşturmaktadır. Araştırmada evreni bilinen örnekleme yöntemi ile %95 güven aralığı ve %5 örnekleme hatasıyla n=284 kişi seçilmiştir. Araştırmaya, 1 Temmuz- 30 Eylül 2020 tarihleri arasında Dikmen Sağlık Ocağına başvuran ve çalışmaya gönüllü katılmayı kabul eden kişiler alınmıştır. Veriler, araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanan 17 sorudan oluşan "Sosyo-Demografik Soru Formu", Haney ve arkadaşları tarafından Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan ve 25 sorudan oluşan "Deri Kanseri ve Güneş Bilgi Ölçeği" ve Aygün ve Ergün tarafından yapılan ve 8 sorudan oluşan "Güneşten Korunma Davranış Ölçeği" ile toplanmıştır. Veriler, sağlık ocağında çalışan görevli hemşire tarafından yüzyüze görüşme tekniği kullanılarak doldurulmuştur. Çalışmanın bağımsız değişkenleri, sosyodemografik özellikler ile deri kanseri ve güneş bilgi ölçeği puan ortalaması; bağımlı değişkeni ise güneşten korunma davranış bilgi ölçeği puan ortalamasıdır. Araştırmanın uygulanması için 'Kurum izni', 'Ölçek izinleri' ve 'Etik Kurul İzni' yazılı, katılımcılardan sözlü izin alınmıştır. Toplanan veriler, SPSS 21.00 istatistik programında değerlendirilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılanların yaş ortalamasının 49,04±17,65, %53,2'sinin kadın, %72,9'unun maddi durumunu orta seviyede algıladığı saptanmıştır. Katılımcıların %2,8'inin ailesinde deri kanseri öyküsü bulunurken, %73,9'u deri kanserinden korunduğunu belirtmiştir. Katılımcıların deri kanseri ve güneş bilgi ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalaması 12,88±2,51; güneşten korunma davranış ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalaması ise 23,67±6,84'dir. Deri kanseri ve güneş bilgi ölçeği total ölçek puanı ile güneşten korunma davranış ölçeği total puan ortalaması ve alt boyut (güneşten kaçınma, güneş koruyucu ürün kullanma, şapka takma) puan ortalamaları arasında pozitif yönde istatistiksel anlamlı ilişki bulunmuştur (p<0,05). Güneşten korunma davranış ölçeği total ölçek puan ortalaması ile deri kanseri ve güneş bilgi ölçeği total puan ve alt boyut (güneşten korunma, bronzlaşma, deri kanseri risk faktörleri, deri kanserinin önlenmesi, deri kanserinin belirtileri) puan ortalamaları arasında pozitif yönde istatistiksel anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05).

Sonuç-Öneriler: Katılımcıların deri kanseri ve güneş bilgi ölçeği ve güneşten korunma davranış ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları orta seviyededir. Ayrıca deri kanseri ve güneş bilgi ölçeği ve güneşten korunma davranış ölçeği total puanları arasında istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır. Toplum farkındalığını arttırmak adına güneş-deri kanseri bilgi ve davranışını geliştirmek için sürekli sağlık eğitimi yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Deri kanseri, Güneş, halk sağlığı hemşireliği

P-050

Covid-19'la İlgili Geleneksel Ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamalarına İlişkin Haberlerin Değerlendirmesi

Elif Köse¹, Hilal Karahan¹, Gürkan Muratdağı², Hasan Çetin Ekerbiçer¹, Ömer Faruk Kurt³, Sümeyye Karapınar³, Celal Aydın³, Nursena Çiftlik³, Ersel Çavuşoğlu³, Musa Can Güzelbaba³, Egzona Pajaziti³, Nagihan Yozgat³

¹Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Sakarya

²Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı, Sakarya

³Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi

Giriş-Amaç: Covid 19 pandemisinde hastalığın spesifik bir tedavisinin olmaması, tedaviye ait bilgilerin sıklıkla güncellenmesi ve yeni bilgilerin ortaya çıkması, toplumun gelişmeleri, güncel yaklaşımları takip etmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Hastalar güncel bilgiye %47,5 sıklıkla sağlık çalışanlarından, %30,8 sıklıkta ise internetten ulaşmaktadırlar.1 Covid 19 için olası bir çok tedavinin yanı sıra tamamlayıcı tıp uygulamaları destek ya da takviye amaçlı önerilmektedir. Çinde Covid-19 tedavisinde GTT'nin kullanıldığına dair çalışmalar mevcuttur.2 GTT uygulamalarının ulusal medyada da dillendirmesi bu yöntemlere karşı halkın dikkatini daha da çekmektedir. Bu çalışmadaki amacımız; Covid 19 hastalığı ile ilgili GTT uygulamalarına ilişkin haberlerin, bu haberlerle ne kadar doğru bilgilendirme yapıldığının değerlendirilmesidir.

Gereç ve Yöntemler: Tanımlayıcı olarak tasarlanan bu çalışma için Ocak 2020 ile Ekim 2020 tarihleri arasındaki on aylık dönemde en çok ziyaret edilen beş gazetenin web sayfası ile beş haber sitesi geriye dönük olarak incelenmiştir. Belirlenen gazete ve haber sitelerinde içinde "COVID-19 Geleneksel Tedavi Yöntemleri" kelime grubunun geçtiği tüm haberler incelenmiştir. 23 soruluk anket formu oluşturulmuştur. 150 haber incelenmiştir. Bağımsız değişkenleri haberin türü, haberin kaynağı, uygulanan tedavinin türü, haberin içeriği ile başlık uyumu ve haberin kanıt durumu olarak belirlenmiştir. Tanımlayıcı istatistikler sayı (n) ve yüzde (%) olarak verilmiştir.

Bulgular: Haberlerde en sık bahsedilen uygulamalar sırasıyla Fitoterapi (n=71, %47,3), Ozon terapi (n=5, %3,3) ve Akupunktur (n=5, %3,3)dur. Haberlerin sadece 45'inde (%30,2) referans alınan araştırmanın belirtildiği saptandı. Bahsedilen uygulamayı yapacak kişilerin bilgisi 73 (%49,0) haberde bulunuyor. Haberlerde, Covid 19'da uygulamanın etkinliğinin 74'ü (%50,0) destekleyici, 39'u (%26,0) profilaktik ve 35'i (%23,3) semptomatik olduğu belirtilmiştir. Haberde bahsedilen uygulamalardan insanlar üzerine çalışma yapıp yapılmadığını belirten 52 (%34,7), kullanım dozunu belirten 35(%23,3),kullanım şeklini belirten haber sayısı 92 (%61,3)'dir. Haberlerin 111'i (%74,0) bahsedilen uygulamanın bağışıklık güçlendirici etkisi olduğu belirtilirken, 109'u (%72,6) uygulamada yan etkiler, 95'inde (%63,3) dikkat edilmesi gereken unsurlar, 125'inde (%83,3) uygulamanın yaş gruplar belirtilmemiştir. "Doktorunuza başvurmadan kullanmayınız" benzeri ifadeler haberlerin 104'ünde (%67,3) yer almadığı saptandı.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmada haberlerin büyük bir kısmında referans aldıkları herhangi bir çalışmanın olmaması, çoğunda kanıta dayalı herhangi bir uygulama olmadan önerildiği saptanmıştır. Bu durum Covid 19 ile birlikte daha çok gündeme gelen infodemik kavramının araştırılan konuda da var olduğu göstermiştir. Bahsedilen uygulamaların yan etkilerinin çok az belirtilmesi haberi okuyanlarda bu uygulamaların zararsız olabileceği düşüncesine yol açıp sağlık profesyonellerine danışmadan tedaviyi uygulayarak ek hastalığına, yaşına, dozajına bakmadan kullanmasına neden olabilir. Bu da geri dönüşü olmayan sonuçlara neden olarak halk sağlığını tehdit etmektedir. Tedavilerin hastaya özgü bir şekilde multidisipliner bir yaklaşımla hastaya uygulanması gerektiği ve hekim kontrolünde olması haberlerde belirtilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Geleneksel ve tamamlayıcı tıp, Haberler

P-051

Ankara İtfaiyesinin 2017 Yılı Trafik Kaza Kayıtlarının Değerlendirilmesi

Kemal Baş¹, Özge Yavuz Sarı², Kerim Hakan Altıntaş²¹Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara²Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara

Giriş-Amaç: İtfaiye teşkilatları acil durum ve afet yönetiminde rol alan önemli kuruluşlardır. Görevleri arasında acil durum ve hatta afetlere dönüşme potansiyeli taşıyan trafik kazalarına müdahale de yer almaktadır. Bu müdahalelerle ilgili yapılacak araştırmalar itfaiyelerce sunulan bu hizmetin geliştirilmesine yönelik ipuçları verebilir. Bu nedenlerle itfaiye teşkilatlarının trafik kazalarına müdahaleleri ile ilgili kayıtların incelenmesi değerlidir. Bu çalışmanın amaçları; Ankara İtfaiyesinin müdahale ettiği trafik kazalarına ait bazı tanımlayıcı özellikleri, kaza sonucu yaralananlara ilişkin bazı özellikleri ve kazaya müdahale eden itfaiye ekiplerine ilişkin bazı özellikleri saptamaktır.

Gereç-Yöntem: Ankara İtfaiyesinin 2017 yılı trafik kaza kayıtlarındaki veriler araştırmacıların hazırladığı veri toplama formlarına aktarılmıştır. Veri girişi ve analizinde “Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 25” programı kullanılmıştır. Analizlerde değişkenlere ait sayı ve yüzde dağılımları, sürekli değişkenler için ortalama, ortanca, standart sapma ve en küçük/en büyük değerler hesaplanmıştır. Gruplar arası farkları karşılaştırmada İki Yönlü Ki-Kare Testi kullanılmıştır. Araştırma ile ilgili olarak idari ve etik kurul izinleri alınmıştır.

Bulgular: Araştırmada 1452 kayıt formu incelenmiştir. Araştırmanın kayıt formuna aktarılan toplam 24 değişkenden 11’inde verilerin %0,3 ile %96,7 arasında değişen yüzdelerde eksik olduğu belirlenmiştir. Kazazedelere ait yaş, cinsiyet vb sosyodemografik özelliklere yeterince yer verilmemiştir. Kayıtlarda itfaiye tarafından kullanılan araç gereçler, araç gereçlerin miktarı, sarf edilen akaryakıt miktarı, olaya katılan üst amirler, kazada zarar gören araç-gereç ve malzemeler gibi bilgilerde eksiklik vardır. Yenimahalle ilçesi en fazla kaza ihbarının yapıldığı (n=192, %13,2) ve kazanın gerçekleştiği (n=202, %14,0) ilçe olarak tespit edilmiştir. Yıl boyunca kazalar en çok yaz mevsiminde (n=397, %27,7), ağustos ayında (n=148, %10,3), cumartesi günleri (n=255, %17,8) ve 18.00-23.59 (n=416, %29,0) saatleri arasında gerçekleşmiştir. Kazaların %63,1’i (n=905) sadece yaralanmalı, %31,3’ü (n=449) sadece maddi hasarlı, %4,3’ü (n=61) hem yaralanmalı hem ölümlü, %1,3’ü (n=19) sadece ölümlüdür. Kazaya karışan kişilerin %23,6’sı (n=733) kazada sağlık yönünden etkilenmemiş, %72,1’i (n=2243) yaralanmış, %4,3’ü (n=134) olay yerinde ölü olarak bulunmuştur. İtfaiyenin kazalara müdahale ettiği ortalama personel sayısı 4,0±1,6, ortalama araç sayısı 1,3±0,5, ortalama yanıt süresi 92±31,3 saniye, ortalama varış süresi 10,3±9,7 dakika ve ortalama müdahale süresi 38,5±33,1 dakika olarak bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Ankara İtfaiyesinin 2017 yılı trafik kaza kayıtlarında önemli veri giriş/kayıt eksiklikleri vardır. Kayıt formlarının geliştirilmesi ve dolduranlara eğitim verilmesi, formların eksiksiz doldurulması yararlı olacaktır. İtfaiyenin daha çok yaralanmalı/ölümlü ve ciddi hasarlı trafik kazalarına çağrıldığı anlaşılmaktadır. Hizmetin yeterince değerlendirilmesi için daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır.

(Yazarların herhangi bir çıkar ilişkisi yoktur.)

Anahtar Kelimeler: İtfaiye, Trafik kazası, Müdahale

P-052

Hemşirelik Birinci Sınıf Öğrencilerinin Oryantasyon Eğitimi Konusundaki Memnuniyet Düzeyleri

Kemal Elyeli, Hatice Bebiş
Yakın Doğu Üniversitesi

Giriş-Amaç: Üniversiteye yeni başlayan öğrenciler için oryantasyon eğitimi, adaptasyon ve olumlu ilk intibanın kazandırılması açısından önemlidir. Oryantasyon eğitimi sayesinde, öğrenciler yeni ortama uyumları kolaylaşır, akademik başarıları olumlu etkilenir. Bu çalışma, hemşirelik fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin oryantasyon eğitiminden memnuniyet düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu çalışma son test tasarımı yarı deneysel bir çalışma olarak yapılmıştır. Araştırma, 2019-2020 Eğitim öğretim döneminde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), Yakın Doğu Üniversitesi (YDÜ) Hemşirelik Fakültesi'ne gelen 1.sınıf öğrenciler ile 28/30 Ekim tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini, Yakın Doğu Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi birinci sınıf öğrencileri (N=160) oluştururken, araştırmanın örneklemini araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilerden (n=140) oluşmaktadır. Bu araştırmanın bağımsız değişkeni sosyo-demografik özellikler ve oryantasyon eğitimidir. Araştırmanın bağımlı değişkeni ise öğrencilerin memnuniyet düzeyleridir. Veriler literatür taranarak oluşturulan 20 soruluk bir anket formu (sosyo-demografik özellikler 10 soru ve oryantasyon eğitimi memnuniyet düzeyi 10 soru) ile toplanmıştır. Veriler SPSS 21,0 istatistik programında sayı, yüzde, ortalama, standart sapma şeklinde gösterilmiş ve Ki-kare testi ile değerlendirilmiştir. YDÜ Bilimsel Etik Kurulu'ndan (YDU/2019/73-894) etik kurul izni ve YDÜ Hemşirelik Fakültesi'nden (HF-382/2019) kurum izni alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerden sözlü onam alınmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalamalarının $19,7 \pm 1,9$ olduğu, %41,4'ü erkek öğrencilerden, %58,6'sının kız öğrencilerden oluştuğu ve %82,1'inin Türkiye'den geldiği görülmüştür. Kız öğrencilerin %89,0'u (n=73) genel olarak oryantasyon eğitimini ($\chi^2=6,313$ p=0,012) yeterli görmüş ve %85,4'ü (n=70) Yakın Doğu Üniversitesi'sinin tanıtımının başarılı olduğunu belirtmiştir ($\chi^2=10,027$ p=0,002). Erkek öğrencilerin %81,7'si (n=67) üniversite imkanlarının tanıtımını ($\chi^2=5,707$ p=0,017) yeterli bulmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmanın sonucunda öğrencilerin büyük çoğunluğu oryantasyon eğitiminin zamanını ve süresini yeterli bulmuş, kız öğrenciler ve Türkiye'den gelen öğrenciler oryantasyon eğitiminden daha fazla memnun kalmıştır. Akademik ders yılı öncesi düzenlenecek "oryantasyon haftası" etkinliklerine rektör ve fakülte dekanları, öğretim üyelerinin katılmaları, etkinliklerin gerekli görülen aralıklarla ve üst sınıfları da kapsayacak şekilde yürütülmesi önerilmektedir. Ek olarak, öğrencilerin ve ailelerinin katılacağı sosyal, kültürel alanlara yerinde gerçekleştirilecek ziyaretlerle oryantasyon eğitimi zenginleştirilebilir. Okul yılları boyunca öğrencileri bilgilendirecek broşürlerin (sınav kaygısı, stress ve öfkeyle başetme, zaman yönetimi, verimli ders çalışma yöntemleri ile çeşitli gruplara girme, uyuşturucu madde kullanımı, fuhuş v.b yasadışı çeşitli faaliyetlerden korunma) hazırlanması oryantasyonu kolaylaştıracağı önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, hemşirelik, oryantasyon

P-053**Financial Stress; Psychological Effects on University Students**

Abimbola Elizabeth Oluwafemi, Hatice Bebiş, Kemal Elyeli
Yakın Doğu Üniversitesi

Introduction and Purpose: Financial stress has been associated with scholastic execution. University undergraduates' psycho-financial related issues are showed in a few different ways including anxiety, stress, depression and resting issues. The point of this study is to decide the money related issues experienced by nursing undergraduates and to determine the anxiety or depression impacts of monetary issues.

Materials-Methods: This study is descriptive, crosssectional investigation between September 2019 - January 2020 in Near East University with international students. The population of the research; Near East University Faculty of Nursing international (N = 350) students. It is aimed to reach all students who have not been selected for sampling. The sample of the study consisted of n = 300 students. The independent variables of the research are the socio-demographic characteristics of the individuals. The dependent variables of the study are the individuals' financial information questionnaire and Beck Anxiety and Depression Scales Forms scale scores. The financial information questionnaire, Beck Anxiety and Depression Scales Forms were used to data collection. Beck Depression Inventory/Scale scoring levels of melancholy; 0-9=normal/insignificant, 10-16=mild, 17-29 = moderate, and 30-63=severe. Beck Anxiety Inventory is a personal-evaluation scale utilized to determine the anxiety symptoms that individuals experience it has Likert format scale containing 21 items and marked between 0-3. The final outcome is determined by obtaining the aggregate of all twenty-one concepts. 0-21=low, 22-35=moderate and 36 upwards=severe. In order to conduct the research, authorizations were gotten from the Near East University Ethics Committee and the Near East University Faculty of Nursing in writing.

Finding: Notably, more women 14% (n=42) had the "depression results" than men 7.3% (n=22) (a 2 to 1 ratio). There was severe depression rate feedback (in relation to p value of statistical significance) from respondents that worked "full-time" plus those that were "not working". Respondents living in the "student residence" 9.7% (n=29) reported the most "depression" results. Student wellness is a fundamental theme on school grounds worldwide as advanced education and life administrators of students are getting progressively upset by worry among undergraduates. Public health nurses/practitioner roles in this matter cannot be overestimated. Providing support for this vulnerable group is key to reducing/alleviate the problem.

Results and Recommendations: Public health nurses should work with university managers, deans, lecturers and professors to identify the psycho-financial needs of students and plan an effective intervention program that will reduce or alleviate the problems of the university students.

Keywords: Anxiety, Depression, Financial situation, Mental Health, University Students

P-054

Kocaeli’nde 1.Basamak Hekimlerin Akılcı Antibiyotik Kullanımı Konusunda Bilgi, Tutum ve Davranışları

Ahmet Alp Eker¹, Emin Sami Arısoy², Mehmet Ertan Güner¹, Nurdamla Yakışan¹, Betül Kobya Kilci¹, Çiğdem Çağlayan¹

¹Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Kocaeli

²Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Kocaeli

Giriş-Amaç: İlaçların akılcı olmayan bir şekilde kullanımı tüm dünyada yaygın rastlanan bir sorundur. Dünya Sağlık Örgütü’ne göre ilaçların yarısından fazlası uygunsuz şekilde reçete edilmekte, dağıtılmakta veya satılmakta ve hastaların yarısı ilaçları uygun şekilde kullanmamaktadır. Akılcı antibiyotik kullanımı kısaca, doğru tanı sonrasında en doğru antibiyotik seçilmesi, en uygun yoldan ve en etkin dozda, optimum aralıklarla, gerekli süre boyunca verilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırmanın amacı da Kocaeli’nde görev yapan birinci basamak hekimlerinin akılcı antibiyotik kullanımı konusunda bilgi, tutum ve davranışlarını incelemektir.

Gereç-Yöntem: Kesitsel bir araştırmadır. Kasım-Aralık 2019 tarihlerinde Kocaeli İl Sağlık Müdürlüğü’nün birinci basamakta çalışan 510 hekime yönelik düzenlediği Akılcı Antibiyotik Kullanımı seminerlerine katılan 462(%90.5) hekime anket formu yüz yüze, gözetim altında ve alacakları eğitim öncesi uygulanmıştır. Anketformunda demografik veriler, akılcı antibiyotik kullanımına dair bilgi, tutum ve davranışları sorgulayan çoktan seçmeli ve likert tipi sorular yer almaktadır. Veriler Halk Sağlığı AD’de SPSS 21 programına girilerek istatistiksel analizler yapıldı. Araştırmada örneklem alınmamış, akılcı antibiyotik kullanımı eğitimlerine katılan tüm birinci basamak hekimleri dahil edilmiştir. Etik kurul tarafından GOKAEK-2019/18.13 2019/292 proje numaralı “Kocaeli’de 1.Basamak Hekimlerin Akılcı Antibiyotik Kullanımı Konusunda Bilgi, Tutum ve Davranışları” proje değerlendirilmiş ve uygun bulunmuştur.

Bulgular: Araştırmaya katılan hekimlerin(n=462) %57.6’sı erkek olmakla birlikte %97.2’si ASM’lerde çalışmakta ve %93.3 pratisyen hekimlerden oluşmaktadır. Ortalama yaş ve meslekte geçirdikleri yıl ortalaması sırasıyla 41.54(±9,61) yıl ve 16,29 (±9,61) yıl olarak saptandı.Katılımcıların %82.1’i daha önceden antibiyotik konulu eğitimi aldığını belirtti. Katılımcıların %88.5’ i antibiyotik reçete ederken herhangi bir kaynaktan yararlandığını belirtirken en çok kullanılan kaynak internet(%52.6) olarak belirtildi. Katılımcılar antibiyotiklerle ilgili bilgi düzeyinin sorgulandığı sorularda en çok endikasyon(%71.2) ve doz(%66) konusunda, en az olarak ilaç etkileşimleri(%47.6) konusunda bilgi sahibi olduklarını belirttiler. Katılımcıların %45,2’si antibiyotik reçete etmeden önce kültür sonucu beklemediğini belirtti. Katılımcıların %43.5’i hasta isteğiyle reçete yazmadığını belirtti. Katılımcılar antibiyotik seçerken en çok uygunluk ve etkinliği (%77.6 ve %91.9) dikkate aldıklarını ve %67.3’ü antibiyotik ile ilgili hastaya yeterli bilgi verdiğini belirtirken; verilen bilgilerin en sık olarak uygulama biçimi(%91.1), günlük doz(%89.4) ve bırakma zamanı(%86.6) olduğu görüldü. Katılımcıların %73.5’i uygunsuz antibiyotik kullanımına bağlı en korkulan durumun direnç gelişimi olduğunu belirtirken, % 69,5’inin antibiyotik kullanımına bağlı istenmeyen etki ile karşılaştıklarında bildirimde bulunmadığı saptanmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Araştırmaya katılan Kocaeli’ndeki birinci basamak hekimlerinin büyük bölümünün akılcı antibiyotik uygulamaları konusunda olumlu tutum ve yaklaşımda olduğu görülmüştür. Hekimlerin antibiyotik kullanımına bağlı istenmeyen etki ile karşılaştıklarında bildirim yapmalarının teşvik edilmesi, bilgi düzeyi ve farkındalığın geliştirilmesi ve sürekliliği açısından akılcı antibiyotik kullanımıyla ilgili eğitimlerin düzenli olarak verilmesi hekimlerin meslek pratiği ve halk sağlığı açısından olumlu olacaktır.

Anahtar Kelimeler: antibiyotikler, bilgi, davranış, eğitim, tutum

P-055

Examining the Relationship Between Narcissism and Machiavelism Levels in Students Receiving Health Education

Mehmet Salih Yıldırım¹, Metin Yıldız², Güray Okyar²

¹Agri Ibrahim Cecen University Doğubayazıt Ahmed-i Hani Vocational School, Agri / Turkey

²Department of Nursing, Agri Ibrahim Cecen University School of Health, Agri / Turkey

Objective: This research was conducted to examine the relationship between narcissism and Machiavelism levels in students receiving health education. This research was carried out to reveal the relationship between Narcissist personality and Machiavelism in students with health education, to determine the makyavelist and narcissist mindset of the students who will enter the working life in the future. Since these two thinking structures are more difficult to change in business life, this research was carried out to determine the interventions to be made earlier in the business life.

Methods: This research, which is planned as a descriptive type, was carried out between March-April 2020 from students who received health education at Iğdır University and Ağrı İbrahim Çeçen University. The data were analysed using the SPSS statistical package programme. This research, which is planned as a descriptive type, was conducted between March-April 2020 from students who received health education (First aid and emergency) at Iğdir University (350) and Agri Ibrahim Cecen University (Nursing) (364). The target population of the study consisted of students who received health education at Iğdir University and Agri Ibrahim Cecen University. The sample of the study consisted of individuals who accepted to participate in the study from students who received health education at Iğdir University and Agri Ibrahim Cecen University (402). Data were collected using Personal Information Form, Narcissistic Personality Inventory and Mach IV Scale. After explaining the purpose of the research and obtaining verbal permission from those who voluntarily accepted to participate in the research. Descriptive statistics, Kolmogorov-Smirnov, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis and Spearman correlation tests were used to in the analysis of data.

Results: According to the findings obtained from the study, the total score average of the Narcissism Personality Inventory of the students was 5.353 ± 2.70 . The total score average of Machiavelliism Scale was 53.029 ± 6.53 . In addition, it was found that there is a positive statistically significant relationship between the Narcissism Personality Inventory total score and the Machiavelisn Scale total score.

Conclusion: A relationship was found between Machiavellianism and the level of narcissism. It is suggested that it would be beneficial for the students to be informed about a subject related to narcissism and Machiavellianism before starting their duty as health personnel. It is recommended to apply this study to students studying in different professions.

Keywords: Machiavelism, Narcissism, Student

P-056

Investigation of the Relationship Between Fear and Fate of Breast Cancer in Women Over 40

Mehmet Salih Yıldırım¹, Metin Yıldız², Güray Okyar²

¹Agri Ibrahim Cecen University Doğubayazıt Ahmed-i Hani Vocational School, Agri / Turkey

²Department of Nursing, Agri Ibrahim Cecen University School of Health, Agri / Turkey

Objective: This research was carried out to examine the relationship between breast cancer fatalism and fear in women over 40.

Material-Methods: This research, which is planned as descriptive-correlational type, was conducted between March and May 2020 with women living in Iğdir. The target population of the study consisted of women registered with the first step health institutions depends on the Provincial Directorate of Health located in the east of Turkey. The sample of the study consisted of women, who agreed to participate in the study, registered with the first step health institutions depends on the Provincial Directorate of Health located in the east of Turkey. Consent was obtained from Agri Ibrahim Cecen Scientific Research Ethics Committee and written permission was obtained from the institutions where the study would be conducted. Verbal permission was obtained from those who wanted to participate in the research by making necessary explanations to the individuals included in the research. The analysis of the data was done on the computer using the SPSS statistical software. Descriptive statistics, Kolmogorov-Smirnov, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis and Spearman correlation tests were used to evaluate the data. Explore and normality plots with tests were used as descriptive statistical methods. Kolmogorov – Smirnov test was used to test normality distribution with analytical tests. Since the Kolmogorov - Smirnov test value was $p < 0.05$, it was determined that the data were not distributed normally.

Results: According to the findings obtained from the study, it was found that the total mean score of breast cancer fate of individuals was 4.42 ± 2.58 , and the total mean score of fear of breast cancer was 23.67 ± 7.03 . It was found that there was a statistically significant positive correlation between breast cancer fatalism total score mean, fear of breast cancer total score mean and age ($p < 0.05$).

Conclusion: It was determined that the factors affecting breast cancer fatalism of women were educational level, income rate, job, and having a relative diagnosed with breast cancer. It has been determined that the factors affecting the fear of breast cancer are education level, income rate and job. It is recommended that the study be carried out in larger groups.

Keywords: breast cancer, fatalism, fear

P-057

Investigation of the Relationship Between Religious Orientation Levels and Hopelessness Levels of Terminal Patient Relatives

Mehmet Salih Yıldırım¹, Metin Yıldız², Güray Okyar², Ömer Solmaz³

¹Agri Ibrahim Cecen University Doğubayazıt Ahmed-i Hani Vocational School, Agri / Turkey

²Department of Nursing, Agri Ibrahim Cecen University School of Health, Agri / Turkey

³Agri Public Hospital

Introduction and Purpose: This research was carried out to examine the relationship between religious orientation levels and despair levels of terminal patient relatives.

Materials-Methods: This research, which is planned as descriptive-correlational type, was conducted between March and May 2020 in Van Training and Research Hospital. Ethical approval was obtained from Agri Ibrahim Cecen University Scientific Research Ethics Committee and written permission was obtained from the institutions where the study would be conducted.

Finding: According to the findings obtained from the study, it was determined that the total score average of the individuals' Religious Orientation Scale was 56.68 ± 7.21 and among the sub-dimensions of the Religious Orientation Scale, the Thought Sub-Dimension was 23.38 ± 3.71 , the Behavior Sub-Dimension was 20.48 ± 3.38 , and the Emotional Sub-Dimension was 12.80 ± 1.65 . It was determined that the total score average of the Hopelessness Scale was 8.75 ± 5.75 , and among the sub-dimensions of the Hopelessness Scale, the Future Emotions and Expectations were 2.44 ± 2.01 , Motivation Loss was 3.61 ± 2.08 , Hope Loss was 2.70 ± 2.13 . It was found that there was a negative statistically significant relationship between the Religious Orientation Scale and the Hopelessness Scale total scores means.

Results and Recommendations: Individuals were found to be high religious orientation and moderate hopeless. It is recommended that the study be carried out on different patient's relative.

Keywords: Hopelessness, Religious Orientation, Terminal Period

P-058

Investigation of the Relationship Between Narcissism, Critical Thinking and Aggression Levels in Students Receiving Health Education

Mehmet Salih Yıldırım¹, Metin Yıldız², Güray Okyar²

¹Agri Ibrahim Cecen University Doğubayazıt Ahmed-i Hani Vocational School, Agri / Turkey

²Department of Nursing, Agri Ibrahim Cecen University School of Health, Agri / Turkey

Purpose: This research was conducted to investigate the relationship between narcissism critical thinking, and aggression levels in students receiving health education. In the literature review, no study investigating the relationship between narcissistic personality, critical thinking and aggression was found. With this study, it is thought that the gap in the literature will be filled.

Design and Methods: This descriptive study was conducted in a university located in a city in the eastern part of Turkey between March and May 2020. The universe of the research; Health education students were formed at two universities. The sample of the study consisted of individuals who accepted to participate in the study from students who received health education at two universities. Consent was obtained from Scientific Research Ethics Committee and written permission was obtained from the institutions where the study would be conducted. Verbal permission was obtained from those who wanted to participate in the research by making necessary explanations to the individuals included in the research. In the collection of research data, Introductory Information Form, Narcissistic Personality Inventory, UF / EMI Critical Thinking Scale and Buss-Perry Aggression Scale were used. The analysis of the data was done on the computer using the SPSS-22 statistical software. Descriptive statistics, Kolmogorov-Smirnov, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis and Spearman correlation tests were used to evaluate the data.

Findings: A statistically significant relationship was found between students' narcissistic personality inventory total score and critical thinking scale total score ($p < 0.05$). A statistically significant relationship was found between the narcissistic personality inventory total score and aggression scale total score ($p < 0.05$). A statistically significant relationship was found between students' critical thinking scale total score and aggression scale total score ($p < 0.05$).

Practice Implications: Students with health education had high narcissistic, critical thinking levels, and aggression levels were moderate. It is recommended to apply the study in larger groups.

Keywords: aggression, critical thinking, narcissism, student

P-059

Investigation of the Effect of Training Given to High-ranking Soldiers on the Level of Knowledge Regarding Sexually Transmitted Diseases

Metin Yıldız¹, Mehmet Salih Yıldırım², Kutay Yüzüak³, Güray Okyar¹

¹Department of Nursing, Agri Ibrahim Cecen University School of Health, Agri / Turkey

²Agri Ibrahim Cecen University Doğubayazıt Ahmed-i Hani Vocational School, Agri / Turkey

³Vocational School of Health Services, Agri Ibrahim Cecen University School of Health, Agri / Turkey

Introduction and Purpose: In this research, the effect of the training given to the senior soldiers on the level of knowledge about sexually transmitted diseases was investigated.

Materials-Methods: This research, which is planned as an semi-experimental study with pretest-posttest, without control group, was conducted between March and April 2020 with the soldiers working in garrison located in the city center of Ağrı. Ethical approval was obtained from Agri Ibrahim Cecen University Scientific Research Ethics Committee and written permission was obtained from the institutions where the study would be conducted.

Finding: The pre-test of the soldiers of the rankings was a total score mean of 11.66 ± 4.18 , and the level of knowledge was low. The total score mean of the post-test Sex Knowledge Level for the Sexually Transmitted Disease of the ranking soldiers was 16.261 ± 3.78 and the level of knowledge was found to be high. A statistically significant difference was found between the total score means of the pre-test and post-test, Sexually Transmitted Disease Knowledge Level of high-ranking soldiers ($p < 0.05$).

Results and Recommendations: It has been determined that the training given to senior soldiers increases the level of knowledge of sexually transmitted diseases, which is low. It is recommended to work in larger groups.

Keywords: Sexually Transmitted Diseases, Education, High-ranking Soldier

P-060

Sağlıkta Şiddetin Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Mesleğe Bakışına ve Gelecek Kaygısına Etkisi

Muammer Yılmaz, Melike Tellioglu, İnci Arıkan

Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Kütahya

Giriş-Amaç: Hekimliği öğrenmekte ve mesleğe hazırlanmakta olan tıp fakültesi öğrencilerinin tanık oldukları veya maruz kalabildikleri şiddet olayları gelecek kaygılarına yansıyor mesleki kariyer süreçlerinde olumsuz etkilere neden olabileceği düşünülebilir. Kaygı sürecinin artması ise geleceği ile ilgili kararlar almasını ve uygulamasını zorlaştırmaktadır. Artan şiddet olayları sağlık çalışanlarında ve tıp fakültesi öğrencilerinde geleceğe bakış açısını etkilediği ve mesleki kaygılarını artırdığı düşünülmektedir. Bu durumu değerlendirmek için yapılan bu çalışmada sağlık alanında şiddet sorununun tıp fakültesi öğrencilerinin kaygı durumunu, umut düzeyini ve mesleğe bakışına etkisinin araştırılması amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu çalışma tanımlayıcı kesitsel tipte bir araştırmadır. Bir tıp fakültesinde 4. 5. ve 6. Sınıf öğrencilerinde 01.01.20-28.02.20 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın yapıldığı dönemde 4. Sınıf (115), 5. Sınıf (99), 6. Sınıf (63) öğrenim gören 277 öğrenci evreni oluşturmaktadır. Araştırma uygulanması esnasında 50 öğrenci devamsızlık yapması veya katılmayı kabul etmemesi nedeniyle 227 öğrenciye ulaşılmıştır. Anketlerin 13'ü uygun doldurulmadığı için değerlendirilmeye alınmamıştır. Toplamda hedeflenen 277 kişiden 214'üne ulaşılmıştır. Katılma oranı %77,25'dir. (4. Sınıf: %69,5, 5. Sınıf: %77,8, 6. Sınıf: %90,5). Veri toplama işlemi yüzyüze görüşme ve gözetim altında yöntemleriyle anket formu, Sürekli Kaygı Ölçeği, Beck Umutsuzluk Ölçeği kullanılarak yapılmıştır. Etik kurul onayı ve izinler alınmıştır.

Bulgular: Katılımcıların 132'si (%61,7) şiddete tanık olmuştur. Şiddete tanık olan öğrencilerin 123'ü (%93,2) sözel, 15'i (%11,4) fiziksel, 6'sı (%4,5) hem sözel hem fiziksel şiddete tanık olmuştur. Sınıf, yaş, tıp fakültesinde geçirilen süre ile şiddete tanık olma durumu arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmuştur. Katılımcıların 50'si (%23,5) şiddete maruz kalmıştır. Şiddete maruz kalan öğrencilerin 48'i (%96,0) sözel, 2'si (%4,0) fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Sınıf, yaş ve tıp fakültesinde geçirilen süre ile şiddete maruziyet durumu arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmuştur. Sürekli Kaygı ölçeği sınıflamasına göre öğrencilerin %15,4'ü (n=33) düşük kaygı, %81,8'i (n=175) orta kaygı, %2,8'i (n=6) yüksek kaygı düzeyi olarak bulunmuştur. Beck umutsuzluk ölçeği sınıflamasına göre öğrencilerin %30,4'ü (n=65) umutsuz değil, %37,9'u (n=81) hafif umutsuz, %22,9'u (n=49) orta umutsuz, %8,9'u (n=19) ileri umutsuz olarak bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışmaya göre, sağlıkta şiddete tanık olma ve maruz kalma tıp fakültesinde öğrencilik döneminden itibaren başlamaktadır. Şiddet ile ilişki bulunamasa da tıp fakültesini tekrar seçmeyecek, umutsuzluk ve kaygı düzeyi yüksek olan öğrenciler azımsanmayacak orandadır. Bu durumun bu çalışmada araştırılmayan başka etkenlere bağlı olması muhtemeldir. Bu etkenlerin belirlenebilmesi için yeni çalışmalar planlaması uygun olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık, şiddet, tıp öğrencisi, umutsuzluk, kaygı

P-061**Akılcı İlaç Kullanımına Yönelik Bilgi ve Davranışlar**Muammer Yılmaz¹, Adem Durmaz², Melike Tellioglu¹¹Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Kütahya²Kütahya Yıldırım Beyazıt Aile Sağlığı Merkezi, Kütahya

Giriş-Amaç: Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), akılcı ilaç kullanımını (AİK); hastanın klinik ihtiyaçlarına en uygun olan ilacın/ilaçların, uygun endikasyonda, uygun dozda ve sürede, uygun maliyetli olanın kullanılması olarak tanımlamıştır. DSÖ, dünya çapında kullanılan ilaçların yarısından fazlasının uygun olmayan bir şekilde reçete edildiğini, dağıtıldığını veya satıldığını ve hastaların yarısının ilaçlarını doğru bir şekilde kullanmadıklarını bildirmektedir. Bu çalışma, bir aile hekimliği birimine kayıtlı hastaların ilacı reçeteye alma ve evde ilaç biriktirme durumu gibi akılcı ilaç kullanımı davranışlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu tanımlayıcı kesitsel araştırmanın evrenini Kütahya'da bir aile hekimliği birimine kayıtlı 18 yaş üstü 3107 hasta oluşturmaktadır. Örneklem hacmi 342 olarak hesaplanmıştır. Örnekleme yöntemi olarak sistematik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma 22.07.2019-22.10.2019 tarihleri arasında uygulanmıştır. Çalışma 356 katılımcıya ulaşılarak tamamlanmıştır. Çalışma için anket dolduran beş katılımcı anketleri eksik doldurmaları nedeniyle analizden çıkarılmıştır. Araştırmada araştırmacıların literatür ve Sağlık Bakanlığı Hastane Yatan Hasta Anketi'nden yararlanılarak hazırladığı 36 sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır.

Bulgular: Hasta olduğunu düşündüğünde hekime muayene olmadan eczaneden ilaç alan katılımcı sayısı 31(%9,1)'dir. Gerekli olabileceği düşüncesiyle evde ilaç bulunduran 53 (%15,2) kişidir. Birden fazla cevabın verilebildiği soruya verilen cevaplara göre katılımcıların en çok bulundurduğu ilaçlar ağrı kesici (n=47, %83,9), soğuk algınlığı ilaçları (n=22, %39,3) ve merhemlerdir (n=11, %19,6). Katılımcıların %75,4'ünde evinde hiç kullanılmamış ilaç kutusu ortalama bir ve üzerindeyken; hiç kullanılmadan son kullanım tarihi geçtiği için atılan ilaç sayısı bir ve üzerinde olanlar %45,4 'tür. Katılımcılardan ilacın kullanımı ile ilgili bilgileri ve olası yan etkileri 172'si (%49,9) hekimden, 51'i (%14,8) eczacıdan, 14'ü (%4,1) yardımcı sağlık personelinden, 242'si (%70,1) ilaç prospektüsünden, 45'i (%13,1) internetten öğrenmektedir.

Grip, nezle, soğuk algınlığı gibi şikâyetleri nedeniyle muayene olmadan kendi başına antibiyotik kullanan 43 (%12,4) kişi iken benzer şikâyetleri olan tanıdıklarına ilaç tavsiyesinde bulunan katılımcı sayısı 42 (%12)'dir. Komşuları veya yakınları tavsiyesiyle ilaç kullanan ya da doktordan reçete etmesini isteyenler 26 (%7,5) kişidir.

Hastalık durumunda ilk olarak hekime danışan katılımcı sayısı 289 (%83,5)'dur. Yan etki ile karşılaşılması durumunda hekime başvuran 324 (%94,5) kişidir. Hastalığının geçmediğini düşündüğünde 332 kişi (%96,2) hekime danışmakta 29 kişi (%8,4) bitkisel tedavi yöntemini denemektedir.

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışmanın kesitsel çalışmalarda görülen hafıza faktörünün yanında bir aile sağlığı merkezinde uygulanmasından dolayı araştırma sonuçlarının tüm topluma genelleme kısıtlılığı vardır. Katılımcıların akılcı ilaç kullanımında iyileştirilmesi gerekli bazı davranışları vardır. Evde ilaç bulundurma, yakınlarına ilaç tavsiye edilmesi, yakınlarının tavsiyesiyle ilaç kullanılması ve ilacın önerilen süre kullanılmaması en önemli sorunlar olarak görülmektedir. Katılımcıların akılcı ilaç kullanma davranışlarını iyileştirmeye yönelik eğitim ve rehberlik çalışmaları yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Akılcı ilaç kullanımı, evde ilaç bulundurma, kendi kendine tedavi

P-062

Evde Sağlık Hizmeti Alanlara Bakım Verenlerin Yük Durumlarının Değerlendirilmesi

Nilden Hatice Arslan¹, Emin Rençber²

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Samsun

²İl Sağlık Müdürlüğü, Çorum

Giriş-Amaç: Ülkemizdeki mevzuatta evde sağlık hizmeti; “Çeşitli hastalıklar nedeniyle evde sağlık hizmeti almaya ihtiyacı olan bireylere evinde ve aile ortamında sosyal ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini de kapsayacak şekilde verilen muayene, tetkik, tahlil, tedavi, tıbbi bakım, takip ve rehabilitasyon hizmetleri” olarak tanımlanmıştır. Ancak bu hizmet verilirken sadece hasta odaklı değil bakım verene yönelik de hizmet ihtiyacı olabileceği düşünülmelidir. Bakım verme genellikle bakıcının fiziksel ve psikolojik sağlığını etkileyen kronik stresle sonuçlanır. Bu çalışmada evde sağlık hizmeti alan hastalara bakım verenlerin yükünün çeşitli değişkenlerle ilişkisini belirlemek amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipteki çalışmada çalışma grubunu Samsun ilinde ikamet eden ve İl Sağlık Müdürlüğü Evde Sağlık Hizmetleri Biriminden hizmet alanlara bakım veren 156 kişi oluşturdu. Katılımcılara 01-30 Nisan 2018 tarihleri arasında yüz yüze görüşme yöntemiyle anket uygulandı. Araştırma için etik kurul (OMÜ-KAEK 2018/11) izni alındı. Araştırmacılar tarafından oluşturulan ankette sosyodemografik özellikleri içeren soruların yanı sıra, Zarit Bakım Veren Yüğü Ölçeği (ZBVYÖ) soruları yer almakta idi. İstatistiksel analizlerde SPSS 22.0 paket programı kullanıldı. Veriler ortalama±standart sapma, sayı(%) olarak ifade edildi. İstatistiksel analizlerde Kruskal Wallis Varyans Analizi testi kullanıldı ve anlamlılık düzeyi $p<0.05$ kabul edildi.

Bulgular: Bakım verenlerin yaş ortalamaları 50.8 ± 10.2 yıl, %90.4’ü kadın, %51.9’u ilköğretim mezunu, %73.7’si evli, %84.0’ü çocuk sahibi idi. %66.0’da kronik hastalık mevcuttu. Bakım verenlerin %42.9’u hastaların çocukları iken, %23.7’si ise gelinleri idi. Çoğu (%92.3) aile bağı nedeniyle hasta bakarken, %64.1’ine yardım eden kişi vardı. Toplam bakım süresi ortalama $5.8\pm 7.1(0.1-36.0)$ yıl iken, %46.2’si bakım için tam gününü, %15.4’ü ise günde 8 saat ve altında zaman ayırıyordu. Katılımcıların ZBVYÖ ortalaması 36.6 ± 15.5 iken, %14.7’sinde bakım yükünün az ya da hiç olmadığı, %46.2’sinde “orta derecede yük”, %30.1’inde “ileri derecede yük” ve %9.0’un da ise “aşırı yük” olduğu belirlendi. Erkeklerde, okuryazar olmayanlarda, evlilerde, çocuk sahibi olmayanlarda, emeklilerde ve aylık geliri 1500 TL’nin altında olanlarda bakım veren yükü ölçek puanı yüksek bulundu ancak istatistiksel olarak anlamlı değildi ($p>0.05$). Tam gün bakım verenlerde, bakıma yardım eden başka biri olmayanlarda ve kronik hastalığı olanlarda bakım verme yükü anlamlı olarak daha fazla idi ($p<0.05$).

Sonuç ve Öneriler: Çalışmamızda da tam gün bakım verenlerde, yardım alamayanlarda ve kronik hastalığı olanlarda yükün fazla olması bu kişilere destek sağlanması gerektiğini düşündürmektedir. Gerek aile içinde gerekse kurumlar tarafından sağlanacak profesyonel desteğin yükün azalmasına katkı sağlayarak süreci kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Ayrıca evde sağlık hizmeti sunucuları, koruyucu sağlık hizmeti kapsamında hastaya hizmet veren sağlık personeli, bakım veren kişi konusunda da dikkatli olmalı ve erken müdahale sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Bakım veren, Bakım veren yükü, Evde sağlık hizmeti

P-063

**Hekimlerin Akılcı İlaç Konusunda Bilgi ve Tutum Çalışması:
Bir Eğitim Araştırma Hastanesi Örneği**

Nurhan Meydan Acımiş¹, İsmail Yılmaz², Mustafa Ağah Tekindal², Recep Kılıç³

¹Denizli Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi

²İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi

³Denizli İl Sağlık Müdürlüğü

Giriş-Amaç: Dünya Sağlık Örgütü'nün ilk kez 1985'te dikkat çektiği akılcı ilaç kullanımı(AİK) kavramı hakkında çok sayıda çalışma yapmasına karşın yeterli olamamıştır. Bu durumu hekimlerin başarısızlıkları olarak görülme eğilimi yaygındır. Bu araştırma bir Eğitim ve Araştırma Hastanesindeki hekimlerinin akılcı ilaç kullanımı ve ilaç tercihlerinin incelenmek amacı ile planlanmıştır

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı kesitsel bir araştırmadır(Aralık 2014- Nisan 2015). Katılımcılara anket yoluyla erişildi. Sosyo-demografik özellikleri, tıbbi bakımdaki hasta yaklaşımları, reçete yazma tercihleri ve bazı özel görüş ve önerilerini içeren 64 soru soruldu. Araştırmaya halen aktif görev yapan hekimlerin 193'ü katıldı(%45.5). Non parametrik verilerde ki-kare, parametrikte t testi ANOVA kullanıldı. Çoklu Logistik Regresyon model analizi yapıldı ve SPSS 25.0 programı ile değerlendirildi. Araştırma için resmi izinler ve etik onay alındı.

Bulgular: Hekimlerin; %58,0'i erkekti, yaş ortalamaları 36,89±10,34 ve %60.0'ı klinik branşta idi. Hekimlerin günlük hasta sayıları ortalaması;56,34±34,58 idi. Hastaların %52,73'üne(± 27,44) reçete yazılmakta ve reçete başına 2,67±0,98 ilaç düşmekteydi. Hekimler akılcı ilaç kullanımını sıklık sırasına göre; hastaya etkili ilaç yazmak(%85,4), hastaya uygun ilaç yazmak(% 84,9),hastaya güvenli ilaç yazmak(%77,2), uygun süre ilaç kullanımı(%75,6) olarak yanıtladı. Hekimlerin, reçete yazdıkları hastalarının başvuru nedenleri göre asistan ve uzman hekim arasında(şikayet, kontrol, rapor vb...) anlamlı fark yoktu. Ancak ilaç yazdırma amaçlı başvuru en sık(%18,1)uzman hekimlere yapılmakta idi(p=0.068). Hastaların hekimlerden talep ettiği ilaç grupları ve günlük hasta sayısına göre; etkili, uygun, güvenli, düşük maliyetli ilacın belirlenebilmesinde yeterli zaman ayırma/ayırmama hususunda asistan ve uzman hekim arasında fark bulunmadı. Bununla birlikte asistan hekimlerin %92,6'sı, uzman hekimlerin %85,2'si hasta sayısı 60'dan fazla olduğunda yeterli zaman ayıramamakta güçlük çektiklerini belirttiler(p=0,332). Logistik Regresyon analizinde anlamlı saptanan; hastaların kontrol amaçlı ve şikayet nedeniyle başvurusu, daha çok kontrol amaçlı başvuru sıklığı, ilaç yazarken yan etki ve uygulama şeklini dikkate alma, demir preparatı, anti hipertansif ve sindirim sistemi ilaçlarını yazma değişkenlerini Çoklu Logistik Regresyon analizinde test edildi. Uzman hekimlerin reçete tercihleri asistan hekimlere nazaran; kontrol amaçlı başvurudan(p=0,010 β 0,694 G.A 1,180 3,396) 2 kat, hasta muayene yüzdesinden(p=0,002 β 0,022 G.A 1,008 1,037) 1 kat, demir preparatı reçete etme durumundan(p=0,001 β 1,274 G.A 1,644 7,774) 3,5 kat daha fazla etkilenmektedir. Bu durum istatistiksel olarak anlamlıdır(R20,259 p=0,001)

Sonuç ve Öneriler: Bir eğitim araştırma hastanesinde görev yapan uzman ve asistan hekimlerin hasta yaklaşımları, reçete yazma tercihleri ve AİK bilme durumu birbirine benzerdir. İş yükü nedeniyle araştırmaya katılımları az olsa da, bakanlığa bağlı bir eğitim araştırma hastanesinden görevli oldukları göz önüne alındığında ulusal önceliğimiz olan AİK konusunda bize güncel ve çok kapsamlı bilgiler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hekim, Hastane, Akılcı İlaç Kullanımı, Reçete

P-064

Ulusal Ve Uluslararası Katılımlı Halk Sağlığı Kongrelerinde Sunulan Bildirilerin Yayına Dönüşme Oranları

Sumbule Koksoy Vayisoğlu

Mersin Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği

Giriş-Amaç: Sürekli eğitimin bir parçası olan ulusal ve uluslararası düzenlenen bilimsel toplantılar, güncel bilgilerin, araştırma sonuçlarının ve deneyimlerin paylaşıldığı önemli organizasyonlardır. Bu toplantılarda paylaşılan sözlü ve poster bildirilerin daha geniş kitlelere ulaştırılması ulusal veya uluslararası hakemli dergilerde yayına dönüştürülmeleri ile mümkün olmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Halk Sağlığı Uzmanları Derneği'nin (HASUDER) düzenlediği, farklı disiplinlerin geniş bir katılım gösterdiği 2017 yılındaki 19. Ulusal ve 2018 yılındaki 2. Uluslararası 20. Ulusal Halk Sağlığı Kongresinde sunulan bildirilerin yayına dönüşme oranlarının belirlenmesidir.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı türdeki araştırmanın evrenini HASUDER'in yapmış olduğu 21 kongre oluşturdu. Örneklem seçiminde kongrelerin ulusal ve uluslararası olmaları ve kongrenin üzerinden en az 18-20 ay geçmiş olması kriterleri dikkate alınarak 2017 ve 2018 yıllarında yapılan kongrelerde yayınlanan 832 bildiri örnekleme alındı.

Araştırmanın verileri; bildiri türü (sözlü, poster), araştırma türü (tanımlayıcı, kesitsel, deneysel, metodolojik vb), yazar sayısı, yazarların bölümleri (doktor, hemşire ve diğer), yayın olma durumu, yayınlandığı indeks ve yayın için geçen sürenin (ay olarak) yer aldığı veri toplama formu ile HASUDER'in resmi internet sayfasında bulunan elektronik bildiri kitapçıklarından ve PubMed, Google Scholar, TürkMedline ve Ulakbim veri tabanı arama motorlarından 01-30 Eylül 2020 tarihleri arasında toplandı.

Bildirilerin yayın olma durumu; bildirilerdeki ilk üç isim birlikte, başlık ve çalışma ile ilgili anahtar sözcükler kullanılarak, veri tabanı arama motorlarından araştırıldı. İlk aramada sonuç çıkmaması durumunda ilk üç isim için teker teker yeniden araştırma yapıldı ve sonuç yok ise "yayınlanmadı" olarak değerlendirildi.

Araştırmanın verileri tanımlayıcı istatistiklerle, ki kare ve T testi ile değerlendirildi. $p < 0,05$ anlamlı kabul edildi.

Çalışmadaki veriler kamuya açık belge niteliğinde olduğu için ve bireylerin kimliğini direkt belirten bilgiler olmadığı için etik kurul ve HASUDER'den izin alınmamıştır.

Bulgular: Her iki kongrede toplam 832 bildiri sunulmuş olup (sözel %40,3; poster %59,7) uluslararası kongredeki sözlü bildiri sayısı (n:274, %61,6) ulusal kongredekinden (n:61, %15,8) anlamlı şekilde fazlaydı ($p < 0,001$). Tüm bildirilerin %97,5'i orijinal araştırma, %2,5'i derleme, %26,8'i iki yazarlı ve %74,8'i hekimler, %10,5'i hemşire/ebeler tarafından sunulmuştu.

832 bildirinin %11,1'i yayın olurken bu oran, uluslararası kongre de %9,4, ulusal kongrede ise %12,9'du ve aralarında fark yoktu ($p > 0,05$). Yayına dönüşen bildirilerin %64,1'i ulusal indeksli bir dergide, %12'si ise SCI/SCI-E/SSCI tarafından taranan dergilerde yayınlanmıştı. Ulusal ve uluslararası kongrede yayın olan bildirilerin, araştırma türleri, indeksleri, yazarların bölümleri benzerken ($p > 0,05$), sunu türü ve sayın olma süresi farklıydı ($p < 0,001$). Uluslararası kongreden sonra ortalama yayın olma süresi $11,67 \pm 6,45$ ay iken, ulusal kongrede $21,4 \pm 6,31$ aydı.

Sonuç ve Öneriler: Bildirilerin yayına dönüşme oranları düşük olup, bildirilerin yayınlanmasını teşvik edici mekanizmaların/politikaların geliştirilmesi önerilir.

Anahtar Kelimeler: Ulusal halk sağlığı kongresi, Uluslararası halk sağlığı kongresi, yayın oranı, bildiriden makaleye

P-065

İstanbul'da Bir Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Doktora Şiddete Bakış Açılarının Değerlendirilmesi

Merve Kurnaz Ay¹, Şükran Peker¹, Uğur Gül², İsmal Rahmi Dur², Mert Obuz², Ramazan Bakar², Muhammet Fırat Balık², Seyhan Hıdıroğlu¹, Nimet Emel Lüleci¹

¹Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul

²Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi

Giriş-Amaç: Bu çalışmada, İstanbul'da bir Tıp Fakültesi öğrencilerinin doktora uygulanan şiddete bakış açılarının ve klinik-preklinik öğrencileri arasında doktora şiddet uygulanmasının sebepleri hakkında görüş farklılığının bulunup bulunmadığının araştırılması amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Eylül - Ekim 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilen tanımlayıcı tipteki çalışmanın evrenini İstanbul'da bir Tıp Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma gelişigüzel örnekleme yoluyla katılmayı kabul eden 258 (%21,5) öğrenci ile tamamlanmıştır. Çalışmada kullanılan anket, literatür ışığında araştırmacılar tarafından hazırlanmış ve uygulanmıştır. İki bölümden oluşan anketin ilk bölümünde demografik özellikler sorgulanmıştır. İkinci bölümünde ise 3'lü likert tipi 26 soru ile tıp fakültesi öğrencilerinin doktora şiddete karşı bakış açılarını değerlendirmeye yönelik sorular sorulmuş olup birden üçe kadar; 1- Katılmıyorum, 2- Kararsızım, 3- Katılıyorum şeklinde cevap seçenekleri verilmiştir. Anketler online ortamda Google Formlar sitesi üzerinden oluşturularak hedef kitleye sosyal medya üzerinden ulaştırılmıştır. Veriler analizinde grup karşılaştırmalarında Pearson Ki-kare ve Fisher's Exact testleri kullanılmıştır. Araştırmada $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Etik Kurul onayı ve Kurum izni alınmıştır.

Bulgular: Katılımcıların %51,9'u (n=134) kadın olup katılımcıların %61,4'ü (n=158) klinik öğrencisidir. Preklinik öğrencilerinin %20,0'si (n=20) çocukken fiziksel şiddete, %47,0'si (n=47) sözel şiddete maruz kaldığını, klinik öğrencilerinin ise %25,9'u (n=41) çocukken fiziksel şiddete, %44,9'u (n=71) sözel şiddete maruz kaldığını bildirmiştir. Katılımcıların "Doktor olduğumda şiddet olaylarının benim başıma da geleceğini düşünüyorum." sorusuna verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde klinik öğrencilerinin (%77,0) preklinik öğrencilerine (%81,0) göre anlamlı olarak daha yüksek oranda katılıyorum cevabını vermiştir ($p=0,011$). Katılımcıların "Sadece hastaların değil hekimlerin de birbirilerine sözel veya fiziksel şiddet uyguladığını düşünüyorum." sorusuna verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde klinik öğrencilerinin (%71,5) preklinik öğrencilerine (%41,0) göre anlamlı olarak daha yüksek oranda katılıyorum cevabını vermiştir ($p=0,011$). Katılımcıların "Performansa dayalı ödeme sisteminin hekime yönelik şiddeti arttırdığını düşünüyorum." sorusuna verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde klinik öğrencilerinin (%68,4) preklinik öğrencilerine (%50,0) göre anlamlı olarak daha yüksek oranda katılıyorum cevabını vermiştir ($p=0,016$). Katılımcıların "Gazete, TV, internet vb. medyada yayınlanan haber, başlık ve yorumların şiddete katkısı olduğunu düşünüyorum" sorusuna verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde klinik öğrencilerinin (%90,5) preklinik öğrencilerine (%77,0) göre anlamlı olarak daha yüksek oranda katılıyorum cevabını vermiştir ($p=0,002$).

Sonuç ve Öneriler: Tıp fakültesi öğrencilerinin doktora yönelik şiddete bakış açılarını değerlendiren söz konusu anketin, geçerliliği ve güvenilirliği olan bir ölçek haline getirilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Doktor, şiddet, tıp, öğrenci

P-066

Investigation of the Relationship Between Care Burden and Anxiety Levels of Terminal Period Patient Relatives

Yakup Sarpdağı¹, Metin Yıldız², Mehmet Salih Yıldırım³, Güray Okyar²

¹Ataturk University

²Department of Nursing, Agri Ibrahim Cecen University School of Health, Agri / Turkey

³Agri Ibrahim Cecen University Doğubayazıt Ahmed-i Hani Vocational School, Agri / Turkey

Objective: This research was carried out to examine the relationship between care burden and anxiety levels of terminal period patient relatives. The number of studies evaluating the mental health and burden of care about the caregivers of the patients hospitalized in the palliative service is low. This study is planned to determine the level of anxiety in the caregivers and to support the people in need, and to shed light on future studies.

Material-Methods: This research, which is planned as descriptive-correlational type, was conducted between March and May 2020 in Van Training and Research Hospital. The target population of the study consisted of individuals with terminal period patient at Van Training and Research Hospital, which located east of Turkey. The sample of the study consisted of individuals who have terminal period patients at Van Education and Research Hospital located in the east of Turkey, who meet the research criteria and agree to participate in the study. In the collection of research data, Introductory Information Form, Beck Anxiety Inventory and Zarit Care Burden Scale were used. Ethical approval was obtained from Agri Ibrahim Cecen University Scientific Research Ethics Committee and written permission was obtained from the institutions where the study would be conducted. The analysis of the data was done on the computer using the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS-22) statistical software. Frequency, descriptives, percentage, median and percentiles were used as descriptive statistical methods.

Results: According to the findings obtained from the study, the Beck Anxiety Inventory total score median of the individuals was determined to be 14.00. The total score median of the Zarit Care Burden Scale was determined to be 48.00. A positive statistically significant relationship was found between Beck Anxiety Inventory and Zarit Care Burden Scale total score medians ($p < 0.05$).

Conclusion: Individuals have been found to have moderate anxiety and “severe burden”. Palliative care nurses should support the psychological and basic aspects of individuals with nursing interventions necessary for caregivers to cope with anxiety and feel less care burdens. It is recommended to carry out culture-specific programs and long-term clinical studies to ensure that caregivers are able to cope with anxiety.

Keywords: Anxiety, Care Burden, Terminal Period

P-067

Paslı Çivi Olgusu: Bir Medya İçerik Analizi

Ali Erkin Kahraman

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi

Giriş-Amaç: Ülkemizde mevsimlik tarım işçilerinin barınma, beslenme, hijyen, sağlık ve eğitim gibi determinant alanlarda birçok sorunları oldukları bilinmektedir. Genç yaşta ve kadın cinsiyette olan mevsimlik tarım işçileri ise bu sorunlara daha duyarlı ve dezavantajlı bir gruptur. Çağdaş bir sağlık sisteminde alarm çıktıklarından olan gebe ölümü ve tetanoza bağlı ölümün bir arada olduğu ve bu bağlamda kamuoyunun da dikkatini çekmiş, mevsimlik tarım işçisi bir genç kadın olgusunun analiz edilip, ortaya çıkan sonuçların yorumlanması amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu çalışma kalitatif tiptedir. Medya içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Ölüm olayının gerçekleştiği 5 Eylül 2019 ve sonrasında yayınlanmış haber, röportaj, video ve görseller transkripte edilmiş, gözlemsel, betimleyici ve yorumlayıcı olarak analiz edilmiştir. Buna göre 5 Eylül ile 9 Eylül 2019 tarihleri arasında yayınlanmış 19 haber, 3 röportaj, 3 video ve 6 fotoğraf değerlendirilmiştir. Çıkarılan alt kodlar, yorumlayıcı olarak ana temalarda birleştirilmiştir.

Bulgular: Karadeniz bölgesinin bir ilçesine, İç Anadolu bölgesinden, mevsimlik fındık işçisi olarak gelen, 18 yaşında ve 2 aylık hamile olgu, fotoğraflarda yaşıyla uyumlu ve bakımlı görünmektedir. Röportaj ve haberlerde çivinin batış şekli, zamanı ve yeri konusunda çelişkili ifadeler mevcuttur. Olgunun ikamet ettiği mahallenin görüntüleri ve röportaj yapılan kişilerin ifadelerinden anlaşıldığı kadarıyla toplumsal cinsiyet temelinde bir ihmal de metinlerde desen olarak dikkati çekmektedir. O dönemde çadırdaki kalan olgunun, çivi batmasından sonra hastaneye götürülmediği ifadelerden anlaşılmaktadır. Beş gün sonra ilçe devlet hastanesine çenesinde ağrı nedeni ile gece götürüldüğü anlaşılan olguya semptomatik bir tedavi uygulanmış ve haliyle taburcu edilmiştir. Aile paslı çivi olayından bahsetmemiş, kendilerine de bu yönde bir sorgulama yapılmamıştır. En az bir hafta sürdüğü anlaşılan mükerrer ziyaretlerin sonucunda şüphe oluşmuş ve çivi batması sorgulanmış ve üst merkez olan bir hastaneye sevki yapılmıştır. İlk gün bilinci açık olarak yoğun bakıma alınan olgu, ailenin sonraki röportaj ifadelerinden anlaşıldığı kadarıyla pnömoni olmuş ve 11. günde ölmüştür. Hastaneden yapılan açıklamada olgunun tetanoz aşılamalarının geriye dönük incelendiğinde eksik olduğu ifade edilmiştir. Yoksulluk, eğitimsizlik, bilinçsizlik, birinci basamak hizmetlere ulaşamama, erken gebelik, kalabalık aile, yalıtılmışlık, ihmal, önemsemezlik, geciken tanı ve farkındalık eksikliği alt kodları, “Varoşlaşma”, “Prekaryöz Kültür ve Çalışma”, “Toplumsal Cinsiyet”, “Koruyucu ve Önleyici Sağlık Hizmetlerine Erişim” ve “Sağlık Personelinde Sosyal Farkındalık” temalarında yorumlanmıştır. Olguyla ilgili sağlık müdürlüğünce inceleme başlatıldığı öğrenilmiş olup, incelemenin sonuçlarına ulaşmak mümkün olmamıştır.

Sonuç ve Öneriler: Ülkemizde böyle vahim sağlık çıktılarıyla karşılaşılmasını adına birinci basamak koruyucu ve önleyici sağlık hizmetlerinin özellikle dezavantajlı gruplara etkin bir şekilde ulaştırılması ve sağlanması, dezavantajlı grupların olduğu bilinen bölgelerde çalışan sağlık personelinin bu gruplara ve yaptıkları işlere yönelik bilgi ve farkındalığının artırılması gerektiği düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dezavantajlı gruplar, Kalitatif araştırma, Medya Analizi, Toplumsal cinsiyet

P-068

Sağlık Çalışanlarında Kişilik Tipi ile Mobbing Maruziyeti Arasındaki İlişki

Burak Mete¹, Gülsüm Zoroğlu², Erkan Pehlivan³

¹Çukurova Üniversitesi Halk Sağlığı A.D.

²Bingöl İl Sağlık Müdürlüğü

³İnönü Üniversitesi Halk Sağlığı A.D.

Giriş-Amaç: İş yerlerindeki şiddet türlerinin hepsi fiziksel değildir. Mobbing duygusal bir saldırdır. Mobbingin kişiye psikolojik olarak zarar veren davranışları kapsadığı söylenebilir. Bu, kişiyi arkadaşlarının önünde küçük düşürme, kişiyi tersleme, kişiyi sosyal olaylardan dışlama, kişinin fikirlerini önemsememe gibi pek çok davranışı içerebilir. Bir örgütte çalışanların kişisel farklılıkları, olası bir mobbing davranışının önemli nedenlerinden birisi olabilir. Her bireyin yetiştiriliş tarzı; ait olduğu kültür, sosyal çevre ve aileden edindiği gelenekler; değerleri ve normları farklıdır. Farklı kişilikteki bireyler veya farklı kişilikteki bireylerin oluşturduğu gruplar arasındaki çatışma, mobbingin başlamasına neden olabilir. Mobbing kavramı ile ilgili pek çok sektörde araştırmalar yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı birinci basamak sağlık çalışanlarında mobbing maruziyeti ve kişilik tipi ile ilişkisinin araştırılmasıdır.

Gereç-Yöntem: Çalışma Bingöl ili Merkez TSM, ASM ve İl Sağlık Müdürlüğünde çalışan 297 sağlık çalışanı araştırma evrenini oluşturmaktadır. Çalışma 13 Ocak 2020-12 Şubat 2020 tarihlerinde yapılmıştır, kesitsel tiptedir. Evrenin % 70,7(210 kişi) sine ulaşılmıştır. Çalışmada Mobbing ölçeği, A ve B Tipi Kişilik Özelliği Ölçeği kullanılmıştır. Mobbing ölçeğinin geçerlilik güvenilirlik çalışması Laleoğlu ve Özmete tarafından 2013 yılında yapılmıştır. Kişilik değerlendirmesinde Baltaş'ın (2000) geliştirdiği ölçek kullanılmıştır. A tipi kişilik özelliğine sahip bireyler daha agresif, sabırsız, zamanla yarışan ve iş odaklı yaşayan bireyler olarak tanımlanmaktadır. Kişilik ölçeğinden alınan puanlar arttıkça A tipi kişilik özelliklerinin baskın olduğu görülmektedir. Mobbing ölçeğinden alınan puanlar arttıkça mobbing maruziyetinin arttığı anlamına gelmektedir. Analizlerde Spearman korelasyon analizi, lineer regresyon analizi, Mann Whitney U testi kullanılmıştır. $p < 0,05$ önemli kabul edilmiştir.

Bulgular: Çalışmaya katılanların %54'ü kadındır, yaş ortalaması $34,9 \pm 6,5$ 'dir. %25'i doktor %75'i yardımcı sağlık personelidir. Doktor olan ve olmayanlar arasında mobbing maruziyeti açısından fark yoktur ($p=0,725$). A tipi kişilik yapısında olanların anlamlı olarak daha fazla mobbinge maruz kaldıkları bulunmuştur (A: 71 ± 40 , B: 59 ± 32 $p < 0,001$). Kişilik tipi ile mobbing arasında zayıf anlamlı korelasyon bulunmuştur ($r:0,287$ $p < 0,001$). Kişilik ölçeği puanındaki 1 birimlik artış (A Tipi) mobbing puanında 0,5 birimlik artışa neden olmaktadır.

Sonuç ve Öneriler: A tipi kişilik yapısına sahip olanlar daha fazla mobbinge maruz kalmaktadır. Birinci basamakta yöneticiler mobbing maruziyeti konusunda dikkatli olmalıdır. A tipi kişilik yapısında olan çalışanlarda mobbing riskini azaltmak için birey kişilik yapısına uygun işe yerleştirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: mobbing, sağlık çalışanı, kişilik tipi

P-069**Güvenlik Görevlilerinde Problem Çözme Becerileri ve Kişilik Özellikleri**

Halim İşsever¹, Elif Ezirmik¹, Nefise Şeker¹, Zeynep Betül Sağlam¹, Gözde Öztan², Fatma Canatar¹

¹*İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul*

²*İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Tıbbi Biyoloji Anabilim Dalı, İstanbul*

Giriş-Amaç: Güvenlik görevlileri çalışma hayatında pek çok sorunla ve mesleki riskle karşı karşıya kalmaktadır. Bu kişilerin karşılaştıkları problemleri çözme becerileri ve kişilik özellikleri bu sorunların çözümünde önem taşımaktadır. Literatürde de bu konuya mercek tutan bir çalışma bulunmaması nedeniyle bu araştırma planlanmıştır. Bu araştırma, İstanbul'da bir üniversitede çalışan güvenlik görevlilerinin problem çözme becerileri ile kişilik özelliklerini ortaya koymak ve bunlar arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırma 1 Eylül - 31 Ekim 2019 tarihleri arasında İstanbul'da bir üniversitede görev yapan 190 güvenlik personeli ile gerçekleştirilmiş tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Araştırmanın yapıldığı tarihlerde aktif olarak çalışan, 18-65 yaş arası ve araştırmaya katılım konusunda gönüllülük gösteren güvenlik görevlilerinin tamamı araştırmaya dahil edilmiştir. Herhangi bir örneklem seçimi yapılmamıştır. Veriler yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak; Kişisel bilgi formu, 2008'de Yaman S. ve Dede Y. tarafından Türkçe olarak geliştirilen ve 18 maddeden oluşan Yetişkinler İçin Problem Çözme Becerileri Ölçeği ile Tatar A. tarafından 2016'da Türkçe geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmış olan ve 50 maddeden oluşan Beş Büyük Kişilik Anketi-50 Türkçe Formu (B5KT-50-Tr) kullanılmıştır. Araştırma için etik kurul izni ve katılımcıların yazılı onamları alınmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan 190 güvenlik görevlisinin % 83,7'si erkek, % 73,2'si evli, % 68,4'ü lise mezunuydu ve % 95,8'i hizmet içi eğitim almıştı. % 94,2'si işinden memnundu ve % 85,8'i mesleğini isteyerek seçmişti. Problem çözme becerileri, kişilik özellikleri ve demografik değişkenlerle ilişkili lojistik regresyon modeline göre; kadın güvenlik görevlilerinde 'Problem Çözümünün Etkilerini Düşünme' becerisinin erkeklere göre daha yüksek olduğu OR = 2,33 kat (% 95 CI: 1,028-5,29) görülmüştür. 'Modelleme Yoluyla Problem Çözme' becerisi bekar güvenlik görevlisinde evli olanlara göre OR = 0,48 kat (% 95 CI: 0,237-0,987) daha yüksek, sorumluluk kişilik özelliği taşıyanlarda ise taşımayanlara göre OR = 2,18 kat (% 95 CI: 1,181-4,047) daha yüksek bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Üniversite Güvenlik personelinin problem çözme becerileri ile kişilik özellikleri, cinsiyet, medeni durum ve eğitim düzeyi birlikte değerlendirilerek problem çözme becerilerine olan etkileri ortaya çıkarılmıştır. Bu sonuç, bir kişinin kritik bir işe uygun yerleştirilmesi açısından kişilik özelliklerinin ve problem çözme becerilerinin önemli olduğunu düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik görevlisi, Kişilik özelliği, Problem çözme becerisi

P-070

Erzurum'da Bir Kamu Fabrikasında Çalışan Personellerin Sağlık Okuryazarlığı Düzeylerinin Belirlenmesi

Elif Saraç, Esra Yıldız

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enst. Halk Sağlığı Hemş. Anabilim Dalı

Amaç: Sağlık okuryazarlık seviyesi düşük olan bireyler hem kendi sağlıklarını hem de buldukları toplumun sağlığını kötü yönde etkilemektedir. Sağlık düzeyinin bu şekilde etkilenmesi geliştirilecek ulusal sağlık politikalarına ve sağlık ekonomisine olumsuz yansımaktadır. Konunun halk sağlığı bilim dalında, iş sağlığı alanına özgü olarak önem arz ettiği değerlendirilmektedir. Buna istinaden; mevcut çalışma Erzurum'da bir kamu fabrikasında çalışan personellerin sağlık okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Çalışma tanımlayıcı niteliktedir. Ağustos-Ekim 2020 tarihleri arasında Erzurum'da bir kamu fabrikasında çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 180 personel üzerinde yapılmıştır. Çalışmaya katılım oranı %60'tır. Verilerin toplanmasında tanıtıcı bilgi formu ve Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği-32 (TSOY-32) kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ve istatistiksel analizlerde ise SPSS (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) Windows Versiyonu 15.00 paket programı, Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk testleri, t testi ve One Way Anova analizi kullanılmış, güven aralığı %95 olarak belirlenmiştir.

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalamaları 42.22 ± 7.353 'tür. %98.9'u erkek, %92.2'si evli, %47.8'i lise mezunu ve %74.4'ü işçidir. Katılımcıların ailesinde sağlık çalışanı bulunanların oranı %13.3'tür. Yaş ile TSOY ölçeği genel puanı ($r: .081, p: .281$), tedavi ve hizmet alt boyutu puanı ($r: .104, p: .167$), hastalıklardan korunma ve sağlığın geliştirilmesi ($r: .050, p: .510$) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Katılımcıların genel sağlık okuryazarlığı puan ortalaması 34.74 (%95GA: $33.59-35.89$)'tür. "Tedavi ve hizmet" boyutu puanı genel ölçek puanına göre daha yüksektir.

Sonuç ve Öneriler: Mevcut bulgular ışığında; çalışanların genel sağlık okuryazarlığı düzeyleri yeterli seviyededir. Yaş değişkeni sağlık okuryazarlığı düzeyini etkilememektedir. Evli olanların, ilkokul mezunlarının ve ailesinde sağlık çalışanı bulunmayanların okuryazarlık düzeyleri daha yüksektir fakat sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir. Çalışanların bir sağlık kuruluşuna gitmek için randevu almak, sağlıkçıların önerdiği şekilde ilaçlarını kullanmak, önerilen takipleri yaptırmak hususlarında okuryazarlık düzeyleri yüksek bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre; sağlık okuryazarlığı ile ilgili farklı meslek grupları üzerinde çalışmalar yapılması, cinsiyet, medeni durum ve eğitim durumunun konuya etkisini değerlendirmek üzere bu değişkenlerin dahil olduğu yeni ve daha kapsamlı çalışmalar planlanması, bireylerin sağlığı geliştirmede öz sorumluluklarının önemini dikkate alarak kamu spotu, pano, poster gibi belirteçler ile bilinçlendirme faaliyetleri yapılması ve toplumun gerek çocuk gerek yetişkin gerekse yaşlı olarak nitelendirilen her kesimine uygun seviyede eğitim seminerleri verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Fabrika Çalışanları, İş Sağlığı, Sağlık, Sağlık Okuryazarlığı

P-071**Evaluation of The Prevalence Low Back Pain Among Drivers**

Ezgi Yarasir¹, Mehmet Ali Sen², Edibe Pirincci³

¹Firat University, Vocational School of Health Services, Elazig, Turkey

²Dicle University, Diyarbakir, Turkey

³Firat University, Faculty of Medicine Department of Public Health, Elazig, Turkey

Introduction and Purpose: Low back pain is a leading cause of morbidity in almost all low, middle and high income countries. It affects 80-85% of people in at least one period of their lives. Low back pain is an important public health problem in terms of its prevalence in the society and the loss of labor force. It is important to know the presence of low back pain in drivers and the factors that affect it.

Materials-Methods: 323 (84.1%) of the 384 drivers were included in this cross-sectional study. The aim of this study is to investigate the low back pain status and the factors affecting low back pain in drivers working in Diyarbakır. After obtaining the approval of the Ethics Committee, individuals were selected from the drivers who gave their consent by going to the bus, taxi and minibus stops in Diyarbakır. Data were evaluated with SPSS 22.0, $p < 0.05$ statistical significance. Chi-square and Fisher Exact tests were used for statistical analysis.

Finding: The mean age of the drivers was 41.7 ± 11.5 (min: 19, max: 70). 83.9% of them were married and all were male. Low back pain was detected in 59.4% of the drivers included in the study. Low back pain was found to be significantly higher in drivers with poor socioeconomic status, chronic disease, perceiving physical workload as difficult and without habit of doing physical activity ($p < 0.05$). Low back pain did not change according to body mass index, smoking, alcohol use status ($p > 0.05$).

Results and Recommendations: The incidence of low back pain was high in the drivers. Attention should be paid to physical health protective interventions in drivers. There is a need for extensive studies on this subject.

Keywords: Driver, Low Back Pain, Prevalence

P-072

To Evaluation of Health Behaviour of Food Service Workers

Nelson Ayodeji Daodu, Hatice Bebiş, Kemal Elyeli
Yakın Doğu Üniversitesi

Introduction and Purpose: The food (catering) service industry includes restaurants, cafes, fast food and beverage establishments. There is a wide range of risk; injuries associated with food service workers, including cuts and bruises, scalds and burns, heat stress, musculoskeletal and eye injuries, and lacerations. This study aimed to evaluate how education and training affect food safety practice, personal hygiene practices and the overall health and well-being of food workers in the university settings.

Materials-Methods: This study is descriptive / cross-sectional study. This study was conducted between September 2019 and January 2020 with food facility food workers. The research sample populace were from Near East University and the University of Kyrenia (UOK) food facility food worker (N=280). It is aimed to reach all food workers who have not been selected for sampling. The sample of the study consisted of (n=250) food worker. The independent variables of the study are the socio-demographic characteristics of the individuals. The dependent variables of the study are the hygiene and health behavior of the individuals. The personal information included the socio-demographic data, duties, health status and medical access, vocational training, contagious disease and infections transfer awareness, PPE usage, personal hygiene and vaccination, washing status and finally, the negative work-related outcomes. The data were evaluated in SPSS 20 package program and the median and chi-square test percentage was applied. The ethical permit was acquired from Ethics Committee of Near East University(YDU / 2018 / 64-692).

Finding: The study participants, 32% (n=80) were male while 68% (n=170) were female. The marital status was divided into 3 groups where 19.2% (n=48) were single, 72.8% (n=182) were married and 8% (n=20) were either divorced or widowed, indicating that the majority of the population were married. Majority of the respondents reported that they did not receive any vocational training related to their works and many of the findings showed that they lack or have inadequate knowledge in terms of work-related risks, infections and contagious diseases.

Results and Recommendations: More efforts are needed from managers and supervisors of public health care to guarantee that successful measures are taken to ensure workers' wellbeing and personal satisfaction. Training and educating employees in areas of knowledge deficits, and creating platforms/resources for using this information is vital in effecting positive changes among the working population.

Keywords: Food service workers, safety and health, knowledge, workplace

P-073

112 Acil Sağlık Çalışanlarının İş Kazası, Meslek Hastalığı Prevalansı ve Etkileyen Faktörler

Kevser Tuncer Kara¹, İrem Bulut¹, Ramazan Gürgöze², Süleyman Erhan Deveci¹, Ayşe Ferdane Oğuzöncül¹

¹Fırat Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD

²Elazığ İl Sağlık Müdürlüğü

Giriş-Amaç: Dünya Sağlık Örgütü (WHO) iş sağlığını, tüm mesleklerde çalışanların bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik haline sahip olması, sürdürülmesi ve geliştirilmesi olarak tanımlanmıştır. Bu durum sağlanamadığında iş kazaları ve meslek hastalıkları oluşabilmektedir. Bu çalışmanın amacı iş sağlığı ve güvenliği açısından riskli grup olan 112 Acil Sağlık Hizmeti çalışanlarının karşılaştığı iş ile ilgili tehlike risk, iş ile ilgili hastalık, iş kazası ve meslek hastalığı prevalansı ve bu prevalansı etkileyen faktörleri belirlemektir.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı, kesitsel olan çalışmaya Elazığ İli'nde çalışan 112 Acil Sağlık Hizmeti personeli dahil edilmiştir. Fırat Üniversitesi Rektörlüğü Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik izin (06.02.2020/03-01) alınmıştır. 18 hekim, 147 paramedik, 139 acil tıp teknisyeni, 23 sağlık memuru, 5 hemşire ve 132 şoförden oluşan 464 personelin %89,4'üne (415 kişi) ulaşılabilmektedir. Anket sosyo-demografik bilgiler, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eğitim durumu, iş kazası ve meslek hastalığı yaşama, iş kazası ve meslek hastalıklarından korunma durumu olmak üzere dört bölümden oluşmuştur. Veriler SPSS 22.0 programıyla değerlendirilmiştir. $p<0,05$ istatistiksel anlamlılık olarak kabul edilmiştir.

Bulgular: Çalışmaya katılan 112 acil sağlık hizmetleri çalışanlarının yaş ortalaması $33,28\pm 8,85$ (min:20, maks:62), %66,0'ı erkek ve %69,2'si evlidir. %33,8'i acil tıp teknisyeni, %30,5'i hemşire/sağlık memuru, %37,8'i lise mezunudur. %81,9'u iş kazası ve meslek hastalıkları, bunları önleme ve kişisel koruyucu donanım (KKD) hakkında eğitim almıştır. Katılımcıların %74,7'si meslek hayatları boyunca iş ile ilgili tehlike ve risklerden en az birini, %21,2'si iş kazası, %6,3'ü meslek hastalığı yaşamıştır. İş kazası yaşayanların %7,0'ı bildirim yapmamıştır. Kadınlar erkeklere göre daha fazla iş ile ilgili hastalık ($p<0,01$), iş kazası meslek hastalığına sebep olacak tehlike ve risk ($p<0,01$), iş kazası ($p<0,01$) yaşamıştır. Ayrıca kadınlar erkeklere göre daha fazla meslek hastalığı başvurusu yapmış ($p=0,032$), meslek hastalığı tanısı almıştır ($p=0,027$). İş kazası ve meslek hastalıkları ve önlenmesi ile ilgili eğitim alanlar almayanlara göre daha fazla tedbir almıştır ($p<0,01$) ve korunma puanı yüksektir ($p<0,01$). Ayrıca KKD ile ilgili eğitim alanlar almayanlara göre daha fazla tedbir almış ($p<0,01$) ve korunma puanı yüksektir ($p=0,01$).

Sonuç ve Öneriler: İş ile ilgili tehlike risk, iş ile ilgili hastalık, iş kazası ve meslek hastalığı açısından kadın olmak risk faktörü, iş sağlığı ve güvenliği konularında eğitim almak ise koruyucu faktör olarak tespit edilmiştir. Karşılaşılan tehlike ve risklerin giderilmesi için çalışmalar yapılmalı, bildirimler teşvik edilmeli, iş sağlığı ile ilgili eğitimler periyodik olarak tekrarlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: İş kazası, meslek hastalığı, prevalans, tehlike

P-074

Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Beyaz Kod Bildirimlerinin Değerlendirilmesi: Bir İl Örneği

Mustafa Çakır¹, Faruk Demirhan², Şenol Ergüney²
¹*İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tıp Fakültesi*
²*Kocaeli Sağlık Müdürlüğü*

Giriş-Amaç: Çalışmada birinci basamak sağlık hizmetlerinde beyaz kod bildirimlerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Gereç-Yöntem: Çalışma tanımlayıcı tipte olup, 01.01.2017 - 30.06.2019 tarihleri arasındaki beyaz kod bildirim verileri sistemden alınarak yürütülmüştür. Araştırmanın etik kurul ve müdürlük izni alınmıştır. İstatistiksel analizde, tanımlayıcı bulgular kısmında kategorik değişkenler sayı, yüzde ve sürekli değişkenler ise ortalama \pm standart sapma ve ortanca (en büyük, en küçük değer) ile sunulmuştur. Araştırmanın etik kurul onayı Sağlık Bilimleri Üniversitesi Kocaeli Derice Eğitim ve Araştırma Hastanesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan alınmıştır (2019-68). Tüm analizlerde istatistiksel olarak anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

Bulgular: Çalışmada 2017 yılında 62, 2018 yılında 60 ve 2019 yılının ilk 6 ayında 31 beyaz kod bildiriminin yapıldığı saptanmıştır. 2017 yılı bildirimlerinin %77,4'ü sözel, %20,9'u fiziksel ve sözel, %1,6'sı fiziksel şiddet; bunların %90,3'ünde hekim, %14,5'inde hekim dışı sağlık personeli ve %3,2'sinde idari hizmet personeli şiddete maruz kalmıştır. 2018 yılı bildirimlerinin %85,0'i sözel, %13,3'ü fiziksel ve sözel, %1,6'sı fiziksel şiddet; bunların %85,0'inde hekim, %20,0'sinde hekim dışı sağlık personeli ve %1,6'sinde idari hizmet personeli şiddete maruz kalmıştır. 2019 yılı ilk 6 ayı bildirimlerinin %93,5'i sözel, %6,4'ü fiziksel ve sözel şiddet; bunların %74,1'inde hekim, %38,7'sinde hekim dışı sağlık personeli ve %3,2'sinde idari hizmet personeli şiddete maruz kalmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Beyaz kod bildirimlerinin büyük kısmının sözel şiddet olduğu ve bu sıklığın 2017 ve 2019 yılları arasında arttığı, fiziksel ve sözel şiddet sıklığının ise azaldığı saptanmıştır. En fazla şiddete maruz kalanların hekim olduğu ve hekim dışı sağlık personeline yönelik şiddet sıklığının da 2017 ve 2019 yılları arasında arttığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Beyaz kod, birinci basamak sağlık hizmeti, sağlık personeli

P-075**Bir Devlet Hastanesi Temizlik Personelinin İş Kazası Geçirme Durumları**

Mustafa Çakır¹, Selim Yüksel²

¹*İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tıp Fakültesi*

²*Kocaeli Sağlık Müdürlüğü*

Giriş-Amaç: Bu çalışmada bir devlet hastanesi temizlik personelinin iş kazası geçirme durumlarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Gereç-Yöntem: Bu araştırma kesitsel tipte bir araştırma olup Haziran 2019 tarihinde Kocaeli'de bir devlet hastanesinde yürütülmüştür. Hastanede toplam 101 temizlik personeli çalışmaktadır. Araştırma çalışmaya katılmayı kabul eden 73 temizlik personeli ile yürütülmüştür(%72,2). Araştırmada araştırmacılar tarafından oluşturulan anket formu kullanılmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm 15 sorudan oluşan sosyo-demografik özellikler, ikinci bölüm 26 sorudan oluşan iş kazaları ve nedenleriyle ilgili sorulardan oluşmaktadır. İstatistiksel analizde, tanımlayıcı bulgular kısmında kategorik değişkenler sayı, yüzde ve sürekli değişkenler ise ortalama \pm standart sapma ve ortanca (en büyük, en küçük değer) ile sunulmuştur. Araştırmanın etik kurul onayı Sağlık Bilimleri Üniversitesi Kocaeli Derice Eğitim ve Araştırma Hastanesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan alınmıştır (2019-21). Tüm analizlerde istatistiksel olarak anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak alınmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılanların %57,5'i erkek; %32,9'u 46 yaş ve üzerinde olup yaşları ortalaması $41,7\pm 6,8$ ortancası 42(min:27;maks:57)dir. Katılımcıların %78,1'i evli; %69,9'u ilköğretim mezunudur. Çalışmaya katılanların %14,7'si mesleki risklerle ilgili bilgilendirilme derecesine orta, mesleki risklerle ilgili önlem alınma derecesine %18,8'i orta olarak belirtmiştir. Katılımcıların %98,6'sının kişisel koruyucu sağlandığını ifade etmiştir. Araştırmaya katılanların %21,9'u son bir yılda iş kazası geçirdiğini, geçirilen iş kazalarının %56,2'sinin kesici-delici alet yaralanması olduğunu ve %6,8'inin son bir yılda iş kazası nedeniyle rapor aldığını belirtmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Geçirilen iş kazalarının önemli kısmının kesici-delici alet yaralanması olması nedeniyle bu konuda eğitim verilmesi önerilmektedir. Aynı zamanda çalışma ortamlarında personellerin uygulamaları kontrol edilmeli, kişisel koruyucu kullanımları denetlenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Temizlik Personeli, İş Kazası, İş Sağlığı

P-076

Ankara Kent Merkezi Minibüs Sürücülerinin Sürücülük Davranışlarının Değerlendirilmesi

Tuğba Meliha Fatma Ercan¹, Gözde Acıduman², Nabeha Tahrım, Hande Bilgiç², Ahmet Talha Yılmaz, Nebi Barış Öztürk²,
Can Sezer Kurtuluş, Hasan Salih Yüzdemir², Beyza Burcu Akdokur, Ömer Taha Sağ², Mehmet Numan Çolakoğlu,
Sertaç Bekir Cömert², Hüseyin Egemen Köse, Rümeyza Temur², Ümmügülüm Şahin, Rukiye Koçak, Kübra Öztürk²,
Barkın Taşkıran, Yeliz Koçyiğit², Mahmut Saadi Yardım², Lütfiye Hilal Özcebe²

¹Sağlık Bakanlığı, Şanlıurfa İl Sağlık Müdürlüğü

²Hacettepe Üniversitesi

Giriş-Amaç: Toplu taşımanın amacı, yolcuların ihtiyaç duyulan farklı güzergâhlarda en ekonomik şekilde taşınmasını sağlamaktır. Bir çok toplu taşıma yönteminden Ankara'da en fazla kullanılan toplu taşıma sistemi %36,8 ile minibüs/dolmuşlardır. Trafik kazaları ve yaşanabilecek olumsuz hadiselerde sürücü davranışları ve sürücülerini etkileyen faktörler önemli yer tutmaktadır. Günün büyük bölümünü yollarda geçiren minibüs sürücülerini trafik güvenliğinde önemli yere sahiptir. Bu çalışmada; Ankara İli kent merkezinde çalışan minibüs sürücülerinin bazı sosyodemografik özellikleriyle sürücü davranışlarının ilişkilerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Çalışma, tanımlayıcı tipte epidemiyolojik bir araştırma olup Minibüsçüler Esnaf Odasına bağlı 2 büyük durakta 1-31/Ekim/2019 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Evreni Ankara kent merkezindeki minibüs sürücüleridir(27 durak;2050 kişi); katılım gönüllülük esasına dayalı olup 430 sürücü çalışmaya katılmıştır. Araştırma değişkenleri; bazı sosyodemografik/sağlık özellikleri, sürücülük tecrübesi, çalışma süresi, emniyet kemeri, sigara/alkol kullanımı, uyku problemleri, dikkat/hafıza sorunları, aracın yaşı; geçmişte alınan cezalar/yapılan kazalar ve sürücü davranışlarıdır.

Veriler; yüz yüze veri toplama yöntemiyle toplanmıştır. Anket 3 bölüm/59 sorudur. İlk bölüm sosyodemografik özellikleri (12 soru), ikinci bölüm sürücülük deneyimi ve trafik güvenliği konusundaki görüşlerini (19 soru) üçüncü bölüm "Sürücü Davranışları Ölçeği"ni içermektedir. Tanımlayıcı istatistikler sayı/yüzdeyle gösterilmiş, kategorik değişkenlerde ki-kare, sürekli değişkenlerde normalitesine uygun analizler kullanılmıştır. Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu, Ankara Minibüsçüler Esnaf Odası'ndan yazılı izinler alınmıştır.

Bulgular: Sürücülerin %49,6'sı orta risk grubundadır. Sürücü davranış ölçeğine göre <24 yaş yüksek riskli, 35-44 yaş grubu düşük riskli gruptadır. Evli sürücülere göre ayrı yaşamak sürücülerinin sürücü davranışlarını olumsuz etkilemektedir(p<0,05). Az riskli gruptakiler genellikle sigara veya alkol kullanmamaktadır(p<0,05). Kronik hastalığı olanlar orta/yüksek risklidir(p<0,05). Sürücülüğü asıl iş olmayanlar daha yüksek risklidir(p<0,05). Günlük kat edilen mesafe ve süre arttıkça risk artmakta, çalışma süreleri azaldıkça risk azalmaktadır(p<0,05). Araç kullanırken yiyecek/içecek tüketmesi, sigara kullanması, uykulu/yorgun olmak riski yükseltmektedir(p<0,05). Riski yüksek olanlar kazaya daha çok karışmaktadır(p<0,05). 'Son 1 yıl içerisinde alınan trafik cezaları'nda en sık nedenler sırasıyla 'ayakta yolcu alma', 'kırmızı ışıkta geçme', 'emniyet kemeri bağlamama' olarak belirtilmiştir. %54,1'i en az bir kere şehir içi hız sınırını aştığını belirtmiştir. 'Dönel kavşakta dönüş istikametinize uygun olmayan şeridi kullanmak'sorusuna cevap veren %50,2'si 'Dönel kavşakta dönüş istikametine uygun olmayan şeridi kullandığını' belirtmiştir. Sadece %45,9'u şehir içi yollarda hız sınırına dikkat etmektedir.

Sonuç ve Öneriler:Şehir içi yollarda ortalama hızın azaltılmasının kazaların önlenmesinde önemli bir adımdır. Aşırı hızı önemli bir kaza nedeni olarak görmelerine rağmen, minibüs sürücülerinin hız sınırına uyumlarının düşük olduğu görülmektedir. İhlallerde ceza yazılmaması sürücülerin trafik ışıkları ve hız sınırlarına uyumunu azaltmaktadır. Kazaların azaltılmasında minibüs sürücülerini riskli sürücü davranış düzeyleri ve bu davranışlardan neden uzaklaşmaları gerektiği hakkında bilgilendirilmeli, riskli davranışları önleyici tedbirler alınmalı, gerekirse yaptırım uygulanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Sürücü davranışları, risk düzeyi, minibüs şoförleri, toplu taşıma, trafik kazası

P-077

COVID-19'un Türkiye'de Yaşayan Erkeklerde Psikolojik İzleriNilgün Ulutaşdemir¹, Süreyya Yiğitalp Rençber², Ebru Öztürk Çopur³¹Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Gümüşhane²Batman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Batman³Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kilis

Giriş-Amaç: COVID-19 virüsü iki şekilde sağlık sorunlarına neden olmaktadır. Birincisi, virüsün doğrudan oluşturduğu bedensel sağlık problemleri, diğeri ise salgın ile ilişkili anksiyete, panik ve endişe gibi ruh sağlığı sorunlarıdır. COVID-19 sadece bir medikal sağlık krizi olarak değil, aynı zamanda akıl sağlığı için de acil durum olarak düşünülmelidir. Özellikle salgının ortaya çıkışı ve vaka sayılarının arttığı dönemlerde bireylerin artan düzeyde korku, endişe ve stres algıladığı gözlenmiştir. Bu çalışmanın amacı koronavirüs salgınının Türkiye'de yaşayan erkeklerde psikolojik izlerini belirlemek ve çözüm önerileri sunmaktır.

Gereç-Yöntem: Kesitsel ve tanımlayıcı tipte olan çalışmanın evrenini 19 Mayıs-19 Haziran 2020'de Türkiye'de yaşayan erkekler oluşturmuştur. Pandemi nedeniyle online anket yöntemi uygulanarak araştırmaya katılmayı kabul eden 1323 kişiye ulaşılmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için Üniversite ve T.C. Sağlık Bakanlığı Etik Kurullarından onaylar alınmıştır. Araştırmanın verileri; sosyodemografik özellikler koronavirüs salgını, sağlık-sosyal-psikolojik etkilerini içeren sorular ile Beck Anksiyete Ölçeği sorularından oluşmuştur. Verilerin analizinde t testi, tek yönlü varyans analizi ve korelasyon kullanılmış, ortalamalar standart sapma ile birlikte (Ort. ± SS) verilmiş, p<0.05 anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılan erkeklerin yaş ortalamaları 32.54±1.45'tir. Bireylerin %95.8'i evde kaldığını ancak %84.7'si son iki haftadır sokağa çıktığını ifade etmiştir. İleri yaş grubunda, evli, sosyoekonomik durumunu düşük algılayan, işsiz, sigara içen, evinde 65 yaş üzeri yakını olan ve toplu taşıma kullanan erkeklerin anksiyete düzeyleri yüksek bulunmuştur. Erkeklerin yaşı, çocuk sayısı, mesleki çalışma yılı, sigara içme sayısı arttıkça anksiyete yaşama sıklıkları artmaktadır.

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışmada Türkiye'de yaşayan erkeklerin yüksek düzeyde anksiyete yaşadıkları saptanmıştır. Pandeminin erkeklerdeki psikolojik izlerini azaltabilmek adına doğru bilgi kaynakları olan T.C. Sağlık Bakanlığı, TTB, Kızılay ve HASUDER'in web sitelerini ziyaret etmeleri ve uzmanlardan psikolojik destek almaları sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Erkek, Psikoloji, Türkiye

P-078

Afetlerde Kullanılan Risk Kavramına Yönelik Tanımların Değerlendirilmesi

Aysun Güzel

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Burdur

Bu araştırmanın amacı afet ve acil durumlara yönelik risk azaltma uygulamalarında yer alan “risk” kavramına yönelik tanımların değerlendirilmesidir. Araştırma verileri 1 Ekim-15 Kasım 2020 tarihleri arasında Google Akademik aracılığıyla ve arama motoruna risk, risk analizi, afet yönetimi, acil durum yönetimi ve iş sağlığı ve güvenliği gibi Türkçe kelimeler ile; risk, risk analysis, disaster management, emergency management ve occupational health and safety gibi İngilizce kelimeler yazıldığına ulaşılan tam metin makalelerin değerlendirilmesiyle elde edilmiştir. Literatürde yer alan pek çok risk tanımı ve denklemi bulunmaktadır. Bu denklemlerden en sık karşılaşılanı $\text{risk} = \text{tehlike} * \text{zarar} / \text{görebilirlik}$ ifadesidir. Buradaki tehlike kavramı her an oluşabilecek ve olumsuz sonuçlanabilecek durumların, zarar görebilirlik ise bu durum ortaya çıktığında toplumda meydana gelebilecek ölüm, yaralanma, yıkım ve hasarın dolayısıyla da toplumun uğrayabileceği zararın bir ölçütü olarak ifade edilmektedir. Diğer bir denklem ise $\text{risk} = \text{olasılık} * \text{etki}$ olarak ifade edilmektedir. Risk değerlendirmek amacıyla sıklıkla kullanılan L tipi matrix ve Fine Kinney yöntemlerinde kullanılan bu ifadede yer alan olasılık kelimesi, bir tehlikenin oluşma olasılığını; etki kelimesi ise tehlike meydana geldiğinde toplum üzerinde -tehlike nedeniyle- görülen sonuçları ifade etmektedir. $\text{Risk} = (\text{maruz kalma} * \text{zarar} / \text{görebilirlik}) / \text{kapasite}$ ifadesinde yer alan maruz kalma bir tehlikenin ortaya çıkmasıyla, bu tehlikeden etkilenen insanlar, hayvanlar, kültürel değerler vb. olmasını; kapasite ise bu tehlikeye karşı kurumlar ve toplum tarafından önceden hazırlanan ve var olan kaynakların tümünü ifade etmektedir. $\text{Risk} = \text{olasılık} * \text{zarar} / \text{görme potansiyeli}$ ifadesinde yer alan zarar görme potansiyeli, bir tehlike sonucunda ortaya çıkabilecek potansiyel etkilerin önceden belirlenmesi olarak ifade edilmektedir. $\text{Risk} = \text{sıklık} * \text{sonuç} / \text{değişen riskler}$ ifadesinde yer alan sıklık kelimesi, tehlikelerin bir bölgede ve belirli bir zamanda meydana geliş sıklığını; değişen riskler ifadesi ise tehlikelerde ya da tehlikelerin zarar verdiği insan, çevre, kültürel varlıklar gibi alanlarda oluşan değişimler sonucu risklerde görülen değişimlerin/artışların belirlenmesidir.

Literatürde yer alan kavramlardan en sık kullanılanı $\text{risk} = \text{tehlike} * \text{zarar} / \text{görebilirlik}$ iken, risk değerlendirmenin sıklıkla yapıldığı iş sağlığı ve güvenliği alanında olasılık, sıklık ve etki kavramları önem kazanmaktadır. Tanımların birbirlerine göre üstünlüğü bulunmamasına rağmen, farklı ülkelerde farklı risk tanımlarının kullanılması, bu risk tanımlarında yer alan ifadelerin detaylı açıklanmaması; afetlere yönelik risk ve kriz yönetimi evrelerinde kullanılan kavramların standartlaşmasının önüne geçmektedir. Bazı afetlere yönelik hazırlıklar ve mücadeleler afete maruz kalan ülkenin kendi imkanlarıyla, tüm Dünyayı etkileyen ve son yıllarda artış gösteren bazı afetlere (pandemi, küresel ısınma, savaşlar ve göç) yönelik mücadeleler ise küresel anlamda olmaktadır. Bu nedenlerle kullanılan yöntemlerin uygulanabilmesi, geliştirilebilmesi ve topluma faydalı olabilmesi uygun ve standart tanımlamalarla ve bu tanımların herkes tarafından anlaşılabilmesiyle mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Acil durum, afet, risk, risk analizi

P-079

Covid-19 Pandemisinin Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Eğitimine YansımalarıBedriye Sena Aykul¹, Ayşe Nur Sarıoğlu¹, Birgül Piyal²¹Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara²Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Ankara

Giriş-Amaç: Sars-Cov-2 virüsünün neden olduğu sonradan Covid-19 olarak adlandırılan, ilk vakası 2019 Aralık ayında Çin'in Wuhan şehrinde saptanan ve pandemi sürecine yol açan sağlık sorunu, Yüzyılı birçok yönden etkilemiştir. Herkesi tedirgin eden bu süreçte kişisel koruyucu ekipman eksikliğini azaltmak için tıp fakültesi öğrencilerinin doğrudan hasta bakım etkinlikleri ortadan kaldırılmış, isteğe bağlı klinik derslerin öğrenciler arasında eşitsizlik yaratabileceği endişeleri oluşmuştur. Bu süreçte üniversiteler yüz yüze eğitime ara vermek durumunda kalmış ve bu zorunluluk pandemiden önce yeterince popüler olmayan online eğitim için kilometre taşı oluşturmuştur.

Çalışmanın amacı; uygulamalı eğitimin temel olduğu ve en çok etkilenen gruplardan birini oluşturan tıp fakültesi öğrencilerinin bu süreçten nasıl etkilendiklerini ve bu süreçte eğitmenlerin ve öğrencilerin uygulamalarını literatür kaynaklığında özetlemektir.

Gereç-Yöntem: Çalışma, sistematik derleme çalışmasıdır. Google Scholar ve PubMed veri tabanlarında, 1-20 Kasım 2020 tarihleri arasında anahtar kelimelerle tarama yapılmış, erişilen 20 makaleden kriterlere uyan (İngilizce dilinde yayımlananlar, 2020 Nisan ve sonrasında yayımlanmış olanlar, açık erişim olanlar, tıp öğrencilerin eğitimine yansımalarını izleyebildiğimiz) onu seçilmiştir.

Bulgular: Online eğitimle iletişimin temelini oluşturan sözel olmayan kısmın yeterli olmaması, öğrencilerin dersleri kendi aralarında tartışamamaları, derslerin gün içinde uzun zaman alması, dizüstü bilgisayar ve internet ulaşımındaki aksaklıklar, hasta başı eğitimin askıya alınması gibi endişeler olsa da kayıtlı derslere sonradan ulaşılabilmesi, teorik kısımların daha anlaşılabilir hale gelmesi, derslerin aktif bir şekilde işlenmesi, öğrenme materyalinin önceden platformlara yüklenmesi, oturumlarda tartışmaların özendirilmesi gibi etkileriyle online eğitime olan güven artmıştır. Ayrıca öğrenciler toplumu bilgilendirme, telefon triajı, sağlık çalışanlarına sosyal destek sağlama açısından görev üstlenmişlerdir.

Sonuç: Pandemi önümüze belirsiz bir süreç çıkarmıştır. Bu belirsiz süreçte yüz yüze eğitime bir süre dönülemeyecek olmasıyla üniversiteler çeşitli zamanlarda online eğitime geçiş yapmıştır.

Online eğitim, gerek öğrencilerin gerekse üniversite ve öğretim üyelerinin deneyimsizlikleri nedeniyle ders sürelerinin kestirilemez olması, gün içindeki zamanlamanın düzenlenememesi, teknik aksaklıklar gibi birtakım zorluklar getirmiştir. Ayrıca klinik eğitim aşamasındaki öğrenciler “olmazsa olmaz” hasta başı eğitiminden belirsiz bir süreyle mahrum kalmışlardır.

Tıp fakültesi öğrencilerinin bu zorlu süreçte yüz yüze eğitimlerine ara vermiş olmaları klinik açıdan eğitimlerini olumsuz etkilese de bundan sonraki dönemde online eğitime daha çok yer verilebileceği deneyimlerle belgelenmiştir.

Ayrıca böylesine zorlu bir süreçte öğrenciler sahada doğrudan çalışmaları da yaratıcı fikirleriyle sağlık çalışanlarına yardım etmekle kalmayıp olanak verildiği ölçüde toplumla sağlık çalışanları arasında köprü görevi de üstlenmişlerdir. Sonuçta geleceğin hekimlerinin eğitimleri kesintiye uğrayatılmayacak kadar yaşamsaldır. Üniversitelerin teknolojik altyapılarını geliştirme düzeyinde kalmaması, sanal ortamda hasta bakımına izin verecek ölçüde iyileştirilmesi gereklidir.

Anahtar Kelimeler: “Covid-19”, “Education”, “Medical Students”

P-081

Broşür ve Yüzyüze Görüşme Teknikleri ile Yapılan “Sağlığı Geliştirme” Eğitimlerinin Sağlık Algısına Etkisi

Dilay Necipoglu, Hatice Bebiş
Yakın Doğu Üniversitesi

Giriş-Amaç: Dikmen bölgesinde yaşayan bireylere, yüzyüze anlatım ve broşür teknikleriyle verilen ‘sağlığı geliştirme eğitimlerinin’ sağlık algısına etkisini belirlemek ve karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu çalışma, 20 Temmuz–20 Eylül 2020 tarihleri arasında yarı deneysel araştırma olarak yapılmıştır. Araştırma evrenini, Dikmen Bölgesinde bulunan Aşağı Dikmen Köyü (n:340 hane) ve Yukarı Dikmen Köyü(n:248 hane) oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem büyüklüğü G*Power değerlendirmesinde (medium etki:0.3) en az 71 kişi hesaplanarak her grup için 40’ar kişi alınmıştır. İki köyün hane halkı listesine göre, örnek büyüklüğüne ulaşmak için listeden aralık (N/n):340/40=8,5 ve 248/40=5 belirleme formülü kullanılmıştır. Basit rastgele kura yöntemiyle başlangıç noktası olacak ev köylerin girişindeki üçüncü ev olarak belirlenerek yeterli örneklem büyüklüğüne ulaşılmıştır. Çalışmaya evde bulunan ve çalışmaya katılmayı kabul eden bir kişi alınmıştır. Veriler, “Sosyo-Demografik Soru Formu” ve “Sağlık Algısı Ölçeği” ile toplanmıştır.

“Sağlığı geliştirme eğitimi” sağlıklı yaşam davranışlarını, yeterli ve dengeli beslenme, egzersizin yaraları, alkol ve sigaranın zararlarını kapsamaktadır.

Bir köyde yapılan ev ziyaretinde, öntest formları uygulandıktan sonra yüzyüze anlatım tekniğiyle ‘sağlığı geliştirme davranışı’ eğitimi yapılmıştır. Seçilen diğer köydeki evlere ise öntest formları uygulandıktan sonra broşür bırakılmıştır. Eğitimlerden 2 hafta sonra ‘Sağlık algısı’ anketi son test olarak tekrar uygulanmıştır. Toplanan veriler, SPSS 21. istatistik paket programı ile değerlendirilmiştir.

Çalışmanın bağımlı değişkenleri sağlık algısı ölçek puanı iken, bağımsız değişkenleri ise sosyo-demografik özellikler ve farklı tekniklerle yapılan sağlık eğitimidir.

Veri toplama formlarının uygulanabilmesi için “Ölçek izni”, “Kurum İzni” ve “Etik Kurul İzni” yazılı, katılımcılardan çalışmanın içeriği açıklanarak sözlü onam alınmıştır.

Bulgular: Yüzyüze görüşme tekniğiyle eğitim alan bireylerin yaş ortalaması 55,28±16,53, %65’i kadın, %55’i ilkököl mezunudur. Broşür tekniğiyle eğitim alan katılımcıların yaş ortalaması 46,28±16,01, %60’ı kadın, %35’inin ise lise mezunu olduğu belirlenmiştir. Sosyodemografik özelliklerin ‘sağlık algısı’ ölçek puanları açısından, yüzyüze görüşme ve broşür tekniği uygulanan gruplar arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamıştır(p>0,05).

Çalışmanın sonunda, uygulanan teknikler açısından karşılaştırıldığında Sağlık algısı ölçek puanları arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır (p>0,05). Ancak her iki grup da kendi içinde (yüzyüze görüşme tekniği pretest:37,92±8,90, posttest:40,87±7,40 p:0,001; broşür tekniği (pretest:36,92±9,93, posttest:40,92±7,76, p: 0,012) fark yarattığı saptanmıştır.

Çalışmada, yüzyüze görüşme tekniği kullanılan grupta, ‘sağlık algısı’ ölçeğinin, “kontrol merkezi” (t=-2,593, p=0,013) ve “öz farkındalık” (t=-2,783, p=0,008) alt boyutlarında, istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. Broşür tekniği ile eğitim uygulanan grupta ise, ‘sağlık algısı’ ölçeğinin, “kontrol merkezi” (t=-2,440, p=0,019) ve “kesinlik” (t=-2,522, p:0,016) alt boyutlarında, istatistiksel anlamlı ilişki bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Yüzyüze görüşme tekniği ve broşür tekniğiyle verilen “sağlığı geliştirme eğitimlerinin” sağlık algısına etkili olduğu belirlenmiştir. Sağlık algısını geliştirmek için yüzyüze ve broşür eğitim tekniği kullanılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: halk sağlığı hemşireliği, sağlık algısı, sağlık eğitimi

P-082

OECD, BM, AB Ülkelerinin Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitim Açısından Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi

Şeymus Uslu, Emine Didem Evcı Kiraz

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Çevre Sağlığı Ana Bilim Dalı, Aydın

Giriş-Amaç: Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkarak tüm dünyaya hızla yayılan COVID-19 ülkeleri ve insanları sadece sağlık açısından etkilemekle kalmayıp, sosyal yaşam, ekonomi ve eğitim alanında da etkilemiş, ciddi değişikliklere yol açmıştır. Bu değişimlerden biri de eğitim alanında olmuştur. Bu çalışmamızın amacı OECD, BM ve AB ülkelerinin pandemi sürecinde uzaktan eğitime geçiş süreçlerini ve bakış açılarını karşılaştırarak değerlendirmektir. Bu kapsamda Coronavirüsün ilk olarak baş gösterdiği Çin, Avrupa'da en fazla sorun yaşayan İtalya, dünyada en fazla sayıda hasta tespit edilen ABD, uygulamada öncelikle virüsün doğal yayılımı saviyla ortaya çıkan İngiltere ve Türkiye'de konuya ilişkin gerçekleştirilen eylemler üzerinde durulmuştur.

Gereç-Yöntem: Çalışmamız literatür taraması yapılarak konuyla ilgili bilgileri bir araya getirilmesine yönelik araştırmaya dayalı bir çalışma olduğundan herhangi bir alan çalışması veya deney söz konusu değildir.

Bulgular: OECD ülkelerinden İngiltere, salgının ilk dönemlerinde serbest dağılımla yaygınlaşma politikasını uygulamış ve covid vakası görülmeyen okul ve kurumların kapanmasını gereksiz görmüştür. Ancak salgının hızla yayılmasıyla bu politikayı terk etmek durumunda kalmıştır.

BM ülkelerinden ABD'de MIT, Stanford, Harvard, Caltech gibi uzun yıllardır güçlü çevrim içi eğitim sistemleri bulunan üniversiteler çevrim içi eğitimi kendi bünyelerinde kullanmakla kalmayıp, dünyaya açık çevrim içi sertifika programlarıyla öğrenci kabul etmeye devam etmiştir.

AB ülkelerinden İtalya geçici olarak tüm okulları ve üniversiteleri kapatmıştır. Ülkenin eğitim bakanlığı, okullarda olası bir covid-19 salgını ile nasıl başa çıkılacağı hakkında bilgi içeren bir web sitesi açmıştır.

Çin, Covid-19 un başlangıç noktası olması sebebiyle bu süreçte online eğitime geçen ilk ülke olmuştur. Bu durum sadece Çinli öğrencileri değil aynı zamanda Çin'deki üniversitelere kayıtlı yarım milyon yabancı öğrenciyi de etkilemiştir. Söz konusu olan bu öğrenciler buldukları ülkelere çevrim içi eğitime dahil olmak zorunda kalmıştır.

Türkiye ise aldığı tedbirler sayesinde Covid-19 ile Avrupa ülkelerinden nispeten daha sonra karşılaşmış ve diğer ülkelerin uygulamalarını değerlendirme fırsatı elde etmiştir. 123 üniversitede UZEM (Uzaktan Öğretim Uygulama ve Araştırma Merkezi) bulunması ve EBA'nın varlığı uzaktan eğitim sürecine geçişi hızlandırmıştır. Eğitim-öğretimin kesintiye uğramaması için TRT EBA ilköğretim, ortaokul ve lise kanallarının yanı sıra bakanlık tarafından öğrencilerin kendi sınıf arkadaşları ve öğretmenleri ile canlı ders yapabilmeleri için zoom platformunu devreye sokmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Yakın gelecekte uzaktan eğitimin, daha yeni ismiyle dijital öğrenmenin, ikinci bir seçenek, tercih veya yüz yüze öğrenmeye destek aracı olmak yerine, eğitimin asli zemini haline dönüşeceği öngörülmektedir. Covid-19 salgını dolayısıyla hızlı bir adaptasyonla geçilen çevrim içi öğrenme ve uzaktan eğitimin yakın gelecekte dijital öğrenme, yeni teknoloji ve sistemlerin de katkısıyla tüm dünyada işlevselliği artarak ana öğrenme yapısı haline geleceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: OECD, BM, AB, COVID-19, uzaktan eğitim

P-083

Türkiye ve Diğer OECD Ülkelerinin Sağlık Göstergeleri, Sağlık İş Gücü ve Harcamaları Açısından Karşılaştırılması

İlkem Duman Kıymık

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Samsun

Bu çalışmada 2018 yılı verileri üzerinden Türkiye'nin mevcut sağlık göstergelerini, sağlık harcamalarını ve sağlık iş gücünü diğer Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkeleri ile karşılaştırmayı ve mevcut durumunu değerlendirmeyi amaçladık. Bu göstergeler üzerinden ülkelerin sağlık durumları ve gelişmişlik düzeyleri hakkında yorum yapılabilmektedir. Daha önce yapılan çalışmalarda ülkemizdeki mortaliteyle alakalı göstergelerin diğer OECD ülkelerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ve sağlık harcamalarının ise daha düşük olduğu görülmüştür. Çalışmamızda OECD üyesi 37 ülkenin sağlık göstergeleri ve harcamaları ile ilgili veriler kullanıldı. Sağlık göstergelerinden mortalite ve sigara, alkol kullanımı ile ilişkili olanları ele aldık. Veriler 2018 yılı OECD, UNICEF, Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) istatistiklerinden faydalanılarak elde edildi. Bu çalışmanın bulgularına göre Türkiye'nin OECD ülkeleri ortalamasına göre kadınlarda ve erkeklerde yaşam yılı beklentisinde, total yaşam yılı beklentisinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük olduğu; neonatal ölüm hızı, beş yaş altı ölüm hızı, anne ölüm hızında da anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca Türkiye, OECD ülkeleri içinde sağlığa ayrılan bütçe konusunda en düşük ülke konumundadır. Sağlık hizmet sunumuyla ilgili olarak da Türkiye, OECD ülke ortalamasına göre doktor sayısı, hemşire ve ebe sayısı, diğer sağlık personeli sayısı, hastane sayısı ve hastane yatak sayısı bakımından anlamlı olarak düşük seviyededir. Bu çalışmadaki bulgulara göre daha önce 2015 yılı verileriyle yapılan benzer bir çalışmadan farklı bir sonuç elde edilememiştir. Bu durum 2015 yılından 2018 yılına kadar sağlık harcamaları, iş gücü ve harcamaları açısından hiç yol kat edilememiş olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin sağlık düzeyi göstergelerini geliştirebilmek için bütçeden sağlığa daha fazla pay ayırmalı, nitelikli doktor, hemşire, ebe ve diğer sağlık personeli gibi sağlık çalışanlarının sayısını artırmalı ve kişi başına düşen hasta sayısını azaltmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık göstergeleri, Türkiye, OECD, sağlık harcamaları, sağlık iş gücü

P-084

Türkiye’de 2013-2018 Yılları Arasında Kardiyovasküler Sisteme Yönelik İlaç Harcamalarının Yaşlı Nüfus ile İlişkisinin Değerlendirilmesi

Levent Özcan¹, Gökçe Dağtekin², Muhammed Fatih Önsüz¹, Selma Metintaş¹

¹Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Eskişehir

²Uşak İl Sağlık Müdürlüğü, Halk Sağlığı Uzman Doktor, Uşak

Giriş-Amaç: Dünyada ve Türkiye’de en sık ölüm nedeni olan kardiyovasküler hastalıklar yine en sık yaşlılarda görülmektedir. Doğru ve etkin bir medikal tedavi bu hastalıkların yönetiminde önemli bir unsurdur. Bir toplumda yaşlı nüfusun artmasının paralelinde, kronik hastalıklarda ve bağlı sağlık harcamalarında da artışa neden olduğu bilinmektedir. Çalışmanın amacı Türkiye’de 2013-2018 yılları arasında kardiyovasküler hastalıklara yönelik yapılan ilaç harcamalarının yaşlı nüfus ile ilişkisinin değerlendirilmesidir.

Gereç-Yöntem: Çalışma bir ekolojik araştırmadır. Çalışmada kardiyovasküler sistem hastalıklarına yönelik ilaç tüketimi ve bu ilaçların giderleri için 2013-2018 yıllarına ait Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllıkları’nda yer alan veriler kullanıldı. İlaç giderleri 2013 yılı dolar kuruna göre standartize edilerek analiz edildi. Türkiye’de aynı döneme ait nüfus bilgileri için ise Türkiye İstatistik Kurumu tarafından sunulan veriler kullanıldı. Etik kurul onayı alınmadı. İlaç harcamaları ile yaşlı nüfus arasındaki ilişki Spearman korelasyon analiziyle değerlendirildi. İstatistiksel anlamlılık düzeyi olarak $p = <0.05$ kabul edildi.

Bulgular: Türkiye’de kardiyovasküler sisteme yönelik ilaç tüketimi 2013 yılında 185.2 milyon kutu düzeyinden, 2018 yılında 238.3 milyon kutuya yükselmiştir. Kardiyovasküler sisteme yönelik ilaçların satış değeri 2013 yılında 731.26 USD iken; 2018 yılında 1373.10 USD’na ulaşmıştır. Türkiye’de yaşlı nüfusun yüzdesi ise 2013-2018 yılları arasında sürekli artış göstermiştir. Yaşlı nüfus 2013 yılında nüfusun %7.7’sini oluştururken, 2018 yılında %8.8’e ulaşmıştır. Türkiye’de 2013-2018 yılları arasında kardiyovasküler sisteme yönelik ilaç harcamaları ile yaşlı nüfus arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu saptandı ($r = 0.936$; $p = 0.006$).

Sonuç ve Öneriler: Türkiye’de hem kardiyovasküler sisteme yönelik ilaç harcamalarının hem de yaşlı nüfusun arttığı ve kardiyovasküler sisteme yönelik ilaç harcamalarındaki artış ile yaşlı nüfus yüzdesi arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu saptandı. Kişilerin sosyoekonomik düzeyi, sağlık okuryazarlığı, komorbid durumunun neden olabileceği engellilik hali gibi nedenler bu iki değişken arasındaki korelasyonu etkileyebilecek karıştırıcı faktörler olarak düşünülebilir. Ekolojik çalışmaların önemli bir kısıtlılığı olan ekolojik yanılğı çalışma sonuçlarını etkilemiş olabilir. Büyük bir ekonomik yük oluşturan kardiyovasküler sisteme yönelik ilaç harcamalarının azaltılması için, bu ilaçların harcamalarında artışa yol açan faktörlerin daha ayrıntılı incelenmesi ve kardiyovasküler hastalıklara yönelik koruyucu sağlık hizmetlerinin yaşlılık öncesi yaş gruplarında yaygınlaştırılması önerilir.

Anahtar Kelimeler: İlaç harcamaları, Kardiyovasküler hastalıklar, Yaşlılık

P-085

OECD Ülkelerinde Bulaşıcı Olmayan Hedef Hastalıklardan Prematür Ölüm Olasılığının Sağlık Kaynakları ve Kullanımı Açısından Değerlendirilmesi

Feyza Nehir Öznur Muz, Muhammed Fatih Önsüz, Selma Metintaş
Eskişehir Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Eskişehir

Giriş-Amaç: Ülkelerin gelişmişlik düzeylerine ve sosyal sınıfların yapısına bakılmaksızın kronik hastalıkların morbidite ve mortalitesi giderek artmaktadır. Özellikle Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından “bulaşıcı olmayan hedef hastalıklar (BOHH)” olarak tanımlanan kalp-damar hastalıkları, diyabet, kanserler ve kronik solunum yolu hastalıklarından prematür (30-70 yaş arası) ölümlerde belirgin bir artış görülmektedir. Ölüm sayıları, nedenleri, risk faktörleri, alınabilecek önlemler ve sağlık sistemi altyapısı, kullanımı ve kalitesine ilişkin güvenilir veriler, BOHH'e yönelik ilerlemenin ve yapılan müdahalelerin izlenmesi için gereklidir. Çalışmanın amacı, OECD ülkelerinde BOHH'dan prematür ölüm olasılığı ile ilişkili olabilecek sağlık hizmeti kullanımı ve sağlık kaynakları göstergelerini belirlemektir.

Gereç-Yöntem: Çalışma DSÖ'nün veri tabanı ve OECD'nin sağlık verileri kullanılarak gerçekleştirilen ekolojik bir çalışmadır. Çalışmada bağımlı değişken olarak DSÖ veri tabanından prematür ölüm olasılığı yüzdesi belirlendi. Bağımsız değişkenler olarak ise OECD sağlık verilerinden sağlık hizmetleri kullanımı ve sağlık kaynakları başlıklarından; bin kişiye düşen hemşire, doktor ve hastane yatak sayısı, yüzbin kişide hastane taburculuk sayısı, hastanede yatış gün sayısı ve kişi başına düşen yıllık sağlık harcaması alındı. Çalışmada, OECD verileri eksik olan ülkeler çıkarıldıktan sonra toplamda 27 ülke çalışmaya dahil edildi. Tüm veriler SPSS(versiyon 15.0) istatistik paket programında tanımlayıcı istatistikler ve Spearman korelasyon analizi kullanılarak değerlendirildi ve $p \leq 0.05$ istatistiksel anlamlılık değeri olarak kabul edildi.

Bulgular: Çalışmada 27 OECD üye ülke arasında BOHH'dan prematür ölüm olasılığı en yüksek (%23.0) Macaristan'da, en düşük (%7.8) Kore'de bulundu. Bin kişiye düşen hemşire sayısı karşılaştırıldığında en yüksek (%17.5) İsviçre, en düşük (%2.3) Türkiye iken, bin kişiye düşen doktor sayısına bakıldığında en yüksek (%5.4) Avusturya, en düşük ise (%1.8) Türkiye bulundu. Kişi başına düşen yıllık sağlık harcamasına bakıldığında en yüksek harcama (11071\$) ABD'de, en düşük harcama (1337\$) Türkiye'de saptandı. BOHH'dan prematür ölüm olasılığı ile yıllık kişi başına düşen sağlık harcaması ($r=-0.424$; $p=0.027$) ve bin kişiye düşen hemşire sayısı arasında negatif yönde orta düzeyde bir korelasyon saptanırken ($r=-0.479$; $p=0.011$), yüz bin kişiye düşen hastaneden taburculuk sayısı arasında pozitif yönde orta düzeyde korelasyon saptanmıştır ($r=0.573$; $p=0.002$).

Sonuç ve Öneriler: BOHH'dan prematür ölüm olasılığı açısından ülkelerin özellikle nitelikli sağlık insan gücü ve sağlığa harcanan mali kaynakların etkin olduğu görüldü. BOHH yönetimini güçlendirme ve geliştirme amacıyla bu konuda yapılacak daha kapsamlı çalışmalar, prematür ölümlerin ve bu hastalıkların dünya çapındaki yükünün azaltmasında yeni politikalar geliştirme fırsatı sunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bulaşıcı olmayan hedef hastalıklar, prematür ölüm, sağlık kaynakları, sağlıkta kaynak kullanımı

P-086

COVID-19 Pandemi Yönetiminde Hastanelerde Kontrollü Hasta Yönetimi Sağlayan Bir Model Önerisi: Telesağlık

Meryem Merve Ören¹, Nuray Özgülner¹, Sevgi Canbaz¹, Selma Karabey¹, Ayşe Emel Önal¹, Mustafa Oral Öncül²

¹*İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul*

²*İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı*

Giriş Amaç: COVID-19 pandemisi Çin'de ortaya çıktığı günden beri, ülkemiz de içinde olmak üzere milyonları etkilemiştir. Teknolojik gelişmeler mikroorganizmalar ile mücadelede telesağlık gibi fırsatların kapısını aralamaktadır. Sağlık için bilgi ve iletişim teknolojilerinin hastaların tıbbi durumlarının tanı ve tedavisinde, sağlığın geliştirilmesi ve hastalıkların önlenmesi amacıyla kullanılması telesağlık veya e-sağlık olarak tanımlanmaktadır. Bu yazıda hastane temelli hizmet sunum modelinin uygulanma aşamalarının anlatılması amaçlanmıştır.

Gereç/ Yöntem/ Bulgular: COVID-19 hastası yönetiminde Mart ayından itibaren İstanbul Tıp Fakültesi'nde Halk Sağlığı Anabilim Dalı koordinasyonunda dijital iletişim araçları kullanılmıştır. Hastaneden ayrılmadan önce COVID-19 hastalarına telefonla aranarak ücretsiz sağlık kontrollerinin yapılacağı bilgisi verilmiş, yazılı onamları alınmış ve her hastayı izlemek üzere bir hekim görevlendirilmiştir.

İzlem için Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji öğretim üyesi görüşü ve Sağlık Bakanlığı'nın yayımladığı rehberler ışığında anamnez formu oluşturulmuş ve takip süresi 28 gün olarak belirlenmiştir. İleri yaş, komorbid hastalığı olan ve aktif semptomları devam eden hastalar günlük, genel durumu iyi olan ve aktif semptom tariflemeyen hastalar haftalık takip edilmiştir. Anabilim dalında görev yapan hekim öğretim üyelerinin (n=5) sorumluluğunda asistan hekimler (n=26) görevlendirilmiş ve sistem kullanımına, iletişim becerilerine ve kullanılacak algoritmaya yönelik eğitim verilmiştir.

Anamnez ve izlem formuyla hastalara ilk görüşmede sosyodemografik verileri, alışkanlıkları, doktor tarafından tanısı konulmuş kronik hastalıkları, düzenli kullandıkları ilaçlar, temas ve seyahat öyküleri ile ilgili sorular sorulmuştur. Tekrarlayan aramalarda ise semptomlarının ve izolasyon önlemlerine uyumlarının takibi yapılmıştır. Bunların yanında izolasyona uyumun önemi, kullandıkları ilaçlar, psikososyal destek ihtiyaçları ile ilgili hizmetler hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Günlük görüşmeler sonunda vakalar asistan hekimler ve sorumlu öğretim üyeleriyle değerlendirilmiştir.

TSH'yle hastanemizde 1207 kişiye hekimlerce 11736 arama gerçekleştirmiş, bunların 7342'si cevaplanmıştır. Görüşmelerin süresi 2,8 dk. (<1dk. -50dk.) olarak belirlenmiştir. Hastaların hekimi araması da mümkün olup, 302 hasta tarafından toplam 1086 arama gerçekleştirmiştir.

Sonuç Öneriler: Salgın hastalıklarda hızla artan hasta sayıları, acil başvuruları sağlık sistemleri ve en önemlisi sağlık çalışanları için bir tehdit oluşturmaktadır. Uzaktan sunulacak TSH'nde profesyonellerin yönlendirmeleri hastaların gereksiz acil başvurularını önleyeceği, dolayısıyla hasta yükünü ve sağlık çalışanlarının maruz kalacağı enfeksiyon riskini azaltacağı için önemlidir. Bu nedenle COVID-19 pandemisi gibi durumlarda hastane temelli hizmet sunum modellerinde başarıyla kullanılabilir.

Sunulan TSH'nin tamamen ücretsiz olması, hastaların uyumunu arttırmıştır. Bunun karşılığında hizmet sunuculara bir ödeme yapılmamış olması devam eden süreçte hekimlerde motivasyonu düşürmüştür. Ülkemizde telesağlığın sağlık sigortalarının geri ödeme sistemlerine dahil edilmesi duruma bir çözüm getirebilir. TSH'nin yüz yüze bakımın yerini alması mümkün olmasa da tanı almış ve hastaneye yatması gerekmeden izlenmesi gereken hastalıklarda hastanın tedaviye ve kurallara uyumunu artırdığı ve gereksiz hastane başvurularını azalttığı için kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, telesağlık, Türkiye

P-087

Erzurum İl Merkezinde Yetişkinlerin Sağlık Okuryazarlığı Düzeyi ve Etkili Faktörler

Duygu Kavuncuoğlu, Zahide Koşan, Sinan Yılmaz, Serhat Vançelik
Atatürk Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Sağlık okuryazarlığı genel okuryazarlık ile ilişkili olup insanların yaşamları boyunca sağlık hizmetleri ile ilgili konularda kanaat geliştirmek ve karar verebilmek, sağlıklarını korumak, sürdürmek ve geliştirmek, yaşam kalitesini yükseltmek için sağlık ile ilgili bilgi kaynaklarına ulaşabilme, bu bilgileri ve mesajları doğru olarak algılama ve anlama konularındaki istekleri ve kapasiteleridir. Bu çalışma, Erzurum il merkezinde yetişkinlerin sağlık okuryazarlığı düzeyini belirlemeyi ve etkileyen faktörleri incelemeyi amaçlamıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı kesitsel nitelikteki bu çalışma Erzurum ilinin merkez ilçeleri olan Yakutiye, Palandöken ve Aziziye ilçelerinde yaşayan 15-65 yaş arası popülasyonda 864 kişi ile gerçekleştirildi. Araştırma ile ilgili etik izin Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Karar No:27.12.2018-8/21) alındı. Araştırmada kullanılan anket formu; kişisel bilgi formu ve Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği-32 olmak üzere iki bölümden oluşmaktaydı. Anket formu katılımcıların onamları alındıktan sonra gözlem altında uygulandı. Verilerin girişinde ve istatistiksel değerlendirmesinde SPSSv24 paket programı kullanıldı. Tanımlayıcı istatistikler yüzde, ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler olarak sunuldu. Analizlerde Ki kare testi, Spearman korelasyon analizi ve regresyon analizi yapıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edildi.

Bulgular: Çalışmada katılımcıların yaş ortalaması 35.6 ± 13.0 yılı ve %55.8'i kadındı. Katılımcıların %23.6'sı ($n=204$) ilköğretim düzeyinde eğitime sahip ya da eğitim almamış ve %56.0'sı gelir getiren bir işte çalışmadığını belirtmişti. Araştırmaya katılan bireylerin %24.1'i yetersiz, %31.6'sı sorunlu, %27.7'si yeterli, %16.6'sı mükemmel sağlık okuryazarlığı düzeyine sahipti. Katılımcıların yaş grupları ($p<0.001$), cinsiyetleri ($p=0.007$), eğitim seviyeleri ($p<0.001$), sosyal güvenceye sahip olmaları ($p<0.001$), kendilerinde ve birinci derece yakınlarında kronik hastalık bulunma durumları (sırasıyla $p=0.002$ ve $p<0.001$), hastanede 15 günden daha uzun süre yatma öykülerine ($p=0.026$) göre sağlık okuryazarlığı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptandı.

Sonuç ve Öneriler: Erzurum ilinde yetişkinlerin yetersiz-sorunlu sağlık okuryazarlığı düzeyi (%55.7) yaygın bir halk sağlığı sorunudur. Sağlık okuryazarlığını etkileyen faktörlerin anlaşılması; sağlığı geliştirme, sağlık hizmet planlamaları ve bu alanda yapılacak müdahale çalışmaları açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Okuryazarlığı, TSOY-32, Sağlığın Geliştirilmesi

P-089**Türkiye’de Sağlıkta Propolis ile İlgili Yazılmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi**

*Levent Özcan, Didem Oktar, Muhammed Fatih Önsüz
Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Eskişehir*

Giriş-Amaç: Propolisin sağlığa olumlu katkı olabilecek antimikrobiyal, antiinflamatuvar, rejeneratif etkileri yanında immünmodülatör, antioksidan, antimutajenik ve antikarsinojenik etkileri artık bilimsel araştırmalarla ortaya konmuştur. Özellikle de 27 ekim 2014 tarihinde yürürlüğe giren Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği’nden sonra tıp alanında propolisin uygulanması ile ilgili çalışmalar ivme kazanmıştır. Çalışmanın amacı Türkiye’de yapılan lisansüstü tez çalışmalarında propolis uygulamaları ile ilgili olan çalışmaların niceliksel incelemesini yapmaktır.

Gereç-Yöntem: YÖKTEZ’de “Propolis” anahtar kelimesiyle yapılan literatür taraması sonucu 250 tez incelenerek sağlıkla ilişkili olan 165 tezin özellikleri (yayımlandığı yıl, fakültesi, ilgili tıp bilimi, araştırma tipi...) amacı ve kapsamı değerlendirildi. Herhangi bir etik kurul onayı alınmadı.

Bulgular: Çalışmaya dahil edilen 165 tezin 49’u (%29.7) İç anadolu, 33’ü (%20.0) Karadeniz, 27’si (%16.4) Marmara, 20’si (%12.1) Doğu anadolu, 15’i (%9.1) Ege, 14’ü (%8.5) Akdeniz, 7’si (%4.2) Güneydoğu Anadolu bölgesinde yapılmıştır. Fakültelerine göre analiz edildiğinde tezlerin 80’inin (%48.5) sağlık bilimleri enstitüsü, 56’sının (%33.9) fen bilimleri enstitüsü, 24’ünün (%14.5) tıp fakültesi, 5’inin (%3.0) diş hekimliği fakültesi tarafından yapıldığı tespit edildi. Türüne göre analiz edildiğinde 96’sı (%58.2) yüksek lisans, 39’u (%23.6) doktora, 26’si (%15.8) tıpta uzmanlık, 4’ü (%2.4) diş hekimliği uzmanlık teziydi. Çalışmaların yayın yılı bakımından 87’si (%52.7) 2015 ve sonrası iken, 78’i (%47.3) 2014 ve öncesine aittir. Çalışmaların 85’i (%51.5) invitro, 77’si (%46.7) invivo, 3’ü (%1.8) mixt tipte idi. Araştırma tiplerine göre incelendiğinde çalışmaların 162’si (%98.2) deneysel, 3’ü (%1.8) gözlemseldi.

Sonuç ve Öneriler: Sağlıkta propolis uygulamalarına yönelik 27 ekim 2014 tarihinde geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamaları yönetmeliği yürürlüğe girdikten sonra bu konu ile ilgili araştırmaların arttığı gözlenmiştir. Bu konuda yapılmış olan araştırmalar klinik faz araştırmalarında bir sonraki fazın öncüsüdür ve onlara ışık tutacaktır.

Anahtar Kelimeler: Getat, Lisansüstü tezler, Propolis, Sağlık

P-090

Bir Kamu Hastanesine Başvuran Gebelerin Sağlık Okuryazarlığı Düzeylerinin İncelenmesi

Nazan Karahan², Reyhan Aydın Doğan¹, Öznur Hayat Öktem³, Neriman Güdücü⁴, Sercan Öztürk⁵

¹ Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü.

² Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü.

³ Karabük Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Doğumhane Kliniği.

⁴ İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü.

⁵ Adnan Menderes Üniversitesi, Tıp Fakültesi

Giriş ve Amaç: Dünya Sağlık Örgütü (WHO), sağlık okur yazarlığı (SOY)'nı "sağlığın korunması ve sürdürülmesi için bireyin sağlık bilgisine ulaşma, anlama ve kullanma becerisi" şeklinde tanımlamıştır. Gebelerde SOY; kadınların gebelik süreci ile ilgili yeterli ve doğru bilgiye sahip olmasını etkileyen bir kavram olması nedeniyle gebelik süreci ve bebeğin gelişimi üzerinde doğrudan etkilidir. Bu nedenle gebelerin SOY düzeyinin belirlenmesi ve geliştirici önlemler alınması önemli bir koruyucu sağlık hizmeti olacaktır. Araştırma bir kamu hastanesinin gebe izlemi için başvuran gebelerin SOY düzeylerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma 15.04.2017-15.10.2017 tarihleri arasında bir kamu hastanesi gebe izlem polikliniğinde gerçekleştirilmiş tanımlayıcı tipte bir çalışmadır. Çalışmanın evreni, 2016 yılına ait Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) doğum sayısı verine göre Karabük ilinde yaşayan 2364 gebe olarak belirlenmiştir. Örneklem ise, power analizi ile; evren 2364, hata payı %5, güven aralığı %95, ve prevalans %50 alınarak hesaplanmış ve geliş güzel örneklem yöntemi kullanılarak 300 gebe dahil edilmiştir. **Çalışmanın verileri** araştırmacılar tarafından hazırlanan gebelerin sosyodemografik özelliklerini içeren 28 sorudan oluşan anket formu ve Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği-32 (TSOY-32) ölçeği kullanılarak toplanmıştır. TSOY-32 ölçeğinde, 0 puan en düşük sağlık okuryazarlığı ve 50 puan da en yüksek sağlık okuryazarlığını göstermektedir. Araştırmaya katılmayı kabul eden gebelerden yazılı onam ve Karabük Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik kurulundan etik uygunluk alınmıştır.

Bulgular: Gebelerin yaş ortalaması 28,15±5,45 yıldır, %36,3'ünün (n=102) ilk gebeliğidir, %30,2'si lise ve %27,8'i üniversite mezunu olup, %69,4'u herhangi bir işte çalışmamaktadır. Gebelerin sağlıkla ilgili bilgilere her zaman ulaşma kaynakları sırasıyla %58,8'i internet ve %45,7'si sosyal medya, %34,9'ü aile üyeleri ve %31,7'si sağlık çalışanlarıdır. Gebelerin TSOY-32 ölçeği toplam puanı 35,57±7,15 (%95 GA: 34,74-36,41) olarak bulunmuştur. TSOY-32 ölçeği puanları pariteye göre karşılaştırıldığında, nullipar gebeler ölçek toplamından multiparlara göre daha yüksek puan almıştır (p=0,025). Üniversite ve üzeri eğitim seviyesine sahip gebeler ölçek toplamından diğerlerine göre daha yüksek puan almıştır (p=0,02).

Sonuç ve Öneriler: Çalışma bulgularımız, gebelerin SOY puanlarının istenilen düzeyde olmadığını, eğitim seviyesi arttıkça SOY puanının arttığını, ilk kez gebe kalan kadınların bilgi arayışı içinde olduğunu, gebelerin sağlıkla ilgili sıklıkla internet ve sosyal medyadan bilgi aldıklarını göstermektedir. Değişen dünya ve gelişen teknolojiler sağlık okur yazarlığı üzerinde etkili olsa da gebelerin yanlış ve tutarsız bilgilere ulaşmasını kolaylaştırmaktadır. Başta ebeler olmak üzere sağlık çalışanları gelişen teknolojileri kullanarak gerek internet ortamında gerekse kamu kurum ve kuruluşlarında gebeler için eğitim hizmetleri vermelidir.

Anahtar kelimeler: Sağlık okur yazarlığı, gebelik, TSOY-32.

P-091

**Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Fonksiyonel Tıp Konusundaki
Bilgi ve Tutumları Üzerine Bir Araştırma**

Erkan Pehlivan¹, Burak Mete², Esra Mete², Ceren Kanat²
¹İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı
²Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Fonksiyonel tıp, yaygın olarak standart tıpta hastanelerde uygulanan testlere ilave olarak daha ileri biyokimya, mikrobiyoloji ve genetik testleri kullanarak, kişinin genetik/epigenetik yapısını, vücudun doku düzeyindeki toksin yükünü ve intra-selüler düzeyde mikrobese düzeylerini göz önünde bulundurarak kişiye özel bir tedavi yaklaşımı sunan ileri bir tıp uygulaması olarak tanımlanmaktadır. Son yıllarda giderek daha fazla tartışılan bu konuda yapılmış bu araştırmanın amacı, fakültemiz dönem 1 ve 2 ile dönem 6 öğrencilerinin fonksiyonel tıp konusundaki bilgi ve kanaatlerini belirlemek, öğretimin başında ve son yılında bulunan öğrencilerin eğilimlerini karşılaştırmaktır.

Materyal-Metod: Bu kesitsel çalışma 817 tıp fakültesi öğrencisini kapsamaktadır. İnönü Üniversitesi Etik Kurulundan onay alınmıştır. İnönü Üniversitesi tıp fakültesinde kaydı bulunan birinci, ikinci(birinci grup) ve altıncı sınıf öğrencilerine(ikinci grup) 2020 yılı şubat ayında, online bir anket Google grupta paylaşarak uygulanmıştır. Bir ve ikinci sınıftan 165(%28) 6. Sınıftan 123(%54) olmak üzere 288 öğrenci anketi yanıtlamıştır. Anket, öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ile fonksiyonel tıp ve standart tıp konusunda araştırmacılar tarafından geliştirilen 13 soruluk 5'li likert şeklinde bilgi ve eğilimleri ölçebilecek soruları kapsamıştır. Verilerin değerlendirmesinde SPSS 22.0 paket programı, analizlerde; Kolmogorov Smirnov, Ki-Kare ve Post Hoc olarak Bonferroni düzeltmesi ile birlikte Z-test kullanılmış, yanılma düzeyi $p<0,05$ olarak seçilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin 121'i(%42,0) erkek, 167'si kadındı(%52,2). Öğrencilerin annelerinin %26'sı, babalarının ise %55'i yüksek öğrenimli idi. Annelerinin %70'i herhangi bir işte çalışmıyor ve babalarının ise %52'si kamu görevlisi/emeklisi idi. Birinci grup öğrencilerin %39'u, ikinci grup öğrencilerin ise %37'si fonksiyonel tıp ile alternatif tıp arasındaki ayrımı birbirine benzer bir şekilde biliyorlardı ($p>0,784$). Birinci grup öğrencilerin %32'si, ikinci grup öğrencilerden farklı olarak (%20) fonksiyonel tıbbın ilerde standart tıba göre daha çok tercih edilen bir alan olacağını($p<0,002$), yine birinci grup öğrencilerin %42'si ikinci grup öğrencilerinden farklı olarak (%22) diyabet ve hipertansiyon gibi yaygın hastalıkların ilerde fonksiyonel tıp yaklaşımı ile daha rahat tedavi edileceğini ($p<0,003$) anlamlı derecede farklı olarak ifade etmişlerdir. Ayrıca birinci grup öğrencilerin %20'si, ikinci grup öğrencilerin ise %38'i, anlamlı derecede farklı olarak, fonksiyonel tıp konusunda fakültede yeterli eğitim verildiği inancındadırlar($p<0,0001$). İki grup arasında tespit edilen farklılıklar, cinsiyet hariç diğer sosyo-demografik özelliklere göre benzer bulunmuştur($p>0,05$).

Sonuç ve öneriler: Bu çalışmaya katılan öğrencilerin önemli kısmı fonksiyonel tıp ile alternatif tıp konusunun ayrımını bilmektedir. Birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin altıncı sınıf öğrencilerine göre fonksiyonel tıbbın daha çok tercih edileceği konusunda bir eğilime sahip oldukları, buna karşılık altıncı sınıf öğrencilerinin yarısından çoğunun bu eğilimde olmadığı veya kararsız oldukları saptanmıştır. Sonuç olarak bu konunun daha kapsamlı bir araştırma ile incelenmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: fonksiyonel tıp, öğrenci, tutum

P-092

Tüketicilerde Besin Etiketi Okuma Alışkanlığının Değerlendirilmesi

Edibe Pirinççi, Osman Kurt, Elifnur Çimen, Edanur Balaban, Özge Akgün, Ayşe Ferdane Oğuzöncül, Süleyman Erhan Deveci
Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Elazığ

Giriş ve Amaç: Besin etiketleri, ambalajlanmış besinlerin laboratuvar analizi ile saptanmış besin öğelerinin miktarı ve tüketicinin günlük alması gereken besin öğelerinin ne kadarını karşıladığının yüzde olarak belirtildiği etiketleme çeşididir. Bu çalışmada Elazığ il merkezinde bulunan 18 yaş ve üzeri yetişkin tüketicilerin besin etiketi okuma alışkanlıklarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel tipteki araştırmanın evrenini Elazığ ili merkez ilçesinde bulunan marketlerden alışveriş yapan tüketiciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem büyüklüğüne karar verilirken $n=t2pq/d$ formülünden yararlanılmıştır. Besin etiketini okuma sıklığı $p=76.5$, $t=1,96$ ve $d=0,05$ olarak alınmıştır. Bu doğrultuda Elazığ ili Merkez ilçesindeki 18 yaş ve üzeri en az 276 tüketiciye ulaşılması hedeflenmiştir. Bu çalışmada 300 kişiye ulaşılmıştır. Besin etiketi okuma alışkanlığı ile alakalı sorulan 28 soruya verilen “her zaman” yanıtı 2 puan, “bazen” yanıtı 1 puan ve “hiçbir zaman” yanıtı ise 0 puan olarak değerlendirilmiş olup “Besin Etiketi Okuma Alışkanlığı Puanı” elde edilmiştir. Elde edilebilecek puan 0-56 arasında değişmektedir.

Bulgular: Çalışmaya alınan katılımcıların %56,3’ü kadın olup yaş ortalaması $36,6\pm 12,2$ (min=18-maks=72) olarak bulunmuştur. Katılımcıların %28’i ambalajlı besin etiketini her zaman, %62’si bazen okumakta iken %10’u hiç okumamaktadır. Ürünü okuyanların %87,2’si besin etiketini ürünü alırken, %12,8’i evde okumaktadır. Çalışmaya katılanlar beslenme konusunda en fazla sosyal medyadan (%53,3) sonra TV/Radyodan (%49) faydalandığı görülmüştür. Katılımcıların en fazla (%70) ürünü ilk kez satın aldığı besin etiketi okuduğu, gıda satın alırken en fazla fiyatına (%68,7) ve markasına (%68) dikkat ettiği, besin etiketi okumama nedeninin ise en fazla aynı markaları almak olduğu görülmüştür.

Kadınların etiket okuma alışkanlığı puan ortalaması erkeklerinkinden anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır ($p=0,002$). Yaş grupları arasında en fazla puanın anlamlı şekilde 35-44 yaş grubunda olduğu görülmüştür ($p=0,004$). Eğitim düzeyi yükseldikçe puanın anlamlı şekilde arttığı görülmüştür ($p<0,001$). Çalışanların, evli olanların ve çocuğu olanların etiket okuma alışkanlığı puanı anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (sırasıyla $p<0,001$, $p=0,023$, $p=0,002$). Hayatının herhangi bir döneminde beslenme konusunda eğitim alanların etiket okuma alışkanlığı puanı almayanlardan ($p<0,001$) ve besin etiketini ürünü kullanırken okuyanların puanı evde okuyanların puanından ($p=0,002$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Yapılan korelasyon analizinde gelir düzeyi ile besin etiketi okuma alışkanlığı puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=0,176$; $p=0,018$).4

Sonuç ve Öneriler: Ambalajlı ürünlerdeki besin etiketlerini okuma konusunda eksikliklerin olduğu bununla beraber kadınların, eğitim düzeyi yüksek olanların, evli olanların, çocuğu olanların ve hayatının herhangi bir döneminde beslenme eğitimi almış olanların etiket okuma alışkanlığının daha fazla olduğu görülmüştür. Besin etiketi okuma alışkanlığının artırılması için sosyal medya ve TV/radyo gibi bilgi kaynaklarının kullanılması faydalı olabilir. Aynı zamanda beslenme konusunda eğitim verilmesi de farkındalığa ve alışkanlığa katkıda bulunabilir.

Anahtar Kelimeler: Besin etiketi, Tüketici, Tüketici davranışı

P-093

Adölesanlarda Gıda Güvencesizliğinin Yeme Davranışı Üzerine Etkileri

Esra Tansu Sarıyer¹, Gonca Yıldırım², Merve Savıcı³, Özge Erol⁴, Tuçe Ülker⁵, Murat Baş⁶

¹Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beslenme ve Diyetetik Programı, İstanbul

²Toros Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölüm, Mersin

³Selçuk Üniversitesi, Akşehir Kadir Yallagöz Sağlık Yüksekokulu, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Konya

⁴Ardahan Üniversitesi Ardahan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Yaşlı Bakımı Programı, Ardahan

⁵Istinye Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, İstanbul

⁶Acıbadem Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beslenme ve Diyetetik Programı, İstanbul

Giriş-Amaç: Adölesanlarda yeme davranışı artan fizyolojik ve bilişsel taleplerin karşılanması ve yetişkin yeme alışkanlıklarının şekillenmesi açısından önemlidir. Bundan dolayı, mevcut literatürde adölesanların yeme davranışını etkileyen kişisel, sosyal ve çevresel risk faktörleri sıklıkla çalışılan bir araştırma konusu olmuştur. Ancak toplumda yaygın fakat saklı bir beslenme sorunu olan gıda güvencesizliğinin adölesanların yeme davranışı üzerindeki etkileri net olarak anlaşılmamıştır. Gıda erişimde belirsizlik ve düşük diyet kalitesi ile karakterize olan gıda güvencesizliğinin adölesanların beslenme durumunun ve genel sağlığının iyileştirilmesi açısından yeme davranışı üzerindeki etkilerini anlamak önemlidir. Bu nedenle bu derlemede, gıda güvencesizliği ile adölesanlarda yeme davranışı arasındaki ilişkiye dair mevcut kanıtları özetlemek amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: 3 uluslararası elektronik veritabanı kullanılmıştır. Arama terimleri (1) gıda güvencesizliği (gıda güvencesiz YA DA gıda güvencesizliği), (2) adölesan (adölesan YA DA adölesan dönem YA DA gençlik), (3) yeme davranışı (yeme YA DA yeme davranışı YA DA yeme bozukluğu) anahtar kelimelerini içermiştir. Başlangıçtan itibaren Kasım 2020 tarihine kadar olan yayınlar incelenmiştir. Makaleler, tüm yazarlar tarafından uygunluk ve özgüllük açısından değerlendirildikten sonra derlemeye dahil edilmiştir.

Bulgular: İncelenen yayınlarda vurgulanan konular 3 ana başlık altında özetlenebilir: (i) Besin değeri düşük yüksek enerjili işlenmiş gıdaların kronik tüketimiyle vücut ağırlığında artış (ii) sonucunda sağlıksız ağırlık kontrolü davranışları (aç kalma, az yeme, öğün atlama) (iii) besine erişimin belirsiz olması nedeniyle besin bulunurluğunda tıkinma davranışları gıda güvencesiz adölesanlarda gıda güvenceli hanelerde yaşayan yaşlılarına göre daha sık görülmektedir. Bunlarla beraber, yüksek enerjili besinlerin ucuz ve ulaşılabilir olmasının yanı sıra, gıda yokluğuna dair ipuçları adölesanların bu yiyecekleri seçme ve tüketme sıklığını artıran bir faktör olarak ileri sürülmüştür.

Sonuç: Gıda güvencesiz hanelerde yaşanan besinin varlık-yokluk döngüleri adölesanlarda yeme bozukluklarıyla sonuçlanabilecek patolojik yeme davranışlarının gelişmesine yol açabilir. Bununla beraber ucuz, yüksek enerjili gıdaların tüketimi adölesanlarda obeziteyi önleme stratejilerinde ele alınması gereken başlıca bir sorun olarak göze çarpmaktadır. Bu nedenle adölesanlarda büyüme gelişmesinin sağlanması, yeme davranışının düzenlenmesi, kronik hastalıkların önlenmesi açısından yeterli, güvenli ve besleyici gıdalara ulaşabilmesi için eğitim ve politikalar düzenlenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Adölesan Dönem, Gıda Güvencesizliği, Yeme Davranışı

P-094

Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Beslenme Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi

Selin Davun¹, Ahmet Yılmaz², Deniz Akalın², Maria Maşta², Semiha Özgüç², Melda Karavuş¹, Seyhan Hıdıroğlu¹
¹Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, İstanbul
²Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul

Giriş-Amaç: Beslenme günlük hayatımızın ayrılmaz, bütünleyici bir parçasıdır. Bir doktorun eğitim hayatındaki en zorlayıcı dönemlerden bir tanesi olan intörnlükte, bu beslenme dengesinde birtakım bozulmalar oldukça olumsuz yönde etkilemektedir. Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi (MÜTF) 6. sınıf öğrencilerinin intörnlük döneminde beslenme alışkanlıklarının değerlendirilmesi genel amacımız olarak amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Eylül - Ekim 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilen tanımlayıcı tipteki çalışmanın evrenini Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi 6. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmamızın evreni 200 kişi olup araştırmaya katılmayı kabul eden 125 öğrenci ile tamamlanmıştır. Örneklem yöntemleri kullanılmamış ve evrendeki tüm öğrencilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmada kullanılan anket, literatür ışığında araştırmacılar tarafından hazırlanmış ve online olarak uygulanmıştır. Anket, katılımcıların sosyodemografik özellikleri ve beslenme alışkanlıklarını değerlendiren çoktan seçmeli 50 sorudan oluşmaktadır. Katılımcılardan elde edilen verilerin çözümlemesi için istatistik paket programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı frekans dağılımları alındıktan sonra istatistiksel değerlendirmede nominal değişkenlerin karşılaştırılmasında ki-kare testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık değeri olarak $p < 0,05$ alınmıştır.

Bulgular: Ankete katılan bireylerin %41,6'sı erkek, %58,4'ü kadındır. Araştırmaya katılanların yaş ortalaması 23,96 ($\pm 1,21$)'dir. Erkeklerin yaş ortalaması 24,13 ($\pm 1,17$) iken kadınlarınki 23,84 ($\pm 1,23$)'tür. Katılımcıların boy kilo beyanlarına göre VKİ değerleri hesaplanmış ve kategorize edildiğinde zayıf ve normal değerler aralığında olanlar %75,9, fazla kilolu ve obez aralıklarına girenler ise %24,1 olarak görülmüştür. Katılımcıların intörnlük dönemi yeme içme düzenindeki değişiklik incelendiğinde %48 oranında bir miktar değişme, %38,4 oranında aynı kalma ve %13,6 oranında fazlasıyla değişme olduğu belirtilmiştir. Katılımcıların %51'i genellikle hastane yemekhanesinde yerken %24'ü nadiren yemektedir. Hiç yemeyenlerin ise %25 oranında olduğu görülmektedir. Günlük yeme sıklığı ile ilgili elde edilen verilere bakıldığında kadınların erkeklere nazaran öğün sayılarının fazla olduğu, cinsiyet ve molalarda/ders çalışma sırasında ceviz, kuru üzüm gibi kuruyemiş tüketimi arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı olduğu görülmüştür ($p < 0,001$) Dışarıdan verilen siparişlerde en çok tercih edilen yemeğin fast-food ve ev yemeği olduğu, intörnlük dönemi yeme-içme düzeninin değişimi ile cinsiyeti arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur ($p = 0,022$). İntörnlük döneminde en çok tüketilen besin maddelerinin karbonhidratlı besinler olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç ve Öneriler: İntörn döneminde öğrencilerin büyük bir bölümünde yeme alışkanlıklarının değiştiği, fast-food ve ulaşımı kolay yiyeceklere (kuruyemiş, meyve, çikolata v.s.) yönelimin artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu durumun nedenleri arasında yoğun çalışmaya bağlı zaman darlığı ve zihinsel yorgunluk sayılabilir. Bu durum yetersiz ve dengesiz beslenmeye yol açmakta bu da intern döneminde edinilen alışkanlıkların ilerleyen yaşlarda da alışkanlıkları ve sağlığı üzerinde belirli değişikliklere yol açabilmektedir. Bu konuda yapılacak daha kapsamlı araştırmalar bu yöndeki değişikliklerin tespitinde ve düzeltilmesinde etkili ve yararlı yöntemler oluşturulmasında kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Beslenme, tıp, öğrenci, intörn

P-095

Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Obezite Sıklığı ve İlişkili Faktörler

Zeynep Özkan, Bilgehan Açıkgöz, Ferruh Niyazi Ayoğlu
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim dalı

Giriş-Amaç: Son yıllarda beslenme alışkanlıklarının ve hareketten yoksun yaşamın sonucu, özellikle gençlerde artan obezite dünyada ve ülkemizde önemli sağlık problemlerinden biridir. Dünya Sağlık Örgütüne (DSÖ) göre 2016 yılında, dünyada 18 yaş ve üstü yetişkinlerin % 39'u fazla kilolu ve % 13'ü obezdir. Türkiye, 18 yaş üstü yetişkin nüfusta, obezitenin görülme sıklığı %32 ile Avrupadaki en yüksek ülkedir. Kendi sağlıkları ile birlikte toplum sağlığını korumadaki rolleri nedeni ile bu çalışma da tıp fakültesi öğrencilerinde obezite sıklığı ve bununla ilişkili özellikler araştırılmıştır.

Gereç-Yöntem: Etik kurul izni alındıktan sonra başlatılan, 1 Şubat – 30 Nisan 2019 tarihlerinde yapılan bu kesitsel çalışmada Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinden (n=850) basit rastgele örnekleme belirlenen 408 öğrenciye 36 soruluk anket yüz yüze görüşme tekniği ile uygulanmıştır. Literatür taranarak oluşturulan ankette; öğrencilerin demografik verileri, beslenme alışkanlıkları, sosyal alışkanlıkları sorgulanmış, boy ve kilo bilgileri katılımcıların beyanları ile alınmıştır. Veriler bilgisayar ortamına aktarılarak değerlendirilmiş, tanımlayıcı bulgular yüzde şeklinde sunulmuş, gruplar arası karşılaştırmalarda Ki-Kare testi kullanılmıştır.

Bulgular: Yaş ortalamaları $21,3 \pm 2,1$ olan 408 katılımcının %57,4'ü kadın olup, %85,3'ü prelinik sınıflardan katılmıştır. Katılımcıların %45,1'i arkadaşlarıyla evde, %39,5'i yurttan, %18,4'ü (75) ailesiyle yaşamaktadır. Öğrencilerin Vücut Kitle İndeksi (VKİ) değerlerine göre %24,2'sinin obez ($VKİ \geq 25$) olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların % 38,7'si (158) sağlıklı beslendiklerini, %44,4'si sağlıksız beslendiklerini, %16,9'si ise bu konuda fikri olmadığını belirtmiştir. Çalışma grubunun %66,7'si alkol, %77'i sigara kullanmamaktadır. Obezite sıklığı erkeklerde (%39,8) kadınlardan (% 12,8) ($p=0,001$), klinik öğrencilerinde (%36,8) prelinik öğrencilerinden (%22,1) ($p=0,001$), evde yaşayanlarda (% 29) yurttan yaşayanlardan (% 16,9) yüksektir ve anlamlı farklıdır ($p=0,006$).

Sigara kullanmayanların obezite sıklığı (% 20,9) sigara kullananlardan (% 35,2) düşük bulunmuştur ($p=0,005$), alkol kullanmayanların (%18,8), alkol kullananlardan (% 35,1) düşük bulunmuştur ve fark anlamlıdır ($p=0,001$). Beslenme şeklini; Sağlıklı bulanların % 20,7'si bulmayanların % 30,7'ü fikri olmayanların ise % 15,2'si obezdir ($p=0,018$).

Sonuç ve Öneriler: Tıp fakültesi öğrencileri ile yapılan bu çalışmanın sonucunda, obezite sıklığı erkek cinsiyette, klinik aşamadaki öğrencilerde, ev ortamında yaşayanlarda, sigara içenlerde, alkol kullananlarda ve sağlıklı beslenmediğini düşünenlerde daha yüksektir. Bu sonuçlara göre belirlenen riskli gruplara, obezite ile ilgili sağlıklı beslenmeyi önceleyen ve yaşam tarzı değişikliklerini hedefleyen müdahale programlarının geliştirilmesi düşünülebilir.

Anahtar Kelimeler: Beslenme, Obezite, Üniversite Öğrencileri

P-097

Tıp Öğrencilerinin Kronik Bir Problemi: Anksiyete, Bir İzleme Çalışması

Meltem Akdemir¹, Yeşim Yiğiter Şenol², Fırat Köse¹, Yonca Sönmez¹, Sümer Mamaklı², Erol Gürpınar², Mehmet Aktekin¹

¹Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Antalya

²Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi Ana Bilim Dalı, Antalya

Giriş-Amaç: Tıp öğrencilerinde anksiyete genel popülasyondan daha yaygındır ve mesleki performanslarını olumsuz yönde etkileyebilir. Araştırma, tıp öğrencilerinin eğitimlerinin ilk iki yılındaki anksiyete düzeylerindeki değişimi tespit etmeyi ve diğer fakülte öğrencileriyle karşılaştırmayı amaçlamaktadır.

Gereç-Yöntem: Araştırma, bir izleme çalışmasıdır. Evren 2017-2018 eğitim-öğretim döneminde ... Üniversitesi Tıp Fakültesi (TF), İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü (İF) ve Spor Bilimleri Fakültesine (SBF) kayıt yaptıran 543 dönem-I öğrencisidir. Farklı yapıları ve eğitim süreçlerine sahip iki fakülte kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Örneklem yöntemi kullanılmamış, eğitimlerine başladıkları ilk hafta uygulanan anketi yanıtlayan öğrenciler çalışmaya dahil edilmiştir. İkinci yılın ortasında anket aynı öğrencilere tekrar uygulanmıştır. Katılan öğrenci sayısı ilk yıl TF'de 282/282 (%100,0), İF'de 107/109 (%98,2), SBF'de 152/152 (%100,0), toplamda 541/543'dür (%99,6). İkinci yıl takip oranı sırasıyla 262/282 (%92,9), 77/107 (%72,0), 105/152 (%69,1), toplamda 444/541'dir (%82,1).

Anket formu sosyodemografik özellikler ve olası stresli yaşam olayları, Durumluk-Sürekli Anksiyete Envanteri ve Young İnternet Bağımlılığı Testini içermektedir. Ölçeklerin geçerli ve güvenilir Türkçe versiyonları uygulanmıştır.

Durumluk Anksiyete Ölçeği (S-Anksiyete) ve Sürekli Anksiyete Ölçeğindeki (T-Anksiyete) her madde 1-4 arasında puanlanmıştır (minimum=20-maksimum=80). S-Anksiyete için klinik olarak önemli semptomların tespiti için 39/40 kesim noktası kullanılırken, T-anksiyete için geçerli bir kesim noktası kullanılmamıştır. Stresli Yaşam Olayları, 23 madde kullanılarak ölçülmüştür. Her madde, stresin derecesine göre 0-10 (stres hissetmeme-çok yüksek, sürekli stres) arasında puanlanmıştır.

Araştırmanın bağımlı değişkenleri; S-Anksiyete ve T-Anksiyete puanıdır. Bağımsız değişkenleri; olası stresli yaşam olayları, cinsiyet, birinci yıl ortalama notu, düzenli fiziksel egzersiz yapma durumu, kronik hastalığı olma durumu, beden kitle indeksi, Young İnternet Bağımlılığı ölçek puanıdır.

Verilerin analizi için SPSS 23.0 programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler için ortalama, standart sapma, sayı ve yüzde değer kullanılmıştır. Paired t testi, McNemar Testi ve Student t testi ile gruplar karşılaştırılmıştır. Anksiyete puanları ile bağımsız değişkenlerin ilişkisi çok değişkenli analizlerle değerlendirilmiştir. P<0,05 olan değerler istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Araştırma... Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Bulgular: Tıp öğrencilerinde S-Anksiyete (p=0,008) ve T-Anksiyete (p=0,024) puan ortalamaları sırasıyla 38,53'ten 40,27'ye ve 43,17'den 44,43'e yükselmiştir. S-Anksiyete puanı 40 ve üzerinde olan tıp öğrencilerinin oranı bir yıl içinde %44,3'ten %52,3'e yükselmiştir (p=0,028). Diğer fakültelerdeki öğrencilerde önemli bir artış gözlenmemiştir. Stresli yaşam olaylarından "sosyal aktivitelerden memnuniyetsizlik" hem S-Anksiyete hem de T-Anksiyete üzerinde en etkili değişken olarak bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Tıp öğrencilerinde anksiyete puanları ve sıklığı, diğer okullardan farklı olarak birinci yılda önemli ölçüde artmıştır. Tüm kurumlar, öğrencileri için sosyal aktiviteleri içeren bir ruh sağlığı destek programı geliştirmeli, bu programa uygun müfredat düzenlemeli ve etkilerini düzenli olarak izlemelidir.

Anahtar Kelimeler: Anksiyete, izleme çalışması, tıp öğrencileri

P-098

Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrencilerinin Eğitim Sürecindeki Psikolojik Değişimleri, Bir İzleme Çalışması

Meltem Akdemir¹, Yeşim Yiğiter Şenol², Fırat Köse¹, Yonca Sönmez¹, Erol Gürpınar², Mehmet Aktekin¹¹Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Antalya²Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi Ana Bilim Dalı, Antalya

Giriş-Amaç: Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin eğitimleri esnasında orijinal eserler yaratmaları beklenmekte, yarattıkları eserler eleştirilmekte ve birbirleriyle rekabet etmeleri gerekmektedir. Bunlar travmatik süreçlerdir ve daha fazla psikolojik soruna yol açmaktadır. Çalışmanın amacı, ilk yılki sanat eğitiminin öğrencilerin psikolojik durumu üzerindeki etkisini ve bu etkinin nedenlerini belirlemektir.

Gereç-Yöntem: Araştırma, bir izleme çalışmasıdır. Evren 2017-2018 eğitim-öğretim döneminde ... Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü, Heykel Bölümü, Müzik Bölümü, Resim Bölümü, Sinema ve Televizyon Bölümü), İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü ve Spor Bilimleri Fakültesine kayıt yaptıran 385 dönem-I öğrencisidir. Farklı yapıları ve eğitim süreçlerine sahip iki fakülte kontrol grubu olarak seçilmiştir. Örneklem yöntemi kullanılmamış, eğitimlerine başladıkları ilk hafta uygulanan anketi yanıtlayan öğrenciler çalışmaya dahil edilmiştir. İkinci yılın ortasında anket aynı öğrencilere tekrar uygulanmıştır. Katılan öğrenci sayısı ilk yıl 355/385'tir (%92,2). İkinci yıl takip oranı 248/355'tir (%69,9). Anket formu sosyodemografik özellikler ve olası stresli yaşam olayları, Genel Sağlık Anketi (GSA-12), Durumluk-Sürekli Anksiyete Envanteri, Beck Depresyon Envanteri (BDI) ve Young İnternet Bağımlılığı Testini içermektedir. Ölçeklerin geçerli ve güvenilir Türkçe versiyonları uygulanmıştır.

GSA-12 ve BDI'de her madde 0-3 arasında puanlanmıştır. Durumluk Anksiyete Ölçeği (S-Anksiyete) ve Sürekli Anksiyete Ölçeğindeki (T-Anksiyete) maddeler 1-4 arasında puanlanmıştır. Stresli yaşam olayları 23 madde kullanılarak ölçülmüştür. Her madde, stresin derecesine göre 0-10 (stres hissetmeme-çok yüksek, sürekli stres) arasında puanlanmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkenleri; GSA-12, S-Anksiyete, T-Anksiyete ve BDI puanıdır. Bağımsız değişkenleri; olası stresli yaşam olayları, cinsiyet, birinci yıl ortalama notu, düzenli fiziksel egzersiz yapma durumu, kronik hastalığı olma durumu, beden kitle indeksi, Young İnternet Bağımlılığı ölçek puanıdır.

Çalışma verileri SPSS 23.0 kullanılarak değerlendirilmiştir. Ortalama, standart sapma, sayı ve yüzde değerleri tanımlayıcı istatistikler için kullanılmıştır. Paired t testi, McNemar testi, ki-kare testi ve tek yönlü ANOVA ile gruplar karşılaştırılmıştır. GSA-12, S-Anksiyete, T-Anksiyete ve BDI puanları ile bağımsız değişkenlerin ilişkisi çok değişkenli analizlerle değerlendirilmiştir. $P < 0,05$ olan değerler istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Araştırma... Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Bulgular: Birinci yılda GSF öğrencilerinin GSA-12 ($p=0,002$) ve BDI ($p=0,044$) puan ortalamaları sırasıyla 11,71'den 14,27'ye ve 10,29'dan 12,26'ya önemli ölçüde artmıştır. S-Anksiyete ($p=0,008$) puan ortalaması 41,14'ten 44,12'ye yükselmiştir. Diğer fakülte öğrencilerinin puanlarında anlamlı artış gözlenmemiştir. Stresli yaşam olaylarından "bireysel gelecek endişesi" tüm ölçek puanlarında belirleyici bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: GSF öğrencilerinde ileride daha büyük sorunlara neden olabilecek olumsuz psikolojik göstergeler, birinci yılda önemli ölçüde artmıştır. Bu öğrencilerin psikolojik sorunları detaylı olarak incelenmeli, fakülte yönetimleri öğrenciler için bir refah programı geliştirmeli ve etkilerini düzenli olarak takip etmelidir.

Anahtar Kelimeler: Anksiyete, depresif belirti, güzel sanatlar fakültesi öğrencileri, izleme çalışması, psikolojik

P-099

Kanser Hastası Çocuğa Bakım Vermenin Annelik Karmaşası: Merhamet Yorgunluğu

İsmail Orbay¹, Hakan Baydur², Gülten Uçan²

¹Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara

²Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Manisa

Giriş-Amaç: Kanser hastası çocuğa bakım vermek güç bir eylemdir. Özellikle kendi çocuğuna bakım veren kişilerin bu süreci daha travmatik bir şekilde deneyimledikleri bilinmektedir. Tedavi ve bakım sürecinde iç içe geçmiş bakıma bağlı sendromlar yaşanabilir. Bu araştırmada kanser hastası çocuklara informal bakım verenlerin yaşadığı merhamet yorgunluğunun betimlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Etik Kurulundan onay alınarak 2018 Kasım-Aralık aylarında niteliksel fenomenolojik modelde gerçekleştirilen bu araştırma, Kocaeli Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi Çocuk Onkoloji ve Hematoloji Servisinde kanser hastası çocuklara bakım veren 20 kadınla yürütülmüştür. Öznelerden çalışmayla ilgili yazılı ve sözlü izin alınmıştır. Literatürden faydalanılarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu, derinlemesine görüşme esnasında rehber olarak kullanılmıştır. Veriler MAXQDA ile kodlanmış ve tematik analizle çözümlenmiştir.

Bulgular: Öznelerin tamamı evlidir ve yaş ortalamaları 37,1'dir. Bakım verenlerin, travmatik tedavi sürecine uzun süre maruz kaldıkları ve çocuklarına karşı yoğun empati geliştirdikleri saptanmıştır. Merhamet yorgunluğunun nedensel modelini oluşturan kişiye maruz kalma, maruz kalınan süre, yaşamın aksama derecesi ve travmatik deneyim bileşenlerinin bakım verenleri olumsuz yönde etkilediği gözlenmiştir. İnfomal bakım modeli nedeniyle ilişki kesmenin mümkün olmadığına ve bakım verenin başarıma hissini yaşamadığına ulaşılmıştır. Başarı hissi ve ilişki kesme bileşenlerinin bakım sürecinde yaşanmaması, bakım veren kişileri merhamet stresi temelinde başta merhamet yorgunluğuna ve bakımla ilişkili diğer problemlere karşı daha savunmasız hale getirdiği saptanmıştır. Öznelerin, bakım sürecinin başlamasıyla merhamet yorgunluğuna işaret eden fiziksel semptomlardan uyku ve yeme bozuklukları, genel sağlık problemleri, fiziksel yorgunluk; duygusal semptomlardan ise küntlük, anksiyete bozuklukları, dezoryantasyon, umutsuzluk, bilişsel problemler yaşadıkları tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Kanser hastası çocuğa empatik tepki vermeye başlayan süreçte bakım verenler, bakım vermektan kaynaklanan pek çok sorun yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aile yaşamındaki değişiklikler, sağlık sisteminde karşılaşılan sorunlar, sosyal ilişkilerin destekleyici olmaması ve bakım yükü, bakım veren kişinin merhamet stresi eşliğine takılmasına neden olarak kişiyi merhamet yorgunluğuna daha açık hale getirmektedir. Özellikle kendi çocuğuna bakım veren kişiler, merhamet yorgunluğu ve "kutsal" annelik rolüyle çelişkiler yaşamaktadır. Anneliğe atfedilen sonsuz merhamet ve yorulmazlık algısı öznelerin bakım sürecini baskı temelinde deneyimlemelerine neden olmaktadır.

İnfomal bakım veren kişilerin psikolojik iyiliklerinin korunması amacıyla formal bakım desteğinin sunulması ve hem bakım veren kişilerin hem de kanser hastası çocukların sağlık durumlarının periyodik olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bakım veren kişilerin psikososyal bakımdan desteklenmeleri amacıyla sosyal hizmet destek grubunun oluşturulması grup üyelerine sosyal destek sağlayacaktır. Ayrıca çocukların ve bakım veren kişilerin sosyalleşme ihtiyaçlarına duyarlı bir şekilde oluşturulan etkinlik alanlarının bulunması tedavi sürerken geçirilen zamanın kalitesini artırarak faydalanıcılarını psikososyal olarak destekleyecektir.

Anahtar Kelimeler: merhamet yorgunluğu, informal bakım, çocukluk çağı kanserleri, sosyal hizmet

P-100**The Effect of Cognitive Behavioral Therapy on Cognitive Errors in Conversion Disorder**

Mehmet Hamdi Örum

Kahta State Hospital, Psychiatry, Adıyaman, Turkey

Introduction and Purpose: Our aim is to compare the effects of pharmacotherapy (PT) and the combination of PT and cognitive behavioral therapy (CBT) on cognitive errors in patients diagnosed with functional neurological symptom disorder (FNSD).

Materials-Methods: In this prospective study, FNSD diagnosis was made according to DSM-5. Subtypes were determined by evaluating the clinical and somatoform dissociation questionnaire (SDQ) together. Cognitive errors were evaluated with the cognitive distortions scale (CDS), and the general condition of the patient was evaluated with the global assessment scale (GAS). The study was carried out in accordance with the Declaration of Helsinki and the protocol was approved by Adıyaman University Non-Interventional Clinical Research Ethics Committee (Project Identification Code: 2020/1-26).

Finding: The PT group consisted of 37 patients, and the PT+CBT group consisted of 20 patients. There was no significant difference between the groups in terms of mean age ($p=0.312$) and mean duration of education ($p=0.345$). Before the treatment, there was no significant difference between the groups in terms of CDS-IP ($p=0.085$), CDS-PA ($p=0.145$), SDQ ($p=0.132$) and GAS ($p=0.421$). Significant differences were found in both PT ($p=0.011$) and PT+CBT ($p<0.001$) groups in terms of CDS-IP values before and after treatment. While there was no significant difference between PT group before and after treatment in terms of CDS-PA ($p=0.101$), there was a significant difference in the PT+CBT group ($p=0.048$). According to the post-treatment values, there was a significant difference between the groups in terms of GAS ($p=0.001$) and CDS-IP ($p<0.001$).

Results and Recommendations: This study is important as it shows that CBT reduces cognitive errors associated with interpersonal relationships (IP). This significant change was not detected in cognitive errors associated with personal achievement (PA). Combination of CBT with drug therapy is more effective in reducing cognitive errors.

Keywords: conversion disorder, cognitive behavioral therapy, unctional neurological symptom disorder

P-101 Cognitive Errors in Cannabis and Opioid Use

Mehmet Hamdi Örum

Kahta State Hospital, Psychiatry, Adıyaman, Turkey

Introduction and Purpose: Cognitive errors associated with cannabis and opioid have been investigated and compared, but the relationship between cognitive errors questioning personal achievements (PA) and interpersonal relationships (IP) with these two types of substance has not been adequately investigated. We aimed to compare comorbid psychiatric symptoms, cognitive errors and substance use characteristics of patients diagnosed with cannabis use disorder (CUD) and opioid use disorder (OUD).

Materials-Methods: In this cross-sectional study, Symptom Checklist-90-Revised (SCL-90-R) was used and a sociodemographic data was obtained. The cognitive distortions scale (CDS) was used to evaluate cognitive errors.

Finding: The patient group consisted of 60 (30 CUD and 30 OUD) and the control group consisted of 30 males. Patient and control groups were similar in terms of mean age and educational status ($p>0.05$). The mean duration of substance use of the CUD group was 43.56 ± 31.13 months, while the OUD group was 68.00 ± 33.20 months ($p=0.005$). The somatic (SOM) ($p=0.011$) and paranoid (PAR) ($p=0.005$) subscales of SCL-90-R were significantly different in the CUD and OUD groups. There was a significant difference between CUD and OUD groups in terms of IP ($p=0.002$) and PA ($p=0.002$) subscores and total scores ($p = 0.001$) of CDS.

Results and Recommendations: Our study reveals that cannabis use is associated with more cognitive errors than opioid use. Higher scores of SOM and PAR in the OUD group than in the CUD group were thought to be associated with longer substance use.

Keywords: Opioid addiction, cannabis, substance use disorder, cognition

P-102**Investigation of the Relationship Between Suicide Attempt and Adult ADHD Symptoms in Bipolar Disorder**

Mehmet Hamdi Örum, Gökçe Mart
Kahta State Hospital, Psychiatry, Adıyaman, Turkey

Introduction and Purpose: Bipolar disorder (BD) is known to be associated with suicide attempt and adult attention-deficit/hyperactivity disorder (ADHD) symptoms. In this study, we aimed to compare the ADHD symptom levels of patients with bipolar disorder with and without a history of suicide attempt.

Materials-Methods: Patients who were followed up in our hospital with a diagnosis of BD according to DSM-5 criteria were included in the study. Sociodemographic data were obtained. Symptom checklist-90-revised (SCL-90-R), global assessment scale (GAS), adult ADHD self-report screening scale for DSM-5 (ASRS-5) were used to determine mental symptoms. Ethics committee approval was obtained from Adıyaman University (2020/9-24).

Finding: Two groups were formed, those with BD with a history of suicide attempt (case group, OG) and those without (control group, CG). The sample consisted of 42 patients. The number of patients for OG (9 females, 12 males) and KG (10 females, 11 males) were equal. There was no significant difference between the groups in terms of mean age (mean age of OG=39.52±7.77 years; mean age of CG=37.57±7.95 years; p=0.426), gender (p=0.757), onset age of BD (p=0.256) and smoking (pack/year) (p=0.084). Significant differences were found between the groups in terms of ASRS-5, GAS and SCL-90-R (p<0.05). According to the correlation analysis performed by controlling the effect of age in total (n=42), there were significant differences between ASRS-5 and GAS (r=-0,890; p<0,001); between ASRS-5 and global severity index (GSI) of SCL-90-R (r=0,709; p<0,001); between GAS and GSI (r=-0,747; p<0,001). According to the Binary logistic regression analysis, the sensitivity of ASRS-5 related to the history of suicide attempt was 57.1% and the specificity was 71.4% (p=0.033; -2 Log likelihood=52.94; Nagelkerke R²=0.158).

Results and Recommendations: The interest of clinicians in adult ADHD has increased in recent years. However, ADHD symptoms are less questioned than many other psychiatric symptoms in adult psychiatric clinics. According to the findings of our study, the history of suicide attempt in BD is associated with decreased functionality, increased psychiatric comorbidity and high ADHD symptom level. In other words, a significant relationship was found between ADHD symptom level and attempted suicide.

Clinicians' questioning of ADHD symptoms in patients with BD may contribute to the prevention of possible suicide attempts.

Keywords: Bipolar disorder, attention-deficit/hyperactivity disorder, suicide, comorbidity

P-103

Anxiety-Related Characteristics in Seasonal Agricultural Workers Diagnosed with Generalized Anxiety Disorder

Mehmet Hamdi Örum, Gökçe Mart
Kahta State Hospital, Psychiatry, Adıyaman, Turkey

Introduction and Purpose: Social and economic problems in seasonal agricultural work (SAW) interact with individual problems. Problems associated with SAW may cause anxiety symptoms in individuals. In this study, we aimed to examine the anxiety and related factors of those who deal with SAW among patients who were followed up with a diagnosis of generalized anxiety disorder (GAD), in the light of sociodemographic data.

Materials-Methods: The research is a cross-sectional study. The population of the study is composed of males and females aged 18-59 years who were followed up with a diagnosis of GAD in the psychiatry outpatient clinic of Kahta State Hospital. Functioning levels of the patients were determined with the global assessment scale (GAS) and anxiety levels with the state-trait anxiety inventory (STAI). Local ethics committee approval was obtained, and all study participants provided written informed consent (Adıyaman University Ethics Committee, 2020/9-25).

Finding: The data of 44 patients, 22 females and 22 males, were analyzed in the study. Male and female cases were similar in terms of mean age, educational status, marital status, additional psychiatric and medical illness ($p<0.05$). Females were diagnosed with GAD at an earlier age ($p=0.048$). In correlation analysis, it was found that there is a significant negative correlation between GAS and STAI ($r=-0.942$; $p<0.001$); significant correlations were observed between the time spent in SAW in one year and GAS ($r=-0.899$; $p<0.001$) and STAI ($r=0.967$; $p<0.001$). According to the linear regression analysis, the only variable affecting the STAI score was the SAW duration in one year ($R^2=0.956$; Durbin-Watson=1.983; $F=164.245$; $p<0.001$).

Results and Recommendations: Studies in the field of SAW mostly focused on quality of life. Studies on diagnosed diseases of patients are limited. The relationship between SAW and psychiatric disorders, which are common in the society such as GAD, has not been investigated yet. This study is important in terms of handling SAW cases diagnosed with GAD. Our study shows that there are significant correlations between the time spent in SAW within a year and clinical scores. It is thought that our results will benefit applications in the field of public health.

Keywords: Anxiety, seasonal agricultural work, generalized anxiety disorder, gender differences

P-104

Bir Tıp Fakültesindeki Öğrencilerinin COVID-19 Pandemisi Sürecindeki Umutsuzluk Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Özlem Terzi¹, Nilden Hatice Arslan¹, Özlem Mıdık², Cihad Dündar¹

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Samsun

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi Ana Bilim Dalı, Samsun

Giriş-Amaç: Tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisi nedeniyle ağır kontrol önlemlerine ihtiyaç duyulmuştur. Maske ve mesafe önlemlerinin yanı sıra seyahat kısıtlamaları, sokağa çıkma yasakları, işyerleri ve okulların kapatılması gibi uygulamalar yapılmıştır. Toplumun günlük rutinlerinde büyük değişimler, ekonomik sıkıntılar ve salgının geleceğiyle ilgili belirsizliklerin, bireylerde strese ve psikolojik sorunlara yol açtığı, acil ruh sağlığı sorunlarına sebep olduğu bildirilmiştir. Toplum ruh sağlığı korumak ve geliştirmek amacıyla öncelikle riskli grupları belirlemek önemlidir. Çalışmada COVID-19 pandemisi sürecinde bir tıp fakültesindeki öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi ve sosyodemografik özelliklerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipteki çalışmanın evrenini XXXX Üniversitesi Tıp Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturdu. Minitab programı ile yapılan hesaplamalarda Tip I hata %5 ve çalışmanın gücü %80 alındığında, en az 334 öğrenciye ulaşılabileceği hesaplandı. Veriler 01-30 Haziran 2020 tarihlerinde tüm öğrenciler için uzaktan eğitim amacıyla oluşturulan e-port erişim portalı (<https://eport.tip.omu.edu.tr/>) aracılığıyla elektronik ortamda yer alan bir anket aracılığıyla, gönüllülük esasına göre toplandı. Ankette sosyodemografik özellikleri içeren sorular ve Beck Umutsuzluk Ölçeği kullanıldı. Bireylerin geleceği dair olumsuz bakış açılarının puanlandığı ölçeğin bir kesim puanı yoktur. Ölçekten alınan puanlar yükseldikçe, kişilerin umutsuzluk düzeyinin yüksek olduğu kabul edilmektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik-güvenirliliği yapılmıştır. Gerekli etik onay (xxKAEK2020/270) ve kurum izni alındı.

SPSS-22.0 paket programında değerlendirilen veriler ortalama±standart sapma ve sayı(%) kullanılarak ifade edildi. Nicel verilerin normal dağılıma uygunluğunu KolmogorovSmirnov testiyle yapıldı. Grupların ikili karşılaştırmalarında Mann Whitney U testi, çoklu karşılaştırmalarında ise önce Kruskal Wallis testi sonra Bonferroni düzeltmeli Mann Whitney U testi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ kabul edildi.

Bulgular: Gönüllü 379 öğrencinin yaş ortalaması $22,2 \pm 1,9$ yıldır ve %61,2'si kadındır. Öğrencilerin % 11,6'sı 1. sınıfta, %38,3'ü 2-3. sınıfta, %35,5'i 4-5. sınıfta ve %14,7'si internlik dönemindeydi. COVID-19 pandemisi öncesi sadece %30,6'sı ailesiyle yaşıyorken, pandemi sırasında %88,8'i ailesiyle birlikte yaşamaya başlamıştı. Beyanlarına göre ailelerinin ekonomik durumu %53'ü orta düzeydeydi ve %47,3'ü burs alıyordu. Umutsuzluk ölçek puan ortalaması $7,3 \pm 5,2$ idi. Kadınlarda, intern olanlarda, anne ve/veya babasının eğitim düzeyi üniversite olanlarda umutsuzluk puanları yüksekti ancak diğer gruplarla istatistiksel fark yoktu. Ancak 22 yaş ve üstünde olanlarda, COVID-19 sonrası evde yalnız yaşayanlarda ve ailesinin ekonomik durumu kötü olanlarda umutsuzluk ölçek puanı istatistiksel anlamlı düzeyde daha yüksekti (sırasıyla $p=0,01$, $p=0,01$ ve $p=0,04$).

Sonuç ve Öneriler: COVID-19 pandemisinde tıp öğrencilerinde ileri yaş, yalnızlık ve kötü ekonomik durumun umutsuzluk düzeyini artıran faktörler olduğu belirlendi. Üniversitelerin uzaktan eğitim sürecine ek olarak, online iletişim aracılığıyla psikolojik destek gruplarının oluşturulması, öğrenci burslarının artırılması gibi uygulamaların pandemi sürecinde ve sonrasında yaşanacak psikolojik olumsuzlukları kısmen azaltacağını düşünüyoruz.

Anahtar Kelimeler: Umutsuzluk, COVID-19, pandemi, ruh sağlığı, üniversite öğrencisi

P-105

Gebelerde Depresyon Sıklığı ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi

Sevil Aydoğan Gedik¹, Didem Arslantaş¹, Alaettin Ünsal¹, Melih Velipaşaoğlu²

¹Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Eskişehir

²Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı, Eskişehir

Giriş-Amaç: Gebelik, kadınların depresyona ve olumsuz sonuçlarına karşı savunmasız oldukları bir zamandır. Gebelerde görülen depresyon sadece kadının kendisini değil, bebeğini de etkilemektedir. Gebe ve bebek üzerindeki bu olumsuz sonuçlarının engellenmesi için depresyonun erken teşhisi önem taşımaktadır. Maternal ruh sağlığı, anne-çocuk sağlığı hizmetlerinin planlanması ve sunulmasında üzerinde durulması önemli olan bir halk sağlığı konusudur. Bu çalışmada gebelerde depresyon şüphesi sıklığının belirlenmesi ve depresyonla ilişkili olabilecek faktörlerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Çalışma, Temmuz-Eylül 2020 tarihleri arasında, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Polikliniğine başvuran gebelerde yürütülen kesitsel tipte bir araştırmadır. Çalışmanın yapılabilmesi için gerekli etik kurul onayı Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan alındı. Gebelerde depresyon sıklığı %15, hata payı %5, güven aralığı %95 alınarak minimum örneklem hacmi 196 olarak hesaplandı. Veri toplama amacıyla oluşturulan anket formda Edinburgh Doğum Sonrası Depresyon Ölçeği kullanıldı. Verilerin analizinde ki-kare testi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ kabul edildi.

Bulgular: Çalışma grubunu oluşturan 219 kişinin yaşları 17-43 arasında değişmekte olup, ortalama 30.0 ± 5.2 idi. Gebelerin %40.6'sı (n=89) çalışıyor, %70.3'ünün (n=154) aile gelir durumu orta düzeyde idi. Genel sağlık durumunu %73.5'i (n=161) iyi olarak değerlendirirken, %81.7'si (n=179) herhangi bir kronik hastalığı olmadığını bildirdi. Yaklaşık yarısı (n=115) ikinci trimesterde idi. İlk gebe kalma yaşları 16-42 arasında değişmekte olup, ortalama 25.4 ± 5.5 idi. Kadınların %34.2'sinin (n=75) ilk gebeliği idi. Yardımcı üreme teknikleri ile gebe kalan %5.9 (n=13) idi. Gebelerin %16.0'ında (n=35) önceden riskli gebelik geçirme, %22.4'ünde (n=49) düşük yapma, %6.4'ünde (n=14) kürtaj, %2.7'sinde (n=6) ölü doğum yapma öyküsü vardı. Kadınların %18.3'ünün şu anki gebeliği istemeyerek ve planlamadan gerçekleşmişti ve %28.3'ünün (n=62) gebeliği riskli idi. Çalışma grubunun %59.4'ü (n=130) şu anki gebeliklerinde herhangi bir sağlık problemi yaşamıştı. Eşinin desteğini ise büyük çoğunluğu (%79.0, n=193) iyi olarak değerlendirmekteydi. Depresyon şüphesi sıklığı %19.6 (n=43) olarak bulundu. Gelir durumu kötüleştikçe ($p=0.034$) ve genel sağlık durumu bozuldukça ($p=0.031$) depresyon şüphesi olan gebelerin sıklığının arttığı bulundu. Şu anki gebeliği riskli olanlarda ($p=0.028$) ve gebeliğinde herhangi bir sağlık problemi yaşayanlarda ($p=0.025$) depresyon şüphesi daha sık gözlemlendi. Ayrıca eş desteği kötüleştikçe depresyon şüphesinin arttığı görüldü ($p < 0.001$).

Sonuç ve Öneriler: Gebelerin yaklaşık beşte birinde depresyon şüphesi vardır. Depresyonla ilişkili bulunan faktörlerin genelde annenin ve bebeğin sağlık durumuyla ilgili olması dikkat çekicidir. Sağlık çalışanlarının depresyona zemin hazırlayan faktörler açısından gebeleri değerlendirilmesi ve ruh hallerini düzenli olarak kontrol etmesi depresyonun erken teşhisi açısından fayda sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Depresyon, gebe, ruh sağlığı

P-106**Covid-19 Enfeksiyonu Geçirenlerde Uyum Bozukluğu Değerlendirilmesi**

Şükran Peker, Ahmet Topuzoğlu
Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Aralık 2019 da başlayan Covid-19 salgını tüm dünyayı kısa sürede etkisi altına almayı başardı. Bu araştırmada, Covid-19 enfeksiyonu nedeniyle takip edilen hastalara telefonla görüşme ve mail yoluyla anket uygulayarak uyum bozukluğu gelişimini değerlendirmeyi amaçladık.

Gereç ve Yöntem: İstanbul Anadolu Yakasında bir Üniversite Hastanesinde 12.03.2020 tarihi ile 31.05.2020 tarihleri arasında "Covid-19 Enfeksiyonu Geçirenlerde Uyum bozukluğu Değerlendirilmesi" amacıyla yürüttüğümüz kesitsel tipteki çalışmamızda, Covid-19 enfeksiyonu ile takip edilen hastaların tedavi sonrası çalışmaya katılma rızası alınarak 6 ay sonrasında telefon/mail aracılığı ile anket uygulandı. Bu süreçte hastaneye başvuran ayakta takipli Covid-19 PCR(Polymerase Chain Reaction) testi pozitif hastaların yüzde 40'ı, ayakta takipli Covid-19 PCR testi negatif hastaları yüzde 40'ı, Covid-19 nedeniyle yatan hastaların yüzde 20'si basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçildi. Anket sorularıyla hastalarda uyum bozukluğunun gelişimi değerlendirildi. Çalışmamızda kullanılan anketin ilk kısmında demografik veriler sorgulandı. Anketin 2. ve 3. kısmında ADN-20(Uyum Bozukluğu Yeni Modül) anket soruları hastalara soruldu. Veri analizinde uyum bozukluğu tanısı için cut-off değeri 47.5 puanı baz alındı. Veri analizinde; sayı ve yüzdeler ile ki kare testi kullanıldı. Anlamlılık sınırı $p \leq 0,05$ olarak belirlendi. Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi etik kurulundan izin alındı.

Bulgular: Çalışmaya 182 hasta dahil edildi. Katılımcıların %47,8'i (n=87) kadın olup hastaların yaş ortalaması $37,6 \pm 11,6$ 'ydı. Katılımcıların %24,7'si (n=45) sağlık çalışanıydı. Covid-19 PCR test sonucu pozitif olan hasta oranı % 36,8'di (n=67). Katılımcıların %65,4'ü (n=119) son altı ay içinde Covid-19 nedeni stres yaşadığını belirtti. Hastaların %62,1 'inde (n=113) uyum bozukluğu saptanmadı. Covid-19 ilişkili strese bağlı uyum bozukluğu gelişen hastalar %25,3 (n=46) iken; Covid-19 dışı stres nedeni uyum bozukluğu gelişme oranı %5,5 (n=10) bulundu. 13 hastada eksik veri nedeniyle uyum bozukluğu değerlendirilemedi. Covid-19 test sonucuna göre uyum bozukluğu geliştirme açısından istatistiksel olarak anlamlı fark yoktu. Sosyodemografik değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktu. Sağlık çalışanları ile diğer meslek grupları arasında uyum bozukluğu geliştirme açısından fark yoktu. Geçmişte ruhsal hastalık geçirme öyküsü ile Covid-19 ilişkili stres yaşayanlarda uyum bozukluğu arasında anlamlı bir ilişki bulunamadı.

Sonuç ve Öneriler: Covid-19 enfeksiyonu stres yaratan etken olarak yaygın biçimde gözlenmektedir. Bu tür bir pandemide strese yönelik en yaygın verilebilecek yanıt uyum bozukluğudur. Covid-19 nedeniyle sağlık hizmeti almak için hastaneye başvuran her dört kişiden birinde uyum bozukluğu gelişmektedir. Uyum bozukluğunun daha fazla sorgulanarak erken müdahalelerde bulunulması ilerleyici ruhsal bozuklukların önlenmesine katkıda bulunabilir.

Kısıtlılıklar

Sosyodemografik özelliklerin karşılaştırılmasında örnek büyüklüğünün yetersizliği nedeniyle istatistik önemlilik saptanamadı.

Dipnot: Herhangi bir kurum ya da kuruluşla çıkar ilişkimiz bulunmamaktadır. Çalışma için finansal destek alınmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Ruh Sağlığı, Uyum Bozukluğu

P-107

Kadına Şiddet Oranları: İstanbul Sözleşmesi Öncesi ve Sonrası

İlkem Duman Kıymık

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Samsun

Bu çalışmada kadına şiddete dair Türkiye'deki verilerin İstanbul Sözleşmesi'nin yürürlüğe girmesinden öncesini ve sonrasını değerlendirmeyi amaçladık. Türkiye İstanbul Sözleşmesini 2011 yılında ilk imzalayan ülke konumundadır. Sözleşmenin yürürlüğe girmesi 1 Ağustos 2014 tarihinde olmuştur. Ancak 2012 yılında yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun bu sözleşme dikkate alınarak düzenlenmiştir. Bu tarihlerden önce ülkemizde kadına şiddete dair yapılan çalışmalar bulunmaktadır. 1995 yılından 2008 yılına kadar yapılan çalışmalarda kadınların %29,6 ila %39'u yaşamı boyunca eşinden fiziksel şiddete maruz kalmıştır. 2008 yılında Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2014 yılında tekrarlanmıştır. 2014 yılındaki çalışmaya göre hayatının herhangi bir döneminde partneri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %37,5, 2008 yılında yapılan araştırmada ise bu oranlar %39'dur. Ayrıca fiziksel şiddet gördüğünü beyan eden kadınların oranı %39,3'ten %35,5'e; cinsel şiddete maruz kaldığını beyan eden kadınların oranı ise %15,3'ten, %12'ye gerilemiştir. 2014 yılındaki çalışmadaki psikolojik şiddet oranına bakıldığında bu oran %44 olarak bulunmuştur. Bu oran 2008 yılında da benzer bulunmuştur. Partneri dışında şiddete uğrayan kadınların oranı 2008 yılında %3,6 olup 2014 yılında %3,1 seviyesine düşmüştür. Bu kanun ve sözleşmelere göre kadının beyanı esas alınmaktadır. Yıllara göre şiddet oranları azalmış gözükse de bu anlamlı bir azalma değildir. Bu oranların daha fazla düşmesi için gerekli düzenlemeler ve çalışmalar yapılmalı, kadına şiddet ve şiddete bağlı ölümlerin istatistikleri daha şeffaf bir şekilde düzenlenmelidir. Böylelikle şiddete dair algının daha da artacağını öngörmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: kadına şiddet, istanbul sözleşmesi, fiziksel şiddet, partner şiddeti

P-108**Sezaryenle ve Normal Doğan 24 Ay Altı Bebeklerde Genel Sağlık Durumunun Değerlendirilmesi**

Bayram Başdemir, Günay Saka, Ali Ceylan
Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ad

Giriş-Amaç: Sezaryen; Acil durumlarda anne ve bebek için hayat kurtarıcı doğum şeklidir. toplum, hekim ve anne tarafından vajinal doğumun alternatifi olarak görülmektedir. Sezaryen oranlarının dünyadaki artışı “sezaryen epidemisi” olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada; doğum şeklinin bebekler 24 aylık olana kadar genel sağlık durumlarını nasıl etkilediği araştırılmıştır. Bebeklerin doğum şekline göre hangi sıklıkta hastalandıklarına bakılarak bebek sağlığıyla arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırma yeri Kayapınar Tekel ASM bölgesidir. Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi etik kurulundan onay alındı. Kesitsel nitelikteki çalışmanın evreni ASM ye kayıtlı 24 aylık 264 bebektir. Anket eşliğinde veriler toplandı.

Doğum şekli, hastalanma sıklığı Bağımlı, anne ve baba öğrenim durumu, aylık toplam gelir, anne ve baba çalışma durumu bağımsız değişkenlerimizdir.

Araştırmada bebeklerin 0-24 ay arasında kaç kez tedavi için hekime gittikleri AHBS, Sağlık Net2, e-Nabız ve SGK verileri üzerinden kaydedildi. Veriler SPSS programında Analiz edildi. ki-kare ve t testi kullanıldı. İstatistiksel analizde $p < 0,05$ değeri önemlilik düzeyi olarak anlamlı kabul edildi.

Bulgular: Bebeklerin hepsi 24 aylıktı. Annelerinin yaş ortalaması 29,7 olarak bulundu. Annelerin 8’i (%3) okur-yazar değil, 104’ü (%39,4) üniversite mezunuydu. Annelerin 175’i (%66,3) ev hanımı olup çalışmamaktaydı.

Doğum şeklinin Anne ve baba eğitimi, ailenin aylık geliri, hastalanma sıklığı ile ilişkili olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Sezaryen oranları Okur-yazar olmayan annelerde %12,5, ilkokul mezunu babalarda %40, ailesinin aylık geliri 2000 tl nin altında olanlarda %31,7 iken üniversite mezunu annelerde %63,5, üniversite mezunu babalarda %64,5, aylık geliri 6000 tl üzeri olanlarda %65,1 olarak bulundu.

Doğumların 152’si (%57,6) sezaryen, 112’si (%42,4) normal doğumdu.

Tablo 3’de bebeklerin doğum şekline göre 0-6 ay, 7-12 ay, 13-24 ay ve 0-24 aylık dönemlerde ortalama hastalanma sayıları gösterilmiştir. 0-6 ay arasında ki dönemde doğum şekline göre hastalanma sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktu ($p > 0,05$). Anneden bebeğe geçen antikorların bebeği ilk altı ay koruyor olması olabilir.

7-12 ay arası dönemde normal doğan bebekler ortalama 4,3 kez, sezaryenle doğan bebekler ortalama 5,2 kez hastalanmıştı. 13-24 ay normal doğanlar ortalama 8,1 kez sezaryenle doğanlar ortalama 10,1 kez hastalanmıştı. 0-24 ay arasındaki dönemde normal doğanlar ortalama 16,1 kez sezaryenle doğanlar ortalama 19,0 kez hastalanmıştı. Bu farklar istatistiksel olarak anlamlı olarak bulundu ($p < 0,05$). Sezaryenle doğanlar daha fazla hastalanmıştı.

Sonuç ve Öneriler: Doğum şekli bebeklerin sağlığı üzerine etkilidir. Sezaryen doğumların bebeklerin daha sık hastalanmasına sebep olarak genel sağlık durumunu olumsuz yönde etkilemektedir.

Ülkemizdeki sezaryen oranı 2018 de %54,9 olup DSÖ’nün önerisi %15’ten oldukça yüksektir. Doğum öncesi verilecek eğitimlerle kadınların normal doğumu tercih etmesi desteklenmelidir. Eğitimlerde sezaryenin bebeklerin daha sık hastalanmalarına neden olduğu anlatılarak caydırıcı etki sağlanabilirse DSÖ hedeflerine katkı sağlanabilir.

Ahtar Kelimeler: ASM, Doğum şekli, Hastalanma sıklığı, sezaryen, SGK

P-109

Manisa'da Seçilen Kentsel ve Yarıkentsel Aile Sağlığı Birimlerinde 0-12 Ay Bebeği Olan Annelerin Doğum Öncesi ve Sonrası Bakım Alma Sıklıkları ve İlişkili Faktörler

Ecem Tüzün, Beyhan Cengiz Özyurt
Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş-Amaç: Doğum öncesi bakım(DÖB) ve doğum sonrası bakım(DSB) sağlıklı bir gebelik geçirmeyi, sağlıklı bebeklerin doğmasını ve gebelik sonrası sağlığın korunmasını hedefler. TNSA 2018'e göre ülkemizde DÖB oranları annenin eğitim durumuna, gebelik yaşına, yerleşim yerine göre değişmekle birlikte 4 veya daha fazla bakım oranı %88.9'dur, hiç bakım almama oranı %4'tür.DSB oranları ise annenin eğitim durumu, doğum yaşı, yaşanılan bölge ve doğum sırasına göre değişmekle birlikte %95'dir. Araştırmamızın amacı bölgemizdeki DÖB ve DSB hizmetlerini nicelik ve nitelik olarak değerlendirmek ve etkileyen faktörleri ortaya çıkarmaktır.

Gereç-Yöntem: Aralık 2019'da yürütülen kesitsel tipteki çalışmanın evreni, Manisa İli merkezinde kentsel bölgede (n=92) ve yarı- kentsel bölgede(n=148) 2 Aile Hekimliği birimine bağlı 0-12 aylık bebeği olan kadınlardan oluşmuştur.Örnek seçilmemiş, evrenin tümüne ulaşılması hedeflenmiştir. Katılım oranı %89.5 (n=215)'dir.Veriler oluşturulan anket formu aracılığıyla adresleri belirlenen annelerin evlerinde yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanmıştır.Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Etik Kurulu'ndan gerekli izinler alınmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkenleri; doğum öncesi niceliksel olarak yeterli bakım alma, doğum sonrası bakım alma ve doğum sonrası niceliksel olarak yeterli bakım almadır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri; sosyodemografik özellikleri, doğurganlık öyküsü, son gebeliğine ilişkin özellikler, doğum özellikleri, doğum sonrası döneme ilişkin özelliklerdir. Veri analizinde tanımlayıcı istatistikler, kategorik verilerde ki kare ve Fisher'in kesin testi; sürekli verilerde student-t testi analizi yapılmış, tip 1 hata 0.05 olarak belirlenmiştir.

Bulgular: Annelerin yaş ortalaması 27.2±5.3' dir. Annelerin %36,3'ünün ilkökul ve altı eğitim düzeyine sahip, % 13.5'inin ise gelir getiren bir işte çalıştığı saptanmıştır.Çalışmamızda kadınların %100'ü DÖB almıştır. 94'ü yeterli(4 ve üzeri izlem) izlem alırken,%6'sı yetersiz(3 ve altı izlem) DÖB hizmeti almıştır. Ortalama izlem sayısı 4.53±1.07'dir. %100'ü gebelik öncesi izlem için ASM'ye başvurmuştur. Gebeliklerin %38.6'sı ASM'lerde, %45.6'sı devlet hastanesinde tespit edilmiştir.%21.4'ünün son gebeliği planlı gebelik değıldir. Çalışmamızda kadınların %54.8'i DSB almıştır.3 ve üzerinde DSB alanlar %38.1'dir.

Kendi ve/ veya eşinin eğitim durumu lise ve üstü olanların, geliri giderinden fazla olanların DÖB oranları anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Eğitim durumu lise ve üzeri olan ebeveynlerin, çalışanların, yüksek sosyal sınıfa ait olanların, kentsel bölgede yaşayanların, geliri giderinden fazla olanların, gebeliği 3.basamakta tespit edilenlerin, ilk gebelik yaşı 24'ün üzerinde olanların, evlilik yaşı 23'ün üzerinde olanların DÖB oranları daha fazladır.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmamızda DÖB bakım hizmetlerinin nicelik ve nitelik olarak yeterli olduğu ancak DSB hizmetlerinde hem nicelik hem de nitelik olarak sorun olduğu görülmektedir.Araştırmamızda nicelik ve nitelik yönünden genel olarak DÖB ve DSB durumunu etkileyen faktörler kadının ve eşinin eğitimi ve gelir düzeyidir.

Sosyoekonomik ve eğitim düzeyi düşük olan kadınlara "yeterli ve nitelikli" DÖB ve DSB hizmetlerinin ulaştırılabilmesi için sağlık personelinin daha duyarlı olması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gebelik, Doğum Sonrası Bakım, Doğum Öncesi Bakım, Kadın Sağlığı

P-110**Obez İnfertil Kadınlarda Kilo Azaltma Girişimi: Bir Literatür Araştırması**

İrem Hatipoğlu, Emine Gerçek Öter

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Aydın

Giriş-Amaç: Obezite, infertiliteye sebep olan risk faktörleri ile ilişkilidir ve bu sebeple kadın üreme sağlığını olumsuz etkilemektedir. Obezite; folikülün seçilimi, oosit gelişimi ve kalitesi, oositin döllenişi, embriyo gelişimi ve implantasyonunu da içeren farklı basamaklarda fertilitiyi olumsuz olarak etkiler. Obez infertil kadınlara uygulanan yardımcı üreme tekniklerinin başarı oranları (konsepsiyon ve canlı doğum), normal kilolu infertil kadınlardaki başarı oranlarına göre daha düşüktür. Bu çalışmada obez infertil kadınlarda kilo vermeye yönelik uygulanan yaşam tarzı değişiklikleri ve bunların kadın fertilitesi üzerine etkileri incelenmiştir.

Gereç-Yöntem: PubMed ve Google Scholar veri tabanlarında “obezite”, “infertil kadın”, “kilo azaltma” şeklinde MeSH terimlerine uygun anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Son on yılda yayımlanan, full text olarak ulaşılabilen, obez infertil kadınlarda sadece kilo azaltma girişimlerinin etkinliğini inceleyen randomize kontrollü çalışmalar (RKÇ) çalışma kapsamına dahil edilmiştir. Yapılan tarama sonucunda 17 randomize kontrollü çalışmaya ulaşılmıştır.

Bulgular: Sekiz RKÇ de in vitro fertilizasyon öncesi kilo azaltma girişimi uygulanan grupta kontrol grubuyla karşılaştırıldığında konsepsiyon ve canlı doğum oranlarında artış olduğu, 1 RKÇ de diyet ve egzersiz uygulanan grupta kardiyometabolik sağlık ve yaşam kalitesinde artışın sağlandığı, 1 RKÇ de diyet uygulanan grupta kilo kaybının daha fazla olduğu ve öz-etkililiğin arttığı, 2 RKÇ de kalori alımının azaltıldığı girişim grubunda 5 yıl süresince enerji alımında azalma sağlandığı, 3 RKÇ de kalori alımında ciddi azalma ve fiziksel aktivitede artış sağlandığı, 1 RKÇ de konsepsiyon ve canlı doğum oranlarında gruplar arasında fark olmadığı, 1 RKÇ de konsepsiyon ve canlı doğum oranlarında artış sağlanırken, maternal ve neonatal sonuçlar açısından gruplar arasında fark olmadığı belirlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Obezitenin kadın infertilitesi üzerindeki olumsuz sonuçlarını azaltmak için uygulanan yaşam tarzı müdahalelerinde, kilo kaybının doğurganlık oranını arttırdığını gösteren çalışmalar bulunmasına rağmen yaşam tarzı müdahalelerini içeren kanıt temelli çalışma sayısı yetersizdir. Sağlık personellerinin bu konuya yönelik olarak dikkatinin çekilmesi ve kanıt temelli girişimlerin kliniklerde kullanılabilmesi için daha iyi tasarlanmış randomize kontrollü çalışmalar, sistematik derleme ve meta-analizlere ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İnfertilite, Kadın Sağlığı, Kilo Azaltma Girişimi, Obezite, Yaşam biçimi

P-111

Manisa'da 40 Yaş ve Üzeri Kadınların Kansere Tarama Programları ile İlgili Bilgi, Tutum ve Davranışları

Kübra Çiçek, Beyhan Cengiz Özyurt

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Manisa

Giriş-Amaç: Kansere, ülkemizde ve dünyada ölüm nedenleri arasında ikinci sırada yer almaktadır. Meme ve serviks kanserleri kadınlarda görülen önemli sağlık sorunlarının başında yer almaktadır. Günümüzde kanserlerin %30-50'sinin önlenilebilir olduğu kabul edilmektedir. Kansere ölümün azaltılabilmesi için kanserin erken evrede yakalanabilmesi gereklidir. Bu çalışmada Manisa'da kırsal bir aile sağlığı merkezi bölgesinde 40 yaş ve üzeri kadınlarda meme ve serviks kanseri tarama programları ile ilgili bilgi, tutum ve davranışlarını belirlemek amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Ekim 2019'da yürütülen kesitsel tipteki araştırmanın evrenini Manisa'da bir kırsal bölgedeki Aile Sağlığı Merkezi (ASM)'ne bağlı iki Aile Hekimliği Birimi (AHB)'ne kayıtlı 40 yaş ve üzeri 1586 kadın oluşturmaktadır. Araştırma örnek büyüklüğü, Epi info 7 programı kullanılarak %95 güven aralığı, %25 prevalans, %5 sapma ile 244 kişi olarak hesaplanmıştır. Araştırmada küme örneklem yöntemi kullanılmış olup, 25 küme ve her küme için rastgele belirlenmiş küme başından başlayarak 10 haneye ulaşarak 250 kişilik bir çalışma grubu hedeflenmiştir. Araştırmanın bağımlı değişkenleri kendi kendine meme muayenesi yapma (KKMM), düzenli mamografi yaptırmak ve düzenli Pap Smear testi yaptırmaktır. Araştırmanın bağımsız değişkenlerini ise çalışma grubunun sosyodemografik özellikleri, doğurganlık ve yaşam biçimi özellikleri ile tarama programları hakkında bilgi sahibi olmaları ve aile hekimlerinin tarama programları ile ilgili takipleri oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, tanımlayıcı istatistikler ve ki-kare testi ile değerlendirilmiştir. Çalışma için etik onay MCBÜ Sağlık Bilimleri Etik Kurulundan alınmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılanların yaş ortalaması 53.0±9.3'tür. Kadınların %72.8'i evli, %49.6'sı ilköğretim ve altı eğitim düzeyine sahip olduğunu ve %63.2'si ise çalışmadığını belirtmişlerdir. Araştırmamızda ileri yaşta, eğitimsizlerde, çalışmayanlarda, düzenli fiziksel aktivite yapmayanlarda KKMM yapma sıklığı anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur (p<0.05). İleri yaşta, evli olmayanlarda, çalışmayanlarda mamografi yaptırmama oranı anlamlı olarak daha düşük bulunmakla beraber; aile hekimi tarafından mamografi hakkında bilgilendirilmenin mamografi yaptırmama durumunu olumlu yönde etkilediği görülmüştür (p<0.05). Çalışmamızda ileri yaşta, eğitimsizlerde, alt sosyal sınıfa dahil olanlarda ve çalışmayanlarda Pap smear yaptırmama oranı anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur. Araştırmamızda aile hekimi tarafından aranıp bilgilendirilen kadınlarda aranmayanlara göre düzenli Pap smear yaptırmama oranı anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (p<0.05).

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışmada aile hekimi tarafından bilgilendirilen ve aranan kadınların tarama testlerini daha düzenli yaptıklarını saptanmıştır. Aile sağlığı merkezlerince kansere erken tanı, tarama ve önleme konularında eğitimlerin ve izlemlerinin sürdürülmesinin kansere önlemede doğru davranışların benimsenmesini ve erken tanı yöntemlerinin kullanımını olumlu yönde artıracakı düşünülmektedir.

Ahtar Kelimeler: kansere erken tanı, kansere taraması, KKMM, meme kanseri, PAP smear

P-112**Covid 19 Pandemi Döneminde Aile Planlaması Hizmetlerini Kullanma/Kullanamama**

Leman Kocademir¹, Emine Gerçek Öter²

¹Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi, Aydın

²Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Aydın

Giriş-Amaç: Dünya Sağlık Örgütü 31 Ocak 2020'de SARS-COV-2 salgınına uluslararası halk sağlığı acil durumu olarak ilan etmiştir. Birçok ülkenin sağlık bakım sistemleri büyük bir yükün altına girmiş, hükümetler bulaşı önleyici ve insan hayatını kurtarmayı amaçlayan davranış değişikliklerinde bulunarak geniş kapsamlı politikalar geliştirmiştir. Bu durum, cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetleri de dahil olmak üzere sağlık hizmetlerini önemli derecede etkilemiştir. Bu çalışmanın amacı Covid 19 pandemi döneminde aile planlaması hizmetlerini kullanma/kullanamama durumlarını incelemektir.

Yöntem: Dünya Sağlık Örgütü (2020), üreme ve cinsel sağlık hizmetini Covid-19 pandemisinde yüksek öncelikli temel sağlık hizmeti olarak sınıflandırmıştır. Üreme çağındaki kadınların %77'sinin aile planlaması hizmeti kullandığı, ancak bu oranın Covid-19'un etkisiyle %71'e düştüğü belirlenmiştir. UNFPA, Covid-19 pandemisinde 47 milyondan fazla kadının modern kontraseptif yöntemlere erişemediğini ve önümüzdeki aylar içinde 7 milyon istenmeyen gebelik meydana gelebileceğini belirtmektedir. Aile planlaması hizmeti veren sağlık profesyonellerinin Covid-19 ile ilgili klinik alanlarda çalışmaya başlaması, sağlık hizmetlerindeki kesintiler, kontraseptif yöntemlere erişememe ve birçok kadının Covid-19'a yakalanma korkusu gibi nedenlerden dolayı çiftler aile planlaması hizmetlerinden mahrum kalmaktadır. Covid-19 salgını sırasında yeni bir kontraseptif yöntem başlamak isteyen kişilere kontrasepsiyon hakkında danışmanlık yapmak, tıbbi uygunluk kriterlerinin taranması ve bazı kontraseptif yan etkilerin yönetiminin; yüz yüze iletişim gerektirmeyen diğer yöntemlerle (SMS, WhatsApp, video görüşmeleri veya telefon görüşmeleri) yapılması gerektiği belirtilmiştir. Kombine haplar, transdermal bantlar, vajinal halkalar ve acil kontrasepsiyonda kullanılan yöntemlerin uzaktan (telefonla ve çevrimiçi) reçete edilmesinin yaygınlaştırılması, kombine hormonal kontraseptif yöntemleri kullanmaya başlamış kadınlar için, sonraki 6-12 ayı kapsayacak şekilde reçete yazılması, DMPA ile ilgili olarak, subkutan enjeksiyonların kendi kendine uygulanması, LNG RİA, bakırlı RİA ve deri altı implantları gibi uzun süreli yöntemler için de, kadın gebe kalmak istiyorsa veya ciddi bir durum varsa ancak o zaman yüz yüze görüşme yapılması önerilmektedir. FIGO ve ACOG, pandemi döneminde sağlık hizmetlerine erişimin kısıtlı olmasından dolayı uzun ve oldukça etkili olan geri dönüşümlü kontraseptiflerin kullanımının artmasının ve planlanmamış ve istenmeyen gebelikleri azaltmak için ücretsiz uzun etkili kontrasepsiyon sağlanması gerektiğini bildirmiştir. Yapılan çalışmalarda doğum sonu hastaneden taburcu edilmeden önce kadınlara uzun etkili bir yöntem uygulanmasının, Covid-19 döneminde etkili bir strateji olabileceği, bu süreçte çift, çocuk sahibi olmayı istemedikçe veya kadının ciddi yan etkileri yoksa, rutin çıkarmaların ertelenmesi konusunda, danışmanlık yapılabileceği belirtilmiştir. Mevcut kontraseptif yöntemler ile üzerinde çalışılan Covid-19 tedavileri arasında hiçbir etkileşim olmadığı için bu dönemde kontraseptif yöntemlerin kullanımında herhangi bir risk olmadığı belirtilmiştir.

Sonuç: Çiftlere pandemi döneminde aile planlaması hizmetlerinin sağlanmaya devam edilmesi CSUS açısından büyük önem taşımaktadır. 1

Anahtar Kelimeler: Aile planlaması, Covid-19, üreme sağlığı

P-113

Samsun ili 2015-2019 Yılı Serviks Kanseri Tarama Programı Verilerinin Değerlendirilmesi

Nilden Hatice Arslan¹, Muhammet Ali Oruç²

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Samsun

²İl Sağlık Müdürlüğü, Samsun

Giriş-Amaç: Serviks kanserinin en önemli nedeni yüksek riskli onkojenik Human Papilloma Virüs (HPV) türlerinden olan tip 16,18 dir ve neredeyse tüm serviks kanseri vakaları HPV enfeksiyonuna bağlanabilir. Tüm dünyada yaklaşık 570.000 kadın serviks kanseri olurken 311.000 kadın bu kanserden ölmektedir. Türkiye’de ise kadınlarda en sık görülen 10 kanser arasında 9. sırada yer almaktadır. Ülkemizde ulusal kanser tarama standartlarına göre; 30-65 yaş grubundaki her kadın 5 yılda bir HPV DNA ve Papanicolaou (pap) smear testi ile taranmaktadır. Bu taramalar ücretsiz olarak Kanser Erken Teşhis, Tarama ve Eğitim Merkezlerinde(KETEM), Aile Sağlığı Merkezlerinde(ASM) ve Sağlıklı Hayat Merkezlerinde(SHM) yapılmaktadır. Bu çalışmada 2015-2019 yıllarında Samsun ili birinci basamak sağlık kurumlarında yürütülen ulusal serviks kanseri tarama programı sonuçlarının değerlendirilmesi amaçlandı.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipteki çalışmanın örneklemini Samsun ilinde bulunan KETEM, ASM ve SHM’de 01.01.2015-31.12.2019 tarihleri arasında serviks kanseri taraması yapılan 30-65 yaş arası kadın oluşturdu. Veriler İl Sağlık Müdürlüğü Kanser Birimi tarafından kullanılan “Ulusal HPV Laboratuvar Uygulaması” na ait otomasyon programından, testlerin sonuçlanma zamanı filtrelenerek elde edildi ve örneklem yapılmadan tüm sonuçlar değerlendirildi. Çalışma için etik kurul ve kurum izinleri alındı. Veriler ortalama±standart sapma ve sayı(%) kullanılarak ifade edildi.

Bulgular: Samsun ilinde 30-65 yaş kadın nüfusu 316.675 idi. Birinci basamakta serviks kanseri tarama programına alınan 89.302(%28.1) kadının yaş ortalaması 45.9±9.0 yılı. Kadınlardan alınan numunelerin %1.0’i yetersiz materyal, %94.1’i HPV negatif, %4.9’u ise HPV pozitif olarak değerlendirildi. Yaş gruplarına göre HPV pozitiflik oranı en yüksek 30-44 yaş (%5.7) grubunda idi. Pozitif kadınlarda 7.865 farklı HPV genotipi mevcuttu. En sık görülen HPV genotipleri 16, 51, 31 ve 52 idi. HPV pozitif olan 4337 kadının pap smear sonuçlarının; 1655’i(%38.2) normal, 1581’i(%36.5) enfeksiyon iken, en sık premalign lezyon 308’inde (%7.1) ASC-US (önemi belirlenmemiş atipik skuamöz hücreler) ve 298’inde (%6.9) LSIL (düşük dereceli skuamöz intraepitelial lezyonlar) olarak değerlendirildi. Anormal sitoloji bulguları olan 660(%15.1) kadının sonuçlarının dağılımına bakıldığında ise %46.7’si ASC-US, %45.2’si LSIL idi. Pozitif kadınların 1379’unda (%31.7) HPV 16/18 mevcuttu. HPV 16/18 dışındaki diğer onkojenik tiplere sahip 2958 kadında anormal olarak değerlendirilen sitoloji numune sayısı ise 416 idi. Bu sonuçlara göre tarama algoritması kapsamında 1795(%2.0) kadın uzman hekime yönlendirildi.

Sonuç ve Öneriler:Çalışmamızda Samsun ilinde tarama programına alınan, anormal HPV ve pap smear sonuçları olan kadınların tespitinin yapıldığı belirlendi. Ancak yetersiz numune oranının azaltılması ve daha fazla kadının tarama programına alınması gereklidir. HPV pozitif olduğu tespit edilen kadınların uygun şekilde takip ve tedavisini sağlamak, kanser vakalarının azalmasını yanı sıra bu kanserden ölümleri de azaltacaktır. Bu nedenle ülke çapında kanser tarama programlarının etkinliğinin ve kapsayıcılığının artırılması sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: HPV, Kanser taramaları, Serviks kanseri

P-114

COVID 19 Pandemisinin Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Üzerine Etkisi

Reyhan Aydın Doğan¹, Esra Yılmaz², Neriman Güdücü³¹Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü²Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik A.B.D.³İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü.

Cinsel sağlık ve üreme sağlığı (CSÜS) hizmetleri kişilerin temel insan hak ve hürriyetlerini kullanabilmelerini sağlayan en önemli araçlardan biridir. CSÜS'ün insan hakları çerçevesinde düşünölmeye başlanılması 1970'lerin sonunda ortaya çıkan ve nihayet 1994 yılında Kahire'de gerçekleşen Birleşmiş Milletler (BM) Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'yla mümkün olmuştur. Dünya sağlık örgütü (DSÖ) CSÜS haklarını tüm insanların zorlama, ayrımcılık ve şiddete maruz kalmaksızın en yüksek standartta cinsel sağlığa ve üreme sağlığına ulaşma hakkı şeklinde tanımlamaktadır. Bu çerçevede CSÜS; cinsel sağlık haklarını seçebilmeyi, ebeveyn olma hakkını, tatmin edici ve güvenli bir cinsel hayat sürmeyi, rızaya bağlı evliliği, rızaya bağlı cinsel ilişkiyi ve en önemlisi de CSÜS hizmetlerine erişimini kapsamaktadır. Cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişimi tüm dünyaca evrensel bir hak olarak tanınmıştır. Pandemi süreçleri gibi tüm dünyayı etkisi altında bırakan süreçlerde, sağlık alanının her süreci etkilendiği gibi CSÜS'de önemli derecede etkilenmiştir. Pandemi sürecinde yaşanan CSÜS hizmetlerine ulaşmadaki bireysel ve toplumsal nedenleri; doğum kontrol yöntemlerine erişimde kısıtlılık, doğum kontrol yöntemlerinde fabrikaların kapatılması ve nakliye kısıtlaması gibi nedenlerle ulaşamaması ve kişilerin üreme sağlığı hizmetlerine ekonomik olarak ulaşamaması gibi sıralayabiliriz. Bunun yanı sıra; pandemi öncesinden de var olan ve sağlık sistemi tarafından karşılanmayan aile planlaması ihtiyacını düşündüğümüzde sağlık sistemi sorunları ise; sağlık kurumlarının pandemi kurumu olması, toplum sağlığı ve aile sağlığı merkezlerinin fiyasyon ekibi olarak aktif çalışması bu süreçteki CSÜS hizmetlerine ulaşımındaki zorluklar şeklinde sıralanabilir. Aynı zamanda pandemi sürecinin tedavi edici sağlık hizmeti süreci gibi işlemesi CSÜS gibi koruyucu sağlık hizmetlerinin aksamasına neden olmuştur. Buna karşın Ülkemizde pandemi sırasında CSÜS hizmetlerinin sürdürülmesine ilişkin olumlu örnekleri; gebe izlemlerinin devam ettirilmesi ve diğer kronik hastalarda olduğu gibi HIV'le yaşayanların ilaçlarına erişimlerinin kolaylaştırılması olduğu söylenebilir. Bu olumlu gelişmelerin yanı sıra yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı CSÜS hizmetleri pandemi döneminde yetersiz kaldığını düşündürmektedir. Bu süreçte; CSÜS hizmetlerinin kesintisiz bir biçimde sürdürülmesinin merkezi planlanmaya dâhil edilmesi için; CSÜS alanındaki kilit gruplara (örn. gebeler, HIV'le yaşayanlar) pandemi döneminde sağlık risk ve ihtiyaçlarına göre yönergeler hazırlanması ve kişilerin hangi durumlarda sağlık kuruluşlarına başvurması gerektiği, kuruluşa gitmeleri gerektiği durumlarda hangi tedbirleri alarak bu kuruluşlara başvurmaları gerektiği, ihtiyaç duydukları hizmetin kendilerine en yakın hangi sağlık kuruluşunda sunulduğu gibi temel bilgilere erişebilecekleri bilgilendirme hizmetinin telefon ve çevrimiçi platformlar yoluyla sunulması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel Sağlık, Pandemi, Üreme Sağlığı

P-115

Hastaneye Başvuran Hamile Kadınlarda Risk Faktörleri ve Riskli Gebeliklerin Analizi

Hasan Ulubaşoğlu¹, Saim Şahinöz², Turgut Şahinöz³, Pinar Ulubaşoğlu⁴

¹T.C. Sağlık Bakanlığı Ankara Şehir Hastanesi (Kadın-Doğum Hastanesi), Ankara

²Ordu Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ordu

³Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü, Ordu

⁴T.C. Sağlık Bakanlığı Ankara İl Sağlık Müdürlüğü Kızılcahamam Devlet Hastanesi, Ankara

Giriş ve Amaç: Her kadın sağlıklı bir hamilelik dönemi geçirmek ve sağlıklı bir bebek sahibi olmak ister. Gebelik fizyolojik bir durumdur ama önemli riskleri de beraberinde getirir. Riskli gebelikler, anne ve bebek sağlığını olumsuz etkileyen, birçok farklı boyutu olan yüksek riskli gebelikler olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, halk sağlığı açısından çok önemli olan riskli gebeliklere yol açan risk faktörlerinin sıklığını belirlemek, nedenlerini ortaya çıkarmak ve çözüm önerileri sunmaktır.

Gereç ve Yöntem: Bu araştırma, hastaneye doğum öncesi bakım için başvuran evli 409 gönüllü kadın üzerinde yapılmış kesitsel bir araştırmadır. Araştırmaya başlamadan önce Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 30.10.2018 tarih ve 2018/8 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Veri toplamak için araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu yüz yüze görüşme tekniği ile kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzde, ortalama ve ki-kare testi kullanılmıştır. p değeri $\leq 0,05$ (% 95 güven aralığı) anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Gebelik fizyolojik bir süreç olmasına rağmen, gebelerin %67,7'sinde en az bir risk faktörü ve %27,6'sında birden fazla risk faktörü tespit edilmiştir. Gebe kadınlarda en sık görülen risk faktörleri sırasıyla sezaryen doğum yapmış olmak (%38,1), 4 veya daha fazla gebelik (%30,6), 35 yaş ve üzerinde olmak (%23,2), istenmeyen gebelik (%23,2) ve son iki gebelik arasında iki yıldan az süre olmasıdır (%20,3). Riskli gebeliklerin 35 yaş ve üstü grupta en fazla görüldüğü tespit edilmiştir. Riskli gebeliklerin eğitim düzeyi ile ters orantılı olduğu ve eğitim düzeyi arttıkça risk oranının anlamlı olarak azaldığı ($p < 0,01$) bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Kadının yaşı, eğitim düzeyi, gebelik sayısı, istenmeyen gebelik, başka çocuk istememe ve gebelikte stres ile riskli gebelikler arasında anlamlı bir ilişkili bulunmuştur.

Türkiye'de sezaryen oranının dünyanın diğer birçok ülkesindeki sezaryen doğum oranlarından yüksek olması ve Dünya Sağlık Örgütü'nün belirlediği maksimum %15'lik orandan yüksek olması nedeniyle riskli gebeliklere neden olan en önemli risk faktörü daha önce sezaryen ile doğum yapmış olmaktır. Bu nedenle sezaryen oranını düşürmek için uygulanmakta olan sağlık politikalarının acil olarak gözden geçirilmesi ve güncellenmesi gerektiğini düşünüyoruz. Riskli gebelikler önemli bir halk sağlığı sorunu olduğundan ve çoğu önlenemez olduğundan riskli gebelikler onların sağlığını tehdit etmeden önce anne ve bebeği kontrol etmek için gebelik öncesi bakım genişletilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Risk faktörleri, Riskli gebelikler, Türkiye

P-116

Bir Üreme Sağlığı Merkezine Başvuranların Kontraseptif Yöntem Değişikliği Talep Nedenleri

Tuba Esra Şahlar¹, Kemal Macit Hisar²

¹Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Kadın ve Üreme Sağlığı Dairesi Başkanlığı, Ankara

²Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Konya

Giriş-Amaç: Gebeliğin cinsel ilişki sonrasında oluştuğunu öğrendikten sonra insanlar, türlü yöntemlerle gebelikten korunmaya çalışmışlardır. Gebelikten korunmak için kullanılan yöntemlere “kontraseptif yöntemler” denilmektedir.

Bu araştırma, bir Üreme Sağlığı Merkezi’ ne kontraseptif yöntem değişikliği talebi ile başvuran kadınların kontraseptif yöntem değiştirme nedenlerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan izin alınmış, kurum kurum izni dealındıktan sonra çalışmaya başlanmıştır. Gönüllülük esasına dayalı olarak sözel onamları alınan 335 kişi çalışmaya katılmıştır. Veri toplama aracı olarak literatür taranarak hazırlanmış olan bir anket formu kullanılmıştır. Anket formu; katılımcıların sosyodemografik özellikleri, obstetrik öyküleri ve ilaç kullandıkları hastalık ve alışkanlıkları ile ilgili toplam 25 sorudan oluşmaktadır. Tüm veriler bilgisayar ortamında SPSS 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Anket formundan elde edilen sosyodemografik veriler çalışmanın değişkenlerini oluşturmaktadır. Tüm değişkenler tanımlayıcı istatistiklerle özetlenmiştir. Ölçümle elde edilen verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov Smirnov testi ile incelenmiştir. Ölçümle elde edilen veriler aritmetik ortalama \pm standart sapma, sayımla elde edilen veriler % olarak gösterilmiştir. Kategorik değişkenlerin bağımsız gruplarda karşılaştırılmasında Ki-Kare Testi kullanılmıştır. Tüm hipotez testlerinde istatistiksel anlamlılık düzeyi (p değeri) 0,05 olarak belirlenmiştir.

Bulgular: Çalışmaya 335 kişi katıldı. Yaş ortalaması 31,9 \pm 7,6 (min:18, max:55) idi. Katılımcıların çoğunluğunun (%77,9’ unun, n=261) istenmeyen gebelik öyküsü bulunmazken, %13,1’ i (n=44) 1 kez istenmeyen gebelik öyküsünün olduğunu, %2,7’ si (n=9) ise 2 kez istenmeyen gebelik öyküsünün olduğunu belirtmiştir. 16 kişi (%4,8) ise bu soruya cevap vermemiştir. Çalışmadaki katılımcıların çoğu (%32,5’ i n=109) kondomla, %21,2’ si (n=71) geri çekme ile, %20,9’ u (n=70) Rahim İçi Araç (RİA) ile, %16,7’ si (n=56) doğum kontrol hapı ile, %3’ ü (n=10) diğer yöntemler ile, %2,7’ si (n=9) aylık iğne ile, %1,5’ i (n=5) üç aylık iğne ile ve %0,3’ ü (n=1) takvim yöntemi ile gebelikten korunduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %1,2’ si (n=4) ise bu soruya cevap vermemiştir. Bu soruya cevap verenlerin %74,3’ü (n=249) modern bir yöntemle korunurken, %25,7’ si ise geleneksel yöntemle korunduğunu belirtmiştir. Halen kullanmakta olduğu kontraseptif yöntemini değiştirme nedeni sorgulandığında; katılımcıların çoğu (%37,9’u n=127) “eşim istemiyor” olarak belirtmiştir. Katılımcıların %13,1’ i (n=44) kanama yaptığı için, %12,8’ i (n=43) yeni yöntemi daha güvenilir bulduğu için, %10,4’ ü (n=35) yan etkileri görüldüğü için ve %8,7’ si (n=29) de kullanımı zor olduğundan dolayı kullanmakta oldukları kontraseptif yöntemi değiştirmek istediklerini belirtmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler: Kadınların çoğunun kontraseptif yöntem değiştirme nedeninin eşlerinin o yöntemi istememesi olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle erkeklerin de bu konuda yeterli bilgi düzeyinin oluşması gerekmektedir. Erkeklerin kontraseptif yöntemler konusundaki bilgi düzeyleri ile ilgili çalışmalar yapılmasına ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Kontraseptif Yöntem, Üreme Sağlığı, Üreme Sağlığı Merkezi

P-117

Covid-19 Pandemisinde Gebelerde Anksiyete Düzeyi

Zehra Kılınç¹, Hıdır Sarı¹, Sabahattin Ertuğrul², Muhammet Asena³, Gözde İsen¹

¹Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Diyarbakır

²Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Diyarbakır

³Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Diyarbakır

Giriş-Amaç: Tüm dünyaya ve ülkemize de yayılan Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) salgını, 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü'nce "pandemi" olarak ilan edilmiştir. COVID-19 pandemisi, hamile kadınlar arasında kendine zarar verme düşünceleri de dahil ruhsal hastalık riskini artırabilir. Pandemi döneminde topluma acil bir psikososyal destek sağlanması önemlidir. Hamilelikte pandemi gibi olumsuz durumlar, hem anne hem de fetüs sağlığını etkileyebilir. Bu çalışmada COVID-19 pandemisinde Diyarbakır SBÜ Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kadın Hastalıkları Doğum ve Çocuk Hastalıkları Ek Bina (EAH) polikliniğine başvuran gebe kadınların COVID-19 anksiyete düzeylerini belirlemek, yerel sağlık yönetimi ve sunucuları ile sonuçları paylaşarak gebelere psikososyal destek hizmetlerinin planlanmasına katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Bu çalışma tanımlayıcı kesitsel tipte olup araştırma öncesi 200 gebe kadına ulaşılması hedeflenmiş, 29 Eylül-1 Ekim 2020 tarihleri arasında EAH polikliniği izlem odasına başvuran 310 gebe kadından 203'ü çalışmaya katılmayı kabul etmiş, örneklem seçilmemiştir. Sosyodemografik (12 soru) ve Türkiye'de geçerlik güvenilirliği yapılmış COVID 19 Anksiyete Ölçeğine ilişkin veriler, yüz yüze anket yöntemi ile toplanmıştır. Toplam 5 sorudan oluşan ölçek; sıfır (0) ile yirmi (20) puan arasında olup, 9 puan ve üzeri anksiyete düzeyi yüksek olarak kabul edilmiştir. Etik kurul onayı, TC Sağlık Bakanlığı ve kurum izni alınmıştır. Veriler, bilgisayar ortamında SPSS istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Çalışmaya katılanların yaş ortalaması 28,15±5,95; %25,1'i okur yazar değil, %25,1'i lise ve üzeri; %89,7'si ev hanımı; eşlerin %10,3'ü okur yazar değil, %36,4'ü lise ve üzeri; %33,0'ü nitelik gerektirmeyen işlerde çalışıyor, %11,0'i işsiz olarak saptandı.

Çalışmaya katılanların ortalama gebelik sayısı 3,26±2.04; ortalama yaşayan çocuk sayısı 1,64±1.48; ortalama ölen çocuk sayısı 0,09±0.37; ortalama istemli düşük sayısı 0±0.07; ortalama istemsiz düşük sayısı 0,54±1.04 bulunmuştur. Çalışmaya katılanların %13,3'ünde kronik hastalık, % 2,5'inde ruhsal hastalık; %4,9'unda COVID -19 tanısı, %43,8'inin ailesinde veya tanıdıklarında COVID-19 tanısı; %13,3'ünün ailesinde veya tanıdıklarında COVID -19 nedenli ölüm; COVID-19 anksiyete ölçeği ortalama puanı 0,18±0,47 saptanmıştır.

Sonuç ve Öneriler: COVID -19 Anksiyete ölçeği puanlarına göre çalışmaya alınan gebe kadınlarda anksiyete düzeyi yüksek bulunmamıştır. Bu sonuca göre çalışmaya alınan gebelerin acil psikososyal desteğe ihtiyaçları olmadığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Anksiyete, COVID-19, Gebe, Ölçek, Pandemi

P-118

İçinde Büyüdüğü Aile Yapısı Fizyoterapi Öğrencilerinin Yaşlılara Yönelik Görüşlerini Etkiler mi?

Ayla Açıkgöz¹, Hülya Tuna², Meriç Yıldırım², Serap Acar²
¹Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İzmir
²Dokuz Eylül Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu, İzmir

Giriş-Amaç: Türkiye’de son yıllarda sosyo-ekonomik ve toplumsal yapıdaki gelişmeler ve kentleşmeye bağlı olarak aile yapısında geleneksel geniş aile yapısından çekirdek aileye dönüşüm yaşanmaktadır. Bu değişim sürecinin gençlerin yaşlılara yönelik görüşlerine etkisinin belirlenmesi önemlidir. Çalışmanın amacı içinde büyüdüğü aile yapısının fizyoterapi öğrencilerinin yaşlılara yönelik görüşleri üzerine etkisinin belirlenmesidir.

Gereç-Yöntem: Kesitsel tipteki araştırmanın evrenini Dokuz Eylül Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu’nda Ekim 2018-Mart 2019 tarihleri arasında öğrenim gören 605 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada örnek seçilmeyip tüm evrene ulaşmak hedeflenmiştir. Veriler araştırmacılar tarafından oluşturulmuş bir anketle kapalı zarf yöntemi ile toplanmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkenleri öğrencilerin ileride ailesiyle birlikte yaşama isteği ve mezun olduktan sonra yaşlılara hizmet sunan kurumlarda çalışmak isteği, bağımsız değişkenleri ise demografik ve yaşlıya ilişkin tutumu (cinsiyet, sınıf, çocuklukta yaşanan yer, yaşlı ile birlikte yaşama, yaşlı ile ilişkiden doyum alma) ile ailesel özellikleridir (anne-babanın öğrenimi, birlikte yaşama ve ekonomik durumu, aile tipi). Tanımlayıcı bulgular sayı ve yüzde dağılımları ile sunulmuştur. Analizde Pearson ki-kare, eğimde ki-kare testi kullanılmıştır. Çalışmanın Etik Kurul Onayı Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu’ndan alınmıştır.

Bulgular: Çalışmaya toplam 417 öğrenci katılmıştır (Ulaşma oranı %68.9). Öğrencilerin 243’ü (58.3%) kadındır. Öğrencilerin %61.2’sinin babası, %37.6’sının annesi lise ve üstünde öğrenime sahip, %91.4’ünün anne babası birlikte yaşamakta, %61.2’sinin ekonomik durumu “orta” düzeyde, %87.5’i çekirdek aileye sahip, %48.7’si çocuklukta ilde yaşamış, %89.0’ı yaşlılarla olan ilişkilerden doyum alıyor, %37.9’u yaşamlarının herhangi bir döneminde yaşlı biriyle aynı evde yaşadığını, %35.5’i ileride aile kurduktan sonra anne babasıyla birlikte yaşamak istediğini belirtmiştir. Bu isteğinin nedeni olarak en fazla (%69.6) “Onlar yakında olduğunda daha kolay ilgilenebilme”, seçeneğini işaretlemiştir. Öğrencilerin %64.3’ü mezun olduktan sonra yaşlılara hizmet sunan kurumlarda çalışmak istediğini belirtmiştir. Bu isteğinin nedeni olarak en fazla (%63.1) “Yaşlıların bedensel ve psikolojik desteğe daha çok ihtiyacı vardır”, bu kurumlarda çalışmak istemeyenler ise en fazla (%45.0) “Bedensel ve zihinsel olarak çok fazla yorucu olabilir” seçeneğini işaretlemiştir. Erkek, annesinin öğrenimi ortaokul ve altında olan, yaşamlarının herhangi bir döneminde yaşlı bir kişiyle aynı evde yaşamış olan öğrencilerde ileride aile kurduktan sonra anne babasıyla birlikte yaşamak isteği daha fazladır (p<0.05). Yaşlılarla olan ilişkilerden doyum alan öğrencilerde mezun olduktan sonra yaşlılara hizmet sunan kurumlarda çalışmak isteği daha fazladır (p<0.05).

Sonuç ve Öneriler: Aile yapısının (annenin öğrenimi dışında) fizyoterapi öğrencilerinin yaşlılara yönelik görüşleri üzerine etkisi olmadığı görüldü. Öğrencilerin aynı evde yaşama deneyimi ve onlarla ilişkilerinden doyum alması görüşlerini olumlu yönde etkilemektedir. Fizyoterapi öğrencilerinin yaşlılara yönelik olumlu bakış açısına sahip olması çalışma yaşamında yaşlı bireylere sunduğu sağlık hizmeti kalitesini artırabilir.

Anahtar Kelimeler: Aile yapısı, fizyoterapi öğrencileri, yaşlı

P-119

Yaşlı Bireylerde Teletıp Uygulamaları: Bir Sistematik Derleme

*Ebru Şahin, Betül Gülsüm Yavuz Veizi, Mehmet İlkin Naharcı
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Geriatri Bilim Dalı, Ankara*

Giriş ve Amaç: TÜİK verilerine göre ülke nüfusumuzun %9,1'ini yaşlı popülasyon oluşturmakta ve 2050 yılına kadar yaklaşık her 4 kişiden birinin 65 yaş üstü olacağı tahmin edilmektedir. İleri yaşlarda komorbidite görülme oranları ve sayısı artmaktadır. Yaşlı 4 kişiden 3'ünde birden fazla kronik hastalık bulunmaktadır. Yaşlı hastayı değerlendirirken komorbiditelerin yanısıra; düşme, görme-ışitme sorunları, akıl ve ruh sağlığı sorunları, beslenme sorunları, ağrılar, uyku bozuklukları, inkontinans ve gereksiz ilaç kullanımı gibi sağlık sorunlarının da taranması ve çözülmesi gerekmektedir. Ancak bugünkü Koronavirüs Hastalığı 2019 (COVID-19) pandemisi koşullarında riskli grupta olan yaşlı bireylerin, izolasyon ve sosyal mesafe kuralları dahilinde hastane ve hekime erişimi kolay olmamakta, sağlık hizmetlerinin aksamadan devam edebilmesi için alternatif yöntem arayışları devam etmektedir. Bu derlemenin amacı; çeşitli sebeplerle sağlık hizmetlerinden yararlanmakta zorluk yaşayan yaşlı bireylerde bir alternatif olarak gündeme gelen ve kısmen de olsa klinik pratikte kullanılan Teletıp hizmetlerinin bu popülasyonda uygulamalarını incelemek ve tartışmaktır.

Yöntem: PubMed, Google Scholar ve Web of Science elektronik veri tabanları kullanılarak 'telemedicine', 'telehealth', 'older people', 'geriatrics' kelimeleri, İngilizce kısıtlamaları ile 2015-2020 yılları arasını içerecek biçimde güncel literatür sistematik şekilde taranmıştır. Çalışmaya dahil edilecek araştırmalar kanıta dayalı ölçütleri esas alan PRISMA karar kriterleri doğrultusunda seçilmiştir.

Bulgular: Farklı veri tabanlarından belirtilen kısıtlamalarla ulaşılan 139 çalışma arasından; yinelenmesi, tam metne ulaşılamaması, dil sorunu, içerik gibi nedenlerle yapılan elemeler sonucunda 24 adet araştırma çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmalar, yaşlı nüfusun öğrenmeye ve güncel kalmaya istekli olduğunu göstermektedir. Özellikle kalp yetmezliği, diabetes mellitus, depresyon, demans gibi yakın takip gerektiren hastalık gruplarında Teletıp çalışmalarına ağırlık verildiği görülmektedir. Görüntülü muayenelerin, kırsalda yaşayan, sağlık hizmetine erişimi kısıtlı olan yaşlı bireylere erişilebilirliği arttırdığı görülmüştür. Çalışmaların tamamına yakını Tele-geriatrik değerlendirmenin hasta memnuniyeti, yaşam kalitesi ve maliyet konusunda yüz yüze muayene ile benzer veya daha iyi olduğunu göstermektedir. Ancak kapsamlı fizik muayene yapılamaması, ı̇şitme güçlüğü, eğitim seviyesi, mahremiyet ve güvenlik gibi hasta kaygıları, teknolojiyi kullanamama ve altyapı yetersizlikleri Teletıpın şu an için olumsuz yönleri olarak görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler: Her alanda gelişen teknolojinin etkilerinin görüldüğü günümüzde, sağlık hizmetlerinin bu durumun dışında kalması düşünülemez. COVID-19 salgını kaynaklı popüleritesi artan Tele-geriatrik değerlendirme sağlık hizmetlerine erişim imkanını artırırken tıbbi harcamaların azalmasına da katkıda bulunabilir. Bununla birlikte, yaşlı bireylerin Teletıp ile değerlendirilmesinde kullanılan yöntemlerin farklı olması standardize edilmiş formlar ile etkinliğin ve tekrar edilebilirliğinin incelenmesinin gerekliliğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: teletıp, geriatri, derleme

P-120**65 Yaş Üstü Bireylerde Akılcı İlaç Kullanımı, Polifarmasi ve Etkileyen Faktörler**

Fatma Ayhan, Filiz Abacıgil

Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Aydın

Giriş-Amaç: Dünyada ilaçların yaklaşık %50'sinden fazlası uygun olmayan şekillerde reçetelenmekte veya kullanılmaktadır. Yaşla artan kronik hastalıklar ve çoklu ilaç kullanımı nedeniyle ilaç yan etkileri, ilaç etkileşimleri ve benzer sorunlar ortaya çıkmaktadır. Çalışmamızın amacı farklı sosyoekonomik sınıfta yaşayan 65 yaş üstü bireylerde akılcı ilaç kullanımı (AİK), polifarmasi ve etkileyen faktörleri belirlemektir.

Gereç-Yöntem: Bu kesitsel çalışma Temmuz 2018-Ekim 2020 tarihleri arasında yapılmıştır. Etik kurul ve Valilik izinleri alınmış BAP tarafından desteklenmiştir. Aydın il merkezinde yaşayan 65 yaş üzerindeki 30.841 kişi evreni oluşturmuştur. Merkezdeki mahalleler sosyoekonomik sınıflarına göre iyi, orta ve zayıf olmak üzere üçe ayrılmıştır. Her sınıftan birer mahalle seçilip, mahalle nüfuslarına göre ağırlıklandırma yapılarak 457 kişiye ulaşılmıştır. Örnek büyüklüğü hesaplanırken frekans %30, desen etkisi 1.3, Tip1 hata %5 ve güven aralığı %95 alınmış, %10 yedek eklenmiştir. Anket formu literatür taranarak ve TC İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu hastane hekim anketinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Akılcı ilaç kullanımı ile ilgili olan 20 soruya her doğru yanıt için 1 puan verilerek 0-20 arasında AİK puanı hesaplanmıştır. Puan artışının AİK kullanım düzeyinin arttığı kabul edilmiştir. Grupları karşılaştırmada Mann Whitney-U Testi, Kruskal Wallis Testi ve Spearman Korelasyon Analizi yapılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların %59,3'ü kadın, %40,7'si erkek olup, ortanca yaş 69'dur (min:65- max:97). %82,9'unun en az bir kronik hastalığı olup, ortancası 2 (min:0, max:10)'dir. İlk beş sırada gözlenen kronik hastalıklar hipertansiyon (%53,6), Kalp-Damar Hastalığı (%26,9), Diyabet (%25,6), Dislipidemi (%16,2) ve Astım-KOAH (%14,7)'dir. İlaç kullananların %93,9'u ilaçlarını her gün düzenli kullandıklarını, %60,2'si zamanında aldığını, %90,8'i doktorun önerdiği dozda aldığını, %13,5'i kendini iyi hissettiği zamanlarda ilaçlarını almadığını, %17,7'si doktora danışmadan ilaçlarını bıraktığını söylemiştir. Her dört katılımcıdan biri en az bir ilaç yan etkisi ile (en sık bulantı) karşılaştığını, %37,4'ü doktora danışmadan reçetesiz ilaç aldığını (en sık ağrı kesiciler %34,4, soğuk algınlığı ilaçları %16,2 ve merhemler %12,7) söylemiştir. Katılımcıların kullandıkları ilaç sayıları ortancası 3'tür (min:0, max:11). Polifarmasi [≥ 4 ilaç (Pasina ve arkadaşları)] sıklığı %40,5 olup, katılımcıların AİK puanı ortancası 12 (min:2, max:19)'dir. AİK puanını cinsiyet, eğitim durumu, sosyoekonomik düzey etkilememiştir. Yaş ve AİK puanları arasında çok düşük düzeyde pozitif yönde korelasyon saptanmıştır ($r=0,189$, $p<0,001$). Ortalama AİK puanı, polifarmasi olan bireylerde (12,6) polifarmasi olmayanlara (10,8) göre daha yüksek bulunmuştur ($U=18176,5$ $p<0,001$). En az bir kronik hastalığı olanların ortalama AİK puanı (12,5), kronik hastalığı olmayanlardan (6,8) yüksek bulunmuştur ($U=2242$ $p<0,001$).

Sonuç ve Öneriler: Kronik hastalığı olan ve çoklu ilaç kullanan yaşlılarda AİK farkındalığı daha yüksek olmakla birlikte, istenen düzeyde değildir. Yaşlıların yaklaşık % 40'ünün reçetesiz ilaç kullandığı düşünülürse, bu grubun AİK ile ilgili farkındalığının artırılması için daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: akılcı ilaç kullanımı, yaşlılık, polifarmasi

P-122

Bir Grup Yaşlı Bireyin Covid 19 Pandemi Döneminde Uyku ve Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi

Nazan Bedir¹, Zeynep Kılıç², Meltem Pınar Karabel³, Neşe Aşıcı⁴, Hasan Çetin Ekerbiçer⁵, Gülgün Durat⁶

¹Sağlık Bakanlığı, Yenimahalle Eğitim Araştırma Hastanesi, Ankara

²Yalova Üniversitesi, Termal Sağlık Meslek Yüksekokulu, Yalova

³Sağlık Bakanlığı, Düzce Merkez TSM, Düzce

⁴Sağlık Bakanlığı, Sakarya Üniversitesi Eğitim Araştırma Hastanesi, Sakarya

⁵Sakarya Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Sakarya

⁶Sakarya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, Sakarya

Giriş-Amaç: Çalışmamızda Covid-19 pandemisi döneminde 65 yaş ve üstü bireylerin yaşam kalitesi ve uyku kalitesi düzeyinin belirlenmesi ve bunların sosyodemografik verilerle ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlandı.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipte olan araştırmaya 65 yaş ve üstü 85 kişi dahil edildi. Veri toplama aracı olarak 9 soruluk sosyodemografik veri formu, Kısa Form-36 Yaşam Kalitesi Ölçeği (SF-36 YKÖ) ve Pittsburgh Uyku Kalite Ölçeği (PUKÖ) kullanıldı. Veriler devam eden çalışmanın 13 Ekim-4 Kasım 2020 tarihleri arasında toplanan anketlerinden elde edildi. Pandemi nedeniyle anket online olarak kişilere yollanarak doldurulması istendi ve gerekirse yakınlarından yardım alabileceği belirtildi. Elde edilen veriler SPSS 20.0 kullanılarak analiz edildi. Analizlerde tanımlayıcı istatistikler, Kolmogorov-Smirnov normallik testi, Mann Whitney-U testi ve Spearman korelasyon analizi kullanıldı. Etik kurul onayı Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesinden alınmıştır.

Bulgular: Çalışmaya dahil edilen 85 kişinin yaş ortalaması $70,78 \pm 6,83$ (SS)(min=65, maks=91), %65,9'u kadındı, %62,4'ünün kronik bir hastalığı olup, %64,7'si ilkökul ve altı eğitime sahipti, %11,8'inin de kendisi veya birinci derece akrabası covid geçirmişti. Katılımcıların PUKÖ toplam puan ortalaması $6,58 \pm 3,63$ 'tü ve %52,9'unda kötü uyku kalitesi bulundu. SF-36 YKÖ'nin alt boyutları değerlendirildiğinde en yüksek puan sosyal işlevsellik ($61,17 \pm 24,39$) ve en düşük puan genel sağlık alt boyutunda ($48,70 \pm 21,13$) bulundu. Vitalite (enerji), ağrı ve fiziksel fonksiyon alt boyutlarında erkeklerin kadınlara göre anlamlı olarak daha yüksek puan aldığı ($p < 0,05$) belirlendi. SF-36 YKÖ'nin tüm alt boyutlarında kadınlar erkeklerden daha düşük puana sahipti. Kronik hastalığı olan bireylerin hastalığı olmayanlara göre ruhsal sağlık hariç diğer tüm alt boyut puanları anlamlı olarak daha düşüktü($p < 0,05$). Eşiyle beraber yaşamayan katılımcıların sosyal işlevsellik, vitalite(enerji), fiziksel fonksiyon alt boyut puanları eşi yanında olanlara göre anlamlı olarak daha düşük bulundu($p < 0,05$). İlkokul ve altı eğitime sahip yaşlıların puanları ilkökul üstü eğitime sahip yaşlılara, 70 yaş üstü katılımcıların 70 yaş ve altı katılımcılara oranla SF-36 YKÖ alt boyut puanları daha düşük olmakla birlikte anlamlı farklılık fiziksel fonksiyon alt ölçek puanlarında saptandı($p < 0,05$). Katılımcıların SF-36 YKÖ tüm alt boyutu ve PUKÖ toplam puanı arasında ters yönde iyi ve orta düzeylerde korelasyonlar saptandı($p < 0,05$).

Sonuç ve Öneriler:Araştırmaya katılan yaşlıların yaklaşık yarısının uyku kalitesinin kötü olması; korunmada sağlıklı uykunun önemi vurgulanan Covid-19 pandemi sırasında yaşlıların uyku kalitesinin iyileştirilmesi için çalışmalar yapılması gerektiğini göstermektedir. SF-36 YKÖ alt boyutlarından aldıkları puanların genel olarak kadınlarda, kronik hastalığı olanlarda, 70 yaş ve üstü yaşlılarda, ilkökul ve altı eğitime sahip yaşlılarda daha düşük bulunması öncelikle bu gruplardaki yaşlıların yaşam kalitesini arttıracak müdahalelere ihtiyaç duyulduğunu düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, Kısa Form-36 Yaşam Kalitesi Ölçeği, Pittsburg Uyku Kalitesi Ölçeği

P-123

Assessment of Population-Based Cognitive Impairment and Defining Associated Risk Factors in Istanbul

Tuba Yavuz¹, Halide Rengin Bilgen Akdeniz², Hale Arık Taşyikan¹
¹Yeditepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
²Yeditepe Üniversitesi Hastanesi, Nöroloji Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Introduction and Purpose: Number of people over 65 years old is expecting to increase by the future years in Turkey. Dementia is age-related chronic disease which effects millions of elder people worldwide. Therefore in order to understand the dynamics of dementia, this population based study aimed to evaluate cognitive impairment and define associated risk factors for Turkish population aged 65 years and older in Istanbul.

Materials-Methods: A total of 200 persons (female=95, male=105) have enrolled to the study from 4 different primary care centers in Istanbul. The persons have been screened by using Socio-demographic, ACE-R (Addenbrook Cognitive Examination) and GDS-15 (Geriatric Depression Scale), FAQ (Functional Activities Questionnaire) and IPAQ-short (International Physical Activity Questionnaire) surveys. Results have been analyzed by using SPSS 25 package program. Independent t-test was used to determine the difference between two groups and one way analysis of variance (anova) was used to compare more than two group means. Bonferroni paired comparison test was used in order to find the distinctive group between mean ACE-R scores. p value is smaller than 0.05 ($p < 0.05$) is accepted as statistically significant.

Finding:According to our study results low education level, low household income, loneliness, sleep duration less than 8 hours and for the females in our study having mild depression and using statins for treatment of high cholesterol serum levels have been found possible risk factors that may have negative effect on mean ACE-R scores. In contrast to these possible risk factors, having hormone replacement therapy and depression treatment for females in our study may have protective effect against cognitive decline.

Results and Recommendations:In conclusion, our results related to risk and protective factors should need to be investigated with further studies and these studies should enroll more persons by covering entire of Turkey.

Keywords: Ageing, ACE-R score, Cognitive impairment, Risk factors

P-124

Yaşlılarda Yaşam Memnuniyeti ve Etkileyen Faktörler: Sistemik Derleme

Türkan Akyol Güner¹, Gözde Yıldız Daş Geçim²

¹Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Zonguldak.

²Amasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı ABD, Amasya.

Giriş-Amaç: Yaşlılık, bütün canlılarda görülen temel biyolojik bir süreçtir. Bu süreç içinde meydana gelen değişiklikler bireylerin yaşam memnuniyetini etkilemektedir. Bu sistemik inceleme, farklı ülkelerde yaşayan yaşlıların yaşam memnuniyetini ve yaşam memnuniyetlerini etkileyen faktörleri değerlendiren çalışmalarını sistemik olarak incelemek amacıyla planlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırma Nisan-Ağustos 2020 tarihleri arasında yaşlılık (elderly, aged, older people) ve yaşam memnuniyeti (life satisfaction) anahtar kelimeleri ile Web of Science, Pubmed, CINAHL, Cochrane, ULAKBİM ve Google Akademik veri tabanları iki araştırmacı tarafından taranarak yapıldı. Çalışmada 2010-2020 yılları arasında son 10 yılda yayınlanan, yayın dili Türkçe veya İngilizce olan ve tam metnine ulaşılan 257 literatür incelendi. Araştırmaya, yaşlılar ve yaşlıların yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkili faktörleri değerlendiren, dahil edilme kriterlerini karşılayan 13 makale seçildi. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen standart bir veri özetleme formu kullanılarak analiz edildi.

Çalışmaya dahil edilme kriterleri:

1. Tam metnine ulaşılabilen araştırma makalesi olması,
2. Çalışmaların 2010-2020 tarihleri arasında yayınlanmış olması,
3. Yayın dilinin Türkçe ya da İngilizce olması.

Bulgular: Araştırmada incelenen yaşlıların yaşları 67-84 yaş aralığındadır. İncelenen çalışmalarda yaşlıların yaşam memnuniyetleri farklı ölçeklerle değerlendirilmiş ve ölçeklerden alınan yaşam memnuniyeti puan ortalamaları en düşük $3,23 \pm 0,74$ ve en yüksek $29,0 \pm 5,60$ aralığında bulunmuştur. Ölçekten alınan yüksek puanlar, bireylerin yaşam memnuniyet düzeyini gösterdiği için, çalışma sonuçlarına göre yaşlıların yaşam memnuniyet düzeylerinin düşük ya da orta düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. İncelenen çalışmaların dördünde kadınların yaşam memnuniyeti toplam puan ortalamasının erkeklerinkinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yaş, yaşadığı yer, medeni durum, eğitim durumu, ekonomi durumu, aile ile birlikte yaşama, algılanan sağlık ya da hastalık durumları, yardımsız yürüyebilme ya da bağımlı olma durumu, önem verdikleri aktivitelere katılabilme, sosyal ilişkilerin varlığı, sosyal ya da emosyonel destek gibi durumların yaşlıların yaşam memnuniyetlerini ve sağlık ya da hastalık durumlarını etkilediği, ülkeler arasında da gelir, sosyo-kültürel faktörler ve dini inanç gibi durumların farklı olduğu sonucuna varılmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Bu sistemik incelemede, farklı ülkelerde yaşayan yaşlıların yaşam memnuniyetlerini etkileyen faktörlerin farklılık gösterdiği fakat sağlık ya da hastalık üzerine etkisi olan faktörlerin benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle yaşlıların yaşam memnuniyetini etkileyen faktörlerin belirlenerek, olumsuz etkileyen faktörleri ortadan kaldırmaya ve yaşam memnuniyetini geliştirmeye yönelik programların planlanması yaşlıların fiziksel ve ruhsal sağlığın yükseltilebilmesi için oldukça önemlidir. Kanıta dayalı araştırmalarla, yaşam memnuniyetini etkileyen faktörler ve faktörlerin olumsuz etkileri için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sistemik derleme, Yaşam memnuniyeti, Yaşlılık

P-125

Manisa Merkez'de İki Aile Sağlığı Birimi'ne Kayıtlı 65 Yaş ve Üzeri Kişilerin Mediko-Sosyal Durumlarının Değerlendirilmesi

Gülsüm Şanlı Erkekoğlu, Zeynep Öykü Öztürk Arıkan
Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Manisa

Giriş ve Amaç: Yaşlılarda görülen sağlık sorunları yaş ilerledikçe artmakta ve ortaya çıkan çeşitli bireysel, toplumsal sorunlar ancak erken alınacak önlemlerle bir sorun olmaktan çıkarılabilir. Sorunların çözülmesi için ülkemizde bu grubun özelliklerinin ve beklentilerinin ortaya çıkartılması gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı bölgemizdeki 65 yaş ve üzeri kişilerin günlük yaşam aktivitelerini, sağlık sorunlarını, sosyoekonomik durumlarını ve demografik özelliklerini saptamaktır.

Gereç ve Yöntem: Manisa'da Şubat 2020'de yürütülen kesitsel tipteki çalışmanın evrenini Şehzadeler Eğitim Araştırma Bölgesi 9 No'lu ve 12 No'lu Aile Sağlığı Birimi'ne kayıtlı 65 yaş ve üzeri 552 kişi oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğü Epi-info Statcalc programında %95 güven, %50 prevalans, desen etkisi 1 ve %5 sapma ile 230 olarak hesaplanmış, çoklu küme örneklem yöntemi kullanarak, 23 küme başı belirlenmiş ve her küme içinde 10 hane olacak şekilde araştırma grubuna ulaşılmıştır. Çalışmaya katılım oranı %84,7'dir (n=195). Çalışmanın verileri oluşturulan anket formu aracılığıyla yaşlıların evlerinde yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Anket formu sosyodemografik, sosyoekonomik özellikler, sağlık hizmet kullanımı, bakım gereksinimi varlığı, yaşam koşulları, son bir yılda düşme, uyku bozukluğu, inkontinans, demans ve depresyon varlığı gibi sağlık sorunları ile ilgili sorulardan oluşmuştur. Demans riski yaşlılara 3 kelime testi ve bulunduğumuz yıl ve gün sorularıyla, depresyon Yesavage Geriatrik Depresyon Ölçeği'yle, günlük yaşam aktiviteleri de Katz günlük yaşam aktiviteleri ölçeği ile değerlendirilmiştir. Veri analizinde tanımlayıcı istatistikler, kategorik verilerde ki kare analizi yapılmış, tip 1 hata 0,05 olarak belirlenmiştir.

Bulgular: Araştırmamıza katılanların yaş ortalaması 72.32 ± 6.1 'dir. Katılanların %53,8'i kadınlardan, %58,5'i evlilerden oluşmaktadır. %33,3'ü ilkökul mezunu, %74'ü gelirini emekli maaşından karşılamakta, %56,6'sının geliri giderine eşit, %20'si tek başına yaşamakta, %50,8'inin 3 ve üzeri kronik hastalığı bulunmaktadır. Çalışmamızda düşme sıklığı %38,5; olası depresyon sıklığı %39,5; demans sıklığı %54,4; üriner inkontinans sıklığı %49,2; uyku saati yeterli olmayanların sıklığı %21 bulunmuştur. 75 yaş ve üzeri kişilerde inkontinans(p:0.041), yetersiz uyku (p:0.009), demans(p:0.003) sıklığı artmaktadır. Kadınlarda inkontinans(p<0.01), depresyon(p:0.027) daha fazla bulunmuştur. Gelirini yardımla karşılayanlarda düşme(p:0.002), inkontinans(p:0.03), demans(p:0.018) sıklığı fazla bulunmuştur. Sağlık durumunu kötü olarak değerlendirenlerde düşme(p:0.00), inkontinans(p:0.004), yetersiz uyku (p:0.00), depresyon(p:0.00) sıklığı fazla bulunmuştur. Sağlık kuruluşuna kolay ulaşamayanlarda düşme(p:0.026), inkontinans(p:0.01), depresyon(p:0.00) sıklığı fazla bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Özellikle yalnız yaşayan, birden fazla kronik hastalığı olan, düzenli geliri olmayan, bakım konusunda destek alamayan yaşlılar saptanmalı, gezici sağlık hizmetleri ile evde bakım hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır. Aile sağlığı merkezlerinde yılda en az iki kere yaşlı izlemleri yapıp kişileri kronik hastalık, düşme, demans, üriner inkontinans açısından değerlendirmeli ve bu konularda bilgilendirmelilerdir.

Anahtar Kelimeler: Geriatrik sendromlar, Mediko-sosyal sorunlar, Yaşlı

SONUÇ BİLDİRGESİ

İçinden geçtiğimiz dönemde bir halk sağlığı acili ve önceliği olan COVID-19 pandemisi bizlere bir kez daha salgınların, toplumsal koşullardan bağımsız olarak tartışılmayacağını ve salgın yönetimini sağlık sistemlerinin de ötesinde ülkelerin ekonomik, siyasal yapıları ile insan hakları, adalet ve demokrasi kültürünün de ne denli etkilediğini göstermiştir.

22. Ulusal 4. Uluslararası Halk Sağlığı Kongresinde yürüttüğümüz tartışmalarla ortaya koyduğumuz irade doğrultusunda biz halk sağlıkçılar bir kez daha Yeni Dünya için Yine Halk Sağlığı şiarını yükseltirken:

- İçinde yaşadığımız ekosistemin ve yaşamın bütününe gözetmeksizin atılan her adımın COVID-19 pandemisi örneğinde görüldüğü üzere, insanlığı yıkıma ve felakete sürüklediğini görüyoruz. Ekosistemi korumayı insanın ve gezegenimizin sağlığını korumanın ayrılmaz bir parçası olarak görüyor; iklim değişikliği, çevresel kirlilik, bulaşıcı hastalıklar ve salgınlar, bulaşıcı olmayan hastalıklar, akıl-ruh sağlığı sorunları, yaralanmalar ve işçi sağlığı gibi pek çok toplum sağlığını ilgilendiren konunun/sorunun üstesinden gelebilmek, sağlığı korumanın da ötesinde sağlığı geliştirebilmek için disiplinlerarası bir yaklaşım olan “tek sağlık” yaklaşımını benimsiyoruz.
- Herkes için sağlık hakkını savunurken, bu hakkın ancak eşitsizliklerin ve yoksulluğun ortadan kalktığı, barış ve demokrasinin sağlandığı koşullarda mümkün olabileceğini biliyoruz.
- COVID-19 pandemisinden çıkaracağımız derslerin, henüz geride bırakmamış olduğumuz pandeminin bundan sonraki gidişatını belirlemek ve pandemi sonrasına en az hasarla erişebilmek için önemli olduğunu vurguluyor ve,
- Başta devletler ve hükümetler olmak üzere bu süreçte sorumluluğu olan tüm ulusal ve uluslararası kuruluşları aklın ve bilimin ışığında, halkların çıkarları doğrultusunda kararlar almaya; elde edilen veri ve bilgileri, karar süreçlerinde yol gösterici olması gereken bilim insanları, üniversiteler, uzmanlık dernekleri ve meslek örgütleri başta olmak üzere tüm toplumla şeffaflıkla, doğrulukla paylaşmaya; iş birliği yapmaya davet ediyoruz.
- Pandemi süresince “evde kalma lüksü” olmayan, işyerlerinde, hastanelerde, fabrikalarda, ofislerde çalışmaya devam etmek zorunda olan tüm çalışanlar için gerekli ve yeterli işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin ivedilikle alınmasını; iş ve gelir kaybına uğrayan tüm çalışanların kayıplarının giderilmesini; çalışanlar için evden çalışmanın beraberinde getirdiği ergonomik sorunlar, başta obezite olmak üzere, hareketsiz yaşam biçiminin tüm sonuçları ve akıl ve ruh sağlığı sorunlarıyla başetmesini sağlayacak mekanizmaların oluşturulmasını talep ediyoruz.
- Okul çağı çocuklarının, üniversite öğrencilerinin, öğretmenlerin ve akademisyenlerin eğitim hakkı ve olanaklarından eşit şekilde yararlanmaları için gerekli adımlar hızla atılmadığı takdirde, hem eğitimde derinleşerek varolan eşitsizliklerin, hem de artışı engellenmeyen çocuk ihmal ve istismarının çocuklarımızın, gençlerimizin sağlıklı bireyler olarak gelişimlerini engelleyeceği kaygısını duyuyoruz.
- Son yıllarda katlanarak büyüyen kadına dönük şiddetin pandemi koşullarıyla birlikte daha da büyük bir artış göstermesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yaşamın her alanında derinleşmesini engelleyecek politikaların hızla hayata geçirilmesini öneriyoruz.
- COVID-19 pandemisi tedavi edici sağlık hizmetlerinin hem birey hem de toplum sağlığı üzerindeki sınırlılıklarını da apaçık bir biçimde ortaya çıkarmıştır. Dünyada ve ülkemizde koruyucu toplum sağlığı hizmetlerini önceleyen, herkes için eşit şartlarda erişilebilir, nitelikli sağlık hizmeti sunan sağlık sistemlerinin yapılandırılmasını acil ve öncelikli kılmaktadır.
- Bu süreçte, aşı üretimi bilgi ve teknolojilerinde dışa bağımlılığın bedelinin, aşı tereddütüne karşı toplum katılımının öneminin, aşı uygulamasında iyi örgütlenmiş birinci basamak sağlık hizmetlerinin değerinin daha iyi anlaşıldığını düşünüyoruz. Bilimsel olarak etkinliği ve güvenilirliği kanıtlanmış aşuların, COVID-19 bağışıklama planı uyarınca, hakkaniyetli bir biçimde toplumun tüm kesimlerine eriştirilmesini istiyoruz.
- Kronik hastalıkları olan bireylerin, engellilerin, 65 yaş üstü bireylerin pandemi sürecinde uğradıkları ayrımcılık, karşılaştıkları hak ihlalleri, başta sağlık ve sosyal hizmetler olmak üzere, her tür hak ve hizmete erişimlerinin önündeki engellerin kaldırılmasını, bilimsel temelli olmayan kısıtlamaların ve uygulamaların sona erdirilmesini bekliyoruz.

COVID-19 pandemisi milyonlarca can aldı, almaya devam ediyor; toplum ruh sağlığına olan etkilerini belki de yıllar boyunca hissedecek, yaralarımızı sarmaya, sağaltmaya çalışacağız. Pandemi öncesinde olduğumuz gibi pandemi süresince ve sonrasında da sadece halk sağlığı profesyonelleri olarak değil halk sağlığı savunucuları olarak da var olacağımızı, bilgi ve donanımımıza uygun işlerde görev almaya her zaman hazır olduğumuzu beyan ediyoruz.

